“Asrika Ortak Savunma Sanayi Üretimi”

“Asrica Joint Defense Industry Production”

19 – 20 Aralık / December 2019

3’üncü Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongresi Bildirileri

3rd International ASSAM Islamic Union Congress Declarations

ÖNSÖZ

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet'in 61'ini ***(Üye Sayısının %31'i)*** halkı Müslüman Ülkeler teşkil etmektedir.
7,632 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,85 milyarını (***Dünya Nüfusunun %24,1'i)*** Müslüman Devletlerin insanları, **150 milyon** km^2 olan dünya karalarının **30,9** milyon km^2'sini ***(Dünya Karalarının %20,6'sı)*** de 61 İslâm Ülkesinin toprakları teşkil etmektedir.
Dünya petrol rezervlerinin %55,5'ine, üretiminin %65'ine, doğalgaz rezervlerinin %64,1'ine, üretiminin %40'ına, sahip olan İSLÂM DÜNYASI; Jeopolitik konumu, ortak medeniyet değerleri ve tarihi birikimi ile imkân, gayret ve hedeflerini birleştirerek **ASRİKA** (**AS**YA-AF**RİKA**) Coğrafyasında geleceğin süper gücü olmaya namzet bir potansiyele sahiptir.

İslâm Dünyasını oluşturan **devletler, gerçek potansiyeline rağmen bugün; topraklarına en çok müdahale edilen, Birleşmiş Milletleri en fazla meşgul eden, terör ve anarşinin topraklarında eksik olmadığı, kaynakları yabancı güçler tarafından yönetilen, insan hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği, gelir dağılımının bozuk olduğu, siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlıkların hâkim olduğu, iç meselelerini çözmek için dış güç merkezlerinin yardım ve desteğini talep eden ve muhtaç olan** ülkeler konumunda bulunmaktadır.

Devletler **ADALETİN** tesisi için kurulur. Adalet güç ister. Bu nedenle**, iç güvenlik ve dışa karşı savunmanın** merkezden yürütülmesi gerekir. Devletlerin **diğer devletler nezdinde temsili** de merkezden yapılmalıdır. **Adalet, iç güvenlik, dışa karşı savunma ve dış işlerinin merkezden** yönetildiği müşterek bir iradenin hâkim olduğu coğrafyada devlet kurulmuş demektir.

ASSAM, bu dört ana faaliyet alanına ilave olarak, yönetim şekli ve ekonomi ile birlikte **SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ** faaliyetinin de devletlerin merkezden yürütmesi gereken ana faaliyetleri arasında yer alması gerektiğini değerlendirmektedir.

Bütün İslam coğrafyasının ihtiyacı olan savunma sanayi ürünlerinin üretiminde kendi kendine yeterli olabilecek ve dünya standartlarının üzerinde teknolojiyi bulup kullanılmasını sağlayacak bir sistemin kurulmasının usul ve esasları tespit edilmelidir.

Bağımsızlığın ve egemen güç olmanın önde gelen şartlarından biri de ülkelerin kullandıkları silahların kendilerine ait olmasıdır. **Başkasının silahı ile; milli menfaatler korunamaz, ülkelerin güvenliği, barışı ve refahı garanti edilemez, devletler ülkelerinde egemen sayılamaz, silahını kullandığı ülkelere karşı dik duramazlar. O halde, İslam dünyasının bir irade altında toplanabilmesi için ihtiyaç duyduğu harp silah, araç ve mühimmatını zamanın en ileri teknolojisi ile üretmesi gerekmektedir.**

2019 verilerine göre yıllık dünya savunma harcaması bir trilyon yedi yüz yetmiş milyar dolardır. Toplam harcamanın 716 milyar doları ABD'nin, 224 milyar doları Çin'in, 191 milyar doları da 61 İslam Ülkesinindir.
Savunma bütçesi büyüklüğünde, İslâm Dünyası, üçüncü sırayı işgal etmektedir. İslâm dünyası, Dünya'da; tank (28.760), zırhlı araç (84. 063), top (26. 184) ve savaş gemisi sayısında (2.577) birinci sırayı işgal etmektedir. Savaş uçağı (10.986) ve helikopter sayısında (3.937) da ABD'den sonra dünyada ikinci sırada bulunmaktadır.

İslâm Dünyası, bir arada düşünüldüğünde, sayısal bakımdan dünyanın üçüncü askeri gücü olma imkânına sahip bulunmaktadır.
Kullandığı savunma sanayi ürünlerini kendisi ürettiği takdirde ve sahip olduğu coğrafya da göz önünde bulundurulduğunda dünyaya yön veren SÜPER GÜÇ KONUMUNA ulaşabilir. Bunun için **savunma sanayi ürün envanterlerinin hazırlanması, ihtiyaçların tespiti, depolama ve dağıtımı ile yenileştirme, modernizasyon, HEK-MAL'e (hurda – enkaz – köhne malzemeye) ayırma, geri kazanım ve dönüşüm faaliyetleri merkezden yönetilmelidir.**

ASSAM İSLAM BİRLİĞİ TASAVVURUNUN TAHAKKUKU İÇİN; Savunma sanayi yetkili kademelerinin İslâm Birliği Konfederasyonu, buna bağlı Bölgesel Federasyonlar ve bunlara da bağlı olacak Milli Devletlerdeki idari teşkilatlanmasının; her kuvvet ve sınıf savunma sanayi ürününün konfederasyona bağlı federasyonlara ve milli devletlere uygun şekilde taksiminin; **Savunma sanayi üretimi ana ve alt yüklenicileri bölgelerinde, üretimini yaptıkları savunma sanayi üretimi ile ilgili AR-GE, STANDARDİZASYON, SERTİFİKASYON, AKREDİTASYON, KODİFİKASYON ve BAKIM ONARIM merkezlerinin; savunma sanayi eğitiminin meslek okulları ve üniversitelerin müfredatına yerleştirilmesinin; bilimsel bir şekilde incelenip tespitine ihtiyaç bulunmaktadır.**

19-20 Aralık 2019 tarihinde, 45 İslam Ülkesinden temsilcilerin katılımı ile icra edilmiş olan "ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretimi" temalı "3'üncü Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongresi"nde, 10 ülkeden 45 akademisyen tarafından, iki ayrı salonda 12 oturumda sunulan 44 bildiriden tam metin olarak gönderilen 28 bildiri orijinal dillerinde kitap haline getirilerek hizmete sunulmuştur.
Kongremizde bildiri sunan ve bildirilerinin tam metinlerini göndererek bu kitabın oluşmasına fırsat veren değerli bilim insanlarımıza, 45 İslam ülkesini temsilen kongremizi onurlandıran katılımcılara ve bu kitabın hazırlanmasında emeği geçen ASSAM mensuplarına teşekkür eder, kitabımızın hayırlara vesile olmasını dilerim.

Adnan Tanrıverdi
ASSAM Yön. Kur. Bşk.

ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRE BEYANNAMESİ

GENEL

Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongrelerinin amacı; İslam Ülkeleri Coğrafyası başta olmak üzere dünya siyasetinde güncel sorunlarla ilgili olarak akademik ve siyasal bir zemin üzerinde tespitler yapmak, **İslâm Ülkelerinin bir irade altında toplanması için gerekli müesseseleri ve bu müesseseler için gerekli mevzuat hakkında karar vericilere bir hal tarzı sunmaktır.**

Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongrelerinin, Birincisine 27 İslâm Ülkesinden katılan STK Temsilcileriyle yapılan istişare sonucunda sürekliliğinin sağlanmasına karar verilmiştir.

Devletlerin aslî faaliyet alanları da dikkate alınarak, **ilki 2017**, **ikincisi 2018 yılında** uygulanan ve her yıl icra edilmesi planlanan **"Uluslararası ASSAM İslâm Birliği Kongreleri" serisinin, geçmiş yıllarda uygulanan,** bu yıl ve müteakip yıllarda uygulanacak, **ana konuları**;

- **a.** İslam Birliği için **Yönetim Şekil ve Organları Mevzuatının** Tespiti**(2017-Yapıldı)**
- **b.** İslam Birliği için **Ekonomik İşbirliği Usul ve Esaslarının** Tespiti **(2018-Yapıldı)**
- **c. İslâm Birliği için Savunma Sanayi İşbirliği Usul ve Esaslarının Tespiti (2019),**
- **d.** İslâm Birliği için **Ortak Savunma Sistemi Usul ve Esaslarının** Tespiti (2020),
- **e.** İslâm Birliği için **Müşterek Dış Politika Usul ve Esaslarının** Tespiti (2021),
- **f.** İslâm Birliği için **Müşterek Adalet Sistemi Usul ve Esaslarının** Tespiti (2022),
- **g.** İslâm Birliği için **Ortak Asayiş ve Güvenlik Usul ve Esaslarının** Tespiti (2023),

Şeklinde seçilmiş ve sonunda **İslam Ülkelerinin bir irade altında toplanması için gereken müesseseler ve bu müesseselerin mevzuatının bir model olarak ortaya çıkarılması** amaçlanmıştır.

Kongrenin birincisi ASSAM'ın merkezi olan İstanbul'da, Üsküdar Üniversitesi, Adaleti Savunanlar Derneği (ASDER) ve İslam Dünyası STK Birliğinin (İDSB) işbirliği ile 23-24 Kasım 2017 tarihinde yapılmıştır.

Birinci Uluslararası **ASSAM** İslâm Birliği Kongresine **27 İslâm Ülkesinden Sivil Toplum Kuruluşu Temsilcisi ve akademisyen** katılmış olup, **11 Ülkeden 31 akademisyen** tarafından bildiri özetleri sunulmuş ve bildiriler **ASSAM WEB Sitesinde yayınlanmıştır**. **([i])**

Kongre sonucunda **"İslâm Ülkeleri Parlamentosu"n**un kurulması ve her İslâm Ülkesinin Bakanlar kurulunda **"İslâm Birliği Bakanlığı"** ihdas edilmesi gerektiği kanaatine varılmış ve ASSAM Yönetim Kurulunca onaylanan **"İslâm Ülkeleri Konfederasyonu Deklarasyonu"** ayrıca **29 ülkeden 70'i Türkiye'den olmak üzere 109 STK yetkilisi tarafından da imzalanarak** basın vasıtasıyla dünya kamuoyuna duyurulmuştur. **([ii])**

Ayrıca bildirilerde vurgulanan hükümler dikkate alınarak **İslâm Ülkeleri konfederasyonu için model bir Anayasa taslağı hazırlanmıştır**. ([iii])

Kongremizin ikincisi yine ASSAM'ın merkezi olan İstanbul'da Üsküdar Üniversitesi, Adaleti Savunanlar Derneği, İslam Dünyası STK Birliğini (İDSB) ve Uluslararası Müslüman Âlimler Birliği / International Union Of Muslim Scholars (IUMS)'nin işbirliği ile 1-2 Kasım 2018 tarihinde yapılmıştır.

İkinci Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongresine; **29 İslam Ülkesinden Sivil Toplum Kuruluşu Temsilcisi ve akademisyen** katılmış, **15 Ülkeden 66 akademisyen** tarafından 58 bildiri sunulmuş, bildiriler **ASSAM** Uluslararası Hakemli Dergisinde (**ASSAM-UHAD)** ve**ASSAM WEB Sitesinde elektronik ortamda yayınlanmıştır.**

İkinci Kongrede sunulan bildiriler ve Kongre sonuç raporu dikkate alınarak, Birinci kongre deklarasyonunu da kapsayacak şekilde bir bildirge hazırlanmış, karar verici mekanizmalara, İslâm Dünyasından tüm davetli ve katılımcılara ve dünya kamuoyuna sunulmuş ve ASSAM WEB Sitemizde yayınlanmıştır. ([iv])

KONGRENİN ÜÇÜNCÜSÜ;
ASSAM'ın merkezi olan İstanbul'da, Üsküdar Üniversitesi (ÜÜ) ve Adaleti Savunanlar Derneği (ASDER), iştirakiyle 19-20-21 Aralık 2019 tarihinde "İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ USUL VE ESASLARI" ana başlığında yapılacaktır.
Müteakip kongrelerin **ASSAM** bünyesinde ve koordinatörlüğünde İslâm ülkelerinin STK'larıyla işbirliği halinde farklı ülkelerde yapılması planlanmaktadır.

Kongre dili Türkçe, İngilizce ve Arapça olacaktır. Bildirilerin sunumunda simültane tercüme yapılacaktır. Bildiri özetleri ve bildiriler kitap haline getirilerek ASSAM WEB Sitesinde, Bildiriler de ayrıca **ASSAM** Uluslararası Hakemli Dergide (**ASSAM-UHAD**), elektronik ortamda yayınlanacaktır. İcraya dönük olarak hazırlanacak Kongre Sonuç Raporları da karar verici mekanizmalara ve İslâm Dünyasından tüm davetli ve katılımcılara gönderilecek ve ASSAM WEB Sitesinde yayınlanacaktır.

İSLÂM COĞRAFYASININ JEOPOLİTİK DEĞERİ:
Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet'in 61'ine *(Üye Sayısının %31'i)*, 7,145 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,6 Milyarına (*Dünya Nüfusunun %22,5'u)*, 150 milyon Km^2 olan dünya karalarının 19 milyon Km^2'sine *(Dünya Karalarının %12,8'i)* sahip olan 60 İslâm Ülkesinin sahip olduğu **İslâm Coğrafyası, kendi aralarındaki sınırlar yok sayıldığında oluşturdukları blok ile:**

a. Dünya adası olarak bilinen **Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarının merkezinde bulunan**;
b. Dünyanın en büyük iç denizi konumundaki Akdeniz, Kızıl Deniz ve Karadeniz'in giriş kapıları sayılan **Cebeli Tarık, Bab-El Mendeb, Çanakkale ve İstanbul boğazları ve Süveyş Kanalını kontroleden;**
c. **Atlas Okyanusu, Hint Okyanusu, Akdeniz, Karadeniz, Kızıldeniz ve Hazar Denizine** kıyıları olan;
d. **Asya, Avrupa ve Afrika Kıtalarına, Avrupa Birliği, Rusya, Hindistan, Çin gibi**

süper güç sayılan Dünyanın büyük devletlerine kara ve denizden, **Amerika Birleşik Devletleri'ne** denizden **sınır komşusu olan**;

e. Dünya kara, hava ve deniz **ulaşım yollarının alternatifsiz merkezi** olma imkânına sahip bulunan;

f. Dünya **petrol rezervlerinin** %55,5'ine, **üretiminin** %45,6'sına, **doğalgaz rezervlerinin** %64,1'ine, üretiminin %33'üne, sahip olan;

g. **Jeopolitik konumu, ortak medeniyet değerleri ve tarihi birikimi ile imkân, gayret ve hedeflerini birleştirerek geleceğin süper gücü olmaya namzet potansiyel bir güce sahip bulunmaktadır**.

İSLAM DÜNYASININ MARUZ KALDIĞI KÜRESEL SALDIRILAR

Egemen olması gerektiği Coğrafyasında **İslâm Dünyası**, her bir İslam Ülkesinin üniter yapılarının içindeki etnik ve mezhepsel farklılığa sahip unsurlarının birbirleri ile savaştırıldığı, **ilan edilmemiş, gizli, sinsi, kirli ve asimetrik Üçüncü Dünya Savaşının** alanı haline getirilmiştir.

Türkiye'yi ve İslâm Coğrafyasını kan ve gözyaşına boğan ve harabe haline getiren; **Afganistan'da**, Taliban, El Kaide; **Irak'ta** Haşdi Şabi; **Nijerya'da** Boko Haram; **Orta Afrika**'da Anti Balaka; **Türkiye'de** Devrimci Halk Kurtuluş Cephesi (DHKP-C), Türkiye Komünist Partisi/Marksist Leninist (TKP/ML), PKK, PYD, FETÖ/PYD; **Suriye'de** El Nusra Cephesi, DEAŞ, PYD, HTŞ, silahlı terör örgütleri küresel güçlerin kontrol ve desteğinde faaliyet göstermektedirler.

Sahip olduğu avantajlara rağmen İslam ülkeleri, emperyalist batı devletlerinin müdahaleleri ile büyük bir kargaşa içine düşmüştür. Bu kargaşanın sonucu olarak İslam coğrafyasında büyük acılar ve yıkımlar yaşanmaktadır. Milyonlarca Müslüman evlerini, yurtlarını terk etmek veya ölmek arasında tercih yapmak zorunda bırakılmaktadır. Göç yollarında binlerce Müslüman çeşitli şekillerde ölmekte, göç etmeyi başaranlar ise yoksulluk ve sefalet içinde yaşamaya mahkûm bırakılmaktadır.

Birleşmiş milletler mülteciler yüksek komiserliğinin 2016 verilerine göre sadece 5 milyon Suriye vatandaşı göç etmiştir. Kayıt altına alınamayan mültecilerle bu rakam daha da yükselmektedir. Suriyeli mülteciler, Türkiye (3.644.342) ([v]) Irak (249.726), Ürdün (629.128), Mısır (132.275), Lübnan (1.172.753) ve Kuzey Afrika'da diğer yerlere göç etmiştir. Bu rakamların dışında yoğun bir şekilde Avrupa'ya göç girişimleri olmakta ve büyük bir kısmı Akdenizde yaşamlarını yitirmektedir. Bu olumsuzluklara rağmen Nisan 2011 yılından Ocak 2016 yılına kadar Avrupa'ya geçen toplam kayıtlı mülteci sayısı ise 935.008 kişiolmuştur. **([vi])**

Üçüncü Dünya Savaşı İslam Ülkelerine karşı ilan edilmemiş bir savaş olarak sürdürülmektedir. Osmanlı'nın yıkılmasından sonra yönetimsiz kalan Müslümanlar küçük devletçikler kurarak varlıklarını devam ettirmeye çalışmış, ancak birlik ve beraberliğini kaybettiklerinden küresel güçler için kolay lokma haline gelmişlerdir. **Amerika Birleşik Devletleri, AvrupaBirliği, İngiltere, Fransa, Rusya Bağımsız Devletler Topluluğu ve Çin İslam Coğrafyasını ele geçirmek için İslam Ülkelerinde, kontrol ettikleri terör örgütleri vasıtasıyla vekâlet savaşları (Asimetrik Savaş)** yürüterek otorite tesis etmeyi amaçlamaktadır.

ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ

İstanbul'da, 19-20-21 Aralık 2019 tarihinde icra edilecektir.
İslam Birliği için Savunma Sanayi İşbirliği Usul ve Esaslarının Tespiti, "ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretimi" ana teması altında incelenecektir.

Üçüncü Uluslararası ASSAM İslâm Birliği Kongresine katılacak akademisyenlerin sunacakları bildirilerin konuları aşağıdaki başlıklar altında incelenecektir.

- **I.** İslam Ülkeleri Ortak Askeri Standardizasyon Merkezioluşturulmasının usul ve esasları
- **II.** Sanayi ve imalat sanayiinin sınıflandırılması, savunma sanayinin imalat sanayiindeki yeri ve uluslararası standartları,
- **III.** İslâm ülkeleri arasında işbirliğinin tesisi için savunma sanayi stratejisinin ve çerçevesinin belirlenmesi
- **IV.** Savunma sanayiinin bilimsel ayağı, meslek yüksek okulları ve üniversitelerde savunma sanayiinin yeri, üretime dönük savunma sanayi eğitim ihtiyacı,
- **V.** İslam ülkeleri silahlı kuvvetlerinde kullanılan ana muharebe vasıtalarının dökümünün oluşturulması,
- **VI.** İslam ülkelerinin savunma sanayi yapısı, üretimi (tank uçak gemi füze balistik füze hava savunma sistemi), ithalat, ihracat, insan gücü kapasitelerinin (her bir ülke için ayrı) değerlendirilmesi,
- **VII.** İslâm ülkelerinin kullandığı ve ürettiği savunma sanayi ürünlerinin cins, miktar ve standartlarının veri tabanının oluşturulması ve ortak kullanıma açılması için sistem oluşturulmasının esas ve usullerinin belirlenmesi,
- **VIII.** Ortak savunma sanayi ürünü üretme imkân ve kabiliyetleri ile savunma sanayiinde işbirliği ve ortak üretim sistemi modelinin oluşturulması,
- **IX.** Küresel güçlerin savunma sanayi ürünü üretim imkân ve kabiliyetleri, teknolojik seviyeleri, ortak üretim ve denetim sistemleri, ARGE kapasiteleri,
- **X.** Küresel güçlerin ulaştığı SİBER güvenlik ve Kuantum Sistemine geçiş durumları
- **XI.** İslam ülkelerinin siber güvenlik imkân ve kabiliyetleri ile ortak ARGE ve SİBER güvenlik sistemlerinin oluşturulma yöntemlerinin tespiti,
- **XII.** İslâm ülkelerinin elektronik harp ve radar sistemleri ile ilgili imkân ve kabiliyetleri,
- **XIII.** Savunma sanayii hizmet sektöründe faaliyet gösteren Özel Askeri Şirketlerin imkân ve kabiliyetleri,
- **XIV.** İslâm coğrafyası için ortak veri tabanı oluşturarak üretim sistem ve modellerinin geliştirilmesi imkânlarının araştırılması,
- **XV.** Savunma sanayii ürünlerinin üretimi ve dolaşımı ile ilgili ulusal ve uluslararası alanda uygulanan kontrol sistemini sağlayan mevzuatın belirlenmesi

ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ PROGRAMI

ÖNEMLİ TARİHLER

a.	**KONGRE BEYANNAMESİNİN YAYINLANMASI**	**: 01 Mart 2019**
b.	Özet gönderme son tarihi	: 01 Eylül 2019
c.	Kabul edilen özetlerin duyurusu	: 25 Eylül2019
d.	Tam metinlerin son gönderme tarihi	: 15 Ekim 2019
e.	**KONGRETARİHİ**	**: 19-20-21 Aralık2019**

ASSAMKongreleri
İcra Komitesi

---

[i]Türkçe https://www.assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2017/islam-birligi-kongresi- ozet-kitapcigi.html

Arapça https://www.assamcongress.com/ar/kongreler-ar/assam-kongre-2017-ar/islam-birligi-kongresi-ozet-kitapcigi-ar.html

İngilizce https://www.assamcongress.com/congresses/past-to-future-government-forms/the-islamic-union-congress-abstract-book.html

[ii]Türkçehttps://www.assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2017/kongre-17-deklarasyonu.html
Arapça https://www.assamcongress.com/ar/kongreler-ar/assam-kongre-2017-ar/kongre-17-deklarasyonu-ar.html
İngilizce https://www.assamcongress.com/congresses/past-to-future-government-forms/congress-17-declaration.html

[iii]Türkçehttps://www.assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2017/konfederasyon-anayasasi.html
Arapça https://www.assamcongress.com/ar/kongreler-ar/assam-kongre-2017-ar/confederation-constitution-ar.html
İngilizce https://www.assamcongress.com/congresses/past-to-future-government-forms/confederation-constitution.html

[iv]Türkçe https://www.assamcongress.com/tr/kongre/assam-kongre-2018/kongre-18-deklarasyonu.html
İngilizce https://www.assamcongress.com/congresses/2018-congress/congress-18-declaration.html

[v] *Kaynak: TC İçişleri Bakanlığı Göç İdaresi Gn. Müdürlüğü-11 Şubat 2019*

[vi]http://data.unhcr.org/syrianrefugees.php - Europe-Jan.2016

ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ AÇILIŞ KONUŞMASI 19-20 ARALIK

Adnan TANRIVERDİ

(Açış Konuşması videosuna https://youtu.be/O06z8KGuGTE adresinden ulaşabilirsiniz)

SELAMLAMA:

Bismillahirrahmanirrahim.

Elhamdülillahi Rabbil Âlemin vel akıbet-ül müttekiym. Vesselatü vesselamü alâ seyyidina ve nebiyyina Muhammedin ve âlihi ve sahbihi ecmain.

Çok Değerli **Bakanım** (), Millet Vekillerim, Valilerim, Amiralim, Generallerim, Başsavcım, Rektörlerim, Vali Yardımcılarım, Kaymakamlarım, Belediye Başkanlarım, Hocalarım, **ABD**, **Azerbaycan**, **Bangladeş, Bosna Hersek, Burkina Faso, Çad,** Etiyopya**,** Filistin, **Gana,** Hindistan**, Kamerun,** Katar**, Kazakistan, Kırgızistan, Malezya,** Mauritus, Mısır, Moğolistan**, Nijer,** Nijerya**, Pakistan, Romanya, Sudan,** Somali, Suudi Arabistan**, Tayland,** Tunus ve **Özbekistan** Wattad'dan gelen misafirlerimiz, Sivil Toplum Kuruluşlarımızın başkan ve temsilcileri, ASSAM, Üsküdar Üniversitesi, Dumlupınar Üniversitesi, İDSB, ve ASDER, mensubu değerli kardeşlerim, hepinizi saygı ve muhabbetle selamlarım.

Hoş geldiniz.

Kongremizi şereflendirdiniz. Anlam kattınız.

Teşekkürlerimizi sunarım.

Bu kongrede "ASSAM" Adaleti savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi Derneğini yalnız bırakmayan;

Üsküdar ve Dumlupınar Üniversitelerimize, İslam Dünyası Sivil Toplum Kuruluşları Birliğine, Adaleti savunanlar Derneğine;

Kongremizin gerçekleşmesi için desteklerini esirgemeyen THY, MKEK ve ASELSAN, TAİ, HAVELSAN, EMİN EVİM, MOR YAPIM, EKOL GÜVENLİK, AKİT TV, SADAT ve SAVUNMA SANAYİ DERGİLİK Yönetim Kurul Başkanlarımız ve Genel Müdürlerimize ve Bahçeli Evler, Beyoğlu, Esenler, Sancaktepe ve Sultangazi Belediye Başkanlarımıza, Emin Evim ve Ekol Güvenlik Ynt Krl. Başkanlarına;

Yurt içinden ve İslâm Ülkelerinden Kongremize bildirileri ile katılan değerli hocalarımıza; Yazılı ve görsel basınımızın değerli mensuplarına En kalbi şükranlarımı sunarım.

KONGREMİZ bir Sivil toplum inisiyatifidir.
Konuşmamı yansıda görülen başlıklar altında sürdürmek istiyorum.

*** SUNUM PLANI:

a. **KONGRENİN AMACI**
b. **İSLÂM COĞRAFYASININ JEOPOLİTİK DEĞERİ**
c. **İSLAM COĞRAFYASININ İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM**

1. **İCRA EDİLMİŞ ASSAM KONGRELERİ**
   - **DEVLETİN ASLİ FAALİYET ALANLARI,**
   - **İSLÂM ÜLKELERİ BİRLİĞİ SÜRECİNDE ASSAM TASAVVURU**
   - **BİRİNCİ VE İKİNCİ ULUSLARARASI İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ?**
   - **BİRİNCİ VE İKİNCİ KONGRE DEKLERASYONU**
2. **ÜÇÜNCÜ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONRESİ**

Değerli Konuklarımız,
Uluslararası ASSAM İslâm Birliği Kongrelerimizin Amacı:
İslâm Ülkelerinin ortak bir irade altında toplanması için gerekli MÜESSESELER ve bu MÜESSESELERİN OLMASI GEREKEN mevzuatını tespit ederek karar vericilere bir MODEL sunmaktır.

Bu gün başlayıp yarın da devam edecek olan "**İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİNİN USUL VE ESASLARININ TESPİTİ**" **BAŞLIĞINDA, "ASRİKA ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ**" ana temalı ÜÇÜNCÜ Kongremizin amacı da;

BÜTÜN İSLAM COĞRAFYASININ İHTİYACI OLAN SAVUNMA SANAYİ ÜRÜNLERİNİN ÜRETİMİNDE KENDİ KENDİNE YETERLİ OLABİLECEK VE DÜNYA STANDARLARININ ÜZERİNDE TEKNOLOJİYİ BULUP KULLANILMASINI SAĞLAYACAK BİR SİSTEMİN KURULMASININ USUL VE ESASLARINI TESPİTTİR

Bağımsızlığın ve egemen güç olmanın başta gelen şartlarından biri de ÜLKELERİN KULLANDIKLARI SİLAHLARIN KENDİLERİNE AİT OLMASIDIR.
BAŞKASININ SİLAHI İLE MİLLİ MENFEATLER KORUNAMAZ.

1. **BAŞKASININ SİLAHI İLE DEVLETLER ÜLKELERİNDE GÜVENLİĞİ, BARIŞI VE REFAHI GARANTİ EDEMEZ.**
2. **BAŞKASININ SİLAHI İLE DEVLETLER ÜLKELERİNDE EGEMENSAYILAMAZ.**
3. **DEVLETLER, SİLAHINI KULLANDIĞI ÜLKELERE KARŞI DİK DURAMAZ. O Halde, İslam dünyasının bir irade altında toplanabilmesi için ihtiyaç duyduğu harp silah, araç ve mühimmatını zamanın en ileri teknolojisi ile üretmesi gerekir.**

İSLÂM DÜNYASI BU İMKÂNA SAHİPTİR.
SAHİP OLMADIĞI ŞEY İSE BUNUN ORGANİZASYONUDUR.
Bu kongremizde bunun usul ve esaslarını ortaya çıkarmaya çalışacağız.

Kongre Konusuna geçmeden önce İslâm Coğrafyasını birlikte tekrar değerlendirmekte fayda umuyorum.

“İSLÂM COĞRAFYASININ *(ASRİKA KITASININ)* JEOPOLİTİK DEĞERİ

61 İslâm Ülkesinin **27’**i Asya Kıta’sında, **28’**si Afrika Kıtası’nda, **4’ü** Avrupa Kıta’sında **2’s**i de Güney Amerika Kıta’sında bulunmaktadır

İslâm Dünyasının dayandığı coğrafyayı İslâm Ülkelerinin ağırlıklı olarak bulundukları **As**ya ve Af**rika** Kıta’larını dikkate alarak, **bu coğrafyanın insanlara verdiği özelliklere işaret etmek ve AVRASYA’YA alternatif bir JEOPOLİTİK KAVRAM oluşturmak** amacıyla, İslâm Coğrafyasını **ASRİKA olarak vasıflandırmak** ASSAM çalışmalarının kapsamı içinde bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet’in 61’ini ***(Üye Sayısının %31’i)*** halkı Müslüman Ülkeler teşkil etmektedir.

7,632 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,85 Milyarını (***Dünya Nüfusunun %24,1’i)*** Müslüman Devletlerin insanları, **150 milyon** Km^2 olan dünya karalarının **30,9** milyon Km^2’sini ***(Dünya Karalarının %20,6’sı)*** de 61 İslâm Ülkesinin toprakları teşkil etmektedir.

Dünya petrol rezervlerinin %55,5’ine, üretiminin %65’ine, doğalgaz rezervlerinin %64,1’ine, üretiminin %40’ına[1], sahip olan İSLÂM DÜNYASI;
Jeopolitik konumu, ortak medeniyet değerleri ve tarihi birikimi ile imkân, gayret ve hedeflerini birleştirerek ASRİKA Coğrafyasında geleceğin süper gücü olmaya namzet bir potansiyele sahiptir.[1]

İSLAM ÜLKELERİNİN İÇİNDE BULUNDUĞU DURUM

İslâm Dünyasını oluşturan **devletlerin Gerçek potansiyeline rağmen**;

- **Bugün topraklarına en çok müdahale edilen,**
- **Birleşmiş Milletleri en fazla meşgul eden,**
- **Terör ve anarşinin topraklarında eksik olmadığı,**
- **Kaynakları yabancı güçler tarafından yönetilen,**
- **İnsan hak ve özgürlüklerinin ihlal edildiği,**
- **Gelir dağılımının bozuk olduğu,**
- **Siyasi, sosyal ve ekonomik istikrarsızlıkların hâkim olduğu,**
- **İç meselelerini çözmek için dış güç merkezlerinin yardım ve desteğini talep eden ve muhtaç olan,**

Ülkeler konumunda bulunmaktadır.

İNANCIMIZ ODUR Kİ BUNCA ZULÜM MÜSLÜMAN MİLLETLERİ BİRLİĞE GÖTÜREN ÖNEMLİ BİR ETKEN OLACAKTIR.

DEVLETLERİN ASLİ FAALİYET ALANLARI

Devletler ADALETİN Tesisi için kurulur. Adalet Güç ister.
Bu nedenle, iç güvenlik ve dışa karşı savunmanın merkezden yürütülmesi gerekir. Devletlerin Dış devletler nezdinde temsili de merkezden yapılmalıdır.
Adalet, İç Güvenlik, Dışa Karşı Savunma ve Dış işlerinin merkezden yönetildiği müşterek bir iradenin hâkim olduğu coğrafyada devlet kurulmuş demektir.

İSLÂM ÜLKELERİ BİRLİĞİ SÜRECİNDE ASSAM KONGRELERİ

Uluslararası İslâm kongrelerinin amacı

Halkı Müslüman ülkelerin ortak irade altında toplanabilmeleri için gereken müesseseler ve bu müesseselerin olması gereken mevzuatının bir **MODEL** olarak ortaya çıkarılmasını sağlamak için seri **KONGRELER** planlanmıştır.

[1] http://www.pigm.gov.tr/dunya_ham_petrol_ve_dogalgaz_rezervleri.php

61 İslâm Ülkesinin içinde bulunduğu kargaşadan kurtulup hak ettiği güce ulaşarak sahip oldukları toprakları ve dünyayı barış ve huzur beldesi haline getirmeleri, kendilerinin bir irade altında toplanması ile mümkündür.

Devletlerin aslî faaliyet alanları da dikkate alınarak, 2017'den başlayarak birer yıl ara ile icra edilmesi tasavvur edilen **"Uluslararası ASSAM İslâm Birliği Kongreleri" serisinin** ana konuları:

- **İslam Birliği için Yönetim Şekil ve Organlarının Mevzuatının Tespiti (2017),**
- **İslam Birliği için Ekonomik İşbirliği Usul ve Esaslarının Tespiti (2018),**
- **İslâm Birliği için Savunma Sanayi İşbirliği Usul ve Esaslarının Tespiti (2019)**,
- İslâm Birliği için **Ortak Savunma Sistemi Usul ve Esaslarının** Tespiti (2020),
- İslâm Birliği için **Müşterek Dış Politika Usul ve Esaslarının** Tespiti (2021),
- İslâm Birliği için **Müşterek Adalet Sistemi Usul ve Esaslarının** Tespiti (2022),

İslâm Birliği için **Ortak Asayiş ve Güvenlik Usul ve Esaslarının** Tespiti (2023), Şeklinde seçilerek, **İslam Ülkelerinin bir irade altında toplanması için gereken müesseseler ve bu müesseselerin mevzuatının bir MODEL olarak ortaya çıkarılması** sağlanacaktır.

BİRİNCİ ASSAM KONGRESİ

Kongrenin birincisi 23-24- Kasım 2017 tarihinde, "GEÇMİŞTEN GELECEĞE YÖNETİM BİÇİMLERİ" başlığı ile planlanmış ve icra edilmiştir.

Kongre Sonucunda yayınlanan DEKLERSYON' DA özetle;

Müslüman Milletlerin refahı, kurdukları devletlerin güvenlik ve bekası, dünyada barışın tesisi ve idamesi, adaletin hâkimiyeti ve İslâm Dünyasının süper güç olarak tarih sahnesine yeniden çıkabilmesi için **ASYA-AFRİKA "ASRİKA"** Coğrafyasını mihver kabul eden **İSLÂM ÜLKELERİNİN** bir irade altında toplanmasının gerektiğini ve bunun için de **İSLÂM ÜLKELERİNİN KABİNELERİNDE İSLÂM BİRLİĞİ BAKANLIKLARININ İHDAS edilmesinin** ve acilen daimi faaliyet gösterecek **"İSLÂM ÜLKELERİ TEMSİLCİLER MECLİSİ**"NİN kurulmasının; gerekliliği;

İslâm Ülkeleri Temsilciler Meclisi'nin, Başlangıçta;

I. İslâm Ülkeleri arasındaki meselelere ve İslâm ülkelerinin iç çatışlarına çözüm getirerek **"İSLÂM ÜLKELERİ KRİZ YÖNETİM ORGANI"** gibi çalışmasının gerektiği.
II. **Hedefinin, İslâm Ülkelerini bir irade altında toplayacak müesseseleri oluşturmak olacağı,**

Beyan edilmiştir.

ASSAM İSLÂM BİRLİĞİ ANAYASASI;

Birinci kongremiz sonunda MODEL olabilecek kapsamlı bir Anayasa kaleme alınmıştır. 63 sayfa ve 181 maddeden oluşan, Türkçe, Arapça ve İngilizce Dillerinde, "İSLÂM ÜLKELERİ KONFEDERASYONU ANAYASASI" MODEL olarak ASSAM WEB Sitesinde yayınlanmıştır.

Hazırlanan Model ASRİKA İslam Devletler Birliği Anayasasına Göre; Konfederasyon BEŞ Faaliyet alanında,
Bölgesel İslam Devletleri Federasyonları ALTI Faaliyet Alanında, Milli Devletler de ON Faaliyet alanında yetkilendirilmişlerdir.

ASSAM İSLAM BİRLĞİ TASAVVURU

İSLAM ÜLKELERİ BİRLİĞİ SÜRECİNDE ASSAM TASAVVURU ASSAM OLARAK;

a. **İSLÂM BİRLİĞİNİN OLUŞMASINI ÇAĞIN ZARURETİ OLARAK GÖRÜYOR.**
b. **BU ZARURETİN İSLÂM ÜMMETİ TARAFINDAN İDRAKİNİN DE BİRLİĞİN KURULMASININ İLK ŞARTI OLDUĞUNU KABUL EDİYORUZ.**

BİRİNCİ SAFHA

ASSAM, hazırladığı Model Anayasa ile İSLAM BİRLİĞİNİN TAMAMLANABİLMESİ İÇİN BİR YOL HARİTASI ÇİZMİŞTİR VE DÖRT SAFHADA İSLÂM ÜLKELERİNİN BİR İRADE ALTINDA BİRLEŞEBİLECEKLERİNİ DEĞERLENDRİLMİŞTİR.

ÖNCE; (Birinci Safha)

Yetkisi, imkânları, gücü, yapısı, üye sayısı, anayasa, yasa ve tüzüklerle belirtilmiş, 61 İslâm Ülkesinin Ortak iradesinin temsil edildiği **"İslâm Ülkeleri Temsilciler Meclisi**"nin daimi

olarak teşekkül ettirilmeli ve müteakiben de "**İslâm Ülkeleri Konfederal**" bir yapıya kavuşturulmalıdır.

İKİNCİ SAFHA

İkinci adım olarak;

I. **İslâm Ülkeleri Konfederasyonunun**, devletlerin asli görev alanları olan, **adalet, güvenlik *(iç ve dış)* ve müşterek dış politika** usul, esas ve prensiplerini belirleme çalışmaları sürdürülürken, etnik ve coğrafi bakımdan yakın İslam Devletlerinin ortak iradelerinin temsil edildiği, **"Bölgesel İslâm Ülkeleri Meclisleri"** oluşturulmalı ve Parlamentoların kararları ile **"Bölgesel İslam Ülkeleri Konfederal" yapıya** dönüştürülmelidir.

II. **Bölgesel İslâm Ülkeleri KONFEDERASYANLARI, Coğrafi ve etnik yakınlıkları dikkate alınarak 9 ayrı coğrafyada gruplandırılmalıdır.**

III. **Bu Gruplandırma yansıda görüldüğü üzere;**

➢ ***ORTA DOĞU*** *[12 DEVLET],*	➢ **On ikisi, Orta Doğu İslâm Devletleri** *(Bahreyn, Birleşik Arap Emirlikleri, Filistin, Irak, Katar, Kuveyt, Lübnan, Suriye, Suudi Arabistan, Umman, Ürdün, Yemen),*
➢ ***ORTA ASYA*** *[8 DEVLET],*	➢ **Sekizi Orta Asya İslam Devletleri** *(Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Özbekistan, Tacikistan, Türkiye, Türkmenistan)*
➢ ***YAKIN DOĞU*** *[4 DEVLET],*	➢ **Dördü, Yakın Doğu İslâm Devletleri**, *(Afganistan, Bangladeş, İran, Pakistan),*
➢ ***GÜNEY DOĞU ASYA*** *[3 DEVLET],*	➢ **Üçü, Güney Doğu Asya İslâm Devletleri** *(Bruney, Endonezya, Malezya),*
➢ ***KUZEY AFRİKA*** *[6 DEVLET],*	➢ **Altısı, Kuzey Afrika İslâm devletleri** *(Cezayir, Çad, Fas, Libya, Mısır, Tunus),*
➢ ***DOĞU AFRİKA*** *[6 DEVLET],*	➢ **Altısı, Doğu Afrika (Kızıl Deniz Havzası) İslâm Devletleri** *(Cibuti, Eritre, Komor, Mozambik, Somali, Sudan),*
➢ ***KUZEY BATI AFRİKA*** *[10 DEVLET],*	➢ **Onu, Kuzey Batı Afrika-Güney Amerika İslâm Devletleri** *(Batı Sahra, Gambiya, Gine, Gine Bissau, Mali, Moritanya, Senegal, Sierra Leone, Guyana-GA, Sirunam-GA,)*
➢ ***GÜNEY BATI AFRİKA*** *[8 DEVLET]*	➢ **Sekizi, Güney Batı Afrika (Okyanus Havzası) İslam Devletleri** *(Benin, Burkina Faso, Fil Dişi Kıyısı, Gabon, Kamerun, Nijer, Nijerya, Togo),*
➢ ***AVRUPA*** *[4 DEVLET]*	➢ **Dördü, Avrupa İslam Devletleri** *(Arnavutluk, Bosna Hersek, Kosova, Makedonya),*

Olacak şekilde bu safhada, İslam Ülkeleri Konfederasyonu ve kendine bağlı 9 adet Bölgesel İslam Ülkeleri Konfederasyonu teşkil edilmelidir.

ÜÇÜNCÜ SAFHA;

Bölgesel İslâm Ülkeleri Konfederasyonlarının teşekkülü tamamlandıktan sonra;

I. **"Bölgesel İslâm Konfederasyonları**"nın merkezî yönetimleri güçlendirilerek Federasyonlara dönüşmeli ve her **"Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyonları**", "**İslâm Ülkeleri Konfederasyonuna**" Konfedere Birlik olarak bağlanmalıdır. Böylece, ASRİKA İSLAM ÜLKELERİ BİRLİĞİ Konfederasyonun hiyerarşik

bağlantısı tamamlanarak yansıda görüldüğü şeklide **ASRİKA mihverindeki 61 İslam Ülkesinin** *(27'i Asya, 28 Afrika, 4'ü Avrupa, 2'i Güney Amerika)* **milli sınırları ve yapısı değişmeden, etnik ve coğrafi yakınlıklarına göre DOKUZ BÖLGESEL FEDERASYON ve bu bölgesel İslâm Federasyonlarının oluşturduğu KONFEDERAL bir yapı ile bir irade altında toplanarak** İSLÂM **BİRLİĞİNİN** teşekkülü sağlanmış olacaktır.

DÖRDÜNCÜ SAFHA (1);

Hiyerarşik yapı tamamlandıktan sonra da;

II. Merkezî müşterek irade "**İslâm Ülkeleri Konfederasyonu Parlamentosu**"nda, bölgesel oluşumların müşterek iradeleri de **"Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyon Parlamentoları**"nda temsil edilmelidir.

III. Parlamentolara bağlı "**icra organları"** oluşturulmalıdır.

Merkezi ve bölgesel icra organlarının kontrolünde **"Adalet Divanları"** ve Adalet Divanlarının kararlarının uygulanmasını sağlayacak, **"Ani Müdahale Kuvvetleri**" kurulmalıdır.

DÖRDÜNCÜ SAFHA (2)

I. **"Asayiş ve iç güvenliğin"** temini için teşkilatlanma yapılmalıdır
II. Dış güvenliğin sağlanması için "**SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ İŞBİRLİĞİ"** oluşturulmalı ve "**savunma ittifakı"** organize edilmelidir.
III. **"Ortak dış politikaların"** belirlenmesi ve uygulanması için teşkilâtlanılmalı;
IV. **"Ekonomik işbirliği"** oluşturulmalı,
V. **İslâm Ülkeleri Konfederasyonu** ve **Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyonları** için üye devletlerin adalet sistemleri üzerinde **"İnsan Hakları"** ve **"Ceza Mahkemeleri**"nden oluşan bağımsız "**yargı sistemi"** kurulmalıdır.

Bu organizasyonun tamamlanmasını müteakip islâm birliğinin sağlandığı söylenebilir.

1. Uluslararası ASSAM İslâm Birliği Kongresi sonucunda böyle bir MODEL OLUŞTURMAK MÜMKÜN OLMUŞTUR.

İKİNCİ ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ

Önemsediğimiz sonuçlar çıkan 2. Kongremizden de özet olarak bahsetmek istiyorum.
2. Uluslararası ASSAM İslam Birliği Kongremiz;

(01-02 KASIM 2018) tarihinde "İSLAM EKONOMİSİ VE EKONOMİK SİSTEMLER" ana teması yapılmış, Kongrede **15 Ülkeden, 66 akademisyen tarafından 57 bildiri sunulmuştur.**

KONGRENİN SONUNDA YAYINLANAN BİLDİRGEDE;
İslâm Ülkelerinin dünya standartlarının üzerinde refah düzeyine ulaşabilmeleri ve ekonomik bağımsızlıklarını kazanabilmeleri için; Çağın teknolojisini kullanan, Üretimi teşvik eden, mal ve hizmet mübadelesine dayalı, faizsiz, emeği-sermayeyi-tüketiciyi koruyan, adil gelir dağılımı sağlayan, küresel güçlerin hileli yönlendirmelerinden etkilenmeyen, özerk para dolaşım sistemine sahip olan, İslâm Birliği yolunda ikinci adım olarak, İslâmi bir ekonomik sistemin kurulmasının zaruri görüldüğü Bunun için de;

I. İslam ülkeleri arasında **gümrük birliğinin** tesisi,
II. İslam ülkeleri arasında **ortak pazarın** kurulması,
III. İslam ülkeleri arasında **para birliğinin** kabul edilmesi,
IV. Birlik üyeleri arasında **ticaret bölgelerinin** kurulması,
V. **Zekât müessesine, ortak bir fon halinde** devletlerin kontrolünde kurumsal bir hüviyet kazandırılması,
VI. Birliğe bağlı **Ticaret Odasının**, **Ticaret mahkemelerinin**, **Vakıfların** kurulması,
VII. **İslami elektronik dinar para biriminin (ASRİKA Dinarı)** oluşturulması,
VIII. **Ortak pazar ve ortak üretim ve AR-GE teşvik fonu** oluşturulması,
IX. **Ortak yatırım fonu** ile kaynak planlama çalışması yapılması,
X. **AR-GE ve İnovasyon** faaliyetleri için ortak bir kuruluşun oluşturulması,
XI. İslam **ülkelerinin maden, enerji, tarım, ulaşım ve telekomünikasyon ile gıda sektörlerinde İslam ülkeleri arasında kooperatiflerin-el birliği sistemlerinin kurulması** ve **İslami finans** kuruluşlarının desteklenmesi,
XII. **ASRİKA, BANKALAR ARASI FİNANSAL AKTARMA MERKEZİ** (**ASRİKA- BAFAM**)'nin kurulması,
XIII. Üye ülkeler arasında **dış ticaret hacmini arttırmaya yönelik** tedbirlerin alınması,
XIV. İslam ülkeleri arasında, **Ticaret merkezlerinin** kurulması, **tercihli ticaret anlaşmalarının** yapılması,
XV. İslâm Ülkeleri **arasında dil, din, tarih bileşkesinde oluşan kültürel yakınlığın geliştirilmesi, güçlü bir siyasi iradenin** oluşturulması,

Gerektiği deklare edilmiş ve Deklarasyon**,** ASSAM WEB Sitesinde Dünya Kamuoyunun hizmetine sunulmuştur.

ÜÇÜNCÜ KONGRE HAKKINDA BİLGİ

En'am Suresi-60.Ayet MEALİ

a. **Onlara (*gizli, açık düşmanlara*) karşı gücünün yettiği kadar (*bütün imkânları kullanarak siyasi, askeri ve iktisadi her türlü*) kuvvet ve bağlanıp beslenen atlar, (*üretilip devamlı bakımı yapılan uçaklar, füzeler ve tanklar*) hazırlayın.**
b. **Ki bunlarla Allah'ın ve sizin düşmanlarınızı ve Allah'ın bildiği sizin bilmediğiniz diğer (*gizli şer ve nifak odaklarını*) korkutasınız (*ve caydırıcılık gücüne sahip olasınız. Bu konuda cimrilik ve tedbirsizlik yapmayasınız*).**

Allah yolunda (*cihad uğrunda ve milli savunma amacıyla*) her ne harcarsanız, (*nasıl bir katkı sunarsanız, o ahirette*) size tam olarak ödenir ve asla haksızlığa uğratılmazsınız.

İlk iki Kongremiz hakkında bilgi sunduktan sonra 3. Kongremizden beklentilerimizi de ifade etmek isterim,

Kongremiz;

İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ USUL VE ESASLARI

Ana konusunda

«ASRİKA ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİM»

Başlığı altında incelenecektir.

KONGRE PROGRAMI

Kongremiz iki gün devam edecektir.

İcra etmekte olduğumuz Açılış oturumu müteakip, Öğle yemeği ve sonrasında da iki ayrı solunda birer saat sürecek dört oturum icra edilecektir.

Kongremizin yarınki programı saat 09.00'da başlayacak, birer saat sürecek üç oturum icra edilecektir. Yarınki üçüncü oturum; Kongre Yöneticilerinin, Oturum Başkanlarının ve Tebliğ Sunan arkadaşlarımızın katılacağı Değerlendirme oturumu şeklinde olacaktır.

Öğle yemeğini müteakip saat 14.00'de de BAYKAR MAKİNA yetkilileri tarafından bulunduğumuz salonda, BAYKAR MAKİNA'nın tanıtımı ile birlikte kendi ürünleri olan SİHA ve TİHA hakkında bilgi verilecek, müteakiben de HADIMKÖY' DEKİ tesisleri ziyaret edilecektir.

İSLÂM ÜLKELERİNİN SAVUNMA GÜCÜ

2019 verilerine göre yıllık dünya savunma harcaması bir TRİLYON 770 MİLYAR dolardır. Toplam Harcamanın 716 MİLYAR DOLARI ABD'nin, 224 MİLYAR DOLARI ÇİN'in, 191 MİLYAR DOLARI da 61 İSLAM dir.

Savunma Bütçesi büyüklüğünde, İSLÂM Dünyası, ÜÇÜNCÜ sırayı işgal etmektedir. İSLÂM DÜNYASI, DÜNYA'DA;

2TANK (28.760), ZIRHLI ARAÇ (84. 063), TOP (26. 184) ve SAVAŞ GEMİSİ Sayısında (2.577) BİRİNCİ SIRAYI İŞGAL ETMEKTEDİR.

SAVAŞ UÇAĞI (10.986) ve HELİKOPTER SAYISINDA (3.937) da ABD'den sonra DÜNYADA İKİNCİ SURADA BULUNMAKTADIR.

3. ULUSLARARASI ASSAM İSLAM BİRLİĞİ KONGRESİ
ASRİKA ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ

İSLAM ÜLKELERİ VE KÜRESEL GÜÇLERİN SİLAHLI GÜÇLERİ

SİLAH CİNSİ	İSLAM ÜLKELERİ	ABD	ÇİN	FR	İNG	RUS	BMGK	DÜNYA
SVN. BÜTÇESİ (MİLYAR $)	191.4 (III.)	716	224	40.5	47.5	44	1.070	1.770
TANK	28.760 (I.)	6.287	13.050	406	331	21.932	42.006	113.836
ZIRHLI ARACI	84.063 (I.)	39.223	40.000	6.300	4.607	50.049	140.179	337.697
TOP	26.184 (I.)	1.856	10.246	261	215	10.548	23.126	90.866
SAVAŞ GEMİSİ	2.577 (I.)	415	714	118	76	352	1.675	9.275
SAVAŞ UÇAK	10.986 (II.)	13.398	3.187	1.248	811	4.078	22.722	53.725
HELİKOPTER	3.937 (II.)	5.760	1.004	566	319	1.485	9.134	21.132

34

ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİM ZEMİNİ HAZIRLANMALIDIR.

İslâm Dünyası, bir arada düşünüldüğünde, sayısal bakımdan dünyanın üçüncü askeri gücü olma imkânına sahip bulunmaktadır.

Kullandığı Savunma Sanayi ürünlerini kendisi ürettiği takdirde, sahip olduğu coğrafya da göz önünde bulundurulduğunda dünyaya düzen veren SÜPER GÜÇ KONUMUNA ulaşabilir.

Bunun için;

İslâm Dünyasında, Savunma Sanayii Üretimini Planlayan Bir STRATEJİ MERKEZİ OLUŞTURULMALIDIR:

1. **İslâm Dünyasında, Kullanılan ve Üretilen Savuma Sanayi ÜRÜNLERİ İLE Üretim yapan SAVUNMA SANAYİ TESİSLERİNİN ENVANTERLERİ yapılmalıdır.**
2. **Bu envanterler dikkate alınarak, Dünya Savuma Sanayi Teknolojisi seviyesinin üzerinde, SAVUNMA SANAYİ ÜRÜN İHTİYAÇLARI TESPİT EDİLMELDİR.**
3. **Kara, Deniz, Hava, Hava Savunma, Siber Güvenlik ve Uzay Güvenliği ihtiyaçları için ARGE MERKEZLERİ oluşturulmalıdır.**
4. **61 İslam Ülkesinin Üreteceği ve kullanacağı Savunma Sanayi Ürünlerinin STANDARTLARINI belirleyen, denetleyen laboratuar ve test sistemlerini bünyesinde barındıran ve ULUSLARARSI TANINIRLIĞA SAHİP, STANDADİZASYON MERKEZLERİ oluşturulmalıdır.**
5. **Üretilen Savunma Sanayi ürünleri ile yedek parçaları için, ULUSLARARSI TANINIRLIĞI bulunan SERTİFİKASYON MERKEZLERİ KURULMALIDIR.**
6. **İslâm Ülkelerinin Teknolojik Seviyeleri, Coğrafi mevkileri ve Jeopolitik Konumları dikkate alınarak, Savuma Sanayi Üretimi için gerekli olan ANA YÜKLENİCİ MERKEZLER ve BU MERKEZLER DİKKATE ALINARAK ALT YÜKLENİCİ MERKEZLER BELİRLENEREK, SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ PLANLANMALIDIR.**
7. **Harp Silah, Araç ve gereçler ile yedek parça ve her cins mühimmat için kadro ve stok seviyeleri belirlenerek, ihtiyaç sahiplerine ulaştırmak için DAĞITIM SİSTEMİ**

oluşturulmalıdır.

8. **Her cins ve sınıf Savunma Sanayi ürünü için Yetkileri belirlenmiş, bakım kademelerinin oluşturduğu BAKIM VE ONARIM SİSTEMİ kurulmalıdır.**
9. **Savunma Sanayi Ürünlerinin YENİLEŞTİRME VE MODERNZASYON MERKEZLERİ TEŞKİL EDİLMELİDİR.**
10. **Savunma Sanayi Ürünlerinin üretim ve dolaşımı, İHRACAT VE İTHALATININ KONTROL için UYGUN BİR SİSTEM KURULMALIDIR.**
11. **Her Kuvvet, sınıf ve cins savunma sanayi ürününün HEK'e AYIRMA STANDARLARI VE HURDAYA ÇIKARILANLARIN GERİ DÖNÜŞÜMÜ ŞARTLARI BELİRLENEREK azami verimlilik sağlanmalıdır.**

SONUÇTA BÜTÜN İSLAM COĞRAFYASININ İHTİYACI OLAN SAVUNMA SANAYİ ÜRÜNLERİNİN ÜRETİMİNDE KENDİ KENDİNE YETERLİ OLABİLECEK VE DÜNYA STANDARLARININ ÜZERİNDE TEKNOLOJİYİ BULUP KULLANACAK BİR SİSTEM KURULMALIDIR.

Bu gün ve yarın, sunulacak bildirilerle; Savunma Sanayi Ürünlerinin envanterinin çıkarılması, ihtiyaçlarının tespiti, Üretilmesi, Bakım, Onarım, yenileştirme ve modernizasyonunun yapılması, İhraç ve ithal edilmesinden hurdaya çıkarılıp, geri dönüşüme alınmasına kadar olan ÇARKIN KURULUP İŞLETİLMESİNİ SAĞLAYACAK VERİLERE ULAŞILMASINI UMUYORUZ.

3. ULUSLARARASI ASSAM İSLÂM BİRİĞİ KONGREMİZDEN SONRA TAKİP EDEN HER YIL;

I. **Ortak Savunma Sistemi,**
II. **Müşterek Dış Politika,**
III. **Müşterek Adalet Sistemi,**
IV. **Ortak Asayiş ve Güvenlik,**

Konularını sıra ile işleyerek **2023 yılı sonunda İSLÂM ÜLKELERİNİ BİR İRADE ALTINDA TOPLAYACAK BİR MODELİ ORTAYA KOYMAYI HEDEFLEMEKTEYİZ**.

Bizi bu etkinliğimizde yalnız bırakmayarak destek veren Siz değerli konuklarımıza, bilimsel katkı veren Üniversitelerimiz ve Sivil Toplum Kuruluşlarımıza, maddi destek veren Belediye, kurum ve firmalarımıza tekrar teşekkür eder, Kongremizin hayırlara vesile olmasını diler, selam ve saygılarımı sunarım.

Adnan Tanrıverdi
ASSAM Ynt. Krl. Bşk.

İSLAM BİRLİĞİ İÇİN ASSAM İSLAM ÜLKELERİ KONFEDERASYONU DEKLARASYONU III

(19-20 Aralık 2019)

1. AMAÇ

Müslüman Milletlerin refahı, kurdukları devletlerin güvenlik ve bekası, dünyadabarışın tesisi ve idamesi, adaletin hâkimiyeti ve İslâm Dünyasının süper güç olaraktarih sahnesine yeniden çıkabilmesi için ASYA-AF**RİKA,** yani **"ASRİKA"** Coğrafyasınımihver kabul eden **İSLÂM ÜLKELERİNİN** bir irade altında toplanmasınıngerektiğini ve bunun için de acilen daimi faaliyet gösterecek **"İSLÂM ÜLKELERİ TEMSİLCİLER MECLİSİ**"NİN kurulmasını ve İslâm Dünyasının layık olduğu ekonomikgüce ulaşmasını sağlayacak **İSLÂM İKTİSADINA DAYALI İSLÂM ÜLKELERİ EKONOMİK İŞBİRLİĞİ SİSTEMİNİN** hayata geçirilmesini ve **ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ**'NİN gerekliliğini beyan ve deklare ederiz.

2. GENEL

ASSAM, ASRİKA mihverindeki 61 İslam Ülkesinin (27'i Asya, 28'i Afrika, 4'ü Avrupa, 2'si Güney Amerika) **milli sınırları ve yapısı değişmeden**, etnik ve coğrafi yakınlıklarına göre **DOKUZ BÖLGESEL FEDERASYON** ve bu bölgesel İslâm Federasyonlarının oluşturduğu **KONFEDERAL bir yapı ile** bir irade altında toplanarak **İSLÂM BİRLİĞİNİN oluşturulmasını** mümkün görmektedir.

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet'in 61'ini ***(Üye Sayısının %31'i)*** halkı Müslüman Ülkeler teşkil etmektedir.

7,63 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,85 Milyarını (***Dünya Nüfusunun %24,1'i)*** Müslüman Devletlerin insanları, **150 milyon** Km^2 olan dünya karalarının **30,9** milyon Km^2'sini ***(Dünya Karalarının %20,6'sı)*** de 61 İslâm Ülkesinin toprakları teşkil ederken, **Dünya petrol rezervlerinin %55,5'ine, üretiminin %65'ine, doğalgaz rezervlerinin %64,1'ine, üretiminin %40'ına, sahip olan İSLÂM DÜNYASI; Jeopolitik konumu, ortak medeniyet değerleri ve tarihi birikimi ile imkân, gayret ve hedeflerini birleştirerek ASRİKA Coğrafyasında geleceğin süper gücü olmaya namzet bir jeopolitik değere sahip bulunmaktadır. (EK-A, EK-B)**

2019 verilerine göre bir trilyon 770 milyar dolar olan yıllık dünya savunma harcamasında birinci sırayı 716 milyar dolarla ABD, 224 milyar dolarla ÇİN alırken, üçüncü sırayı 191 milyar dolarla 61 İslâm ülkesi almaktadır. İslâm Dünyasının arkasından 47,5 Milyar Dolarla İngiltere dördüncü, 44 Milyar Dolarla Rusya beşinci ve 40,5 milyar dolarla Fransa altıncı sırayı almaktadır. İslâm Dünyası, 4.707.550 asker, 28.760 tank, 84.063 zırhlı araç, 26.184 top ve 2.577 savaş gemisi sayıları ile Dünyada birinci sırada yer alırken, 10.986 savaş uçağı ve 3.937 helikopter sayısı ile de ABD'den sonra dünyada ikinci sırada bulunmaktadır.

İslâm Dünyası Savunma bütçesi, harp silah, araç ve gereç sayısı dikkate alındığında Dünyanın süper güçleri içerisinde ilk üçün içinde olacak bir potansiyele sahip olduğu görülmektedir.

1. **İSLÂM ÜLKELERİ BİRLİĞİNİN MERKEZDEN YÜRÜTÜLECEK FAALİYET ALANLARI (EK-C)**

ASSAM;

1. **ASRİKA İslam Devletleri Konfederasyonubeşana faaliyet alanından,** *(Adalet, Savunma, Savunma Sanayi, İçişleri, Dışişleri)*
2. **Bölgesel İslam Devletleri Federasyonları altıfaaliyet alanından**, *(Gümrük ve Ticaret, Ulaştırma ve Denizcilik, Ekonomi, Bilim, Sanayi ve Teknoloji, Kalkınma, Kültür ve Turizm)*
3. **Milli devletlerde on faaliyet alanından** *(Eğitim, Maliye, Enerji ve Tabii Kaynaklar, Sağlık, Tarım ve Hayvancılık, Gençlik ve Spor, Orman ve Su İşleri, Çalışma ve Sosyal Güvenlik, Sosyal Politikalar, Çevre Şehircilik)*

Sorumlu olacak şekilde bir İslâm Birliğinin kurulabileceğini tasavvur etmektedir.

2. **İSLAM ÜLKELERİ ASRİKA ORTAK SAVUNMA SANAYİ ÜRETİMİ TASAVVURU**

Enfal Suresi 60. Ayeti Kerimede;

“Allah’ın ve sizin düşmanlarınızı ve onların gerisinde olup sizin bilmediğiniz, ama Allah’ın bildiklerini korkutup caydırmak üzere, onlara karşı elinizden geldiği kadar güç ve savaş atları hazırlayın. Allah yolunda harcadığınız her şeyin karşılığı, zerrece haksızlığa uğratılmadan size tastamam ödenecektir”

buyurularak, harp sanayi ve teknolojisinin geliştirilmesi teşvik edilmekte, savunma unsurlarının birbiriyle koordineli hareket etmeleri vurgulanmaktadır.

ASRİKA İslam Devletleri Konfederasyonu Kabinesinde, Savunma Sanayi Ürünlerinin ihtiyaçlarının tespiti, üretimi, depolanması, dağıtımı, bakım ve onarımı yenileştirilmesi, modernizasyonu ve envanterden çıkarılması faaliyetlerini yürütmek üzere **SAVUNMA SANAYİ BAKANLIĞI’NIN beş bakanlıktan birisi olması** uygun bulunmaktadır. (EK-D)

ASRİKA İslâm Devletleri Konfederasyonu bünyesindeki **SAVUNMA SANAYİ BAKANLIĞI**’NA bağlı olarak, Dokuz **Bölgesel İslâm Ülkeleri Federasyonlarında “SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIKLARI”, bu başkanlıklara bağlı olarak da her “Bölgesel İslâm Devletleri Federasyonuna” bağlı Milli Devletlerin bünyesinde de “SAVUNMA SANAYİ BAŞKANLIKLARI” Kurulmalıdır.**

ASRİKA İslâm Devletleri Konfederasyonu SAVUNMA SANAYİ BAKANLIĞI’NCA; Kara, Deniz, Hava, Hava Savunma, Uzay, Siber ve Elektronik Savunma Sanayi ürünlerinin üretimi ile ilgili ANA YÜKLENİCİLER “Bölgesel İslâm Devletleri Federasyonları”na tahsis edilmeli; ALT YÜKLENİCİLER de “Bölgesel İslâm Devletleri Federasyonları” tarafından kendilerine bağlı Milli Devletlere *(tahsis edilen Savunma Sanayi Ürünleri ile ilgili)* **taksim edilmelidir.**

Bölgesel Federasyonlar ve Milli Devletlerin savunma sanayibaşkanlıkları, bünyelerindeki savunma sanayi üretim tesislerinin ve ağır sanayi üretim sistemlerinin envanterleri çıkarılmalıdır.

Savunma Sanayi Üretimi Ana ve Alt Yüklenicilerin Bölgelerinde, üretimini yaptığı Savunma Sanayi Üretimi ile ilgili AR-GE, STANDARDİZASYON, SERTİFİKASYON, AKREDİTASYON, KODİFİKASYON ve BAKIM ONARIM merkezleri teşkil edilmelidir.
ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretim Destekleme Fonu, Ortak Uzay Teknoloji Merkezi ile bilimsel araştırma kapsamında Parçacık Hızlandırma Merkezi kurulmalı ve savunma sanayi üretiminde gerekli enerji ve ham madde kullanımında gümrük birliği bazında indirim kotaları uygulanmalıdır.
Savunma Sanayi Ana ve Alt yüklenici görevi verilen Bölgesel İslâm Federasyonlarına ve Milli Devletlere tahsis edilen Savunma Sanayi ürünleri ile ilgili Meslek Liseleri, Üniversitelerin Fakülte ve Meslek Yüksek Okullarında kendilerine tahsis edilen savunma sanayi ürünleri ile ilgili ana bilim dallarında dersler ihdas edilmeli ve Savunma Sanayi Hizmet Sektörü oluşturulmalıdır.

Savunma Sanayi Ürün envanteri, İhtiyaçların tespiti, Depolama ve Dağıtımı ile Yenileştirme, Modernizasyon, HEK-MAL'e (Hurda – Enkaz – KöhneMalzemeye) ayırma, Geri Kazanım ve Dönüşüm Faaliyetleri Savunma Sanayi Bakanlığınca Merkezden yönetilmelidir.
5. İslam Dünyasının önüne, "ASRİKA İslam Devletleri Birliği" ile ilgili uygun bir MEVZUAT MODELİ koymak üzere, müteakip yıllarda:

a. Ortak Savunma Sistemi,
b. Müşterek Dış Politika,
c. Müşterek Adalet Sistemi,
d. Ortak Adalet ve Güvenlik

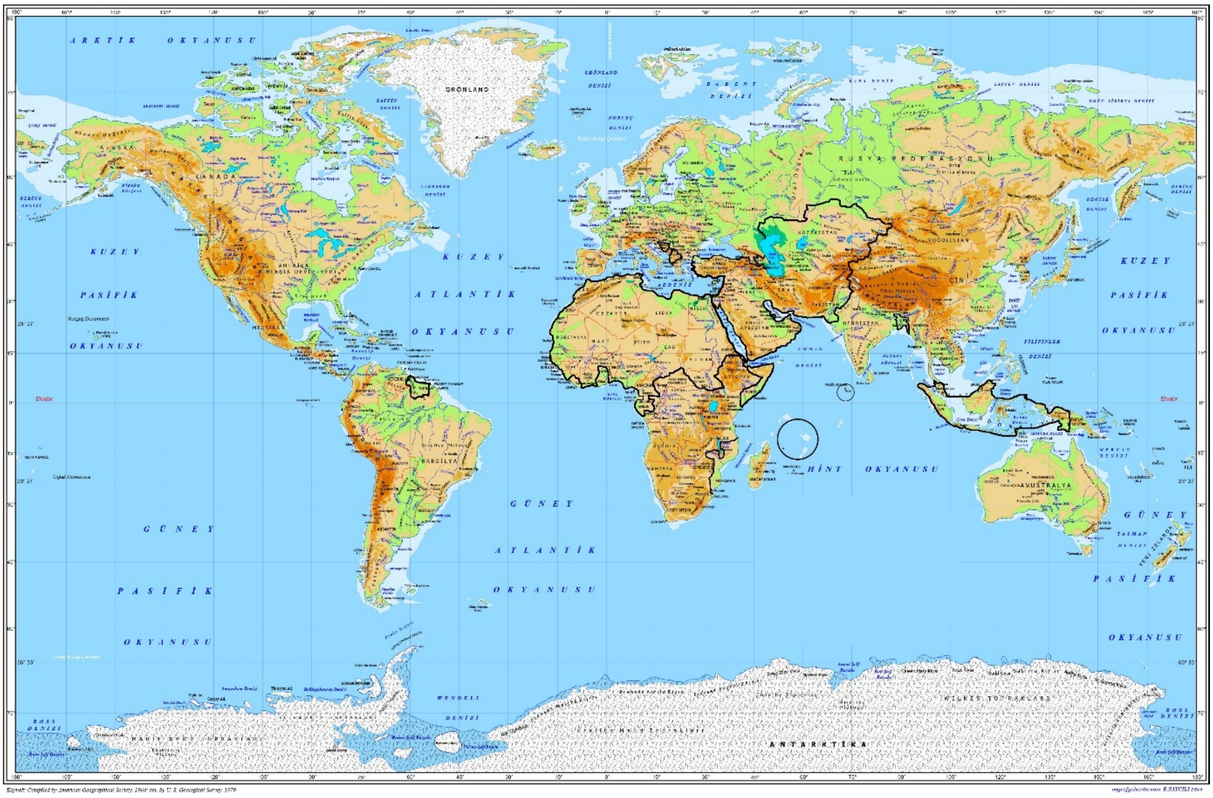
ANA TEMALI, Uluslararası **ASSAM KONGRELERİNİN** planlanıp uygulanmasında kararlı olduğumuzu **DEKLARE ederiz.**

<u>EKLER:</u>
EK-A: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon Coğrafya Haritası
EK-B: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyona bağlı Bölgesel Federal Devletler Haritası
EK-C: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon İdari Teşkilatı
EK-D: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon Savunma Sanayi Bakanlığı Teşkilatı

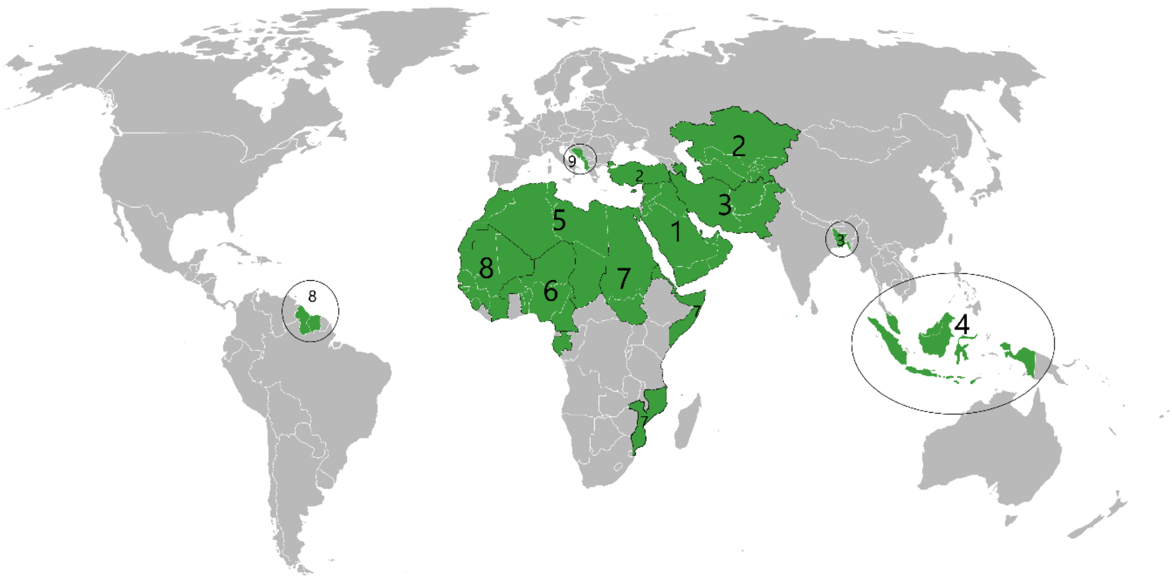
ASSAM YÖNETİM KURULU

Adnan TANRIVERDİ	Prof Dr Mehmet ZELKA	Melih TANRIVERDİ
Ersan ERGÜR	Ali COŞAR	Gürcan ONAT
Reşat FİDAN	Sabri BALAMAN	Mehmet Emin KOÇAK

EK-A: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon Coğrafya Haritası

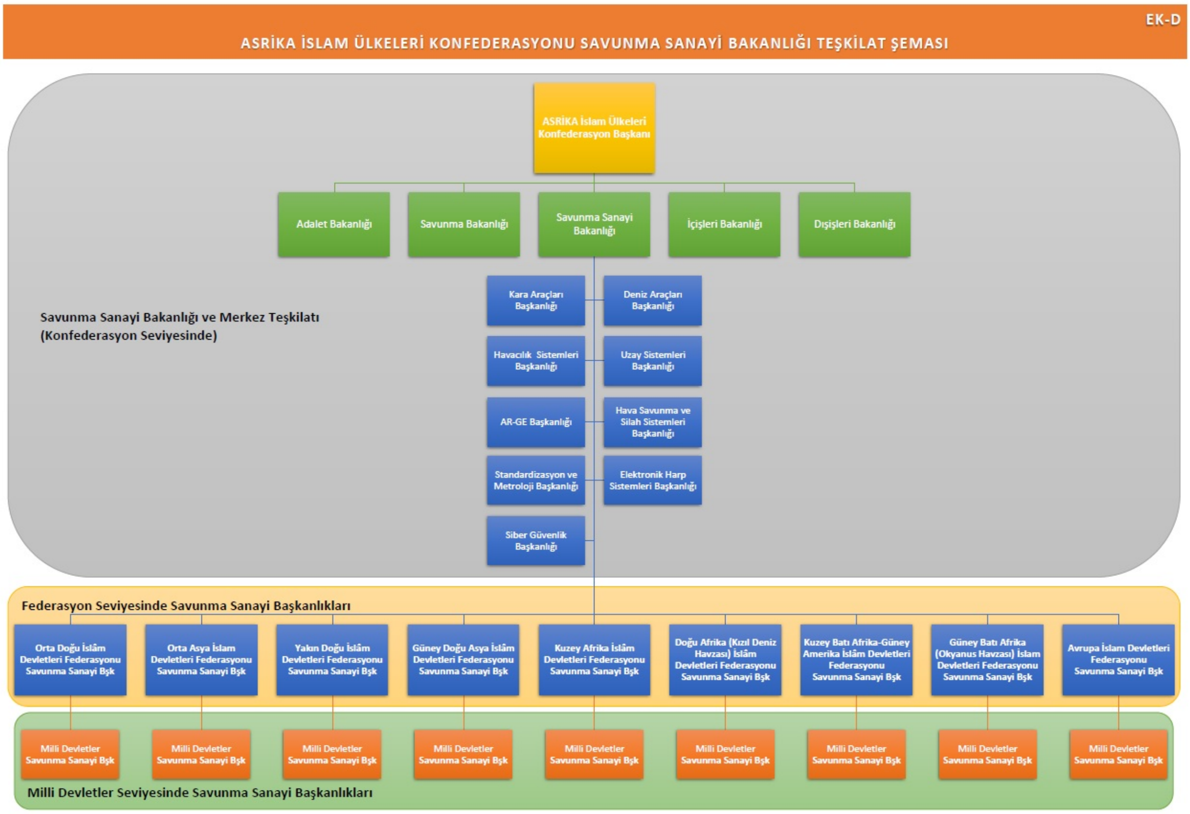
EK-B ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyona bağlı Bölgesel Federal Devletler Haritası

EK-C: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon İdari Teşkilatı

EK-D: ASRİKA İslam Ülkeleri Konfederasyon Savunma Sanayi Bakanlığı Teşkilatı

ASSAM ORTAK SAVUNMA SANAYİ KONGRE BİLDİRİ METİNLERİ

İSLAM ÜLKELERİ ARASINDA SAVUNMA İŞBİRLİĞİ

Fehmi Ağca[1]
Dr. Öğ. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi
Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü
fehmi.agca@uskudar.edu.tr

TÜRKİYE

ÖZET

ABD, Rusya ve Çin'in başta Ortadoğu bölgesi olmak üzere, İslam ülkeleri üzerinde egemen olma ya da nüfuzlarını artırma çabaları, İslam ülkelerinde iç karışıklıkların oluşmasına, terörist eylemlerin artmasına ve bölgesel savaşların çıkması için gerekli koşulların oluşmasına hizmet etmektedir. İslam ülkelerinde terör örgütlerinin faaliyetlerini sona erdirmek ve büyük güçlerin emperyalist politikalarına engel olmak için tüm İslam ülkeleri, özellikle Ortadoğu'nun güçlü ve kadim devletleri olan Türkiye, İran ve Mısır'ın, güvenlik ve savunma alanda yeni bir işbirliği vizyonu geliştirilmesi gerekmektedir. Bu çerçevede, İslam ülkelerinin mezhepçi politikaları bir tarafa bırakarak karşılıklı ortak çıkarlar çerçevesinde, tamamen kendi milli kaynaklarına dayanan yeni bir güvenlik sistemi oluşturmaları önem arz etmektedir. Yeni bir güvenlik sisteminin oluşturulabilmesi ve başarılı olması, İslam dünyasında ortak değerlerin öne çıkarılması ve güçlendirilmesi ile mümkün olabilir.

Anahtar Kelimeler

Büyük güçler, ortak çıkar, ortak güvenlik, terör, barış ve istikrar.

ABSTRACT

The efforts of the US, Russia and China to dominate or to increase their influence on Islamic World, particularly in the Middle East region pave the way for internal disorders, terrorist activities and regional wars. In order to end the activities of the terrorist organizations and to counter imperialist policies of the Great Powers, all Islamic countries, particularly Turkey, Iran and Egypt as the major countries of the Middle East need to develop a new vision on security and defense. In this respect, Islamic countries should set aside sectarian polices and work for a new security system based on their national assets and mutual common interests. The formation and success of a new security system is dependent on promoting and strengthening common values in Islamic world.

Key words

Great powers, common interest, common security, terror, peace and stability.

[1] Fehmi Ağca, Dr. Öğ. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

Birleşmiş Milletler, Güvenlik Konseyi (BMGK) daimi üyesi beş ülkenin dünya milletleri üzerinde hegemonya kurmaları üzerine bina edilmiştir. BMGK daimi üyesi bir ülkenin suç işlemesi halinde, diğer üyelerin birlikte karar alıp cezalandırması mümkün değildir. Dünyada insanlığa karşı işlenen bütün suçların arkasında bu beş ülkenin bulunduğu söylenebilir. Dünyada en çok silah satan ülkeler de bunlardır. BM, adeta küresel emperyalizmin meşruiyet mekanizması işlevi görmektedir.

İslâm dünyasına yönelen saldırılar ya doğrudan BMGK daimi üyelerinden gelmekte ya da onlar tarafından desteklenmektedir. Fransa'nın Cezayir'de yaptığı soykırım, BM tarafından göz ardı edilmiştir. Yine Fransa'nın eski sömürgesi Mali'ye, 2013 yılında yaptığı saldırıya BM destek vermiştir. ABD, İngiltere, Almanya, İtalya, Danimarka, Belçika, İspanya gibi Batılı ülkeler bu saldırıya askeri veya lojistik yardımda bulunmuştur. Çünkü Mali, altın uranyum, petrol, doğalgaz, elmas, demir, gümüş, bakır, fosfat, boksit, manganez, lityum ve kaya tuzu madenleri bakımından çok zengindir. Çok uluslu şirketler, Mali'nin zengin yer altı kaynaklarını ele geçirmek için çalışmaktadırlar. Bu kapsamda, Afrika'nın tamamı darbe veya işgal tehdidi altındadır.

3 Temmuz 2013 tarihinde, Mısır'da Cumhurbaşkanı Muhammed Mursi'ye karşı yapılan askeri darbeye ABD, İngiltere, Fransa, Almanya başta olmak üzere bütün Batılı ülkeler destek vermişlerdir.

Bu saldırılarla, Müslüman ülkelerin birbirlerine yakınlaşmaları engellenmektedir. İslâm ülkeleri ve Türk Cumhuriyetleri bir araya gelerek siyasi ve ekonomik bir güç oluşturabilirse, sömürgeci güçlere karşı bir direnç merkezi oluşturabilirler. Türkiye'nin siyasi ve ekonomik potansiyeli, İslâm dünyasının liderliğini üstlenmesini sağlayacak düzeydedir. İslam dünyasında yaşanan dağınıklık ve bölünmeler, Türkiye'nin çabaları ve arabuluculuk girişimleri ile giderilebilir.

İslâm ülkeleri arasında kurulacak NATO benzeri bir savunma örgütü, İslâm dünyasına dışarıdan gelecek müdahalelere karşı ortak savaş stratejileri geliştirebilir. İslam İşbirliği Teşkilâtı, yılda bir defa veya olağanüstü hallerde toplanarak ortak tavır göstermeye çalışsa da dünya siyasetinde ağırlıklı bir etkiye sahip değildir. Bunun sebebi, yüksek ekonomik ve beşeri potansiyelini azami derecede kullanabilecek politik kararlılığa ve kurumsal yapıya sahip olamamasıdır. İslâm İşbirliği Teşkilâtı Eski Genel Sekreteri Habib Şatti1982 tarihli açıklamasında, "İslâm ülkeleri, mevcut potansiyeli değerlendirdikleri anda, Osmanlı İmparatorluğu'nun haşmetine kavuşabilir" demiştir. Müslümanların bu potansiyel mevcuttur.

Prof. Dr. Fuat Sezgin ise, "İslam medeniyetinin büyüklüğünü kendi insanımıza anlatmak, Batılılara anlatmaktan çok daha zor" tespitini yapmıştır. Bu tespitten yola çıkarak, İslam medeniyetinin görkemli geçmişini ortaya koyacak ilmi çalışmalara ağırlık verilmelidir.

Sömürgecilik ve İslam Birliğinin Çöküşü

İslam'ın doğuşundan itibaren, bazı dönemlerde Moğol İstilası ve Haçlı Seferleri gibi kırılmalar yaşanmış olsa da, 19. yüzyıldan itibaren, sanayi devrimi ile güçlenen emperyalist Batı'nın topyekûn saldırısı kadar ağır sonuçlar doğurmamıştır.

Osmanlı Devleti'nin özellikle Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerindeki egemenliği Batı sömürgeciliğini uzun bir süre engellese de, özellikle Kuzey ve Batı Afrika'da bulunan Müslüman toplumlar, başta Fransa olmak üzere, Batı'nın silah üstünlüğü karşısında mukavemet edememiş ve sömürge haline gelmişlerdir. Başta Cezayir olmak üzere, milyonlarca insan, Batı'nın sömürgecilik politikası sonucu acımasızca katledilmişlerdir.

Osmanlı İmparatorluğu'nun 1922'de yıkılmasıyla, Batı emperyalizmine karşı koyacak bir güç kalmamıştır. 19. yüzyıl başlarından itibaren Hindistan'da ve müteakiben diğer İslam ülkelerinde, İngiltere'nin Böl ve Yönet politikası büyük bir ustalıkla icra edilmiş, İslam dünyası küçük parçalara ayrılarak yutulmaya hazır lokmalar haline getirilmiştir.

Sünni Şii Mezhep Ayrılığının İslam Birliğine Olumsuz Etkileri

İslam Birliği'nin oluşturulmasının önündeki en büyük engellerden birisi, Sünni ve Şii mezhepleri arasındaki derin ayrılıktır. Günümüzde de en şiddetli biçimde devam eden bu ayrılık, İslam dünyasının Batılı ve diğer emperyalist güçler karşısında, en büyük zafiyet alanlarından birini oluşturmaktadır.

Mezhepçiliğin İslam dünyası üzerindeki parçalayıcı ve bölücü etkilerinin demokratik rejimlerin tesisi ile ortadan kaldırılabileceği söylenebilir. İran'ın İslam dünyasının coğrafi olarak merkezinde yer alması, batısındaki Pakistan, Bangladeş, Malezya ve Endonezya gibi ülkelerin Türkiye ve diğer İslam ülkeleriyle güçlü bir ekonomik, kültürel ve savunma işbirliği kurulması için engel teşkil etmektedir.

Şii İran ile Sünni İslam ülkeleri arasında, dürüst ve samimi ilişkiler kurulmaz ve mezhep ayrılığından kaynaklanan husumet giderilemezse, İslam dünyasının birleşmesi ve dış saldırılara karşı korunması çok zor olacaktır. Bu nedenle, İran'ın Sünni İslam ülkeleri ile birlikte hareket etmesi için görüşmeler yoğunlaştırılmalı, bu konuda gerek din bilginleri gerekse diğer bilim adamları ve siyasetçiler ortaklaşa danışma mekanizmaları kurmalıdırlar. Aksi halde, daha uzunca bir süre, Batı emperyalizmi karşısında İslam ülkeleri bağımsız politikalar izleyemeyecektir.

İslam Coğrafyası ve Büyük Güçlerin Emelleri

İslam dünyası, dünyadaki petrol ve doğal gaz rezervlerinin yarısından fazlasına sahip olması dolayısıyla, büyük güçlerin ve uluslararası büyük şirketlerin baskısı altındadır. Elde edilen gelirlerin büyük kısmı, İslam ülkelerinde yaşayan halkların ekonomik, kültürel ve sosyal gelişmesi için harcanmamakta, kurulan parasal sömürü sistemi ile Batılı ülkelerin bankalarına geri dönmektedir. Örnek olarak, Suudi Arabistan'ın gayri safi milli hasılası 1,8 trilyon dolar, savunma harcaması ise 159 milyar dolar civarındadır. Suudi Arabistan'ın böyle bir savunma harcaması yapması mümkün değildir. Bu paraların büyük kısmı, ABD'ye hiçbir silah almadan

aktarılmaktadır. Silah anlaşmaları diye uluslararası medyada çıkan haberler gerçeği gizlemek için yapılmakta olan bir algı operasyonudur. Suudi Arabistan savunma için bu kadar parayı gerçekten tahsis edebilseydi, muazzam bir güç oluşturabilirdi.

Ancak, Yemen'deki Husi güçlerine karşı bile başarılı olamamaktadırlar. Suudi Arabistan rejiminin kendi şahsi güvenliği için ABD'ye çok büyük bir bedel ödediği söylenebilir.

Batı'nın İslam ülkelerinin çoğunda kurmayı başarmış olduğu vesayet sistemleri yıkılıp yerlerine gerçek demokrasiler kurulmadan, İslam dünyasının bağımsızlığa kavuşarak gerçek bir işbirliği ve dayanışma tesis etmesinin oldukça zor olacağı değerlendirilmektedir.

Soğuk Savaş Döneminde İslam Ülkeleri Arasında Güvenlik İşbirliği

Soğuk savaş döneminde, komünizmle mücadele altında ABD'nin ileriden savunma konsepti ve Sovyetler Birliği'ni çevreleme stratejisi doğrultusunda, Bağdat Paktı ve CENTO gibi güvenlik işbirliği örgütleri kurulmuştur. Bağdat Paktı'nda Irak'ın yer alması, Arap dünyasında fazla hoş karşılanmamıştır. O dönemde, Mısır'da iktidarda bulunan Cemal Abdul Nasır'ın Arap milliyetçiliği ve İsrail ile mücadelesi Arap halklarının büyük çoğunluğu tarafından desteklenmiştir.

1955'te Türkiye, Irak, İran, Pakistan ve İngiltere arasında kurulan ve 1958'de Irak'ın çekilmesiyle dağılan Bağdat Paktının yerine Merkezi Antlaşma Teşkilatı (CENTO)kurulmuştur. 1979 İran Devrimi ile ortadan kalkan bu örgütün yerine İran, Türkiye ve Pakistan arasında 1985 yılında Ekonomik İşbirliği Teşkilatı (ECO) kurulmuştur. Daha sonra Afganistan, Kazakistan. Özbekistan, Kırgızistan, Türkmenistan ve Tacikistan ve Azerbaycan'ın katılıyla, 7 milyon kilometrekarelik bir alana ve yaklaşık 480 milyon nüfusa sahip bir birlik haline gelmiştir. Teşkilat 13. Zirvesini 2017 yılında İstanbul'da gerçekleştirmiştir.

1969 yılında Fas'ın başkenti Rabat'ta kurulan İslam İşbirliği Teşkilatı ise, 57 üyeye sahiptir. İslam ülkelerinin kurduğu en büyük teşkilat olmasına rağmen beklenen ölçüde İslam ülkeleri arasındaki sorunları çözmede başarılı olamamıştır. Bunun en önemli sebeplerinden birisi, ABD ve Batılı ülkeler ile Rusya'nın İslam ülkeleri üzerindeki etkisinin devam etmekte oluşudur.

Dünyadaki en büyük uluslararası örgüt olan BM'nin bile barış ve güvenliği sağlamada başarısız olduğu bir uluslararası sistemde, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın başarı sağlayabilmesi çok zordur. Çünkü bu teşkilatın NATO benzeri zorlayıcılığı olan ortak bir savunma gücü yoktur. Diğer yandan, üye ülkeler İslam ülkelerinin karşı karşıya kaldığı sorunlar karşısında farklı görüşlere ve faklı çıkar anlayışlarına sahip bulunmaktadır.

İslam NATO'su Kurulabilir mi?

2019 Nisan ayı başlarında, Arap NATO'su olarak bilinen Stratejik Ortadoğu Paktı'nı görüşmek üzere, Riyad'a ABD, BAE, Suudi Arabistan, Umman, Kuveyt, Katar ve Ürdün'ün katılımıyla yapılacak toplantıya Mısır'ın katılmayacağını bildirmesi, bu girişimin başarı şansını azaltmıştır. Bu girişimin, Suudi Arabistan ve BAE'nin kendi güvenlik endişelerini ve

rejimlerinin güvenliğini esas aldığı değerlendirilmektedir. BAE- Suudi ekseni ekonomik olarak güçlü görünse de, askeri kapasite olarak oldukça zayıftır. Mısır, askeri, beşeri ve kültürel kaynaklarıyla Arap dünyasının en büyük ekonomik ve askeri gücünü oluşturmaktadır. Bu nedenle, Mısır olmadan bu girişimin başarı olamayacağı düşünülmektedir. (Acar, 2019)

İslam Ülkeleri Arasında Güvenlik İşbirliği İçin Plan Program ve Bütçeleme Sisteminin Oluşturulması

İslam ülkeleri arasında etkin bir savunma ve güvenlik işbirliğinin kurulabilmesi için, iktidarı elinde tutan siyasi kadroların bu konuda kararlı ve tutarlı bir tutum sergilemesi gerekmektedir.

Liderlerin stratejik düşünme ve yeni tehditleri fark etme konusunda yetersizlikleri, kaynakların doğru dağıtılamaması, potansiyelin değerlendirilememesi, krizlerin öngörülememesi gibi başarısız sonuçlara neden olabilir.

Günümüzün güvenlik ortamı, önceden tahmin edilemeyen birçok belirsizliği barındırmakta ve giderek daha karmaşıklaşmaktadır. Geleceğe yönelik sağlıklı kararlar alınmasında bilimsel bir yaklaşım takip edilmesi zorunludur.

Ülkelerin siyasi ve askeri yönden savunmaya yönelik amaçlarını karşılamak üzere ihtiyaç duydukları yetenekleri temin etme süreci olarak tanımlanan savunma planlaması, tehdit algısı, ekonomi, kaynaklar, uluslararası ortaklıklar, coğrafi konum, politik durum, teknoloji, nüfus, kültürel ve geleneksel değerler, liderlerin tutumları gibi pek çok faktörden etkilenen ve risk değerlendirmelerine göre güncellenen bir süreçtir.

İstihbarat kurumları, siyasi karar vericilere güvenlikle ilgili düzenli bilgiler içeren raporlar sunmakla görevlidir. Ancak, bu bilgiler gelecekle ilgili stratejilerin nasıl belirlenmesi gerektiği sorusuna yeterli cevaplar getirmeyebilir. Geleceğe yönelik muhtemel gelişmeler, bölgesel eğilimler ve belirsizlik alanları strateji belirleme sürecinde ayrıntılı olarak ele alınmalıdır (Flournoy ve Brimley, 2006: 81).

Stratejik seviyedeki planların sonuçları uzun vadede ortaya çıkacaktır. Sağlıklı analizlere dayanmayan planlar, stratejik üstünlüklerin kaybedilmesine, devletin saygınlığının zedelenmesine ya da ekonomik bunalımlara neden olma riski taşımaktadır.

Stratejik planların hazırlanması sürecinde, Türk Silahlı Kuvvetleri Planlama, Programlama ve Bütçeleme Sistemi (PPBS) Yönergesi gerekli rehberlik ve yöntemleri açık bir şekilde belirlemektedir. PPBS, başta ABD olmak üzere pek çok gelişmiş ülkenin silahlı kuvvetlerinde uzun süredir temel planlama yaklaşımı olarak kullanılmaktadır. Sistemin temel mantığı, planlamacıların mevcut mali imkânlar çerçevesinde plan yapması ve bütçenin bu planları desteklemesinin sağlanmasıdır (Grimes, 2008: 4). Böylelikle ülke bütçesinden savunmaya ayrılan payın optimum şekilde kullanılması amaçlanmaktadır.

PPBS planlama sürecinde, Milli Güvenlik Siyaset Belgesi ve tehdit değerlendirmeleri çerçevesinde hazırlanan Milli Askeri Stratejisi ışığında kuvvetlerin konseptleri belirlenmekte ve Harekât İhtiyaç Planları oluşturulmakta ve gelecekte öngörülen muharebe konsepti ve bu konseptlerin gerektirdiği kuvvet ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik olarak Stratejik Hedef

Planları (SHP) hazırlanmaktadır. Programlama sürecinde ise, SHP'de belirtilen öncelikler ve o yılın bütçesinden ayrılan pay dikkate alınarak tedarik faaliyetlerini bir takvime bağlayan On Yıllık Tedarik Programları oluşturulmaktadır. Son olarak bütçeleme sürecinde ise tedarik programları çerçevesinde Kuvvet Bütçeleri hazırlanmaktadır (Korkmaz yürek, 2011).

Savunma planlamasının en önemli kısmının tehdit değerlendirme safhası olduğu söylenebilir. Sonraki süreçler, belirlenen tehdide göre şekillenmektedir. Ülkeler stratejik seviyede belirledikleri tehditlere göre eğitim, sağlık, alt yapı gibi kamusal ihtiyaçlarına sınırlama koymak pahasına kaynaklarının önemli bir kısmını savunma harcamalarına ayırabilmektedirler.

Soğuk Savaş döneminin sona ermesi, savunma planlarının dayanağı olan senaryolara yön veren ideoloji tabanlı tehditlerin anlamını yitirmesine, savunma harcamaları ve aşırı kalabalık kadroların sorgulanmasına yol açmış ve düşük maliyet ve yüksek etkinlik öngören planlama yaklaşımı ortaya çıkmıştır. Ekonomik baskılar ve kısıtlamalar, savunma planlamasında yetenek havuzları oluşturulması yaklaşımını ortaya çıkarmıştır (Altunok vd. 2010: 23). Bu yaklaşım, düşmanın neler yapabileceğine ve bu tehditleri karşılamak için hangi yeteneklere ihtiyaç duyulduğuna odaklanmaktadır. Bu durumda, senaryolarda öngörülen tehditlerin büyük kısmıyla başa çıkabilecek, çeşitli kuvvetlerden belirli yeteneklere sahip müşterek kuvvet yapıları, yani yetenek havuzları oluşturmak en uygun kuvvet planlama yöntemi olarak öngörülmektedir. (Korkmaz yürek, 2011: 21).

Ülke güvenliğine yönelik tehditlerin belirlenmesi sürecinde, liderlerin tecrübe ve ileri görüşlülüğü ile yaptığı tahminler önem arz etmektedir. Ayrıca geçmişte yaşanan sorunlar ve yapılan hatalardan ders alınması gerekmektedir. Geçmişte benzer koşullarda gerçekleşmiş olaylara dayalı veriler istatistikî hesaplamalarla değerlendirilerek, yeniden gerçekleşme olasılığına yönelik risk değerlendirmelerinin yapılması, güvenlik planlamasında dikkate alınmalıdır.

Bu bilgiler doğrultusunda, İslam ülkeleri arasında etkin ve verimli bir savunma planlama sisteminin geliştirilmesi, kurumsal yapıların oluşturulmasını ve bu kurumlarda görev alacak eğitimli ve profesyonel personel kadroların, ilgili ülkelerce tahsis edilmesini gerektirmektedir. Bu kurumlarda, akademisyenlerin de danışman olarak yer alması sağlanabilir. Böyle bir yapı karar alma mekanizmalarının süratli ve doğru kararlar almasına ve böylece gelecekteki tehditlere karşı gerekli savunma tedbirlerinin zamanında alınmasını sağlayabilir.

Bu çerçevede, aşağıda belirtildiği şekilde Uluslararası Strateji Planlama Kurulu (USPK) kurulması, işbirliği içinde bulunan İslam ülkelerinin ortak savunma ve güvenlik ihtiyaçlarının belirlenmesinde yararlı olabilir.

Tablo 1: Savunma İhtiyaçları Planlanma Sistemi

FAALİYET ALANI	TÜRKİYE'DEKİ KURUM	ULUSLARARASI KURUM
Milli Güvenlik Siyaset Belgesi	Milli Güvenlik Kurulu	Devlet ve Hükümet Başkanları Zirvesi
İç ve Dış Tehdit Değerlendirmesi	İstihbarat Başkanlığı	USPK İstihbarat Birimi
Milli Askeri Strateji	Plan ve Prensipler Başkanlığı	USPK Strateji Birimi
Harekât İhtiyaç Planları	Harekât Başkanlığı	USPK Harekât Birimi
On Yıllık Tedarik Programları	Plan ve Prensipler Başkanlığı	USPK Maliye ve Programlama Birimi
Bütçe Ödenekleri	Milli Savunma Bakanlığı	İlgili Milli Bakanlıklar
PPBS Değerlendirmesi	Plan ve Prensipler Başkanlığı	USPK Strateji Birimi

EK-1'deki tabloda, İslam ülkelerinin savunma harcamaları GSMH'leri dikkate alınarak gösterilmiştir. Bütün İslam ülkeleri göz önüne alındığında, savunma harcamaları toplamının oldukça önemli bir rakama ulaştığı görülmektedir. Ancak savunma harcamalarına topyekûn bir bakış yanıltıcı olabilir.

Bu tablo incelendiğinde, en yüksek savunma gücüne ve savunma sanayi kapasitesine sahip ülkelerin başta Türkiye olmak üzere, İran, Pakistan, Endonezya, Malezya, Mısır, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Cezayir ve Katar olduğu söylenebilir. Bu ülkeler arasında kurulacak güçlü işbirlikleri, gelecekte tüm İslam ülkeleri arasında savunma işbirliğinin geliştirilmesine olumlu katkılar sağlayabilir. En azından kendi bölgesinde Batı kaynaklı sömürü düzenine karşı daha güçlü bir direnç gösterilmesi sağlanabilir.

Sonuç ve Değerlendirme

İslam ülkelerindeki mevcut siyasal durum dikkate alındığında, diğerlerine oranla daha demokratik olan ülkelerin ekonomik, siyasi ve savunma işbirliğinin geliştirilmesi için daha uygun koşullara sahip olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin liderleri arasındaki güçlü kişisel bağlar, bu ülkelerin halkları arasında da dostluk ve dayanışma bağlarını güçlendirmekte, daha sağlam ve uzun süreli işbirliklerinin kurulmasına olanak sağlamaktadır. Demokratik rejimler, bireysel ve kurumsal teşebbüslerin ortak çalışmaları için elverişli şartlar sunmakta, toplumların birbirleri ile geniş kapsamlı ticari ve kültürel yakınlaşması için fırsatlar sunmaktadır.

Yukarıda arz edilen değerlendirmeler ışığında, İslam Dünyasında yüksek seviyeli bir işbirliği geliştirilmesi için en uygun üç ülkenin Türkiye, Pakistan ve Malezya olduğu düşünülmektedir. 18-21 Aralık 2019 tarihlerinde Malezya'nın başkenti Kuala Lumpur'da icra edilmekte olan zirvenin ilk gününde Türkiye ve Malezya arasında savunma sanayi işbirliğine ilişkin 15 antlaşma imzalanmıştır. Bu işbirliği tüm İslam Dünyasını etkileyecek olumlu sonuçlar doğurabilir. Bu ülkelerin demokratik yapıları bu potansiyeli desteklemektedir.

Türkiye'deki siyasi iktidar, demokratik olmayan Mısır ve Suriye gibi ülke liderleri ile işbirliği yapmadığı için eleştirilmektedir. Halkın çoğunluk iradesine dayanmayan anti demokratik rejimler meşru değildir. Bu ülkelerle yapılacak işbirliği anlaşmalarının da kalıcı ve uzun süreli olmayacağı söylenebilir. Diktatörlükle yönetilen ülkelerle dayanışma hem uluslararası ilişkilerde, hem de o ülke halkının çoğunluğunun düşünce ve duygu dünyasında Türkiye'ye itibar kazandırmayacak, tam tersine itibar kaybına neden olabilecektir. Bu nedenle, halkın çoğunluk iradesine dayalı, seçimlerle işbaşına gelen siyasi iktidarlarla sağlam ilişkiler kurmak, kısa vadede olmasa bile uzun vadede İslam ülkeleri arasında, toplumların geniş kesimlerine yayılan, tutarlı ve güçlü ekonomik, ticari, kültürel ve savunma işbirliklerinin kurulması ve genişletilmesi için uygun koşulların oluşturulmasına zemin hazırlayacaktır.

Geleceğe yönelik savunma sanayii ve teknolojisinin geliştirilmesinde ve İslam ülkeleri arasında yapılacak savunma sanayii işbirliği projelerinde, ülkelerin coğrafi ve nüfus büyüklükleri yanında, ekonomik kaynakları da dikkate alınmalıdır.

Yakın coğrafi bölgelerde yer alan İslam ülkelerinin, gerek coğrafi yakınlık, gerekse kültürel ve sosyal yapılarındaki benzerlikleri dolayısıyla, her alanda daha güçlü işbirlikleri tesisi için uygun koşullar sağladığı değerlendirilmektedir. Bu tür bölgesel işbirliklerinin başarısı, gelecekte tüm İslam ülkelerinin katılacağı bir İslam Birliği'nin kurulması için gerekli koşulların oluşturulmasını sağlayabilecektir.

KAYNAKÇA

Acar, N. (2019), Arap NATO'su: Ortadoğu'da Ölü Doğmuş Bir Ortak Güvenlik Girişimi mi? Ortadoğu Araştırmaları Merkezi, 20.04.2019. https://orsam.org.tr/tr/arap-natosu-ortadoguda-olu-dogmus-bir-ortak-guvenlik-girisimi-mi/.?

Altunok, T., Korkmazyürek H., Sığrı, Ü., Hazır, K. (2010). Stratejik Savunma Yönetimi Yeni Perspektifler/Yeni Yaklaşımlar, Ankara, Bizim Büro Yayınları.

Berk, U.(2015), Stratejik Savunma ve Güvenlik Planlamasında Ortak Bir Yaklaşım Olarak Senaryo temelli Planlama, Güvenlik Bilimleri Dergisi, Kasım 2015, 4(2), sh.1-36

Birdişli, F. (2011), Ulusal Güvenlik Kavramının Tarihsel ve Düşünsel Temelleri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 31-2, sh.149-169.

Flournoy, M.A. ve Brimley, S.W. (2006), Strategic Planning for National Security – A New Project Solarium, JFQ, Sayı 41-2, sh. 80-86.

Grimes, S.R. (2008), PPBS to PPBE: A Process or Principles? U.S. Army War College Strategy Research Project, sh.4

Korkmazyürek, H. (2011), Stratejik Savunma Yönetimi Ders Notları, KHO Savunma Bilimleri Enstitüsü, sh.21-23.

EK-1: İslam Ülkelerinin Savunma Harcamaları

NO	**ÜLKE**	**NÜFUS** Milyon	**GSMH** Milyar $	**SAV. HRC.** Of GDP	**SAV. HRC.** Milyar $	**BÖLGE TOPLAMI**
1	**TÜRKİYE**	**82**	**2.400**	**2.5**	**60.0**	**385 milyon**
2	**İRAN**	**83**	**1.640**	**2.67**	**43.7**	**5.612 milyar $**
3	**PAKİSTAN**	**210**	**1.100**	**4.03**	**44.3**	**155 milyar $**
4	AZERBAYCAN	10.5	172	3.8	6.5	
5	**KAZAKİSTAN**	**18.8**	**480**	**0.95**	**4.6**	**105 milyon$**
6	ÖZBEKİSTAN	30	223	4	8.9	**936 milyon $**
7	AFGANİSTAN	35	70	1	0.7	**15 milyar $**
8	TÜRKMENİSTAN	5.5	110	?	1.0	

NO	ÜLKE	**NÜFUS** Milyon	**GSMH** Milyar $	**SAV. HRC.** Of GDP	**SAV. HRC.** Milyar $	**BÖLGE TOPLAMI**
9	KIRGIZİSTAN	6	23	1.57	0.4	
10	TACİKİSTAN	8.8	30	1.22	0.4	
11	**S. ARABİSTAN**	**33**	**1.800**	**8.8**	**158.4**	**303 milyon** **7.000 milyar$** **280 milyar $**
12	IRAK	40	650	2.73	17.7	
13	BAE	9.7	700	5.7	40.0	
14	KATAR	2.3	340	?		
15	KUVEYT	3	290	5.06	14.7	
16	SURİYE	19.5	50	-	-	
17	ÜRDÜN	10.5	90	4.68	4.2	
18	LÜBNAN	6.1	90	5	4.5	
19	BAHREYN	1.44	72	3.6	2.6	
20	UMMAN	4.6	190	8.17	15.5	
21	YEMEN	28.6	74	4	3.0	
22	**MISIR**	**100**	**1.200**	**1.25**	**15.0**	
23	SUDAN	43	180	2.28	4.1	
24	CEZAYİR	42	630	5.3	33.4	**95 milyon** **1.130 milyar $** **46 milyar $**
25	FAS	35	300	3.1	9.3	
26	TUNUS	11.5	140	2.1	2.9	
27	LİBYA	6.8	62	?	-	
28	**ENDONEZYA**	**262**	**3.250**	**0.72**	**23.4**	**454 milyon** **4.940 milyar $** **44 milyar $**
29	MALEZYA	32	983	1	9.8	
30	BANGLADEŞ	160	700	1.37	9.6	
31	NİJERYA dahil	421	1.800	0.5	9	**421 milyon**

NO	ÜLKE	NÜFUS Milyon	GSMH Milyar $	SAV. HRC. Of GDP	SAV. HRC. Milyar $	BÖLGE TOPLAMI
	16 BATI AFRİKA ÜLKESİ					**1.800 milyar $** **9 milyar $**
54	**TOPLAM**	**1.800**	**21.500**	**21.4**	**550**	

Kaynak: CIA Factbook 2018 ve 2019 yılı verilerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.
NOT: Bölge toplamı sütununda, o bölge için 1. sırada toplam nüfus, 2. sırada GSMH, 3. sırada savunma harcamaları toplamı gösterilmiştir

EK-2: İslam Dünyasında Bölgesel İşbirliği

İSLAM ÜLKELERİ İŞBİRLİĞİNDE YENİ OLGU: "SAVUNMA SANAYİ HİZMET ENDÜSTRİSİ"NİN BİR UNSURU OLARAK ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER

Ali COŞAR
(E.) Tank Kd. Albay
ASSAM (Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi) Strateji ve Güvenlik Uzmanı
SADAT A.Ş. Svn. Org. Md.
Lisans: Kara Harp Okulu/ANKARA (1977-1981) – Elektrik & Elektronik Mühendisliği
Tank Sınıf Okulu (1981-1982)
Kara Harp Akademisi /İSTANBUL (1991-1993)
acosar@sadat.com.tr

TÜRKİYE

ÖZET: Bu bildiride, İslam Ülkelerinin Ortak Savunma Sanayi İşbirliğini oluşturulması kapsamında, bu ülkelerinin çoğunun yer aldığı ana coğrafya olarak, ''ASRİCA''ülkeleri nezdinde, harp silah ve araçlarının üretimi yanında, askerlik sanatının bir hizmet sektörü uygulaması olarak, **''Savunma Hizmet Endüstrisi''** kavramı şeklinde ortaya konularak, bu faaliyetin her bir İslam ülkesinde giderek yaygınlaşmasını; devletlerin kontrolü altında, yasal bir zemine oturtularak, mevzuat içine alınmaları ve bu şirketlere İslam Ülkeleri savunma sanayi işbirliği ortamını geliştirmede bir katalizör rolü yüklenmesi gerektiğine, yönelik çabalara değinilecektir.Yaklaşık son 2 asırdan beri, Emperyalist Hıristiyan Batı başta olmak üzere, diğer büyük gayrimüslim devletler bilimde, sanatta yaptıkları ilerleme hamlelerinin yanında, Asya ve Afrika Kıt'asnda özellikle de İslam Ülkeleri üzerinde kurdukları ekonomik sömürü düzenini ve sosyokültürel hegemonyayı, savaş sanayi gücü ve potansiyelini kullanarak devam ettirdiler.

İslam Ülkelerinin dünya devletleri güç sahnesinde bir güç olarak ortaya çıkmak ve gerçek bir bağımsızlığa kavuşmak üzere, Ortak Savunma Sanayi İşbirliği yapması kaçınılmaz bir gereklilik ve ''olmazsa olmaz'' bir koşuldur. Bu ortaklık faaliyeti, çağın gerektirdiği en modern harp silah ve araçlarının üretimini yaparak pazarlamakla yetinilmemeli, bu faaliyetlerine eş zamanlı olarak, İslam ülkeleri içinde derin ve köklü askeri geleneklere, yüzyıllar boyu edindiği harp tecrübesine sahip olan büyük İslam Devletlerinin, savunma sanayi alanında, yeni bir olgu olarak '' askeri hizmet endüstrisi'' alanında, özel askeri şirketler kurulmasını teşvik ve kolaylaştırmalıdırlar. Kurulacak bu şirketler vasıtasıyla, emperyalist ülkelerin, İslam coğrafyasındaki, ekonomik sömürü, işgal, baskı ve şiddetine karşı koymak üzere, güç birliği yapmaları, o ülke ordularına ve yönetim kadrolarına **''Savunma Hizmet Desteği'', Danışmanlık Hizmeti** vermek suretiyle, yüzyıllardır sürmekte olan makus talihlerini yenmeyi başarmaları sağlanabilecektir.

Anahtar Kelimeler: özel askeri şirket, askeri hizmet endüstrisi, savunma sanayi, savunma danışmanlığı, modern sömürü, İslam Ülkeleri Ortak İşbirliği

A NEW CASE IN COOPERATION IN ISLAMIC COUNTRIES: PRIVATE MILITARY COMPANIES AS A COMPONENT OF 'DEFENSE INDUSTRY SERVICE INDUSTRY'

ABSTRACT: In this declaration, within the scope of the establishment of the Joint Defense Industry Cooperation of Islamic Countries, as the main geography in which most of these countries take place, 'ASRICA' countries as well as the production of war weapons and vehicles, as a service sector application of military art, 'Defense Service Industry' the concept of this activity, the spread of this activity in each Islamic country; efforts should be made under the control of states on a legal basis and included in the legislation.

For the last two centuries, the imperialist Christian West, and other major non-Muslim states, have made progress in science, art, as well as the economic exploitation and socio-cultural hegemony they have established in Asia and Africa, they continued.

It is an inevitable necessity and a koşul sine qua non 'koşul condition for Islamic countries to emerge as a force in the power stage of the world states and to achieve real independence. This partnership activity should not be confined to the production and marketing of the most modern warfare weapons and vehicles required by the era. At the same time, this activity is a new phenomenon in the defense industry field of the great Islamic States, which has deep and deep-rooted military traditions and centuries of military experience in Islamic countries. In the field of hizmet military service industry olarak, they should promote and facilitate the establishment of private military companies. Through these companies to be established, the imperialist countries, Islamic geography, economic exploitation, occupation, oppression and violence, to cooperate with the forces of the country's armies and administrative staff, "Defense Service Support", by providing consultancy services, centuries-old dream they will be able to overcome their fortune.

Key Words: private military company, military service industry, defense industry, defense consulting, modern exploitation, Joint Cooperation of Islamic Countries

İslam Ülkeleri [3], emperyal batı devletleri karşısında yaklaşık son iki asırdan beri sürmekte olan, bilimde sanatta ve diğer medeniyet değerlerini korumada duçar olduğu genel bir gerilemenin sonucu olarak, sahip oldukları toprakları savunmada zafiyet ile karşılaştılar ve Batı karşısında büyük bir aciziyet içine düştüler. İngiltere (Birleşik Krallık), Amerika Birleşik Devletleri (ABD), Fransa, Almanya, İspanya, Hollanda, Danimarka, İtalya vb. diğer sömürgeci Avrupa devletleri ile Rusya, Çin, Hindistan gibi dünyanın diğer büyük devletleri

[3] http://www.assam.org.tr/index.php/bolgeler/islam-ulkeleri.html

her yüzyılda geliştirdikleri yeni metotlarla günümüze kadar sömürü düzenlerini farklı şekillerde sürdürdüler. ([4])

Çoğunluğu Asya ve Afrika kıta'ları üzerinde bulunan (ASRİCA) İslam Ülkeleri, sömürgeci batının saldırgan stratejik hamlelerine karşı, yer altı ve yer üstü kaynaklarını koruyamadıkları gibi; insan kaynaklarının da yine batının, medya üzerinden zihinlere servis ettiği, insani-imani-ahlaki değerlerini hedef alan tahripkâr kültürel saldırılarından koruyamadılar. Batı, her yüzyılda kısmen veya tamamen farklı bir savaş konseptini kullanıyordu.[5][6] Osmanlı İmparatorluğu'nun tarih sahnesinden çekilmesiyle, İslam ülkeleri özellikle 20 nci yy.ın ilk çeyreğinden itibaren, emperyal devletlerin her alandaki saldırılarına karşı koruyucu bir şemsiyeden mahrum kalmıştı. 1'inci Dünya Savaşı sonrası kendi aralarındaki kozlarını tam olarak paylaşamayan ve sömürgecilik hedeflerine tam olarak ulaşamayan batı, 2nci Dünya Savaşından sonra, sömürgeci rakip devletleri pasifize ederek, Asya ve Afrika kıtalarındaki, özellikle enerji havzalarında bulunan İslam ülkelerini, çeşitli yollardan sömürmeye devam ettiler. 18nci yy.da başlayan sanayi devrimi sayesinde, 19ncu yy.da iyice gelişerek 20 nci yy.da her biri birer dev haline gelen batılı devletler, kapitalist ekonomik politikalar uygulayarak, dünya üzerindeki sömürü dalgasını adeta bir "tsunami" etkisi ile büyüttüler.

Kurdukları finansal kurumlar (Dünya Bankası, Uluslararası Para Fonu, çeşitli derecelendirme kuruluşları, vb.) vasıtası ile, bir kısır döngü içine soktukları ülkeleri tam olarak adeta "ekonomik bir pranga'' ile bağladılar.

Tamamen kendi menfaatlerine yönelik olarak kurdukları NATO savunma ittifakı vasıtasıyla, özellikle 90'lı yıllardan itibaren Varşova paktının yıkılması üzerine, yeni stratejik hedef olarak İslam ülkelerini seçtiler. Bu maksatla, kirli – sinsi ve kanlı yöntemler kullanılan asimetrik savaş metotları ile ([4]), İslam ülkelerini iyice zayıflatarak, halkının güvenlik ihtiyaçlarını karşılayamayan birer ''**başarısız**''veya ''**zayıf**'' devlet haline gelmelerini sağladılar. Bu maksatla, geçmişi 1800'lü yıllara kadar dayanan batılı hayat tarzı ve kültürünü yayarak, gizli veya açık olarak uyguladıkları ''**sosyolojik savaş''** ([5]) içten içe İslam toplumunu zayıflatacak okullar – araştırma merkezleri, istihbarat toplayacak gazete ve dergiler, çok daha sonrasında radyo ve televizyonlar kurdular. Osmanlı İmparatorluğu bakiyesi İslam ülkeleri içinde (önceki yıllarda gayr-i Müslim halklardan devşirilenlerin torunları olarak, potansiyel olarak varlığını devam ettiren veya Müslüman isimleri ile kendilerini kamufle etmiş, ancak genlerindeki İslam düşmanlığını muhafaza eden, Anadolu'da kalan ''laik halk kesimleri'' nin üzerinden, batının sadık adamları olan diktatörler eliyle yeni sömürü düzenleri kuruldu.

Arnold J. Toynbee gibi önde gelen bazı batılı tarihçiler, eserlerinde bu gibi durumları beyan ve itiraf ederler.

Bu devletlerin içinde, rejime müzahir ''laik ve sözde devrimci'' parti(ler)i oluşturacak olan halk kesimlerini güçlendirmek ve büyütmek üzere, özellikle seçip atadıkları ''devlet

[4] Sömürgeci Batının Barbarlık Tarihi – Kamer Yayınları 1984- Haçlılar – Misyoner Okulları ve Soykırımlar - Hayri YILDIRIM

[5] Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, George Orwell – Can Yayınları -2016

[6] Savaşın Değişen Modeli: Hibrit Savaş -Çeviren Melih Arda Yazıcı.-- İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2018.

memuru'' olarak imtiyazlı bir bürokratik zümre ile ve diğer taraftan da bunlarla ittifak edecek, maddi ve siyasal yöntemlerle oluşturup destekledikleri esnaf – iş adamı olarak jakoben - aristokrat bir taban meydana getirilerek, batılı güç odaklarına ülkenin teslim edilmesini veya kontrolünü sağlayacak tıynette, milli menfaatlere duyarsız olan, ancak batılı devletlerin menfaatlerine kayıtsız – şartsız uyum sağlayan partilerce yönetilen, sözde demokratik yönetim biçimleriyle uydu devletler oluşturuldu. Özellikle, İslam dinini kabul ettikten sonraki yüzyıllar içinde büyük ve uzun süren güçlü imparatorluklar kurmuş olan Türk milletinin küllerinden doğan, Osmanlı Devleti sonrası kurulan Türkiye Cumhuriyeti'nde, batılı veya batı hayranı sözde yerli (gerçekte batı yönünde ve menfaatleri için devşirilmiş) yazarlar tarafından kaleme alınan ''Resmi Tarih'' kitapları ile Türk Milli Eğitim Sistemine ve Okullarına dayatılan bozuk ve verimsiz bir eğitim sistemi [7][8][9] ile yeniden gelişmesi ve güçlenmesi önlenmeye çalışılmıştır.

Dönemin İngiltere Dışişleri Bakanı Arthur James Balfour,[10] Siyonist hareketin önemli isimlerinden Baron Walter Rothschild'e 100 yıl önce (2 Kasım 1917) yazdığı mektupta, **Filistin toprakları**nda Yahudilere bir "vatan" kurulmasını vaat ediyordu. O tarihten 30 yıl sonra, 1948'de kurulmasını sağladığı İsrail ile, modern Haçlı Savaşlarına günümüzde dayanak teşkil edecek şekilde, İslam dünyasının kalbi olan Kudüs merkezli bir Siyonist devletin temellerini atan İngiltere, Ortadoğu'da kaybetmekte olduğu inisiyatifi, bu tarihlerden itibaren ABD'ye devretti. O günden beri, giderek Müslümanların elinden çıkan bir Filistin ve Türkiye – İran – Irak – Suriye'de çıkarılan iç çatışmaları, isyanları, İsrail'in kendisine müzahir suni bir terör devleti oluşturmaya çalıştığını görüyoruz. [11]

Türkiye, Pakistan, Malezya ve Endonezya gibi İslam Ülkeleri içinde, kendilerine vurulan prangalardan kısmen kurtulmayı başaran, yerli ve milli bazı güçlü ve cesur liderlerin sayesinde, tam bağımsızlık yolunda mesafe kat edebilen devletleri sayabiliriz.

Pakistan, her ne kadar İngiltere ve ABD gibi batılı devletlerin çeşitli sosyal, siyasal ve hatta terörist entrikalarına / operasyonlarına maruz kalmışsa da, nükleer silahlara sahip tek İslam Devletidir. Böylece doğusundaki dev hasımları olan Hindistan'a karşı olduğu kadar batılı büyük devletlere karşı da caydırıcı bir potansiyel güce sahiptir.

Varşova Paktının sonunu getiren olay, 1980'lerde Sovyet Rusya'nın Afganistan'da 9 yıl milyonlarca Müslüman kanı döktükten sonra yaklaşık 30.000 ölü ve yüz binlerce yaralı kaybı vermiş olmasıdır.[12]ABD ve İngiltere, NATO Savunma itikafını hep kendi menfaatleri

---

[7] Sosyolojik Savaş- Yusuf ÇAĞLAYAN- Timaş Yayınları- İstanbul -2016

[8] ''Türkiye Bir Devletin Yeniden Doğuşu'' -Arnold Joseph Toynbee (14 Nisan 1889, Londra – 22 Ekim 1975), İngiliz tarihçi. Belli konulardaki Batı eleştirilerinin Türkiye'deki muhafazakâr ve İslamcı zihin bakımından yol gösterici bir konumda olduğundan söz edilebilir. Mesela ''Medeniyet Yargılanıyor'' adlı eseri birkaç farklı yayınevinden farklı tarihlerde yayımlanmıştır. 1920'lerde **''Türkiye- Hilafetin İlgası''** adlı eseri hilafetin ilgasından tam üç yıl sonra, Batıda bu sürecin nasıl algılandığını resmi ağızdan aktarması bakımından önemlidir. Okunduğu halde yararlanılmadığı ve özümlenmediği de düşünülebilir. **''Tarih Bilinci''** eserine pek atıf yapılmamasını anabiliriz burada. Onun metinlerinin yasalardan kaynaklanan kimi kaygılarla büsbütün 'sansürsüz' çevrilemediği de bir başka gerçek. Kişilerin yasa ile koruma altına alınması durumundan dolayı devrin iklimine göre 'olağanüstü' kararlar alınabildiği hatırlanırsa doğal da sayılabilir bu tür yayın tercihleri. Derin Tarih dergisinin 10. sayısında Toynbee'nin 1966 yılında tamamladığı ve 1967 yılında yayımlanan **''Acquaintances''** isimli kitabının 'eksik'likler barındıran tercümesine dikkat çekilmiştir. (https://www.dunyabulteni.net/kultur-sanat/toynbee-ataturke-katilmiyorum-h243236.html)

[9] Tahrif-i Tedrisat - **Yusuf Çağlayan - Etkileşim Yayınları**

[10] **Balfour Deklarasyonu** https://www.aa.com.tr/tr/dunya/filistinde-isgalin-yolunu-acan-balfour-deklarasyonu-100-yasinda/954461

[11] https://www.icisleri.gov.tr/kurumlar/icisleri.gov.tr/IcSite/strateji/deneme/YAYINLAR/%C4%B0%C3%87ER%C4%B0K/pyd_arapca.pdf

[12] https://beynelmilelpost.com/sovyetler-birliginin-afganistani-isgali/

doğrultusunda kullandılar. Vietnam işgalinde, 18 yılda bozguna uğrayan ABD, burada 50.000 ölü ve yüz binlerce yaralı bırakarak çekildi.[13]

Fransa'nın Vietnam, Cezayir, Ruanda, Burundi soykırımları maalesef unutulmuş gibidir. Fransa da milyonlarca insanın kanına giren acımasız bir emperyal devlettir.[14]

ABD ve İngiltere'nin başını çektiği batılı emperyalist devletler, 1990 'lı yıllardan sonra, kendilerinin marifetiyle oluşturdukları çeşitli suni sebeplerle, İslam Ülkelerini hedef tahtasına koymanın yollarını aradılar. Adeta, yemek istedikleri kuzuya (İslam Ülkelerine), kendisi nehrin üst kısımlarında suya toprak atarak, ''suyu niye bulandırıyorsun?'' diyen kurt misalindeki gibi suçlama yapıyorlardı.

Irak ve Afganistan işgalleri, medya üzerinden oluşturulan algı ve yalan haber operasyonları ile başladı. Tunus'ta fitilini ateşledikleri **''Arap Baharı''** [15][16] hareketleriyle Libya, Mısır ve Irak, Suriye'nin paylaşımını hedefledi. 1989'da Çekoslovakya'da başlayan ve 2000'li yıllarda diğer eski doğu bloğu ülkelerde ABD'nin ön ayak olduğu **''Kadife Devrim''** adını verdikleri iç ayaklanmaların **İç Savaşa** evrilmesiyle, Rusya'ya komşu olan Baltık Ülkeleri, Polonya, Romanya, Ukrayna, Bulgaristan, Gürcistan üzerinden, bu ülkeleri NATO'ya almak suretiyle kazanımlar elde etme yoluna giderek, Karadeniz'de söz sahibi olmak istedi. Rusya'nın bu operasyonlara cevabı, Kırım'ın ilhakı, Gürcistan'dan Güney Osetya'nın koparılması ile sonuçlandı. Rusya ayrıca, Suriye üzerindeki kalıcı girişimleri ile yüzyıllar önceki hedefi ''sıcak denizlere inme'' hayalinin gerçekleşerek, Suriye'nin Akdeniz kıyısındaki askeri üslerini tahkim etmesi ile sonuçlandı. Esasen bu mücadele, yazar George Orwell'in de kitabında belirttiği üzere, **Avrasya** (Çin & Rusya) bloğuna karşı, ile **Okyanusya** (ABD'nin başını çektiği Batı dünyası) arasında yüzyıllardır devam eden döngüsel savaşlar idi. [17]Bunlar, yüz yılda bir, bir tarafın diğerine üstünlük sağladığı medeniyet mücadelesini oluşturmaktadır. Tüm bunlar adı geçen ülkelerin savunma (savaş) sanayindeki son model harp silah ve araçlarını üreterek sahaya sürmesi ile gerçekleşiyor ise de, esasen Savunma Sanayinin gelişmesini destekleyen İslam Dünyası tarafından pek farkına varılmayan, ancak 20nci yy.ın ortalarından itibaren gelişmeye başlayan başka bir sömürü yönteminin de su üstüne çıkmasını sağladı: **Özel Askeri Şirketler (ÖAŞ)**

ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER

Özel Askeri Şirket (ÖAŞ); Bir askeri kuvvet için lojistik, insan gücü ve diğer hizmetleri sunan şirketler olarak tanımlanmaktadır.[18] Özel askerî endüstri alanında yaptığı çalışmalarla tanınan Peter W. Singer; bu şirketleri "askerî operasyonlar, stratejik planlama, istihbarat, risk değerlendirmesi, harekât desteği, eğitim ve teknik beceriler gibi askerî kabiliyetlerin kazanılması hususunda uzmanlaşan tüzel kişiler" şeklinde tanımlamaktadır. [19] Başka bir tanım

---

[13] https://www.yenisafak.com/dunya/yirminci-yuzyilda-soykirimlar-abdnin-vietnam-isgali-2807052
[14] https://www.dunyabulteni.net/tarihten-olaylar/fransizlarin-bilinmeyen-soykirimlari-vendee-ve-vietnam-h189374.html
[15] https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/arap-bahari-1304
[16] https://www.tarihiolaylar.com/tarihi-olaylar/arap-bahari-1304
[17] Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, George Orwell – Can Yayınları -2016
[18] **"21'inci Yüzyılda Güvenlik Alanının Yeni Sivil Aktörleri: Özel Askeri Şirketler Ve Kontratçı Firmalar " Prof. Dr. Sait YILMAZ**
[19] **https://docplayer.biz.tr/5200014-Uluslararasi-hukuk-acisindan-ozel-askeri-sirketler-ve-sirket-calisanlarinin-statusu.html**

ise şöyledir [20]: ÖAŞ 'ler muharebe, stratejik planlama, istihbarat toplama, operasyonel ve lojistik destek, eğitim, satın alma ve bakım dâhil olmak üzere savaş ve ihtilaf konularıyla ilgili uzmanlaşmış hizmetler veren işletmelerdir. ÖAŞ"ler hizmetlerini öncelikle politik nedenlerle değil, kar amacıyla sunan tüzel yapıya sahip kayıtlı işletmelerdir. ÖAŞ"ler, küçük danışmanlık şirketlerinden büyük milletler üstü şirketlere kadar değişen çok çeşitli büyüklüklere sahiptir (DCAF, 2006). ÖAŞ"ler tarafından sağlanan hizmetler oldukça çeşitlidir. Bu hizmetler aşağıdaki şekilde sıralanabilir (Mathieu ve Dearden, 2006:7):

- Direkt muharebe,
- İstihbarat,
- Eğitim,
- Çatışma bölgelerinde tesis, personel ve konvoy koruma,
- Danışma ve planlama,
- Bakım ve teknik yardım,
- Operasyonel ve lojistik destek,
- Çatışma sonrası yeniden yapılandırma.

Singer, askeri sınıflandırmaya benzer biçimde, askeri düşüncedeki „mızrağın ucu tipolojisini" kullanarak ÖAŞ"leri muharebe alanına yakınlıklarına göre üç kategoride sınıflandırır:

Askeri Hizmet Tedarikçisi Şirketler,

Askeri Danışmanlık Şirketleri,

Askeri Destek Şirketleri.

Askeri Hizmet Tedarikçisi Şirketler: Askeri Hizmet Tedarikçisi Şirketler, savaş alanında ön planda ihtiyaç duyulan hizmetleri temin ederler. Bu sektördeki şirketler müşterilerine genel ''birlik paketleri" ve ''kuvvet arttırıcı" destek sağlayan iki çeşit sözleşme sunarlar.

''Birlik paketleri'' şeklinde hizmet Sunumu: Bu durumda, şirket müşterisine bünyesinde ağır silahlar, silahlı helikopterler, savaş uçakları da bulunan belli bir büyüklükte, savaş alanında yerel desteğe ihtiyaç olmadan bağımsız hareket edebilen muharip bir unsur sağlar. Böyle bir durumda bu birliklerin savaşlardaki rakiplerinin askeri eğitimlerinin ileri düzeyde olmaması ve sayılarının sınırlı olması başarı şansını arttırır ve karşılaşılacak muhtemel riskleri azaltır (Singer, 2009:156-158).

Kuvvet Arttırıcı Hizmetler: Askeri hizmet tedarikçilerinin sundukları ikinci hizmet çeşidi kuvvet arttırıcı hizmetlerdir. Bunlar müşterilerin mevcut kuvvetlerine komutanlık etmek, mevcut yerel birliklere dağılan timlerle bu birliklerin harekâtını yönlendirmek gibi görevler üstlenebilirler. Müşterilerin kuvvetleri genelde çok az bir eğitime tabi tutulduklarından ve disiplinli olmadıklarından üstün beceriye sahip birkaç kişinin bunlarla birlikte hareket etmeleri etkili sonuçlar verebilir (Singer, 2009:159).

Askeri Danışmanlık Şirketleri: Askeri Danışmanlık Şirketleri, askeri danışmanlık ve eğitim hizmetleri vererek müşterilerinin silahlı kuvvetlerinin yeniden yapılandırılmasını sağlayan şirketlerdir. Bu şirketler stratejik ve taktik ortamı yeniden şekillendirebilseler de, savaş alanındaki nihai risklerle baş eden yine müşterilerdir. Bunları askeri hizmet tedarik eden

[20] **Özel Askeri Şirketler Sempozyumu -18 Şubat- Üsküdar Üniversitesi Yayınları – 15**

firmalardan ayıran en önemli nokta budur. Şirket çalışanları doğrudan savaşın içinde yer almayabilir ancak bunların verdiği destek oldukça önemlidir. Çünkü modern savaşta bilginin ve eğitimin kullanılması, ateş gücünün kullanılması kadar değerlidir. Bu firmaların sözleşme şartları hizmet tedarikçilerinkine kıyasla daha uzun vadeli ve dolayısıyla daha kazançlıdır. Amaç daha fazla tecrübeye ve uzmanlığa sahip olabilmektir. Örneğin ABD kökenli MPRI firması kadrosunda barındırdığı orgeneral rütbesi dâhil binlerce askerin tecrübesini müşterisine sunar. Herhangi bir kuvvetin böyle bir danışman grubunca yönlendirilmesi güçlü bir askeri avantaj sağlar (Singer, 2009:161). Tipik danışmanlık sözleşmesi müşterinin karşı karşıya olduğu sorunu belirtir. Biz bu bildiride daha çok ''Askeri Danışmanlık Şirketleri'' üzerinde duracağız.

Askeri Destek Şirketleri: Askeri Destek Şirketleri, lojistik, istihbarat, teknik destek, tedarik ve taşımacılık gibi öldürücü olmayan tamamlayıcı askeri hizmetler sunan şirketlerdir. Bu şirketlerin kullanılmasıyla müşterilerin kendi orduları daha çok savaş ve harekât üzerine yoğunlaşabilir. Bu sektör en geniş ölçekli, en fazla çeşitlilik gösteren ve en yüksek getirisi olan sektördür. Askeri özelleşme bağlamında üzerinde en az inceleme yapılan da bu sektördür (Singer, 2009: 163).

Denizaşırı görevlerde Amerikan, İngiliz, Fransız, Kanada ve Avustralya ordularının tümü, lojistiklerinin önemli bir bölümünü dış kaynak kullanımıyla ÖAŞ'lerden sağlamıştır. Birinci Körfez Savaşında Amerikan şirketleri Suudi Ordusunun tüm bakım ve lojistik desteğini üstlenmişlerdir. Kanada Silahlı Kuvvetleri silah bakımı ve ulaştırmayı da kapsayacak şekilde tüm tedarik zincirini özelleştirerek İngiliz firması Tibbett and Britten‟a devretmiştir (Singer, 2009:165).

Özel askeri şirketlerin sayıları 1990'lı yıllardan beri hızla artmıştır. Ayrıca, 11 Eylül olayları sonrası gelişmeler, Birleşmiş Milletlerin etkinliğini yitirdiği ve uluslararası hukuka saygının bir kenara bırakıldığı dönem bu şirketlerin önünü açmıştır. Örneğin, Irak'ta ABD ordusundan sonra en büyük gücü özel askeri şirketler oluşturmuştur. Bu durum doğal biçimde özel askeri sektöre aktarılan bütçeye yansımıştır.

Özel askerî şirketlerin genellikle Afrika'da görülen organize olmayı becerememiş "başarısız devletler" ile Amerika Birleşik Devletleri (ABD) tarafından Kolombiya, Afganistan ve Irak'ta kullanıldığı görülmüştür. Özel askeri şirketlerin çoğalmasının diğer bir nedeni ise, gelişmekte olan ülkelerin ulusal güvenliklerini sağlamakta başarılı olamamaları nedeniyle bu ülkedeki hükümetlerin özel askeri şirketlere başvurmalarıyla talep yaratmalarıdır.[21]

ÖAŞ'lerden Faydalanan Devletler Hem gelişmiş hem de başarısız devletler milli ordularının bazı işlevlerini yerine getirmeleri için ÖAŞ'lerden yararlanmaktadırlar. Bu noktada devlet türlerini kısaca incelemekte fayda vardır: Rotberg'e (2003) göre devletler; güçlü, zayıf, başarısız ve çökmüş devletler olarak dörde ayrılmaktadır. [22]

Güçlü devletler, tartışmasız bir şekilde sınırlarını kontrol edebilen ve siyasi hakları yüksek bir kalitede sunabilen devletlerdir (Örneğin, İngiltere ve ABD).

---

[21] Tangör, Burak ve Yalçınkaya, Haldun, "Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler", Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 25 (Bahar 2010), s. 127-154.

[22] Amme İdaresi Dergisi -Özel Askeri Şirketlerin Savunma Politikaları Açısından İncelenmesi Mete YILDIZ* ve Alper EKMEKCİOĞLU

Zayıf devletler; coğrafi, fiziksel ya da süregelen ekonomik gerekçelerle zayıf olanlar veya güçlü olmasına rağmen geçici olarak yönetimsel sorunlar ve dış saldırılar nedeniyle zayıflayanlar şeklinde ikiye ayrılır (Örneğin, Nijerya ve Tacikistan).

Başarısız devletler, modern devletlere kıyasla güvenliği sağlama ve toplumsal asgari ihtiyaçlar gibi temel ihtiyaçları karşılamada yetersiz kalan devletler için kullanılan bir tanımdır (Miliken ve Krause, 2002).

Başarısız devletlere de 1990'lı yıllarda Angola, Sudan, Ruanda, Irak ve Hırvatistan (19911995) örnek gösterilebilir.

Çökmüş devletler kavramı ise, devlet otoritesinin kurulamamasını ve devletin temel kurumlarını işletecek otoriteye sahip olunamamasını ifade etmektedir. Bu durumda otoriteyi geçici olarak başka bir ülke hükümeti ya da diğer aktörler sağlamaktadır.

Çökmüş devletlere de örnek olarak, 1990'lı yıllarda Bosna Hersek ve Somali'nin durumu gösterilebilir (Rotberg, 2003: 4-5).

Bu tanımlamalardan yola çıkarak ÖAŞ'ler incelendiğinde, dört tür devletin de ÖAŞ'lerin kullanımına başvurduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, farklı devlet türlerinin ÖAŞ kullanım sebepleri ve yöntemleri birbirinden farklılık göstermektedir. Güçlü devletlerin uluslararası düzenlemeleri atlatarak başarısız ya da çökmüş devletlerde faaliyet göstermesi ÖAŞ'lerin kullanımı ile mümkün olurken, başarısız ya da çökmüş devletler devlet otoritesini güçlendirmek ya da tekrar kurmak için ÖAŞ'lerden faydalanmayı tercih etmektedirler.

ÖAŞ'lerin tarihsel gelişimi ve günümüzdeki kullanım örnekleri

18. Yüzyıl'ın sonlarına kadar Prusya, İngiltere ve Fransa gibi ülkelerin ordularında yer alan (ÖAŞ'lerin öncülü olan) yabancı askerlerin sayısı orduların ihtiyaçlarına göre ordu mevcudunun %20 ile %65'i arasında değişmekteydi.

18. yüzyıl'ın sonlarında milliyetçilik akımlarının yükselmesiyle birlikte değişen savunma politikaları, devletlerin paralı askerleri ordularında istememesine yol açmıştır. Buna rağmen, yabancı asker kullanımı olgusu günümüz dâhil olmak üzere hiçbir dönemde tam olarak ortadan kalkmamıştır. Bunun temel sebebi, devletlerin savaşacak asker ve uzmanlık gerektiren yeteneklere yeterince sahip olmamasıdır. Örneğin; 18.yüzyıl sonunda İngiliz Ordusu tamamen gönüllü askerlerden oluşmaktaydı. Buna rağmen, Amerikan Bağımsızlık Savaşı'nda (1775-1783) İngiltere Ordusu'nda ortaya çıkan 20.000 asker açığı Rusya, Hollanda ve Almanya'dan gelen paralı askerler ile kapatılmıştı. Bu örnekte de görüldüğü üzere milli ordularca ihtiyaç duyulduğunda ülke dışından asker kiralamaktan çekinilmemiştir (Singer, 2009: 63).

ABD ve İngiltere hükümetleri ÖAŞ'leri sadece gizli operasyonlar ya da modern sömürgecilik amaçlarına ek olarak kendi ordularının faaliyetlerini desteklemek için de kullanmaktadır.

ABD'nin lider olduğu bu sektörde İngiltere de gittikçe artan sayı ve oranda ÖAŞ kullanımına başvurmaktadır.

ÖAŞ pazarında ortaya çıkan nispeten yeni bir aktör olan Çin merkezli ÖAŞ'ler ise 2000'li yıllarla beraber uluslararası arenada görülmeye başlanmıştır. Çinli ÖAŞ'lerin pazarda ABD'li ve İngiliz şirketleriyle mücadele etmesi henüz kanuni yetersizlikler nedeniyle mümkün değildir. Bu şirketlerin batılı rakiplerine oranla daha küçük ve yeni olduğu da bilinmektedir.

Buna rağmen, Çinli ÖAŞ'lerin Irak ve Afganistan gibi ülkelerde faaliyet göstermeye başladıkları da bilinmektedir. (YangZi, 2016; Marino, 2013).
Rusya'da ise ÖAŞ'lerin kullanımına yönelik bir düzenleme olmamasına ve paralı askerlik ile ilgili 15 yıla kadar cezai yaptırımların bulunmasına rağmen uygulamada farklı bir yol tercih edilmektedir. Slovenic Corps firmasının (2013) Hong-Kong merkezli bir Rus firması olarak Suriye'de faaliyet gösterdiği bilinmektedir. Köklerini Slovenic Corps firmasından alan Wagner firmasının ise (Rusya, 2015) Savunma Bakanlığı tarafından desteklendiği anlaşılmaktadır. Bu firmanın, yasal dayanağı olmamasına rağmen rahatça personel temin edebildiği, kapısında silahlı görevliler bulundurabildiği ve Suriye'de sahada faaliyet gösteren şirketin, personel temininde eski askeri personele ilaveten hiçbir askerlik tecrübesi olmayan kişileri de işe aldığı ve eğiterek Palmira10 (Suriye) operasyonundaki gibi sahaya sürdüğü görülmektedir. Tüm bu gelişmelere bakıldığında, Rusya'nın ÖAŞ kullanımının siyasi ve ekonomik maliyetleri bakımından faydasının yüksek olduğu kabul edilebilir (Russian RBC Magazine, 2016).

Küreselleşmenin getirdiği etkiler sonucunda güvenlik alanında terör, göç ve sınır aşan suçlar gibi yeni tehditler ortaya çıkmıştır. Bu yeni tehditlere yönelik hükümetlerin icracı kurumlarının yeterince uzmanlığa ve kaynaklara sahip olmadığı görülmüştür. Silah sanayisinde ve güvenlik kuvvetlerinin yeteneklerinin geliştirilmesinde hükümetler özel sektör ile birlikte hareket etmeye başlamıştır. Bunun yanında, hükümetler, uluslararası kuruluşlar ve hükümet dışı kuruluşlar ülke dışındaki operasyonel faaliyetler için ÖAŞ'leri kiralamaya başlamıştır. Bu çerçevede ortaya çıkan güvenlik yönetişimi kavramı, hükümetlerin güvenlik politikalarının oluşturulmasında ve uygulanmasında özel sektör ve hükümet dışı aktörlerin de rol alması olarak ifade edilmektedir (Tangör, 2004: 256).

3. ÖAŞ'İN EMPERYALİST DEVLETLER TARAFINDAN İSLAM ÜLKELERİNDE KULLANILMASI [23]

3.1 ABD Şirketleri: Ortadoğu'nun baskıcı ve yolsuzluk rejimleri özellikle son 10 yılda güçlü devletlerin ÖAŞ'leri için iyi müşteri profili sunmaktadırlar. ABD askerlerinin Suudi Arabistan"dan çekilmesinin ardından bölgeye ÖAŞ'ler yerleşmiştir. ABD kökenli bu şirketler ABD hükümetinin onayı ile dar tabanları olan bu rejimleri ve ülke kaynaklarını yükselen halk hareketlerine ve tehditlere karşı korumaktadırlar.

<u>Örnek-1:</u> <u>VİNNEL FİRMASI:</u> Yönetiminde eski bir savunma bakanı olan Vinnel firması Suudi Arabistan"da 1400 askeri ile <u>Suudi hanedanını savunmakta ve Suudi Ulusal Birliklerine danışmanlık</u> yapmaktadır. Bu faaliyetlerden yıllık olarak elde edilen gelir 800 milyon dolar civarındadır.

<u>Örnek-2:</u> <u>BDM, SAIC ve CABLE AND WIRELESS</u> şirketleri: Suudi ordusunu çeşitli alanlarda eğitmekte ve lojistik destek vermektedir.
Böylece ABD yönetimi ÖAŞ"ler sayesinde adeta bir taşla iki kuş vurmaktadır. Suudi Yönetiminin parasıyla maliyetini karşıladığı ÖAŞ"leri kullanarak hem kendisine bağlı olan

---

[23] Nergis DEMİR -Özel Askeri Şirketler (Uluslararası Hukuk Açısından Bir İnceleme

ve menfaatleri yönünde davranan baskıcı Suudi rejimini himayeye devam etmekte hem de yurttaşlarına ve dünyaya hesap vermekten kurtulmaktadır. Üstelik kongrenin kontrolünden de uzaklaşmış olmaktadır (Balta, 2004: 15-16).

3.2 İngiltere Şirketleri: İngiltere de politik amaçları için ÖAŞ‟leri kullanmıştır. Sierre Leone‟de 1997 yılında askeri bir darbe ile seçilmiş iktidarı uzaklaştıran ve muhalefete karşı bir kıyım kampanyası başlatan askeri yönetime karşı diplomatik çabaların ve BM ambargosunun yeterli olmaması neticesinde Sadline adlı İngiliz ÖAŞ kullanılmıştır. Her ne kadar ülkedeki maden ve inşaat yatırımlarını korumak için Sadline Şirketinin müdahil olduğu belirtilse de şirket yetkilileri ülkedeki İngiliz Yüksek Komiserliği‟nin kendilerinden generalleri uzaklaştıracak bir gücü teşkilatlandırmalarını ve teçhiz edip eğitmelerini istediğini ifade etmişlerdir (Adams, 2003:63).

Tablo 1: Özel Askeri Endüstri'de 2000'li Yılların Başında Ana Oyuncu Olan şirketler (Mathieu ve Dearden, 2006:6)

Özel Askeri Şirket	Ülkesi
Blackwater	ABD
Military Professional Recources Inc.	ABD
Aegis Defence Services	İngiltere
Northbridge Sercices Group	İngiltere
Erinys International Limited	İngiltere / Güney Afrika
DynCorp International LLC	ABD
Vinnell Corporation	ABD
Armor Group	İngiltere
Control Risks Group	İngiltere

Siyasi istikrarsızlığın bulunduğu ülkelerde, uluslararası toplumun müdahale etmediği/edemediği durumlarda ÖAŞ'lerin faaliyetleri önemli ölçüde artmaktadır.

Bu çalışmaya göre, hedef ülke içerisinde askeri müdahalenin yapılmasına zemin hazırlayan koşullar şunlardır: İç tartışma, rejim değişikliği, stratejik anlaşmazlıklar, sınır anlaşmazlıkları, isyancı takibi, diplomatik gözetim, ekonomik çıkar ile insani ve sosyal gözetim.

Tüm bu nedenlere rağmen, günümüzde devletler bir başka devletin iç işlerine müdahale ederken uluslararası kamuoyunun desteğini almada zorluk yaşamaktadır. Bu nedenle devletler, kamuoyu desteğini kazanmak amacıyla 'insani amaçlar' gerekçesiyle müdahalede bulunmaktadır. Buna rağmen müdahale eden için haklılık ve kamuoyu desteği açısından kırılgan bir yapı oluşmaktadır. Bu nedenle, güçlü devletlerin böylesi durumlarda uluslararası yasalarla denetim altında olmayan ve devlet sorumluluğunu taşımayan ÖAŞ'leri kullanmaya yöneldiği görülmektedir. Esasında, devletler hareket imkânını kısıtlayan basamakları atlamak için vekil (proxy) tercih etmektedir (Pickering ve Kisangani, 2009: 593).

Böylece resmi kuvvetlerle gerçekleştirilecek müdahaleler sonucu karşılaşılabilecek siyasi maliyetler azaltılabilmektedir. Örneğin, başka bir ülkede faaliyet göstermek üzere gizli bir görev için kiralanan ÖAŞ'lerin faaliyetleri esnasında insan haklarına saygılı davranmaması halinde uluslararası toplumun göstereceği tepki, devletlerin doğrudan aynı faaliyeti gerçekleştirmiş olması durumunda karşılaşacağı tepkiden daha az olacaktır. PSD'nin yukarıda da bahsedilen verilerine göre, 1990-2007 yılları arasında gerçekleşen 296 siyasi istikrarsızlığın 195'inde (%65,9) askeri müdahale (Uluslararası Askeri Müdahale) gerçekleştirilmiştir. Bu müdahaleler incelendiğinde, güvenlik boşluğunu her zaman ÖAŞ'lerin

sadece kendisinin doldurmadığı, kimi zaman askeri müdahale kuvvetleri ile iş birliği halinde çalıştığı da görülmektedir.

Rakamlar incelendiğinde, sadece ÖAŞ'lerin faaliyet gösterdiği askeri müdahalelerin %24, sadece devletlerin askeri müdahalelerinin %39 ve ortak müdahalelerin %37 oranında olduğu görülmektedir. Dolayısıyla, ÖAŞ'ler askeri müdahalelerin toplam %61'inde yer almıştır.

Tablo 2'de ÖAŞ'lerin faaliyetlerinin tamamı incelenerek bu faaliyetlerin özel askeri hizmetler pazarındaki oranları gösterilmiştir. Buna göre, en büyük payı hem yasal alt yapısının sorunlu olmaması hem de profesyonellik desteği bakımından Singer'ın (2009: 156) sınıflandırmasına göre 'askeri destek şirketleri' (muharebe hizmet desteği) sağlayan şirketler almaktadır. Bununla birlikte; operasyon desteği, askeri danışmanlık, lojistik destek ve güvenlik/koruma hizmetleri %15'in üzerinde pazar payına sahiptir. Bu durum, askeri hizmet tedariki, askeri danışmanlık, askeri destek ve özel güvenlik şirketlerinden oluşan sektörün dört ana bölümünün de birbirine yakın oranda bir pazar payına sahip olduğunu göstermektedir.

Tablo 2. ÖAŞ'lerin Faaliyet Dağılımı

No	Görev	Oran	Toplam
1	Savaş ve Askeri Operasyonlar	%2.7	%19.3
2	Operasyon Desteği	%16.6	
3	Askeri Danışmanlık ve Eğitimi	%17.4	%22.2
4	Polis Danışmanlığı ve Eğitimi	%4.8	
5	Lojistik Destek	%18.2	%42
6	İstihbarat	%5.6	
7	Mayın Temizleme	%8.9	
8	İnsani Yardım	%0.2	
9	Silah İmha Etme	%1.9	
10	Tesis ve Altyapı İnşa Etme	%7.2	
11	Güvenlik/Koruma	%15.5	%16.5
12	Suç Önleme ve Sınır Devriyesi	%1	
	Toplam	%100	%100

Kaynak: *DACS, 2016*

SAVAŞLAR İLE SAVUNMA SANAYİ ŞİRKETLERİ VE ÖAŞ'İN İLİŞKİSİ

Savaşların savunma sanayi sektöründe çalışan firmaların kârlılıklarına olumlu katkı yaptığı bilinmektedir. Nitekim 1991 yılındaki Birinci Körfez Savaşı"nın ardından ABD Savunma Bakanlığı ile çalışan savunma sanayi şirketlerinin kârlılıklarında ve bu şirket hisselerinin borsa performanslarında önemli artışlar görülmüştür. Bu şirketler Birinci Körfez Savaşı sonrası aldıkları oldukça fazla teçhizat ve silah siparişleriyle kârlarını arttırmışlardır. (Cantenar, 2000). Aynı durum özel askeri hizmet endüstrisinde çalışan ÖAŞ''ler için de söz konusudur.

Büyük çaplı savunma sanayi üretim şirketleri özel askeri hizmet endüstrisindeki bu gelişmeyi yakından takip etmişler ve kârlılıklarını arttırmak için ÖAŞ sektörüne de el atmışlardır. Bu yeni iş alanları büyük çaplı uluslararası şirketlere bir ekonomik sektörün birçok alanını

kontrol etmek suretiyle daha fazla kâr etmek için sinerji sağlamaktadır. ÖAŞ"ler, genellikle enerji ve savunma sanayindeki büyük şirketlerin yan kuruluşu olarak ortaya çıkmışlar ya da bu şirketler tarafından satın alınmışlardır. Böylece ÖAŞ"ler büyük bir ekibin parçası olarak ülke ordularının giremediği ya da girmesinin sınırlandırıldığı bölgelere de kolaylıkla girebilirler.

Bu şirketlerin destek sağladığı diğer bir alan da istihbarat ve bilgi savaşıdır. Günümüzde bilginin büyük bir kısmı açık kaynaklardan elde edilmektedir. Bu durum bilginin önemini azaltmaz. CIA"in eski bir yöneticisine göre istihbaratın yüzde 95"i açık kaynaklardan yüzde 5"i gizli kaynaklardan elde edilmektedir. Bu yüzde 5"lik alanda bile sivil gözlem uydularının çoğalmasıyla özel sektör tarafından istihbarat elde edilebilmektedir. ABD Afganistan'daki uydu fotoğraflaması işinin bir kısmını *Imaging ve Digital Globe* adlı şirketlere devretmiştir (Singer, 2009:166-167). Birçok devletin ve siyasi grubun istihbarat analizlerinin ve operasyonlarının çoğu özel şirketler ve danışmanlar tarafından yürütülmektedir.

11 Eylül 2001 saldırıları ile Afganistan ve Irak Savaşları ÖAŞ endüstrisi için adeta bir dönüm noktası olmuştur. 11 Eylül saldırılarının ardından, ABD ekonomisindeki durgunluğa rağmen ÖAŞ'lerin piyasa değerleri kabaca yüzde 50 artmış, hatta bazılarının değeri ikiye katlanmıştır. Saldırılar güvenliğe olan duyarlılığı ve askeri güvenlik harcamalarına olan talebi arttırmış, ÖAŞ"ler de bundan istifade etmiştir (Singer, 2009:362).

Bütün bu bilgileri değerlendirdiğimizde ortaya çıkan Kritik Hususlar şunlardır:

Sömürgeci Emparyel devletler, Savunma sanayi alanında kazandıkları ileri teknolojiyi İslam Ülkelerine vermemekte ve yaptırım uygulamak istedikleri ülkelere politik baskı seviyesinden başlayarak, kısmi veya tam ambargoya varan, sonrasında istediği sonucu almak üzere, askeri yaptırımlara kadar giderek sertleşen ve baskıyı artıracak derecede askeri bir tehdit politikaları uygulamak suretiyle, hedef ülke üzerinde kontrolünü devam ettirmekte ve o ülkeyi boyun eğdirinceye kadar varan, askeri çatışmanın eşiğine kadar getirebilmektedir.

ÖAŞ'leri vasıtasıyla hedef İslam ülkesi üzerinde sürekli bir güvenlik tehdidi oluşturmak suretiyle, o devletin yöneticilerine üstü örtülü bir tehdit ve baskı yapma avantalı kazanmaktadır. Böylece, sahip olduğu sömürü düzenini sürdürmede devamlı bir güç kazanmaktadır.

Hedef aldığı İslam ülkesinin, savunma sanayi alanında bir gelişme kaydetmesini zamanında aldığı istihbarata dayanan tedbirleri entrika ve özel operasyonlarla engelleyerek sömürü düzenini devam ettirmektedir. Türkiye'de bunun birçok örneği vardır. (Nuri KİLLİGİL'in 1920'li yıllarda kurduğu (tabanca, matara, demir çubuk, gaz maskesi ve havan ve havan mermisi, motor ve makineler ürettiği) fabrikanın havaya uçurulması[24], 1930'larda Vecihi Hür kuş tarafından kurularak üretime geçen Uçak sanayinin köreltilerek gelişmesinin önlenmesi ve sonuçta kapatılması [25], Türkiye'nin ilk yerli otosunun gelişmesinin önlenmesi İslam Ülkelerine askeri danışmanlık vermek üzere, Emperyal bir ülkenin ÖAŞ'ne görev verilecek olursa, o ÖAŞ, hiçbir zaman hizmet verdiği İslam ülkesinin hayrına bir iş yapmamıştır. [26] Yanlış tavsiyelerle olumsuz yönlendirmeler yaparak, ya lüzumsuz bir israfa yol açmış, ya da o

[24] https://www.sozcu.com.tr/2017/gundem/nuri-killigil-kimdir-recep-tayyip-erdoganin-bahsettigi-nuri-killigilin-hayat-hikayesi-2074285/

[25] https://www.haber61.net/gundem/turkiyenin-ilk-ucak-fabrikasini-kim-neden-kapatti-ilk-ucak-fabrikasinin-akibeti-h314900.html

[26] http://www.devrimarabasi.com/tarihce.html

girişimin sonuçsuz kalmasına sebep olmuştur. (Ki şimdiye kadar bu tarz ilişkilere çok rastlanmıştır. Burada en bariz bir örnek olarak, "SADAT Uluslararası Savunma Danışmanlığı A.Ş.' nin kurulmasında büyük rolü olan, kurucusunun hatırasını nakletmek gerekiyor.[27]

4.TÜRKİYE'DE ÖAŞ'LER [28]

Türkiye'nin daha önce bahsedilen dört devlet türü içerisinde başarısız ya da çökmüş devlet kategorisinde olmadığı aşikardır. Bu nedenle, bu başlık altındaki ÖAŞ'ler güçlü devletlerin ÖAŞ'leri başarısız devletlerde kullanımı bakış açısıyla değerlendirilmelidir.

Türkiye'de ABD ve İngiltere'deki gibi gelişmiş bir ÖAŞ yapısı görülmemektedir. Az sayıda askeri danışmanlık şirketi ve özel güvenlik şirketi (ÖGŞ) bulunmaktadır.

Bunun yanında, Türkiye'deki gelişmeler ÖAŞ'lerin savunma politikaları alanında önemi giderek artan bir aktör olarak ortaya çıkacağı yönünde fikir vermektedir.

Savunma Bakanlığının örgütlenmesinde ÖAŞ'lerin etkili kullanımı için gerekli birimlerin önemli bir kısmı bulunmaktadır. ÖAŞ'lerin Savunma Sanayi (Müsteşarlığı) Başkanlığı'nın kontrol ve denetiminde yurt içi ve yurt dışında faaliyet göstermesinde teşkilatlanma açısından bir engel görünmemektedir. Türkiye'deki ve Türkiye dışındaki aktörlerin Türk ÖAŞ'ler ile ilgili hizmet alım taleplerinin ABD'de olduğu gibi Savunma Bakanlığı tarafından yürütülmesi doğru olabilir.

Bu duruma ilaveten, Türkiye dışındaki aktörlerin talepleri Dışişleri Bakanlığı bünyesinde International Traffics in Arms Regulations (ITAR)40 benzeri bir yasa (ABD) çerçevesinde de değerlendirilebilir. Dolayısıyla, Türkiye Hükümeti'nin ÖAŞ'lerden faydalanması ile başka aktörlerin faydalanma talepleri farklı şekillerde incelenebilir.

Türkiye'deki ilk ÖAŞ, SADAT Uluslararası Savunma Danışmanlığı (2012) şirketidir. Bu şirketin müşteri potansiyelini Müslüman ülkeler oluşturmaktadır. Şirketin kurucusu E.Gn. Adnan Tanrıverdi, İslam coğrafyasındaki ülkelerin savunma politikalarının ve altyapısının oluşturulmasında ihtiyaç duyulan uzmanlıkları sağlayabileceklerini öne sürmektedir. (SADAT, 2016; Çelikkan, 2016). Adnan Tanrıverdi, 2016 Ağustos ayından beri Cumhurbaşkanı Askeri Başdanışmanlığı görevini yürütmektedir.[29]

İkinci örnek, Akademi Sancak (2014) şirketidir. Bu şirketin aktörlerle sözleşme yapmadan önce Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın onayını aldığı belirtilmektedir. Bu açıdan şirketin kurumsal girişimcilik çerçevesinde 'istisna oluşturma' yöntemini tercih ettiği söylenebilir.

Her iki şirket de personel temin politikasında Türk Silahlı Kuvvetleri'nde (TSK) çeşitli hizmetlerde bulunmuş Uluslararası Silah Akışını Düzenleme Yasası, (https://www.pmddtc.state.gov/regulations_laws/itar.html)

Her ikisi de askeri danışmanlık şirketidir. TSK'nden emeklilik veya istifa yoluyla ayrılmış personeli tercih etmektedir. (Akademi Sancak, 2015). Savunma Sanayi Müsteşarlığı'nın

[27] http://www.sadat.com.tr/about-us/why-sadat-inc-international-defense-consulting.html

[28] Özel Askeri Şirketlerin Savunma Politikaları Açısından İncelenmesi Mete YILDIZ* ve Alper EKMEKCİOĞLU**

[29] (bkz. http://www.assam.org.tr/ Making a Case of Exemptions (MACE), bkz. http://www.jstor.org/stable/30034673?seq=1&cid=pdf-reference#references_tab_contents)

(2015: 165) kendisine savunma sanayi katalogunda yer vererek eğitim ve danışmanlık hizmetleri kapsamında bu şirketlere olumlu yaklaştığı görülmektedir.

Savunma Bakanlığı'nın (2016) hizmet alımlarını sadece temizlik, güvenlik, personel servis aracı kiralaması, bilgi ve iletişim teknikleri ile parçalı bakım onarım faaliyetleri oluşturmaktadır. İhtiyaç duyulan düzenlemelerin gerçekleştirilmesiyle, ABD'de olduğu gibi silah ve teçhizat ihraç etme ile TSK'nın kullanımına sunmanın yanı sıra 'askeri hizmet ihraç etme' ve 'askeri hizmet alımı' (Türk ÖAŞ'lerden) gibi kavramlar ortaya çıkabilir.

ÖAŞ'lerin Türk Dış Politikasına Muhtemel Etkileri ve Öneriler

Türkiye, bulunduğu coğrafi konum itibariyle mevcut 27 çatışma bölgesinin 11'ine yakın konumdadır (Council on Foreign Relations, 2017). Dolayısıyla çevresindeki gelişmelere kayıtsız kalması mümkün değildir.

Ayrıca ABD ve İngiltere'nin ÖAŞ'ler vasıtasıyla bu bölgelerde yürüttüğü faaliyetler de oldukça fazladır. Türkiye resmi olarak bölgedeki sorunlara mümkün olduğunca müdahil olmamayı tercih ederken, ABD ve İngiltere ÖAŞ'ler vasıtasıyla bölgede bulunarak istihbarat ihtiyaçlarını karşılamakta ve bölgede yönlendirici rollerini oynamaktadır. Bu çerçevede, çatışmalarda ya da istikrarsızlıklarda Türkiye'nin politik söylemlerinin yanında aktif olarak nasıl bir rol alabileceği konusu bir soru(n) oluşturmaktadır.

Gelişmiş ülkelerin soğuk savaş sonrası süreçteki istikrarsızlıklara müdahaledeki isteksizliği gibi Türkiye Cumhuriyeti hükümetleri de askeri personelini doğrudan kendi devletini ilgilendirmeyen ya da kamuoyunun bu yönde düşündüğü bir ortamda istikrarsız bölgeye göndermesiyle oluşabilecek personel zayiatının yaratacağı siyasi maliyeti göze alamayacaktır (Zabcı, 2004: 19).

ÖAŞ'lerin devletlerin sahip olduğu uluslararası kısıtlamalara (insan hakları sözleşmeleri hariç) tabi olmaması ülke dışında kullanılmaları seçeneğini makul hale getirmektedir. Siyasi maliyet kaygısıyla gerçekleştirilmesi riskli olan askeri faaliyetleri bu şirketlerin gerçekleştirmesi ve deşifre olduklarında hükümetlerin sorumluluğu inkâr edebilmesi önemli bir tercih nedeni olmaktadır (Ercan, 2014: 55).

Neo-liberal (vahşi kapitalizm) politikalar sonucunda ortaya çıkan küreselleşmiş bir yapının ancak küresel yaptırımlarla kontrol altına alınabileceği bilinmelidir (Singer, Lübnan, Filistin-İsrail, Mısır, Suriye, Irak, Azerbaycan-Ermenistan, Çeçenistan-Rusya, Libya, Ukrayna-Rusya, Ege Denizi'nde Mülteci Krizi) Dolayısıyla, küresel yaptırım boşluğunda Türkiye'nin uluslararası ilişkilerdeki bu yeni oluşuma ilgisiz kalması mümkün görünmemektedir.

ÖAŞ kullanımının dış politikada oluşturabileceği etkilere örnekler

Irak Hükümeti Türkiye'nin Musul'a askeri birlik yerleştirmesini BM'ye şikâyet edebilirken, terör örgütlerinin Irak'ın önemli bir kesimini elinde bulundurmasına karşı uzun süre bir çözüm bulamamıştır.

Yine siyasi maliyetin yüksek olduğu kritik durumlarda ÖAŞ'lerin kullanımı anahtar bir rol oynayabilir. Türkiye, Musul'un Başika bölgesindeki kuvvetleri eğitmek için kendisine başvuran aktöre bir Türk ÖAŞ gönderseydi Irak BM'ye başvursa da sonuç alamayacak ve Türkiye üzerindeki uluslararası baskı kuvvetli olamayacaktı. Nitekim ABD'nin Hırvatistan'ın eğitim alma talebine bulduğu çözüm bu şekilde gerçekleşmiştir (Cilliers ve Douglas, 1999: 115).

Çatışma bölgelerinin çoğunlukla Müslüman coğrafyasında bulunması, ABD ve İngiliz hükümet dışı örgütlerinin ve şirketlerinin bölgedeki varlıklarını önceki yıllara kıyasla daha sorunlu hale getirmektedir. Güvenlik alanında risk analizi ve veri desteği sağlayan International NGO Safety Organization46 (INSO) kuruluşunun verileri, hükümet dışı örgüt personelinin faaliyette bulunduğu 9 ülkede 2015 yılı içerisinde dâhil olduğu 1116 olayda 100 ölüm, 192 yaralama ve 140 kaçırma olayı meydana geldiğini göstermektedir (INSO, 2015).

Afrika'da ve Ortadoğu'da ÖGŞ talebi ortaya çıkmıştır. Bu talebe yönelik Türkiye'de emekli askerlere gelen teklifler yukarıda anlatılan kurumsal ve sektörel gelişimi tetiklemektedir. Katar Büyükelçisi (2013-2017) Ahmet Demir ok'a (2015) göre, ABD'nin körfez bölgesine ilgisinin azaldığı bu dönemde Türkiye aktör olarak bölgede daha aktif bir politika izleyebilecektir. Örneğin, iki ülke arasında 2014 yılında imzalanan anlaşma çerçevesinde, Türkiye Ortadoğu'da ilk askeri üssünü Katar'da açmaktadır. Ayrıca Katar Emir'inin askeri danışmanı olarak Akademi Sancak şirketi yöneticisi E. Tuğg. Ahmet Can Çevik'in görevlendirilmesi ve Katar Ordusu'nun üniformalarını Türk firmalarının hazırlaması bu görüşü doğrular niteliktedir. Bu bölgede, aynı esaslar çerçevesinde başka askeri üslerin açılabileceği düşünüldüğünde, TSK'nın personel sayısı açısından ABD Ordusu'nun yaşadığı sorunları yaşaması muhtemeldir. [30]

ÖAŞ'lerin İç Politikaya Muhtemel Etkileri ve Öneriler

Değişen ve karmaşıklaşan yeni güvenlik çevresine yönelik 2014 yılında bir Savunma Reformu çalışması gerçekleştirilmiştir. Çalışma grubunda hem sivil ve hem de askeri yöneticiler bir arada bulunarak Türkiye'nin savunma stratejisine yardımcı olacak bir yol haritası belirlemeye çalışmıştır. Raporun, ABD Kongresi'nde oluşturulan Roller ve Misyonlar Komisyonu (1995), İngiltere'deki Yedek Kuvvetler Yasası (1996) ve Savunma Reformu Yasası (2014) niteliğinde bir çalışma olduğu görülmektedir.

Bununla birlikte, raporda doğrudan bir atıf yapılmasa da bu sektörde özel sektörün önünün açılması ve ÖAŞ'lerin ortaya çıkmasına imkân tanımaktadır.

Raporun temel hedefleri şu şekilde sıralanabilir

Askeri etkinliği ve iktisadi verimliliği artıracak bir dönüşümün sağlanması Türkiye'nin bölgesindeki gelişmeleri sınırlarının ötesinde yönlendirebilecek yeteneğe sahip olabilmesi

Ordunun ikincil görevlerinden arındırılarak temel görevi olan muharebeye odaklanması, Sivil ile asker ve devlet ile özel sektör iş birliğinin sağlanması, savunma alanında sivil uzmanlar yetiştirilmesi,

Savunma sanayi sektörünün geldiği seviyenin değerlendirilerek askeri faaliyetlerde lojistik şirketlerinin rolünün maliyet-etkin çerçeve dâhilinde artırılması, Devlete ait tesislerde özel şirketlerin faaliyet göstermesi (İngiltere benzeri bir yaklaşımla) değerlendirilerek büyük firmalar yaratılması ve uluslararası alanda tanınan firmalara sahip olmak hedeflenmektedir. (T.C. Cumhurbaşkanlığı, 2014: 4-31)

4.3.1.6 Türkiye'de de İslam Ülkelerine askeri danışmanlık maksadıyla böyle bir metod izlenebilir. (ABD'nin International Military Education & Training (IMET) programına benzer bir oluşuma gitme gerekliliği öne sürülmektedir (Savunma Raporu, 2014: 34): Buna göre, ABD Kongresi askeri eğitim ve askeri yardım alanlarını birbirinden ayırmıştır.) Şöyle ki; Savunma Bakanlığı ve akademisyenler Uluslararası Askeri Eğitim ve Öğretim ITAR ya da Foreign Military Sales (FMS) uygulaması altında askeri eğitim, askeri danışmanlık şirketleri vasıtasıyla diğer ülkelerde yürütülmektedir. Dolayısıyla IMET'in hükümeti ilgilendiren kısmı sadece ABD askeri eğitim danışmanlığını finanse edebilecek gücü bulunmayan devletlere

[30] **(bkz. http://www.hurriyet.com.tr/iraktan-bmye-mektup-turk-askeri-topraklarimizdan-ciksin-40026028 46 Uluslararası STK Güvenlik Örgütü 47 bkz. http://www.milliyet.com.tr/turkiye-askeriuskuracak/dunya/detay/2164737/default.htm 48 Bkz. http://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/vahap-munyar/turk-muteahhitleri-katarda-18-milyar-dolari-yakaladi-40367108)**

Military Assistance Program54 (MAP) çerçevesinde yapılan yardımdır. IMET çerçevesinde ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından Hırvatistan'a 1995 yılında 105.000 dolardan başlayan ve 2001 yılında 1.032.000 dolara kadar ulaşan bir yardım yapıldığı görülmektedir (Avant, 2005: 107). Bu kapsamda, ABD'nin askeri eğitim aktarımını özelleştirdiği ve kontrolü altındaki bu yöntemle kayda değer miktarda bir gelir elde ettiği görülmektedir.[31]

Toplumsal kontrolün sağlanmasında hükümet ve özel sektör iş birliği çerçevesinde ÖAŞ'lerden hizmet alınırken şu tedbirlerin önceden alınmasının faydalı olacağı değerlendirilmektedir.

Güney Afrika'da olduğu gibi ÖAŞ'leri kanun dışı varsaymak devlet kontrolünden çıkmalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle ABD ve İngiltere'de olduğu gibi ÖAŞ'ler konusunda düzenleyici ve denetleyici bir rol oynanması değerlendirilmelidir.

Yeni ÖAŞ'lerin kurulması için devlet onayını gösteren bir akreditasyon belgesi verilmesi düşünülebilir. Şirketlerin sermayeleri tamamen Türkiye'ye ait olmazsa başka bir devletin ÖAŞ'ler üzerinden dış politikada aktör olması riski ortaya çıkabilir.

Şirketlerin borsada faaliyet göstermesi ve Sermaye Piyasası Kurulu (SPK) benzeri bir kuruluş denetiminde olması devletin çıkarlarına uygun hizmetin güvenceye alınması açısından değerlendirilebilir.

ÖAŞ'ler ile sözleşme imzalanırken, hükümetlerin çıkarlarını gözetecek uzman personele sahip olunması elzemdir (Singer, 2009: 367). Şirketlerin sözleşmelere göre hareket etmesini sağlamak için etkin kontrol ve denetim mekanizmaları kurulabilir. [ABD'de her tümene iki adet sözleşme denetçisi subay tahsis edilmiştir (Singer, 2003: 237).

TSK'nin yedek askeri personel ihtiyacı Seferberlik ve Savaş Hali Kanunu çerçevesinde yürütülmektedir. Bu kanunda ÖAŞ'ler ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Ancak, kanunun kapsamı çerçevesinde 'özel kurum ve kuruluşlar' ibaresinin yer alması ÖAŞ'lere seferberlik görevi verilebileceği anlamında değerlendirilebilir. [Buna rağmen, seferberlik koşullarında başarısız bir ülke tarafından kiralanarak ülke dışında faaliyet gösteren Türk ÖAŞ'lerin nasıl bir yol izleyeceğinin belirlenmesi ihtiyacı bulunmaktadır.}

Türkiye'deki yasal düzenlemelerin incelenmesi, ABD ve İngiltere'deki ÖAŞ'ler ile kıyaslamak açısından önemlidir. Türkiye'de ÖAŞ'ler ile ilgili bir düzenleme bulunmamaktadır. Bu çerçevede ABD, İngiltere, Fransa ve Güney Afrika'nın dahil olduğu 52 devletin imzaladığı Montrö Sözleşmesi'nde ve ABD, İngiltere ve İsviçre dahil 7 devletin imzaladığı Uluslararası Davranış Kuralları düzenlemesinde Türkiye'nin imzası bulunmamaktadır. Her iki uluslararası düzenleme de ÖAŞ'lerin hareket tarzlarını belirlemek bakımından iyi bir yol gösterici olabilir. Bunun dışında, Türkiye'nin BM İnsan Hakları Yüksek Komisyonu'nun yayımladığı Cenova Konvansiyonu'nun 1. Ek Protokolü (1977) ve Paralı Askerlerin İşe Alımı, Kullanımı, Finanse Edilmesi ve Eğitilmesine Karşı Uluslararası Konvansiyon'un 44/34 Sayılı Kararı57 (1989) düzenlemelerinde de imzasının olmadığı görülmektedir. 1989 yılındaki bu düzenlemede İngiltere ve ABD'nin de imzası bulunmamaktadır. Tartışmaya başka bir açıdan bakılırsa, Türkiye'de doğrudan 'paralı askerlik' iddiası ile ilgili de herhangi bir yargılamanın da olmadığı görülmektedir

[31] (Commission on Roles and Missions. Bkz. http://www.channelingreality.com/Documents/rumsfeld/FAS_Unified_Command_Roles_Missions.pdf 51)

7 2491 Sayılı Kanun, (bkz. Resmî Gazete, 18215 (1983)) Personel seçimi, alt yüklenici firma, personelin eğitilmesi, silah eğitimi, silah taşınması konularında kurallar yer almaktadır. [32]

Türk hava sahasını işgal ettiği için düşürülen Rus uçağının pilotunu Suriye'de vuran Alparslan Çelik '6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun'a muhalefet' suçundan (2016) tutuklanmıştır.[33]

Sonuç olarak, paralı askerliğin yasaklanması ve ÖAŞ'lerin faaliyetlerinin düzenlenmesi ile ilgili ayrıntılı yasal ve yönetsel düzenlemelerin bir an önce yapılması gelecekte karşılaşılabilecek sorunların önün geçilmesi açısından önemlidir.

5. SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu çalışmada ÖAŞ'ler hakkındaki incelemeler ışığında savaşların artık özelleşmeye başladığı ifade edilmiştir. Bu gelişmenin olumlu bir etkisi, ulusal orduların üzerindeki yükün azaltılarak ÖAŞ'lere verilmesi ve bu orduların muharip kapasitelerinin artırılmasıdır.

Savunma politikalarında ortaya çıkan bu değişimin kalıcı olduğu düşünülmektedir. Devletlerin iç ve dış politikada ortaya çıkan sorunları yönetebilmesi, içinde bulundukları bölgedeki ve dünyadaki tüm gelişmelerin yakından takibini zorunlu kılmaktadır. Teknolojinin hızlı gelişimi, ordularda personel sayısından çok personelin niteliğinin ön plana çıkmasına sebep olsa da savaşabilecek personel sayısının artırılması ihtiyacı Vietnam, Irak ve Afganistan'da açıkça ortaya çıkmıştır. Bu bölgelerdeki asimetrik savaşlarda yüksek teknolojinin kullanımına rağmen istenilen sonucun alınamaması orduların etkinliğinin sorgulanmasına yol açmıştır. Dolayısıyla hem teknolojik gelişmelerin yakından takip edilmesi hem de nitelikli muharip personel sayısının artırılması gerekmektedir.

Bu amaçla iki yöntemin uygulandığı görülmektedir:

Birinci yöntem, genel mevcut içerisindeki muharip olmayan personel sayısının azaltılarak yerine daha fazla muharip personel alınmasıdır. Böylece muharip olmayan personelin çalıştığı alanlarda oluşacak personel ihtiyacının özel sektör tarafından karşılanabileceği değerlendirilmektedir.

İkinci yöntem, eldeki muharip personel sayısının ÖAŞ'ler kullanılarak artırılmasıdır. Bu yöntem, ordunun hizmetlerinden 'temel hizmet' olan muharebe etmek haricinde muharebe alanına yakın tüm hizmetlerde özel sektörden destek almayı gerektirmektedir.

ÖAŞ'lerin hizmetlerinde personelin görev yaptığı sürece ücret alması, hızlı reaksiyon süresi, profesyonelliği ve eski askeri personelden oluşması devletlerin, şirketlerin, hükümet dışı örgütlerin ve uluslararası kuruluşların ÖAŞ'leri kullanmasına özendirmektedir.

Uluslararası alandaki düzenleme eksiği ise güçlü devletlerin ÖAŞ kullanımını motive etmektedir.

Türkiye'nin dış politikası açısından hem dini hem de tarihsel bağlardan ötürü Türk ÖAŞ'ler Ortadoğu ve Afrika'da Türkiye'nin etki sahasının genişletilmesine yardımcı olabilir. Bölge

---

[32] (bkz. https://icoca.ch/en/membership?states_governments=states&op=Search&view_type=map&form_id=_search_for_members_filter_form bkz. https://treaties.un.org/Pages/ViewDetails.aspx?src=TREATY&mtdsg_no=XVIII-6&chapter=18&lang=en)

[33] (bkz. http://www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/509358 /Rus_pilotu_oldurdugu_iddia_edilen_Alparslan_Celik_tutuklandi.html) (International Committee of Red Cross, 2017; United Nations Treaty Collections, 2017).

insanının, Türkiye'nin hükümet dışı örgütleri gibi Türk ÖAŞ'lerini kabul etmesi nispeten daha kolay olabilir. Bu nedenle uluslararası alandaki yasal ve ahlaki gereksinimleri karşılayan, Türk toplumunun ve ordusunun niteliklerine sahip bir 'Türk Tipi ÖAŞ' kavramı geliştirilebilir.

Bu bağlamda, Türk ÖAŞ'lere yönelik bir 'davranış kuralları' listesi oluşturulması düşünülebilir.

İç politika açısından ÖAŞ'lerin ordunun personel ihtiyacının bir kısmını karşılayabilecek bir yapıda şekillendirilmesi planlanabilir. (Belirli bölgelerde kışlaların dış koruması, konvoyların güvenliği, devlet yetkililerinin yakın koruması ve kritik tesislerin güvenliği bu tür şirketlerin katkı sağlayabileceği alanların başında gelmektedir. Böylece ikincil görevlere personel ayrılmadan muharebe edebilecek personel sayısı artırılabilir.)

Saldırı tehdidinin yüksek olduğu bir bölgede bulunan ve emniyet açısından zayıf olduğu değerlendirilen karakol ya da askeri tesislerde, sadece terör tehdidinin yüksek olduğu aylarda ÖAŞ personelinin takviye etmesi ve farklı bölgelerdeki tecrübelerini buralara aktarması sağlanabilir.

İstihdam açısından, ÖAŞ'lerin varlığı emekli ya da sözleşmesi biten askeri personele bildiği ve uzmanı olduğu alanda çalışmalarına devam etme imkânı tanıyacaktır. (ÖAŞ'lerin personel temin havuzunu büyük oranda emekli ya da sözleşmesi biten askeri personel oluşturabilir. Etkili motivasyon kaynakları nedeniyle askeri personelin başka kurum ve kuruluşlara başvurmak yerine ÖAŞ'lerde çalışmayı tercih etmesi, bu personelin kısmen sistem içerisinde kalması sonucunu sağlayabilir. Yetişmiş iş gücünün orduya katkısı bu şekilde devam etmiş olacaktır.)

Başka bir açıdan bakıldığında, ordu bünyesinde çalışan personelin mesleki siciline göre ÖAŞ'lerde çalışabilecek olması da motivasyonunu artırıcı bir etki yaratabilir. Bu konuda gelecekte yapılacak çalışmalarda, Türkiye'de paralı askerlik yapısına benzer uygulamaların tarihsel gelişiminin incelenmesi yazına katkı sağlayacaktır.

Bunun yanında, Rusya ve Çin'de ÖAŞ'lerin kullanımına yönelik ayrıntılı çalışmalar politika transferi bakımından alan yazınına katkı sağlayarak yol gösterici olacaktır.

ÖAŞ'lerin, '' Ortak Savunma Sanayi'' nin Geliştirilmesinde ''Askeri Hizmet Endüstrisi'' olarak Beklentiler

Bu bildirinin yukarıdaki sayfalarında beyan edildiği üzere, ÖAŞ'lerin hizmet arzına yönelik talebin olduğu da şüphesizdir. ÖAŞ'ler ''Askeri Hizmet Endüstrisi'' üreten tüzel kişilikler ve ticari bir alanda faaliyet gösterdiklerine göre, İslam Ülkeleri arasındaki ortak Savunma Sanayinin geliştirilmesine yönelik alanda da faydalı işler yapmaları mümkündür. Buna göre; Türkiye, Pakistan, Endonezya, Malezya vb. İslam ülkelerine ait ÖAŞ'lerin bu alanda sunabileceği hizmetler:

İslam Ülkeleri arasında, gelişmiş ordulara ve ileri teknolojiye sahip olanların, ihtiyaç duydukları savunma sanayi ürününün diğer ülkelere transferini sağlayabilir.

Türkiye'de üretilen modern harp silah araç ve gereçlerinin diğer İslam ülkeleri arasında alınıp – satılmasına aracılık edebilir.

Kendi ordusunun köklü gelenek ve yeteneklerini, eğitim metotlarını, dost ve müttefik bir İslam ülkesininkine kazandırarak, onların da emperyal ülkeler karşısında güçlenmesine vesile olabilir.

İslam ülkeleri arasında akdedilen askeri ve ekonomik işbirliğine dönük sözleşmelerin gerçekleştirilmesinde etkin bir aktör olarak, ikili veya çok taraflı birliktelikleri, çalışmaları organize edebilir.

İslam ülkeleri orduları ve polis teşkilatı için, stratejik tehdit değerlendirmeleri yaparak, bu tehditlerin bertaraf edilmesi maksadıyla, ordularının – emniyet teşkilatının yeniden yapılandırılmasını ve modernize edilmesi yönünde danışmanlık yaparak sağlayabilir.

İlgili İslam ülkelerinin İstihbarat Eğitimi kurumlarını modernize edebilir.

İlgili İslam ülkelerinin asimetrik savaş unsurlarını (Özel Kuvvet & Özel Harekât) ile ilgili konularda eğitip, donatıp yönetilmesine danışmanlık edebilir.

6.8 İslam İşbirliğinde, daha ileri seviyeye yönelik olarak; İslam Ülkelerinin bölgesel Federasyonlar halinde ve bir sonraki aşamada da Konfederal bir çatı örgüt altında teşkilatlanmasını sağlayarak, Ortak Savunma Sistemi, Ortak Asayiş ve Güvenlik, Ortak Dış Politika, Ortak Adalet, Ortak Yönetim mevzuatı, Milli güç unsurlarının bütün bu işler için kullanılabilir hale getirmek üzere, (İslam Ortak Ordusu, İslam İnsan Hakları Mahkemesi, Adalet Divanı, Acil Müdahale Gücü, vb.) yapıların kurulmasında danışmanlık destekleri verebilir.

Kaynakça

1. Sömürgeci Batının Barbarlık Tarihi – Kamer Yayınları 1984- Haçlılar – Misyoner Okulları ve Soykırımlar - Hayri YILDIRIM 2. (Bin Dokuz Yüz Seksen Dört, George Orwell – Can Yayınları -2016 Savaşın Değişen Modeli: Hibrit Savaş -Çeviren Melih Arda Yazıcı.-- İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi, 2018. 4. Sosyolojik Savaş- Yusuf ÇAĞLAYAN- Timaş Yayınları- İstanbul -2016

5. ‘’Türkiye Bir Devletin Yeniden Doğuşu’’ -Arnold Joseph Toynbee (14 Nisan 1889, Londra – 22 Ekim 1975),

6. Tahrif-i Tedrisat - Yusuf Çağlayan - Etkileşim Yayınları

5. ‘’21’inci Yüzyılda Güvenlik Alanının Yeni Sivil Aktörleri: Özel Askeri Şirketler Ve Kontratçı Firmalar ‘’ Prof. Dr. Sait YILMAZ - Makale

Özel Askeri Şirketler Sempozyumu Kitabı -18 Şubat- Üsküdar Üniversitesi Yayınları – 15

7. Tangör, Burak ve Yalçınkaya, Haldun, “Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler”, Uluslararası İlişkiler, Cilt 7, Sayı 25 (Bahar 2010), s. 127-154. 8. Amme İdaresi Dergisi -Özel Askeri Şirketlerin Savunma Politikaları Açısından İncelenmesi Mete YILDIZ* ve Alper EKMEKCİOĞLU

Nergiz DEMİR -Özel Askeri Şirketler (Uluslararası Hukuk Açısından Bir İnceleme

10. SADAT A.Ş. web Sitesi http://www.sadat.com.tr/about-us/why-sadat-inc-international-defense-consulting.html

İSLAM BİRLİĞİ MÜŞTEREK MÜKEMMELİYET MERKEZİ KEMALAT TEŞKİLATI / ORTAK BİR MERKEZİ KOMUTANIN GEREKLİLİĞİ

Doktora/Asım Öztürk
İstanbul Medeniyet Üniversitesi
Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler
asimozturk93@hotmail.com

TÜRKİYE

ÖZET: Günümüzde "mükemmeliyet merkezi" adı altında çeşitli ulusal ve uluslararası yönetim sistemleri geliştirilmektedir. Bu merkezlerin ana amacı ilgili alanda günümüz şartlarına uygun teknik ve organizasyonel alt yapının kurulmasını ve yönetilmesini kapsamaktadır. Bu noktada hem teknolojik ekipmanların hem de yönetimsel koordinasyonun, başka bir ifadeyle komutanın düzenlenmesi ve bir nizam içerisinde en ideal şekilde organize edilmesi hedeflenmektedir. İslam ülkeleri arasında oluşturulacak bir birlik hem teknik hem de kurumsal organizasyon standartlarını ortaya koyacak müşterek bir mükemmeliyet merkezi kurulmasını gerekli kılmaktadır. "İslam Ülkeleri Müşterek Mükemmeliyet Merkezi" olarak da isimlendirilebilecek bu yapı, askeri birlikteliğin sağlanmasına ek olarak, bu birlikteliğin hem teknik standartlar açısından hem de organizasyonel manada koordinasyonun sağlanmasına yardımcı olacaktır. Bu, aynı hedeflere organize bir şekilde yürünmesi için şarttır. Burada istişareler ile oluşturulacak standardizasyon, ortak bir organizasyonel alt yapının oluşturulmasını sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda müşterek bir şekilde hareket edilmesine yardımcı olacaktır.

Bu standardizasyon teknik ve fikri meselelerin istişare ve organize edilmesini kapsayacak şekilde, savaş ve barış dönemleri olarak iki ana başlık altında ele alınabilir. Barış dönemi standardizasyonu, anlaşma ve istişareler ile sağlanabilecek bir yapıda olup; savaş dönemi standardizasyonu buna ek olarak kuvvetli bir organizasyonel alt yapının ve müşterek bir harekât merkezinin kurulmasını gerektirmektedir. Bu bildiride, İslam ülkeleri arasında kurulacak müşterek bir mükemmeliyet merkezinin gerekliliği ve temel standartları üzerinde durulacaktır. Bu merkezin teşkilat yapısı, komuta merkezi ve ortak harekât alt yapısı, işleyişi; teknolojik ve teknik ekipmanların aktif ve koordine kullanılması gibi konulara da değinilecektir. Bildirinin amacı, müşterek bir kuramsal ve idari alt yapıyı sağlayacak ortak bir komuta merkezinin önemine dikkat çekmektir.

Anahtar Kelimeler: İslam, Müşterek, Mükemmeliyet, Merkez, Komuta

ISLAMIC UNION JOINT CENTRE OF EXCELLENCE: PERFECTION COMMITTEE / THE NECESSITY OF A UNITED CENTRAL COMMAND

ABSTRACT: Nowadays, new national and international management and ruling systems are being developed under the name of "centre of excellence". The main aim of these centres covers setting up and managing the technical and organizational substructure which is appropriate to recent conditions. At this point, both technological equipment and managemental coordination, in other words organizing the command in an order under the most ideal form are being aimed. A union which will be established among Islamic countries will necessitate a joint centre of excellence which will reveal both technical and corporate organization standards. The structure which can also be called as "Islamic Union Joint Centre of Excellence", will help providing coordination of this union in the sense of both technical standards and organizational coordination, in addition to military togetherness. This is a must for walking towards the common aims organized. Hereby the standardisations constituted by consultations, will not just provide forming a common organizational substructure, at the same time it will help to act concurringly.

This standardisation can be handled under two main topics as war and peace periods, in a way to involve consulting and organizing technical and intellectual issues. "Peace period standardisation" is in a structure that can be provided by agreements and consultations; moreover, "war period standardisation" necessitates a strong organizational substructure and a common command or operation centre additionally. In this declaration, the necessity of an Islamic Union Joint Centre of Excellence and its basic standards will be deliberated. Some topics such as the organization structure of this centre, its command centre and common operational substructure, its management; and using actively and co-ordinately the technologic and technic equipment, will be emphasized. The aim of the declaration is calling attention to the importance of a common command centre which will provide a joint doctrinaire and administrative substructure.

Key Words: Islam, Joint, Centre, Excellence, Command

Günümüz uluslararası sistemi değerlendirildiğinde uluslararası hukukun hâkim devletlerin hedeflerine hizmet ettiği ve hakiki manada barışı sağlayamadığı ortadadır. Halbuki mazlumların hakkının zalimlere karşı müdafaa edilmesi ve Hz. Peygamber'in "tekrar çağırıldığı takdirde tereddütsüz gideceğini" belirtmesi ile meşhur "Hilfü'l-Fudûl Cemiyeti"(Hamidullah, 1998: 31–32)minvalinde bir uluslararası yapıya duyulan ihtiyaç ortadadır. Uluslararası yapının tarihsel süreci göz önünde bulundurulduğunda hem devletlerarası ilişkilerin hem de güç dengelerinin değişmiş olmasının yeni kurumları ortaya çıkaracağı bir hakikattir(Öztürk, 2019: 180) Yeni uluslararası düzen düşünüldüğü vakit dünya genelinde Birleşmiş Milletlerin; bölgesel anlamda NATO, AB ve benzeri birliklerin yapılarını güncellemeleri ve ya değişen şartlara uygun yeni yapıları kurmaları gerekmektedir. Zira bu birlikler miatlarını doldurmuş ve işlevselliklerini büyük ölçüde yitirmiştir. Hem dünya genelinde hem de bölgesel anlamda adalet üzere bir yapı arayışında olan yeni birliklere duyulan ihtiyaç ortadadır. Özellikle İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik, bu ihtiyacı en

azından bölgesel anlamda çözmeye yardımcı olacaktır. Bu tür bir birliğin hem organizasyonel hem de operasyonel anlamda başarıya ulaşması merkezi bir komuta bünyesinde, kamil bir yönetim ile mümkündür. Bunun daha net anlaşılması için günümüzde mevcut olan mükemmeliyet merkezleri örnek verilebilir. İslam Birliği için kurulacak bir merkezin diğer merkezlerden farklılaşması adına, "Kemalat Teşkilatı" veya "Teşkilat-ı Kemalat" (Perfection Committee/الكَمَالَات مُنَظَّمَةُ)ismi kullanılabilir. Şüphesiz isimlerin de ötesinde mevcut merkezlerden daha etkin müesseselere ihtiyaç duyulmaktadır.

Mükemmeliyet merkezi kavramı günümüzde sivil, askeri ve idari birçok alanda kullanılmaktadır. Bu merkezler, her alanda kendine özgü bir yapı ve işleyişe sahiptirler. Bununla birlikte genel olarak işleyişin daha profesyonel ve kâmil bir yapıya kavuşması adına adanmış bireyler tarafından yürütülen merkezi bir yönetim sistemi olarak anlaşılabilir. Özellikle askeri ve idari alanlarda kullanımı, komutanın merkezi olarak profesyonel ve etkin bir şekilde yönetilmesi açısından ele alınabilir. Bu merkezlerin diğer merkezlere nazaran üstünlükleri, organizasyonun her alan ve biriminde en üst standartların yakalanmasının hedeflenmesidir.

Mükemmeliyet merkezlerinin yapıları incelendiği vakit profesyonelleşmenin sadece merkezlere indirgenmediği ve ortak bir yönetim sistemi ile kontrol prensiplerini içerisinde barındırdığı ifade edilebilir. Bu noktada İslam ülkeleri arasında oluşturulacak bir birliğinin dünyadaki herhangi bir birliğin üzerinde bir profesyonelliğe ve kaliteye sahip olması gerekmektedir. Kurulacak bir merkezin gerek yönetimsel ve organizasyonel gerekse kuramsal ve düşünsel alt yapısının oldukça etkin ve kâmil bir yapıda olması gerekmektedir. Bunun için hem ortak bir kuramsal alt yapı oluşturulması hem de ortak bir organizasyon şemasının kurulması şarttır. Bu merkez için en önemli husus, isminin ötesinde bir komuta ve yönetim merkezinin oluşturulmasıdır. Bu merkezlerin işleyişi barış ve savaş dönemleri açısından ele alınabilir. Barış ve savaş dönemlerinde devletlerin hangi şartlar bağlamında yönetim ve yürütmeye tabi olacakları da standartların belirlenmesi ile ilgilidir. Bu bağlamda mükemmeliyet merkezi standartlarını da idari ve askerî olarak ikiye ayırmak mümkündür.

1.MÜKEMMELİYET MERKEZLERİ

Mükemmeliyet merkezi kavramı literatürde "en üst standartların sağlandığı yer" manasına gelmektedir (Roy & Kejriwal, 2018). Kavram "adanmış bireylerin oluşturduğu, uygulama veya organizasyon içinde destek verdikleri ihtisas alanlarından ayrı, ortak bir merkezi noktadan idare edilen bir ekip" manasında da ifade edilmiştir. Yine yeni araçları, teknikleri ve uygulamaların araştırılması ve benimsenmesi yönünde rehberlik eden ekip manasını da taşımaktadır. Bu merkezler fikir liderliği ve yönlendirme, en iyi uygulamaların kurulması ve organize edilmesi, uygun tavsiyelerin sağlanması adına araştırma ve geliştirmenin yapılması, destek ve eğitimin verilmesi, tüm organizasyonun veya uygulamanın başarısı için çok önemli olan mükemmeliyet merkezinin desteklediği özel hedef alanlarında diğer benzer işlevleri yerine getirmek gibi alanlara odaklanmışlardır. Mükemmeliyet merkezleri organizasyonun veya uygulamanın kaynaklarının çok bilinen ve eşsiz bilgi veya yetenekler ile merkezileştirilerek en iyileştirilmesi, katkıların geniş alanlarda düzene sokulması, tekrarlanan

çabanın tespit edilmesi ve azaltılması vb. katkılar ile de değer kazandırabilir (Perficient, y.y.: 2). Bir başka tanıma göre mükemmeliyet merkezi kavramı bir organizasyonda birimler arasında çalışan ve alandaki son bilgi ve ehliyete sahip olan heyeti ifade etmektedir. Bu heyet organizasyon içinde bilgiyi ve en iyi uygulamaları yayan çok becerikli bireyler ve uzmanlardan oluşmaktadır. Ek olarak kavramın, farklı organizasyonlarda her birinin ihtiyaçlarına bağlı olarak farklı manalara geldiğini ifade etmek gerekir (Roy & Kejriwal, 2018). Mükemmeliyet merkezleri için en önemli husus, organizasyonların en üst standartlarda ve en profesyonel şekilde hizmet vermesini sağlayacak en uygun yapıda olmalarıdır. Bu sayede organizasyonun kendine özgü şartlarının en verimli şekilde geliştirilmesi ve kullanılması hedeflenmektedir.

Mükemmeliyet kavramının geçmişine bakıldığında örneklerin ilk defa 1940lı yıllarda ortaya çıktığı görülmektedir. Atom bombası üretimi için Manhattan Projesi kapsamında dünyanın çeşitli bölgelerinden kendi alanlarında uzman altı bin bilim adamı, fizikçi ve mühendisin toplanması, işbirliği ve mükemmeliyetin somut bir örneği olarak görülmektedir(Roy & Kejriwal, 2018). Yine mükemmellik ordusu şeklinde 1980lerde Vietnam Savaşı sonrası dönemde Amerika Birleşik Devletleri ordusunda modernleşme ve iyileşme anlamı için kullanıldığı tespit edilmiştir. 1970lerin ortalarından 1980lerin sonuna kadarki süreçte askeri malzeme, organizasyon ve kuram bağlamında fiziksel ve fikri anlamda önemli değişimler yaşanmıştır (Romjue, 1997: 1–2). Sonraki dönemde NATO bünyesinde 2002 yılı itibariyle mükemmeliyet merkezleri kurulmuştur(Kis & Theodoridis, 2018: 110).NATO mükemmeliyet merkezlerini "NATO'ya ve özellikle NATO dönüşüm sürecine, belirli bir alanda uzmanlık ve tecrübe sağlayan ulusal veya çok uluslu olarak kurulmuş merkez" olarak tanımlamıştır (Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, y.y.-t.y.). Bu merkezler NATO bünyesinde kavramsal çerçevenin ve askeri yapının değişmesine sebep olmuştur. Bu merkezler kavram geliştirme ve deneme, kuram geliştirme ve standartlaşma, öğretim ve eğitim verme, öğrenilmiş dersler ve en iyi uygulamaları tespit etme, analiz yapma gibi alanlarda profesyonelleşmeyi sağlamak hedefindedir (Kis & Theodoridis, 2018: 110). Mükemmeliyet merkezlerine uluslararası ve yerli olmak üzere çeşitli örnekler verilebilir.

Uluslararası mükemmeliyet merkezlerine örnek olarak Estonya'nın başkenti Tallinn'de siber güvenlik alanında kurulmuş "Müşterek Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi"verilebilir (Dijital Türkiye Platformu, 2017: 14–15). NATO akreditasyonuna sahip bu merkez siber güvenlik çalışmalarına yoğunlaşmıştır ve işbirliği sivilleri de kapsar niteliktedir (Dijital Türkiye Platformu, 2017: 3).NATO bünyesinde toplam çeşitli alanlardan 25 mükemmeliyet merkezi bulunmaktadır (Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, y.y.-t.y.). Bu mükemmeliyet merkezlerinin isimleri Tablo 1'de detaylı olarak yer verilmiştir.

Tablo 1: NATO Mükemmeliyet Merkezleri

NATO Mükemmeliyet Merkezleri
Hava Harekâtı Analiz ve Simülasyon Mükemmeliyet Merkezi
Müşterek Hava Gücü Mükemmeliyet Merkezi
Denizden Birleşik Müşterek Harekât Mükemmeliyet Merkezi
Deniz Mayın Harbi Mükemmeliyet Merkezi
Kısıtlı ve Sığ Sularda Harekât Mükemmeliyet Merkezi
Dağ Harbi Mükemmeliyet Merkezi
Askerî İstihkâmcılık Mükemmeliyet Merkezi
Soğuk Havalarda Harekât Mükemmeliyet Merkezi
Askerî Tıp Mükemmeliyet Merkezi
Askerî Polis Mükemmeliyet Merkezi
İnsan İstihbaratı Mükemmeliyet Merkezi
İstihbarata Karşı Koyma Mükemmeliyet Merkezi
Güvenlik Kuvvetlerini Destekleme Mükemmeliyet Merkezi
Stratejik Muhabere Mükemmeliyet Merkezi
İstikrar Harekâtı Mükemmeliyet Merkezi
Komuta Kontrol Mükemmeliyet Merkezi
Müşterek KBRN Savunma Mükemmeliyet Merkezi
Modelleme ve Simülasyon Mükemmeliyet Merkezi
Sivil-Asker İş Birliği Mükemmeliyet Merkezi
Müşterek Siber Savunma Mükemmeliyet Merkezi
Enerji Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi
Afet Müdahale için Kriz Yönetimi Mükemmeliyet Merkezi
Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi
Patlayıcı Madde İmha Mükemmeliyet Merkezi
El Yapımı Patlayıcılarla Mücadele Mükemmeliyet Merkezi

Kaynak:(Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi, y.y.-t.y.)

Yerli mükemmeliyet merkezlerine örnek olarak Türkiye'de kurulmuş olan Çok Uluslu Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi verilebilir. Bu merkezin hedefi deniz güvenliği alanında anlayış birliğinin sağlanması olup, merkez akademik ve uygulamalı faaliyetler yürütmektedir (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2015: 37). Bu merkezin, deniz güvenlik tatbikatları ve denizde kapasite oluşturma faaliyetlerinde Sahil Güvenlik Komutanlığı ile ortak projeler geliştirmesi planlanmıştır (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2015: 38). Merkezin çevre denizlere ek olarak Afrika'nın batısına ve Baltık Denizi'nden Hint Okyanusu'na kadar uzanan denizlerde tatbikat ve eğitim iş birliği faaliyetlerini gerçekleştirebilmek üzere bir amacı

bulunmaktadır (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2015: 36). Buna ek olarak talep eden ülkelerin deniz kuvvetlerinin yapılandırılması ve deniz güvenliği kapasitesinin arttırılmasına katkı sağlanması da merkezin diğer amaçlarındandır. Merkez hem Birleşmiş Milletler hem de NATO'ya dair stratejiler de belirlemiştir. BM çatısı altındaki uluslararası girişimlere koordinasyon, platform ve personel ile katılım sağlanması ve destek verilmesi; yine NATO bünyesinde iş birliğinin sağlanması ve merkezin deniz güvenliği açısından bölgesel bir merkez haline getirilmesi bu stratejiler arasında sayılabilir (Deniz Kuvvetleri Komutanlığı, 2015: 40). Bu merkeze ek olarak son dönemde Türkiye'de Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı bünyesinde insansız hava araçları üzerine araştırma ve geliştirme, üretim, alt sistem ve platform testleri, eğitim gibi çalışma alanlarına sahip bir mükemmeliyet merkezi kurulması üzere bir öneri de mevcuttur. Bu merkezin kurulumunun kamu tarafından gerçekleştirilmesi ve hem özel sektör hem de akademi tarafından kullanılabilmesi tavsiye edilmiştir (Ural, 2018:112–113, 124). Bu örneklerden idari ve askeri merkezlere, akademik ve sivil katılımının teşvik edildiği de anlaşılmaktadır.

Verilmiş örneklerden de görüldüğü üzere gerek uluslararası arenada gerekse yurt içinde çeşitli askeri ve idari kurumlar bünyesinde mükemmeliyet merkezleri kurulduğu görülmektedir. İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik, barış ve savaş dönemlerinde müşterek bir yönetim ve komutayı gerekli kılacaktır. Bu noktada mükemmeliyet merkezi adı altında müşterek bir çatının kurulması komutanın etkin yönetimini sağlayacaktır. Birliğe bağlı mükemmeliyet merkezleri "İslam Birliği Müşterek Mükemmeliyet Merkezi" adı altında toparlanacak bir komuta merkezini ifade etmektedir. Bu çatı bünyesinde her ülkenin devlet düzeyinde temsilcisi bulunacaktır. Yine bu yapının altında çeşitli merkezler kurulması gerekmektedir. Bu merkezleri barış dönemi ve savaş dönemi olarak ikiye ayırmak mümkündür.

1.1. Barış Dönemi Mükemmeliyet Merkezleri

Barış dönemi mükemmeliyet merkezlerinin, özellikle ilişkilerin geliştirilmesi ve müşterek nizamın sağlanması adına görev yapmaları gerekmektedir. Bu noktada müşterek bir kuramsal yaklaşımın, merkez teşkilat yapısı ve hukukunun sağlanması, standartların belirlenmesi, organizasyon görevlerinin dağılımı gibi alanlarda çalışılması gerekmektedir. Uluslararası alanda ve diplomaside müşterek bir siyasetin geliştirilmesi, ihtiyaç halinde karşılıklı yardımlaşma için iktisadi, hukuki, sosyal ve siyasi kurumların oluşturulması merkezlerin barış dönemi çalışmalarının gündemini oluşturabilir. Yine kurulan ortak sistemin işletilmesi ve süreçlerin yönetilmesi devletlerin bünyesinde kurulacak bakanlıklar vasıtası ile sürdürülebilir.

1.2. Savaş Dönemi Mükemmeliyet Merkezleri

Savaş dönemi merkezleri bir savaş durumunda kuramsal ve yönetimsel birlikteliğin sağlanması adına görev yapacaklardır. Müşterek bir savaş ahkamının oluşturulması, ortak bir komuta sisteminin alt yapısının kararlaştırılması ve ortak tatbikatların yapılması, harp destek birliklerinin ve hangi ülkelerden ne kadar katılım sağlanacağının temini gibi alanların profesyonel alt yapısının kurulması adına merkezlerin kurulması zorunluluk arz etmektedir. Zira harp uluslararası ilişkilerin bir gerçeğidir. Savaşılmasa dahi hem savaşa hazır olunması

hem de gözdağı verilmek suretiyle psikolojik harp üzerinden düşmanların saldırı potansiyelinin azaltılması önemlidir. Bu sayede potansiyel saldırılar engellenebilir ve olası saldırılara karşı gerekli stratejik hazırlık yapılmış olur.

2. STANDARTLAŞMA

Standartlaşma kavramı daha çok iktisadi alanda kullanılmaktadır. Bununla birlikte kavramın genel manada "ilgili tarafların katkı ve iş birliği ile belirli kuralları koyması ve uygulaması" anlamına geldiği ifade edilebilir(T.C. Milli Eğitim Bakanlığı, 2011: 2-3). Bununla birlikte kavramı mükemmeliyet merkezleri ve askeri merkezler için de kullanmak mümkündür. Mesela Perficient isimli firmanın mükemmeliyet merkezlerinin başarısı hakkında ileri sürdüğü 5 maddenin başında standartlaşma gelmektedir. Standartlaşmaya ek olarak güç aktarma kaynakları, performansın ölçülmesi, idare ve yönetim, dengenin sağlanması ve konu uzmanlığı gibi hususların da başarıyı etkilediğinden bahsedilmiştir. Özel olarak standartlaşma hususunda ise çaba düzeyinin tahmini, dosyalama formatının standartlaştırılması, kalite derecelendirmesi, test etme ve onaylama, teknik bakım, uygulama denetimi, iyileştirme, proje ve kaynak planlama gibi süreç ve metotların önemine vurgu yapılmıştır (Perficient, y.y.: 3-4).Askeri standartlaşmaya örnek olarak Amerika Birleşik Devletleri Savunma Bakanlığı tarafından 1993'te yayınlanmış askeri standartlar ile ilgili belgede, standartların tüm birimlerde kullanılacağına dair madde bulunmaktadır (Department of Defense USA, 1993: ii). Yine NATO bünyesindeki Kalite Yönetim Sistemleri ve Kalite Kontrol Prensipleri gibi uygulamalar ile en etkin yönetim sağlanmaya çalışılmaktadır (Kis & Theodoridis, 2018: 112). Bu örneklerden anlaşılacağı üzere, standartlaşmanın belirli bir alana indirgenmeden yönetimsel açıdan incelenmesi gerektiğidir. Bu minvalde, kavramın günümüzde kurumsal çevrenin de ötesinde uluslararası ilişkilerin vazgeçilmez unsuru haline geldiği de belirtilmiştir. Bu ise uluslararası güç birliğinin yarattığı sinerjinin sonucu olarak kabul edilmektedir (Külcü, 2007: 231, 270). Bu anlamda standartlaşma bir merkezin ve şubelerinin kullanacağı organizasyonel alt yapı, temel kurallar ve yönetmelikler olarak anlaşılabilir.

Bu noktada, İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlikteliğin müşterek standartlarının belirlenmesi ve bunlara uygun kontrollerin yapılması profesyonel bir çalışma açısından gerekli görünmektedir. Bu standartlar tüm üye ülkelerin ortak bir anlam ve ahkam düzleminde düşünmesini sağlayacaktır. Bu standartlaşma da barış ve savaş dönemi ayrımı bağlamında, idari ve askeri standartlaşma olarak iki başlık altında incelenebilir.

2.1. İdari Standartlaşma

İdari standartlaşma özellikle barış dönemini kapsamakla birlikte müşterek bir idare şemasının kurulması ve bir ahkâmın oluşturulması adına gerekli standartların ortaya konmasını kapsamaktadır. Bunun içine ortak bir kuramsal alt yapının ve yönetimin sağlanması, teşkilat şemasının oluşturulması ve gerekli organların kurulması, devletlerarası ilişkilerin bağlı olduğu süreçler gibi alanlardaki standartların tespiti girmektedir. Ortak bir iktisadi birliğin kurulması, yine ortak bir üst hukukun diğer bir ifadeyle müşterek bir devletler hukukunun ortaya konulması ve uygulanması da idari standartlaşma bünyesinde incelenebilir. Bu standartlaşma

devletler tarafından ayrılacak İslam Birliği Bakanlığı gibi bir bakanlık altında yapılmalı ve hukuki karşılığı olmalıdır. Bu şekilde resmi olarak devletler tarafından da kabulü hızlanacaktır.

2.2. Askeri Standartlaşma

Askeri standartlaşma özellikle savaş dönemini kapsamakla birlikte olası bir harp durumunda görev dağılımının ve ortak harekât komutasının nasıl sağlanacağın standartlarının ortaya konulmasını kapsamaktadır. Bu noktada müşterek bir savaş ahkâmının ortaya konması, harekât ilke ve şartlarının tespit edilmesi, savunma birliğinin kurulması, ortak bir savunma sanayisi kurulması, harbe hazırlık için müşterek tatbikatların yapılması, harp durumunda görev ve kuvvet dağılımı gibi hususlar askeri standartlar kapsamında düşünülebilir. Bu standartlaşma da devletlerin ordu komutanlıkları, genelkurmay başkanları ve savunma bakanlıkları düzeyinde yapılmalıdır. Yine ortaya çıkan askeri standartlar tüm ordular tarafından kabul edilmeli ve müşterek bir harp planı hazırlanmalıdır.

3. SONUÇ

Günümüzde geldiğimiz noktada, uluslararası alanda kurulmuş gerek dünya geneli gerek bölgesel birçok kuruluşun amaçlarına tam manasıyla hizmet edemedikleri görülmektedir. Bu kuruluşların kuruldukları dönemlerin şartlarının ve güç dengelerinin zaman geçtikçe değişmiş olduğu ortadadır. Uluslararası alanda yeni dengeler ortaya çıkmıştır. Bu şartlar altında kurumsal değişim kaçınılmaz olup, en azından bölgesel anlamda İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik, adaletin tesisi açısından önem taşımaktadır.

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik müşterek bir mükemmeliyet merkezinin kurulmasını da gerektirmektedir. Bu merkez barış ve savaş dönemi olmak üzere kuramsal ve idari müşterek bir alt yapı sağlamakla kalmayacak İslam ülkeleri arasında uluslararası süreçlerin en etkin şekilde yönetilmesine yardımcı olacaktır. Yine bu bağlamda, kurulacak müşterek alt yapının standartlarının idari ve askeri olarak belirlenmesi ortak bir komuta merkezi oluşturması için önem taşımaktadır. Bu vesile ile hem İslam ülkeleri arasında birliktelik kuvvetlenmiş olacak, hem de müşterek bir kuramsal, idari ve operasyonel alt yapı sağlanmış olacaktır. Yine olası harp durumlarına karşılık gerekli savunma önlemlerinin alınmış olması da üye ülkeleri uluslararası alanda kuvvetlendirecektir.

Zulümlerin arttığı böylesi bir dönemde adalet üzere kurulacak bir birlikteliğe son derece ihtiyaç duyulmaktadır. Bu birlikteliğin en etkin ve profesyonel şekilde yönetilebilmesi, ortak bir merkezi komuta altyapısının oluşturulması ile mümkündür. İslam Birliği Müşterek Mükemmeliyet Merkezi” adı altında toparlanacak mükemmeliyet merkezlerinde devlet düzeyinde temsilciler bulunmalıdır. Bu merkez için “Kemalat Teşkilatı” ve ya “Teşkilat-ı Kemalat” (Perfection Committee/مُنَظَّمَةُ الكَمَالَات) ismi tavsiye edilmektedir. Bu teşkilatın İslam Birliği’nin alt yapısını kurması, yönetmesi ve denetlemesi ile günümüz merkezlerinin üzerinde bir etkinliğe ve profesyonelliğe sahip olması hedeflenmektedir.

KAYNAKÇA

Deniz Kuvvetleri Komutanlığı. (2015). *Türk Deniz Kuvvetleri Stratejisi*. İstanbul: Deniz Kuvvetleri Komutanlığı.

Department of Defense USA. (1993). *Military Standart, Contractor Integrated Technical Information Service (CITIS)*. USA:Department of Defense USA.

Dijital Türkiye Platformu. (2017). *Türkiye'nin Siber Güvenlik Stratejisine Yönelik Değerlendirmeler*. İstanbul: Dijital Türkiye.

Hamidullah, M. (1998). Hilfü'l-Fudûl. *İslam Ansiklopedisi* (18. cilt, ss. 31–32). TDV İslam Ansiklopedisi.

Kis, A. & Theodoridis, E.(2018).Key Performance Indicators for the Nato Centres of Excellence. *De Gruyter Open*, *XXIV*(1), 108–123.

Külcü, Ö. (2007). Belge Yönetiminin Değişen Yüzü: Standartlaşma Çalışmaları ve Uluslararası Uygulamalar. *Bilgi Dünyası*, *8*(2), 230–279.

Öztürk, A. (2019). *İslam Savaş Hukukunun Kökenleri: Kur'an ve Sünnet'te Savaş*. (Yüksek Lisans Tezi) İbn Haldun Üniversitesi/Medeniyetler İttifakı Ensitüsü, İstanbul.

Perficient. (y.y.). Five Guiding Principles of a Successful Center of Excellence. Erişim tarihi: 29 Kasım 2019,https://www.perficient.com/-/media/files/guide-pdf-links/five-guiding-principles-of-a-successful-center-of-excellence.pdf

Romjue, J. L. (1997). *The Army of Excellence: The Development of the 1980s Army*. Washington, D.C.: Center of Military History United States Army.

Roy, S., & Kejriwal, R. (2018). What is a Center of Excellence and Why Should Organizations Set it up? Zinnow.Erişim tarihi: 29 Kasım 2019, https://zinnov.com/what-is-center-of-excellence-coe-and-why-should-organizations-set-it-up/

T.C. Milli Eğitim Bakanlığı. (2011). *Pazarlama ve Perakende Standartlaşma* (347CH0008). Ankara: T.C. Milli Eğitim Bakanlığı.

Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi. (y.y.-t.y.). İşlevler ve Faaliyetler. Erişim tarihi: 29 Kasım 2019, https://www.coedat.nato.int/functions_tr.html

Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi. (y.y.-t.y.). NATO Akredite Mükemmeliyet Merkezleri. Erişim tarihi: 29 Kasım 2019, https://www.coedat.nato.int/coes_tr.html

Ural, H. (2018). *Sürü Halinde Görev Yapan İnsansız Hava Araçları ve Teknolojileri*. (Havacılık ve Uzay Teknolojileri Uzmanlığı Tezi) Ankara: Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığı Havacılık ve Uzay Teknolojileri Genel Müdürlüğü.

IMPORTANCE OF DEVELOPING AN INTEGRATED ENERGY SECURITY MODEL AMONG THE MUSLIM COUNTRIES

Oğuzhan Akyener
TESPAM Başkanı
oakyener@tespam.org

Energy is one of the most important security issues for all countries. Even such that, from the beginning of 20th century, nearly all the global powers have never hesitated to horn in other smaller countries' interior balances. And in the concept of this intermeddling courses, they might have gone too far as organizing coups, chaos, riots, terrorist attacks, conflicts and wars. All these unethical and tyrannous acts have done due to a realistic and hoggish approach on energy security issues. In addition, unfortunately, nearly all the due brutal and cruel moves that have been done in the Islamic geography, because of Muslim world's weakness and owning more than %50 of the world's energy resources.

Unfortunately, while Energy can be used as a development argument for the Islamic world, it has become an element of confusion and destruction due to the selfish Western mind. Undoubtedly it is the duty of Muslim countries to change this fact or at least to work with this aim.

In this context, it is highly necessary to get out of the conflicting issues and to put aside the ethnic and religiously sectarian fragilities, to develop a cooperation and to establish multi-faceted unions. Energy is undoubtedly crucial to such a model of cooperation. Because a significant portion of the countries in the Islamic world come to the fore with their energy resources.

Previously, some joint ventures have been made and some acts have been taken in order to ensure integration in the energy area. However, the results were severe for the entrepreneurs concerned. Nevertheless, at least it is possible to regain awareness by regrouping.

In this study, first of all, the importance of creating integration and unity in the field of energy for the Islamic world will be mentioned with emphasis on historical examples. Afterwards, "what the common energy security approach means" and "how it will be strategically constructed" will tried to be explained.

INTRODUCTION

Current international dynamics suggest that the world is standing at the edge of huge global changes. Energy has been referenced as the driving force in the world order for a couple of centuries. The rise of machines required energy and energy sources to accelerate technologic innovations and developments. The West started depleting their reserves and / or they sought for known reserves in other parts of the world such as Africa and Middle East. The final outcome of this urge to reach the vast energy reserves was the world wars. Empires fell as new states were born under the hegemony of the West, the conqueror of both world wars. Having acquired the control over areas with vast energy reserves, the West had designed a unipolar world order. The rest of the world had to play by their rules or face the subjugation. As a result, energy sources have become the key concerns for the governments for the last century.

Many countries have been trying to acquire, improve and develop new technologies to strive for freedom from the unipolar world order or each country has been trying to have its own place in that order to survive and maintain their freedom. International conflicts have signalled apparent changes in the global energy balance within the last decade. Questioning of the global energy dynamics has emerged from terrorism, alliances, power shifts and new energy routes or alternative routes. Indeed, the unipolar hegemony in key strategic sectors such as energy is to be reconfigured as new key players are on stage to acquire their shares and reshape the world order in their favour.

Turkey, with its growing economy and political stability backed by its own people and Muslims throughout the world, is to be recognized as one of the new key players that has the ability to easily gain highest reputation in global dynamics. Such reputation in the global dynamics can be leveraged and maintained by the civilization geography (Muslim World) that can be perceived as Turkish heritage accumulated in centuries through loyalty, governance, traditions, culture, justice, etc.

The vitality of energy and energy resources in Turkish civilization geography has to be adverted in a manner, where Turkey's evolvement process for being an integrated supreme power among the Muslim world should mesmerize the global political dynamics. The corroboration of how important the energy resources and issues for Muslim world are requires new powerful key strategies and political advancements in Turkey's global agenda. Turkey's elaborated preparations for such strategies and politics will prevail "The New World Order".

In this paper after shortly overviewing the importance of creating integration and unity in the field of energy for the Islamic world, "what the common energy security approach means" and "how it will be strategically constructed" will be explained.

ALTERING GLOBAL DYNAMICS

The strategy that the West has been using to dominate the world is based on arbitrary measures over international dynamics. The countries that lost the world wars have been sanctioned both economically and politically. For instance, they bought certain traitors or placed their own spies in key bureaucratic positions in the newly established governments. Such puppets were especially chosen from the minorities, who would never gain governing power in any cases. In certain countries like Japan and Germany, they preferred rebuilding the country by special constitutions that subdued the government to grant privileges to the West's needs.

Technological development and the search for the new markets for the produced goods had increased the West's popularity. In addition, the term "Global" was born that initiated technology transfers and sharing throughout the world. Eastern countries, in addition to their economic developments, had substantiated their own technology that has begun to disturb the hegemony in global dynamics. Hence, alteration in the global dynamics has become unavoidable.

By means, the general tendency in the world manifests the rise of "The East" as Eastern countries are strengthening their hands in technology and economy, and the West is weakening or lingering in accordance. Global commercial, technological and financial estimations show certain signs that today's apparent world leader United States of America (USA), which used to be oriented by English intelligence (and now waging a war for their liberty within Pentagon) will eventually yield the leadership in the commercial, financial and dominance areas to China, Russia, Turkey or whomever will be taking the lead.

It is known that many Western billionaires and as well as the UK's deep mind are in support of China in this trend. Additionally, there also seems political dissidences between Jewish billionaires, who happen to have high influence in some important Western countries.

Uncertainty among international politics is pressuring USA to take firm actions to innovate new strategies apart from the current customaries that struggles USA or withdraw from the global influence and leadership. In this concept, what USA has been trying to achieve is as follows:

A. Having more controllable EU (politically and economically) by weakening the unity, initial act of Brexit,
B. Using the terrorism card on Europe to have grants for more accessible European policies,
C. Increasing the export volumes to the NATO members by the deterrence of its military capabilities,
D. Militarily having more control over China by using the suddenly appearing nuclear conflicts in Korea,
E. Elaborating Russia's growing activities in Middle East, Asia and Africa through the continuous negotiations without alienating Russians,

F. Preparing the groundwork for a Sunni – Shia war in the Middle East by:
   a) Trying to control or suppress both sides economically and politically,
   b) Mesmerizing itself as the peace-maker and an antiterrorist country in the global public opinion even though itself is creating and managing the terrorist groups in every region of interest,
   c) Manipulating the arms trade in its favour,
   d) Getting more room and financing for new arms and develop new technologies by trading the old ones in regions with conflicts,
   e) Spreading rumours that Muslims are barbarians and terrorists,
   f) Interfering with the increasing Turkish, Russian and Chinese influence in the region,
   g) Protecting Israel and Israel's interests in the region by any means such as covering up Israel's illegal actions (declaring Jerusalem as the capital is a great example),
   h) Funding Kurdish tribes so that a Kurdish State could be established in the region, safeguarding drug routes and Great Israel's extension,
   i) Restructuring its global strategies to interrupt increasing influence of Turkey over the Islamic world,
   j) Trying to keep the advantages of controlling the energy resources in due regions,
   k) Focusing on struggles against China's rise through its energy and military capabilities,
   l) Insidiously, contributing the conflicts between Afghanistan – Pakistan, Pakistan – India, China – Hong Kong, China – Taiwan, China – Russia, China – Japan, North Korea - South Korea, Iran – Saudi Arabia, Saudi Arabia – Yemen and etc. to cause regional disputes and trouble each country to stabilize its influence.
   m) Attempting to prevent China's Modern Silk Road Project, which will definitely end the West's hegemony in global trading and start a new era of the shining East.

Considering USA making think tanks and having to come up with new plans and strategies such as outlined above, there is enough evidence for the alteration in the dynamics of the world order. However, all changes that have been occurring suggest that the world might encounter new conflicts, more terrorism, chaos and perhaps another (cold) world war.

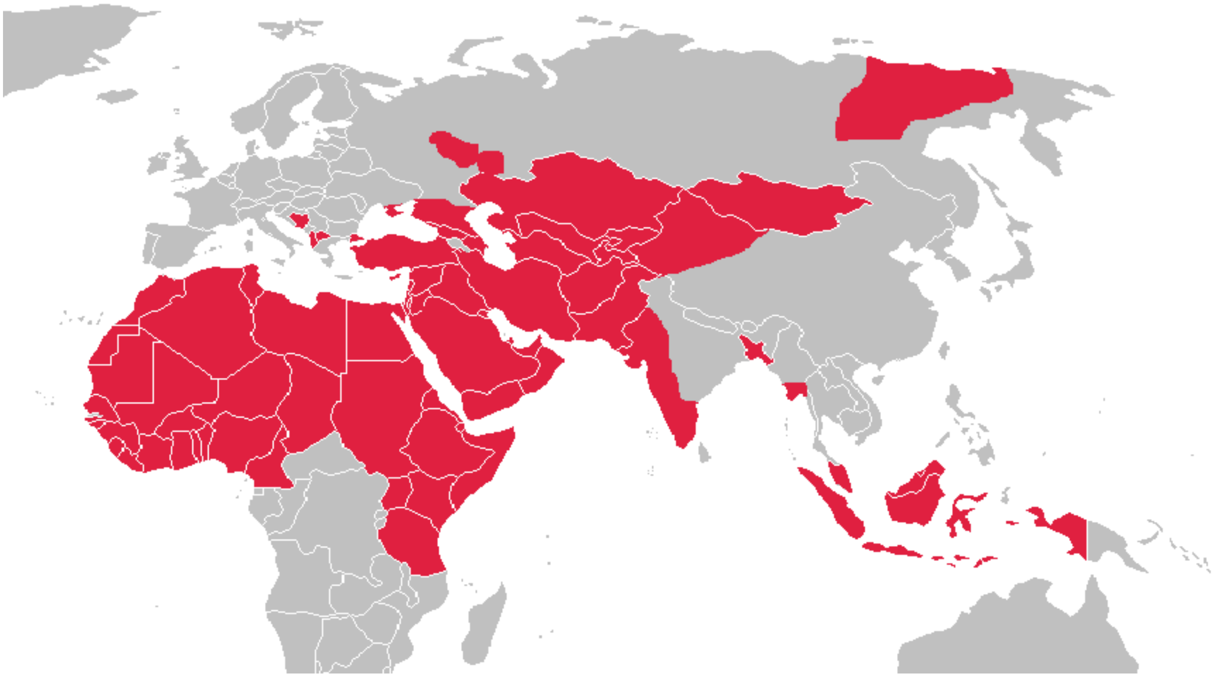
Turkey's civilization geography, which can also be called as the Islamic World (as given in the Map 1) holds more than half of the world's energy resources. This could be the key leverage for Turkey and the Islamic World to take serious steps toward uniting the Muslim populace and gather the other nations of the East under the roof of energy to end Catholic & Protestant supremacy in the world. Such an energy based unity can change the fate of the Muslim society and in the long term may help to save the humanity or give them a salvation chance from the possibly approaching apocalypse.

ISLAMIC WORLD and ENERGY

Islamic World (where it contains the Turkish and Muslim societies), as can be seen in the map below, contains:

- % 65 of global oil production,
- % 55 of global gas production,
- % 56 of global proved oil reserves (with higher potential),
- % 63 of global proved gas reserves (with higher potential),
- % 40 of global proved uranium reserves (with higher potential).

In addition to these, there are plenty of coal reserves and renewable energy potential in this area.

Map1: Turkish Civilization Geography (Muslim World)

Evaluation of the energy sources in the geography is crucially essential. First, it makes sense to analyse the potentiality of the countries in the geography. The list of countries is the civilization geography with the highest (or most important) oil reserves are given in Table 1 and that for the gas bearing countries is given in Table 2.

Country	Proved Oil Resources (billion barrels)
Azerbaijan	7
Kazakhstan	30

Turkmenistan	0,6
Uzbekistan	0,6
Iraq	153
Kuwait	101,5
Oman	5,4
Qatar	25,2
Saudi Arabia	266,5
Syria	2,5
UAE	97,8
Bahrein	0,1
Yemen	3
Algeria	12,2
Chad	1,5
Egypt	3,5
Libya	48,4
Nigeria	37,1
Sudan	5
Tunisia	0,4
Brunei	1,1
Indonesia	3,3
Malaysia	3,6
Iran	155
Total	964,3
World Share %	56

Table 1: Important Oil Bearing Countries & Reserves in Turkish Civilization Geography

Country	Proved Gas Reserves (trillion cubic meter)
Azerbaijan	1,1
Kazakhstan	1
Turkmenistan	17,5
Uzbekistan	1,1
Bahrain	0,2
Iraq	3,7
Kuwait	1,8
Oman	0,7
Qatar	24,3
Saudi Arabia	8,4
Syria	0,3
UAE	6,1
Yemen	0,3
Algeria	4,5
Egypt	1,8
Libya	1,5
Nigeria	5,3
Bangladesh	0,2
Brunei	0,3
Indonesia	2,9
Malaysia	1,2
Pakistan	0,5
İran	40
Total	124,7
World Share %	63

Table 2: Important Gas Bearing Countries & Reserves in Turkish Civilization Geography

A quick look on the Table 1 and 2 indicates that:

a) The sub-states or the societies located in Russia, China, and India are excluded from the map and calculations above.
b) Although some of the Turkish and Muslim societies are excluded, Turkish civilization geography (or the Islamic World) still holds 964,3 billion barrels of proved crude oil reserves that is a %56 of the world's total share. Proved gas reserves are, on the other hand, 124.7 trillion bcm with a world share of %63.
c) The above calculations reveal an unearthed fact that with an effective integration platform, Muslims could have potentially shaken the whole balances in the global dynamics (as can be referred with the 1973 OPEC crisis).

As a result of these issues, every Muslim can understand the importance of such an integrated platform and a unity on energy. Historical researches on the Middle East, Western colonialist policies, the fall of Ottoman Empire and the last Khalif, 1973 oil crises, the assassination of the King Faisal and Iraq-Iran War gives important clues about how the West's selfish oil hunger dragged the aggrieved societies into an impenetrable chaotic situation.

Off course, energy is important and vital for development. Islamic world has plenty of energy resources and also has the capacity to sustainably continue its supply in a peaceful manner, without wars, without conflicts and without other inhumane ways. Although this wording does not meet the demand of Western pragmatist minds, the humankind needs a more intimate and healthy ways to follow.

Muslim world has so much energy potential, but nearly many of those Islamic states could not guarantee to solve the risks on their own energy security issues (although they are energy exporters). So, this situation has to be changed with some new approaches.

History has many examples of superpowers to intervene in the internal affairs of the (oil or gas exporting) weaker states and to increase the inner chaos. From another sight, this also means that, having a plenty of resources may become a national security problem for undeveloped states.

Unfortunately, this is the situation for many of the Islamic countries. And what to do with in the respect of both energy security and national security issues is to be able to organize an energy integration platform among the Muslim countries.

WHAT CAN BE DONE?

Although the importance of the Muslim countries to integrate and to increase the joint studies in energy area is very obvious, such a unity seems very difficult to be realized. Currently, we all know that, there are many international Islamic organizations and lots of meetings have being hold in order to be able to increase the number of joint studies among the Muslim countries. There are many efforts have being devoted but, unfortunately nearly all those joint

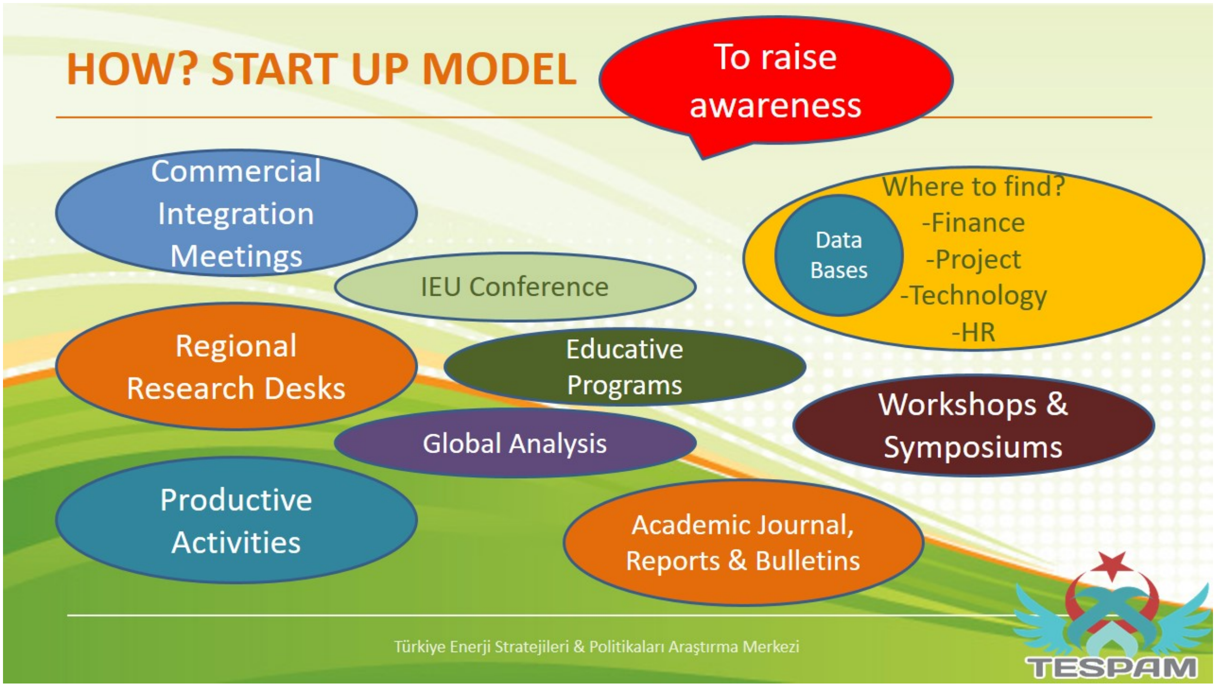
studies, papers, reports, donations or strategies seems as not being able to find coherent solutions for the important problems of the Muslim world. This situation may be faced with due to social differences, ethnical or religious break points, education levels or commercial issues. On the other side, initial intensions and professional road maps are also important. From this view, although agglomerating the Muslim World for an energy unity idea is not easy, may be the initializing (start-up) target has to be only raising awareness.

In order to take attention of the Muslim World in such an act, within the coordination of TESPAM (Turkey Energy Strategies and Policies Research Centre) and ASSAM (Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi), we are founding a civil energy integration platform and inviting all due interested partners to come together for further studies.

In this concept, (as can be seen in the figure below) we are planning to:

- Hold commercial integration meetings,
- Organize research desks for further academic studies, such as reports, bulletins, papers, articles, journals, projections and etc.
- Create some data bases,
- Apply education programs
- And make activities such as workshops, symposiums, conferences, panels and etc.

All these topics are planned for the initial stage of this vision. And their goal is planned to be only to raise awareness among the Muslim World.

Graph 1: Start-up Period for Islam Energy Union

As the second stage, while enough number of attendees and concerned organizations are gathered, then the steps below are planned to be hold under the coordination of a unified international organization. These steps are:

- Founding an integrated international «Islam Energy Union University» and more professionally continue to prepare academic and technologic studies
- Increase the range of international activities such as: papers, magazines, journals, conferences, panels, etc.
- Activate and improve the databases
- Found a study team for preparation of mutual legislation and legal infrastructures to increase the integration abilities
- Organize initialization meetings between the country presidents on this vision
- Prepare and finalize the long term strategy report
- Complete the approval of all the member countries on the due final strategy report
- Set up the initial organizational parts and due sub structures.

RESULTS

Energy (mostly oil and gas, according to our estimations minimum up to 2100's) is one of the most strategic elements in global dynamics. History consists of many examples of selfish, unlawful, aggressive, inhuman and cruel acts of nations or states to have the control of energy resources. In this regard, unfortunately, initially due to having plenty of energy resources but at the same time not having enough power to develop and protect them, many Muslim countries had to be exposed of these chaotic external interventions.

In this concept, there are many ideas put forward to reverse this problematic situation. However, unfortunately the Islamic world is too messy and in such a position of unable to move together. Although there are many Islamic integration platforms where some of which are internationally accepted organizations, the results of the due acts are the same. None of the acted meetings, agreements or declarations seems as not having to find effective and coherent solutions for the important problems of the Muslim world. There can be many reasons for this situation. Yet, these reasons initially have to be analysed academically and strategically. On the other side, off course for such works and for a more healthy integration environment, finance will be a vital element to continue.

Finance for such studies, projects and integration platforms can be provided with the donations of the member countries. Conversely, it is very difficult to put forward steps with only donations oriented finance in such international organizations. That's why some other issues have to be considered. At this point, we can understand the importance of energy!

Hence, while considering the most strategic argument of the Islamic world, energy is obviously will be in the first steps. Moreover, with energy integration while some huge organizations can be financed, all sides on the table gains with new opportunities. All kinds of social projects can be realized within such a system. While considering energy is the most important commercial item in this concept, economical integration also will positively – highly be effected with such a step.

That's why, while the Islamic world consists of:

- % 65 of global oil production,
- % 55 of global gas production,
- % 56 of global proved oil reserves (with higher potential),
- % 63 of global proved gas reserves (with higher potential),
- % 40 of global proved uranium reserves (with higher potential), then energy has to be accepted as the most coherent and important leverage point for such a vision.

By considering the importance of energy's role in the integration courses of the Islamic countries, TESPAM and ASSAM are trying to found a start-up platform to raise the awareness of the Muslim countries.

In this study, after mentioning the altering world order and the importance of energy for both the global powers and the Islamic countries, start-up studies for an energy integration platform among the Muslim countries was tried to be analysed.

İSLAM SAVAŞ AHKÂMI MÜŞTEREK KURAMSAL VE HUKUKSAL ALT YAPININ GEREKLİLİĞİ

Doktora / Asım Öztürk

İstanbul Medeniyet Üniversitesi / Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Uluslararası İlişkiler

asimozturk93@hotmail.com

TÜRKİYE

ÖZET: İslam ülkeleri arasında oluşturulacak bir birlik hem teknik hem de kuramsal alanlardaki standartları ortaya koyacak ortak bir askeri standardizasyon merkezi kurulmasını gerekli kılmaktadır. Ortak bir askeri standardizasyon merkezi, askeri birlikteliğin sağlanmasına ek olarak, bu birlikteliğin hem teknik standartlar açısından hem de fikri manada ortak bir temele oturmasına yardımcı olacaktır. Bu aynı hedeflere aynı duygu ve düşünceler ile ve organize bir şekilde yürünmesi için şarttır. Burada istişareler ile oluşturulacak standardizasyon, ortak bir fikri alt yapının oluşturulmasını sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda ortak bir şekilde hareket edilmesine yardımcı olacaktır. Bu standardizasyon teknik ve fikri meseleleri kapsayacak şekilde savaş ve barış dönemleri olarak iki ana başlık altında düşünülebilir. Barış dönemi standardizasyonu, anlaşma ve istişareler ile sağlanabilecek bir yapıda olup; ayrı bir başlığın konusudur. Bu bildiride savaş dönemi standardizasyonu üzerine yoğunlaşılmıştır.

Savaş dönemi standardizasyonu askeri teknik hususlara ek olarak, İslam Savaş Kuramı ve İslam Savaş Hukuku açısından da düzenlenmelidir. İslam Savaş Kuramı, epistemolojik ve anlamsal çerçevede savaşın İslam'da nasıl yer aldığını ve ne şekilde anlaşılması gerektiğini kapsamaktadır. İslam Savaş Hukuku da savaş öncesi, savaş içi ve savaş sonrası hukuk olarak kabul edilebilecek hukuksal bir çerçeveyi tanımlamakta, savaş sürecinde İslam'a göre dikkat edilmesi gereken kuralları ortaya koymaktadır. Bu noktalarda savaşın ortak bir bağlamda tanımlanması ve İslam üzere ortak bir ahkâmın kurulması gerekmektedir. Bu da ortak bir İslam Savaş Ahkâmı'nın ortaya konması manasına gelmektedir. Bu bildiride ortak bir İslam Savaş Ahkâmı'nın gerekliliği ve bu standartların kuramsal alt yapısı ele alınacaktır. Bir savaş halinde kuramsal olarak savaşa nasıl yaklaşılması gerektiğine ve savaşta uyulması gereken kurallara yer verilecektir.

Anahtar Kelimeler: İslam, Savaş, Ahkam, Kuram, Hukuk.

ISLAMIC PROVISIONS OF WAR:
THE NECESSITY OF COMMON DOCTRINAIRE AND LEGAL SUBSTRUCTRE

ABSTRACT: A union which will be established among Islamic countries, will necessitate establishing a military standardisation centre which will reveal both technical and doctrinaire standards. A common military standardisation centre will not just provide military togetherness, but also will help this togetherness to be built on a common ground both technically and intellectually. This is a must for walking towards the common aims with common feelings and thoughts organizedly. Hereby the standardisation constituted by consultations, will not just provide forming a intellectual substructure, at the same time it will help to act concurringly. This standardisation can be handled under two main topics as war and peace periods, in a way to involve technical and intellectual issues. Whether "peace period standardisation" is in a structure that can be provided by agreements and consultations; it is a matter of another topic. In this declaration, "war period standardisation" is centred on.

War period standardisation should be regulated in terms of "Islamic Doctrine of War" and "Islamic Law of War", in addition to military technical considerations. Islamic doctrine of war involves how war takes part in an epistemological and semantic framework, and how it should be understood. Islamic law of war defines a legal framework which can be accepted as "the recourse law of war", "the law of in-war" and "the law of post-war" and reveals the significant rules according to Islam during the term of the war. Herein it is necessary to define war in a common context and constituting a common provision based on Islam. This also means revealing a common "Islamic Provisions of War". In this declaration, the necessity of common Islamic provisions of war and the doctrinaire substructure of these standards will be handled. How to approach to war doctrinairely and binding rules in in a state of war will be mentioned.

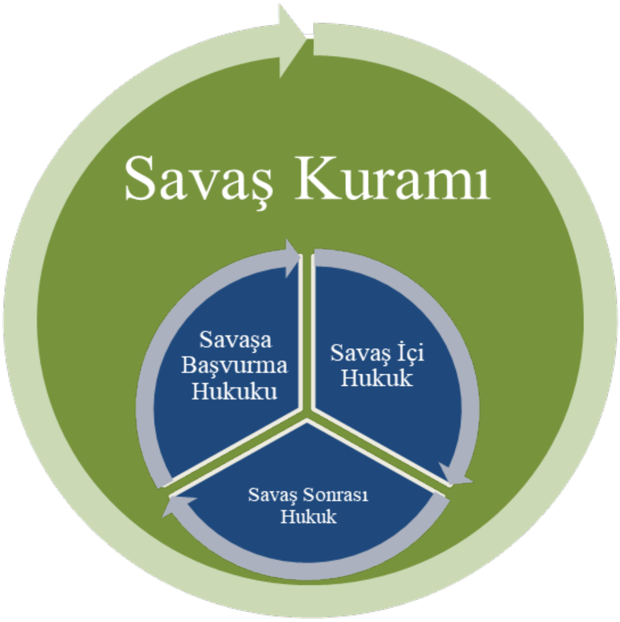
Key Words: Islam, War, Provision, Doctrine, Law.

Savaş kavramı genel anlamıyla "devletler veya devlet grupları tarafından, millî güç unsurlarının tamamının veya bir kısmının kullanılması suretiyle icra edilen ve taraflarca savaş niteliği kabul edilen, kuvvet kullanılmasını içeren, düşmanca niyet ve/veya eylem" olarak ifade edilebilir (Varlık, 2013: 114). İslam geleneği ve hukuku bağlamında ele alındığında ise savaş, *cihad* adı altında ve epistemolojik olarak klasik anlamının ötesinde bir kavramsallaştırma ve kuramsallaştırmaya sahiptir. Fakihler savaşı "İslam ülkesinin ve Müslümanların güvenliğini tehdit eden ve Cenab-ı Hakk'ın bütün insanlığın mutlak yararını gerçekleştirmek üzere gönderdiği son dinin insanlara ulaşmasını engelleyen güçlerle mücadele etmenin ve bu uğurda bütün çabayı göstermenin nihai çaresi" olarak tanımlamışlardır (Yaman, 2009: 189–190). Günümüzde kullanılan *savaş* ifadesi medeniyetimizde her biri farklı anlam inceliklerine sahip *birâz, ceng, cidâl, cihâd, harb, kıtâl, muharebe, mukâtele, mübareze, mücadele ve mücâhede* gibi kavramlar ile açıklanmıştır (Devellioğlu, 1988: 134, 164, 171, 172, 391, 619, 798, 811, 836, 839). Konunun günümüz kavramları ile daha anlaşılabilir olması için, *savaş* ifadesi kullanılarak açıklanması tercih edilmiştir.

Konu ile ilgili temel kaynaklar Kuran'daki cihad ayetleri; hadis kitaplarının cihad bahisleri; fıkıh kaynaklarında *siyer* veya *cihad* bahisleri (Hamidullah, 1998: 17); siyer, megazî veahkâmu's-sultâniyye olarak ifade edilebilir (Öztürk, 2019: 2). Günümüzde devletler genel hukuku ve devletler özel hukuku olarak bilinen eserler, İslam tarihinde siyer kitapları olarak yer almıştır (Yaman, 2009: 316). Siyer kelimesinin ilk defa Ebû Hanîfe tarafından günümüzde devletler hukuku olarak ifade edilebilecek bir literatürü kapsayan, savaş ve barış hakkındaki fıkıh dersleri için kullanıldığı bilinmektedir (Hamidullah, 1998: 19). Asılları günümüze ulaşmamış Ebû Hanife'nin yazdığı *es-Siyer* isimli eser ile iki gözde öğrencisinden biri olan Muhammed b. Hasan eş-Şeybânî'ye(Hadgson, 1974: 319) nispet edilen *Kitâbu's-Siyeri'l-Kebîr* isimli eser, siyer literatürü açısından en önemli kaynaklardandır. Serahsî'nin Muhammed b. Hasan eş-Şey bani'nin *Kitâbu's-Siyeri'l-Kebîr* isimli eserine *Şerhu's-Siyeri'l-Kebir* ismi ile yazdığı şerh, devletler hukuku alanında yazılmış ilk kapsamlı eser olarak bilinmektedir (Taş, 2010: 40–42). Yazılan bu şerh eserin tümünü kapsamamakta ise de günümüze ulaşan en önemli kaynaklardan biri olarak kabul edilmektedir (Yaman, 2009: 317–318). Bu minvaldeki eserlerin iyi bir şekilde analiz edilip günümüz şartlarına uygun hükümlerin benzer şekillerde ele alınması ve dahi bir standartlaştırma ile müşterek savaş ahkâmının oluşturulması gerekmektedir.

İslam savaş hukuku bahsi, *İslam Savaş Hukukunun Kökenleri: Kur'an ve Sünnette Savaş*(Öztürk, 2019)isimli çalışma altında genel çerçevesi ile ele alınmıştır. Konu birçok bahsi içinde barındırmakta olup, daha detaylı çalışmaların yapılması gerekliliğine dikkat çekmek gerekir. Bu hususta eserdeki bahislere ek olarak o dönemde olmayıp günümüzde mevcut olan şartlar hakkında da gerekli çalışmanın yapılması elzemdir. Zira her ne kadar birçok hüküm asılları itibari ile benzer olsa da, şekilsel olarak değişen şartlar bulunmaktadır. Bunlar üzere meselenin ortak bir kurul oluşturulmak suretiyle alanlarında ehil kişiler ile yeniden ele alınması ve günümüz şartlarına uygun değerlendirmelerin yapılması gerekmektedir.

Bu makalede "İslam Savaş Ahkâmı" genel manada müşterek kuramsal ve hukuksal alt yapıyı bütüncül olarak ifade etmekte olup, "İslam Savaş Kuramı" ve "İslam Savaş Hukuku" olmak üzere iki ana bölümde incelenmiştir. İslam savaş kuramı, birincil kaynaklar olan Kur'an ve Sünnet'te savaş mefhumunun düşünsel arka planını ifade etmektedir. İslam savaş hukuku ise savaşın hukuksal ve hükümsel alt yapısı ile uygulanma ilkelerini ifade etmekte olup "savaşa başvurma hukuku", "savaş içi hukuk" ve "savaş sonrası hukuk" olmak üzere üç ana başlık altında incelenmiştir. Makale olduğu için detaya çok inilmeyecek olup, genel çerçevede standartlaşmanın asgari olarak neleri kapsaması gerektiğine dair genel bir çerçeve çizilecektir. Bu çerçeve daha bütüncül yaklaşımlar ile genişletilebilir. Bahsi geçen sınıflandırma şekildeki şema üzere bir döngü halinde her savaş için uygulanabilir bir modeldir.

Şekil 1. İslam Savaş Ahkamı: İslam Savaş Kuramı ve İslam Savaş Hukuku(Öztürk, 2019: 45)

1.İSLAM SAVAŞ KURAMI

"İslam savaş kuramı" kavramı Kur'an ve Sünnet'te savaşın fikri arka planının ve alt yapısının ne olduğunu ifade etmek adına ileri sürülmüştür. Bu kuram genel hatları ile savaşın İslam'da nasıl bir anlam bütünlüğü içinde yer aldığını ifade etmektedir. Konu bünyesinde savaşın Müslümanlar için önemi, savaşın imtihanlardan bir imtihan olması, münafıkların savaşa yaklaşımları, hangi şartlarda savaşın meşru olacağı, savaşa hazırlıklı olunması gerektiği, belli şartlar harici düşmana arka dönülmemesi gerektiği ve hangi şartlarda buna cevaz verildiği, Allah'ın Müslümanları hangi noktalarda savaşa teşvik ettiği ve hangi hususlarda sınırlama getirildiği, şahadetin önemi ve müjdeleri gibi hususlara yer verilmiştir. Yine çalışma sonucunda İslam'ın öngördüğü savaş yaklaşımının en ince ayrıntılarına kadar düzenlendiği ve diğer savaş anlayışlarına nazaran daha sistemli ve kabul edilebilir bir yapıya sahip olduğu anlaşılmıştır. Yine konu detaylı bir şekilde incelendiğinde İslam'ın çok ince bir ahlaki nizama sahip olduğu her alanda olduğu gibi bu alanda da ortaya çıkmaktadır. Bu nizam öyle bir nizamdır ki, savaş gibi bir olguyu dahi düzenlemiş ve ahlaki bir çerçeveye sokmuştur (Öztürk, 2019: 48–49). Tüm bunlar dikkate alındığı vakit bu ahlaki çerçevenin ortak kavramlarının ve kuramsal bir yaklaşımın bulunduğu tespit edilmiştir. Bazı kavramların asr-ı saadet dönemi sonrası dönemlerde kavramsallaştırılması hatta kuramsallaştırılması da dikkat çeken bir noktadır. Bu tür savaş ile ilgili kavramlar tespit edilip toparlanmalı ve kuramsal arka planlarını da kapsayacak detaylı izahları yapılmalıdır. Yine en nihayetinde müşterek bir savaş kuramı ortaya konulmalıdır. Zira İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlikte savaş üzerine müşterek bir anlam bütünlüğünün bulunması gerekmektedir.

Örnek verilecek olursa, kadim Müslüman ve Türk devletlerinde *ila-i Kelimetullah* için *nizam-ı alem*ve *devlet-i ebed müddet* kavramları çerçevesinde oluşturulmuş bir savaş ve devlet

kuramı mevcuttur. Bu kavramlar, Allah'ın kelamının yüceltilmesi adına dünyaya düzen verilmesi ve kurulmuş bu yapının ebedi olarak yaşatılması anlamına gelmektedir (Öztürk, 2019: 20, 182). Müslümanların güçlerinin zayıflaması ve savunmaya geçmeleri ile birlikte bu tür kavramlar unutulmuş, daha çok güvenlik merkezli bir yaklaşım hâkim olmuştur.

1.1. Müşterek Kavramlar ve Epistemoloji

Barış dönemi mükemmeliyet merkezleri özellikle ilişkilerin geliştirilmesi ve müşterek nizamın sağlanması adına ortak bir kavramsal çerçeve oluşturulması gerekmektedir. Zaten *cihad, mücahede, harp, muharebe, gaza, şehadet, ganimet, fey, seleb, radah* vb. gibi bir kısım kavramlar Müslümanlar tarafından yaygın olarak bilinmektedir. Buna ek olarak, ortak bir kavramsal alt yapının oturtulması ve tanımlarının yapılması suretiyle standartlaştırılması ortak bir fikri alt yapının oluşması adına önem taşımaktadır. Bu noktada oluşturulacak ortak kavramsal alt yapı, üye ülke orduları tarafından bilinecek ve savaş ile ilgili herhangi bir bahis geçtiği vakit ortak bir epistemolojik alt yapı kurulmuş olacaktır.

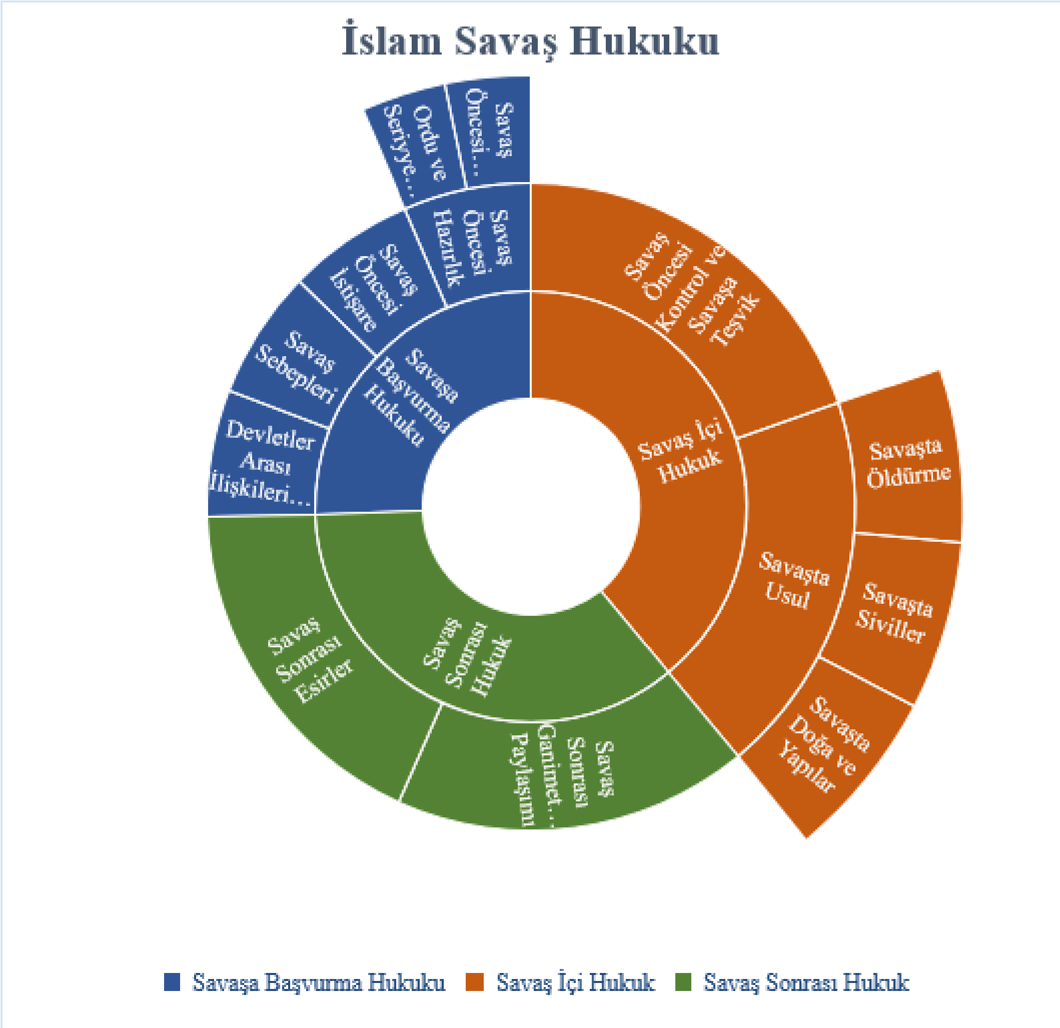
1.2. Müşterek Kuram ve Anlam

Savaş dönemi merkezleri bir savaş durumunda kuramsal ve yönetimsel birlikteliğin sağlanabilmesi adına ortak bir fikri alt yapıda buluşması gerekmektedir. Ortak kavramlar ile kurulan müşterek epistemoloji üzerine oturtulacak müşterek bir savaş kuramı ortak bir anlam dünyası oluşturulmasına yardımcı olacaktır. Kadim örnekler üzerinden değerlendirilecek olursa "Allah'ın kelamını yüceltmek için Müslümanlara karşı savaşanlar ile savaşılması" manasına gelen *i'lâ-i Kelimetullah*, "Allah'ın dinini aziz kılmak" manasına gelen *i'zâz-ı din*, "dünyaya düzen ve nizam vermek" manasına gelen *nizam-ı alem,* "vatanın ve zenginliklerinin korunması" manasına gelen *muhafazat-ı mülk ve mal*, "din düşmanları ve şeytan toplulukları ile mücadele etmek" manasına gelen *mücadele-i a'da-yı din ve ahzâb-ı şeyâtîn* (Öztürk, 2019: 20, 23, 26) gibi kuramsal alt yapıların müşterek bir şekilde kullanılması aynı hedeflere müşterek olarak yürünmesi açısından önem arz etmektedir.

2. İSLAM SAVAŞ HUKUKU

İslam savaş hukuku kavramı, savaşın hukuki alt yapısı ile uygulama ilkelerinin standartlaştırılmasını kapsamaktadır. *İslam Savaş Hukukunun Kökenleri: Kur'an ve Sünnette Savaş* isimli çalışmada İslam savaş hukuku "savaşa başvurma hukuku", "savaş içi hukuk" ve "savaş sonrası hukuk" olmak üzere üç ana bölümde incelenmiştir. Bu süreç ve standartların savaş dönemi mükemmeliyet merkezleri tarafından belirlenmesi gerekmektedir. Zira olası bir savaş sürecini yönetecek olan merkezler, savaş şartlarına hâkimdirler.

Savaşa başvurma hukuku devletlerarası ilişkilerin kökeni, savaş sebepleri, savaş öncesi istişare, savaş öncesi hazırlık olmak üzere dört başlık altında incelenmiştir. Savaş içi hukuk ise savaşta usul ve savaş öncesi kontrol ile teşvik olmak üzere iki başlık altında ele alınmıştır. Savaş sonrası hukuk başlığı altında ise, savaş sonrası ganimet paylaşımları ve esirler olmak üzere iki alt başlık bulunmaktadır. Çalışma şekilde görüldüğü üzere tasnif edilmiş ve kadim kaynaklarda meselenin nasıl izah edildiği ele alınmıştır (Öztürk, 2019: 121–122).

Şekil 2. İslam Savaş Hukuku (Öztürk, 2019: 122)

Bu çalışmada, birincil kaynak olarak Kur'an ve Sünnet temel alınmış, fıkıh kaynaklarından da beslenilmiştir. Bununla birlikte fıkıh yani hüküm verme çalışması olacağı için günümüz meselelerine girilmemiştir. Bununla birlikte savaş hususunda günümüz şartlarını göz önünde bulundurarak Kur'an ve Sünnet temelinde alanında uzman ve dünya genelinde müçtehitlerin de bulunduğu bir meclis ile icma etmeleri ve savaş hukuku ile ilgili hususları değerlendirip bir sonuca varmaları gerekmektedir. Bu çerçeve bağlamında daha da detaylandırmak sureti ile kapsamlı bir tarama yapılmalıdır. İslam Birliği bünyesinde alanında uzman ve müçtehit fakihler ve âlimler, akademisyenler ve komutanların müşterek katılacağı bir mecliste konular güncel hususları ile değerlendirilip günümüz şartlarında neyi ifade ettiği ve bu şartlar altında nasıl hareket edilmesi gerektiği tespit edilmelidir. Bu sayede ortak bir savaş hukuku ortaya konmuş olacaktır. Bu da ortak bir hükümler çerçevesi manasına gelmektedir. İslam Birliği üyesi ülkelerin ordularının savaş bağlamında ortak bir hukuki standardizasyona tabi tutulması orduların ortak hareket etmesi için müşterek bir alt yapı sağlayacaktır. Bu hukuk savaşa başvurma hukuku, savaş içi hukuk ve savaş sonrası hukuk olarak üç başlık altında incelenebilir.

2.1. Savaşa Başvurma Hukuku

Savaşa başvurma hukuku, savaş öncesi dönemi kapsamakta olup; devletlerarası ilişkiler, diplomasi, kullanılan hukuki sistemler, savaş sebepleri, savaş öncesi karar alma mekanizmaları, savaş hazırlıkları gibi alanları kapsamaktadır. Hangi sebepler ile savaşıldığı ve hangi şartlar altında barış yapılacağı, savaş öncesi istihbaratın nasıl kullanıldığı, ordu ve seriyyenin nasıl hazırlandığı gibi alanlar da bu konu bünyesinde ele alınmaktadır (Öztürk, 2019: 123). Bu tür bahisler günümüzde mevcut bir işleyişe sahiptir. Buna ek olarak savaş dönemi mükemmeliyet merkezleri tarafından İslam Birliği'nin yapısına uygun müşterek şartların ortaya konması gerekmektedir. Müşterek bir harekât, müşterek bir hukuki alt yapıda istişare üzere karar almayı gerektirecektir. Bu da ancak öncesinde hazırlanmış müşterek bir hukukun mevcudiyeti ile mümkün olacaktır. Savaşa başvurma ile ilgili hususlar istişare edilmiş ve ortak bir zemine oturmuş olacağından karar alma süreçleri de hızlandırılmış olacaktır.

2.2. Savaş İçi Hukuk

Savaş içi hukuk, savaşın hemen öncesindeki hazırlıklar ve savaş içindeki uygulamalar hakkında olup; savaş içinde dikkat edilmesi gereken hususları kapsamaktadır. Savaşın hemen öncesinde ordunun kontrol edilmesi, ordunun savaşa teşvik edilmesi, savaş içinde uyulması gereken kurallar, savaşta nasıl bir usul izlenmesi gerektiği, savaş içinde hangi eylemlerin sınırlandırıldığı, savaşta düşmanın öldürülürken nelere dikkat edilmesi gerektiği, savaşta sivillerin konumu ve doğaya karşı sorumluluklar gibi alanlar da bu başlık bünyesinde incelenmektedir (Öztürk, 2019: 142). Tüm bu hususlar ve benzer konular savaşın içinde cereyan eden hususlar ile ilgilidir. Savaş kararı sonrası hazırlıklardan başlayıp, savaşın sona ermesine kadar geçen süreyi kapsamaktadır. Savaş içi hukukun standartlaştırılması savaş süresince meydana gelebilecek gayri meşru uygulamaların önüne geçecektir. Bu da savaşın meşruiyeti açısından vazgeçilmez bir unsurdur.

2.3. Savaş Sonrası Hukuk

Savaş sonrası hukuk, savaşın nihayete ermesi ile başlayan süreci ifade etmektedir. Bu başlık altında birincil ve ikincil kaynaklarda yer almış ganimet, esir ve seleb ile ilgili bahislere yer verilmiştir (Öztürk, 2019: 165). Günümüz açısından düşünüldüğü vakit savaş sonrası diplomasi ve anlaşmalar ile benzeri hususlar açısından konu ele alınabilir. Bu kısım ile ilgili yapılacak standartlaştırmalar da savaş sonrasında oluşabilecek karar uyuşmazlıklarının önlenmesi adına önem taşımaktadır. Zira birliğin kuruluşunda, olası bir savaş sonrasında uyulacak ve İslam temelinde geliştirilmiş genel kaideler ortaya konursa üye ülkeler açısından müşterek ve öngörülebilir bir süreç kurumsal verimlilik ve birliktelik açısından olumlu olacaktır.

3. SONUÇ

İslam ülkeleri arasında kurulacak bir birlik müşterek bir savaş ahkamını yani savaş kuramı ile savaş hukukunun oluşturulması ve standartlaştırılmasını gerektirmektedir. Bu sayede müşterek bir anlayış ve bütünlük oluşacak, aynı anlam ve yapı altındaki birliklerin ortak bir düzleme oturması sağlanacaktır. Barış dönemi mükemmeliyet merkezleri oluşturulacak İslam savaş kuramı sayesinde ortak bir kavramsal alt yapı, ortak bir epistemolojiyi oluşturacaktır. Ortak bir epistemoloji de ortak bir kuramsal çerçevenin oluşması için vazgeçilmez bir unsurdur. Bu sayede de ortak bir anlam dünyası oluşturulması hedeflenecektir. Yine savaş dönemi mükemmeliyet merkezleri bünyesinde alanında uzman ve müçtehit fakihler ve alimler, akademisyenler ve komutanların müşterek katılacağı bir mecliste İslam savaş hukukunun şartlarının belirlenmesi ortak bir bağlamda hareket etmeye yardımcı olacaktır. İslam Birliği üye ülkelerinin ortak bir standardizasyona tabi tutulması ile hem karar alma süreçleri hızlanmış hem de savaşın meşruiyetinin korunması sağlanmış olacaktır. Yine bu sayede ortak bir operasyonel bakış açısı gelişecek, birliğin kararsal manevra melekeleri kuvvetlenmiş olacaktır.

KAYNAKÇA

Devellioğlu, F. (1988). *Osmanlıca-Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Eski ve Yeni Harflerle* (8. baskı). Ankara: Aydın Yayınevi.

Hadgson, M. G. S. (1974). *The Classical Age of Islam, The Venture of Islam I, Conscience and History in a World Civilization*. The University of Chicago Press.

Hamidullah, M. (1998). *İslam'da Devlet İdaresi,*çev. H. Aktaş, İstanbul: Beyan Yayınları.

Öztürk, A. (2019). *İslam Savaş Hukukunun Kökenleri: Kur'an ve Sünnet'te Savaş*. (Yüksek Lisans Tezi) İbn Haldun Üniversitesi, Medeniyetler İttifakı Enstitüsü, İstanbul.

Taş, A. (2010). Şeybânî, Muhammed b. Hasan. *İslam Ansiklopedisi* (39. cilt, ss. 38–42).TDV İslam Ansiklopedisi.

Varlık, A. B. (2013). Savaşı Tanımlamak: Terminolojik Bir Yaklaşım. *Avrasya Terim Dergisi*, *1*(2), 114–129.

Yaman, A. (2009). Savaş. *İslam Ansiklopedisi* (37. cilt, ss. 189–194).TDV İslam Ansiklopedisi.

Yaman, A. (2009). Siyer. İslam Ansiklopedisi (37. cilt, ss. 316–319).TDV İslam Ansiklopedisi.

İSLAM ÜLKELERİ İÇİN SİBER GÜVENLİK BAŞLIĞINDA YENİ BİR KURGU BİÇİMİ: YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ

Cyber Security Researcher Burak Bozkurtlar
Cyber war, Surveillance and Security - University of Adelaide.
info@burakbozkurtlar.com

TÜRKİYE

Günümüzde bilişim ve iletişim teknolojileri farklı alanlarda büyük miktarda hassas verinin toplanması, analiz edilmesi ve yönetilmesi için çok sayıda uygulama sunmaktadır. Büyük miktarda veri ile çalışmak maden, sağlık, lojistik, bankacılık gibi birçok disiplin için gerekli hale gelmiştir. Farklı alanlarda kullanılan bilişim ve iletişim teknolojileri çeşitli uygulamalarla her disiplin için kolaylık ve rahatlık sağlarken aynı zamanda farklı türde siber suçlar için de zemin hazırlamaktadır. Bütün bu sistemlerin çalıştığı yapı üzerinde internet ve ağ güvenliği, veri mahremiyeti gibi kavramlar giderek daha önemli hale gelmektedir. Yapılan bir çalışmaya göre 2018'de siber suçlar nedeniyle firmaların ekonomik zararları 375-575 milyar dolarla neredeyse bir ülkenin yıllık geliri kadardır. [McAffe].

Siber saldırılar, günümüz dijital dünyası için önemli bir tehdittir. Siber güvenlik için yapay zeka yöntemlerinin kullanılması teknolojilerin de gelişmesiyle giderek üzerinde daha çok çalışılan bir alan haline gelmiştir.

Yapay Sinir Ağları, insan beynindeki yapıyı taklit ederek bilgisayarın bir şeyleri öğrenmesini sağlamaya çalışan bir makine öğrenme yaklaşımıdır. Derin öğrenme algoritmaları donanımsal gelişmelerle birlikte yapay sinir ağlarının geliştirilmiş halidir.

Bu yazıda siber güvenlik için derin öğrenme yöntemleri kullanımının literatür taraması sunulmaktadır. Derin öğrenme yöntemlerinin kullanılmasının başladığı 2010 yılından günümüze yapılan çalışmalar taranmış ve incelenmiştir. Bölüm 2'de incelenen çalışmalarda görülen siber güvenlik ve derin öğrenme algoritmaları kavramsal olarak tanıtılmaktadır. Bölüm 3'te ise bu çalışmalarda kullanılan veri setleri tanıtılıp, kullanılan uygulamaların özellikleri ve sonuçlarına yer verilmektedir. Bölüm 4'te elde edilen bulgular gelecekteki çalışmalara yön verecek şekilde sunulmaktadır.

Siber Güvenlik ve Derin Öğrenme Kavramları

Siber güvenlik veya bilgi teknolojisi güvenliği, bilgisayarları, ağları, programları ve verileri izinsiz erişim veya saldırı amaçlı girişimlerden koruma tekniğidir. Ağ güvenliği, ağın kullanılabilirliğini, güvenilirliğini, bütünlüğünü ve güvenliğini korumak için çeşitli önlemleri içerir. Hızla gelişen teknolojilere paralel olarak siber saldırı ve savunma yöntemleri de büyük bir hızla gelişmektedir. Web ve mobil güvenlik uygulamalarının yanı sıra, kurumsal ölçekte bilgisayar, ağ ve teknolojilerini kullananlar için de yeni nesil güvenlik çözümleri geliştirilmiş ve geliştirilmeye devam edilmektedir. Siber güvenlik başlığı altında, sızma testleri gibi yöntemlerin yanı sıra güvenlik duvarları, veri kaybı önleme platformları ve detaylı loglama gibi çözüm önerileri vardır ve bu çözüm önerileri ISO27001 gibi uluslararası standartlar tarafından da benimsenmiştir.

Derin Öğrenme

Her geçen gün hızla artan siber saldırı yöntemlerinin güncel olarak farkına varabilmek ve hızla yayılan siber tehditlerin önüne geçmek adına derin öğrenme yöntemleri de kullanılmaktadır. Özellikle, anti virüs, veri kaybı önleme platformları ve güvenlik duvarlarında derin öğrenme yöntemlerinin şüpheli işlemlerin tespitinde ve siber saldırıların önüne geçmek adına kullanıldığı bilinmektedir. (3). Derin öğrenme yöntemlerinin siber güvenlik açısından kullanımını örneklemek gerekirse, elektronik posta ile gelen oltalama saldırılarının ve zararlı yazılımları içeren elektronik postalarda bulunan tüm siber tehditlerin tipik benzerliklerinin derin öğrenme ile kayıt altına alındığını ve kullanıcıların spam olarak işaretlediği elektronik posta hesaplarının derin öğrenmeyi besleyen birer itici güç olduğunu belirtmekte de fayda var. Özellikle, anti virüs markalarının yayınladığı anlık siber saldırı haritalarında, siber saldırı türlerini tanıyabilmekte ve ne tip saldırıların hangi konumlardan gerçekleştiğini bu yöntemler sayesinde görebilmekteyiz. (4)

Derin öğrenmenin tarihçesine baktığımızda, 1950'li yıllarda Frank Rosenblatt tarafından basit toplama ve çıkarma işlemleri kullanılarak çift katmanlı, bilgisayar yapay sinir ağına dayalı, denetimli öğretimli bir desen tanıma algoritması olan PERCEPTION oluşturulmuştur. (8) 1980'li yıllarda, Kunihiko Fukushima isimli geliştirici tarafından el yazısı tanıma ve farklı desen tanıma problemleri için kullanılan çok katmanlı ve hiyerarşik yapay zeka olarak adlandırılan **Neocognitron** geliştirilmiştir.

2012 yılına gelindiğinde Google'ın geliştiricileri tarafından, 16000 işlemciden ve bir milyardan fazla bağlantıdan oluşan yapay desen tanıma algoritmalarının performansı, insan düzeyine ulaşmıştır (Nytimes, 2012). 2014 yılında ise Facebook, fotoğraflarda kullanıcılarını otomatik olarak etiketlemek için DeepFace adlı derin öğrenme teknolojisini kullanmaya başlamıştır. Bu etiketleme yöntemi için derin öğrenme algoritmaları, 120 milyon parametreyi R-CNN'i ekleyerek yüz tanıma işlemlerini tamamlamıştır. (9) (Taigman, Yang, Ranzato, Wolf, 2014).

Kullanılan Veri Setleri

Siber Güvenlik saldırılarına karşı hızlı tepkiler verebilmek adına özel sektör ve kamu kurumlarının faydalandığı birçok ortak veri tabanı bulunmakta ve yine birçok veri setinden faydalanılmaktadır.(5) (6) Bu sayede, zararlı yazılımlar, ortalama teknikleri ve güncel virüsler tespit edildiği gibi, nesnelerin interneti teknikleri kullanılarak yeni saldırı yöntemlerinin verdiği zararların şiddeti azaltılabilmektedir.

Kanada Siber Güvenlik Veri Merkezi : Birden fazla veri seti bulunmaktadır. Kanada Siber Güvenlik veri enstitüsü tarafından oluşturulmuştur ve üniversiteler, özel sektör ve bağımsız araştırmacılar tarafından tüm dünyada kullanılmaktadır.

UGR'16 Döngüsel Varlığa Dayalı Ağ IDS'lerinin Değerlendirilmesine Yönelik Yeni Bir Veri Kümesi

Burada sunulan veri kümesi, gerçek trafik ve güncel saldırılarla oluşturulmuştur. Bu veriler, bir İspanyol ISS ağında stratejik olarak bulunan birkaç netflow v9 toplayıcısından gelmektedir. Bu veri setinin öncekilere göre en büyük avantajı, sürekli evrilen ve trafik periyodikliğini analiz edebilen IDS'lerin değerlendirilmesiyle fayda sağlamasıdır. Gündüz / gece veya hafta içi / hafta sonları arasındaki farkları dikkate alan modeller de eğitilebilinmekte ve değerlendirilebilmektedir.

Stanford Büyük Ağ Veri Kümesi Koleksiyonu (SNAP) **:**Güvenlik için olmasa da, birkaç örnek grafik veri seti bulunmaktadır.

APT notes: Satıcı tarafından tanımlanan APT (Gelişmiş Kalıcı Tehdit) grupları ve / veya araç setleri ile ilişkilendirilmiş, kötü amaçlı kampanyalar / etkinlik / yazılımlarla ilgili kamuya açık doküman ve blogların (yıla göre sıralanmış) deposudur.

Open Malware : Zararlı yazılımları içeren bir veritabanı.

Darpa **CGC: Bilinen** güvenlik açıkları yayınlanmaktadır.

SecRepo : Kötü amaçlı yazılım, NIDS, Modbus veSistem günlüklerini içerir.

Kötü amaçlı yazılım trafiği analizi , örnekler ve PCAP' ler sağlar. Aktif ve güncel olanların gün be gün listesini yayınlar.

NETRESE uı8C Veriler : İnternette serbestçe kullanılabilen bir genel paket yakalama havuzu listesidir. SCADA ve ICS Ağ Yakalama özelliklerini de içermektedir.

CTU Verileri : CTU-13 veri seti, gerçek bir ağ ortamında yapılan 13 farklı kötü amaçlı yazılım yakalama grubundan oluşmaktadır. Bu gruplar, Bot net, Normal ve Arka Plan trafiğini içermektedir. Botnet trafiği, etkilenen ana bilgisayarlardan gelir ve doğrulanan normal ana bilgisayarlardan gelen Normal trafik ve Arka Plan trafiği, kesin olarak ne olduğunu bilmediğimiz trafiğin geri kalanıdır. Veri kümesi, mevcut olan en büyük ve daha fazla etiketli bot net veri kümelerinden birini içeren akışa göre etiketlenir.

Dijital Onbaşı : Digital Corpora.org internet sayfası, bilgisayarlı adli tıp (adli bilişim) eğitim araştırmalarında kullanılmak üzere oluşturulan bir şirketin web sitesidir. Bu web sitesinde bulunan tüm disk görüntüleri, bellek dökümü ve ağ paketi görüntüleri ücretsiz olarak temin edilebilir ve önceden yetkilendirme veya IRB onayı olmadan kullanılabilir. Ayrıca, dünyanın dört bir yanından edinilen gerçek veri araştırmaları için bir araştırma kütüphanesinde bulunmaktadır. Bu veri setinin kullanımı ise özel düzenlemeleri mümkün olabilmektedir.

Kyoto : Kyoto Üniversitesi'nden Honeypots'tan trafik verileri bulunabilmektedir.

Honeynet Projesi : Pcap, malware velogları da dahil olmak üzere birçok farklı veri seti türü bulunmaktadır.

DARPA SaldırıTespitVeri : Sayısız örnekleri içinde barındıran, literatüre (11) kazandırılmış ve belgelenmiş birçok veri kümesi bulunmaktadır.

Endüstriyel KontrolSistemi (ICS) Siber SaldırıVeri Seti :MSU'dan (michigan state university) gelen verilerdir. Veri kümesi zaman damgası, ağ protokolü (MODBUS) ile sistem bilgileri (ölçümler ve ayarlar) ve saldırı özelliklerinden oluşmaktadır.

Derin öğrenme uygulamaları

Derin öğrenme uygulamaları neredeyse tüm bilgisayar kullanıcıları tarafından kullanılmakta ancak birçok kullanıcının bu kullanımdan haberi dahi olmamaktadır. Google Chrome ve daha birçok internet tarayıcısında derin öğrenme uygulamaları kullanılmaktadır. Hatta, birçok alışveriş ve haber sitesinde karşımıza ufak bir bildirim şeklinde çıkarak kendisini bizlere gösteren Çerezler (Cookies) tarayıcılardaki derin öğrenme uygulamaları için gayet açık ve basit bir örnektir. Çerezlerin doğası gereği, oluşturulma ve yaşam süreleri vardır. Maalesef ülkemizde hiçbir akademik kuruluş tarafından bir çerez lisansı üretilmemiş olmakla beraber dünyada ağırlıklı olarak M.I.T.'nin çerez lisanları kullanılmaktadır. Derin öğrenme uygulamalarına başka örnek olarak, sıkça kullandığımız ve akıllı telefonlarda da bulunan haritalar verilebilir.

Tavsiyeler

Giriş bölümünde bahsettiğimiz birçok detayda görüldüğü üzere bahsi geçen tüm teknolojiler FiveEyes ülkeleri başta olmak üzere batılı ülkeler tarafından geliştirilmiştir. Hayatı

kolaylaştırmak ve iş süreçlerini minimum zaman maksimum fayda ilkesiyle sürdürebilmek adına “Bilişim Teknolojileri” gelişmiş ve gelişmekte olan ülkeler için vazgeçilmez bir başlıktır. Muasır medeniyet çıtasının teknoloji kullanımı ile eş değer görüldüğü bir dönemde mevcut teknolojilerin hizmet ve servislerini geliştirmek için yetkinlik ve yeterliliği olan nitelikli insan gücüne sahip olmak ise dijital dünyada ayrı bir güç göstergesine dönüşmektedir. Mevcut literatüre hakim olan ülkelere baktığımızda, bağımsız teknik alt yapısı ile ön plana çıkan İslam Ülkelerinin başında Türkiye Cumhuriyeti gelmektedir. Gerek NATO standartları ile kurgulanan bilişim alt yapısı gerek Rusya ve Çin gibi ülkelerin kullandığı teknolojilerin içeriğine hakim olması nedeniyle, Türkiye’nin İslam ülkeleri için kullanılabilecek bağımsız bir teknoloji altyapısı geliştirmeye çok daha yakın bir konumda olduğunu kolaylıkla söyleyebiliriz. Ulusal Siber Güvenlik Stratejileri 2019-2023 (10) de bahsi geçen “worldwideweb’in dışında ve fakat www ile haberleşebilen ancak bağımsız bir internet altyapısı” hususunda Rusya’nın atmış olduğu adımlar, Türkiye’nin bağımsız bir internet altyapısı geliştirme iradesinin ne kadar doğru ve yerinde olduğunu da göstermektedir. Ancak, hızla gelişen teknolojiler ve 1977’li yıllarda akademik çalışmaları büyük ölçüde tamamlanan yapay zeka konusunda ise ülkemizin ve tüm İslam ülkelerinin bilgi birikimi anlamında yine dışa bağımlı olduğu gözler önüne serilmektedir.

Özellikle İslam Ülkeleri arasında milli teknolojilerini geliştirebilen Türkiye Cumhuriyeti’nin son yıllarda savunma sanayinde elde etmiş olduğu başarının en büyük göstergesi bağımsız olarak üretilen insansız hava araçları, uydu sistemleri ve bu sistemlere bağlı tespitlerle düşman unsurların imha edilebilmesidir. Ayrıca, son günlerde Çin hükümeti tarafından geliştirildiği iddia edilen yeni bir siber saldırı yöntemi ile Shangay limanında bulunan ve GPS bağlantılı Otomatik Tanımlama Sistemine sahip birçok gemide kazaya sebep olan navigasyon hatalarının olduğu bilinmektedir. İslam ülkelerinin de gerek GPS verilerinin gerekse mevcut teknolojileri kullanarak yerli ve yabancı tüm bilişim altyapılarıyla entegre olabilen, insana dayalı hata ve kusurların önüne geçmek veya engellemek üzere, “ YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ” isimli teknolojinin standartlarının belirlenmesi hem İslam ülkelerinin iş birliği hem de İslam ülkelerine karşı yapılan “siber istihbarat tekniklerinin” farkına varılması, önlenmesi, savuşturulması ve manipüle edilmesi açısından büyük önem arz etmektedir. Bu nedenle, ilk fırsatta “YAPAY ZEKA DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ” isimli çalışmanın hayata geçirilmesi adına İslam İşbirliği Teşkilatına üye tüm ülkelerin katılımı ile bir çalıştay gerçekleştirilerek, üye ülkelerin teknoloji envanterinin çıkarılmasının hemen ardından belirlenecek yol haritası ile geliştirici, entegratör ve kullanıcıların bir araya gelerek ortak siber güvenlik stratejileri ile iş birliklerinin belirlenmesi gerekmektedir. YAPAY ZEKA DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ sayesinde bilgi işlem süreçlerini yönetenlerin de bağımsız olarak denetlenmesi hedeflenmektedir. Politikacı ve devlet adamlarının yetkin ve yeterliliğine güvendikleri insanları tercih ederek, ülkelerde kullanılan bilişim alt yapılarının sürdürülebilirliğini sağlamaları oldukça olağan bir durumdur. Ancak, teknoloji yabancı ve bu teknolojiyi yönetenlerin de yabancı teknolojilerin dijital bekçileri tarafından verilen desteklerle süreci yönetmeleri sonrası ortaya çıkan zafiyetlerin tespit edilememesi veya geç tespit edilmesi sonucunda ortaya çıkan ve telafisi mümkün olmayan zararların önüne geçilmesi için YAPAY ZEKA DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ’NİN bağımsız geliştiriciler tarafından ivedilikle geliştirilmesi gerekmektedir.

Bu zafiyetlere örnek vermek gerekirse;

Memur atamalarında kullanılan ve rastgele atama yaptığı söylenen programların, veri tabanlarına önceden eklenen verilerin tespiti için kullanılan ve bilişim sistemleri üzerinde güvenlik nedeniyle bulunan tüm siber güvenlik platformları yabancı menşelidir ve yine en yüksek admin yetkisi (root) bu veri girişlerini yapan BT operatörlerinde bulunmaktadır. Kısaca özetlemek gerekirse, bilişim sistemleri üzerinde oluşabilecek güvenlik ihlallerini tespit etmek için kullanılan sistemlerin yöneticileri yine aynı kişilerdir ve geçmişe dönük loglar yine bu kişiler tarafından kolaylıkla manipüle edilebilmektedir.

Özellikle ülkemizde yaşanan üniversite giriş sınav sorularının, sınav öncesinde sızdırılması nedeniyle ortaya çıkan mağduriyetlere benzer mağduriyetlerin yaşanmasının önüne geçmek adına "YAPAY ZEKA DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ" tarafından tespiti yapılan şüpheli işlemlerin literatürdeki "kör hakem" yöntemi ile işlenmesi ve insana dayalı hata ve risklerin önüne geçilmesi gerekmektedir.

Ayrıca, güvenlik kamera sistemlerinin üreticileri tarafından tüm kamera kayıtlarına anlık erişim sağlandığı bilinmektedir. Yüz tanıma sistemleri için kullanılan biometrik verilerimizin devlet eliyle ve yine yabancı teknolojiler (deepfacev. b.) aracılığı ile derlenmek üzere alındığını göz önünde bulundurduğumuzda, kamera kayıt sistemlerinin donanım ve yazılım üreticilerinin de anlık olarak yüz tanıma sistemleriyle kişisel verilerimizi kolaylıkla işleyebilmeleri için teknik zemin oluşturduğu da ayrı bir gerçek ve ciddi bir güvenlik zafiyetidir. Hatta birçok kamera kayıt cihazının mobil platformlardan (googleplay, appstore) izlenebilmesi için kullanılan birçok mobil uygulamaya, kamera sistemlerini entegre etmek için kullanılan eşleştirme verisinin IP adresinden bağımsız olarak, cihaz seri numarasının kullanılması (cihazın bağlı bulunduğu ağın tespit edilmesi) yukarıdaki zafiyetlerin ayrı birer göstergesidir.

Sonuç

İslam etiğine uygun olarak kodlanabilen bir yapay zeka teknolojisi ile 21.Y.Y'da İslam ahlakının hakim olduğu bir dünya düşlemenin hayal olmadığını kolaylıkla ön görebilmekteyiz. Haram kavramını öğrenen bir yapay zeka teknolojisinin elde ettiği yüksek başarı ve kazanımlar nedeniyle, dünyadaki adaletsizlikten bunalan bireylerin YAPAY ZEKA DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ'NİN bireysel ve kurumsal ölçekte kullanımının teşvik ve tercih edilmesinde büyük rol alacağı öngörülmektedir. Etik kurallar ülkeden ülkeye farklılık gösterebilmektedir. Bu yüzden İslam anlayışına uygun olmayan birçok dijital içerik özellikle internet ortamında batılı güçler tarafından yayınlanmakta veya yayınlanması esnasında herhangi bir erişim engeline maruz bırakılmamaktadır. Ancak, kendilerine ait platformlardan yapılan yayınlara "ulusal güvenlik riski" gerekçesiyle erişime engel getirebilmektedirler. Bir siber saldırı türü olarak da bilinen sosyal mühendislik ve dijital algı yönetimi gibi kavramlar ancak ve ancak batılı ülkelerin çıkarlarına tehdit oluşturduğu an erişim engeli veya kısıtlama hakkı yine internet gibi platformların yönetici ülkeleri tarafından gerçekleştirilebilmektedir. Yukarıda belirtilen makine öğrenmede kullanılan veri setlerine baktığımızda, birçok farklı programlama dili ve lisanslama olduğu görülmektedir. Makine ile iletişime geçebilen ve İslam ülkeleri tarafından benimsenen/geliştirilen lisanslama ile programa dili olmaması halinde, mevcut teknolojilerin siber istihbarat faaliyetlerinin önüne geçme çabasının beyhude bir

yaklaşımın ötesinde bir gerçekliğinin olmayacağı da ayrı bir hakikattir. Eğlence veya bilgiye erişim için ücretsiz veya ücretli sunulan birçok dijital uygulama sayesinde özellikle İslam ülkeleri hakkında elde edilen büyük verilerin, toplumsal hareketleri nasıl desteklediğini ve sosyal mecralar başta olmak üzere birçok denetlenemeyen veya denetimi sınırlı olan dijital yöntemlerle İslam coğrafyasında kaos ortamının nasıl desteklendiğini üzülerek görüyor ve bu kaos ortamını izlemek yerine, Bilim ve Teknolojik İşbirliği Komitesi (COMSTECH) tarafından sevk ve idaresi sağlanacak örnek uygulama ve stratejilerin ivedilikle hayata geçirilmesi için bu çalışmanın bir kıvılcıma vesile olmasını da temenni ediyorum.

Kaynaklar

1.Economic Times Definition of 'Cyber Security'https://economictimes.indiatimes.com/definition/cyber-security

2. SebastianGarcia, MartinGrill, Honza Stiborek and Alejandro Zunino. Computersand Security Journal, Elsevier. 2014. https://mcfp.weebly.com/the-ctu-13-dataset-a-labeled-dataset-with-botnet-normal-and-background-traffic.html

3. AbebeAbeshuDiro Future GenerationComputerSystems (May 2018) La Trobe University/Australia. https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167739X17308488?via%3Dihub

4.https://threatintelmap.valkyrie.comodo.com/#/malware-detection

5. https://vizsec.org/data/

6.OzlemYavanoglu, Murat Aydos (15/01/2018) A review on cybersecuritydatasetsformachinelearningalgorithmshttps://ieeexplore.ieee.org/document/8258167

7.https://vizsec.org/data/

8. F. ROSENBLATT Cornell(Psychological Review 1958) THE PERCEPTION: A PROBABILISTIC MODEL FOR INFORMATION STORAGE AND ORGANIZATION IN THE BRAIN

http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.335.3398&rep=rep1&type=pdf

9. YanivTaigmanMingYangMarc'AurelioRanzato Facebook AI Research

Menlo Park, LiorWolf Tel Aviv University Deep Face: Closing the Gap to Human-Level Performance in FaceVerificationhttps://www.cs.toronto.edu/~ranzato/publications/taigmancvpr14.pdf

10.Burak Bozkurtlar KAFKASSAM (29/05/2018) Ulusal Siber Güvenlik Stratejileri 2019-2023 https://www.academia.edu/36378830/ulusal_siber_g%C3%BCvenlik_stratejileri_2019-2023.docx

11. JOHN McHugh Carnegie Mellon University Testing Intrusion Detection Systems: A Critique of the 1998 and 1999 DARPA Intrusion Detection System Evaluations as Performed by Lincoln Laboratory

12. https://www.icann.org/en/system/files/files/presentation-cbor-format-dns-packet-capture-13may17-en.pdf

13. Dhruv Partha sarathy https://blog.athelas.com/a-brief-history-of-cnns-in-image-segmentation-from-r-cnn-to-mask-r-cnn-34ea83205de4

İSLAM ÜLKELERİNDE SAVUNMA SANAYİİNDE İŞBİRLİĞİ ÇÖZÜM OLABİLİR Mİ?

Prof.Dr. Cengiz TORAMAN
İnönü Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, İşletme Bölümü,
cengiz.toraman@inonu.edu.tr.

Dr. Öğr. Üyesi Merve TUNCAY
Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, Bankacılık ve Finans Bölümü, mtuncay@cumhuriyet.edu.tr.
TÜRKİYE

2.Dünya Savaşı sonrası dünyada başlayan değişim ve dönüşüm süreci bir yandan serbestleşme ve uluslararalılaşma hareketlerini getirse de bir yandan da hem ortak çıkarları korumak hem de rekabet üstünlüğü sağlamak için ekonomik, politik ve askeri alanlarda bölgeselleşme ve işbirliği kurma ihtiyacını artırmıştır. Özellikle siyasi ve askeri alanda Afrika Birliği (AfB), Asya'da İşbirliği ve Güven Artırıcı Önlemler Konferansı (AİGK), Arap Devletleri Ligi (AL), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT), Baltık Denizi Devletleri Konseyi (CBSS), Körfez Arap Ülkeleri İşbirliği Konseyi (KİK), Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü (NATO), Şanghay İşbirliği Örgütü (ŞİÖ) bu tür oluşumlara örnek olarak verilebilir.

Müslüman dünyasında da 1967 yılında yaşanan Arap-İsrail Savaşı ve 1969 yılında Kudüs'te Yahudi bir radikal tarafından gerçekleştirilen kundaklama olayı sonrasında ortaya çıkan tepkiler üzerine, Suudi Arabistan'ın Cidde kentinde, üye olan Müslüman devletleri arasındaki işbirliği ile dayanışmayı artırmak ve Müslümanların haklarını korumak amacıyla İslam Konferansı Örgütü kurulmuştur. Oluşum daha sonra 2011 yılında alınan kararla İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT) adını almış olup bugün Müslüman dünyasından 57 üye (Tablo 1) ile 5 gözlemci üye ülkeye sahiptir (TC Dış İşleri Bakanlığı, 2019; Ataman ve Gökşen, 2014).

Tablo 1: İİT' ye Üye Olan Mevcut Ülkeler

Afganistan	Arnavutluk	Azerbaycan	Bahreyn	Bangladeş	Benin
Birleşik Arap Emirlikleri	Brunei Darüsselam	BurkinaFaso	Cezayir	Cibuti	Çad
Endonezya	Fas	Fildişi Sahili	Filistin	Gabon	Gambiya
Gine	Gine Bissau	Guyana	Irak	İran	Kamerun
Katar	Kazakistan	Kırgızistan	Komorlar	Kuveyt	Libya
Lübnan	Maldivler	Malezya	Mali	Mısır	Moritanya
Mozambik	Nijer	Nijerya	Özbekistan	Pakistan	Senegal
Sierra Leone	Somali	Sudan	Surinam	Suriye*	Suudi Arabistan
Tacikistan	Togo	Tunus	Türkiye	Türkmenistan	Uganda
Umman	Ürdün	Yemen			

* Üyelik, 14-15 Ağustos 2012 tarihli 4. Olağanüstü İİT Zirvesi'nde askıya alındı.

Kaynak: TC Dış İşleri Bakanlığı, "İslam İşbirliği Teşkilatı (İİT)" , http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa, Erişim Tarihi: 18.10.2019.

Bugün 57 ülkeyi temsil eden ve dünyadaki tüm Müslümanlar yararına çalışan İslam İşbirliği Teşkilatı, küresel arenada etkili bir aktör olmak üzere kuruluş amaçlarına binaen faaliyetlerini ve planlarını açıklamaktadır. 3. Olağanüstü İslam Zirvesinde kabul edilen On Yıllık Eylem Planı 2016 ve 2025 dönemi için belirlenmiştir. Program sayesinde "*siyasi irade, dayanışma ve ortak İslamî eylem, ılımlılık ve İslam'ın hoşgörü anlayışı, İslam hukuku, İslam Fıkıh Akademisi, terörizmle mücadele, İslamofobi ile mücadele, insan hakları ve iyi yönetişim, Filistin ve işgal edilmiş Arap toprakları, çatışmaların önlenmesi ve çözümü, barışın tesisi, ekonomik işbirliği, İslam Kalkınma Bankası'nın desteklenmesi, doğal afetler karşısında sosyal dayanışma, Afrika'da yoksullukla mücadele, yüksek öğretim, bilim ve teknoloji, İslam dünyasında kadın, genç ve çocuk hakları ve aile, üye ülkeler arasında kültürel değişim*" konularında ilerleme kaydedilmesi amaçlanmaktadır (TC Dış İşleri Bakanlığı, 2019). İİT bugün, ülkeler arasında yaşanan çatışmaların çözümlenmesi, insani yardım, kalkınma çalışmaları, kültürel ve ekonomik işbirliği, insan haklarını koruma projeleri ve İslamofobi ile mücadele gibi konularda çalışmalar yürütmektedir (Ataman ve Gökşen, 2014:10).

İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş amaçlarında birçok alanda olduğu gibi savunma alanında da işbirliğini hedeflenmesi dikkat çekmektedir. Hatta günümüz ekonomik ve siyasi şartları dikkate alındığında bilhassa savunma alanında işbirliğinin artık bir seçenekten ziyade bir zorunluluk olduğu belirgin bir şekilde kendini hissettirmektedir. Osmanlı Devleti'nin dağılmasının ardından özellikle batı ülkeleriyle Müslüman ülkeler arasında sürekli siyasi ve askeri gerilim yaşanmaktadır. 11 Eylül olaylarından sonra ABD tarafından Ortadoğu ülkelerine yönelik gerçekleştirilen silahlı operasyonların yanı sıra Arap Baharı sürecinden itibaren Müslüman ülkelerde doğrudan veya dolaylı bir şekilde artan içsel kargaşalar da bu ülkelerde mağdur insan sayısının artmasına ve yurtlarını terk etmek zorunda kalmalarına yol açmaktadır. Ayrıca bu durum artan savunma ve emniyet ihtiyacına karşılık bu alandaki harcamaların artmasına ve kaynakların bu alanlara kanalize edilmesine, ekonomik dengelerin de bozulmasına yol açmaktadır. Savunma sanayii yatırımları ve kullanılan teknolojinin yüksek maliyet içermesi bu konuda dışa bağımlılığın azaltılmasını sadece riskli siyasi ilişkiler açısından değil, ekonomik açıdan da gerekli kılmaktadır.

Diğer yandan, Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği verilerine göre; dünyada mülteci sayısı her geçen yıl artmakta ve 2018 yılı için bunun %21,5'lik kısmını Müslüman ülke halklarından kişiler oluşturmaktadır. Sadece Türkiye tek başına 2018 yılında toplam 72.064.196 mültecinin 3.681.658 tanesine ev sahipliği yapmakta ve bunun 3.622.366'sını Suriye, 39.088'ini Irak vatandaşları oluşturmaktadır. Silahlı çatışmalar ve uygulanan ambargolar hem ülke halklarının yurtlarından edilmesine hem de sınır ve inanç bağı bulunmasının doğal sonucu olarak söz konusu kişilere ev sahipliği yapan komşu ülkelere de ekonomik açıdan maliyetlere ve toplumsal gerilimlere yol açabilmektedir. Dolayısıyla Müslüman ülkeler arasında savunma işbirliğine bu ülkelerde hem kalkınmanın ve istikrarlı

büyümenin sağlanması açısından stratejik bir fırsat olarak bakılması hem de toplumsal düzenin korunabilmesi ve dışa bağımlılığın azaltılabilmesi açısından da bir zorunluluktur.

Bu yüzden, çalışmada öncelikle Müslüman ülkelerdeki savunma alanındaki ve makroekonomik göstergeler dünya ölçeği karşısında ele alınarak seyri eksiklikler ve avantajlar kapsamında değerlendirilmiş ve sonraki bölümde Müslüman ülkeler arasındaki olası bir savunma işbirliğinin ekonomik açıdan da anlamlı olup olmadığı panel veri analizi yöntemiyle irdelenmiştir.

1.İSLAM ÜLKELERİNDE SAVUNMA SANAYİİNİN GELİŞİMİ ve EKONOMİK DURUM DEĞERLENDİRMESİ

Bu bölümde, dünyada ekonomik ve finansal açıdan Müslüman ülkelerin pozisyonu ile İslam ülkelerindeki savunma sanayii alanındaki verileri zayıflık ve güçlü yanları ortaya koyabilmek ve ülkelerin potansiyellerini doğru değerlendirebilmek adına hem karşılaştırmalı olarak hem de birbirleriyle ilişkileri bakımından ele alınmıştır. Tablo 2'de İslam ülkelerinin 2011-2018 dönemindeki temel göstergeleri dünya ortalamalarıyla birlikte özetlenmiştir. Askeri harcamalar 2015 yılına kadar artış göstermekte ve dünya ortalamasının %12'leri düzeylerine yükselmektedir. 2015 yılından sonra ise bu harcamalar İslam ülkelerinde azalma eğilimi gösterse de dünya ölçeğinde 2011 yılından itibaren askeri harcamalarda artış eğilimi olduğu açıktır. İslam ülkelerinde silah ithalatı 2011 yılında dünya ölçeğinin %40'ını oluştururken, 2018 yılına kadar %50 düzeylerine ulaşmıştır. Buna karşılık, İslam ülkelerindeki silah ihracatı dünya ihracatının ancak %2'lik bir kısmını karşılamaktadır. Zaten oldukça yüksek düzeylerde bulunan savunma harcamalarında artış ve ithalatında artış yaşanırken, ihracat miktarında bir artış olmayışı ve dünya ölçeğinin küçük bir kısmını karşılayabiliyor oluşu, bu konuda İslam ülkelerinin dışa bağımlı olduğunun ve bu eksikliği kendi kaynaklarıyla karşılaması ihtiyacının yüksek olduğunun işaretçisidir. SIPRI ve Dünya Bankası verilerine göre Müslüman ülkeler içerisinde, 2018 yılında en yüksek askeri harcamalara sahip ilk 5 ülke; Suudi Arabistan, Türkiye, İran, Pakistan ve Cezayir olurken en çok silah ithalatı gerçekleştiren ülkeler; Suudi Arabistan, Mısır, Cezayir, Birleşik Arap Emirlikleri ve Katar olmuştur. En çok silah ihracatı gerçekleştiren ülkeler ise; Türkiye, Birleşik Arap Emirlikleri, Endonezya, Katar ve Pakistan olmuştur. Diğer yandan işsizlik oranları dünya ortalamasının üç katından daha fazla düzeyde ortaya çıkmakta ve her yıl bu farkın arttığı görülmektedir. Dünya Bankası verilerine göre 2018 yılı itibariyle en yüksek işsizlik oranlarına sahip beş Müslüman ülke Filistin, Bosna, Gabon, Libya ve Tunus'tur. Dünyada işsizlik oranları %5'ler düzeyinde istikrarlı bir seyir izlerken, İslam ülkelerinde günümüze kadar bu oranının %20'lere kadar yükselmekte olduğu görülmektedir. Dünya'da GSYİH verileri sürekli artış gösterirken İslam ülkelerinde keskin olmamakla birlikte bir azalış eğiliminin olması artan işsizlik ve nüfus verileri de dikkate alındığında İslam ülkelerinde ekonomik performansın 2011 yılından itibaren düşüş gösterdiği ve bu konuda acilen düzeltici önlemler alınması gerektiğini göstermektedir. Bu konuda artan savunma harcamasında İslam ülkelerinin kendi kaynaklarına ve işbirliğine yönelmesi bir çözüm olabilir. Dünya nüfusunun yaklaşık %24'ünü Müslüman olan ülkelerin oluşturması, barındırdıkları potansiyel açısından önem taşımaktadır. Dünya Bankası'na göre; 2018 yılında üye ülkeler içerisinde en yüksek nüfusa sahip ilk beş ülke; Endonezya, Pakistan, Nijerya, Bangladeş ve Mısır'dır.

Tablo 2: İslam Ülkeleri Genel Göstergeleri (2011-2017)

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
Askeri Harcamalar (cari, $)								
İslam Ülkeleri	169.905.102.736,70	187.634.859.319,40	208.473.097.062,80	217.670.264.211,40	199.117.943.924,00	174.591.796.119,20	185.699.765.997,40	180.281.507.909,90
Dünya	1.733.073.818.350,80	1.739.015.173.460,00	1.741.190.374.958,80	1.741.951.401.155,70	1.640.535.945.904,70	1.631.218.354.101,20	1.695.783.903.589,10	1.782.350.879.756,90
İslam Ülkeleri/Dünya	0,10	0,11	0,12	0,12	0,12	0,11	0,11	0,10
GSYİH (cari, $)								
İslam Ülkeleri	6.341.766.507.039,90	6.815.486.753.213,50	6.980.075.499.805,00	7.073.593.829.405,90	6.422.504.660.646,20	6.360.638.938.731,60	6.615.559.543.909,80	6.415.569.232.597,80
Dünya	73.357.420.394.392,00	75.045.654.452.275,20	77.189.608.277.384,90	79.296.107.902.414,60	75.003.074.210.656,50	76.102.831.192.800,10	80.891.341.462.319,10	85.804.390.603.622,00
İslam Ülkeleri/Dünya	0,09	0,09	0,09	0,09	0,09	0,08	0,08	0,07
İşsizlik Oranı (%)								
İslam Ülkeleri	16,83	16,70	16,85	17,27	18,43	18,68	19,22	19,35
Dünya	5,30	5,40	5,40	5,20	5,20	5,20	5,00	5,00
İslam Ülkeleri/Dünya	3,18	3,09	3,12	3,32	3,54	3,59	3,84	3,87
Nüfus								
İslam Ülkeleri	1.567.354.109	1.598.935.325	1.631.077.017	1.663.628.326	1.696.443.942	1.729.450.656	1.762.594.261	1.795.914.961
Dünya	7.004.011.262	7.086.993.625	7.170.961.674	7.255.653.881	7.340.548.192	7.426.103.221	7.510.990.456	7.594.270.356
İslam Ülkeleri/Dünya	0,22	0,23	0,23	0,23	0,23	0,23	0,23	0,24
Silah İthalat Sayısı (SIPRI trend gösterge değerleri)								
İslam Ülkeleri	12.107.000.000	10.397.000.000	11.469.000.000	12.807.000.000	13.753.000.000	16.712.000.000	16.150.000.000	13.697.000.000
Dünya	30.077.000.000	28.369.000.000	27.092.000.000	26.759.000.000	28.465.000.000	31.444.000.000	31.756.000.000	27.522.000.000
İslam Ülkeleri/Dünya	0,40	0,37	0,42	0,48	0,48	0,53	0,51	0,50
Silah İhracat Sayısı (SIPRI trend gösterge değerleri)								
İslam Ülkeleri	492.000.000	254.000.000	328.000.000	445.000.000	514.000.000	605.000.000	557.000.000	498.000.000
Dünya	30.080.000.000	28.383.000.000	27.125.000.000	26.853.000.000	28.516.000.000	31.511.000.000	31.824.000.000	27.587.000.000
İslam Ülkeleri/Dünya	0,02	0,01	0,01	0,02	0,02	0,02	0,02	0,02

Kaynak: World Bank, "World Development Indicators", http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/, Erişim Tarihi: 01.11.2019.

Küresel silah ticareti ihracat verileri incelediğinde 2017 yılı itibariyle dünyada 48 ülkenin silah ihracatçısı olduğu görülmektedir. Bu ülkelerin ise sadece 3'ü (Bosna Hersek, Pakistan, Türkiye) İslam ülkesi olup küresel silah ihracatının %2,38'lik bir kısmını gerçekleştirmektedirler. Bu dönemdeki dünya silah ihracat hacmi dikkate alındığında İslam ülkelerinin bundan çok küçük bir pay alabildiği görülmektedir. Bu dönemde, ihracat hacmindeki en büyük payı başta ABD ve Rusya olmak üzere gelişmiş batı ekonomileri almakta, İslam ülkelerinden ise sadece Türkiye ilk 10'da yer almaktadır (Tablo 3). 2017 yılında dünyadaki ilk 100 silah ihracatçısı firma incelendiğinde ise yine en büyük payı açık ara farkla ABD (47 firma) ve Rusya (10 firma) alırken, İslam ülkelerinden sadece Türkiye'nin 2 firmayla (61.sıradaki ASELSAN ile 70.sıradaki Türk Havacılık ve Uzay Sanayii) bu sıralama içerisine girebilmiştir (SIPRI, 2018). Diğer yandan günümüzdeki silahlı çatışmaların birçoğu Müslüman ağırlıklı bölgelerde yaşanmaktadır.

Tablo 3: 2011-2017 Küresel Silah İhracatı Gerçekleştiren Ülkeler (Milyon Dolar)*

	2011	**2012**	**2013**	**2014**	**2015**	**2016**	**2017**
Avusturya	651,39	624,14	734,85	737,14	385,37	721,72	426,36
ABD	21294,12	18734,64	21389,31	20111,85	21903,02	21560,69	30563,00
Almanya	1946,58	1297,67	1303,46	2504,29	1783,47	2825,89	2975,56
Bosna Hersek	**62,11**	**56,24**	**54,49**	**92,04**	**120,43**	**117,46**	**0,00**
Bulgaristan	349,93	300,41	328,31	554,43	1607,99	1146,40	1367,72
Çek Cumh.	277,22	375,86	402,35	587,26	645,72	778,19	642,91
Estonya	4,54	1,37	1,40	3,94	4,59	4,52	2,24
Finlandiya	146,94	79,56	311,54	306,06	112,40	149,09	117,81
Fransa	5524,66	4587,12	5421,44	5284,14	6950,39	7885,84	7453,48
Hırvatistan	53,02	69,96	120,15	97,95	44,73	83,58	76,30
Hindistan	0,00	92,10	123,24	168,64	331,96	227,27	0,00
Hollanda	1169,46	1127,58	353,46	343,98	678,98	639,27	746,13
İspanya	3682,60	2679,02	5459,72	4400,01	4266,57	4576,54	4877,35
İsrail	7628,00	7975,14	0,00	0,00	0,00	0,00	0,00
İsveç	2334,98	1538,00	1929,01	1201,00	914,69	1310,23	1313,94
İsviçre	1071,26	797,00	523,32	637,42	480,35	426,88	454,00
İtalya	1549,69	4128,96	3872,65	4573,93	3686,23	3224,59	3231,37
Kanada	698,19	1113,37	695,82	746,07	546,56	553,00	793,39
Karadağ	0,00	4,12	4,19	12,36	4,59	1,13	0,00
Litvanya	72,71	26,06	22,35	25,96	30,97	46,31	79,66

	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017
Macaristan	27,27	37,04	44,71	45,61	52,76	21,46	49,37
Norveç	695,48	711,69	591,03	483,54	418,60	435,71	647,66
Pakistan	**10,90**	**13,88**	**13,68**	**17,60**	**62,05**	**31,66**	**0,00**
Portekiz	37,87	42,52	245,88	215,26	219,06	674,28	181,76
Romanya	198,45	113,85	247,28	218,42	184,66	204,43	216,55
Rusya	14929,10	16227,86	16519,68	16152,43	14995,69	15319,52	15000,00
Sırbistan	189,36	200,28	183,02	324,20	400,28	459,69	0,00
Slovakya	15,15	34,29	43,31	49,73	65,37	67,77	77,42
Slovenya	18,95	7,08	5,57	16,44	14,00	20,06	29,16
Türkiye	**890,30**	**1281,15**	**1462,57**	**1708,43**	**1716,75**	**1713,74**	**1739,00**
Ukrayna	1094,07	1093,25	1052,21	0,00	589,49	786,40	0,00
Dünya	**66624,30**	**65371,20**	**63459,98**	**61620,14**	**63217,73**	**66013,32**	**73062,16**
İslam Ülkeleri/Dünya	**0,0145**	**0,0207**	**0,0241**	**0,0295**	**0,0300**	**0,0282**	**0,0238**
*İhracat emirleri, anlaşmaları ve lisansları hariç tutulmuştur.							
Kaynak: SIPRI, "Financial value of the global arms trade", https://www.sipri.org/databases/financial-value-global-arms-trade, Erişim Tarihi: 01.11.2019							

2000-2018 dönemi boyunca ortalama olarak en büyük 100 silah ihracatçısı ülkenin 22'sini (ilk 5 ülke sırasıyla: Türkiye, Özbekistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Ürdün, İran) Müslüman ülkeler oluştururken ithalatçı ülkelerin 32'si (ilk 5 ülke sırasıyla: Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Mısır, Pakistan, Cezayir) Müslüman ülkelerden oluşmaktadır (SIPRI, 2019). 2000-2018 dönemi için Müslüman ülkelerin birbirleriyle savunma sanayii alanındaki ilişkileri incelendiğinde 2 milyon $ düzeylerinden 500 milyon $ düzeylerine varabilen ticaret hareketlerinin yaşandığı görülmektedir. En çok, Türkiye tarafından sağlanan zırhlı personel taşıyıcı (APC) ile zırhlı personel aracı (APV) ve Pakistan tarafından sağlanan eğitim uçağı (Trainer aircraft) ticaretlerinin gerçekleştiği görülmektedir. Bununla birlikte, çok farklı çeşit ve sayıda savunma sanayii kalemlerinin ticaretinin bu ülkeler arasında gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu hareketlerin bir kısmı ikinci el olarak gerçekleşmekte bir kısmı da yardım veya hediye olarak gerçekleşmiştir. En fazla tedarik sağlayan ülkeler Pakistan ve Türkiye olurken, en fazla alım yapanlar ise Irak, Pakistan ve Malezya olmuştur (Tablo 4). Bu verilere hareketle, savunma sanayinde ihtiyaç duyulan birçok aracın mevcut ülkeler arasında üretim ve temininin sağlanabildiği ve bu konuda en fazla potansiyele sahip dolayısıyla da savunma sanayinde işbirliği bağlamında stratejik olarak desteklenebilecek ülkelerin Türkiye ve Pakistan olduğu görülmektedir. Global Fire power tarafından askeri donanım ve insan kaynaklarının yanı sıra coğrafi faktörler, lojistik esneklik, yerel sanayi ve doğal kaynaklar da dikkate alınarak 2019 yılı için yayımlanan askeri güç sıralamasına göre; Müslüman ülkeler arasından sadece Türkiye (9.sıra), Mısır (12.sıra), İran (14.sıra) , Pakistan (15. Sıra) ve Endonezya (16.sıra) en güçlü 20 ülke içerisinde yer almaktadır (GFP, 2019). Ayrıca, G20 ülkeleri içerisinde Müslüman toplumlardan Türkiye, Suudi Arabistan ve Endonezya gibi ülkelerin olmasının yanı sıra, Azerbaycan, Suudi Arabistan, İran, Kuveyt, Katar, Irak ve Türkmenistan gibi ülkelerin sahip olduğu enerji kaynakları ile Müslüman ülkelerde bulunan diğer yeraltı ve yerüstü kaynakların varlığı kazanıma dönüştürülmeyi bekleyen önemli avantajlara sahip olunduğunun göstergesidir. Buna rağmen, İİT ülkelerinin dünya ihracatındaki payı ancak %12'ler düzeyinde dünya ithalatında ise %10'lar düzeyinde kalmaktadır. Aynı şekilde İİT ülkelerinin kendi aralarında gerçekleştirdikleri ticaret hacminin de sahip olunan avantaj ve kapasiteye rağmen oldukça düşük düzeylerdedir (Arslan, 2014: 182-184; Karagöl, 2016).

Tablo 4: Müslüman Ülkelerin Kendi Aralarındaki Savunma Sanayii Ticareti Verileri (2000-2018)

Tedarikçi	**Alıcı**	**Tür**	**İlk Anlaşma Başlangıç ve Son Teslimat Tarihi**	**Ek Açıklama**
Endonezya	Malezya	Nakliye uçağı	2002-2006	34 milyon dolar
Endonezya	Pakistan	Nakliye uçağı	2002-2004	49-54 milyon dolar
İran	Irak	Kara saldırısı hava aracı, Çok namlulu roketatar	2014-2015	İkinci el, Yardım
İran	Sudan	Piyade saldırı aracı, Zırhlı personel taşıyıcı, Tank, İnsansız hava aracı, Çok namlulu roketatar	2001-2015	
Lübnan	Pakistan	Savaşçı kara saldırısı hava aracı	2000-2002	İkinci el; 4,7 milyon dolar
Pakistan	Azerbaycan	Eğitim Uçağı	2017-2018	-
Pakistan	Bangladeş	Tanksavar füze, Eğitim Uçağı	2001-2005	İkinci el
Pakistan	İran	Eğitim Uçağı	2002-2002	Hediye
Pakistan	Irak	Zırhlı personel aracı, Zırhlı personel taşıyıcı	2004-2006	31milyon dolar
Pakistan	Malezya	Taşınabilir karadan havaya füze, Tanksavar füze	2001-2003	13milyon dolar ve 8,1milyon dolar
Pakistan	Nijerya	Savaşçı kara saldırısı hava aracı, Eğitim uçağı	2016- devam ediyor	184,3 milyon dolar
Pakistan	Umman	Eğitim uçağı	2002-2002	-
Pakistan	Suudi Arabistan	Eğitim uçağı	2004-2005	34milyon dolar
Pakistan	Türkiye	Eğitim uçağı	2017- devam ediyor	50 milyon dolar
Suudi Arabistan	Türkiye	Nakliye uçağı	2010-2011	İkinci el
Türkiye	Malezya	Zırhlı personel taşıyıcı, Piyade saldırı aracı	2000-2018	2,5 milyar dolar, 278 milyon dolar, 153 milyon dolar
Türkiye	Pakistan	Çekili top, İkmal gemisi, Fırkateyn, İleri hava kontrolörü, Çekili top, Eğitim uçağı, Hava aracı elektro-optik sistem,	2006- devam	İkinci el, yardım ve bir

Tedarikçi	Alıcı	Tür	İlk Anlaşma Başlangıç ve Son Teslimat Tarihi	Ek Açıklama
		Savaş helikopteri,	ediyor	kısmı 80 milyon dolar ve 25 milyon dolarlık anlaşmalar kapsamında
Türkiye	Azerbaycan	Güdümlü mermili, Zırhlı personel aracı, Özgüdümlü çok namlulu roketatar, Güdümlü roket, Havadan satha füze	2000-2018	İkinci el, 21 milyon dolar ve 244 milyon dolarlık anlaşmalar kapsamında
Türkiye	Bangladeş	Zırhlı personel aracı	2006-2017	-
Türkiye	Mısır	Güdümlü mermili	2011-2012	
Türkiye	Irak	Zırhlı personel aracı	2005-2006	88 milyon dolarlık anlaşma kapsamında

Tablo 4: Müslüman Ülkelerin Kendi Aralarındaki Savunma Sanayii Ticareti Verileri (2000-2018) (*devam*)

Tedarikçi	Alıcı	Tür	İlk Anlaşma Başlangıç ve Son Teslimat Tarihi	Ek Açıklama
Türkiye	Kazakistan	Güdümlü mermili, Zırhlı personel aracı	2001-2014	İkinci el, yardım, bir kısmının montajı Kazakistan'da yapıldı
Türkiye	Kuveyt	Zırhlı personel taşıyıcı	2015-2016	-
Türkiye	Nijerya	Zırhlı personel aracı	2007-2008	-
Türkiye	Umman	Zırhlı personel taşıyıcı, Piyade saldırı aracı	2015- devam ediyor	500 milyon dolarlık anlaşma kapsamında
Türkiye	Suudi Arabistan	Zırhlı personel aracı, Zırhlı personel taşıyıcı	2003-2017	324milyon dolar, 200milyon

Tedarikçi	Alıcı	Tür	İlk Anlaşma Başlangıç ve Son Teslimat Tarihi	Ek Açıklama
				dolar ve 360milyon dolarlık anlaşmalar kapsamında, montajları Suudi Arabistan'da gerçekleştirildi
Türkiye	Tunus	Zırhlı personel taşıyıcı	2014-2017	-
Ürdün	Irak	Helikopter, Piyade saldırı aracı, Zırhlı personel taşıyıcı	2004-2007	İkinci el, Yardım
Ürdün	Lübnan	Tank, Özgüdümlü Silah, Zırhlı personel taşıyıcı	2008-2015	İkinci el (Yardım ve ABD destekli)
Ürdün	Pakistan	Savaş helikopteri, Savaşçı kara saldırısı hava aracı, Zırhlı personel taşıyıcı	2013-2015	İkinci el; 75 milyon dolar

Kaynak: SIPRI Arms Transfers Database (2019),https://www.sipri.org/databases/armstransfers, Erişim Tarihi: 01.11.2019.

2.YÖNTEM VE VERİ SETİ

Bu çalışmada, İslam ülkelerinde işbirliğinin sağlanabilmesinde savunma sanayinin etkili bir yol sağlayıp sağlayamayacağı araştırılmıştır. Bu amaçla seçilen ülkelerin 2001-2017 dönemindeki savunma verileri ile ekonomik göstergeleri arasında anlamlı bir ilişkinin var olup olmadığı panel veri yöntemi ile analiz edilmiştir. Analiz için seçilen ülkeler (Tablo 5), optimum sayıda gözlemi içerecek şekilde hem verilerine düzenli olarak ulaşılabilen hem de son 3 yılda Dünya Bankası tarafından yayımlanan gayri safi yurtiçi hasıla (GSYİH) verileri ile, SIPRI tarafından yayımlanan savunma harcamaları verileri en yüksek ülkeler içerisindeki 17 ülkeyi kapsamaktadır. Dünya Bankası verilerine göre İslam ülkelerinin 2017 yılı GSYİH'sı dünya GSYİH toplamının %8,18'lik kısmını oluşturmaktadır. Analiz kapsamında seçilen ülkelerin 2017 yılı için GSYİH toplamı ise tüm İslam ülkeleri GSYİH toplamının %79,24'lük kısmını oluşturmakta ve İslam ülkelerini temsil gücü açısından yeterli bir büyüklük olduğu söylenebilir.

Analiz için kullanılan değişkenler Dünya Bankası ve SIPRI veri tabanından elde edilmiş olup, 17 İslam ülkesinin 2001-2017 dönemine ait işsizlik oranı (UNEMPL, %), enflasyon oranı (INFLATION, %), kişi başı GSYİH (GDPPER, $), büyüme (GROWTH %) ve askeri harcamalar/GSYİH (MLTRYEXP, %) verilerini kapsamaktadır.

Tablo 5: Analizde Yer Alan Ülkeler

Ülkeler	**2018 GSYİH ($) Sıralaması**		**2018 Savunma Harcamaları ($) Sıralaması**	
Azerbaycan	Endonezya	1.042.173.300.625,60	Suudi Arabistan	67.554.666.666,70
Bangladeş	Türkiye	766.509.088.837,60	Türkiye	18.967.113.030,80
Cezayir	Suudi Arabistan	782.483.466.666,70	İran	13.194.151.136,70
Endonezya	İran	454012768723,60*	Cezayir	9.583.724.288,40
Fas	Nijerya	397.269.616.080,90	Pakistan	11.375.525.626,10
İran	Malezya	354.348.422.831,20	Umman	6.710.013.003,90
Kazakistan	Pakistan	312.570.060.548,50	Endonezya	7.437.197.347,70
Kuveyt	Bangladeş	274.024.958.965,90	Kuveyt	7.296.266.526,40
Malezya	Mısır	250.895.469.644,50	Mısır	3.109.997.892,00
Mısır	Cezayir	180.689.115.940,70	Malezya	3.469.828.206,80
Nijerya	Kazakistan	170.538.870.248,20	Fas	3.696.856.944,70
Pakistan	Kuveyt	141.677.814.569,50	Bangladeş	3.894.695.211,00
Suudi Arabistan	Fas	118.495.328.198,10	Ürdün	1.957.746.478,90
Tunus	Umman	79.294.928.478,50	Nijerya	2.043.051.719,20
Türkiye	Azerbaycan	46.939.529.411,80	Azerbaycan	1.708.941.176,50
Umman	Ürdün	42.290.832.158,00	Kazakistan	1.613.589.333,20
Ürdün	Tunus	39.860.715.814,40	Tunus	844.227.367,10
*İran için 2018 verisi bulunmadığı için 2017 verisi eklenmiştir.				

Çalışmada ilgili makroekonomik gösterge bağımlı değişken olmak üzere savunma harcamalarının etkisini incelemek amacıyla kurulan modeller (1), (2), (3) ve (4) numaralı denklemlerde gösterilmektedir:

$\square\square\square\square\square\square_{\square\square} = \square_0 + \square_1\square\square\square\square\square\square\square\square\square_{\square\square} + \square_{\square}$	(1)
$\square\square\square\square\square\square_{\square\square} = \square_0 + \square_1\square\square\square\square\square\square\square\square\square_{\square\square} + \square_{\square}$	(2)
$\square\square\square\square\square\square\square\square\square\square_{\square\square} = \square_0 + \square_1\square\square\square\square\square\square\square\square\square_{\square\square} + \square_{\square}$	(3)
$\square\square\square\square\square\square_{\square\square} = \square_0 + \square_1\square\square\square\square\square\square\square\square\square_{\square\square} + \square_{\square}$	(4)
Burada; i ilgili ülkedeki gözlemi, t 2001-2017 dönemindeki yılları temsil etmektedir.	

3.BULGULAR

Tablo 6'te analiz kapsamında ele alınan ülkelere ait tanımlayıcı istatistikler yer almaktadır. 2001-2017 dönemi için toplam değerler incelendiğinde, İslam ülkelerinde ortalama olarak büyüme oranının %4,83; kişi başı milli gelirin 8323,48 $, enflasyonun %6,72; işsizlik oranının %7,58 ve savunma harcamaları/GSYİH oranının %3,36 olarak gerçekleştiği görülmektedir. Her bir ülke için değişkenlerin ortalama değerleri ayrı ayrı incelendiğinde ise, büyüme oranları en düşük olan ilk üç ülke; Tunus (3,20), Umman (3,39) ve İran (3,54) en yüksek olduğu ilk üç ülke ise Nijerya (6,12), Kazakistan (6,59) ve Azerbaycan (9,32) olmakla beraber kişi başı milli gelir düzeyleri en düşük ilk üç ülkenin Bangladeş (776,02), Kazakistan (982,77), Azerbaycan (2.119,59) ve en yüksek ilk üç ülkenin de Umman (17.956,14), Suudi Arabistan (19.656,34) ve Kuveyt (40.829,96) olduğu tespit edilmiştir. Enflasyon oranları en düşük Fas (1,56), Malezya (2,36) ve Umman (2,46)'da; en yüksek Nijerya (12,35), Türkiye (16,60) ve İran (16,50)'da gerçekleşmiştir. İşsizlik oranları en düşük Pakistan (1,39), Kuveyt (1,82) ve Malezya (3,31)'de; en yüksek Ürdün (13,65), Cezayir (14,22) ve Tunus (14,54)'ta gerçekleşmiştir. Son olarak savunma harcamaları/GSYİH oranı en düşük ülkeler Nijerya (0,51), Endonezya (0,75) ve Kazakistan; en yüksek Ürdün (5,25), Umman (9,03) ve Suudi Arabistan (9,16) olmuştur. Dolayısıyla ele alınan İslam ülkeleri için ele alınan makroekonomik göstergelere göre en yüksek performansa sahip ülkeler Kuveyt, Malezya ve Umman olurken en düşük performans gösteren ülkeler; İran, Nijerya ve Tunus olmuştur. Savunma harcamaları/GSYİH oranı incelendiğinde ise söz konusu ülkelerin ortalama olarak benzer bir sıralama göstermesi dikkat çekmekte ve bu çalışmada amaçlanan İslam ülkelerinde savunma alanında işbirliğine dair destek sağlamaktadır.

Tablo 6: Tanımlayıcı İstatistikler (2001-2017)

Değişken	Ülke	Ort.	Maks.	Min.	Std. Sapma	Değişken	Ülke	Ort.	Maks.	Min.	Std. Sapma
growth	Azerbaycan	9,32	34,50	-3,10	10,63	growth	Mısır	4,15	7,20	1,80	1,69
gdpper		4576,95	6072,60	1809,00	1651,56	gdpper		2440,68	2817,30	2012,40	283,74
inflation		6,94	20,80	1,10	5,90	inflation		10,26	29,50	2,30	6,39
unempl		6,56	10,90	4,90	1,91	unempl		10,91	13,20	8,50	1,65
mltryexp		3,48	5,50	2,20	1,04	mltryexp		2,22	3,30	1,40	0,62
growth	Bangladeş	5,99	7,30	3,80	0,96	growth	Nijerya	6,12	15,30	-1,60	3,61
gdpper		776,02	1127,30	541,30	185,60	gdpper		2119,59	2563,90	1429,20	357,34
inflation		6,67	11,40	2,00	2,17	inflation		12,35	18,90	5,40	3,77
unempl		4,12	5,00	3,40	0,40	unempl		4,19	6,20	3,40	0,84
mltryexp		1,24	1,40	1,10	0,12	mltryexp		0,51	1,00	0,30	0,17
growth	Cezayir	3,55	7,20	1,60	1,53	growth	Pakistan	4,32	7,70	1,60	1,85
gdpper		4388,11	4834,20	3616,50	351,47	gdpper		982,77	1158,50	821,30	96,07
inflation		4,25	8,90	1,40	1,84	inflation		8,00	20,30	2,50	4,83
unempl		14,22	27,30	9,80	5,87	unempl		1,39	3,60	0,40	1,16
mltryexp		4,15	6,40	2,60	1,25	mltryexp		3,65	4,10	3,30	0,26
growth	Endonezya	5,29	6,30	3,60	0,73	growth	Suudi Arabistan	3,61	11,20	-2,80	4,01
gdpper		3056,74	4120,40	2191,60	627,35	gdpper		19656,34	21399,10	16696,40	1371,35
inflation		7,19	13,10	3,50	3,05	inflation		2,61	9,90	-1,10	2,82
unempl		5,89	8,10	4,00	1,43	unempl		5,61	6,30	4,60	0,38
mltryexp		0,75	0,90	0,60	0,11	mltryexp		9,16	13,30	7,20	1,62
growth	Fas	4,39	7,60	1,10	1,66	growth	Tunus	3,20	6,70	-1,90	2,08
gdpper		2730,99	3302,90	2095,20	403,37	gdpper		3858,96	4343,90	3088,50	444,43
inflation		1,56	3,70	0,40	0,93	inflation		3,62	5,30	2,00	1,01
unempl		9,97	12,50	8,90	1,14	unempl		14,54	18,30	12,40	1,73
mltryexp		3,36	3,80	3,00	0,23	mltryexp		1,65	2,30	1,30	0,33
growth	İran	3,54	13,40	-7,40	4,69	growth	Türkiye	5,15	11,10	-6,00	4,67
gdpper		6069,71	6952,40	4796,10	587,63	gdpper		11025,68	14870,70	7631,60	2204,16
inflation		16,60	39,30	8,70	7,71	inflation		14,11	54,40	6,30	13,92
unempl		11,66	13,50	10,30	0,97	unempl		9,92	12,60	8,10	1,18
mltryexp		2,72	3,30	2,20	0,35	mltryexp		2,45	3,80	1,80	0,58

Değişken	Ülke	Ort.	Maks.	Min.	Std. Sapma	Değişken	Ülke	Ort.	Maks.	Min.	Std. Sapma
growth		6,59	13,50	1,10	3,73	growth		3,39	9,30	-2,70	3,36
gdpper		8593,50	10867,70	5106,60	1887,23	gdpper		17956,14	19454,20	15875,60	1036,10
inflation	Kazakistan	8,31	17,10	5,20	3,12	inflation	Umman	2,46	12,40	-0,80	3,11
unempl		6,76	10,40	4,90	1,77	unempl		4,28	4,90	3,10	0,56
mltryexp		1,04	1,30	0,90	0,10	mltryexp		9,03	12,10	5,70	1,86
growth		3,89	17,30	-7,10	6,03	growth		4,76	8,60	2,00	2,49
gdpper		40829,96	49576,70	33790,30	5301,36	gdpper		3382,01	3764,80	2907,10	253,50
inflation	Kuveyt	3,48	10,60	0,90	2,30	inflation	Ürdün	3,48	14,00	-0,90	3,44
unempl		1,82	2,90	0,80	0,56	unempl		13,65	15,30	11,90	1,16
mltryexp		4,69	7,70	3,00	1,50	mltryexp		5,25	6,60	4,30	0,74
growth		4,89	7,40	-1,50	2,20	growth		4,83	34,50	-7,40	4,19
gdpper		9055,02	11720,70	6890,40	1465,21	gdpper		8323,48	49576,70	541,30	9871,65
inflation	Malezya	2,36	5,40	0,60	1,20	inflation	Toplam	6,72	54,40	-1,10	6,54
unempl		3,31	3,70	2,90	0,23	unempl		7,58	27,30	0,40	4,57
mltryexp		1,82	2,60	1,10	0,41	mltryexp		3,36	13,30	0,30	2,62

Tablo 7'te analizde kullanılan tüm değişkenlere ait korelasyon matrisi yer almaktadır. Mutlak anlamda %70 üzerinde bir değer değişkenler arasında güçlü bir ilişkiye işaret ederken, %30'un altında değerler zayıf ilişkinin varlığını göstermektedir. Diğer yandan, değişkenler arası bir neden sonuç ilişkisi göstermediği için yeterli değerlendirme olanağı sunamamaktadır. Savunma harcamaları ile makroekonomik göstergeler arası korelasyon katsayıları incelendiğinde en güçlü ilişkinin kişi başı milli gelir (0,463) değişkeniyle ve pozitif yönlü olduğu görülmektedir. Diğer değişkenlerle ise savunma harcamaları arasında negatif ilişkiler bulunmakla beraber güçlü bir bağ bulunmadığı, en yüksek negatif ilişkinin ise enflasyon değişkeni (-0,311) ile arasında olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 7: Korelasyon Katsayıları (2001-2017)

	growth	**gdpper**	**inflation**	**unempl**	**mltryexp**
growth	1,000	-0,088	-0,009	-0,051	-0,174
gdpper		1,000	-0,187	-0,355	0,463
inflation			1,000	0,036	-0,311
unempl				1,000	-0,092
mltryexp					1,000

Bu bölümde (1), (2), (3) ve (4) numaralı denklemlerde gösterilen modeller için özetlenmiş panel regresyon bulguları gösterilmektedir (Tablo 8). Buna göre kurulan 4 panel regresyon modeli de istatistiksel olarak anlamlıdır. Savunma harcamaları/GSYİH'ın büyüme (-0.318844) üzerinde istatistiksel olarak %5 düzeyinde anlamlı ve negatif (Model-1); kişi başı milli gelir (-381.8854) üzerinde %1 düzeyinde anlamlı ve negatif (Model-2); enflasyon (-0,574536) üzerinde %5 düzeyinde anlamlı ve negatif (Model-3) ve işsizlik (-0.395130) üzerinde de %1 düzeyinde anlamlı ve negatif (Model-4) bir etkisi bulunmaktadır. Yani savunma harcamalarındaki artışlar ele alınan makroekonomik değişkenler üzerinde azaltıcı yönde etkilere yol açmaktadır. Bu durum, ele alınan İslam ülkelerinin savunma harcamaları ve makroekonomik göstergelerinin birbirleriyle anlamlı ilişkilerin bulunduğunu ve bu ülkeler arasında stratejik açıdan kurulacak bir savunma işbirliğinin ekonomik açıdan da desteklenebilir olduğunu göstermektedir.

Tablo 8: Savunma Harcamaları/GSYİH ile Makroekonomik Göstergeler Arasındaki İlişki (2001-2017)

Değişkenler	**Model-1**	**Model-2**	**Model-3**	**Model-4**
Bağımlı Değişken→	*growth*	*gdpper*	*inflation*	*unempl*
Sabit	5.906287*	9607.884*	8.652764*	8.905420*
mltryexp	-0.318844**	-381.8854*	-0.574536**	-0.395130*
Kesit Etkiler				
_Azerbaycan--c	2.542849	-3701.071	0.263019	-0.961371
_Bangladeş--c	0.268289	-8357.873	-1.154391	-4.256421
_Cezayir--c	-0.582395	-3636.077	-1.840250	6.890484
_Endonezya--c	-0.208984	-6263.605	-0.938682	-2.687948
_Fas--c	-0.251113	-5594.210	-4.692146	2.369557
_İran--c	-0.840617	-2498.102	8.652416	3.793081
_Kazakistan--c	0.571706	-619.0199	0.230877	-1.720973
_Kuveyt--c	-0.289510	33014.69	-2.249948	-5.183149
_Malezya--c	-0.246280	141.2727	-4.775235	-4.829017
_Mısır--c	-0.586565	-6318.074	2.622974	2.857453
_Nijerya--c	0.213656	-7292.854	3.627903	-4.471973
_Pakistan--c	-0.238089	-7230.108	1.315310	-6.010127

Değişkenler	Model-1	Model-2	Model-3	Model-4
_Suudi Arabistan--c	0.351426	13546.08	-0.713888	0.316347
_Tunus--c	-1.223949	-5117.691	-3.716248	6.228990
_Türkiye--c	0.015100	2352.289	6.244551	1.960285
_Umman--c	0.206013	11796.45	-0.915290	-1.051051
_Ürdün--c	0.298462	-4222.097	-1.960973	6.755833
Hausman Test Anlamlılık	0,2054	0.0071	0.4062	0.5287
Uygun model	Rassal Etkiler	Sabit Etkiler	Rassal Etkiler	Rassal Etkiler
R^2	0.021324	0.974905	0.016341	0.036198
Ayarlanmış R^2	0.017914	0.973331	0.012914	0.032840
F-değeri	6.253288*	619.3013*	4.767910**	10.77910*
Durbin-Watson	0.97356	0.220013	0.723590	0.279662
*, ** ve *** sırasıyla %1, %5 ve %10 düzeyinde anlamlılık değerlerini göstermektedir.				

4.SONUÇ VE DEĞERLENDİRME

Bu çalışmada, İslam ülkelerinde savunma alanında işbirliğinin olası etkilerini istatistiksel olarak irdelemek amacıyla İİT üyesi ülkelerden seçilen 17 ekonomiye ait 2001-2017 dönemi savunma harcaması ve makroekonomik verileri panel veri analizi yöntemi ile incelenmiştir. Seçilen ülkeler, İslam ülkelerinin GSYİH bakımından %79,24'ünü temsil etmektedir.

Analiz bulguları, ele alınan ülkeler için savunma harcamaları ile büyüme, kişi başı gayrisafi yurtiçi hasıla, enflasyon ve işsizlik arasında istatistiksel olarak anlamlı ilişkiler bulunduğunu ortaya koymaktadır. Buna göre; savunma harcamalarının gayrisafi yurtiçi hasıla içindeki payının artışı, söz konusu değişkenler üzerinde azaltıcı yönde etki göstermektedir. Bu nokta, işsizlik ve enflasyon oranı açısından olumlu olarak yorumlanabilecekken, kişi başı GSYİH ve büyüme oranı açısından olumsuz olarak değerlendirilmektedir.

Diğer yandan, İslam ülkelerinde artan askeri harcamaların önemli bir kısmında ithalat payının olduğu ancak savunma alanına yönelik ihracat verilerinde dünya ölçeğinde önemli bir paya sahip olamadığı görülmektedir. Müslüman ülkeler içerisinde sadece Türkiye, Pakistan ve Bosna Hersek sıralama içerisinde yer almakta ancak dünya savunma ihracatında önemsiz sayılacak, %3'leri aşamayan bir paya sahip bulunmaktadırlar. Oysa savunma ithalatında Müslüman ülkelerin payı %50'lere varan ciddi düzeylerde seyretmektedir. Müslüman ülkelerde son yıllardır artan siyasi istikrarsızlık ve çatışma ortamı savunma harcamalarının

yapılmasını kaçınılmaz kılmaktadır. Mevcut durumda bu ihtiyacın karşılanmasında potansiyellerin değerlendirilememesi ve uygun işbirliklerinin kurulamaması dışa bağımlılığı artıracaktır. Bu durumda, meseleye bu araştırmada elde edilen sonuçlardan da hareketle savunma alanında atılan ve atılmak zorunda kalınan adımların ekonomi üzerinde yol açtığı mali etkilerle birlikte, fiziksel ve sosyal tahribata yol açması da dikkate alınarak, bölge dışı ülkelerin söz hakkı sahibi olmalarını engellemek ve ortak çıkarları gözetmek üzere dayanışma ve işbirliğini artıracak adımların atılması oldukça önemlidir.

Bu araştırmaya göre; Müslüman ülkelerin hem sahip oldukları beşeri, yer altı ve yerüstü kaynaklardan doğan avantajlar hem de kaynakların savunma alanına mevcut koşullar dolayısıyla aktarılması zorunluluğu ile ekonomik istikrarsızlıklara bir çözüm üretilmesi ihtiyacından dolayı savunma alanında işbirliği üzerine somut adımlar atılması konusunda büyük potansiyel taşıdığı görülmektedir.

Müslüman ülkelerin artık birbirleriyle kültürel ve mezhepsel farklılıklardan doğabilecek çatışmalara fırsat vermeden ortak sorunlara çözüm bulmaya odaklanarak savunma alanında bir işbirliğinin kurulması ve İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kuruluş amaçları doğrultusunda lokomotif rol alıp işbirliği için söylemden eyleme geçen daha kararlı, yönlendirici ve birleştirici rol üstlenmesi gerekmektedir. Böyle bir işbirliği İslam ülkelerindeki potansiyel, tehdit ve fırsatlar da dikkate alındığında hem ekonomik açıdan hem de güvenliğin tesisi ve sürdürülebilirliği açısından bir seçenek değil günümüz koşullarının yol açtığı bir zaruriyettir.

KAYNAKÇA

Arslan, K. (2014). İslam ülkeleri arasında işbirliğine giden yolda yeni arayışlar, *Uluslararası Yönetim İktisat ve İşletme Dergisi*, 10(21), 179-198.

Ataman, M. ve Gökşen, A.N. (2014). Sembolizm ve Aktivizm Arasında İslam İşbirliği Teşkilatı, Seta Analiz, Ankara, Erişim Tarihi: 01.11.2019, https://www.setav.org/sembolizm-ve-aktivizm-arasinda-islam-isbirligi-teskilati/.

GFP, Global Firepower 2019 Military Strength Ranking, Erişim Tarihi. 25.11.2019, https://www.globalfirepower.com/countries-listing.asp.

Karagöl, Erdal Tanas (2016). Müslüman Ülkelerin Sesi: İslam İşbirliği Teşkilatı(İİT), Erişim Tarihi: 01.11.2019, https://www.setav.org/musluman-ulkelerin-sesi-islam-isbirligi-teskilati-iit/.

SIPRI Arms Industry Database (2018), Erişim Tarihi: 01.11.2019, https://www.sipri.org/databases/armsindustry.

SIPRI Arms Transfers Database (2019), Erişim Tarihi: 01.11.2019, https://www.sipri.org/databases/armstransfers.

SIPRI Military Expenditure Database, Erişim Tarihi: 01.11.2019, https://www.sipri.org/databases/milex.

TC Dış İşleri Bakanlığı, "İslam İşbirliği Teşkilatı", Erişim Tarihi: 18.10.2019, http://www.mfa.gov.tr/islam-isbirligi-teskilati.tr.mfa.

UNHCR, The UN Refugee Agency Time Series, Erişim Tarihi: 01.11.2019, http://popstats.unhcr.org/en/time_series;

Worldbank, "World Development Indicators", Erişim Tarihi: 01.11.2019, http://datatopics.worldbank.org/world-development-indicators/.

HAVACILIK VE UZAY TEKNOLOJİLERİ SEKTÖRÜNDE MESLEKİ STANDART VE ULUSAL YETERLİLİKLERİN TANIMLANMASI: TÜRK HAVACILIK VE UZAY SANAYİİ ÖRNEĞİ

Emre YILMAZ
Berat Emre İLERİ
Şener KARABULUT
Mehmet ARİF ADLI

TÜRKİYE

ÖZET

Havacılık ve uzay teknolojileri sektöründe küresel ölçekte gereksinimlerin karşılanması gerekmekte ve uluslararası rekabet görece daha yoğun hissedilmektedir. Bu nedenle havacılık ve uzay teknolojileri alanında faaliyet gösteren kuruluşlar yüksek nitelikli ve spesifik ihtiyaçlarına uygun insan kaynağının yetiştirilmesi amacıyla istihdam öncesinden başlayarak yatırımlar yapmaktadır. Bu alanda ihtiyaç duyulan insan kaynağının geliştirilmesi noktasında önemli adımlardan birisi ihtiyaçların doğru analiz edilmesi ve belirli referanslardan faydalanılabilmesidir. Ancak halihazırda bu konuda ulusal düzeyde yeterli farkındalık ve aktif çalışma olmaması Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) bünyesinde meslek tanımları ve yetkinlikler üzerine yoğunlaşılmasına sebep olmuştur. Bu kapsamda Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) ile bir iş birliği protokolü imzalanarak havacılık ve uzay teknolojilerine yönelik imalat operasyonlarına ilişkin meslek standardı ve ulusal yeterlilikler hazırlanması faaliyetlerine başlanmıştır. Protokol uyarınca belirlenen mesleğe ait uluslararası Avrupa Yeterlikler Çerçevesiyle uyumlu tanımın ortaya konması ve buna bağlı olarak mesleğin icrası için gereken yeterliliklerin belirlenmesi sağlanacaktır. Bu çalışma sonucunda sektörde istihdam gerçekleştirilirken veya Ulusal İstihdam Stratejisi gereğince mesleki yükseköğretim kurumlarına ait öğretim programlarının endüstriyel ihtiyaçlara göre yeniden şekillendirilmesi çalışmalarında referans alınabilecek çerçeve çizilecektir. Böylece istihdam stratejilerine dayanak teşkil etmek ve eğitim – istihdam ilişkisini güçlendirmek üzere benzer çalışmaların yaygınlaşması adına örnek teşkil edecek çıktılar üretilecektir.

Anahtar kelimeler: Hava aracı imalatı, İstihdam, Ulusal Meslek Standardı, Ulusal Yeterlilikler

IDENTIFICATION OF NATIONAL OCCUPATIONAL STANDARDS AND VOCATIONAL QUALIFICATIONS IN AEROSPACE TECHNOLOGIES SECTOR: CASE OF TURKISH AEROSPACE

ABSTRACT

Aerospace technologies inherently have strong obligations to fulfill global requirements and hence international competition is fierce within the sector. Accordingly, organizations operating in the field of aerospace technologies make investments starting from a pre-employment period in order to develop highly qualified human resources addressing their specific needs. Accurate analysis of requirements in terms of employee qualifications based on certain references is essential in developing the human resources for the sector. However, there is a lack of awareness on the subject and no current work is known that addresses the issue in Turkey. Therefore, Turkish Aerospace concentrated on national occupational standards and vocational qualifications for its sector. Consequently, a protocol between the Vocational Qualifications Authority (VQA) and Turkish Aerospace was signed to initiate the identification of national occupational standards and vocational qualifications for manufacturing operations in aerospace technologies. It is aimed at forming the definition of the profession for the occupation determined by the protocol along with associated qualifications that comply with the European Qualifications Framework. The study will provide a reference frame that can be utilized in the recruitment phase within the sector and also in efforts for revising curricula of higher education institutions with respect to the National Recruitment Strategy document. Hence, expected outputs will set an example for similar studies aiming to form a basis for recruitment strategies and to strengthen the relationship between education and employment.

Keywords: Aircraft Manufacturing, Recruitment, National Occupational Standard, National Vocational Qualification

Havacılık sektörü, rekabete dayalı gelişen sivil ve askeri alanda küresel iş gücü piyasalarını doğrudan etkileyen bir sektördür. Havacılık ve uzay teknolojilerinde sahip olunan teknoloji ve nitelikli insan kaynağı, ülkelerin savunma alanına önemli bir güç katmakta ve düşmana karşı caydırıcı bir görev üstlenmektedir. Son 10 yılda ortaya çıkan özgün ürünler ile bu alanda ülkemizde önemli başarılara imza atılarak, sektör genelindeki gelişmeler ülkemizde her geçen gün ivme kazanmaktadır[1]. Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ), Milli Muharip Uçak (MMU), T625 Genel Maksat Helikopteri, Atak Helikopteri, Hür jet, Hürkuş Eğitim Uçakları gibi özgün projeler ile üretim teknolojilerinde, uçak yapı malzemelerinde, tasarım süreçlerinde, mühendislik hesaplama ve simülasyon sistemlerinde teknolojinin sunmuş olduğu fırsatlardan da yararlanarak değişim ve yenileşme sürecinde önemli adımlar atmaktadır. Böylece savunma sanayinde cari açığın kapatılması, yerli ve milli teknolojilerin geliştirilmesi hedeflenmektedir [2].

Dördüncü sanayi devrimi ile birlikte teknik standardizasyonlar ve mevzuatlardaki değişimler uluslararası üretim süreçlerinin yönetimi, iş ve eğitim organizasyonu üzerinde önemli etkilere sahip olmaya başlamıştır [3]. Teknolojide meydana gelen değişim rekabete dayalı gelişen, küresel iş gücü piyasalarında yetişmiş insan gücünün önemi her geçen gün artırmaktadır. Artan nitelikli iş gücü talebi karşısında mesleki ve teknik eğitim kurumları, üniversiteler ve sanayi kuruluşu temsilcilerinin nitelikli mesleki eğitim konusunda farkındalığı her zaman üst seviyelerde tutma zorunluluğu ortaya çıkmaktadır [4]. Aynı zamanda makro ekonomik şartlar ve hızla değişen piyasa talebinin etkisiyle, işverenler işgücünün gerçek çalışma becerileri ve çalışma ortamının değişimine uyum sağlaması konusunda daha fazla beklenti içerisine girmektedirler [5]. Bu anlamda, ulusal meslek standartlarının belirlenmesi farklı mesleki eğitim sistemi içerisinden teknisyenlerin, ortak teknik becerilere sahip olarak mezun olması istihdam edilebilirlikleri üzerinde önemli bir etki oluşturacaktır. Bu etki mesleki eğitim kurumları bakımından itici bir güç oluşturacak ve mezunların uluslararası dolaşım gibi bireysel fırsatları kullanabilmeleri bakımından anlam kazanacaktır [4]. Ülkemizde ulusal ve uluslararası meslek standartlarını temel alarak teknik ve meslekî alanlarda ulusal yeterliliklerin esaslarını belirleme; denetim, ölçme ve değerlendirme, belgelendirme ve sertifikalandırmaya ilişkin faaliyetleri yürütmek için gerekli ulusal yeterlilik sistemini kurmak ve işletmek üzere Meslekî Yeterlilik Kurumu (MYK) kurulmuştur. Kuruluş kanununda, ulusal meslek standartları, “bir mesleğin başarı ile icra edilebilmesi için MYK tarafından kabul edilen; gerekli bilgi, beceri, tavır ve tutumların neler olduğunu gösteren asgari normlar” olarak tanımlanmıştır. Aynı kanun ile mesleki eğitimde birlikteliği ve ortak standardı sağlamak üzere Millî Eğitim Bakanlığı ve üniversitelerin meslekî ve teknik eğitim ve öğretime ilişkin programlarını bir yıl içinde ilgili ulusal meslek standartlarıyla uyumlu hâle getirmesi gerektiği hüküm altına alınmıştır [6].

Dünya hava trafik raporuna göre, Eylül 2019’un ortasından itibaren yolcu sayısının bir önceki yıla göre yüzde 6,4 artarak 8,8 milyar seviyesine ulaştığı ifade edilmiştir [7]. Dünya uçak filosu büyüdükçe, yolcuların taleplerini karşılayabilmek için havayolu firmalarının teknisyen ihtiyacı da artmaktadır. Airbus, gelecek 20 yılda bir milyondan fazla havacılık endüstrisi çalışanlarının mümkün olan en geniş ölçüde eğitilmesi gerektiğini öngörmektedir [8]. Sadece Avrupalı şirketlerin 2017 ve 2035 yılları arasında 106.000 pilot ve 111.000 teknisyen istihdam edeceği tahmin edilmektedir [9]. Havacılık sektöründe uçak bakım teknisyenleri alanında eğitimli teknisyen eksiği %42 olarak ifade edilmekte ve bu alanda küresel talebin gelecek 15 ila 20 yıl içerisinde artarak devam edeceği tahmin edilmektedir [10]. Günümüzde yeni nesil uçaklar, veri bağlantısı sistemleri aracılığıyla gerçek zamanlı olarak 400.000 ayrı parametreye kadar iletişim kurabilmekte ve kestirimci bakımın, uçak operasyonunda ve bakımında önemli bir rol oynamaya başlamaktadır [12]. Havacılık sektöründe meydana gelen bu gelişmeler doğrultusunda, uluslararası havayolu firmalarına çözüm ortağı olarak yer alan TUSAŞ ve ülkemiz havacılık sektörü için de üretim kapasitesinin artması ve devamında eğitimli teknisyen ihtiyacının oluşması muhtemel gözükmektedir.

Özgün ileri teknoloji ürünleri ülkemize kazandırmayı kendisine vizyon edinmiş olan TUSAŞ, Havacılık sektöründe ortaya koyduğu ürünler ile 2018 yılında gerçekleştirdiği 535.930.183,72 $'lık ihracat ile Türkiye İhracatçılar Meclisi tarafından Savunma ve Havacılık Sanayii Sektöründe "İhracat Şampiyonu" olarak seçilmiştir[13]. Havacılık ve uzay sanayii ürünleri doğası gereği hata toleransının sıfıra yakın olduğu ve ileri mühendislik uygulamalarıyla mümkün kılınabilen hassas araçlardır. Sektörün tanımlayıcı özelliği mükemmeliyetçilik ve bunun için gerekli olan katı kuralları vardır.Bu nedenle havacılık ve uzay sektöründe görev alan çalışanların yüksek nitelik gerektiren tasarım, analiz, imalat ve montaj operasyonlarını söz konusu kritik kurallar ve standartlara uygun olarak yerine getirebilecek yetkinlikte olması gereklidir. Bu şartların sonucu olarak havacılık sektörünü düzenleyen ve denetleyen çok sayıda sivil veya askeri otorite bulunmakta ve birçok sektöre göre çok daha kompleks ve hassas sertifikasyon süreçlerinden geçmektedir. Dolayısıyla havacılık ve uzay sektöründe faaliyet gösteren kuruluşlar bu zorlu beklentileri karşılayacak kalitede ve kritik kurallar silsilesine vakıf insan gücü yetiştirebilmek adına yoğun iş yeri eğitimleri gerçekleştirmektedirler. Sektörde görev almaya başlayanların mesleki deneyim ve yetkinliklerinden bağımsız olarak, sektöre özgü hassasiyet ve bilgi ve becerileri edinmesi için standartları tanımlanmış bir eğitim sürecine tabi tutulması gerekmektedir. Bu doğrultuda, TUSAŞ Akademi Başkanlığı tarafından yıllık olarak yaklaşık 500.000 öğrenci × saat eğitim verilmektedir. Yoğun iş yeri eğitimi gereksinimi sektör kuruluşları için önemli problemlerden biridir. Bu problem iki temel faktör sonucu ortaya çıkmaktadır. İlk faktör sektörün kendisine özgü yapısından ortaya çıkan eğitim ihtiyaçlarıdır. Diğer faktör ise örgün eğitimini tamamlayarak iş hayatına geçiş yapan potansiyel çalışanların endüstriyel beklentileri karşılamaktan uzak olmasıdır. Bu noktada istenilen niteliklere uygun iş gücünün yetiştirilmesi için istihdam öncesi döneme müdahil olunarak, eğitim kurumları ile iş birliği protokolleri yapılmaktadır. Böylece kuruluşlar, potansiyel çalışanlarını daha hazır hale getirmeyi ve istihdam sonrası eğitime ayrılması gereken zaman ve kaynağı asgariye indirmeyi amaçlamaktadır. Ancak, havacılık ve uzay teknolojileri alanlarında tanımlanmış Ulusal Meslek Standardı ve Ulusal Yeterlilikler bulunmadığından dolayı sektöre yönelik iş gücü yetiştiren mesleki ve teknik eğitim kurumlarının eğitim programları sektörel ihtiyaçları karşılayabilecek niteliği taşımamaktadır. Bu çalışmada, TUSAŞ liderliğinde havacılık ve uzay alanında Avrupa Yeterlilikler Çerçevesine uygun Ulusal Meslek Standartları ve Ulusal Yeterlilikler geliştirme çalışmaları ve bu çalışmaların ülkemiz havacılık ve uzay sektörü ile eğitim kurumlarına sunacağı katkılar tartışılmıştır.

Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi

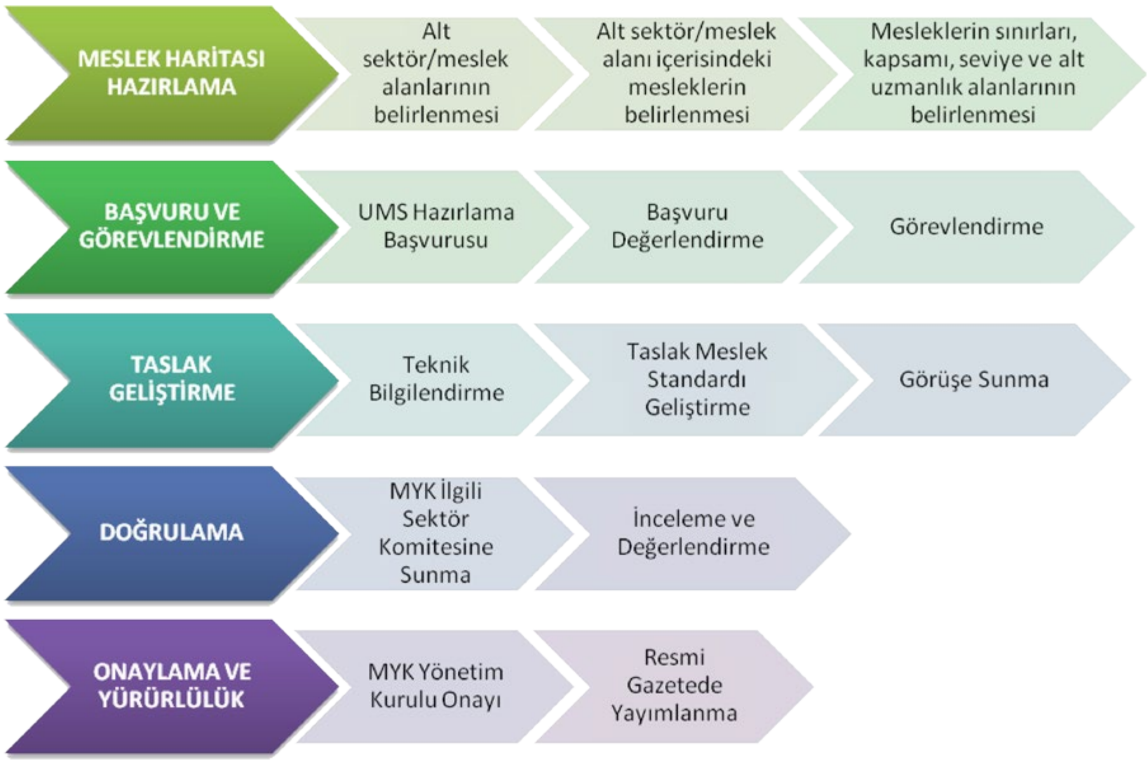
Avrupa Yeterlilikler Çerçevesi (AYÇ) farklı ülkelerde farklı eğitim sistemleri tarafından sağlanan bilgi, beceri ve yeterliliklerin anlaşılması ve karşılaştırılabilmesine yardımcı olan bir politika aracıdır. Bu çerçevede öğrenme çıktıları bakımından 8 seviye tanımlanmıştır. Bu seviyelerden 3 ile 5 arası mesleki eğitimler, 6-8 seviyeleri ise akademik dereceler için ayrılmıştır. Avrupa Yeterlilik Çerçevesinin ana hedefi Uluslararası Sektörel Yeterliliklerin entegrasyonunu ve uluslararası kuruluşların yeterlilik sistemlerini ortak bir Avrupa referans noktasıyla ilişkilendirmesini ve böylece uluslararası sektörel yeterlilikler ile ulusal yeterlilikler arasındaki ilişkiyi sağlamaktır. Dolayısı ile AYÇ'nin temel prensibi, bireylerin üye ülkeler arasında hareketliliğini teşvik etmek ve hayat boyu öğrenmelerine yardımı olmak şeklinde özetlenebilir. Yeterlilik, bireylerin iş veya öğrenme ortamlarında öğrenmiş oldukları bilgi ve becerilerin, yetkilendirilmiş bir kuruluş tarafından bireyin verilen standartlara göre öğrenme çıktılarını elde edip etmediğinin değerlendirilmesi ve onaylanması sürecinin sonucunda elde etmiş olduğu belgedir. Öğrenme çıktıları ise, bir öğrencinin öğrenme sürecini tamamlamasından sonra ne bildiğini ve neler yapabildiğini açıklamak için kullanılan bir ifade olup bilgi, beceri ve yetkinlikler olmak üzere üç kategoride belirlenmektedir [13]. Türkiye Yeterlilikler Çerçevesi (TYÇ), AYÇ ile uyumlu olacak şekilde tasarlanmış; ilk, orta ve yükseköğretim dâhil, meslekî, genel ve akademik eğitim ve öğretim programları ve örgün eğitim kurumları dışında iş ortamında öğrenilmiş tüm yeterlilik esaslarını gösteren ulusal yeterlilikler çerçevesini ifade etmektedir. Ülkemizdeki mevcut yeterliliklerin bir araya getirilmesi, yeterliliklerin kalitesinin artırılması, yaşam boyu öğrenmenin teşvik edilmesi, önceki öğrenmelerin tanınması ve tüm bireyler için eğitim ve istihdam fırsatları oluşturulması için "Türkiye Yeterlilikler Çerçevesinin Uygulanmasına İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik" Bakanlar Kurulunun 2015/8213 sayılı Kararıyla 19 Kasım 2015 tarihli ve 29537 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir [14].

Böylece istihdam edilebilirlik modeli, bireylerin sadece örgün eğitim kurumlarında almış oldukları eğitim ve sertifikalara göre değil aynı zamanda işgücü piyasasında öğrenmiş olduğu bilgi ve becerilerin öğrenme sonucuna yönelik bir tanımlamayı da kapsamaktadır [15].

Ulusal Meslek Standardı Ve Ulusal Yeterlik Tanımlama Süreci

Ulusal Meslek Standardı hazırlanacak meslekler, iş piyasasının ve eğitim kurumlarının öncelikli ihtiyaçları ve sektör komitelerinin önerileri dikkate alınarak MYK yönetim kurulunca belirlenmektedir. Şekil 1 de verilmiş olan akış diyagramından görüleceği üzere, öncelikle ilgili sektöre ilişkin "Meslek Haritası" çıkartılmakta ve ilgili sektörün ana bölümleri gruplar halinde sınıflandırılmaktadır. Daha sonra her grup altında yer alan mesleklerin sınırları ve seviyeleri belirlenmektedir. Meslek haritasının amacı sektörün genel analizini yapmak, bu yolla alt sektörlere, mesleklere, çalışan sayılarına, sektördeki anahtar eğilimlere, istihdam özelliklerine ve önceliklere ilişkin genel bir resim sağlamaktır. Meslek haritası birden fazla sektörde geçerli olan (yatay) mesleklerin de resmini ortaya çıkartmada yararlı olmaktadır. Böylece Ulusal Yeterlilik Sisteminde işgücü piyasasının talebi doğrultusunda bir

meslek dalında yetişmiş bir çalışanın belirli bir öğrenme süreci sonunda benzer yetkinlikler gerektiren bir başka meslek dalına geçişinin sağlanabilmesi mümkün olabilmektedir.

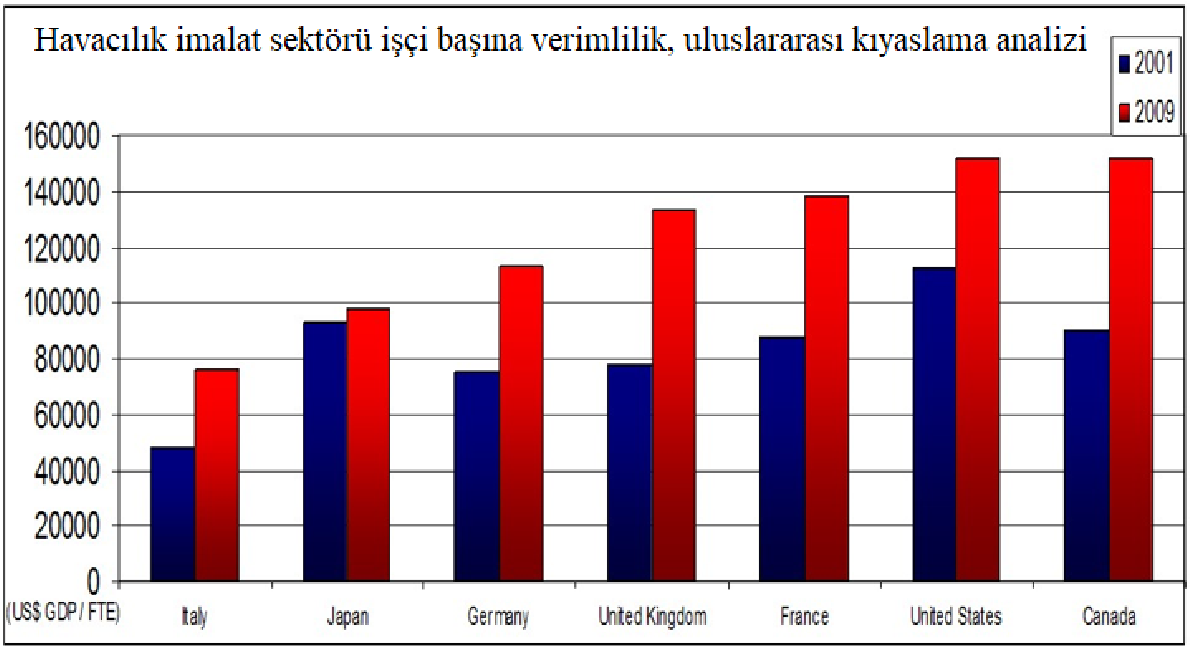
Şekil 1. Ulusal meslek standardı hazırlama süreci [14]

MYK, kuruma yapılan meslek standardı hazırlama başvurularını, sektörünü temsil etme yeteneği, sosyal tarafların etkin olarak katılımına ilişkin ortaklık/işbirliği kanıtları, süreci yönetmek için sayı ve uzmanlık itibariyle sahip olunan insan kaynağı ve altyapı imkânları kriterleri doğrultusunda değerlendirmektedir. Yapılan değerlendirmeler sonrasında MYK Yönetim Kurulunun görevlendirme kararı vermesi halinde işbirliği protokolü imzalanarak meslek standardı hazırlama çalışmaları başlatılır. Taslak meslek standartları, görüş ve değerlendirme formu ve ilgili diğer dokümanlar MYK ilgili sektör komitesince incelenmekte ve devamında taslak meslek standartları MYK Yönetim Kuruluna sunulmaktadır. MYK Yönetim Kurulu, sunulan taslak meslek standartlarını usul yönünden incelemekte sonucunda kabul veya ret de etmektedir. Yönetim Kurulu tarafından onaylanan ulusal meslek standartları Resmî Gazete'de yayımlanarak ulusal meslek standardı niteliği kazanmaktadır. Ulusal Yeterlilikler ise; ulusal ya da uluslararası meslek standartlarının temel alınması ile hazırlanan, öğrenme, ölçme-değerlendirme amacıyla kullanılan, bireylerin mesleğini başarı ile icra edebilmesi için sahip olmaları gereken bilgi, beceri ve yetkinlikler ile bu bilgi, beceri ve yetkinlikleri kanıtlamaları için nasıl bir ölçme ve değerlendirme sürecinden geçmeleri gerektiğini açıklayan ve Mesleki Yeterlilik Kurumu (MYK) tarafından onaylanarak yürürlüğe giren teknik dokümanlardır. Ulusal yeterlilikler, MYK' ya yeterlilik hazırlama başvurusunda bulunmuş ve MYK tarafından yapılan inceleme ve değerlendirme sonucunda görevlendirilen kuruluşlarca ya da MYK tarafından oluşturulan çalışma gruplarınca hazırlanmaktadır [14].

Sektör özelinde nitelikli iş gücüne yönelik ihtiyaçlar uluslararası boyutta da ortak standartlara sahip bir iş gücü gereksinimini ortaya koymaktadır. Geliştirilecek ürünlerle fark yaratmak vizyonuyla nitelikli iş gücüne olan ihtiyaçlar da her geçen gün artmaktadır. Sektöre yönelik iş gücüne uygun çalışmalar çerçevesinde gerekli becerilerin uygunluğunu ortaya koyan ve bunu eksiksiz ölçen bir "Yeterlilikler Sistemi" ile üretime sağlanacak katkıların arttırabileceği bir yapı oluşturulması gerekliliği her geçen gün daha da hissedilmektedir.

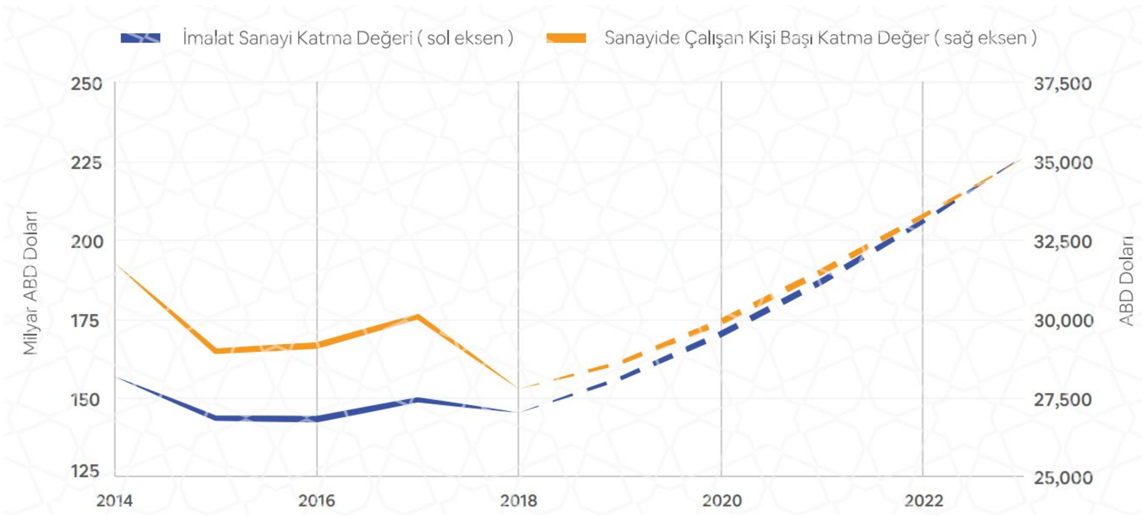
1. Ulusal Meslek Standartlarının ve Yeterliliklerin Tanımlanması ve Dijital Dönüşüm

Teknolojik ilerleme ve dijital dönüşüm, tüm dünya için yeni bir çağın kapılarını aralamış durumdadır. "Dördüncü Sanayi Devrimi" şeklinde adlandırılan bu gelişim süreci, insanlık için önemli imkânlar sunarken, ülkeler düzleminde ise tüm dengelerin değişmesine ve rekabet koşullarının yeniden şekillenmesine neden olmaktadır. Yapay zekâ ve makine öğrenmesi, nesnelerin interneti, büyük veri ve veri analitiği, nano teknoloji, biyoteknoloji, robotik gibi ileri ve yıkıcı teknolojiler ile otonom sürüş, insansız hava araçları, uzay havacılığı, hassas tıp gibi alanlarda kaydedilen ilerlemeler, üretimi, tüketimi, sosyal dokuyu ve eğitim politikalarını hızla dönüştürmektedir. Dördüncü sanayi devrimi, eğitim ve sektör politikalarının dijitalleşmeye uyumu ve iş gücü piyasası yetenek havuzunun ihtiyaçlarının yeniden tanımlanması gibi konularda yeni problemleri de beraberinde getirmektedir [16]. İleri üretim tekniklerindeki gelişme, yüksek vasıflı teknik eleman arayışına neden olacağı ve ileri imalat sanayiinin tamamında, 2025 yılına kadar hassas imalat alanında uzmanlaşmış kişilerin istihdamında önemli artış olacağı öngörülmektedir. Diğer taraftan el becerisine dayanan üretim ve temel mesleklerde ise bir gerileme beklenmektedir. İleri imalat sanayinde öngörülen büyümenin, Batı Avrupa ülkelerinde ve özellikle Almanya'nın liderliğinde devam edeceği düşünülmektedir. İleri imalat uygulamaları, tasarım ve üretim süreci boyunca çeşitli imalat teknolojilerinin kullanıldığı ve imalat zincirinin merkezinde yer alan havacılık gibi katma değeri yüksek sermaye yoğun sektörlerde çalışanları etkilemeye başlamış durumdadır [17].

Şekil 2. Havacılık imalat sektörü işçi başına verimlilik kıyaslaması [18]

Şekil 2'de havacılık imalat sektöründe ülkelere göre işçi başına verimlilik kıyaslaması yapılmıştır. Bu kıyaslamada en dikkat çeken ülke Kanadadır. 2011 yılı rakamlarına göre Kanada Havacılık ve Uzay sektöründe 87.000 kişi istihdam edilmiş ve 22,4 milyar dolar gelir elde etmiştir. İleriye dönük büyüme stratejisi olarak, yeni teknolojilere, vasıflı ve deneyimli insan kaynağına ve ürün geliştirmeye yatırım yapma şeklinde belirlemişlerdir. Bu amaca ulaşmak için havacılık alanında mesleki becerileri geliştirme, meslek standartlarını ve mevcut eğitim sistemini iyileştirecek hükümet politikalarının güçlendirmesi gerektiği ifade edilmiştir [18].Sanayinin yenilikçiliğini ve gelişmişliğini ölçmek için kullanılan bir gösterge, sanayide çalışan işçi başına sanayinin ürettiği katma değerdir. Şekil 2'de havacılık imalat sektöründe faaliyet gösteren ülkelerin 40.000 ABD dolarının üzerinde iken, Şekil 3' de görüleceği üzere Türkiye için bu değer imalat sanayinin tamamı için 2018 yılında 28.000 ABD doları olarak hesaplanmıştır. 2023 yılında bu değerin, %25 artış ile 35.000 ABD dolarına çıkarılması hedeflenmektedir [16].

Şekil 3. Türkiye imalat sanayi katma değeri ve kişi başı katma değer [16]

Ülkelerin rekabet stratejilerini ve politikalarını sanayide meydana gelecek dijital dönüşüme göre oluşturdukları görülmektedir. Almanya "Endüstri 4.0" kavramını ilk başlatan ülke olarak dönüşüm sürecinde sadece üretim ve teknolojinin yeterli olmadığını görerek insan, toplum, iş birliği yaklaşımı ile 2030 stratejisini oluşturmuştur. Japonya, dijitalleşme hedefini insan merkezli bir toplum yapısı üzerine kurgulamıştır. Güney Kore, akıllı teknolojiler ile bir değişim başlatabilmek için işgücü istihdam piyasasındaki değişikliklere hazır hale getirilmesi üzerine bir strateji kurgulamıştır. Bu dönüşüm sürecinde Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, Türkiye'nin küresel rekabet gücünü artıracak, ekonomik ve teknolojik bağımsızlığını temin edecek kritik teknolojilerde atılım sağlayacak politikaları, "Milli Teknoloji Hamlesi" yaklaşımında yapılandırılmış ve Milli Teknoloji Hamlesinin toplumun tüm fertlerinin ortak bir ideal ile sahiplenmesiyle hayata geçirilebileceğini ifade etmiştir. Milli Teknoloji Hamlesi için 6 temel alanda öncelik belirlenmiş ve bu kapsamlı değişimin ancak yüksek yetkinlik kapasitesine sahip, geniş bir insan kaynağı ile mümkün olacağı için odak noktasına da beşeri sermayenin gelişimi konulmuştur [16].

Türkiye'de ileri üretim teknolojisi çözümlerine en çok ihtiyaç duyan şirketler otomotiv, havacılık, savunma, dayanıklı tüketim malları, elektronik, kimya, makine, tekstil, gıda işleme, enerji ve madencilik sektörleridir. Sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü nitelikleri raporuna göre, beyaz yaka mesleklerde analitik düşünme, analiz etme ve esneklik/değişime uyum, mavi yaka mesleklerde ise teknoloji okuryazarlığı, dirençli olma/strese dayanıklılık ve takım çalışması gibi yetkinlikler ön plana çıkmıştır. Mevcut işgücünün dijital yetkinlikleri kazanacak şekilde eğitilmesinin gerekliliği vurgulanmıştır. İşgücü yetkinliklerinin geliştirilmesi için mesleki eğitim müfredatının dijitalleşmeyi de içerecek şekilde güncellenmesi, eğiticilerin eğitimine yönelik düzenlemelerin yapılması ve uygulamalı eğitimin etkinliğinin arttırılmasını sağlayacak düzenlemeler yapılması gibi strateji önerileri yapılmıştır [19].Bilgi iletişim teknolojilerindeki (BİT) gelişmelerden özellikle havacılık sektörü en çok etkilenen sektörlerin başında gelmekte, üretim süreçlerinde endüstriyel robotik uygulamalarının, 3D üretim teknolojilerinin ve sanal/artırılmış gerçeklik ve simülasyon teknolojileri gibi dijital becerilerin daha etkin kullanılmasına yol açmaktadır. Türkiye'de BİT'e dayalı mesleklerde nitelikli işgücü eksikliği, birçok şirketin ana sorunu haline gelmektedir. Yeni dönemde en önemli sermaye, eğitimli ve nitelikli insan kaynağı olacaktır. Bu nedenle kendi sistemlerini tasarlayıp yönetebilen bir konuma gelebilmek için Türkiye'nin bugün gerekli yetkinliklere sahip nitelikli bir işgücünü yetiştirmesi çok büyük önem arz etmektedir. Bu çerçevede, Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı, sektördeki dijital dönüşüm sürecini hızlandırmak için kamu-özel iş birliğine dayalı bir model geliştirmiş ve Endüstride Dijital Dönüşüm Platformu'nu oluşturmuştur. Bu platform iki stratejiyi göz önünde bulundurmaktadır. Bunlardan ilki, sanayiyi dijitalleştirmek, Türkiye'yi hazır teknolojileri ithal etmek yerine kendi teknolojisini üretecek ve bu teknolojileri etkin bir şekilde kullanacak şekilde konumlandırmak. İkincisi, üretim endüstrisinin dijital dönüşümünü sağlamak için teknoloji üretme kapasitesini güçlendirmek. Bu nedenle, sektörde meydana gelen dijital dönüşüme uyumlu olacak şekilde havacılık alanında yeni meslek standartlarının da tanımlanması önem taşımaktadır.

Havacılık alanında hâlihazırda yapılmakta prosesler için mesleki ve teknik eğitim kurumlarının havacılık sektörünün gerektirdiği işgücü niteliklerine sahip eğitim müfredatına sahip olmadıkları görülmektedir. Diğer taraftan, sektördeki teknoloji ve üretim araçlarındaki hızlı değişimler müfredata zamanında yansıtılmamakta mezunlar işgücü piyasasının gerektirdiği mesleki bilgi ve becerileri sağlayamamaktadır. Bu nedenle, havacılık sektörü mesleklerinin standartlarını ve yeterliliklerini belirlemek ülkemiz havacılık ve uzay sanayi için çok önemlidir. Yeni tanımlanacak havacılık alanı meslek standartları ve ulusal yeterlilikler çerçevesinde eğitim kurumları da müfredatlarını güncelleme yoluna gideceklerdir. Böylece havacılık sektörü yeni istihdam ettiği işgücünü hızlı bir şekilde üretim süreçlerine adapte edebilecektir.

Bu bağlamda, mevcut durum analizi yapıldığında, temel olarak dört problem gözlenmektedir. Bunlar;

1- Havacılık üretim sektörü alanında personel yetkinliklerini nesnel olarak ölçmek ve bu yetkinliklerinin gelişimini izlemek için standart bir sistem yoktur. Hava aracı imalatı alanında Türkiye'de belirlenmiş ulusal meslek standardı ve yeterlilikleri bulunmamaktadır.
2- Dijital dönüşüm sürecine uyum sağlayacak mesleklerde mesleki yeterlilik ve standartlar bulunmamaktadır.
3- Kaliteli ve verimli üretim yapabilmek için çalışanların uzmanlık alanlarında aldıkları eğitim yeterli değildir.
4- Teknisyenlerin kariyer motivasyonu için belirlenmiş bir standart bulunmamaktadır.

TUSAŞ, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığının 2023 sanayi ve teknoloji strateji bileşenlerinden "Sürdürülebilir İlerleme için Beşeri Sermayenin Gelişimi" hedefi doğrultusunda havacılık ve uzay sanayinin ihtiyaç duyduğu yeni yetkinlikler, beceriler ve sektörel uzmanlıkları belirleyerek havacılık alanında ülkemizin ilk ulusal meslek standartlarını ve ulusal yeterliliklerini oluşturmaya başlamıştır. Bu kapsamda MYK ile yapılan protokol çerçevesinde, Hava Aracı Montaj Elemanı (Seviye 4) ulusal meslek standardı ile Hava Aracı Kompozit Parça İmalatçısı (Seviye 4), Hava Aracı Metalik Parça İmalatçısı (Seviye 4), Hava Aracı Yapısal Montaj Elemanı (Seviye 4), Hava Aracı Elektriksel Montaj Elemanı (Seviye 4) ve Hava Aracı Montajı Robotik Sistemler Operatörü (Seviye 5) başlıkları altında ulusal yeterlilikler taslakları hazırlanarak MYK'nın onayına sunulmuştur. Ülkemiz genelinde havacılık imalat sektöründe henüz yayımlanmış bir meslek standardı olmaması sebebiyle bu mesleklere özgü mesleki test ve sertifikasyon merkezi ihtiyacını da ortaya koymaktadır. Bu nedenle Ankara Uzay ve Havacılık İhtisas Organize Sanayi Bölgesi içerisinde akredite bir mesleki test ve sertifikasyon merkezi kurulumu, havacılık sektöründe Robotik Uygulama, Sanal/Artırılmış Gerçeklik, Simülasyon ve Katmanlı İmalat başlıklarında 4., 5. ve 6. seviyelerde Ulusal Mesleki Standartları hazırlanması için girişimde bulunulmuştur.

2. Genel Değerlendirme ve Sonuç

Bu çalışmada, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) özelinde 21. yy becerilerine sahip işgücünün yetiştirilmesi ve ülkemizin ileri teknolojiyi üreten bir topluma dönüştürülmesi, eğitimde etkinlik ve verimlilik potansiyeli olan yenilikçi teknoloji ve uygulamaların geliştirilmesi, fırsat eşitliği ve yaşam boyu öğrenme felsefesi kapsamında havacılık alanında standartları belirlenmiş bir eğitimin modelinin oluşturulmasına yönelik yapılan çalışmalar özetlenmiştir. Havacılık alanında ulusal meslek standartlarının geliştirilmesi kapsamında yapılan çalışmalar şu şekilde özetlenebilir:

1- Havacılık sektörüne yönelik ülkemizde ilk defa ulusal meslek standartları ve ulusal yeterliliklerin tanımlama çalışmaları başlamıştır. Bu kapsamda bir adet ulusal meslek standardı ve beş adet ulusal yeterlilik yayımlanmak üzere MYK'nın görüşüne sunulmuştur.
2- Havacılık sektörünün ihtiyaç duyduğu yeni yetkinlikler ve becerilerin meslek liseleri, meslek yüksekokulları ve üniversitelerde müfredatın yeni ihtiyaçlar doğrultusunda

revize edilmesi için Milli Eğitim Bakanlığı ve üniversiteler ile birlikte çalışmalar yürütülmektedir.

3- Havacılık sektöründe meydana gelecek dijital dönüşüme yönelik olarak için yeni meslek standartlarının belirlenmesi ve sertifikasyonunun sağlanması için Robotik Uygulama, Sanal/Artırılmış Gerçeklik, Simülasyon ve Katmanlı İmalat başlıklarında 4., 5. ve 6. seviyelerde Ulusal Meslek Standartları hazırlanması için girişimde bulunulmuştur.

Ülkemizde havacılık alanında test ve sertifikalandırma yapabilecek akredite bir test merkezi kurulumu süreci başlatılmıştır.

3. Kaynakça

1. Altuntaş, Serkan, Türkay Dereli, Cengiz Özşalap. "Kalite fonksiyonu göçerimi (KFG) ile askeri havacılıktaki bakım faaliyetleri için yeni ürün tasarımı." Gazi Üniversitesi Mühendislik-Mimarlık Fakültesi Dergisi 34:4 (2019) 2187-2202

2. SSM faaliyet raporu, Savunma Sanayii Müsteşarlığı 2015 Faaliyet Raporu, 2015.

3. Guile, D. and Unwin, L. (2019) "VET, Expertise and Work: Situating the Challenge for the 21st Century", in Guile, D. and Unwin, L. (Eds.), The Wiley International Handbook on Vocational Education and Training, Wiley, Boston, pp.19-40.

4. Tuncer, M., Taşpınar, M. (2004). Meslek standartları ve çeşitli mesleki sınıflama sistemleri. Fırat Üniversitesi Doğu Araştırmaları Dergisi, 2(3), 1-10.).

5. Zheng, Y.,&Chen, L. 2018, August. The View point of the Uselessness of Vocational Qualification Certificate: Analysis and Solution. In 2018 International Conference on Information Technology and Management Engineering (ICITME 2018). Atlantis Press.

6. Bakanlıklara bağlı, ilgili, ilişkili kurum ve kuruluşlar ile diğer kurum ve kuruluşların teşkilatı hakkında cumhurbaşkanlığı kararnamesi, Kararname Sayısı : 4, Yayımlandığı Resmî Gazetenin Tarihi - Sayısı : 15/7/2018 – 30479).

7. https://www.internationalairportreview.com/article/101952/world-airport-traffic-report-preview-aciworld/

8. Airbus. Global Market Forecast. Growing Horizons 2017-2036. ISBN: 978-2-9554382-2-6. France; 2017.

9. Boeing Global Services. 2017 Pilot and Technician Outlook. Available from: http://www.boeing.com/resources/boeingdotcom/commercial/market/pilot-technicianservices/assets/downloads/2017-pto-oshkosh-air-show.pdf

10. Prentice B, Costanza D, Smiley J. When Growth Outpaces Capacity. MRO Survey 2017. Oliver Wyman; 2017.

11. Novak, D.,Pavlinović, M., &Trojko, F. 2018, January). An Outline of Sectoral Qualification Framework in Aviation Industry. In International Scientific Conference "Science and Traffic Development".

ATEŞLİ SİLAHLARDA DEĞİŞİK TİP VE ÖZELLİKTEKİ YİVLİNAMLUNUN MENZİLE OLAN ETKİSİNİN ARAŞTIRILMASI

Doç. Dr. Haşim PIHTILI
Fırat Üniversitesi / Mühendislik Fakültesi, Makine Mühendisliği Bölümü
hpihtili@firat.edu.tr.com

Mak. Müh. Ramazan YILDIRIM
Fırat Üniversitesi / Mühendislik Fakültesi, Makine Mühendisliği Bölümü
ry.yildirim571@gmail.com

TÜRKİYE

Savunmaya yönelik araştırmalar hemen hemen insanlığın ortaya çıkışıyla aynı zamana denk gelmektedir. İnsanoğlu, hem kendisine zarar verebilecek olan canlılara karşı kendini savunmak hem de kendisinin ihtiyacı olan yiyecekleri temin etmek için bazı aletlere ihtiyaç duymuştur. Bu duyulan ihtiyaçlar sonucunda da silahlar ortaya çıkmıştır. Silahlar tarihsel kaynaklara göre öncelikli olarak ucu sivriltilmiş veya ağzı keskinleştirilmiş taşlardan yapılmıştır. İnsanlığın bilgi birikimi arttıkça da silahlarda gelişme göstererek sürekli ilerleme kaydetmiştir.

Metalin işlenmesiyle taş ve odun esaslı silahlar yerlerini metal malzemeli olanlara bırakmıştır. Önceleri insan gücü ile fırlatılan silahlar zamanla geliştirilen sapan, yay, mancınık vb. sistemlerle daha etkili ve isabetli bir şekilde cisimlerin fırlatılmasına imkân tanınmıştır. Özellikle mancınıklarla çok büyük kütleli cisimler uzak mesafelere fırlatılarak uzun süre savaş alanlarının korkulu silahı haline gelmişlerdir. Barutun bulunmasıyla eski usul silahlar yavaş yavaş yerlerini ve önemlerini kaybetmişlerdir.

Özellikle, barutun yakılması sonucu ortaya çıkan yüksek miktardaki gazın oluşturduğu basınçtan faydalanılarak sürekli yeni silahlar icat edilmiştir. Bu silahların başında top, obüs, havan vs. gibi sistemler gelmektedir. Zamanla bu sistemler geliştirilerek çok farklı ve değişik özellikteki birçok yeni silahlar üretilmiştir. Silahlar başlı başına yeni bir bilimsel alanın doğmasına sebep olmuşturlar. Teknolojik ilerlemelerin temelinde askeri sistemlerin çok büyük katkıları mevcuttur. Özellikle, 1. ve 2. Dünya savaşları, insanlık tarihi için utanç zamanları olsalar da teknoloji yönünden insanlığa çağ atlatmışlardır.

Günümüzdeki ateşli silah sistemleri son teknolojik gelişmelerden dolayı tasarımlarının zirvesini yakalamıştır. Ateşli silahlar üzerinde yapılan çalışmalar temelde silah sisteminde fırlatılan mühimmatın vurulmak istenen hedefe en etkin vuruşu yapması ve daha uzun menzillere atış yapabilme kabiliyetini silah sistemine kazandırmayı amaçlamaktadır. Bu özelliklerin silah sistemine kazandırılabilmesi için; çok yüksek enerjili barut, barutun yanması sonucu meydana gelecek olan basınca dayanıklı bir namlu ve oluşan bu basıncı verimli kullanılmasını sağlayacak sistem ve mühimmatlarla ancak olabilir. Ateşli silahlarda namlu silah sisteminin en önemli parçalarından biri olup tasarım ve imalatı oldukça karmaşık

süreçler içermektedir. Namlular yivli ve yivsiz olmak üzere temelde ikiye ayrılırlar. Top ve obüs gibi silah sistemlerinde yivli namlu kullanılır. Namluların üretimi karmaşık, zor ve pahalıdır.

Namlulu silah sistemlerinin temel amaçları ateşlenen mermiyi maksimum hızla istenilen hedefi vuracak şekilde göndermektir. Silah sisteminin mermiyi maksimum hızla fırlatabilmesi için ihtiyaç duyduğu kuvvet mermi gerisinde namlu içinde barutun yanması sonucunda oluşan yüksek basınçla sağlanmaktadır. Silah sistemi içerisinde meydana gelen basınç değeri silahın tasarımında dikkate alınan önemli balistik parametrelerden biridir. Bir silah sisteminin menzilini etkileyen en önemli parametre merminin namlu içindeki hız dağılımı ve neticesinde namludan ilk çıkış hızıdır. Merminin namludan ilk çıkış hızını etkileyen en önemli parametre namlu iç basıncıdır. Diğer parametreler ise şöyle sıralanabilir; namlu iç sürtünmesi, merminin kütlesi ve merminin ağırlığıdır. Ateşlenen barut yanmaya başlamasıyla namlu içerisinde çok yüksek sıcaklık ve basınç değerleri oluşmaktadır. Oluşan bu yüksek basınç yanma odasının çeperlerine ve mermi tabanına etki etmektedir. Mermi tabanına uygulanan basınçtan dolayı oluşan kuvvet, mermi ile namlu arasındaki sürtünme kuvvetinden fazla olduğunda mermi namlu içerisinde hızlı bir şekilde hareket etmeye başlar ve hızla namluyu terk eder.

Konu ile alakalı literatür çalışmalarına bakıldığında, çalışma savunma sanayiye yönelik olduğundan fazla bir araştırma bulunmamaktadır. Bununla birlikte, Namlu iç balistiğine yönelik literatürde çeşitli çalışmalar mevcuttur.(Sönmez, 2009) ‘’Obüs Namlusu Yanma Odasında Atış Esnasında Ortaya Çıkan Gerilmelerin Matematiksel Modellenmesi ve Analizi’’ adlı yüksek lisans çalışmasında obüs namlusu incelenmiştir. Yapılan incelenmede atış esnasında namludaki en yüksek gerilmenin olduğu yanma odasına etki eden gerilmelerin matematiksel modeli çıkarılmış. Yapılan çalışmada farklı sevk barutlarının kullanıldığı atışlardan elde edilen anlık namlu iç basınç değerleri kullanılarak, farklı malzemelerden üretilen namluların yanma odalarına etki eden gerilme değerleri ve yanma odalarındaki toplam deformasyon değerleri zamana bağlı olarak yapılan analizler neticesinde elde edilmeye çalışılmıştır.(Özyılmaz, 2010) ‘’Hafif Silah Tasarımının Balistik Açıdan İncelenmesi’’ adlı yüksek lisans çalışmasında hafif silah tasarımına etki eden mühimmat tipinin seçimi, namlu tipi, mekanizmalar ve patlama anında gerçekleşen termodinamik etkiler incelenmiş, bu değişkenlerin etkinliği deneysel çalışmalar sonucu elde edilen veriler yardımıyla doğrulanıp elde edilen sonuçlara göre silah tasarımında en önemli değişkenin mühimmat seçimi olduğu belirtilmiştir.(Esen İ. Koç M.A ve Mulcar H, 2012) ‘’35mm Uçaksavar Namlusunun Atış Esnasındaki Dinamik Analizi’’ adlı çalışmalarında 35 mm çapında ve 3240 mm boyundaki bir uçaksavar namlusunun dinamik davranışı incelemişler. Çalışmada, patlama anında oluşan şok dalgaları hariç tutularak mermi çekirdeği ile namlunun dinamik etkileşimini sınırlandırıp, meydana gelen dinamik etkileşim için Matlab yazılımında bir program yazarak sonlu elemanlar yöntemi ve Newmark’ın doğrudan zaman integrasyonu yöntemiyle ivmelenmekte olan mermi çekirdeği ve namlunun hareket denklemi çözerek dinamik yer değiştirmeleri elde etmişler. Namlunun katı modeli SOLİDWORKS programı ile oluşturmuşlar. Namluya ait doğal frekanslar ve mod şekilleri, ANSYS ve MATLAB programında elde edilerek sonuçlar karşılaştırmışlar.(Yazıcı, Z. 2001)“Namlulu silahların iç balistiğinin sayısal benzetilmesi ve deneysel çalışması” Yüksek lisans tez çalışmasında, namlulu silahların iç balistiğinin sayısal benzetilmesi ve deneysel çalışması konusunu

irdelemiştir. Yazıcı çalışmasında, iç balistik ön tasarımı için iki sayısal benzetim yazılımı oluşturmuş.(Akbulut M. 2016)“Ağır silah namlularında zorlanmış konveksiyon ile soğutmanın sayısal incelenmesi” adlı yüksek lisans tez çalışmasında; Ağır silah namlularında, seri atışlar yapıldığında, sevk barutunun yanması sonucu açığa çıkan gazlardan namlu iç yüzeyine büyük miktarda ısı transferi gerçekleştiğini ve bu vesileyle birlikte namluda aşınma ve erozyon miktarları arttığını sadece doğal soğutmalı namlunun çoklu atış görevi için yetersiz olduğu sonucuna çıkarmıştır.

2.BALİSTİK BİLİMİ

Balistik genel anlamıyla belirli bir hedefe fırlatılmış merminin hareketini inceleyen bir bilim dalıdır [6]. Balistik; uzaya fırlatılan cisimlerin, özellikle mermilerin namlu içindeki ve dışındaki hareketlerini ve hedef üzerinde oluşturduğu etkisini inceleyen bilimdir [6].

Balistik Tipleri

Balistik bilimi temelde; iç balistik, dış balistik ve terminal balistik olarak üç dala ayrılır.

İç Balistik

Silah sisteminin ateşlemesinden, merminin silah namlusunu terk edişine kadar meydan gelen olayların incelenmesi iç balistik tarafından yapılır. İç balistiğin temel görevi, mermi namlu ağzını terk ederken mermiye istenen bir ilk hız ve yeterince dönü kazandırmaktır. İç balistik hesaplamalar için temel olarak kullandığı denklemler şunlardır; hareket denklemleri, hal denklemleri, enerji dengesi, sürtünme kuvveti ve mermi çekirdeğinin dönmesi, ısı kaybı ve mermi çekirdeğinin dönme enerjisidir [5].

Hal Denklemi

İstenilen basıncı elde etmek için kullanılan barut gazlarının hal denklemi; gazların yoğunluğu, sıcaklığı ve basıncı arasındaki bağıntıyla açıklanır. Namlu içerisinde barutun yanması sonucu ortaya çıkan yüksek sıcaklık ve basınç nedeniyle, barut gazları ideal gaz kanuna uymazlar. Barut gazları için sıkıştırılabilme etkisinin de göz önüne alındığı özel formül geçerlidir. Ancak bu formülün karmaşık olması nedeniyle onun yerine daha basit olan“Nobel-Abel Hal Denklemi” uygulanmaktadır [1]

$$p(v - m_g b) = m_g.R.T$$

Enerji Dengesi

Barutun yanması sonucunda ortaya çıkan yüksek enerji; mermi çekirdeğinin kinetik enerjisini, namlu içerisinde çekirdeğin arkasından hareket eden gaz partiküllerinin kinetik enerjisini, çekirdek ile namlu arasındaki sürtünme kayıplarını, mermi çekirdeğinin dönme enerjisini ve namludan atmosfere yayılan ısı kaybıyla ilişkilidir [1].

$$\int F\,dx = \Delta\left(\frac{mv^2}{2}\right) = \Delta E_k$$

Sürtünme Kuvveti ve Mermi Çekirdeğinin Dönmesi

Yivli bir namludan fırlatılan mermiye dönme kabiliyetini namlu içerisinde bulunan yiv ve setler yardımıyla verilir. Mermi üzerinde bulunan sevk çemberiyle namlu arasında belli bir toleransla sıkı geçme hali mevcuttur. Sevk çemberi namlu malzemesine göre çok yumuşak bir malzemeden imal edildiğinden mermi harekete zorlandığında sevk çemberi üzerinde hareket ettiği yiv setlere uyumlu bir şekilde aşınır. Mermi ile namlu arasında muazzam bir uyum sağlayarak gazın mühimmatın önüne geçmesine önleyerek sızdırmazlık görevi de sağlamaktadır. Sevk çemberi üzerinde açılan helezonik izler vasıtasıyla mühimmat namlu içerisindeki yiv ve setleri takip ederek merminin dönmesini sağlar. Bu sebeplerden dolayı barutun yanması sonucu elde edilen gaz basıncının bir kısmı; merminin döndürülmesi, setlerdeki sıkı geçme ve sürtünme kuvvetinin yenilmesine harcanır [1].

$$T_A = J_A \frac{dw}{dt}$$

Isı kaybı

Barutun yanması sonucu ortaya çıkan ısının bir kısmı silah platformuna ve mermiye geçerken bir kısmı da atmosfere atılan gaz ile beraber atmosfere yayılır[1].

Dinamiğin Temel Hareket Denklemi

Eylemsiz bir referans sisteminde, bir parçacık üzerindeki net kuvvet onun çizgisel momentumunun zaman ile değişimi ile orantılıdır. Bir cisim üzerindeki net kuvvet (*F*), cismin kütlesi (*m*) ile ivmesinin (*a)* çarpımına eşittir.

F=ma $F = m\frac{d_x^2}{dt^2} = m \cdot a$(5)

Momentum Denklemi

Momentum(mv), kütle ile hızın çarpımına eşittir.

$$\int \square\, d\square = \square(\square\square) = \square\square$$

Namlu İç Balistiğinin Fiziksel Modellemesi

Bir merminin, silah platformundan fırlatılması için ihtiyaç duyduğu enerjiyi barutun yakılması sonucu ortaya çıkardığı gazın basıncıyla sağlanır. Kısaca, kimyasal enerjinin kinetik enerjiye dönüşmesi demektir. Namlu içindeki fiziksel olayları ideal gaz denkleminden yola çıkılarak aşağıdaki gibi ifade edilebilir.

$pV = m_g RT$

Merminin Hareket Denklemleri

$$F_t = m_t \cdot a_t$$

Namlu boyunca eksenel merminin ivmesi: $a_m = \frac{dv_m}{dt}$(9

$\square_{\square} = \square_{\square} \cdot \frac{d\square_{\square}}{d\square}$yazılır .(10)

Toplam kütle **:** $\square_{\square} = \square_{\square} + \propto \cdot\, \square_{\square}$(11)

Burada;

$\boldsymbol{m_{m;\ merminin}}$ kütlesi (kg)

$\boldsymbol{m_b}$; barutun kütlesi (kg)

Mermi tabanına etki eden toplam kuvvet : $\square_{\square} = \square_{\square} - \square_{\square} = \square_{\square} \cdot \square - \square_{\square}$(12)

Merminin hareketini modellemek için merminin namlu boyunca değişen $V_m(x)$ hızı için aşağıdaki fonksiyon tanımlanmıştır. (Bolle ve Seitz 1941).

Namlu boyunca eksenel merminin hızı: $\square_{\square}(\square) = \frac{\square\square}{(\square+\square)}$(13)

Merminin hareket denklemleri düzenlendiğinde aşağıdaki şekli alır.

$\square_{\square} \cdot \frac{d\square_{\square}}{d\square} = \square_{\square} \cdot \square - \square_{\square}$ (14)

Burada,

A Namlu iç kesit alını (mm^2)

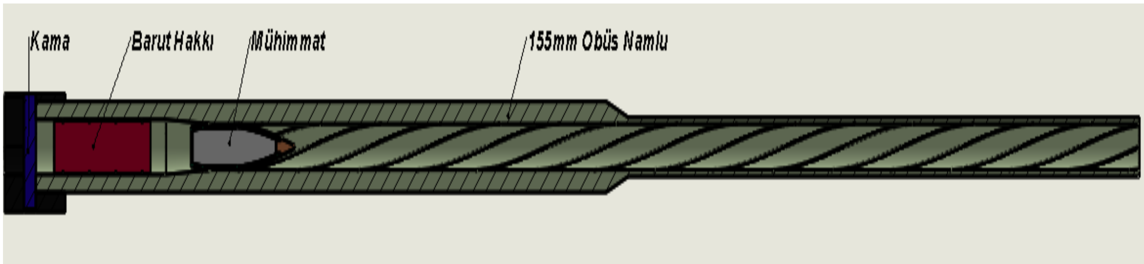
$\boldsymbol{F_s}$; Toplam sürtünme kuvveti(N)

Lagrange yaklaşımına göre daha önce belirtildiği üzere oluşan basınç farkından dolayı kama basıncı $\boldsymbol{P_k}$ ile mermi taban basıncı $\boldsymbol{P_m}$ arasındaki ilişki aşağıdaki şekilde yazılabilir.

$\square_{\square} = \square_{\square}\left(1 + \frac{\square_{\square}}{2\square_{\square}}\right)$(15)

3 TOP ve OBÜSLERİN MODELLEMESİ

Bir obüsün ateşe hazır hale getirilmesi şu şekildedir mermi, yivli namluya hızlı bir şekilde çakılarak merminin üzerindeki sevk çemberi yivlere oturtulur. Yanma odasına (merminin arkasına)fırlatılacağı hedefe göre yeterince barut koyulur ve kama mekanizması kapatılır (şekil3.1).

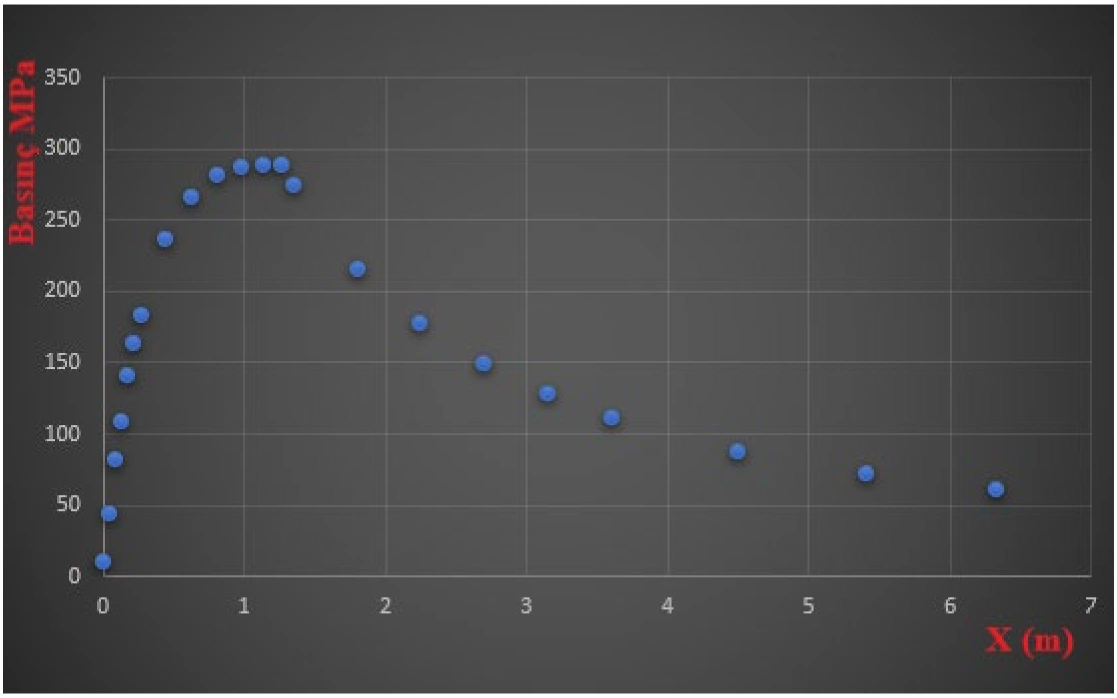

Şekil 3.1 Atışa hazır silah sistem kesiti.

Silah sistemi hedefe tevcih edildikten sonra, ateşleme gerçekleştirilir. Ateşlenen fünye barutu tutuşturarak yanma odasında iç basıncı ile sıcaklığını arttırır. Meydana gelen basınç, yanma odasının duvarlarına ve mermi tabanına etki etmeye başlar. Mermi tabanına etki eden basınç kuvveti, mermi sevk çemberi ile namlu yivleri arasındaki sürtünme kuvvetini yendiği anda mermi namlu içerisinde harekete başlar. Mermi, namlu içinde hareket ederken aynı zamanda barut yanmaya devam eder ve mermi gerisinde yanmamış haldeki barut taneleri ile yanma ürünü gazlardan oluşan çift fazlı bir akış gerçekleşir. Barutun tamamen yanması, mermi namluyu terk etmeden önce biter. Mermi, namlu içerisinde çok kısa sürede hızlanarak hareket eder ve namlu ağzında maksimum hız değerine ulaşır. Atış sonrası, namlu içerisinde sıcaklık ve basınç değerlerinin çok yüksek olmasından dolayı, gerçekleşen teknik olaylar, karmaşık bir hal almaktadır.

Resim 3.1 Kartuşsuz Bazı Obüs ve Top Mühimmat Çeşitleri.

Grafik 3.1 MKE 155mm Obüs Namlusu Boyunca Basınç Dağılım Grafiği [6]

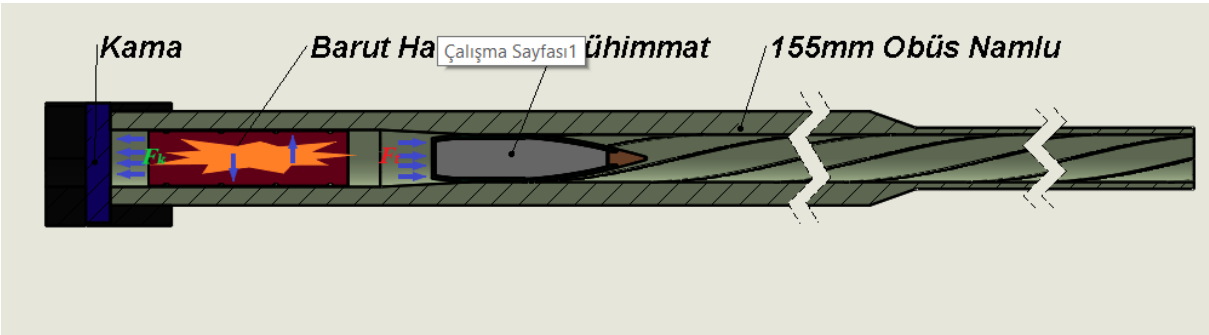
Barutun yakılması sonucu ortaya çıkan enerji miktarları, Tablo 3.1 de verilen şekilde harcanmaktadır. Namlu içerisinde merminin hareketini etkileyen parametrelerden bazıları şunlardır; merminin kütlesi, kullanılan barutun cinsi ve miktarı, mermi ve namlu arasındaki sürtünmedir. Bu parametreler, merminin namlu çıkış hızını da doğal olarak etkilemektedir.

Bu çalışmada, merminin hareketini etkileyen parametreler üzerinde bazı değişiklikler yapılarak mermi ile namlu arasındaki sürtünme miktarını azaltmaktır. Merminin ilk hareketini geciktirerek daha yüksek basınçlar elde ederek hedef menzilinin ne kadar etkilenebileceği teorik olarak araştırılacaktır.

Barut Enerjisinin Enerjinin Harcandığı Yer	**Miktar**
Merminin hareketi için harcanan enerji	%32,4
Merminin dönmesi için harcanan enerji	%0,14
Silahın geri tepmesi için harcanan enerji	%0,12
Namlunun ısı kaybı ile giden enerji	%22,4
Mermiyi ısıtan enerji	%2
Barut gazları ile kullanılmadan çıkan enerji	%43

Tablo 3.1 Barutun yakılması sonucu elde edilen enerjinin harcandığı yerler[6].

Barut ilk ateşlendiğinde, yanma ürünü gazların oluşturduğu yüksek basınç merminin namlu içinde $V_m(x)$ hızıyla namlu ağzına kadar hareket etmesini sağlamaktadır. Mermi, kama ve yanma odası üzerine etki eden kuvvetler Şekil 3.2'de görülmektedir.

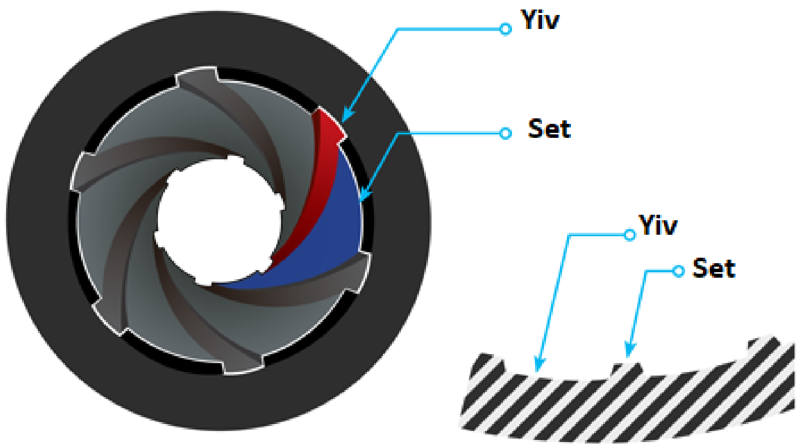

Şekil 3.2 Silah ateşlendikten sonra yanma odasında meydana gelen basıncın etki ettiği yüzeyler.

Namlu içerisinde barutun yanması ve mermi çekirdeğinin hareket etmesi, termodinamik, akışkanlar mekaniği ve ısı transferi ile ilgilidir. Namlu içindeki çekirdeğin hareketi, Newton Hareket Kanununa uymaktadır [6].

Namlu İçerisindeki Sürtünme Kayıpları

Namlu içerisinde bulunan yiv ve setler, merminin döndürülmesini sağlamaktadır. Şekil 3.3. Yiv ve setler özel yöntemlerle hassas toleranslarla namlu içerisine açılmakta ve maliyeti yüksek olan bir işlemdir. Tablo 3.1 görüldüğü gibi, barut enerjisinin çok küçük miktarı sürtünmeye harcanmaktadır.

Şekil 3,3 Namlu İçerisine Açılan Yiv ve Setlerin Gösterimi.

Barut Gazıyla Birlikte Kullanılmadan Atmosfere Atılan Enerji Miktarı

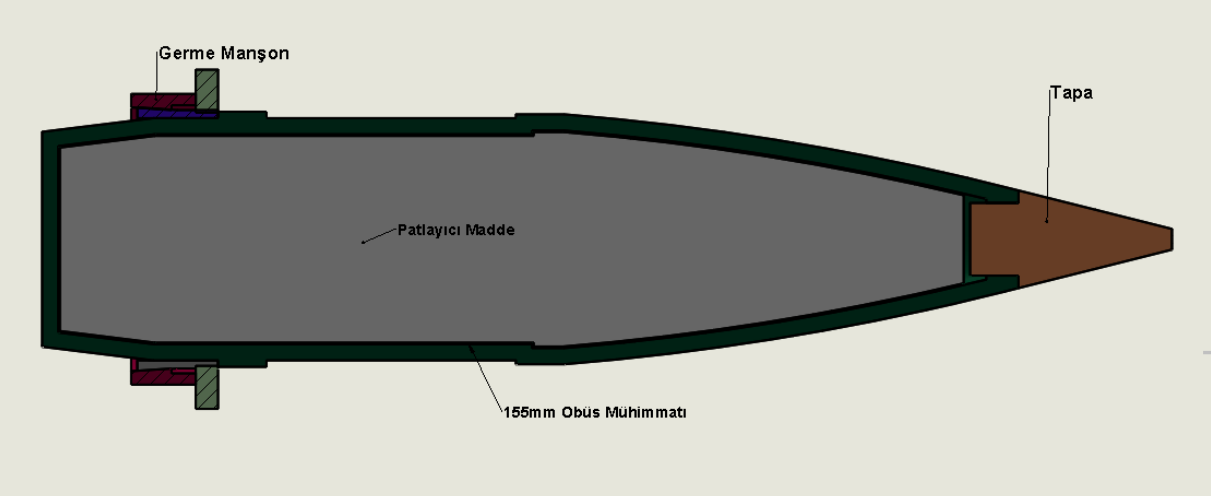
Silah sisteminin ateşlenmesi sonucu, üretilen barut gazı enerjisinin Tablo 3.1 de görüldüğü gibi yaklaşık olarak %43 kullanılmadan atmosfere atılmaktadır. Bu oran, enerjinin en büyük bölümünün kullanılmadan atmosfere atıldığını göstermektedir. Kullanılmadan atılan enerji miktarı, ne kadar azaltılır ve mermiye aktarılırsa aktarılan enerji oranında merminin daha uzun menzillere fırlatılmasına sebep olur.

4.TASARLANAN NAMLU ve MERMİ ÜZERİNDE YAPILAN DEĞİŞİKLİKLER

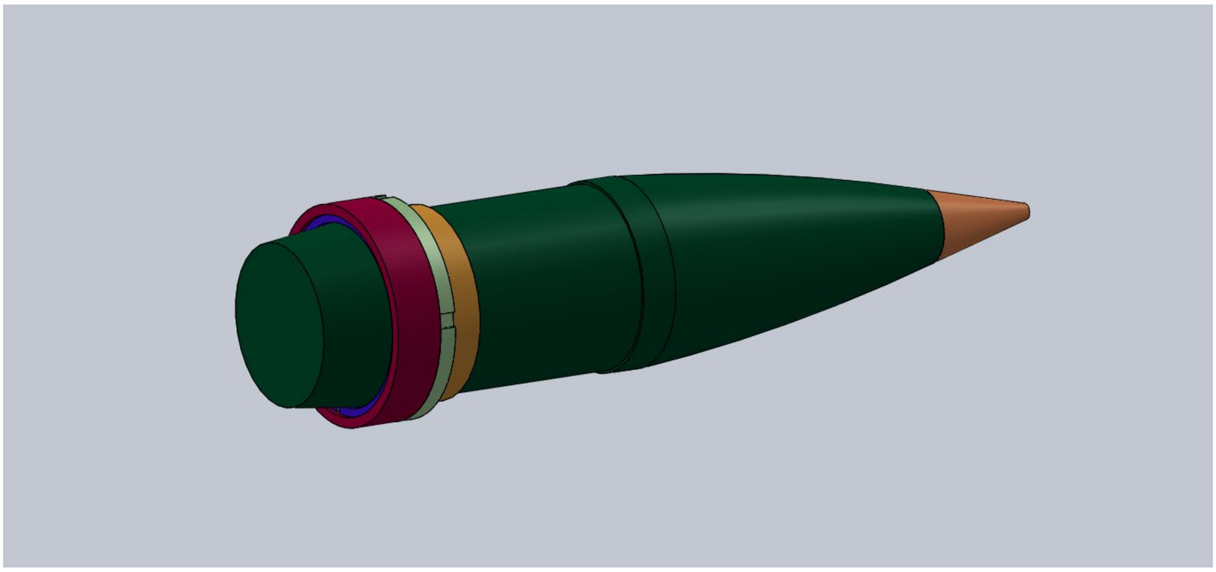
Bir mühimmatın daha uzun menzillere fırlatılabilmesi için, üzerine yüklenen enerjinin çok yüksek olması gerekmektedir. Gerekli olan bu enerji ise, merminin arkasına yerleştirilen barutun yakılmasıyla sağlanmaktadır. Bir silah sisteminin menzili birkaç yöntemler arttırabilir bunlar; namlu uzunluğunu artırarak, kullanılan barut miktarı artırarak, barutun cinsini değiştirmek veya özel mermiler kullanılarak yapılmaktadır. Bu çalışmada, mermi üzerine daha fazla enerji aktarılması için yapılması planlan işlem, merminin namlu içerisindeki ilk hareketini geciktirerek yanma odasında oluşan maksimum basıncı artırmaktır. Oluşan maksimum basınç sonucunda mermi tabanına gelen basınç kuvvetinin ($P_k.A_m$= F=m.a) daha da yükselmesine sebep olarak olup ,merminin namlu içerisinde, çok daha fazla ivmelenmesine ve bu yüksek ivmelenme sonucu olarakta merminin namlu çıkış hızının arttırılması amaçlanmaktadır. Bu sonuçları elde edebilmek için ise, mevcut mühimmat üzerine mühimmatın ilk hareketini geciktirecek imalatlar gerçekleştirilecektir.

Tasarlanan Mermi

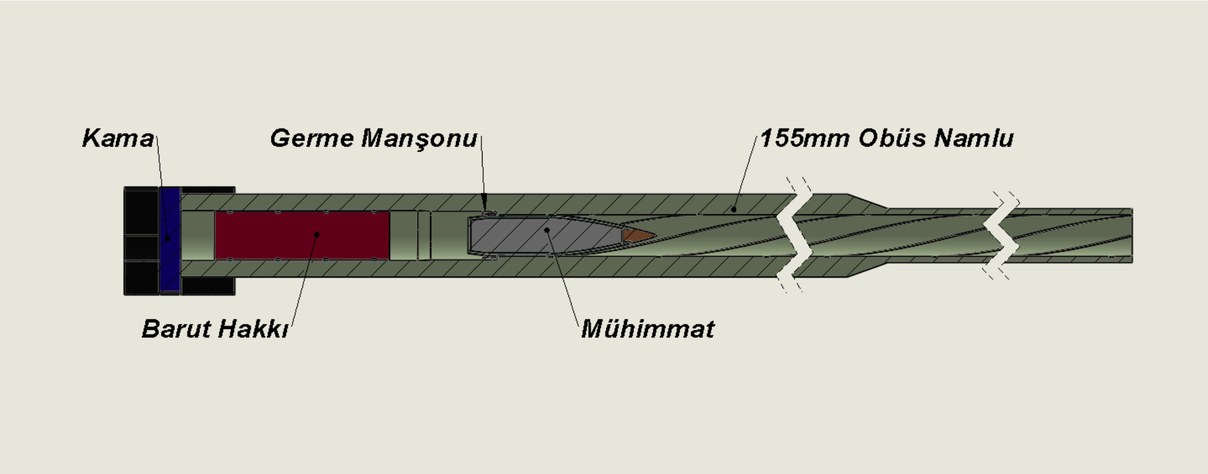
Yapılması planlanan tasarımla, mevcut mühimmat üzerine eklenecek yeni parçalar sayesinde atmosfere atılan barut enerjisinin bir kısmı mühimmata aktarılması sağlanarak, mermimenzilinin artırılması hedeflenmektedir. Bu Tasarımın amacı, Şekil 3.4 ve Şekil 3.5 de görüldüğü gibi mermi üzerine takılacak olan yeni bir germe manşonu yardımıyla mühimmatın ilk hareketini geciktirip namlu içerisindeki gaz basıncının artmasını sağlayarak mermiye daha fazla enerji yüklemeyi amaçlamaktadır.

Şekil 3.4 Tasarlanan 155mm Obüs Mermisinin Kesit Gösterimi

Şekil 3.5 Tasarlanan 155mm Obüs Mermisi

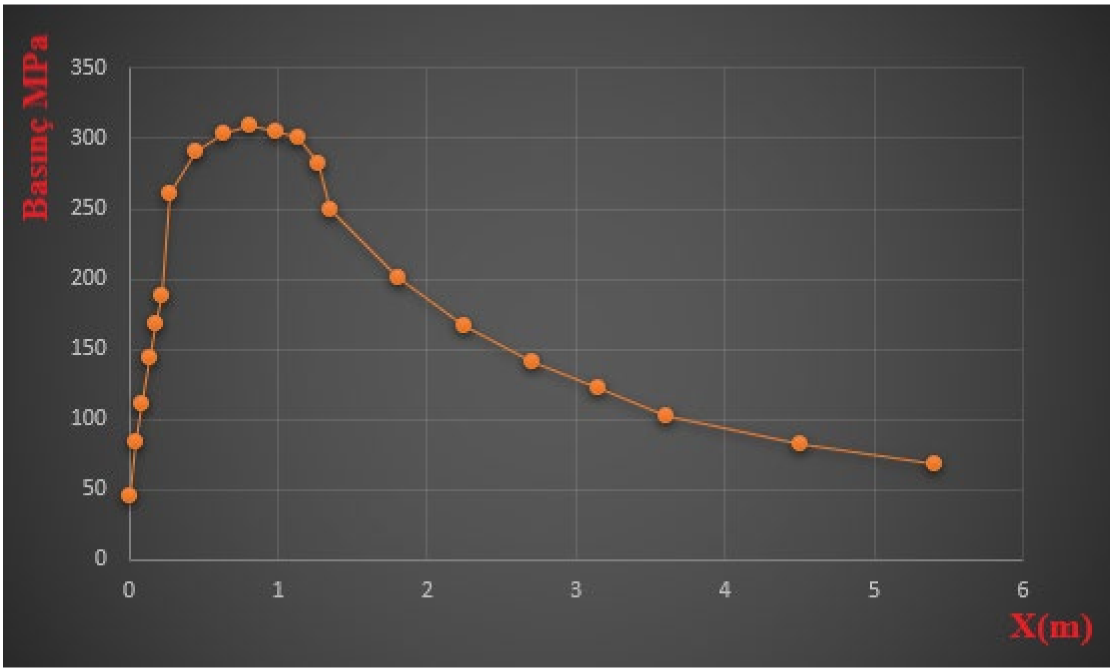
Böylece, mühimmat üzerine takılacak olan, germe manşonu sayesinde mühimmatın ilk hareketi farklı basınçlarla hareket etmesi sağlanabilecektir. Buda mühimmata belli bir oranda ekstra enerji yüklenmesine olanak sağlayacaktır. Tasarlanan mühimmatın silah sistemine yerleşmesi Şekil 3,6'da görülmektedir.

Şekil 3.5 Tasarlanan 155mm Obüs Mermisinin Namlu İçerisindeki Konumunun Kesiti.

Tasarlanan Mermi ile Yapılacak Atışlarda Namlu İç Basınç Dağılımı Hesabı

Günümüzde kullanılan mühimmatlardan farklı olarak, tasarımı yapılan mermi ile yapılacak atışlar sonucunda namlu içerisinde meydana gelecek olan basınçlar bazı kabuller çerçevesinde aşağıdaki şekilde olacağı gösterilmiştir. Yapılan teknik hesaplama için yapılan kabuller; MKE yayınlarından alınan kabuller göz önüne alınarak yapılmıştır. Burada, tüm barutun, mermi namluyu terk etmeden önce yandığı kabul edilmiştir. Referans alınan değerler, ideal gaz denklemi yardımıyla tekrar hesaplanarak yeni basınç değerleri elde edilmiştir Grafik

Grafik 4.1Tasarlanan 155mm Obüs Mermisine Ait Namlu Boyunca Basınç Dağılım Grafiği

5.SONUÇ

Bu çalışmada, hâlihazırda kullanılan mevcut mermilere göre ilk hareket zamanı, geciktirilmiş bir merminin namlu içerisinde meydana getirebileceği değişiklerin neler olabileceği araştırılmıştır. İlk hareketi geciken bir mermi, barutun yanmaya başlamasından dolayı ortaya çıkan gaz miktarının artması ve buna bağlı olarak iç basıncın yükselmesine sebep olduğu görülmüştür. Namlu içerisinde yükselen bu basınç miktarına bağlı olarak, mermi tabanına uygulanan kuvveti artıracağını ve böylece, merminin daha da ivmelenmesine sebep olacağını ortaya koymuştur. Bu veriler ışığında, ilk hareketi geciktirilen bir merminin, daha düşük barut hakkıyla daha uzun menzillere atış yapabileceğini göstermiştir. Burada, merminin ivmelenme hesaplamaları yapılırken, mermi ve barut hakkının kütlesi hesaplamalara katılmıştır. Bu ikisinin kütlesi ne kadar az ise ivmelenmesi için ihtiyaç duyulan enerji de o kadar az olacaktır. Buda ilk hareket anı normal mermilere göre geciktirilmiş bir merminin daha az barut hakkıyla daha uzun menzillere fırlatılabileceğini ortaya koymuştur.

Sonuç olarak, bu çalışma, özgün, yenilikçi ve hayata geçirilmesi ile, katma değeri yüksek olan bu ürünün, dışa bağımlılığı da azaltacağı aşikârdır. Böylece, her alanda olduğu gibi savunma sanayinde de milli ve yerli ürünlerin tasarlanması ve üretilmesi ülkemiz açısından çok önem arz etmektedir.

TEŞEKKÜR

Bu çalışma, Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırmalar Merkezi(FÜBAP) Tarafından Desteklenmiştir. Bundan Dolayı Teşekkürü Bir Borç Biliriz.

KAYNAKÇA

1. Akçay, M., "Balistik", Ankara, (2010).
2. Gök, Ş., "Dış Balistik Analizi", Yüksek lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Kırıkkale, (2006).
3. Sönmez ''Obüs Namlusu Yanma Odasında Atış Esnasında Ortaya Çıkan Gerilmelerin Matematiksel Modellenmesi ve Analizi'' Yüksek Lisans Çalışması (2009).
4. Özyılmaz ''Hafif Silah Tasarımının Balistik Açıdan İncelenmesi'' Yüksek Lisans Çalışması (2010).
5. Esen İ. Koç M.A ve Mulcar H. ''35mm Uçaksavar Namlusunun Atış Esnasındaki Dinamik Analizi'' (2012).
6. Öztürk, A. R. ''Silah Mekaniği ve Mermilerin Hedef Üzerindeki Etkileri'', Ankara (1988).
7. Akbulut M. "Ağır silah namlularında zorlanmış konveksiyon ile soğutmanın sayısal incelenmesi" Yüksek Lisans Tez Çalışması (2016).
8. Yazıcı, Z "Namlulu silahların iç balistiğinin sayısal benzetilmesi ve deneysel çalışması" Yüksek Lisans Tez Çalışması (2001).
9. Öztürk, A.R., "İç Balistik (Genişletilmiş İkinci Baskı)", Ankara,(1984).
10. Özdemir, G., "2004-2005 Yıllarında Adli Tıp Kurumu Trabzon Grup Başkanlığı'nda Otopsileri Yapılan Ateşli Silah Yaralanmasına Bağlı Ölüm Olguların İncelenmesi", Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi Sağlık Bilimleri, Trabzon, (2007)
11. Çelikel, A., "Av Tüfeği Namlu Uzunluğunun Saçma Dağılımına Etkisi ve Atış Mesafesinin Belirlenmesinde Önemi", Tıpta Uzmanlık Tezi, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi Tıp Fakültesi Adli Tıp Anabilim Dalı, Eskişehir, (2008).
12. Alim, Y., "Aynı Marka Farklı Seri Numaralı Tabancalarda Çıkan Mermi Çekirdeğinin Hangi Tabancaya Ait Olduğunun Saptanması İçin Yapılan Balistik Analizler", Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, İstanbul, (2009).
13. Tiryaki, E. ''Dönü Kararlı Mermilerin Aerodinamik Katsayıları, Kararlılık Özellikleri ve Yörünge Hesaplamaları'' Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Ankara, (2009).
14. IŞIK, H. ''Namlu İçerisindeki Balistik Parametrelerin Modellenmesi'' Savunma Bilimleri Dergisi, Cilt 15, Sayı 2. (Kasım/2016)
15. Varol, H., "Av ve Spor Tüfeklerin İçin Kritik Parçaların Hasar Analizi", Yüksek lisans Tezi, Süleyman Demirel Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Isparta, (2008).
16. Y. A. Çengel ve M. A. Boles, Mühendislik Yaklaşımıyla Termodinamik, İstanbul: McGrawHill, 1996

İSLAM ÜLKELERİNDE SAVUNMA SANAYİNİN İMALAT SANAYİNDEKİ YERİ VE ULUSLARARASI STANDARTLARI

İsmail Barış
Üsküdar Üniversitesi
ismail.baris@uskudar.edu.tr

TÜRKİYE

Özet

Bir ülkenin ayakta kalabilmesinin en önemli göstergelerinden biride etkin bir savunma sistemine sahip olmasıdır. Etkin bir savunma siteminin ön koşulu da sıfır dışa bağımlı tamamen ulusal teknoloji ve birlikteliğe dayalı bir strateji geliştirmektir. Günümüzde bir çok İslam ülkesi maalesef savunma araç ve gereçlerini kendi imkan ve kabiliyetleri doğrultusunda üretememektedir. İhtiyaç duyulan savunma araç ve gereçlerinin neredeyse tamamını dışarıdan temin etmektedir. Ancak bu son derece riskli bir alış veriştir. Bu bağlamda İslam ülkelerinin birliktelik inancıyla kendilerine ait güçlü bir savunma sistemi geliştirmeleri elzemdir. Zira mevcut durum itibariyle savunma alanında diğer ülkelere karşı üstünlük sağlaması zordur. Geçmişte İslam ülkeleri ile batılı ülkeler arasında çok sayıda haçlı savaşları yapılmıştır. Bir çoğunda Müslümanların galip geldiği bu mücadelelerde başarının en büyük payı, savunma zanaatına verilen önem ve birliktelik anlayışı olmuştur. Aslında bugün haçlı zihniyetini geçerliliğini halen korumaktadır. Ancak aynı birliktelik ve beraberlik İslam ülkeleri arasında yoktur. İslam ülkelerinin birçoğunun en önemli gelir kaynağı fosil yakıtlardır. Elde edilen gelir doğrudan tüketime gitmektedir. Bu bağlamda kendi savunma araç ve gereçlerini üretmek yerine tamamen ithal ürünler tercih edilmektedir. Çalışma İslam ülkelerinde görülen bu dezavantajlı duruma dikkat çekmek ve buna uygun çözüm önerileri oluşturmak için yapılmıştır. Çalışmanın ana teması İslam ülkelerinin savunma sanayinin endüstri içinde payı; savunma sanayinin gelişimine yönelik çalışmalar ile bu bağlamda Türkiye ve İslam ülkeleri arasındaki ilişkilerdir. Çalışma ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel anlamda savunma sanayinin önemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde batılı ülkelerin sahip oldukları savunma teknolojileri tarihi bir perspektif dahilinde belirtilmiştir. Üçüncü bölümde İslam ülkelerinin geçmişte ve şimdiki durumu ile bu anlamda batılı ülkeler ile olan ilişkilere değinilmiştir. Sonuç bölümünde ise çözüm ve önerilere yer verilmiştir.

Anahtar Kelimeler: İslami Ülkeleri, Türkiye, Savunma sanayi, İmalat sanayi.

Günümüzde savunma sanayinin önemi her geçen gün artmaktadır. Tarih boyu etkin savunma sistemine sahip olan ülkeler diğer ülkelere karşı üstünlük sağlamıştır. Bu açıdan savunma sitemleri büyük önem arz etmektedir. Savunma alanında etkinlik tamamen kendi teknolojisine özgü savunma araç ve gereçlerinin geliştirilmesi üretimi ile ilgilidir. Üretimin tamamen orijinal olması patent ve telif hakkı gibi mülkiyet haklarına sahip olunması birinci derece önem arz etmektedir. Bu bağlamda, diğer mal ve hizmetlerde olduğu gibi hiç kimsenin üretmediği, piyasaya ilk defa sürülecek, mevcut saldırıla karşı en iyi savunma mekanizmasının geliştirilmesi esastır.

Günümüzde başta ABD olmak üzere, Rusya, Çin ve gelişmiş batılı ülkeler bu konuda üstünlüğü ele geçirmiş durumdadırlar. Adı geçen devletlerin bu duruma gelmesinde Araştırma-Geliştirme faaliyetlerine verdikleri önem ile savunma faaliyetler için bütçeden ayrılan fazla kaynakların büyük payı vardır. Ayrıca kendi aralarında kurdukları birliktelik oluşumları ile sahip oldukları askeri gücü pekiştiren bu ülkeler dünyanın geri kalan kesimi, özellikle İslam ülkeleri için büyük tehdit oluşturmaktadırlar. Bireysel anlamda hareket etmek durumunda kalan İran, Irak, Suriye gibi ülkelerin başına gelen felaketler bu durumun en önemli göstergesidir. Zira kendi çapında zaman zaman başta ABD ve Batılı ülkelere bu anlamda baş kaldıran İran devleti her defasında ambargolara maruz kalmaktadır. Aynı şekilde Saddam Hüseyin'in başkaldırışın hazmedemeyen emperyalist güçler 1990'lı yıllarda Irak devletine sözde barış ve güven ortama getirmek amacıyla askeri harekat başlatmışlardır. Ancak bu hareket bugün bile yaşanan acı gerçeklerden görüleceği üzere ülke halkına yarardan çok zarar getirmiştir. Ha keza Suriye'de aynı durumdadır. İsteseler bir günde çatışmaların durdurulabileceği bir ortamda bilerek ve isteyerek kargaşa ve kaosun sürmesine Suriye devletinin tamamen parçalanmasına kasıtlı olarak göz yumulmaktadır.

Emperyalist güçlerin özellikle İslam ülkeleri üzerinde uyguladıkları bu acı senaryoların asıl sebebi İslam ülkelerinin birlikte hareket etmemesi ve teknolojiye yatırım yapmamasıdır. Bu olumsuz tablodan kurtulmak ancak Türkiye'nin başını çekeceği bir oluşumla mümkündür. Bu gerçeklerden hareketle; İslam ülkelerinde savunma sanayinin endüstri içinde payı; savunma sanayinin gelişimine yönelik çalışmalar ile Türkiye ve İslam ülkeleri arasındaki ilişkiler ele alınmıştır. Çalışma ana hatlarıyla üç bölümden oluşmaktadır. İlk bölümde genel anlamda savunma sanayinin önemi üzerinde durulmuştur. İkinci bölümde batılı ülkelerin sahip oldukları savunma teknolojileri tarihi bir perspektif dahilinde belirtilmiştir. Üçüncü bölümde İslam ülkelerinin geçmişte ve şimdiki durumu ile bu anlamda batılı ülkeler ile olan ilişkilere değinilmiştir. Sonuç bölümünde ise çözüm ve önerilere yer verilmiştir.

Savunma Sanayi Önemi

Genel ekonomik yapının bir parçası olarak savunma sanayi, ekonominin diğer sektörlerindeki faaliyetlere benzerlikler göstermekle beraber, kendi niteliğinden kaynaklanan farklılıklara sahiptir. Savunma sanayini, diğer sanayi dallarından ayıran ve özellikle teknoloji konusunda yenilikçi olmaya zorlayan kendine özgü özelliklere sahiptir (Eren ve Kılıç, 2013: 229).

Her şeyden önce savunma sanayi stratejik öneme sahiptir. Ülkeler, Ar-Ge ve inovasyon çalışmaları kullanarak bu alanda rekabet güçleri arttırmak için isterler. Bazı ülkelerin savunma harcamalarının toplam harcama içindeki payının oldukça yüksek olduğu bilinmektedir. Bu yüzden, savunma sanayinde yer alan firmaların, etkin kaynak dağılımını sağlayabilmeleri ve rekabet güçlerini arttırabilmeleri için gelişen teknolojileri izlemeleri gerekir. Savunma sanayindeki teknolojik gelişmeleri izlemek, hem ülkelerin sahip olduğu silahlı kuvvetlerin caydırıcılık gücünün artmasına, hem de önlem ve planların hazırlanmasına yardımcı olacaktır. Aynı zamanda gelişen teknolojiye ayak uydurmak ülkelerin, iç ve dış tehditlere karşı daha hızlı müdahale edilmesini sağlayacaktır. Ülkelerin güçlü bir milli savunma sanayine sahip olmaları uluslararası arenada söz sahibi olmaları anlamına gelmektedir (Gül, 2009, Aktaran: Altuntaş ve Dereli, 2016: 106-107).

Günümüzde küresel bazda savunma sanayine yönelik harcamalar artarak devam etmektedir. Sözgelimi 2010-2015 yılları arasında savunma harcamaları açısından ABD’nin kendisinden sonra gelen 14 ülke toplamı kadar harcama yaptığı görülmüştür. Bu anlamda ABD'yi Çin ve Suudi Arabistan’ın takip etmektedir. Kriz döneminde Avrupa’nın 2013 yılına kadar harcamalarını kıstığı, gelişmekte olan ülkelerin ise silah teknolojilerinin geliştirme yönelik harcamalar yaptığı anlaşılmıştır. Ortadoğu ve Doğu Asya’da savunma harcamalarının artış kaydetmesi ve Afrika, Asya, Okyanusya ve Ortadoğu bölgelerin de silah satışlarının artması yapılan yatırımlarda etkili olmaktır. Savunma ihtiyaçlarının karşılanması açısından değerlendirildiğinde ise; küreselleşme ile beraber, ulusal savunma endüstrisinin ulus ötesi savunma girişimleri ve tedarik zinciri üzerinde karşılıklı bağımlılık ilişkileri artırmıştır. İçerde devlet desteğinin olmadığı durumlarda, ulusal üreticilerin küresel ağın parçası olması konusunda zorlayıcı koşullar ortaya çıkmaktadır. Kriz sürecinde, savunma sanayinin en büyük 10 şirketin 7’si ABD şirketleridir. Bu özellikleriyle ABD'li şirketler tekel konumundadır. Bu açıdan yapılacak yatırımlar da avantajlı konuma sahip oldukları söylenebilir. Buda savunma sanayinde Amerikan hegemonyasının varlığını ortaya koymaktadır. Silah harcamalarının kriz sürecinde arttığı düşünüldüğünde ve bu süreçten genellikle gelişmekte ve geri kalmış bölgelerin zararlı çıktığı anlaşılmaktadır (Şişman, 2017:236).

Gelişmiş Ülkeler ve Savunma Sanayi

Siyasi ve ekonomik gücün en etkili güç çarpanlarından biri olarak da ifade edilen, savunma sanayi ekosistem kapsamında sanayileşmenin en önemli bir katmanlarından biridir. Dünya genelinde gelişmiş olan ülkeler savunma sanayi alanında dominant durumdadırlar. Savunma sanayinin olmazsa olmazı teknolojik üstünlüktür. Bu da ARGE ve teknoloji üretimi ile mümkündür. Asıl olan teknolojik bağımsızlıktır. Gerçek anlamda teknolojik üretimi ülkelere bağımsızlık bahşeder. Ülkelerin savunma ihtiyaçları, dünya coğrafyasında bulundukları konuma, sahip oldukları yeraltı kaynaklarına, enerji kaynaklarına yakınlıklarına, ortaya çıkabilecek tehdit algılamalarına ve bölgesel veya küresel güç olma durumlarına göre değişebilmektedir. Nitekim bugün, dünyanın en sıcak bölgelerinden biri olan Orta Doğu'nun durumu böyledir. İnsan hayatına önem verme bahanesiyle ile enerji kaynaklarına göz diken küresel güçler, yaşanan katliama seyirci kalmakla birlikte taraf olmaktadırlar (Küçükseyhan, 2017:7).

İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde silah üretiminin belirli bir süreden sonra giderek hız kazandığı görülmektedir. 1955 yılına kadar ABD ve İngiltere, aralarında çok iyi bir uyum sağlayarak dünya silah piyasasında bir tekel oluşturmuştur. Bu bağlamda dünya silah piyasasını etkin bir şekilde ele geçirmişlerdir. 1955 yılından sonra SSCB, Fransa, Batı Almanya, Kanada ve İtalya yeni silah üreten ve satan ülkeler olarak dünya silah piyasasına girmişlerdir. Bu ülkeleri 1960'lı yılarda İsveç, İsviçre, Belçika gibi diğer sanayileşmiş ülkeler takip etmiştir. Ancak bu küçük ülkelerin silah üretimleri ileri teknolojik seviyede olsa bile sınırlı bir alanda kalmıştır (Şimşek, 1991:148).

Dünya ekonomisine genel bir açıdan bakıldığında, savunma sanayisinin dünya ekonomisindeki yeri, önemi ve büyüklüğü dikkat çekicidir. Dünya siyasetinde ortaya çıkan gelişmeler, kurulan ortaklıklar ve rekabet ile ABD ve Rusya savunma ve havacılık sanayisinde başı çekmektedir. Dünya genelindeki silah satışları "Stockholm International Peace Research Institute (SIPRI)" tarafından beş yıllık dönemler halinde incelenmektedir (Kakaşçı ve Orhan, 2018:79).

2017 yılında listelenen 42 şirket ile Amerika Birleşik Devletleri merkezli şirketler 2017 yılında ilk 100'e hükmetmeye devam etmiştir. Rus şirketlerinin silah satışları, ilk 100'de yüzde 9,5 olarak gerçekleşmiştir. Bu durum Rusya'yı 2017'de ilk 100'de en büyük ikinci silah üreticisi haline getirmiştir. Batı Avrupa'daki İlk 100'de listelenen 24 şirketin toplam silah satışları, 2017'de yüzde 3,8 artarak 94,9 milyar dolara yükselmiştir. İlk 100'de dördüncü sırada yer alan BAE Systems, İngiltere'nin en büyük silah üreticisidir. Silah satışları 2017 yılında yüzde 3,3 oranında artarak 22,9 milyar dolara yükselmiştir (SIPRI, 2019).

İslam Ülkeleri ve Türkiye Savunma Sanayi

İslam ülkelerinin bir çoğu savunma sanayi alanında gerekli alt yapıya sahip değildir. Bu yüzden ihtiyaç duydukları silah ve mühimmatı ithal etmek zorunda kalmaktadır. Aslında yeterli maddi imkanlara sahip olmalarına rağmen savunma sanayine yönelik faaliyette bulunamamalarının ana nedeni bu gücü harekete geçirecek bağımsızlığa sahip olup olmadıklarıdır. Zira bu konuda İran iyi bir örnek teşkil etmektedir. Her şeyden önce kimyasal silah üretimi tasvip etmediğimiz bir şeydir. Ancak batılı güçler bunu bahane etmekte ve İran gibi ülkelerin diğer savunma sistemi araç ve gereçlerini geliştirmelerine müsaade etmemektedir.

Bir ülkenin askeri güçlerinin yeteneklerini değerlendirmek için tek kriter para değil. Silah ve eğitimin niteliği ve miktarı da acil durumlarda aranabilecek asker, denizci ve pilot sayısı gibi kilit unsurlardır. Bugün bir ülkeye ait savunma sistemleri, içerisinde Savunma sanayinin de bulunduğu Küresel Ateş Gücü (Global Firepower, GFP) endeksi ile ölçülmektedir. Buna göre en iyi Endeks değeri "0,0000" dır. Bu endeks değerine göre İslam Ülkelerinin sahip oldukları savunma sanayinin de yer aldığı endeks değerleri şöyledir (Dudley, 2018);

Birleşik Arap Emirlikleri, Aktif personel: 63.000 GFP puanı 0,9087 olan BAE, Bahreyn, Kuveyt, Umman ve Katar da dahil olmak üzere Körfez İşbirliği Konseyi (GCC) komşularının çoğunun çok önünde yer almaktadır. Irak, Aktif personel sayısı: 64.000, GFP Endeksi 0,896'dir. Irak, bölgedeki herhangi bir ülkenin bilinen en yüksek ikinci bütçesine sahip olmasına rağmen, bu yine de Suudi Arabistan’ın harcama seviyelerinin gerisinde kalmaya devam ediyor. Fas, bölgedeki beşinci en büyük silahlı kuvvetlere sahip, 175.000 ordu personeli ve hava kuvvetlerinde 13.000, deniz kuvvetlerinde ise 7.800 civarındadır. GFP puanı 0,8702'dir. Suriye, altı yıldan uzun bir süredir süren savaş, Suriye'nin savunma sanayi ağır hasar görmüştür. GFP değeri 0,7603'dür. Cezayir, Kuzey Afrika'daki en iyi donanımlı kuvvetlerle - çoğu Rusya'dan ve daha az bir ölçüde Çin kaynaklı - Cezayir ordusunun GFP endeksinde 0.4366 puanı bulunmaktadır. Suudi Arabistan, diğer rakiplerini kolayca geride bırakan askeri bütçesi açısından, Suudi Arabistan'ın 0.4302'lik GFP puanı ile bölgede beşinci sırada yer almaktadır. GFP skoru 0.2676 olan Mısır, bölgedeki en güçlü ikinci silahlı kuvvete ve İtalya ve Pakistan'a göre dünyanın en güçlü onuncu ülkesidir. Türkiye ise GFP'nin MENA bölgesinde 0.2491'lik skoruyla en güçlü ülkesidir (Dudley, 2018).

İran'ın GFP puanı 0.3933'dür. İran’ın 1994-2018 döneminde askeri harcaması 2006’da en yüksek seviyeye ulaşmıştır. 2006 ile 2014 arasında yüzde 30 düşmüştür. Avrupa Birliği İran’a ekonomik ve mali yaptırımlar uyguladıktan sonra 2012–13’te en dip seviyeyi görmüştür. Bu yaptırımlar ile Amerika Birleşik Devletleri tarafından uygulanan ambargo, 2015 yılında kaldırılmıştır. İran’ın askeri harcaması 2015 ve 2017 yılları arasında yüzde 25 artmıştır. Ancak 2017’de İran ekonomisinin durgunluğa girmesi ve enflasyonun yüzde 10’dan yüzde 30’a yükselmesiyle 2018’de, askeri harcamalar, yüzde 9,5 oranında azalmıştır. 2018’de yüzde 20 civarında gerçekleşmiştir. Askeri harcamalar GSYİH’nın yüzde 2,7’sini oluşturmaktadır. Bugün dünyadaki en yüksek oran yüzde 25'dir (Wezeman and Kuimova, 2019:2).

Geçtiğimiz birkaç yılda, Birleşik Arap Emirlikleri ve Suudi Arabistan yerli askeri yetenekleri arttırma çabalarını hızlandırmıştır. Ancak, Kuveyt, Umman ve Bahreyn gibi diğer İslam ülkeleri bir savunma sanayi üssü inşa etmesine öncelik vermediler. Katar, geçtiğimiz birkaç yıl içinde askeri cihazlarına büyük miktarda yatırım yaparken, yatırım savunma sanayini önemli ölçüde yerelleştirmemiştir (Samaan, 2019).

Türkiye ise GFP'nin MENA bölgesinde 0,2491'lik skoruyla en güçlü ülkesidir. Türkiye özellikle 1974 Kıbrıs savaşında uğranılan ambargo sonrasında, "yerli savunma endüstrisi" geliştirilmeye karar verilmiştir. Bu bağlamda yeni kurulan KİT'lerde ve 2000'li yıllarda özendirmelerle özel sektörün devreye girişi ile bir "savunma sanayisi" kurulmuştur. İlk olarak 1974 sonrasında Kara, Deniz ve Hava Kuvvetleri Güçlendirme vakıfları tarafından yürütülen çalışmalar ile bazı temel sahalarda; Aselsan, Havelsan, Aspilsan gibi kamu sermayesine dayalı yatırımlar gerçekleştirilmiştir. 1985 yılında ise 3238 sayılı Kanun'la "Savunma sanayi Geliştirme ve Destekleme İdaresi Başkanlığı" (SAGEB) kurulmuştur.1989 yılında Başkanlık, Savunma sanayi Müsteşarlığı olarak yeniden yapılandırılmıştır 3238 sayılı Savunma sanayi Hakkında Kanun'un amacı "modern bir savunma sanayinin geliştirilmesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonunun sağlanması" şeklinde ifade edilmiştir. Bu Kanun çerçevesinde uygulanan temel politikalar (Sönmez, 2016.13);

• Yerli sanayi altyapısından maksimum oranda yararlanmak,

• İleri teknolojili yeni yatırımları yönelmek ve teşvik etmek,

• Yabancı teknoloji ile işbirliği ve sermaye katkısını artırmak,

• AR-GE faaliyetlerini teşvik ederek, her türlü gerekli silah, araç ve gerecin mümkün olduğunca Türkiye'de üretimini sağlanmaktır.

Sonuç

Tarih boyu ülkeleri ayakta tutan en önemli unsurlardan biride sahip oldukları etkin savunma sistemleri ve gerek içeride gerekse dışarıda kendilerine yakın (ortak din, dil, tarih, kültür vb.) ülkeler ile olan birliktelikleri olmuştur. Geçmişte Hz. Muhammed (AS) kurduğu İslam Devletleri, ardından 4 Halife Dönemi sonrası kurulan Müslüman Arap Devleti Emeviler ve ile Türk İslam Devleti Osmanlı İmparatorluğu'nun gücü bu birliktelik ruhundan gelmiştir. Tam tersi Selçuklu İmparatorlu ve benzer şekilde Osmanlı İmparatorluğu'nun yıkılması parçalanmalar ile başlamıştır. Türk ve İslam devletlerinin bir arada dünyada hüküm sürdüğü dönemlerde Avrupa ülkeleri kendi ararlarında sürtüşme ve savaşlar yaşıyordu. Kendi aralarında didişmenin bir yarar sağlamadığını farkına varan Avrupa devletleri birlikteliği sağlama adına; uzun yıllar çaba sarf etmiştir. Önce bilimsel çalışma ve araştırmalar önem verilmiş her alanda olduğu gibi savunma sanayinde yeni buluş ve icatlara imza atılmıştır. İlerleyen süreç de Kuzey Atlantik Antlaşma Örgütü (NATO), Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) gibi ortak savunma platformları oluşturmuşlardır.

Bugün Avrupa veya bir başka ifadeyle içerisinde ABD'nin de yer aldığı Batılı devletler, geçmişte aralarında yaşadıkları kavga ve huzursuzluları İslam ülkeleri arasında yaymak istemektedir. Bu bağlamda günümüzde İslam coğrafyasında yer alan birçok ülke arasında

birlik ve beraberlik anlayışı neredeyse kalmamıştır. İslam ülkelerinin acilen bu kaosotik durumdan kurtulmaları gerekmektedir. Öncelikli olarak Savunma Sanayine yönelik Ar-Ge çalışmalarına ve teknolojik altyapının geliştirilmesine önem verilmelidir. Bu bağlamda diğer ülkelerden farklı tamamen kendilerine özgü savunma araç ve gereçlerinin imal edilmesi gerekmektedir. Bunun için aralarında ortak savunma işbirliği teşkilatı kurmaları elzemdir. Türkiye'nin önderliğinde İslam Ülkeleri aralarında ortak savunma paktı oluşturulabilir. Bu açıdan sahip oldukları üretim faktörlerini birleştirmeleri büyük yarar sağlayacaktır. Bu bağlamda Türkiye'nin beşeri sermayesi ileözellikle petrol zengini İslam Ülkelerinin sağlayacağı maddi sermayenin bir araya gelmesi büyük önem arz etmektedir. Bu şekilde meydana gelebilecek askeri oluşum eskiden olduğu gibi günümüzde de Türk ve İslam Ülkelerini dünya da söz sahibi yapacaktır.

Kaynakça

Şişman Deniz, (2017). "Küreselleşme, Kriz ve Savunma Sanayi", Marmara Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 39(1), 223-237.

Altuntaş Serkan ve Türkan Dereli, (2016). "Savunma sanayinde Teknoloji Gelişimi: Mühimmat ve Tahrip Teknolojileri Üzerine Bir Uygulama", Girişimcilik ve İnovasyon Yönetimi Dergisi, 5(2), 105-123.

Eren Hakan ve Ali Kılıç, (2013). "Örgütlerde Yenilikçilik Ortamı: Özellikli Bir Sektör Olarak Savunma sanayinde Durum", Atatürk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Dergisi, 27(3), 221-244.

Şimşek Muammer, (1991)."Üçüncü Dünya Ülkelerindeki Silah Üretim ve Transferleri", E.Ü.İ.İ.B.F. Dergisi, 9, 148-170.

SIPRI (2019). "Global Arms Industry: Us Companies Dominate The Top 100; Russian Arms Industry Moves To Second Place", https://www.sipri.org/media/press-release/2018/global-arms-industry-us-companies-dominate-top-100-russian-arms-industry-moves-second-place, Erişim Tarihi: 29.11.2019.

Küçük seyhan Yılmaz (2017). "Dünya Savunma Harcamaları", TOBB, Savunma Sanayi Sektör Meclisi, Yıllık Rapor, 7-56.

Wezeman Pieter d. and Alexandra Kuimova (2019). "Military Spending And Arms Imports By Iran, Saudi Arabıa, Qatar And The Uae", SIPRI FactSheet,https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-05/fs_1905_gulf_milex_and_arms_transfers.pdf, Erişim Tarihi: 24.11.2019.

Sönmez Mustafa (2016). Asker-Polis Harcamaları ve Silah Sanayisi, TMMOB, Bülten, 218.

Dudley, Dominic (2018). The 10 Strongest Military Forces In The Middle East, Forbes, https://www.forbes.com/sites/dominicdudley/2018/02/26/ten-strongest-military-forces-middle-east/#5123257c16a2

Samaan, Jean-Loup (2019). " The Rise of the Emirati Defense Industry", Carnegie, Enovment for International, SADA Analysis, https://carnegieendowment.org/publications/79121, Erişim Tarihi: 26.11.2019.

Kakaşçı Uğur ve Bülent Orhan (2018). " Türkiye Savunma sanayi İhracatının Geliştirilmesine Yönelik Öneriler", Sürdürülebilir Havacılık Araştırmaları Dergisi, 3(2), 78-87

İSLAM ÜLKELERİNİN ASKERİ OKULLARIN EĞİTİM DURUMU VE ORTAK BİR STANDART PLAN OLUŞTURMAYI AMAÇLAMAK

Kalilla MAJANOV
Ykylas Vakfı Başkanı, İDSB Kazakistan Koordinatörü, Ruhani Hazine Gazete Baş Redaktörü
YKYLAS VAKFI

KAZAKISTAN

İslam ülkelerin askeri güç olarak birleştirmenin bir yolu var. İdeolojimizi kullanmamız lazım. Allah katında tek din olan İslam dini bizim ideolojimizdir. Çünkü büyük birlik kurmuş ülkelerin birleşmeyi elverişli yapan dinindir. Madem bizim hak dinimiz ideolojimiz vardır. Bize düşen ideolojimizi yerinde ve zamanında kullanmaktır.

Kongrenin bu senedeki konusu açık söylemek gerekirse çok zordur. Beş altı kitaba bakarak yoksa iki üç tane makale okuyarak yazılacak konular değildir. Askeri olduğu için belgeler çok gizlidir. Çünkü hayat şartları bunu gerektirir. Her ne kadar dinimiz bir İslam olsa bile, her ülke kendi menfaatini korumak zorundadır.

57 İslam ülkesinin bir anda toplayıp Askeri birlik kurmak çok zordur. Etaplara ayırarak 20 senelik, beş bölüme ayırarak acele etmeden akılla büyük düşünerek 100 yıllık bir plan oluşturmamız gerekir. Eğer böyle başarabilirsek senelerdir kaybettiğimiz birliği, gücü tekrar kazanabiliriz. Çünkü İslam dini barış, adalet, en son hak dinidir.

Bizim düşüncemize göre ilk etapta ortak İslami Askeri Birlik ve okullar kurmamız gerekir. Her ülkeden belli bir sayıda öğrenci toplayıp ilk yapacağımız iş Askeri rütbeleri öğretmek ortak bir Askeri rütbe oluşturmak sonra Askeri emir almayı birleştirmektir. Her ülkenin tarihin, coğrafisin, siyasetin, ekonomisin ve mezheplerin okutmamız gerekir. Neden mezhep dinimiz bir olmasına rağmen çeşitli mezhep mensuplarına bağlı ülkeler çoktur. Herkesin inanç mezhebine göre saygı duyulması gerekir. Yoksa mezhep çatışması önünü kesemeyiz.

Askeri çatışma zamanında bir hareket edebilmesi için başlanışta en azından kara birlik askerimizi silah konusunda kendimizde üretilmiş silahları kullanmayı öğretmek gerekir. Bu silahları 57 ülke arasında kanuna uygun şekilde sınırdan rahat geçirme imkânı sağlamak lazım. Aynı üniforma, aynı silah, aynı ortak dil olursa birliğimiz daimi olur.

Yukarıda bahsettiğim gibi konu zordur. İki dilde ulaşabildiğim kaynakları sizlerle paylaşmak isterim. Kazakistan Cumhuriyetinde Askeri okul olarak Sovyet zamanında kurulmuş Kara Kuvvetleri Enstitüsü, bağımsızlıktan sonra kurulan Milli Güvenlik Üniversitesi, Hava Kuvvetleri Enstitüsü ve Deniz Kuvvetleri Enstitüsü olmak üzere 4 tane Askeri büyük okulumuz var. Başka 23 Üniversite Fakültesinde Askeri Birimler vardır. Toplamda 27 tane Askeri bilgi veren okullarımız var. Türkiye Cumhuriyetinde ise Askeri

okul ve eğitim merkezi olmak üzere toplamda 47 tane Askeri okul vardır. Biz sadece iki ülke arasındaki bildiğimiz Askeri okullar sayısını sizlerle paylaşıyoruz. Diğer 55 İslam ülkesinde okullar sayısını bilemiyoruz. Çünkü ortak dil olmadığından bilgilere ulaşmamız mümkün olmadı.

Askeri rütbelere gelince NATO üyesinde olan Türkiye ile Sovyet birliğinde olan Kazakistan arasındaki Askeri rütbeleri karşılaştırdığımızda aşağıdaki netice çıkmaktadır.

Çavuş Сержант(Serjant)

Subay Офицер (Ofiser)

Teğmen Лейтенант(Leytenant)

Kaptan Капитан (Kapitan)

Binbaşı Майор (Mayor)

Teğmen Albay Подполковник (Podpolkovnik)

Albay Полковник (Polkovnik)

Tuğgeneral karşılığı yok

Tümgeneral Генерал-майор (General-mayor)

Korgeneral Генерал-лейтенант (General-leytenant)

Orgeneral Генерал-полковник (General-polkovnik)

Sadece iki ülke arasında böyle fark çıktığına göre diğer ülkeleri kattığımız zaman önümüze bambaşka netice çıkacağı kesindir. Konumuzda bahsettiğimiz gibi rütbeler önemlidir. Bu yüzden ortak standart rütbe oluşturmamız gerekir. Ortak Üniversitemizin öğrencilerine tecrübeli Askeri uzmanlar bilimsel seminerler, konferanslar düzenlemesi lazımdır.

Ortak Savunma Sanayi Üretimi

İslam ülkelerine baktığımız zaman yüzde yüz yerli savunma sanayisine ulaşan hiçbir ülke yoktur. Sadece son 20 yıldır bu çabayı Türkiye'den görmekteyiz. Şimdiki durumda Türkiye yüzde 70 ulaşan yerli modern kaliteli NATO standartlarına uygun silahlar çıkartmaktadır. Diğer ülkeyi söylersem Nükleer silahı başarabilen tek ülke Pakistan'dır.Belki başkada ülkeler vardır. Küçük el silahları üreten fakat ağır silah, füze Balistik füze 5 nesil uçağı ve diğer silahları üretebilen İslami hiçbir ülke yoktur.

Kazakistan'da 2010 senesinde başlayan yerli ve yabancı ülkelerde üretilen uzay, elektronik siber saldırıya karşı koruma, savunma sanayi silahları fuar başlamıştır. İlk senelerde katılan ülke sayısı 25 yakın ise son V KADEX 2018 fuarında ise 50den fazla ülke Silahlı firmaları katılma gelmiştir. Bunun gibi sadece 57 İslam ülkeleri arasında kendi

ürettiğimiz Askeri silah olsun Elektronik makineler olsun kendi fuarımızı ulaştırmamız gerekir. Böylece kendi aramızda tecrübe kazanmış oluruz.

Şimdi ki gelişmiş dünyada silah teknolojisi çok hızlı ilerlemektedir. Zaten biz gerideyiz. Hepsini birden başarmak mümkün değil çünkü zamanımız ona müsait değil. İlk etaplarda Askeri saldırı olduğu zaman elektronik olsun, teknik olsun koruma savunma silahın geliştirmek lazım. Sonra diğer önemli konu ise Askeri Tıp alanın geliştirmemiz lazım. Kendi tıp doktorlarımız, mühendislerimiz 57 ülke arasında serbest vizesiz gezi imkanı sağlanmalıdır. Böylece ilim adamları bir birinden tecrübe kazansınlar yeni bir dünya oluşumunda kendi rollerini alsınlar.

SONUÇ

Yaptığımız çalışma ne kadar zor ise de eninde ve sonunda netice alınabilecek geleceği var başarılabilen ideoloji bir çalışmadır. Yetiştirdiğimiz ortak askerlerimiz ortak dil, ortak menfaat kullanmalıdır. İdeoloji ve amacımız sadece İslam Ülkelerin herhangi bir saldırı durumunda coğrafi, etnik köken, mezhep ayırımı yapmadan İslam ülkelerin korumasıdır. Şuanda NATO'ya bağlı 29 ülke var. Eğer biz kendi amacımıza ulaşırsak 57 ülke İslam Askeri Ordu kurulacaktır. Yani dünyada yeni bir düzen oluşacak ve en büyüğü biz olacağız. Söz sonunda sizleri 28-31 mayıs 2020 yılında Kazakistan başkenti Nur-Sultan'da düzenlenecek VI KADEX 2020 silah fuarına davet ediyorum. Sözümü Kazakistan'ın milli şairi Mustafa Çokaysözü ile bitirmek isterim. Her Müslüman'ın iki vatanı vardır. Birincisi herkesin kendi ülkesi ise İkinci vatanı o Türkiye'dir. Sizleri Müslümanların son kalesi olan, mazlumların umudu olan Türkiye Cumhuriyetini desteklemeye davet ediyorum. Saygılarımı sunarım Allaha emanet olun!

KAYNAKÇA

https://www.bulurum.com/dir/askeri-okullar

https://www.ensonhaber.com/galeri/askeri-rutbeler#8

https://e-history.kz/kz/publications/view/4121

https://www.kadex.kz/

hhttps://stud.kz/referat/show/68356

ttps://massaget.kz/layfstayl/alemtanu/Qazaqstanym/35961/

ASKERİ STANDARDİZASYON VE METROLOJİ MERKEZLERİ UYGULAMA ÖRNEĞİ

Eln Müh Melih TANRIVERDI / akmtanriverdi@gmail.com
SADAT A.Ş. Ynt Krl Bşk + ASSAM Bşk Yrd

TÜRKİYE

Dünya nüfusunun beşte birinden fazlasını oluşturan Müslümanlar, 2017 verilerine göre gücün en büyük göstergesi olan gayrı safi yurtiçi hasıla açısından toplam dünya üretiminin onda birine bile ulaşamıyor. [[1]]

Birleşmiş Milletler Teşkilâtına üye 193 Devlet'in 61'ine (Üye Sayısının %31'i), 7,145 milyarlık Dünya Nüfusunun 1,6 Milyarına (Dünya Nüfusunun %22,5'u), 150 milyon Km^2 olan dünya karalarının 19 milyon Km^2'sine (Dünya Karalarının %12,8'i) sahip olan 61 İslâm Ülkesinin bulunduğu İslâm Coğrafyası, kendi aralarındaki sınırlar yok sayıldığında oluşturdukları blok ile dünya politikasına yön veren güç blokları arasında maalesef yer almıyor.

Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi– ASSAM İslam Ülkelerinin birleşerek ortak İdari, Ekonomik, Hukuki, Dış Güvenlik, İç Güvenlik ve Dış Politika mekanizmalarını oluşturabilmeleri yolunda çözüm önerileri üretmek amacıyla çalışmalar yürütmektedir.

ASSAM geçtiğimiz 2017 ve 2018 yıllarında İslam Birliği mevzuatı ile Ortak Ekonomik sistem çözümleri temalı iki kongre gerçekleştirdi.

Bu yıl da Ortak Savunma Sanayi Üretiminin önündeki engelleri kaldırma yolunu açabilecek politikalar geliştirmek amacıyla "ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretimi" uluslararası kongresini gerçekleştirmektedir.

ASSAM'ın İç Güvenlik, Savunma ve Savunma Sanayi alanlarında ürettiği stratejileri uygulama sahasına indiren bir savunma sanayi şirketi de mevcuttur. Uluslararası Savunma Danışmanlık şirketi SADAT, ASSAM tarafından geliştirilen stratejileri İslam Ülkelerinin Polis teşkilatları ve Silahlı kuvvetlerinin hizmetine sunmaktadır.

SADAT'ın ASSAM stratejilerine dayanarak ürettiği ve uyguladığı pek çok projeden sadece ve sadece bir tanesini sizlere özetle anlatmak istiyorum.

SADAT 2015 yılında **Askeri Standardizasyon ve Metroloji Merkezleri** projesini üreterek hizmet verdiği ülkelerin silahlı kuvvetlerinin hizmetine sunmuştur.

Niçin Askeri Standardizasyon ve Metroloji Merkezi?

60 civarındaki İslam ülkesinin her birinin tankı, uçağı, helikopteri, savaş gemisi bulunuyor. Bu teknolojik sistemleri kendileri üretemiyorlar ve egemen güçlerden alıyorlar. Özetle bakarsak 2019

[1] https://www.setav.org/yeni-soguk-savasa-dogru-islam-dunyasi/ - Son Kontrol 08.12.2019

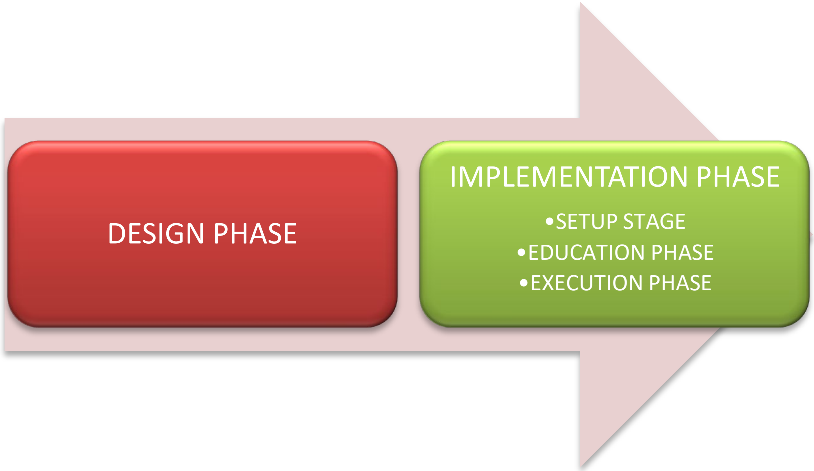
istatistiklerine girmiş verilere göre 45 İslam ülkesinin toplamda 10.767 adet savaş uçağı (%20,40), 28.935 adet tank (%25,42), 2.607 savaş gemisi (%28,11) bulunmaktadır. [[2]]

İslam ülkeleri bu savunma ürünlerini kendi imkanları ile üretmeye döndükçe "üreten kuralı koyar" gerçeği sebebiyle teknoloji geliştirme, teknik standartları koyma vb faaliyetlere girişmek gereğini doğurmaktadır.

Nasıl?

Proje ilgili ülkelerde 2 ana safhada yürütülmektedir.

1) Önce ülkenin mevcut imkanları ve ihtiyaçları göz önüne alınarak projenin şekillendirildiği **Tasarım Aşaması** yürütülmektedir.
2) Akabinde **Uygulama Aşamasına** geçilmektedir.

Tasarım Aşaması

Tasarım aşamasında ihtiyaç analizi yapılmaktadır. Mevcut kaynaklar değerlendirilerek merkezin organizasyon şeması oluşturuluyor. Kadro yapısı tasarlanıyor. Görev tanımları oluşturuluyor. Kadro yetkinlikleri tanımlanıyor.

Tasarım aşamasının çıktıları şunlar olmaktadır;

- ☐ Mevzuat Taslağı
- ☐ Kadrolar
- ☐ Eğitim Müfredatı ve Materyalleri Listesi
- ☐ Bilgi İşlem Yazılımı ve Donanımı İhtiyaç Listesi

Uygulama Aşaması

Uygulama aşamasına geçildiğinde; merkez bazı ülkelerde sıfırdan kurulurken bazı ülkelerde hali hazırda mevcut bir kurumun dönüştürülmesi – modernizasyonu yoluyla kurulmaktadır.

[2] Veriler https://www.globalfirepower.com/ sitesinden derlenmiştir – Son Kontrol 10.12.2019

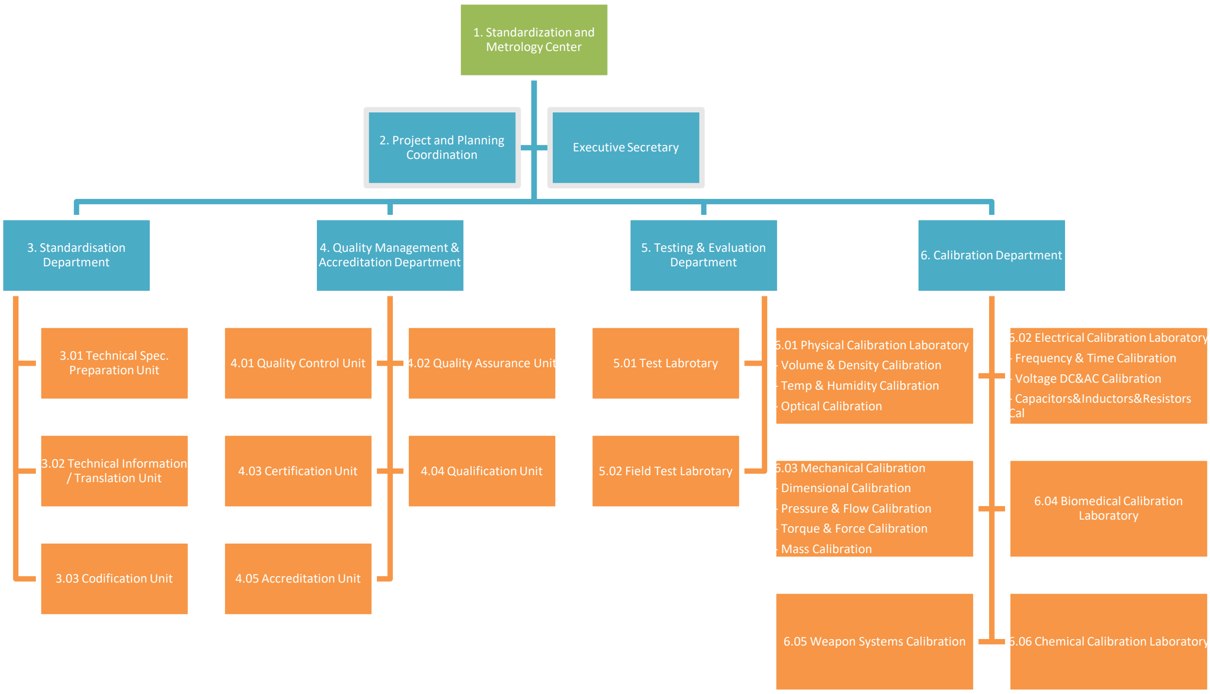
Modernizasyon seçeneğinde mevcut kadro, organizasyon şemasında ilgili görevlere yeterlilikleri ve pozisyonları baz alınarak yerleştirilmektedir. Boş kalan kadrolara yeni personel alımları yapılmaktadır.

Akabinde personelin istenen yetkinliğe ulaşmasını sağlamak amacıyla teorik, uygulama ve iş başı eğitimleri yapılmaktadır. İş başı eğitimleri duruma dayalı – senaryo bazlı eğitimler olmaktadır.

Son aşamada ise mevzuatı oluşturulmuş, kadroları hazırlanmış kurum faaliyetlerine başlamaktadır.

Askeri Standardizasyon ve Metroloji Merkezi Ne Yapar?

Askeri Standardizasyon ve Metroloji Merkezinin organizasyon şemasına bir göz atarsak ne yaptığını hızlıca anlayabiliriz;

3. Standardizasyon Bölümü
    3.1. Teknik Şartname Hazırlama Birimi
    3.2. Teknik Bilgi / Tercüme Birimi
    3.3. Kodifikasyon / Kodlandırma Birimi
4. Kalite Yönetimi ve Akreditasyon Bölümü
    4.1. Kalite Kontrol Birimi
    4.2. Kalite Güvence Birimi
    4.3. Sertifikasyon Birimi

    4.4. Kalifikasyon Birimi

    4.5. Akreditasyon Birimi

5. Test ve Değerlendirme Bölümü

    5.1. Test Laboratuarları

    5.2. Sahra Test Laboratuarları

6. Kalibrasyon Bölümü

    6.1. Fizik Kalibrasyon Laboratuarı

    - Hacim ve Yoğunluk Kalibrasyonu

    - Sıcaklık ve Nem Kalibrasyonu

    - Optik Kalibrasyon

    6.2. Elektriksel Kalibrasyon

    - Frekans ve Zaman Kalibrasyonu

    - DC&AC Gerilim Kalibrasyonu

    - Kapasitör, Bobin ve Direnç Kalibrasyonu

    6.3. Mekanik Kalibrasyon

    - Boyut Kalibrasyonu

    - Basınç ve Akış Kalibrasyonu

    - Tork ve Güç Kalibrasyonu

    - Kütle Kalibrasyonu

    6.4. Biomedical Kalibrasyon Laboratuarı

    6.5. Silah Sistemleri Kalibrasyonu

    6.6. Kimyasal Kalibrasyon Laboratuarı

Sonuç

ASSAM'ın İç Güvenlik, Savunma ve Savunma Sanayi alanında geliştirdiği stratejiler SADAT Uluslararası Savunma Danışmanlık şirketi tarafından ete-kemiğe büründürülerek think-tank çalışmasından İslam Ülkelerinin Birliği yolunda atılan kilometre taşlarına dönüşüyor.

Burada sadece bir örnek üzerinde durduk. SADAT bugün 20'ye yakın ülke için projeler geliştirir hale geldi.

ASSAM'ın 2017 yılında gerçekleştirdiği "**Ortak Yönetim Biçimleri**" temalı ilk kongre sonucunda yayınlanan deklarasyondaki en çarpıcı noktanın her bir İslam ülkesinin kendi kabinesi bünyesinde **İslam Birliği Bakanlığı** ihdas etmesi gerektiğine yapılan vurguydu. Bu bakanların da İslam Birliği

Parlamentosunu oluşturması ve böylece Konfederatif biçimli İslam Ülkeleri Birliği = **ASRİKA**'nın kurulabileceği deklare edilmiştir.

ASSAM 2018'de "**Ortak Ekonomik Sistem**" teması altında gerçekleştirdiği ikinci kongrede yayınladığı deklarasyon ile "**SWIFT sisteminin alternatifinin oluşturulması**" ve "**İslam Dinarı vb digital ödeme aracı oluşturulması**" konuları benim zihnime yer eden önemli başlıklar olmuştur.

Askeri amaçlı ürünler başta olmak üzere silahlı kuvvetlerin kullandığı her türlü ürünün üretimi, satışı, tedariki, bakımı, onarımı, kullanımı ve ülkeler arasında dolaşımı için ortak parça kodlama sistemine, standartlara, teknik şartnamelere, kalite güvence süreçlerine, sertifikasyon sistemlerine, test metotlarına ihtiyaç duyulmaktadır.

İslam Ülkelerinin Ortak Savunma Sanayi Üretimi yapabilmelerinin yolu da her birinde Askeri Standardizasyon ve Metroloji Merkezleri kurulması bu merkezlerin ortak bir üst kuruluşa bağlı olarak faaliyet göstermesi, kodifikasyon amacıyla ortak bir veritabanı kullanılmasıdır.

Eminim ki bu yılda şu anda gerçekleştirmekte olduğumuz kongrede ASSAM yine çok orijinal, stratejik ve uygulamaya dönük, pratik ama düğümlere çözüm üretecek fikirler üretecektir.

"**ASRİKA Ortak Savunma Sanayi Üretimi**" temalı uluslararası kongrenin hayırlara vesile olmasını diliyorum

TÜRK HAVACILIK VE UZAY SANAYİİ ÖRNEĞİ

Serhat GÜL[*]

Osman Emre ÇELEK

Emre DORUK

Berat Emre İLER

Emin YENİ

Emre YILMAZ

Mehmet ARİF ADLI

TÜRKİYE

Geride bıraktığımız 20. yüzyılda iyi bir örgün eğitim sürecini tamamlayan bir bireyin kendini yenilemeye ihtiyaç hissetmeden uzun yıllar sorumlu olduğu görevleri yerine getirmesi mümkündü. Bilgiye ulaşmanın çok kolaylaştığı günümüz iş dünyasında ise tablo bu durumdan oldukça farklıdır. Neredeyse tüm disiplinlerde alan bilgisi son derece dinamik bir hal almış durumdadır. Teknoloji ağırlıklı iş dünyasını yakından ilgilendiren uygulamaya yönelik bilgi birikimi açısından bakıldığında değişimin hızı daha da yüksektir. Küresel ölçekte rekabet edebilmek için hızlı biçimde değişen ve gelişen, sürekli birbirinden öğrenerek ilerleyen, inovasyon ve Ar-Ge'nin işletmeler için temel öncelikler arasında yer aldığı bu baş döndürücü dinamizme ayak uydurabilmek gerekmektedir. Artık en donanımlı insanları istihdam etmek tek başına yeterli olmamaktadır. Bundan dolayı "en donanımlı" olarak kalabilmeleri için iş hayatı boyunca gelişimlerini destekleyecek profesyonel bir planı olmayan işletmeler bu dinamik rekabette güç kaybetmektedir. Bunun doğal sonucu olarak "Yaşam Boyu Öğrenme" felsefesi pek çok başarılı işletmenin benimsediği ve stratejik planlarının temel parçalarından biri olarak gördüğü bir yaklaşım olarak karşımıza çıkmaktadır.

"Yaşam Boyu Öğrenme" felsefesinin iş hayatındaki iz düşümü olan modern "Gelişim ve Öğrenme" kavramı, çalışanların gelişimini ve öğrenme alanlarını çok boyutlu olarak ele alınması büyük önem arz etmektedir. Küresel rekabette var olmak ve sürdürülebilir yapılar kurmak isteyen işletmelerin, çalışanlarının mesleki, sosyal ve yönetsel yetkinliklerini sürekli olarak destekleyebilecek bir eğitim operasyonu yürütmesi ve bu üç alandaki kapasitenin stratejik olarak yönlendirildiği bir plan dâhilinde hareket etmeleri gerekmektedir.

2. TUSAŞ Akademi Eğitim İşbirliği Modeli

TUSAŞ olarak son 2,5 yılda toplam çalışan sayımız % 44 artış göstermiştir. Havacılık ve uzay alanlarında uluslararası ölçekte rekabet etme vizyonu ile hareket eden TUSAŞ'ın hedeflerine ulaşabilmesi için bu büyümenin stratejik bir planlama ile yönetilmesi gerekmektedir. Savunma ve havacılık sektörünün katma değeri yüksek ürün ve alt bileşenlerinin tasarım, geliştirme, imalat ve ömür devri boyunca sağlanacak ürün destek faaliyetlerinin her aşamasında nitelikli iş gücü istihdamı ve sürdürülebilirliği önem arz

[*] TUSAŞ, Türk Havacılık ve Uzay Sanayii A.Ş., 06980, Ankara, Türkiye

[**] Gazi Üniversitesi, 06500, Ankara, Türkiye

etmektedir. Bu nedenle şirketimizin geleceğe yönelik büyüme hedeflerine ulaşılmasında kritik ihtiyaç kalemlerinin başında nitelikli iş gücü gelmektedir.

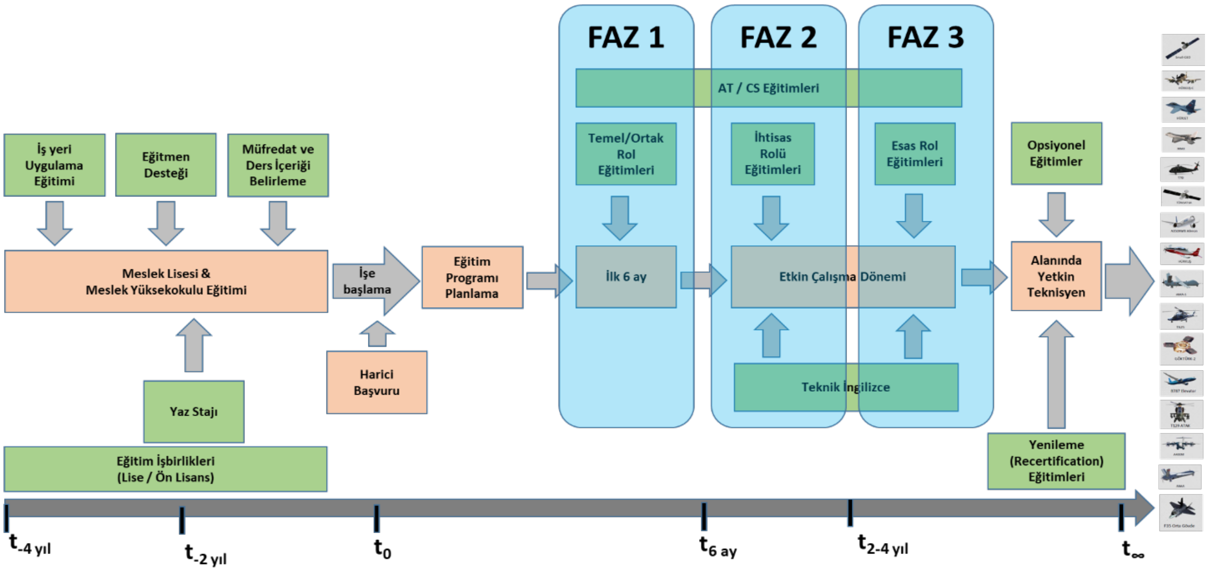
Ülkemizde havacılık ve uzay sektöründe şirketimizin yüksek kalite beklentilerini karşılayabilecek nitelikte eleman yetiştiren yerleşik bir mekanizma bulunmadığından, ihtiyaç duyduğumuz özelliklerde insan gücünün yetiştirilmesine Akademi Başkanlığı liderlik etmektedir. TUSAŞ Akademi Başkanlığı, havacılık sektörünün ve günün ihtiyaçlarına göre belirlenen eğitim programlarını hazırlayarak TUSAŞ ve paydaşlarının insan kaynağının geliştirilmesini görev edinmiştir. Bir yandan yeni istihdam edilen çalışanlarımıza yönelik eğitim yatırımları gerçekleştirilirken, mevcut çalışanlarımızın mesleki gelişimi için de TUSAŞ Akademi Başkanlığı tarafından eğitim faaliyetleri yoğun bir şekilde devam etmektedir. TUSAŞ Akademi Başkanlığı bünyesinde, 462' si teknisyenlere, 168' i mühendislere yönelik olmak üzere havacılık ve uzay alanında toplam 630 adet farklı eğitim verilmektedir. Bu eğitimlerin büyük bölümü, 89'u doktora derecesine sahip yaklaşık 730 kurum içi eğitmen tarafından sağlanmaktadır. Modern akademi binasında 18 tam donanımlı sınıf, 4 bilgisayarlı sınıf, 5 uygulama atölyesi, 1 üretim eğitim merkezi, 1 kütüphane ve 1 konferans salonu ile %92 doluluk oranı ile yılda yaklaşık 450 bin öğrenci X saat (53 saat/kişi/yıl) eğitim verilmektedir [1].

Yüksek nitelikte insan kaynağının teminine katkıda bulunmak, istihdam edeceğimiz personelleri yetiştirmek ve ihtiyaç duyulan niteliklere ulaşmalarını sağlamak amacıyla meslek liselerinden üniversitelere uzanan bir yelpazede çok sayıda eğitim kurumuyla iş birlikleri yapılmaktadır. Buna ek olarak istihdam edilen mühendis ve teknisyenlerin etkin ve hızlı şekilde katkı verebilmelerini sağlamak amacıyla eğitim kurguları tasarlanmaktadır. Akademi Başkanlığı, şirketin stratejik ihtiyaç ve hedeflerine yönelik sertifika ve diploma programları sunan, şirket içerisinde yaşam boyu öğrenme misyonunu yerine getiren, sistematik ve iş çıktılarına yönelik eğitim-gelişim aktiviteleri yürüten gelişmiş bir organizasyon olmak hedefiyle yeni bir alt yapı ve stratejik odaklanma yönünde güçlü adımlar atmaktadır.

3. TUSAŞ Teknisyeni Yetkinlik Kazanım Süreci

TUSAŞ'ta çalışan veya yeni işe başlayan teknisyenlerin farkındalık, yetkinlik ve bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik tüm teknik eğitim faaliyetleri aşağıdaki 5 ana başlık altında tasarlanmaktadır. Bu süreç Şekil 1'de gösterilmektedir.

- Kalifikasyon ve Sertifikasyon Eğitimleri
- Teknisyen Eğitim Programı
- Üretim Eğitim Merkezi (MTC) Uygulamaları
- Meslek Yüksek Okulları/Meslek Liseleri İşbirlikleri
- Staj Programları

Şekil-1: TUSAŞ Teknisyeni Yetkinlik Kazanım Süreci [2]

Bu kapsamda, yapısal, kompozit, elektrik, tahribatsız muayene, kimyasal, mekanik, uygulama gibi branşlarda toplam 462 adet teknik eğitim verilmektedir. TUSAŞ teknisyeni yetkinlik kazandırma süreci, işe alım öncesinde meslek lisesi & meslek yüksekokulu eğitimine verilen katkılarla başlamaktadır. TUSAŞ çeşitli üniversitelerin meslek yüksekokulları ve meslek liseleri ile yapılan protokoller çerçevesinde aşağıdaki alanlarda çalışmalar yürütmektedir;

- Yaz stajı
- İş yeri uygulama eğitimi
- Eğitmen desteği
- Müfredat ve ders içeriği belirleme

İşe alım öncesinde kalifiye teknisyenlerin yetiştirilmesi eğitim sürecinde çeşitli görevler üstlenen TUSAŞ işe alım sonrasında da ilgili teknisyenlerin yetkinliklerinin arttırılmasında sürekli gelişim prensibini benimsemektedir. İşe yeni başlayan bir teknisyenin ilk etapta eğitim programı planlaması yapılmakta, sonrasında temel/ortak rol eğitimleri, ihtisas rolü eğitimleri, esas rol eğitimleri, opsiyonel eğitimler ve yenileme (recertification) eğitimleri ile alanında yetkin teknisyen yetiştirilmesi hedeflenmektedir [2].

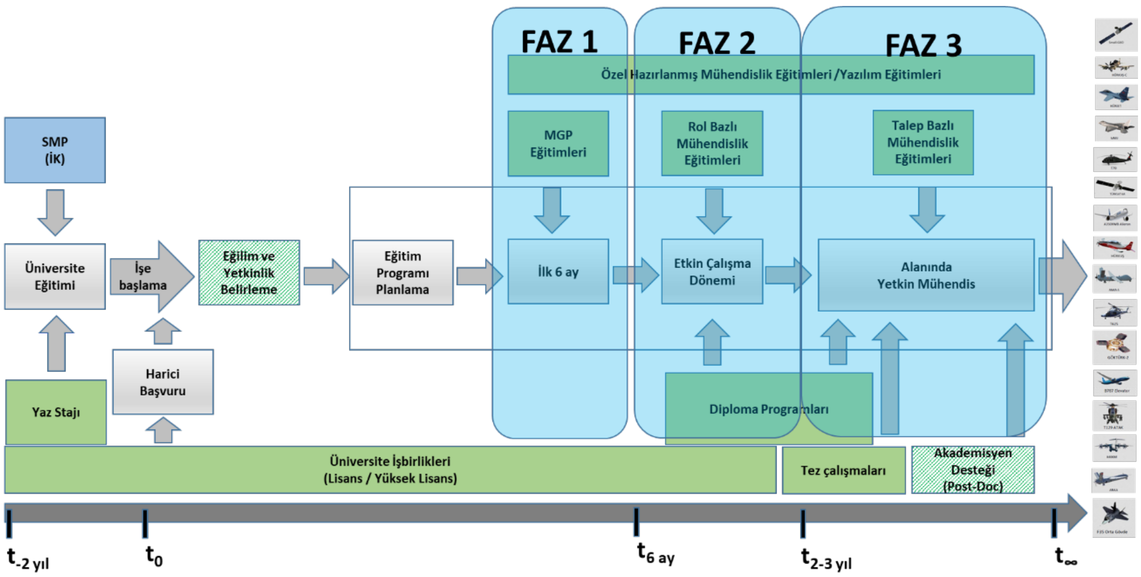
Üniversite sanayi işbirliği çerçevesinde üniversitelerle yaz stajı uygulamasının yanında, ücretli ve uzun dönem staj programları yürütülmektedir. Meslek Lisesi öğrencilerinin son sınıfta işyerlerinde yapmaları zorunlu olan staj uygulamalarına da destek verilmektedir. 2019 yılında toplam 998 MYO ve 636 meslek lisesi öğrencisine staj imkânı sağlanmaktadır.

TUSAŞ Kazan Meslek Yüksekokulu (Gazi Üniversitesi) ile yapılan protokol gereği Uçak Teknolojisi bölümünde stajyer teknisyen programı yürütülmektedir. Bu bölümde yürütülen dersler için TUSAŞ eğitmen desteği vermektedir. Stajyer teknisyenler 1. ve 2. sınıfta haftada iki gün TUSAŞ'ta uygulama eğitimi görmektedirler. İlgili bölümden haziran 2019 itibariyle 110 mezun verilmiş, bunların 70 tanesi TUSAŞ'ta istihdam edilmiştir.

4. TUSAŞ Mühendisi Yetkinlik Kazanım Süreci

TUSAŞ, değişen vizyon ve misyonu doğrultusunda amaçladığı hedeflere ulaşabilmek için iş hacmi ve çalışan sayısı olarak hızlı bir büyüme eğilimi göstermektedir. Havacılık ve uzay alanlarında uluslararası ölçekte rekabet etme vizyonuyla hareket eden TUSAŞ'ın hedeflerine ulaşabilmesi için bu büyümenin stratejik bir planlama ile yönetilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda TUSAŞ'ta çalışan veya yeni işe başlayan mühendislerin farkındalık, yetkinlik ve bilgi düzeylerinin artırılmasına yönelik tüm mühendislik eğitim faaliyetleri aşağıdaki 4 ana başlık altında tasarlanmaktadır.Bu süreç Şekil 2'de gösterilmektedir.

- Mühendislik Yazılımları eğitimleri
- Mühendislik eğitimleri
- Üniversite işbirlikleri, diploma programları
- Ölçme, değerlendirme, süreç iyileştirme ve ileri teknolojiler

Şekil-2: TUSAŞ Mühendisi Yetkinlik Kazanım Süreci [2]

4.1.Mühendislik Yazılımları Eğitimleri

TUSAŞ, çalışan ve yeni işe başlayan mühendislerin mühendislik yazılımları ile ilgili yetkinliklerini arttırmak için hem iç hem de dış eğitmenlerden faydalanarak ilgili alanlarda eğitimler düzenlemektedir. İlgili teorik eğitimlerle birlikte mentörler aracılığıyla sahada uygulamalı olarak deneyim kazandırılmaktadır. Özellikle yeni mezun mühendislerin rolleri doğrultusunda öncelikli yazılım eğitimleri verilerek birime katkısının kısa zamanda ortaya çıkmasına yönelik çalışmalar yapılmaktadır.

4.2.Mühendislik Eğitimleri

TUSAŞ'ta mühendislik eğitimleri TUSAŞ mühendisi yetkinlik kazandırma sürecinin bir parçasıdır. Mühendislik eğitimleri tasarımı, işe yeni başlayan mühendislerin yetkinliğini en kısa sürede yeterli seviyeye çıkarmak ve mevcut çalışan mühendislerin yetkinliğini derinleştirmek amacıyla tasarlanan tüm mühendislik eğitimi faaliyetlerini kapsamaktadır. TUSAŞ çalışma ortamına, üniversite eğitimi esnasında Stajer Mühendis Programı (SMP), yaz stajı veya harici başvuru ile dahil olabilen bir aday işe alım süreci ile birlikte sırasıyla eğilim ve yetkinlik belirleme ve eğitim programı planlama aşamalarına dahil edilmektedir. Etkin çalışma döneminde rol bazlı mühendislik eğitimleri, talep bazlı mühendislik eğitimleri, özel hazırlanmış mühendislik eğitimleri alarak alanında yetkin bir mühendis olması hedeflenmektedir. Şirkette yeni başlayan mühendislere atanan mentörler aracılığı ile sürecin takibi ve daha verimli geçmesi hedeflenmektedir.

4.3. Üniversite İşbirlikleri, Diploma Programları

TUSAŞ mühendislerinin gelişimini, istihdam öncesi ve istihdam sonrası desteklemek üzere üniversiteler ile çeşitli işbirlikleri ve lisansüstü diploma programları yürütülmektedir. İstihdam öncesi gelişim faaliyetleri sayesinde mühendisler TUSAŞ'ta istihdam edilmeden önce ilgili alana hazırlanması ver gelişim sürecinin hızlandırılması hedeflenmektedir. İstihdam sonrası üniversite işbirlikleri ve diploma programları ile ise TUSAŞ mühendisinin çalıştığı alanda derinlik kazandırılması ve kuruma azami ölçüde katkı vermesi amaçlanmaktadır. Bu kapsamda İTÜ ile Hava Aracı Yapıları ve Malzemeleri Tezsiz Yüksek Lisans programı yürütülmektedir. Bu program kapsamında Boeing, CranfieldUniversity, MIT, University of Windsor, University of Birmingham, University of Michigan gibi uluslararası partnerlerden gelen eğitmenler ders vermektedir. Programa kayıtlı 45 TUSAŞ mühendisi bulunmaktadır. Dersler TUSAŞ Akademi binasında gerçekleştirilmektedir. Diğer bir diploma programı Ankara Yıldırım Beyazıt Üniversitesi (AYBÜ) ile gerçekleştirilmektedir. Havacılık ve Uzay mühendisliği tezli yüksek lisans programı kapsamında TUSAŞ mühendisleri yine TUSAŞ Akademi binasında yüksek lisans eğitimlerine devam etmektedir. Bu program kapsamında dersler AYBÜ öğretim üyeleri tarafından verilmektedir. Öte yandan Yıldız Teknik Üniversitesi Aviyonik Yüksek Lisans programına TUSAŞ mühendisleri tarafından eğitmen desteği verilmektedir. AYBÜ Havacılık ve Uzay Mühendisliği ile Hacettepe Üniversitesi Yapay Zeka Mühendisliği lisans seviyesinde öğrencilerin sanayi tecrübelerinin arttırılmasına yönelik işbirlikleri geliştirilmiştir. Ayrıca üniversite-sanayi işbirliğini teşvik etmek amacı ile kurgulanan TÜBİTAK 2244 doktora programı faaliyetleri kapsamında toplam 9 üniversite ve 69 öğrenci/tez konusunu kapsayan çalışmalar devam etmektedir [1].

4.4. Ölçme, Değerlendirme, Süreç İyileştirme ve İleri Teknolojiler

TUSAŞ Akademi bünyesinde verilen mühendislik eğitimlerinin azami verimde geçmesini sağlamak üzere çalışmalar yürütülmektedir. Bu doğrultuda alan mevcut durum analizi, problem tespiti ve çözüm önerileri geliştirilmektedir. Bu kapsamda mühendislik eğitimleri için ölçme ve değerlendirme mekanizmasının kurgulanmaktadır. Alan eğitim memnuniyeti/verimliliği ölçümleri/mülakatları yapılmaktadır. Yeni işe başlayan mühendislerin teknik alanlardaki eğilimlerini belirleyecek bir model geliştirilmesi hedeflenmektedir.

5. Değerlendirme ve Sonuç

TUSAŞ'ın 2013 yılında yaklaşık 3500 olan çalışan sayısı 2019 yılı Temmuz ayı itibari ile 2.5 katına çıkarak 9013 olmuştur. Personel sayısı dağılımlarında mühendislerin payı %41 (3722) ve teknisyenlerin payı %45 (4096)' tir. Yeni işe başlayan personelin hızla yetiştirilmesi ve TUSAŞ' a adaptasyonu sürecinde büyük bir eğitim ihtiyacı artışı söz konusudur. TUSAŞ'ın mevcut personel dağılımına bakıldığında mühendis ve teknisyen paylarının yaklaşık aynı oranda olduğu görülmektedir. 10 yıllık dönemde TUSAŞ faaliyetlerini, vizyonu doğrultusunda hedeflenen seviyeye çıkartmak için istihdam edilen iş gücünün kişisel ve mesleki açıdan geliştirilmesi büyük önem arz etmektedir. TUSAŞ'da çalışan teknisyen ve mühendislerin yetkinliklerini geliştirmek için üniversiteler, araştırma merkezleri ve sanayi kuruluşları ile geliştirilen eğitim işbirliği modeli kapsamında yürütülen çalışmalar istihdam öncesi ve istihdam sonrası olmak üzere iki başlık altında gruplandırılabilir. İstihdam öncesi eğitim ve deneyim kazandırma amacıyla meslek yüksekokulları/meslek liseleri işbirlikleri ve staj programları yürütülmektedir. İstihdam edilen mühendis ve teknisyenlerin ise etkin ve hızlı şekilde katkı verebilmelerini sağlamak amacıyla kalifikasyon ve sertifikasyon eğitimleri, teknisyen eğitim programı, eğitim merkezi uygulamaları, mühendislik eğitimleri, üniversite diploma programları, mühendislik yazılımları eğitimleri yürütülmektedir. TUSAŞ'ın sürdürülebilir bir şekilde gelişmesi ve büyümesi açısından kritik önem arz eden insan kaynağının, hedefleri karşılama potansiyeli yakından izlenmekte ve bu doğrultuda eğitim stratejileri ve gerçekleştirilen faaliyetler güncellenmektedir.

6. Kaynaklar

1. Türk Havacılık ve Uzay Sanayii 2019 verileri.

2. Türk Havacılık ve Uzay Sanayii, Akademi Bülteni, Sayı: 11, 2019.

İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ USUL ve ESASLARININ TESPİTİ

Dr. Şakir SÜLOĞLU
Bağımsız Denetçi / Mali Müşavir
KOCAELİ BAĞIMSIZ DENETÇİLER DERNEĞİ BAŞKANI
sakirsuloglu@hotmail.com

TÜRKİYE

Dünyada Müslümanların sayısı 1 milyar 800 milyon kişi civarındadır. Bu sayı dünya nüfusunun % 24'ünü oluşturmaktadır.
Birinci dünya savaşından günümüze kadar gelen zaman içinde İslâm Ülkeleri sayısı 56'ya ulaşmıştır. Bu ülkelerin 26'sı Asya, 24'ü Afrika, 2'si Avrupa, 2'si Asya – Afrika, 1'i Asya – Avrupa, 1'i Asya Okyanusu kıtaları üzerindedir. (YOLCU Ekrem, Yeni Rehber Ansiklopedisi, Türkiye Gazetesi, 10. Cild)

ABD'li araştırma şirketi PEW'e göre, 2070 yılına kadar İslâm'ın dünyanın en büyük dini olabileceğini açıklamıştır.
Bu araştırmaya göre Müslümanların diğer dinlerle karşılaştırıldığında daha çok çocuğa sahip olması, büyümenin ardındaki nedenlerden biridir.
Müslüman kadınlar için doğurganlık oranı 3,1iken, diğer tüm dinler birarada düşünüldüğünde, bu oran 2,3'dür.

İkinci neden, Müslümanların tüm dinler arasında en genç nüfusa sahip olmasıdır.

Dünyadaki İslâm Ülkeleri'nin hatırı sayılır oranda; yeraltı ve yerüstü kaynaklarına sahip oldukları, ticaret, endüstri, telekomünikasyon, finans, kırsal gelişme, inşaat, savunma sanayii, bilim ve teknoloji, tarım, enerji, çevre ve sağlık, insan kaynakları gelişimi, petrol ve doğalgaz, petrokimya, bor madeni, metalürji, gemi inşaatı vs. alanlarında dünya ülkelerinde stratejik konuma geldikleri, gelişmiş büyük ekonomiler arasına girdikleri hatta öncülük yaparak inovasyon projeleri ürettikleri bilinmektedir.

Bu girişten sonra; biz Müslüman Türk'lerin bir atasözü vardır, "Su uyur, düşman uyumaz" diye…

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra batı liderleri barışa dayalı bir dünya kurulması yerine, yeni düşmanlığa dayanan bir dünya kurulması yoluna saptılar.

Bunun en açık delili, 1990'lı yılların başında, İngiltere Başbakanı Margaret Teacher'in İskoçya'daki Nato toplantısında yaptığı konuşmadır.

Sovyetler Birliği'nin dağılmasından sonra "Şimdi ne yapacağız, Nato'yu fesih mi edeceğiz ?"sorusuna, Teacher şöyle cevap vermiştir.

"Düşmanı olmayan ideoloji yaşayamaz. Bizim yaşayabilmemiz için mutlaka bir düşmanımızın olması lâzımdır. Sovyetler Birliği dağıldı ve düşman olmaktan çıktı. Onun yerine yeni bir düşman koymamız gerekiyor. Bu yeni düşman İSLÂM olacaktır." demiştir. (ALAN, Bülent (2001) Sayfa 10, D-8 Yeni Bir Dünya, İstanbul, Yörünge Yayınları)

Şimdi sizlerin hafızalarını bir yoklamak istiyorum.

Eski yıllardaki Müslümanlara yapılan asimilasyonlar, katliamlar, tecavüzler, baskılar, işgaller bizlerin hafızalarından gitmediler.

Yakın bir tarih olan 1990'lı yıllardan bu güne 2019 yılına kadar son 29 yılı bir gözden geçirelim.

Bu 29 yıl içinde; Filistin, Yemen, Keşmir, Afganistan, Arakan, İran-Irak Savaşları, Libya, Suriye, Bosna-Hersek'deki Srebrenitsa Soykırımı, 1877-1878 yıllarında olan ve 93 harbi denilen Osmanlı-Rus savaşından sonraki Rumeli ve Balkanlar'daki Müslüman kardeşlerimize yapılan zulüm, işkence ve katliamlar, Türkiye'mizin haçlı zihniyetine karşı vermiş olduğu Kurtuluş Savaşı, diğer Müslüman ülkelerin Siyonizm'e, faşizme ve komünizme verdikleri Bağımsızlık Savaşları'nın nedenleri arasındaki en önemli faktör olduğunu düşündüğüm, İSLÂM Coğrafyası'ndaki Tüm Müslüman Devletlerin,
Kardeşlerimizin bir Baş'a, bir Lider'e, Siyasi Halife'ye bağlı olmadığından dolayı kaynaklanmamış mıdır sizce? Bir düşünün !...

Hıristiyan dünyasının bir manevi lideri, halifesi vardır…

Müslümanların niye yok?

KONGREMİZİN KONUSU OLAN; İSLÂM BİRLİĞİ İÇİN SAVUNMA SANAYİ İŞBİRLİĞİ USUL VE ESASLARININ TESPİTİ' nde çok önemli olduğu gözlemlenen bir noktaya işaret etmek istiyorum.

SAVUNMASANAYİİ ve ŞİRKETLERİ NASIL KONTROL EDİLİYOR?

Şöyle ki; Savunma Sanayii ve bunların şirketleri bu alanda çok özel, önemli, gizlilik derecesi yüksek, inovasyon projeleri ihtiva eden, o ülkenin savunmasında aktif rol oynayan stratejik üretim yapan savunma sanayi şirketlerinin **Bağımsız Denetimi**'ni yapan **uluslararası bağlantılı olan denetim şirketlerin**i dikkatinize çekmek istiyorum.
Dünyada **4 büyükler** diye adlandırılan merkezleri ABD, İngiltere ve Hollanda olan Uluslararası Bağımsız Denetim Şirketlerinin önemini belirtmek gerekir.

Türkiye dahil 150 ülkede on binlerce ofis aracılığıyla 90 milyar dolarlık bir pazarı ellerinde bulunduran bu 4 büyüklerin isimleri Pricewaterhous e Coopers, Ernst&Young, Deloitte ve KPMG'dir.

Bu şirketler dünyada yaklaşık 80 – 90 yıldan bu yana bağımsız denetim ve danışmanlık yapmaktadırlar.

Dünyanın neresinde ciddi bir satın alma işlemi varsa onlar orada. Şirketlerinizin denetlenmesi ya da değerlendirilmesi mi gerekiyor, mutlaka biri devrede. Uluslararası Şirketlerle birleşme veya işbirliği mi yapmak istiyorsunuz, hiç kuşkunuz olmasın gözleri üzerinizde. Yabancı sermaye girişleri veya özelleştirme mi yapacaksınız bunların ilgi alanında.

Türkiye'de ve tüm dünyada bu uluslararası bağımsız denetim şirketleri; bankacılık, finans, tüketim, üretim, enerji, petrol, doğalgaz, inşaat, nano teknoloji, bilişim, yazılı ve görsel medya, telekomünikasyon, sağlık, ilaç, yabancı yatırımcılara danışmanlık, **özellikle ve özellikle** Savunma Sanayii ile ilgili şirketlerde çalışma imkânı bularak ve yüksek cirolarla faaliyetlerini sürdürmektedirler.

Hem Türkiye hem de bütün İslâm Ülkelerinin kendi savunma sanayi şirketleri için geçerli olacak şekilde konuşursak bu şirketler;
silah, cephane, roket, başlık, tank, savaş uçağı, insansız hava aracı, silahlı ve silahsız hava araçları, zırhlı araçlar, lazerli silahlar, teçhizat, yüksek inovasyon teknolojisi, yazılım, elektro manyetik dalgalar ihtiva ederek bir uçak gemisinin haberleşmesini bertaraf edecek teknolojiler, uzay teknolojileri, uydular ve o ülkeler için üstünlük sağlayacak diğer savunma sanayii ürünlerini, planlarını, projelerini, üretildikleri yerleri, mühendislerini, teknik ekibi, depolama yapılan yerleri, yönetim kadrolarını, ortak projeler yapıldığında hangi ülkelerle işbirliği yapıldığını, cirolarını, ihracatını, ithalatını, hangi ülkelere satış yapıldığını, oralardaki şirketleri ve bağlantılarını, biliyor, belgeliyor ve raporluyorlar…
Kısaca, askerî bir tabir kullanmak gerekirse, savunma sanayi şirketlerinin **"Kozmik odalarına defalarca girip çıkıyorlar"**
Kongremizin konusu olan; İslâm Birliği için Savunma Sanayi İşbirliği Usul ve Esaslarının Tespiti'ni yaparken sizlere arz etmiş olduğum konularda gerekli hassasiyetlerin gösterilmesinin ülke güvenliği açısından çok önemli olduğu ortadadır.
Savunma Sanayi Şirketlerinin Denetimlerini, Bağımsız Denetim yapan ve uluslararası bağımsız denetim raporu verme yetkisine sahip biri olarak uluslararası bağlantıları olmayan **"Milli ve Yerli Bağımsız Denetçiler"**' e yaptırılmasında yarar olduğunu düşünüyor ve inanıyorum.

SONUÇ

Kongrenin hayırlara vesile olmasını **Yüce Allah**'ımdan niyaz ediyor, bu duygu ve düşüncelerimle kongreye iştirak eden değerli hazirun'a en derin saygı ve hürmetlerimi sunarak,
Son Kelâm olarak da;
Âl-i İmrân Suresi 139. Ayeti'nde Rabbimiz diyor ki; "Gevşemeyin, üzülmeyin, eğer hakikaten inanıyorsanız, muhakkak üstün olan sizsiniz" diyorum. 04.12.2019

RUSYA FEDERASYONU'NUN ASKERİ-TEKNİK KOMPLEKSİNİN İSLAM BİRLİĞİ İÇİN ÖNEMİ

Doktora öğrencisi, Yaroslav Samoylov
Ankara Üniversitesi, Siyasal Bilgiler Fakültesi, Uluslararası İlişkiler bölümü
yaroslav.samoylov@yahoo.com

TÜRKİYE

Özet: Suriye savaşı sırasında Rus silahları savaş alanında güvenilirliğini kanıtladığı için Rus silah ihracatlarını yeniden canlandırdığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda Washington'un Suriye konusunda pasif davranması, İran ile nükleer anlaşmaya gitmesi, Mısır'da Mübarek'in devrilmesine göz yumması ABD'nin geleneksel müttefiklerinde ABD'ye karşı güvensizlik duyguları uyandırmaya başlamıştır. Söz konusu durum ABD'nin bölgesel müttefiklerinin kendi dış politikalarını çeşitlendirmesine neden olmuştur. Bu ise geleneksel olarak Batı silah üreticilerine yönelen Türkiye ve Körfez monarşileri de dâhil olmak üzere tüm Orta Doğu ülkelerinin Rus silahlarına olan ilgisini arttırmıştır.

Anahtar Kelimeler: Rusya, Orta Doğu, askeri-teknik kompleks, ABD

The Importance of the Military-Technical Complex of the Russian Federation for the Islamic Union

Summary: We can say that during the Syrian war, the Russian arms exports revived as the Russian weapons proved their reliability in the battlefield. At the same time, Washington's passive attitude towards Syria, its nuclear agreement with Iran, ignoring of the overthrow of Mubarak in Egypt began to create feelings of insecurity in the US's traditional allies. This has caused the US regional allies to diversify their foreign policies. It has increased the interest of all Middle Eastern countries, which have traditionally been oriented on Western arms manufacturers, for Russian weapons.

Key Words: Russia, Middle East, military-technical complex, USA

Türk-Amerikan ilişkilerinde yaşanan gerginliğe rağmen Ankara, S-400'ü satın aldı. Türkiye'nin söz konusu karalı tutum uluslararası alanda birçok sonuç ortaya çıkaracak. Bu durum Türkiye'nin artık ABD'ye mahkum olmadığını göstermiştir ve İslam ülkelerinin dünya siyaset sahnesine çıkmasına kapıyı aralamıştır. Rus askeri sanayinin Türkiye ve İslam Dünyası için öneminin tam da buradan kaynaklandığını söyleyebiliriz.

Tarihsel olarak baktığımızda Rusya/Sovyetler Birliği'nin Orta Doğu ile ilişkilerinde ekonomik faktörün, stratejik faktörlerin gölgesinde kaldığını söyleyebiliriz. Rusya'nın Orta Doğu'da kendi çıkarlarının savunmasına yardımcı olan en etkili mekanizma bölgeye silah ihraç etmesidir.

Şu anda Orta Doğu'da ve dünyada ABD etkisine meydan okuyabilecek büyük güçler yalnızca Rusya ve Çin'dir. 2014 yılında Rusya'nın Kırım'ı ilhak etmesi, yeni bir Rus yayılmacılığı hakkındaki endişeleri arttırmıştır. Ayrıca Rusya'nın Suriye krizine doğrudan askeri müdahalesi, yalnızca Orta Doğu'da değil aynı zamanda küresel siyasette de belirleyici bir güç olma niyetinin göstergesidir. Rusya'nın söz konusu davranışı anarşik bir dünyada sürpriz değildir ve yalnızca Rus liderlerin kişisel özelliklerine indirgenerek açıklanamaz.

1. Rusya ve Orta Doğu Güç Dengesi

SSCB/Rusya bu bölgeye enerji açısından bağımlı olmaması nedeniyle Orta Doğu'yu hayati bir bölge olarak değil de ABD ile karşı karşıya geldiği bir çevre bölgesi olarak görmektedir. Orta Doğu aşırı ABD etkisi ve radikal gruplar nedeniyle Rusya tarafından potansiyel bir tehdit bölgesi olarak algılanmaktadır. 2000'lerden itibaren Moskova'nın bölgeyi kendi jeopolitik çıkar alanı olarak yeniden ele almaya başladığını görüyoruz. Bu çerçevede Orta Doğu ülkeleri Moskova açısından iki gruba ayrılmıştır: ekonomik çıkar sağlayan ülkeler (öncellikle Körfez Monarşileri) ve kendi jeopolitik çıkarlarını savunmaya yardımcı olacak potansiyel ülkeler (Suriye, Libya, İran).

Rusya'nın Orta Doğu adımlarını ABD'nin bölgedeki siyasi manevra alanlarını sınırlandırma ve dengeleme hedefiyle bölgede kendi etkisini arttırma olarak okuyabiliriz. Söz konusu politikayı, ABD ile tüm resmi işbirliği mekanizmalarını saklı tutarak ABD'nin bölgede yayılmasını önleme stratejisi olarak tanımlayabiliriz. Söz konusu önleme stratejisi Rusya'ya, bölgede hem ABD'yi dengeleme hem de sistem oyuncusu olarak (ABD merkezli sistem) kalma fırsatı sunmaktadır. Bu bağlamda Amerika merkezli Orta Doğu sistemine meydan okuyan İran, Suriye, Hamas ve Hizbullah ile ilgili konularda Rusya'nın yatıştırma taktiği, Rusya'nın Orta Doğu'da sistem oyuncusu olma isteği unsuru içeren önleme stratejisini destekleyen bir durumdur. Örneğin Rusya, Trump'ın İran ile nükleer anlaşmadan çekilme niyetini kınamaktadır.[1] Bu bağlamda Rusya İran ile çatışarak, baskı uygulayarak değil de anlaşarak ilişkileri kurmaktan yana politika sürdürmektedir. Moskova, bölgesel güvenliğin sağlanmasının İran üzerinde baskı uygulamakla değil de İran ile masaya oturmak ile mümkün

[1] "Russia Warns Trump Over Iran Nuclear Deal: US Withdrawal Will Seriously Aggravate Situation", İndependent, 13.10.2017.

http://www.independent.co.uk/news/world/europe/russia-us-iran-nuclear-deal-trump-putin-aggravate-warning-kremlin-stability-security-proliferation-a7998576.html

olduğu fikrindedir. Bu bağlamda Rusya; İran, Suriye, Hamas ve Hizbullah'a karşı yatıştırma politikasını sürdürme ile üç temel amaca ulaşmayı hedeflemektedir: 1. Orta Doğu'da ABD'ye karşı dengeyi güçlendirmek ve onun etkisini sınırlandırmak; 2. Radikal grupların Rusya'ya geçmesini önlemek. 3. Orta Doğu'nun enerji piyasasında aktif bir aktör olarak yer almaktır[2].

Rusya'nın Ekim 2015'te Suriye'de askeri operasyona katılması ile Rusya'nın bahsettiğimiz sistem oyuncusu olma, yatıştırma politikasından vazgeçmediğini görebiliriz. 15 Mart 2016 tarihinde Rus askeri birlikleri Suriye'den kısmen çekilmiş ve Moskova ile Washington arasında barış süreci başlatılmış. 23 Şubat'tan itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti topraklarında savaşan grupları takip etmek üzere Ateşkesi İzleme Merkezi Hmeymim hava üssü de faaliyete girmiştir. Benzer görevler, 2013'te ABD ordusu tarafından kurulan Amman'daki Koordinasyon Merkez (Military Operations Command) tarafından üstlenilmiştir[3]. Hmeymim ile Amman Merkezleri'nde Moskova ve Washington arasındaki iletişimi sağlamak için kırmızı hat kurulmuştur.[4] Söz konusu hat Rusya ve ABD arasındaki gerginliğin zirveye ulaştığı anlarda bile işlemeye devam etmekteydi. 23 Ocak 2017 tarihinde Türkiye, İran ve Rusya öncülüğünde Suriye krizinin doğrudan tarafları Astana'da masaya oturmuştur. Bu bağlamda Astana sürecinde Rusya'nın, İran ve Türkiye arasında bir arabulucu olarak karşımıza çıktığını görebiliriz. Aynı zamanda Rusya'nın Suriye'de Suudi Arabistan destekli gruplara karşı savaşmasına rağmen Aralık 2017 tarihinde Viyana'da, Moskova ve Riyad arasında petrol üretimini kısma ile ilgili anlaşmaya varılmıştır. Tüm bu örnekler Rusya'nın Orta Doğu'da sistem oyuncusu olma niyetini doğrulamaktadır.

Arap monarşileri de dâhil olmak üzere bütün Orta Doğu ülkelerinden Rusya'nın ekonomik çıkar sağlama hedefi vardır. Bu hedefe ulaşmak için Rusya, bölgede bir sistem oyuncusu imajı ve statüsünü korumak zorundadır. Rusya için sistem oyuncusu olmak bölgede, ABD ve onun müttefikleri ile ortaklıklara girmeyi de beraberinde getirmektedir. Söz konusu durum Moskova'yı bölgesel çatışmalarda – İsrail-Filistin, Irak, Sudan, Lübnan, Suriye – aktif bir şekilde yer almaya mecbur etmektedir. Diğer bir ifadeyle Rusya Orta Doğu'da oluşan ABD merkezli statükoya karşı çıkmamakla birlikte (şu anki şartlar altında güç yok) ABD'nin bölgede aşırı güçlenmesini önlemek için bazı manivelalara (Suriye ve İran ile özel ilişkiler) da sahip olmak istemektedir[5].

Bununla birlikte Rusya'nın Ekim 2015'te Suriye'de başladığı operasyon öncesinde Moskova'nın bölgede ABD'nin yayılmasını önleme stratejisinin yumuşak konfrontasyon unsurlarına dayandığını söyleyebiliriz. Böylece Ekim 2015 öncesinde Rusya'nın bölgede ABD'yi yumuşak güce ve kendi müttefiki olan Suriye'nin dengeleyici rolüne dayanarak dengelediğini söyleyebiliriz. Ne var ki Suriye'nin askeri açıdan artık baskıya dayanamayacağı anlaşılınca Moskova Suriye'de rejime askeri destek vermek amacıyla kendisi devreye girdi.

---

[2] Şumilin Aleksandr, Rusya ve ABD'nin Stratejilerin Orta Doğuda Etkileşimi: İşbirliği ve Karşıtlık Sorunları, ss. 373 - 383

[3] "Rusya'nın Suriye'deki Terörle Mücadele Operasyonunun Sonuçları", Sputnik Türkiye. https://tr.sputniknews.com/infografik/201712201031486481-rusya-suriye-krizi-hava0uzay-kuvvetleri-operasyonu-sonuclar/

[4] "US-led Coalition 'Acts Secretively in Syria,' Americans Often Absent From Hotline – Russian Military", RT, 11.07.2017. https://www.rt.com/news/373338-us-pilots-russian-jets/.

[5] Şumilin Aleksandr, Rusya ve ABD'nin Stratejilerin Orta Doğuda Etkileşimi: İşbirliği ve Karşıtlık Sorunları, ss. 375-377.

Bu bağlamda Rusya Orta Doğu'da sistem oyuncusu olmakla birlikte artık ABD'nin bölgede yayılmasını önleme stratejisine yumuşak güç unsurlarının yanında askeri güç unsurlarını da eklemiştir. ABD'yi dengelemek için diplomatik mekanizmaların yeterli olmadığı anlaşılınca askeri faktör de önem kazanmaya başlamıştır. Bununla birlikte Rusya'nın yatıştırma taktiğini terk edip İran, Suriye, Hamas ve Hizbullah'a açık destek vermeye başlaması durumunda bölgede şu anda hâkim olan sisteme karşıt bir alt sistemin karşımıza çıkma potansiyelinin olduğundan söz edebiliriz. Bu adım ABD merkezli sitemin önemli ölçüde zayıflamasına neden olabilecektir.

Moskova resmi olarak sistem oyuncusu stratejisi uygulamakla birlikte pratikte Rusya'nın Amerika merkezli Orta Doğu sisteminin istikrarını tehdit eden olumsuz unsurlar (İran, Suriye, Hamas, Hizbullah) ile dostça ilişkiler kurması, Moskova ve Washington arasında en önemli ayrılığı oluşturmaktadır. Bu durum ABD için bölgede Rusya ile iş birliği konusunda güvensizlik yaratmaktadır. ABD ve İsrail, Rusya'nın Suriye ve İran'a silah sevkiyatını bölgenin istikrarı için gerçek bir tehdit olarak görmektedir. Bu konuda Rusya'yı açık ve resmi bir şekilde suçlamaktadır[6].

ABD ve Rusya'nın Orta Doğu yaklaşımı ile ilgili başka bir ayrılık noktası ise enerji alanındadır. Orta Doğu enerji piyasasında enerji şirketleri önemli rol oynamaktadır. Bu şirketlerin enerji piyasasında yer alması ekonomik bir girişimden öte ülkelerin siyasi gücüyle oldukça bağlantılıdır. Enerji konusunda ayrılığın özü, her iki ülkenin statüsüyle ilgili; ABD, Arap ülkelerinden hidrokarbonları ithal ederken Rusya ise bu ürünleri ihraç etmektedir. Rusya, Arap enerji piyasasında diğer şirketlerin aleyhine kendi şirketlerinin pozisyonunu güçlendirmeye çalışmaktadır[7]. Aynı zamanda Rusya, Arap ülkeleri ile dünya enerji piyasasında daha sıkı koordinasyon sağlamak için isteklidir. ABD, Rusya'nın bu girişimlerini gelecekte İran, Katar ve Rusya'dan oluşan yeni bir örgüt kurma ile ilgi bir plan olarak algılanmakta ve kendisi için tehdit olarak görmektedir.[8]

Şimdilik Rusya, bölgedeki etkin Amerikan varlığına dayanan mevcut stratejik statükoyu sürdürmekten yana bir politika sergilemektedir. Sovyetler Birliği'nden farklı olarak Rusya, askeri-teknik işbirliği ve ekonomik yardım araçları kullanarak Orta Doğu ülkelerini kendine bağlama politikasını terk edip bölgede kendi etki alanını genişletmeyi sürdürmemektedir. Sovyetler Birliği'nden farklı olarak da Rusya bölgede cepheleşmeye girmekten kaçınıyor ve bölgenin tüm ülkeleri ile piyasa temellerine dayanarak ilişkileri geliştirmektedir (Sovyetler Birliği zamanında bölge Sovyet Birliğinden yana ve Batı'dan yana ülkelere bölündüğünden dolayı Moskova körfez monarşilerinin piyasasına giremiyordu). Örneğin Ukrayna Krizi'nden dolayı Rusya'ya karşı uygulanan yaptırımlar karşısında Moskova kredi yardımı için Körfez ülkelerine başvurmuştur. Kısacası 2015'te Suriye Krizi'ne askeri olarak doğrudan katılmasına rağmen Rusya'nın Orta Doğu politikası pragmatik

[6] "Israel Asks Russia Not to Sell Jets and Weapons to Iran", Haaretz, 16.11.2016.

https://www.haaretz.com/israel-news/.premium-1.753563

[7] Şumilin Aleksandr, Rusya ve ABD'nin Stratejilerin Orta Doğuda Etkileşimi: İşbirliği ve Karşıtlık Sorunları, ss. 380

[8] "Russia, Iran and Qatar Announce Cartel That Will Control 60% of World's Gas Supplies", The Guardian, 22.10.2008.

https://www.theguardian.com/business/2008/oct/22/gas-russia-gazprom-iran-qatar

temellere dayanmaktadır. Söz konusu pragmatizm Rusya'nın bir yanda Suriye'de Suudi Arabistan destekli gruplara savaşmaya diğer yandan Suudi Arabistan ile ekonomik ilişkileri geliştirmeye fırsat sunmaktadır[9]. Dolayısıyla Suriye Krizi'ne doğrudan katılması bile Rusya'yı pragmatik sistem oyuncusu olma isteğinden vazgeçirmedi.

Ne var ki söz konusu pragmatizme ve sistem oyuncusu olma isteğine rağmen Moskova, ABD'nin bölgede siyasi ve askeri olarak aşırı güçlenmesi nedeniyle var olan dengenin bozulmasını önlemek için bazı manivelalara da sahip olmayı istemektedir. Özellikle de son senelerde Rusya-ABD ilişkilerinde düşüşün yaşanması karşısında Rusya Orta Doğu'yu ABD ile karşıya karşıya geldiği alan olarak daha net bir şekilde görmeye başlamıştır. Söz konusu konjonktür çerçevesinde Rusya Orta Doğu'da Sovyetler Birliği zamanında uygulanan politikalara da dönmeye başarmıştır. Ne var ki bu eğilim artık Sovyetler Birliği'nin sahip olduğu müttefiklerin (Mısır, Irak, Suriye, Yemen, Libya) yokluğunda meydana gelmektedir. Sayılan ülkeler arasında geleneksel tarzda ilişkiler sadece Suriye ile devam etmektedir[10].

Rusya'nın Orta Doğu'daki bahsettiğimiz ABD merkezli sistemi köklü bir şekilde ortadan kaldırması mümkün değildir. Zira ABD'nin Orta Doğu bölgesinde bulunan askeri varlığı Rusya'nın varlığından kat kat üstün durumdadır. Ne var ki Rusya'nın bölgede Sovyetler Birliği'nin radikal gruplar ve rejimlere destekleyen basmakalıp politikasına dönmesi durumunda Orta Doğu sisteminin işlevselliğine darbe vurması mümkündür. Günümüzde Rusya böyle bir senaryoyu gündeme getirmemekle birlikte tamamen de dışlamış değildir. Rusya'nın Suriye, İran, Hizbullah ve Hamas üzerindeki etkilerini güçlendirme çabası bunu doğrulamaktadır. Bu çabanın amacı işleyen sistem içinde potansiyel olarak alternatif bir alt sistemin oluşturulmasına yönelik olduğu söylenebilir.

Rusya'nın Orta Doğu'da kendi çıkarlarının savunmasına yardımcı olan en etkili mekanizma bölgeye silah ihraç etmesidir.

2. SSCB/ Rusya Federasyonu'nun Askeri Teknik Kompleksi ve Orta Doğu

2.1.Sovyetler Birliği ve Orta Doğu

Sovyetlerin komünist olmayan Üçüncü Dünya ülkelerinde nüfuz sağlamasının en önemli araçlardan biri silah transferiydi. Arap dünyası ise 1950'lerin ortasından itibaren Sovyetler ve ABD arasındaki mücadelenin ana alanlarından biri haline gelmiştir. Söz konusu durum Moskova ve Washington'un bölgedeki ülkelerle askeri-teknik ilişkilerini güçlendirmeye öncelik vermesine neden olmuştur.

Orta Doğu, Sovyet silah transferlerinin baş alıcısıydı. Suriye, Irak ve Libya Sovyetler Birliği dağılana kadar Moskova'nın bölgedeki başta gelen silah alıcıları olarak kalmaya devam etmekteydi. Söz konusu üç ülke Sovyetlerin Orta Doğu'ya yapılan tüm silah sevkiyatlarının dörtte üçüne denk gelmekteydi[11]. Mısır da Sovyetler silahının önemli alıcılarından biriydi. 1967-1973 yılları arasında Moskova'nın Mısıra'a yaptığı silah sevkiyatı 537 milyon dolarken Suriye yapılan sevkiyat 122 milyon dolardır. Ne var ki 1970'lerin

[9] Alexander Shumilin, Russia's Diplomacy in The Middle East: Back to Geopolitics, İFRİ, May, 2016, s. 23.
[10] Ibid., s. 7.
[11]Abraham S. Becker, "A Note on Soviet Arms Transfers to the Middle East", The Soviet-American Competition in the Middle East, Edited by Steven L. Spiegel, D.C. Heat and Company, 1988, s.55.

ortasında Kahire – Moskova ilişkilerinde gerileme yaşanmasıyla birlikte Mısır, Sovyetlerin önde gelen silah alıcısı statüsünü kaybetmiştir. Sedat ile birlikte Mısır'ın Sovyetler Birliği ekseninden çıkması Moskova'nın Suriye, Irak ve Libya ile daha sıkı bir askeri-teknik işbirliği geliştirmesine neden olmuştur. 1974-1983 yılları arasında Moskova'nın Irak'a yaptığı silah sevkiyatı 111 milyon dolardan 1.452 milyar dolara, Suriye'e ise 122 milyon dolardan 1,518 milyar dolara, Libya ise 27 milyon dolardan 1,245 milyar dolara kadar yükselmiştir. (Bkz. Tablo-1).

Zamanla Sovyetler Birliği'nin ekonomik rekabet gücünün azalması Moskova'nın siyasi araç olarak askeri-teknik işbirliğinin önemini daha da yükseltmiştir. Bu bağlamda 1960'larda Sovyetlerin Üçüncü Dünya'ya yaptığı ekonomik yardımlar askeri-teknik yardımlardan daha üstündü. 1980'lerin başında ise askeri-teknik işbirliği ekonomik işbirliğinden 4 kat daha büyüktü. Bu bağlamda Moskova'nın Arap ülkelere yaptığı silah ihracatı Sovyetler Birliği'nin tüm silah ihracatının % 9'una denk gelmekteydi[12]. 1980'lerin başında Moskova'nın Irak'a yaptığı silah sevkiyatın değeri 1.452 milyar dolardan 2.034 miylar dolara, Suriye ise 1,518 milya dolardan 1.670 milyar dolara kadar yükselmiştir. (Bkz. Tablo-1). Bunun yanında Moskova'nın Orta Doğu ve Kuzey Afrika'ya yaptığı silah ihracatın % 85'i para karşılığında gerçekleşmekteydi. 1970-1981 yıllar arasında Moskova'nın bölgeye yaptığı silah satışları Sovyetler Birliği'ne gelen dövizin % 20'lik kısmını oluşturmaktaydı[13].

Sovyetlerin Orta Doğu'daki en büyük silah alıcıları üç ortak özelliğe sahipti. Öncelikle söz konusu ülkeler emperyalizm karşıtlığı prensibine dayanarak bölgesel çatışmalara dahil olmaktaydı. İkincisi bu ülkelerin dış politikadaki çıkarları Sovyetler Birliği'nin çıkarları ile uyum içindeydi. Üçüncüsü bahsettiğimiz ülkeler, Sovyetler'e silah karşılığında para, ürün (petrol gibi) ya da hizmet (üs ya da üslerden faydalanma) ile ödeme kapasitesine sahipti[14]. Bu bağlamda Sovyetler 'in Orta Doğu ülkelerine yaptığı silah transferlerinin karşılıksız olmadığı ve yukarıda belirttiğimiz ilkelere hizmet ettiğini söyleyebiliriz. Kısacası Sovyetlerin Orta Doğu ülkeleri ile askeri-teknik işbirliği Moskova'nın söz konusu bölgedeki pozisyonunu güçlendirmesine yardımcı olan bir araçtır.

Silah sevkiyatı yanında 1955 yılından itibaren Üçüncü Dünya ülkelerinden gelen askeri personel Sovyetler Birliği'nde ve Doğu Avrupa'da eğitim görürken, Sovyetler'in askeri teknisyenleri ve danışmanları Üçüncü Dünya ülkelerinin silahlı kuvvetlerini geliştirmek için görevlerde bulunmaktaydı. Sovyetler ve Doğu Avrupa'ya askeri eğitim için gelenlerin üçte biri Orta Doğu ülkelerinden gelmekteydi[15]. 1950-1990 yıllar arasında Orta Doğu'da 80.000 bin Sovyet askeri uzman ve danışman görevde bulunmuştur. Bunun yanında Sovyetler Birliği'nde bölgeden gelen 55.000 bin subay eğitim görmüştür[16].

---

[12] Aleksey Podtserob, *Rusya ve Arap Dünyası*, Moskova: İnstitut Vostokovedeniya RAN, MGİMO Üniversitesi, 2015, s., 285.
[13] Ibid.
[14] Hosmer T., Wolf, Soviet Policy and Practice Toward Third World Conflicts, Lexington, 1983., s. 56.
[15] "Handbook of Economic Statistics", CİA, 1986, s. 122.
[16] Podtserob, op.cit., s., 286.

Tablo-1:. Silah Sevkiyatları (milyon dolar)

Ülke	**Yıllar**				**Yıllık Büyüme %**
	1955-1966	**1967-1973**	**1974-1983**	**1982-1983**	**55/66-82/83**
Mısır	423	537	78	14	-13,7
Suriye	109	122	1,518	1,670	12,6
Irak	131	111	1,452	2.034	12,7
İran	4	99	237	218	18,6
Libya	1	27	1,245	1,226	34,6
Cezayir **Tunus** **Fas**	43	46	553	679	12,7
Etiopya **Somali** **Kuzey ve Güney Yemen**	15	21	840	778	18,9
Afganistan	0	531	265	284	-
Toplam	726	1,017	6.188	6,903	10,3

Kaynak: Gur Ofer, Joseph Pelzman, "Soviet Economic İnterests in the Middle East", *The Soviet-American Competition in the Middle East,* Edited by Steven L. Spiegel, D.C. Heat and Company, 1988, s. 227.

2.2.Rusya Federasyonu ve Orta Doğu

Sovyetler Birliği'nin dağılması sonucunda Rusya Federasyonu'nun dış politikasında Batı'ya ağırlık vermesi Rusya'nın Orta Doğu ülkeleriyle olan askeri-teknik işbirliğini olumsuz bir şekilde etkilemiştir. Aynı zamanda Rusya Federasyonu'nda patlak veren ekonomik kriz yüzünden, Sovyetler Birliği'nin daha önce uyguladığının aksine, bu kez Moskova Arap ülkelere kredi vererek silah satamaz duruma düşmüştür. Buna ek olarak Sovyetler 'den Rusya'ya miras olarak kalan Arap ülkelerinin Sovyetler'e silah alışlarından doğan borç sorunu da mevcuttu. Bununla birlikte Sovyet silahlarını damping fiyatlarıyla satmaya hazır olan Ukrayna, Beyaz Rusya ve Sovyetlerin dağılmasından sonra doğan silah piyasalarındaki boşluğu doldurmayı isteyen Çin ve Kuzey Kore şiddetli bir rekabet içine girmişti[17]. 1988'da Sovyetlerin Orta Doğu'ya silah ihracatı 22 milyar dolarken 1992'de sadece 2 milyar dolardı[18]. Orta Doğu'da bulunan Rus askeri uzmanların sayısı 360 ve Rus askeri okullara bölgeden gelen subay sayısı 270 kişiye kadar düşmüştür[19].

Sovyetler Birliği döneminde savunma teknolojilerinin satışında alıcı ülkelere bir şart olarak sunulan Batı ile mücadele etme şartı da artık değişmiştir. 1990'larda Rusya ABD'nin müttefiklerine bile silah satmaya başlamıştır. Bu bağlamda belirleyici faktör müşterinin ödeme kabiliyetiydi. Dolayısıyla bu dönemde geleneksel Sovyet müşterileri artık Rus silahlarının en önde gelen alıcıları arasında değildi. BM'in1990'dan 2003'e kadar Irak ve 1992'den 2003'e kadar Libya'ya karşı silah ambargosu uygulaması ile söz konusu ülkelerin piyasaları Rusya'nın askeri-teknik kompleksine kapanmıştır. Mısır da Batı ekseninde yer aldığından dolayı Rusya'nın Mısır'a silah satışları düşük seviyede kalmaktaydı. Rusya'nın Libya ile askeri-teknik işbirliği 2004 yılında (yaptırımlar kalktıktan sonra), Irak ile ancak 2012 yılında yenilenmiştir. Bunun yanında Rusya'nın Arap ülkeleriyle olan ticari-ekonomik ilişkilerinin piyasa temellerine dayanmaya başlaması Rusya'nın Suriye ile olan askeri-teknik işbirliğini olumsuz şekilde etkilemiştir. 1990'ların başında Rusya'nın Suriye'ye yaptığı silah ihracatı sıfıra seviyesine kadar inmiştir. Sovyetler Birliği dağıldıktan sonra yukarıda bahsettiğimiz ülkeler yerine silah sevkiyatı için peşin ödeme yapabilen ülkeler; İran, Cezayir, Türkiye ve BAE öne çıkmaya başlamıştır[20]. Örneğin 1992 yılında Rusya'nın Suriye'ye yaptığı silah ihracatı sıfırken İran'a yapılan silah ihracatı 725 milyon dolar, Türkiye'ye 20 milyon dolar ve BEA'ye 191 milyon dolara denk gelmekteydi (Bkz. Tablo-2).

Rusya Federasyonu'nun Orta Doğu ülkeleriyle askeri-teknik işbirliği büyük ölçüde azalmasına rağmen tamamen durdurulmuş değildi. Bölgede yüksek çatışma potansiyeli bulunduğundan ve bazı bölge ülkelerinde devam eden ABD'ye karşı güvensizlikten dolayı Arap ülkeleri Rus silahlarına ilgi göstermeye devam etmiştir. Bunun yanında 1996'da Primakov'in Dışişleri Bakanı olarak atanması Rusya ile Arap ülkeleri arasında askeri-teknik işbirliğinin bir kez daha canlanması için uygun şartları sağlamıştır.[21]. Böylece 1998'de Rusya'nın Suriye'ye yapılan silah ihracatı 28 milyon dolara, 1997 yılında Mısır'a yapılan silah ihracatı 190 milyon dolara ulaşmıştır (Bkz. Tablo-2). Bunun yanında Rus askeri

[17] Podtserob, op.cit., s. 325.
[18] Olga Tarasova, "Rosvooruzhenie calls for unity", Segodnya, 01.11.1996.
[19] A. Antonenko, "Russia's Military İnvolment in the Middle East", Rubin Center. http://www.rubincenter.org/2001/03/antonenko-2001-03-03/
[20] Paul Rivlin, "The Russian Economy and Arms Exports to the Middle East", The Jaffee Center for Strategic Studies, Memorandum No. 79 November 2005, s. 35
[21] Podtserob, p.cit., s. 326.

stratejisi, 2000 yılında Vladimir Putin'in iktidara gelip ülkenin savunma sektörüne yönelik bir reform başlatmasıyla revize edildi. Birçok özel ve devlete ait savunma şirketi, silah ihracatından sorumlu bir devlet devi olan Rosoboronexport olarak birleştirildi. Bu adımla ülkenin savunma sanayisi yeniden dış politikanın hizmetine sokuldu. Bu yeni politikanın bir sonucu olarak 2006 ve 2009 yılları arasında Orta Doğu bölgesi Rus silahları için en büyük pazara dönüşmüştür. Bu pazarda İran ve Cezayir baş müşteri olarak yer aldı[22].

Tablo -2: Rusya'nın Orta Doğu Ülkelere Silah İhracatı, 1992-2003 Yılları (milyon dolar ABD)

	Cezayir	**Mısır**	**İran**	**Kuveyt**	**Filistin**	**Sudan**	**Suriye**	**Türkiye**	**BAE**	**Yemen**
1992			248						160	
1993			725					20	191	
1994	194	7	96	8				6	271	6
1995	406		58	188	1			55	279	
1996	72		312	103	10			153	51	
1997		190	288						136	
1998			302				28		165	
1999	189	66	290				28		65	
2000	312		402				591		60	75
2001	544		450			188				20
2002	148		394			77	21		232	590
200	614		423				21		389	42

[22] Ruslan Puhov, "Üçüncü Dünyanın Cephanelerini Kim Yeniliyor?", VPK, 08.02.2011. https://vpk-news.ru/articles/7079

Kaynak: Paul Rivlin, "The Russian Economy and Arms Exports to the Middle East", *The Joffre Center for Strategic Studies*, Memorandum No. 79 November 2005, s. 35

Rusya'nın Orta Doğu ile askeri-teknik ilişkilerde bir sonraki dönüm noktası Arap Bahar'ıydı. Arap Baharı ile Rusya'nın Orta Doğu politikası dönüşmeye başlamıştır. Rus hükümeti, Arap Bahar'ının 2000'lerin başında eski Sovyet ülkelerinde yaşanan renkli devrimleri anımsattığını ve Rusya için tehdit oluşturduğu fikrindeydi. Bu bağlamda Kremlin, bölgeye karşı daha iddialı bir politika benimseme ve oralardaki siyasi süreçlerde daha büyük bir rol oynama ihtiyacını yansıtan yeni askeri ve dış politika konseptleri geliştirmiştir. Bu noktada Orta Doğu Rusya'nın ulusal güvenliğinin bir öğesine dönüştü ve Rusya'nın söz konusu bölgede daha fazla aktif olmasını mecbur kıldı. Bu bağlamda Moskova, Sovyetler Birliği silah sevkiyatlarıyla yerli aktörleri kendine bağlama taktiğini yeniden gözden geçirmeye başlamıştır[23]. Kısacası günümüzde Rusya'nın, bölgedeki varlığını sağlamak için Sovyet taktiğinin güncel bir versiyonunu uygulamaya çalıştığını söyleyebiliriz.

2011'de Muammer Kaddafi'nin devrilmesi, Rusya'nın geleneksel müşterisinin kaybına yol açtı. Ana Rus silah ihracatçısı Rosoboronexport'un değerlendirmelerine göre Rusya Libya'da 4 milyar dolarlık zarara uğramıştır. Bunun yanında Birleşim Milletler Güvenlik Konseyi'nin İran'a karşı uyguladığı yaptırımlar, Rusya'nın İran ile askeri-teknik işbirliği açısından 13 milyar doları kaybetmesine neden olmuştur[24].

Son yıllarda Rusya'nın Orta Doğu'ya silah sevkiyatlarının arttığını görebilmekteyiz. Rus silahının Orta Doğu'daki önde gelen ithalatçısı Cezayir'dir. 2013-2017 yıllar arasında Cezayir silah ithalatının % 59'u Rusya'dan gerçekleştirilmiştir. Bunun yanında son yıllarda Rusya, Sovyetler'in geleneksel silah alıcıları olan Mısır ve Irak ile askeri-teknik işbirliğini güçlendirmeye başlamıştır. Günümüzde Irak'ın silah ithalatının % 22'lik ve Mısır'ın ise % 21'lik kısmı Rusya'dan gelen sevkiyatlarından oluşmaktadır[25]. 2012'de Moskova ve Irak, Rusya'nın 1991'den itibaren Orta Doğu'da yaptığı en büyük silah sözleşmesini (4.5 milyar dolar) imzalamıştır.

Rusya'nın Orta Doğu'da çıkarları tamamen ekonomik olmaktan uzaktır. Rusya federal yasaları, askeri ve siyasi pozisyonları güçlendirmenin Rusya askeri-sanayi işbirliğinin öncelikli hedefi olduğunu belirtiyor. Bu bağlamda Rusya kuşkusuz olarak Orta Doğu'daki güç dengesini etkilemeye çalışmak için silah ihracat sektörünü kullanacaktır[26].

[23] Ibid.
[24] Podtserob, op.cit., s. 327.
[25] Pieter D. Wezeman, "Trends in İnternational Arms Transfers 2017", SİPRİ Fact Sheet, Mart 2018, ss. 4-6.
[26] Nikolay Kozhanv, "Arms Exports Add to Russia's Tools of Influence in Middle East".

3. Sonuç

Soğuk Savaş döneminde Orta Doğu ülkelerinin ait oldukları siyasi bloğun politikasına sıkı bir şekilde uyması gerekiyordu. Sovyetler Birliği'nin dağılması ve iki kutuplu sistemin tarih sahnesinden silinmesi ile Soğuk Savaş döneminde geçerli olan bir kutba sıkı bir şekilde bağlı olması gerekliliği durumu ortadan kalkmıştır. Bu bağlamda Orta Doğu'da Amerika merkezli sistemde merkez kaç güçleri oluşmaya başlamış ve söz konusu sistem içinde yer alan ülkelerin dış politikası çeşitlenmiş ve daha bağımsız hale gelmiştir. Dolayısıyla ABD müttefikleri kendi aralarında bir konuda işbirliği yaparken diğer konular üzerinde anlaşmazlık yaşayabilmektedir. Bu, söz konusu ülkeler arasındaki ilişkilerin seviyesinin konjonktüre göre değişebileceği anlamına gelmektedir[27]. Uluslararası sistemin çok kutupluluğa geçmeye başlaması söz konusu eğilimi daha da ileri safhaya taşımıştır. Bu bağlamda Rusya'nın ABD'ye karşı yukarıda bahsettiğimiz taktik mesafe alması, yalnızca İran ve Suriye rejimi için değil aynı zamanda da bazı geleneksel ABD müttefikleri için de Rusya'yı bir çekim merkezi haline getirmektedir. ABD müttefikleri, zaman zaman Rusya'yı ABD ile ilişkilerinde pazarlık amacıyla bir koz olarak kullanmaktan kaçınmamaktadır. Söz konusu durum ise genel olarak Arap monarşilerinin, ABD ile siyasi veya ticari pazarlıkta daha uygun koşullar elde etmek için uyguladığı taktiksel manevralardan başka bir şey olmadığını söyleyebiliriz. Bununla birlikte günümüzde ABD'ye alternatif güç merkezîlerinin (Rusya ve Çin) ortaya çıkması ile Orta Doğu ülkelerinin dış politikasını daha bağımsız hale getirmesi uzun vadede kendi milli çıkarlarını ve güvenliklerini sağlamaya yardımcı olacağını söyleyebiliriz.

Suriye savaşı sırasında ise Rus silahları savaş alanında güvenilirliğini kanıtladığı için Rus silah ihracatlarını yeniden canlandırdığını söyleyebiliriz. Aynı zamanda Washington'nun Suriye konusunda pasif davranması, İran ile nükleer anlaşmaya gitmesi, Mısır'da Mübarek'in devrilmesine göz yumması ABD'nin geleneksel müttefiklerinde ABD'ye karşı güvensizlik duyguları uyandırmaya başlamıştır. Söz konusu durum ABD'nin bölgesel müttefiklerinin kendi dış politikalarını çeşitlendirmesine neden olmuştur. Bu ise geleneksel olarak Batı silah üreticilerine yönelen Türkiye ve Körfez monarşileri de dâhil olmak üzere tüm Orta Doğu ülkelerinin Rus silahlarına olan ilgisini arttırmıştır[28]

---

[27] Ron Tıra, "The Future Mıddle East Strategic Balance. Conventional and Unconventional Sources of Instability", *Proliferation Papers, İFRİ*, Eylül 2016, ss. 16-17.

[28] Nikolay Kozhanv, "Arms Exports Add to Russia's Tools of Influence in Middle East", Chatham House, 20.07.2016. https://www.chathamhouse.org/expert/comment/arms-exports-add-russia-s-tools-influence-middle-east

İSLAM ÜLKELERİNİN SAVUNMA HARCAMALARI VE SAVUNMA SANAYİ KAPASİTELERİ

Prof. Dr. Mehmet Zelka[64],
Üsküdar Üniversitesi
mehmet.zelka@uskudar.edu.tr

Fehmi Ağca[65]
fehmi.agca@uskudar.edu.tr

TÜRKİYE

ÖZET

İkinci Dünya Harbi sonrasında siyasi bağımsızlıklarını kazanan İslam ülkeleri daha öncesinde sömürgeci ülkelerin hegemonyaları altında kalmış, kaynakları sömürülmüş halen de sömürülmeye devam edilmektedir.

İslam ülkelerinin Batılı emperyalist güçler tarafından sömürgeleştirilmesinin temel nedenlerinden birisi, bu ülkelerin kendi milli sanayilerini ve buna bağlı olarak ta savunma sanayilerini geliştirmemeleridir. İkinci Dünya Savaşı sonrası kurulan yeni Dünya düzeni çerçevesinde, batılı gelişmiş emperyalist güçlerin İslam ülkeleri üzerindeki politik ve ekonomik hegemonyaları devam etmektedir.

İslam ülkelerinin sahip olduğu petrol ve doğal gaz rezervleri bu ülkelere potansiyel olarak büyük bir mali ve ekonomik kaynak sağlasa da batılı güçlerin sürekli müdahaleleri nedeniyle, bu kaynaklar İslam toplumlarının çıkarları doğrultusunda kullanılamamakta, milli sanayilerin oluşturulabilmesi mümkün olamamaktadır. Suudi Arabistan ve petrol zengini diğer İslam devletleri savunma ve güvenlik ihtiyaçlarını başta ABD olmak üzere batılı ülkelerden satın alma yoluyla sağlamaktadır.

Bu çalışmada, İslam ülkelerinin savunma harcamaları ve silah tedarikinde dışa bağımlılıkları sorgulanacak ve gelecekte ortak İslam ülkeleri arasında savunma ve güvenlik kapasitelerini geliştirilebilmesi için izlenebilecek ortak politikalar ve işbirliği üzerinde durulacaktır.

Anahtar Kelimeler:

İslam ülkeleri, emperyalist güçler, savunma harcamaları, savunma sanayi, işbirliği

ABSTRACT:

[64] Mehmet Zelka, Prof. Dr., Üsküdar Üniversitesi Rektör Vekili.
[65] Fehmi Ağca, Dr. Öğ. Üyesi, Üsküdar Üniversitesi Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Bölümü.

One of the main reasons of the colonization of the imperial powers is that those countries could not develop their defense industries. In the framework of the new world order established after the Second World War, the economic and political hegemony of the developed imperial powers of the West continue over Islamic countries.

Oil and natural gas reserves of the Islamic countries provide those countries with a huge economic and financial source, this cannot used for the interests of the Islam peoples because of the continuous involvements of the western powers and national industries cannot be established. Saudi Arabia and other oil-rich Islamic states maintain their defense and security needs by importing from the US and other western states.

In this study, defense expenditures of the Islamic countries and their dependency on foreign resources for the weapon procurement will be investigated. Then, common policies and cooperation areas in future will be analyzed for the development of the defense and security capacities of the Islamic countries.

İslam Ülkelerinin Savunma Harcamaları

Bugün İslam ülkeleri çok ciddi miktarda savunma harcamaları yapmaktadırlar.Bu savunma harcamaları, her ülkenin coğrafi konumu, nüfusu, ekonomik büyüklüğü ve maruz kaldığı tehditlere bağlı olarak değişmektedir.

Aşağıdaki tabloda, İslam ülkelerinin savunma harcamaları gayrisafi milli hasılaları (GSMH) dikkate alınarak gösterilmiştir. Bütün İslam ülkeleri göz önüne alındığında, savunma harcamaları toplamının oldukça önemli bir rakama ulaştığı görülmektedir. Ancak savunma harcamalarına topyekûn bir bakış yanıltıcı olabilir.

Tablo 1: İslam Ülkelerinin Savunma Harcamaları

NO	**ÜLKE**	**NÜFUS** Milyon	**GSMH** (Milyar $)	**SAV. HRC.** (% of GDP)	**SAV. HRC** (Milyar $)	**BÖLGE TOPLAMI**
1	**TÜRKİYE**	**82**	**2.400**	**2.5**	**60.0**	**385 milyon**
2	**İRAN**	**83**	**1.640**	**2.67**	**43.7**	**5.612 milyar $**
3	**PAKİSTAN**	**210**	**1.100**	**4.03**	**44.3**	**155 milyar $**
4	AZERBAYCAN	10.5	172	3.8	6.5	
5	**KAZAKİSTAN**	**18.8**	**480**	**0.95**	**4.6**	**105 milyon**
6	ÖZBEKİSTAN	30	223	4	8.9	**936 milyon $**
7	AFGANİSTAN	35	70	1	0.7	**15 milyar $**
8	TÜRKMENİSTAN	5.5	110	?	1.0	
9	KIRGİZİSTAN	6	23	1.57	0.4	

NO	ÜLKE	**NÜFUS** Milyon	**GSMH** (Milyar $)	**SAV. HRC.** (% of GDP)	**SAV. HRC** (Milyar $)	**BÖLGE TOPLAMI**
10	TACİKİSTAN	8.8	30	1.22	0.4	
11	**S.ARABİSTAN**	**33**	**1.800**	**8.8**	**158.4**	**303 milyon** **7.000 milyar $** **280 milyar $**
12	IRAK	40	650	2.73	17.7	
13	BAE	9.7	700	5.7	40.0	
14	KATAR	2.3	340	?		
15	KUVEYT	3	290	5.06	14.7	
16	SURİYE	19.5	50	-	-	
17	ÜRDÜN	10.5	90	4.68	4.2	
18	LÜBNAN	6.1	90	5	4.5	
19	BAHREYN	1.44	72	3.6	2.6	
20	UMMAN	4.6	190	8.17	15.5	
21	YEMEN	28.6	74	4	3.0	
22	**MISIR**	**100**	**1.200**	**1.25**	**15.0**	
23	SUDAN	43	180	2.28	4.1	
24	**CEZAYİR**	**42**	**630**	**5.3**	**33.4**	**95 milyon** **1.130 milyar $** **46 milyar $**
25	FAS	35	300	3.1	9.3	
26	TUNUS	11.5	140	2.1	2.9	
27	LİBYA	6.8	62	?	-	
28	**ENDONEZYA**	**262**	**3.250**	**0.72**	**23.4**	**454 milyon** **4.940 milyar $** **44 milyar $**
29	MALEZYA	32	983	1	9.8	
30	BANGLADEŞ	160	700	1.37	9.6	
31	**NİJERYA** ve 16 Batı Afrika ülkesi	421	1.800	0.5	9	**421 milyon** **1.800 milyar $** **9 milyar $**
54	**TOPLAM**	**1.800**	**21.500**	**21.4**	**550**	

Kaynak: CIA Factbook 2018 ve 2019 yılı verilerinden yararlanılarak düzenlenmiştir.

NOT: Bölge toplamı sütununda, o bölge için 1. sırada toplam nüfus, 2. sırada GSMH, 3. sırada savunma harcamaları toplamı gösterilmiştir.

Bu tablo incelendiğinde, en yüksek savunma gücüne ve savunma sanayi kapasitesine sahip ülkelerin başta Türkiye olmak üzere, Iran, Pakistan, Endonezya, Malezya, Suudi Arabistan, Birleşik Arap Emirlikleri, Katar, Bangladeş ve Mısır olduğu görülmektedir. Geleceğe yönelik savunma sanayii ve teknolojisinin geliştirilmesinde ve İslam ülkeleri arasında yapılacak savunma sanayii işbirliği projelerinde, ülkelerin coğrafi ve nüfus büyüklükleri yanında, ekonomik kaynakları da dikkate alınmalıdır. Ayrıca, tabloda farklı renklerle gösterilen coğrafi bölgelerin, işbirliği alanlarının belirlenmesinde önemli bir etkiye sahip olacağı değerlendirilmektedir. Aşağıdaki tabloda ise, Türkiye'nin savunma sanayi ürünleri ihracatına ilişkin rakamlar görülmektedir.

Tablo 2: Türkiye'nin Savunma Sanayi Ürünleri İhracatı

ÜLKELER	2014	2015	ORANI	2019(9 ay)
ABD	547.677	556.455	33,6	595.248
MALEZYA	120.076	121.641	7,3	-
ARABİSTAN	27.610	106.638	6,4	-
ALMANYA	49.595	103.024	6,2	184.776
FRANSA	60.094	88.663	5,4	23.127
BAE	106.580	76.732	4,6	96.454
AZERBAYCAN	77.194.	57.886	3,5	-
İSPANYA	87.746	53.967	3,3	-
İTALYA	77.108	53.254	3,2	-
KUVEYT	454	37.666	2,3	-
İNGİLTERE	35.525	37.318	2,3	44.647
KAZAKİSTAN	11.231	30.885	1,9	-
PAKİSTAN	21.896	24.696	1,5	-
BAHREYN	18.729	23.427	1,4	-
TUNUS	25.671	19.607	1,2	-
DİĞER	380.605	263.883	15,9	-
UMMAN				180.356

ÜLKELER	2014	2015	ORANI	2019(9 ay)
KATAR				138.753
HOLLANDA				62.269
HİNDİSTAN				40.445
POLONYA				30.356
TOPLAM	**1.647.798**	**1.655.751**	**100**	**1.855.000**

Kaynak: TOBB

Bu tablodan, Türkiye savunma sanayinin giderek geliştiği ve ihracat hadlerini artırdığı görülmektedir. Son sütunda 2019 yılının ilk 9 ayı için ihracat rakamları görülmektedir. Bu yıl Türkiye'nin savunma ürünleri ihracatının 2 milyar doları geçmesi beklenmektedir. Bazı ülkelere olan savunma sanayi ürünleri ihracatı artarken bazı ülkelere yapılan satışlarda azalma görülmektedir. Bu durum, savunma sanayii ürünlerinin özelliğinden kaynaklanmaktadır. Bir ülke herhangi bir ana silah sistemini tedarik ettikten sonra, doğal olarak silah veya savunma teçhizatında dış alım miktarı azalmaktadır. Bazı ülkelerdeki azalmanın nedeni ise, ilgili ülkelerdeki politik iktidarların yapısında veya ideolojisindeki değişimlerden kaynaklanmaktadır.

Türkiye, birçok savunma sanayi projesinin geliştirilmesi kapsamında, ana yüklenici kurumlar ile iştirakçi kuruluşlar arasında oluşturduğu ortaklık sözleşmeleri çerçevesinde, yerli savunma kapasitesini artırma yolunda önemli adımlar atmıştır.
Bu aşamada, millileştirme programı ile birlikte, yazılım, donanım, üretim ve pek çok yan sanayi alanında, ileri savunma teknolojisinin geliştirilmesi için araştırma ve geliştirme çalışmalarına ağırlık vermiştir. Bu çerçevede, Türkiye'de milli firmalar ya da devlet özel şirket ortaklığıyla, yüksek teknolojiye dayalı yeni nesil savunma sanayii ürünlerinin geliştirilmesi maksadıyla yürütülen projeler dikkat çekicidir. Bu projelerden önemlileri aşağıdaki tabloda görülmektedir.

Tablo 3: Türkiye'nin Yüksek teknolojiye Dayalı Yeni Nesil Savunma Sanayi Projeleri

ÜRÜN	HİZMET	YÜKLENİCİ
KARA ARAÇLARI		
ALTAY	Ana Muharebe Tankı	SSM/BMC
ACV 15,19,320, S AKINCI, AAV 7, KORKUT-30	Paletli Zırhlı Muharebe Aracı	FNSS
KORKUT KKA	Paletli Zırhlı Komuta Kontrol Aracı	ASELSAN
KORKUT SSA	Paletli Zırhlı Silah Sistemi Aracı	ASELSAN

ÜRÜN	**HİZMET**	**YÜKLENİCİ**
KAR LEOPARI	Paletli Zırhlı Muharebe Aracı	FNSS
KAPLAN (LAWC-T)	Paletli Zırhlı Muharebe Aracı	FNSS
TULPAR	Paletli Zırhlı Muharebe Aracı	OTOKAR
M113	Zırhlı Personel Taşıyıcı Modernizasyonu	FNSS
LEOPARD 1T	Ana Muharebe Tankı Modernizasyonu	ASELSAN
LEOPARD 2NG	Ana Muharebe Tankı Modernizasyonu	ASELSAN
M60T	Ana Muharebe Tankı Modernizasyonu	ASELSAN
BMC	Taktik Tekerlekli Araç	BMC
Land Rover	Taktik Tekerlekli Araç	OTOKAR
Pİ 12-210 (4X4)	Taktik Tekerlekli Araç	Pi MAKİNA
ASTEVO 4X4	Taktik Tekerlekli Araç	TURKAR
AKREP	Taktik Tekerlekli Zırhlı Araçlar	OTOKAR
COBRA	Mayına Dayanıklı Taktik Tekerlekli Araç	OTOKAR
KİRPİ - BMC 350 16Z	Mayın ve Pusu Korumalı Ağır ZPT	BMC
FIRTINA OBÜSÜ	Paletli ve Zırhlı Ağır Top Aracı	MKE
PANTER	40 KM Menzilli Topçu Silahı	MKE
SAMUR	Seyyar Yüzücü Hücum Köprüsü	FNSS
GLOBİKA	İnsansız Kara Aracı	GLOBAL TEKNİK
KAPLAN	Bomba İmha Robotu	ASELSAN
TOMA	Top. Olaylara Müdahale Güvenlik Aracı	NUROL MAKİNA
DENİZ ARAÇLARI		
MİLGEM	Denizaltı Sav. ve Keşif Karakol Gemisi	SSM / STM
LST	Amfibi Tank Çıkarma Gemisi	HAVELSAN
FAC	Süratli Hücum Teknesi	RMK MARINE
KAAN	Süratli Hücumbot	YONCA – ONUK
HÜCUM BOT	Yüksek Hızlı Savaş Gemisi	SELAH

ÜRÜN	HİZMET	YÜKLENİCİ
SNR-17	Hızlı Devriye Botu	İST. SHİPYARD
ARES 58 FPB	Çok Fonksiyonlu Süratli Devriye Botu	ARES
MTA TURKUAZ	Sismik Araştırma Gemisi	İST. TERSANESİ
IŞIN A-583 / AKIN A-584	Kurtarma ve Yedekleme Gemisi	İST. TERSANESİ
ALEMDAR A-601	Denizaltı Kurtarma Gemisi	İST. TERSANESİ
LEVENT	İnsansız Su Üstü Aracı	ASELSAN
GMK - C	Otonom Sualtı Gözlem Aracı	GATE ELEKTR.
SAR 33 / SAR 35	Geliştirilmiş Süratli Hücumbot	İST. TERSANESİ
HAVA ARAÇLARI		
T129 ATAK	Taarruz ve Taktik Keşif Helikopteri	TAI
HÜRKUŞ	Türk Başlangıç ve Temel Eğitim Uçağı	TAI
ANKA	İnsansız Hava Aracı	TAI
ARI-1T	Döner Kanatlı Mini İHA	ASELSAN
TEPEGÖZ	Güneş Enerjili İnsansız Hava Aracı	OTONOM
A400M	Askeri Kargo Uçağı	TAI
T38 ARI	Modernize Edilmiş Savaş Uçağı	TAI
HAVA SAVUNMA ARAÇLARI		
GÖKTÜRK - 2	Elektro-Optik Alçak Yer Gözetleme Uydusu	TAI
CİRİT 2.75"	Lazer Güdümlü Füze	ROKETSAN
HİSAR - A / HİSAR - O	Hava Savunma Füzeleri	ROKETSAN
MIZRAK – O – U	Orta ve Uzun Menzilli Tanksavar Füze	ROKETSAN
MAM	Mini Akıllı Mühimmat	ROKETSAN
HİSAR - A HİSAR - O	Alçak ve Orta İrtifa Hava Sav. Füze Sistemi	ASELSAN
LGK	Lazer Güdüm Kiti	ASELSAN
NEB	Nüfuz Edici Bomba	MKE / TÜBİTAK
T - 300 / ÇNRA	Çok Namlulu Roketatar Sistemi	ROKETSAN

Kaynak: SSM (2015-2016)

İslam Ülkeleri Arasında Savunma Sanayi İşbirliği

Birçok İslam ülkesinin savunma sistemleri, Avrupa ve ABD merkezli şirketler tarafından yapılandırılmakta, silahlı kuvvetlerinin eğitimi ve teçhizatı Batılı ülkeler tarafından sağlanmaktadır. Bu şirketler, kendi devletlerinin siyasî desteği ile İslâm ülkelerinin değil mevcut siyasi iktidarların güvenliğini sağlamayı esas almaktadırlar. İslâm ülkelerinin çoğunda, yerli kaynaklara dayanan savunma stratejileri, sanayileri ve kurumları bulunmamaktadır. Bu çerçevede, İslâm ülkelerinin ordularının ne kadar fonksiyonel olduğu tartışmalıdır.

İslâm ülkelerinin gerçek savunma ihtiyaçlarına uygun olarak yapılandırılmasında, kendi insan gücü, teknolojik ve kültürel kaynakları esas alınmalıdır.Ancak, İslam dünyasında en yüksek milli gelire sahip ülkelerden biri olan Suudi Arabistan, savunma ihtiyaçlarının karşılanması bakımından tamamen ABD'ne bağlı durumdadır. Diğer yandan Arap ülkeleri içinde en yüksek entelektüel birikime, ekonomik çeşitliliğe ve sanayi kapasitesine sahip ülkesi olan Mısır, diktatörlükle yönetilmektedir. Mısır rejimi, meşruiyetini halktan almamaktadır. Emperyalist Batı'nın desteği ile varlığını sürdürmeye çalışmaktadır. Bu yüzden, bu hükümetle istikrarlı bir savunma işbirliği tesisinin gerçekçi ve uzun dönemli olamayacağı değerlendirilmektedir. İslam ülkelerinin büyük bölümünde, halkların iradesinin yönetime yansıyacağı demokratik rejimlerin olmaması, bu ülkeler arasında etkin bir ekonomik ve savunma işbirliği kurulmasını engellemektedir.

Mevcut uluslararası siyasi dengeler ve İslam ülkelerinin ekonomik ve teknolojik kapasiteleri dikkate alındığında, yakın gelecek için en etkin ve verimli savunma işbirliğinin Türkiye, Pakistan ve Malezya arasında tesis edilebileceği düşünülmektedir.

Özellikle Türkiye'nin siyasi ve ekonomik potansiyeli, İslâm dünyasının liderliğini üstlenmesini sağlayacak düzeydedir. İslam dünyasında yaşanan dağınıklık ve bölünmelerin, Türkiye'nin çabaları ve arabuluculuk girişimleri ile giderilmesinin mümkün olabileceği düşünülmektedir.

Halkların tabanda gösterdiği samimiyet ve iradenin ülke yönetimleri tarafından da gösterilmesi, bu üç ülkenin en önemli avantajı olarak görülebilir. Bu anlamda, hükümetler ve kamuoyu, Türkiye-Malezya-Pakistan arasında savunma işbirliğinin gerçekleştirilmesi üzerine odaklanmalıdır.

Zirvede "Milli Egemenliğe Erişimde Kalkınmanın Rolü" temasının işleneceğini ifade eden Malezya Devlet Başkanı Mahathir, İslam ülkelerinden toplam 450 lider, düşünür ve entelektüelin zirveye katılım sağlayacağını belirterek. Malezya ile ortak kaygıları ve sorunları olan ülkelerden Türkiye, Pakistan, Katar ve Endonezya'nın zirvenin çekirdek kadrosunu oluşturacağını ifade etmiştir.

Türkiye - Pakistan Savunma Sanayi İşbirliği Faaliyetleri

Türkiye Cumhuriyeti ile Pakistan İslam Cumhuriyeti arasında bugüne kadar toplam 14 adet askeri anlaşma imzalanmıştır. Bunun yanı sıra 7 adet askeri anlaşma ve protokol ise taslak durumunda olup bunların akdedilme çalışmaları halen devam etmektedir. Savunma sanayi alanındaki temel anlaşmalar şunlardır:

Savunma Sanayi ve Hizmetleri Alanında İş Birliği Yapılmasına Dair Mutabakat Muhtırası (11 Mart 1987, MSB. lığı)

C-130, T-37 Uçaklarının Tamir/Bakım Desteğine Ait Değişken Bedelli Sözleşmeye İlişkin 23 Eylül 1991 gün ve 1346/101/DGDP/PC-5 Sayılı Anlaşma (23 Eylül 1991, MSB. lığı)

94 Kalem Uçak Yedek Parça Satış Anlaşması (7 Kasım 1992, MSB. Lığı)

Savunma Sanayine İlişkin Gizlilik Dereceli Bilgilerin Mübadelesi Anlaşması (9 Şubat 1993, MSB. lığı)

Savunma Araştırma, Teknoloji ve Üretim İş Birliğine İlişkin Mutabakat Muhtırası (28 Aralık 2004, MSB. lığı)

Genelkurmay Başkanlığınca verilen direktif doğrultusunda "Türkiye Pakistan Üst Düzey Askerî Diyalog Grubu" (ÜADG) oluşturulmuştur. İlk toplantı 10-11 Nisan 2002 tarihinde Ankara'da, ikinci toplantı 19-23 Ekim 2003 tarihlerinde Pakistan'da, üçüncü toplantı 27-28 Aralık 2004 tarihinde Ankara'da, dördüncü toplantı ise 26-30 Haziran 2006 tarihlerinde Pakistan'da icra edilmiştir.

Bu toplantılarda Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığı envanterinde bulunan ve kullanım alanı kalmadığı değerlendirilen 966 adet DURANDAL mühimmatı ile 40mm.lik bomba atarın Pakistan'a satışı veya devri konusunda Pakistan tarafına teklif sunulmuş,kriptoloji konusunda işbirliği yapılabileceği noktasında görüş birliğine varılmıştır. Ayrıca, zırh teknolojileri, elektronik harp, savunma araştırma, teknoloji ve üretim işbirliğine ilişkin konular ile ilgili çalışma gruplarının kurulması ve daha önce kurulan İnsansız Hava Aracı çalışma grubunun faaliyetlerine devam etmesi kararlaştırılmıştır.

Çalışma gruplarının çalışmaları sonucunda, Hassas Güdümlü Mühimmat, Kimyasal, Biyolojik, Radyolojik, Nükleer (KBRN) Tespit, Koruma ve Dekontaminasyon Teçhizatı, JF-17 Aviyonik Modernizasyonu, Görünmezlik Teknolojisi, Radar Kesit Alanı Azaltma, Patlayıcı Cihazlara Karşı Tespit Sistemi, Kundağı Motorlu Obüs (T-155 Fırtına), Batarya Ateş İdare Kontrol Sistemi (BAİKS-2000) ve Hedef Koordinatları Belirleme Sistemi konusunda işbirliği yapılması öngörülmüştür.

Yeni geliştirilmekte olan Türk ana muharebe tankında kullanılabilecek Kompozit zırhların ve mevcut tankların modernizasyonunda kullanılabilecek reaktif zırhların, en az 120 mm Tank Topu Mühimmatına ve Güdümlü Tanksavar Silahlarına dayanıklı olması gerekmektedir. Bu

kapsamda, Savunma Sanayi Müsteşarlığı tarafından 2006 yılında Pakistan'a bir ziyaret gerçekleştirilmiş ve zırh teknolojileri konusunda taslak bir MOU imzalanmıştır.

Pakistan tarafından üretilen Zırhlı Araçtan Kurulan Köprü (13.5m ve 21.5m), Ribbon Köprü, Köprü Kurma Botu, Mayın Geçit Açma ve Temizleme Cihazları, 60 sınıflı Demiryolu Yükleme Rampası, Hafif ve Orta Kurtarıcılar, Uzatılabilir Kuleler, Tırtıllı Araçlar İçin Zırh Koruması ve Çeşitli Mobil Koruganlar gibi savunma sanayi ürünlerinin Türk tarafına satılabileceği veya ortak üretilebileceği Türk tarafına teklif edilmiştir.

Denizcilik teknolojileri ve gemi tasarımı konusunda ARGE İş Birliği için her iki ülke görüş birliğine varmışlardır. Bu bağlamda SSM, tesis edilen denizcilik teknolojileri çalışma grubu vasıtasıyla Pakistan tarafı ile görüşmelerine devam etmektedir.

Türkiye ile Pakistan arasındaki savunma sanayi konusundaki işbirliği kapsamında gerçekleştirilen önemli faaliyetler aşağıdaki gibidir:

Makine Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) tarafından Pakistan'a, silâh yedek parçaları ile mühimmat ihracatı yapılmaktadır.

ASELSAN ile Pakistan'ın NRTC (National Radio Technology and Communication) kurumu arasında işbirliği faaliyetleri sürdürülmektedir. 1989 yılında ASELSAN tarafından üretilen 4600 serisi frekans atlamalı telsizlerin, Pakistan Silahlı Kuvvetlerinde kullanılmak üzere teknoloji transferi ile Pakistan'da üretimi gerçekleştirilmiştir. Anılan sistemin ileri versiyonu olan 9600 serisi frekans atlamalı telsizlerin teknoloji transferi ile Pakistan'da üretilmesi amacıyla,2000 yılında sözleşme imzalanmış olup, sistemin Pakistan'da üretimine devam edilmektedir. Proje bedeli 30 milyon dolardır (Eren, 2008).

Tekerlekli Zırhlı Araç üretiminde faaliyet gösteren OTOKAR A.Ş. tarafından 1996 yılı içerisinde Pakistan'a 15 milyon dolar karşılığında zırhlı araç satışı gerçekleştirilmiştir (SSM, 2009).

Türk firması YONCA-ONUK A.Ş. tarafından üretilen sahil güvenlik botlarından iki adedinin Pakistan'a satışı konusunda 2003 yılında Pakistan makamları ile bir sözleşme imzalanmış ve Temmuz 2004'te teslim edilmiştir. Proje tutarı 3 milyon avrodur.

Elektronik Harp Test ve Eğitim Sahası kurulması kapsamında, Pakistan makamları ve HAVELSAN arasında, 26 Haziran 2006 tarihinde sözleşme imzalanmıştır. Projenin bedeli 28,5 milyon dolardır (SSM, 2009).

BMC kamyonlarının test ve deneme sonuçlarının takip edilmesi kapsamında, Uçak Akaryakıt İkmal Tankeri için 13,5 milyon dolar bedelle 50 adet Uçak Akaryakıt Tankerinin Pakistan'a satışını öngören bir sözleşme Pakistan makamları ile BMC Firması arasında imzalanmıştır. (SSM, 2009).

23 Mayıs 2007 tarihinde Özgün TİHA Geliştirme Projesi kapsamında, TAI ile Pakistan Arasında İşbirliği Anlaşması imzalanmıştır(SSM, 2009).

Pakistan Deniz Kuvvetleri ile Stabilize Makineli Tüfek Platformunun satışı ile ilgili sözleşme Haziran 2008 ayında imzalanmıştır (SSM, 2009).

Kasım 2008'da Pakistan'ın açmış olduğu F-16 uçaklarının modernizasyonu için uluslararası ihale sonucunda, TUSAŞ' LA anlaşma imzalanmıştır (SSM, 2009).

Pakistan Ordu Donatım Fabrikalarından ise pirinç levha ve zırh delici malzeme tedarik edilmektedir.

Türk Hava Kuvvetleri Komutanlığının ihtiyacı olan bomba ve bomba tapası 17 milyon dolar karşılığında Pakistan'dan tedarik edilmiştir.(Emekliler, Olçar ve Özdemir, 2009)

Türkiye - Endonezya Savunma Sanayi İşbirliği Faaliyetleri

Cakarta'da 05-06 Aralık 2019 tarihinde düzenlenen ve 2 gün süren ve Endonezya Savunma Bakanlığının ev sahipliğinde gerçekleşen toplantılara, Savunma ve Havacılık İhracatçıları Birliği ve 12 firma katıldı. Görüşmelerde, iki ülke arasındaki mevcut ve potansiyel savunma sanayi iş birliği konularına ilişkin karşılıklı görüş alışverişinde bulunulmuştur. (Açık Medya haberi, 31.03.2019)

Türkiye - Malezya Savunma Sanayi İşbirliği Faaliyetleri

Türk savunma sanayisi firmaları,2019 Mart ayında Langkawi Uluslararası Denizcilik ve Havacılık Fuarı**'nda,** Malezyalı şirket ve kuruluşlarla 10 iş birliği belgesi imzalamıştır. (Açık Medya haberi, 31.03.2019)

Bu kapsamda, TUSAŞ ve Malezya Havacılık Sanayii Ortaklığı arasında havacılık alanında ürün alışverişi, bilgi alışverişi ve ortak üretim, ROKETSAN ve Malezya'nın Pyrotechnical Ordnance firmaları arasında ise roket yakıtları, patlayıcılar gibi alanlarda teknoloji paylaşımı, ortak üretim gibi faaliyetleri hedefleyen adımlar atıldı.

Trabzon Silah Sanayi AŞ (TİSAŞ), Malezya'nın IDC Technologies firması arasında, Zigana PX-9 model tabancanın teknoloji transferine ve Malezya'da ortak üretimine yönelik mutabakat imzalandı.

Denizcilik alanında, İstanbul Tersanesi ile Boustead Langkawi Tersanesi arasında iş birliği anlaşması imzalandı. Bu doğrultuda, Türk firmaların Malezya'da gemi ve bot inşası, tasarımı konularında görev alması beklenmektedir.

HAVELSAN ise, Malezya'nın savunma teknolojisi üzerinde çalışan şirketleriyle iş birliğine yönelik mutabakat muhtırası imzaladı.

18-20 Aralık 2019 tarihinde, Malezya’da düzenlenmekte olan Kuala Lumpur Zirvesi öncesinde,"Milli Egemenliğe Erişimde Kalkınmanın Rolü" temasının işleneceğini ifade eden Malezya Devlet Başkanı Mahathir, İslam ülkelerinden toplam 450 lider, düşünür ve entelektüelin zirveye katılım sağlayacağını belirterek Malezya ile ortak kaygıları ve sorunları olan ülkelerden Türkiye, Pakistan, Katar ve Endonezya'nın zirvenin çekirdek kadrosunu oluşturacağını ifade etmiştir. İslam İşbirliği Teşkilatı ve Gelişen Sekiz İslam Ülkesi (D-8) gibi birliklerin içinde yer alan bu üç ülkenin liderlerinin vizyonerliği ve isleyen demokrasileri ortak savunma sanayin teknolojilerinin geliştirilmesi için önemlidir.

Türkiye Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan’ın da katıldığı zirvenin ilk gününde, Türkiye ile Malezya arasında 12 savunma sanayi işbirliği anlaşması imzalanmıştır: (Açık Medya, 2019)

1. Baykar Makina ve TEGAC arasında insansız hava aracı üretimi geliştirilmesine yönelik iyi niyet anlaşması.
2. TİSAŞ ile KOP Mantap arasında, silah ve ekipman üretimi alanında iyi niyet anlaşması.
3. İstanbul Denizcilik AŞ ve Boustead Tersanesi arasında, Çok Maksatlı Destek Gemisi (Multi Roll Support Ship projesine teklif verilmesine yönelik anlaşma.
4. İstanbul Denizcilik AŞ ve dokuz alt yüklenici firmadan oluşan KITeMM konsorsiyumu arasında Malezya’daki gemi inşa, onarım ve bakım projelerinde iş birliği anlaşması imzalanmasına yönelik iyi niyet anlaşması.
5. İstanbul Denizcilik AŞ ile Kuala Lumpur Üniversitesi, Teknoloji Birikim Kurumu (TDA) ve SEFT arasında yerel Çok Maksatlı Karakol Gemisi dizaynı geliştirilmesine yönelik iş birliği anlaşması.
6. HAVELSAN ve BHIC ADT arasında Malezya Deniz Kuvvetleri gemileri için savaş yönetim sistemi yazılımı ve sistem entegrasyonu alanında (modernizasyon ve yeni platform üretimi) ortak çalışma anlaşması.
7. HAVELSAN ve AR Eastern arasında Malezya Hava Kuvvetleri Batı ve Doğu Bölgeleri Komuta Kontrol Sistemleri Entegrasyonu, yedek sistem oluşturulması ve Malezya Hava Kuvvetlerinin komuta, kontrol, muhabere, bilgisayar, istihbarat, gözetleme ve keşif yazılımı ihtiyaçları için iyi niyet anlaşması.
8. HAVELSAN ve BIT arasında Malezya Kara Kuvvetleri Siber Savunma Taktik Operasyon Merkezi Projesi için iyi niyet anlaşması.
9. HAVELSAN ve AMP Grup arasında Sahil Radar Gözetleme Sistemi Projesi iyi niyet anlaşması.
10. Türk Havacılık ve Uzay Sanayii (TUSAŞ) ile CTRM arasında uçak yedek parça üretimine yönelik iyi niyet anlaşması.
11. Altınay ve Malezya Milli Savunma Üniversitesi arasında Taktik İnsansız Hava Aracı geliştirilmesi alanında iyi niyet anlaşması.
12. ASELSAN ile Sapura arasında yazılım tabanlı telsiz teknoloji transferi iyi niyet anlaşması.

Türkiye - Mısır Savunma Sanayi İşbirliği Faaliyetleri

Mısır'ın demokratik seçimlerle iş başına gelen Cumhurbaşkanı Mursi döneminde oldukça ileri düzeyde seyreden Türkiye - Mısır ilişkileri, Temmuz 2013'teki kanlı bir darbe ile Mursi'nin devrilmesiyle sorunlu bir döneme girmiştir. Darbe sonrası Mısır, yoğun bir silahlanma ve modernizasyon faaliyeti yürütmeye başlamıştır. Bunların tamamı, Batılı emperyalist ülkelerden tedarik edilmektedir.

Mısır'ın, bilhassa enerji kaynaklarına erişim ve bunların güvenliklerinin sağlanması konularında Yunanistan ve GKRY ile kurduğu işbirliklerinin ise, Türkiye'yi hedef aldığı görülmektedir. Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü, Mısır'ın 2017-2018 yılları arasında silahlanma ve modernizasyon faaliyetlerine ilişkin olarak, aşağıda belirtilen silah, mühimmat ve teçhizatı tedarik ettiğini belirten bir rapor yayımlamıştır. (SPRI, 2019)

a. Fransa'dan tedarik edilen savunma sanayi ürünleri:

- 4 Gowind korvetinin donatılması için 2014 yılında imzalanan sözleşme kapsamında 10 adet Exocet Block yüzeyden yüzeye gemi savar füzesi.
- Rafale avcı uçaklarını donatmak için 500 AASM Hammer akıllı bomba.
- Gowind korvetini donatmak için 25 adet karadan havaya VL MICA füzesi.
- Rafale savaş uçaklarını donatmak için havadan havaya 150 adet MICA EM / IR füzesi,
- 50 adet SCALP EG uzun menzilli havadan karaya seyir füzesi.
- Rafale savaş uçağı anlaşması kapsamında 12 adet Taliospodu teslim alındı.

b. Almanya'dan tedarik edilen savunma sanayi ürünleri:

- Type 209/1400 denizaltılarını donatmak için 125 torpilden 50 adedi teslim alındı.
- 330 adet Sidewinder kısa menzilli, havadan havaya füzeden 50 adedi teslim alındı.
- 7 adet IRIS-T tipi orta menzilli hava savunma bataryalarının sözleşmesi imzalandı.
- 2 adet Meko A200 firkateynden birinin teslimi konusunda 2018'de anlaşmaya varıldı.

c. Rusya'dan tedarik edilen savunma sanayi ürünleri:

- S-300 "Antey-2500" bataryalarını donatmak için 40 adet uzun menzilli 9M82M füzesi,
- 1000 adet Rus yapımı Vikhr füzesinden 600 adedi,
- 46 adet "Ka-52" saldırı helikopterinden 34 adedi,
- 46 adet MIG-29 M / M2 savaş uçağından 27 adedi,
- MIG savaş uçaklarını donatmak için sözleşmesi imzalanan 300 adet kısa menzilli R-73 havadan havaya füzeden 150 adedi ve 300 adet orta menzilli R-77 havadan havaya füzeden 150 adedi teslim alındı.
- Kamov Ka-52 saldırı helikopterlerini donatmak için füze sözleşmesi yapıldı.

d. ABD'den tedarik edilen savunma sanayi ürünleri:

- 2015-2018 arası, 125 adet M1A1 Abrams ana savaş tankı, ABD ile ortaklaşa üretildi.
- 2016-2018 arası, 10 adet Swiftship-93 kıyı devriye gemisi,ABD ile ortaklaşa üretildi.
- 2016-2018 arası, 400 adet Caiman zırhlı ve mayın temizleme aracı teslim alındı.
- Apache helikopterlerini donatmak için 356 adet AGM-114K Hellfire füzesi alındı.

- F-16 savaş uçakları için 65 poddan 30 adet AAQ-14 Lantirnpodu teslim aldı.
- 2018'de 8 adet ABD yapımı MPQ-64 Sentinel radarı teslim alındı.
- TYPE 209/1400 denizaltılarını donatmak için sözleşmesi imzalanan 20 adet Harpoon füzesinden 10 adedi teslim alındı.
- 2019 içinde iki adet C-130J Süper Hercules askeri nakliye uçağı teslim aldı.

e. Çin'den tedarik edilen savunma sanayi ürünleri:
- 10 adet Wing Loong-1 İHA'nın teslimatı gerçekleşti.
- Wing Loong-2 silahlı İHA'nın sözleşmesi imzalandı.

f. Diğer askeri anlaşmalar:
- Hollanda yapımı Berry fırkateynini geliştirmek amacıyla Smart-S MK 3 radarı alındı.
- Güney Kore'den Pohang sınıfından bir firkateyn alındı.(SPRI, 2019)

Sonuç ve Değerlendirme;

İslam ülkeleri liderleri güçlü bir irade göstermedikleri takdirde, etkin bir savunma sanayi işbirliğinin hayalden öteye gidemeyeceği anlaşılmaktadır. Bu güçlü iradenin ortaya çıkması, iktidarların demokratik seçimlerle belirlenmesi ile mümkün olabilir. Ancak, İslam ülkelerinin gerçek ve isleyen bir demokratik sisteme sahip olmaları, ABD ve diğer Batılı güçler tarafından, kendi ekonomileri ve güvenlikleri açısından önemli bir tehdit olarak algılanmaktadır. Bu yüzden, tüm İslam ülkelerinde demokratik veya demokrasi dışı yöntemlerle oluşacak iktidarların kendi kontrolleri altında olması ve verecekleri talimatlara harfiyen uymalarını arzu etmektedirler. Mısır, Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirliklerinin Filistin konusunda dahi sergiledikleri İsrail yanlısı politikalar, bu ülkeler üzerinde ABD ve Batılı güçlerin ne kadar etkin olduğunu göstermektedir. Ancak bu durum, gelecekte İslam dünyasında Batı güdümündeki iktidarların halk devrimleri ile değiştirilmesi ihtimalini güçlendirmektedir.

Diğer yandan, İslam ülkeleri arasında savunma sanayi alanında işbirliğinin geliştirilmesi, gerek ABD ve diğer Batılı güçler, gerekse Rusya tarafından çeşitli provokasyonlar ile etkisiz kılınabilir. Buna karşı, savunma işbirliği projelerinin sadece devletlerarası antlaşmalarla değil, özel şirketlerin katılımıyla çok boyutlu olarak yürütülmesi başarılı sonuçlar alınmasını sağlayabilir.

Gelişmekte olan ülkelerin gelişmiş ülkeler tarafından saf dışı bırakılabileceği düşüncesi, dışa bağımlı olmaktan sıyrılıp yerli savunma sanayine dönük aktif politikaların izlenmesi gerektiğini ortaya çıkarmaktadır. Avrupa devletleri savunma endüstrisini ulusal birliğin ayrılmaz bir parçası olarak kabul eder. Bu sebeple, yerli firmalara destek verilmekte ve yabancı firmaların, savunma sektöründe hizmet sunmalarını engelleyecek sınırlamalar getirilmektedir. Bütün Avrupa devletleri, savunma hizmetlerine dair faaliyetlerin hepsinde, "Milli Ana Yüklenici" politikasını geçerli kabul etmekte ve yabancı iştiraklere ana yüklenici yetkisi verilmemektedir. (Doğdu, 2018) İslam ülkeleri de ayni doğrultuda savunma sanayi politikaları izlemesi gerekmektedir.

İslam ülkeleri arasında etkin ve geniş katılımlı savunma sanayi işbirliği kurularak bu alandaki tecrübelerin, bilgi ve teknolojilerin paylaşılması için her şeyden evvel, İslam ülkeleri liderlerinin veya hükümetlerinin güçlü bir politik kararlılık göstermesi gerekmektedir. Buna karşın bazıİslam ülkelerinde iktidar sahibi diktatörlükler, varlığının güvencesi olarak Batılı emperyalist güçleri görmekte ve onların bilgisi ve izni dışında İslam ülkeleri arasında savunma sanayi işbirliğinin geliştirilmesine olumlu katkıda bulunmamaktadırlar. Bu ülkelerde, halkın rızasını gözeten demokratik seçimlere dayalı meşru iktidarların tesisi kısa veya orta dönemde gerçekleşmeyebilir.

Sonuç olarak, bugünkü politik ve ekonomik koşullar altında, Türkiye öncelikli olarak Pakistan, Malezya ve Endonezya ile güçlü bir savunma sanayi ve teknoloji alanında işbirliğini geliştirmelidir. İran ile de bu işbirliği tesis edilebilirse, Batılı emperyalist güçler ile Rusya ve Çin'in etkisinden bağımsız bir İslam ortak savunma sanayinin kurulması mümkün olabilecektir.

KAYNAKCA:

Açık Medya haberi, 23.12.2019.
https://www.savunmasanayiidergilik.com/tr/HaberDergilik/

Açık Medya haberi, 31.03.2019.
aa.com.tr/tr/ekonomi/savunma-sanayisinde-malezya-ile-10-imza-atildi/1435851

Açık Medya haberi, 31.03.2019.
https://www.haberler.com/endonezya-ile-turkiye-savunma-sanayii-is-birligi-12690991/

CIA Factbook, 2019 yılı ülke raporları.
https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/

Doğdu, H. (2018), Savunma Sanayi Üretim ve Harcamalarının Makroekonomik Performansa Etkisi: Türkiye Örneği, Yüksek Lisans Tezi, Namık Kemal Üniversitesi Çalışma İktisadı Anabilim Dalı.

Emekliler, B., Olçar, K. ve Özdemir, A. (2009), "Türkiye-Pakistan Arasında Teknoloji Alanında İşbirliği İmkanları", Harp Akademileri Komutanlığı Türkiye - Pakistan Güvenlik ve İşbirliği Semineri (09 Aralık 2009)

Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) 2009 Performans Raporu.

Savunma Sanayi Müsteşarlığı (SSM) 2015-2016 Performans Raporu.

Stockholm Uluslararası Barış Araştırmaları Enstitüsü (SIPRI), 201

ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER VE İŞ AHLÂKI

Prof. Dr. Mehmet ZELKA
Üsküdar Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Sağlık Yönetimi Bölümü,
mehmet.zelka@uskudar.edu.tr

Öğr. Gör. Dr. Abdulkadir ERTAŞ
Adıyaman Üniversitesi, Sosyal Bilimler Meslek Yüksekokulu, Yönetim ve Organizasyon Bölümü, aertas@adiyaman.edu.tr

TÜRKİYE

ÖZET

Ahlâk*î* konular, iş hayatının ve günlük yaşantının ayrılmaz bir parçasıdır. İş ahlâkı, bireysel, örgütsel ve sosyal temel davranış kalıplarıyla ilgilenir. Toplumu oluşturan fertlerin davranışlarının ölçülü hale getirilmesi, hak ve yükümlülüklerinin belirlenmesi amacıyla kurallar konulmaktadır ve o kurallara her ferdin uyması zorunludur. Yaşama hakkı, davranışları sınırlamayı zorunlu hale getirir. Endüstrileşme ile birlikte iş yaşamındaki faaliyetler karmaşık hale gelmiştir ve bu nedenle zaman zaman hak ihlalleri ortaya çıkmaktadır. Yasaların yanında, insanların vicdanlarına ve ahlâk dünyalarına hitap edilmesi ile hak ihlallerinin engellenebilmesi mümkündür. Bu nedenle ahlâk, iş ahlâkı, iş ahlâkının iş yaşamına etkisi son derece önem kazanmaktadır. Küreselleşme çerçevesinde yaşanan şirket skandalları ve krizler, ulusal sınırların ötesinde uluslararası pazarları da etkilemektedir. Piyasada faaliyetlerini sürdürmek isteyen işletmeler, paydaşlarına kurumsal yönetişim ilkelerine uyarak ne ölçüde güvenilir olduklarını göstermektedir. Kurumsal yönetişim çerçevesinde paydaşlarına daha fazla önem veren ve şeffaflık ilkesi çerçevesinde finansal bilgilerini kamuoyu ile paylaşan işletmelere daha fazla güven duyulmaktadır. Özel askeri şirketler, küreselleşme sürecinin yeni fenomenlerinden bir tanesidir. 1990'lardan itibaren çatışma alanlarında özel askeri şirketlerin sayısı hızla artmaktadır. Uluslararası kriz bölgelerinde faaliyet gösteren birçok ülke, problemli bölgelerde ulusal ve uluslararası kamuoyunun tepkisini azaltmak amacıyla güvenlik görevlerinin bir kısmını yaptıkları sözleşmelerle özel firmalara devretmektedirler. Geçmişte paralı asker, lejyoner vb. isimlerle anılan ancak günümüzde kendilerini özel askeri firma veya özel askeri yükleniciler gibi isimlerle adlandıran bu yeni aktörler, dünya genelinde 100 milyar dolarlarla ifade edilen yıllık ciroya ve yüz binleri geçen sayıda çalışana ulaşmışlardır. Soğuk Savaş'ın ardından oluşan siyasî, askerî, iktisadî ve ideolojik şartların etkisiyle şekillenen özel askerî endüstri, çatışma bölgelerinde belirleyici bir aktör hâline gelmiştir. Ancak, özel askerî şirketlerin ve şirket çalışanlarının silahlı çatışmalardaki statülerinin ve yükümlülüklerinin belirsizliği, hukukî ve ahlâkî açıdan pek çok sorunu da beraberinde getirmektedir. Bu çalışmanın amacı, iş ahlâkı anlayışı açısından özel askeri şirketlerin faaliyetlerini incelemek ve "insan merkezli düşünce sisteminin esas alınması gereğini vurgulamaktır.

Anahtar Kelimeler: Ahlâk, İş Ahlâkı, Özel Askeri Şirketler

PRIVATE MILITARY COMPANIES AND BUSINESS ETHICS

ABSTRACT

Ethical issues are an integral part of business life and daily life. Business ethics concern the ground rules of individual, company and societal behavior. Certain rules are established in order to temper the behaviors, rights and responsibilities of individuals who constitute the society and every individual has to respect those rules. The right of every individual to live makes it necessary to limit their behavior. Activities in business life has become complicated with the industrialization and violation of rights appear occasionally. Alongside the law, it is possible to prevent these violations by addressing the conscience and morality of individuals. Therefore, morality, business ethics and the effect of business ethics on business life gains utmost importance. Corporate scandals and crises that occurred in the globalization effected international markets. Businesses which want to continue their activities in the market must affect stakeholders by being reliable, complying with the principles of corporate governance. Businesses which focus on stakeholders according with the corporate governance and which share financial information with the public according to the transparency are perceived more reliable. The Private Military Company (PMC) is one of the new phenomena of the globalization process. Numbers of private security companies have grown rapidly in conflict zone since 1990s. Outsourcing some certain types of security needs from private companies has become a more useful way to use force, especially in the uncertain areas of war. Some countries, who execute operations in the problematic areas of the world use contractors to suppress the national or international criticisms. This new sector, which were called "mercenaries" during the history and nowadays call themselves as private military firms, companies or contractors, have reached the total turnover of 100 Billion Dollars and more than hundred thousand of employees as well. As a result of political, military, economic and ideological changes in the aftermath of the Cold War, Private Military Companies (PMCs) have become decisive actors in conflict zones. However, the status and responsibilities of PMCs and their employees in armed conflicts yet to be clarified, which brings forward several legal and ethical issues. The purpose of this study is to examine the activities of private military companies in terms of business ethics and to emphasize the necessity of "people-oriented approach" should be based on and internalized by all of the developed countries around the world.

Keywords: Ethics, Business Ethics, Private Military Companies

Özel askeri şirketler konusunda son yıllarda birçok akademik çalışmaya rastlamak mümkündür. Bu çalışmalarda, askeri hizmetlerin dış kaynak kullanma yöntemi ile şirketlere devredilmesi, uluslararası teröristlerden ve savaş tüccarlarından kaynaklanan tehditler, savaşın değişen niteliği gibi bugünün güvenlik ortamını açıklayan faktörler mercek altına alınmıştır. Özel askeri şirketlerin varlığı ve faaliyetleri ahlaki açıdan da sorgulanmakta ve bu durumda bunların meşruluğunun sorgulanması ideolojik bir hal alabilmektedir (Tangör ve Yalçınkaya, 2010:128). Bu çalışmanın amacı iş ahlakı açısından özel askeri şirketlerin uluslararası güvenlik alanındaki rolünü açıklamaktır.

ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER

Uluslararası özel askeri hizmetler endüstrisinin tanımlanması her zaman sorunlu olmuştur. Hem ÖGŞ'ler hem de ÖAŞ'ler askeri hizmetler sunmaktadır ve genellikle silahlı çatışma yaşayan bölgelerde veya ülkelerde faaliyet göstermektedir. Tanımlar hala çok tartışılıyor olsa da bu konunun amaçları doğrultusunda, ÖGŞ yüksek riskli çatışma ortamlarında pasif güvenlik sağlayan şirketleri, ÖAŞ, askeri eğitim veya saldırgan savaş operasyonları gibi daha aktif hizmetler sunan şirketleri ifade etmektedir. İki terim arasında bir miktar bulanıklık olduğu açıktır ve bazı şirketler her iki kategoriye de uygun hizmetler sunmaktadır.Ancak ÖGŞ'lerin özel müşterileri olan pasif savunma / koruyucu şirketler ve ÖAŞ'lerin devlet sözleşmelerine hitap eden daha aktif askeri şirketler olarak düşünülmesi yararlı olacaktır (Brooks, 2000:129-130).

Tablo 1: Özel Güvenlik Şirketleri ve/veya Özel Askeri Şirketler Tarafından Sunulan Hizmetler

Faaliyetler	**ÖAŞ veya ÖGŞ**
Saldırgan savaş operasyonları (tetikleyiciler çekmek)	ÖAŞ
İstikrarsız devletlerde özel müşterilere silahlı güvenlik hizmetleri	ÖGŞ
İstikrarsız devletlerde kanun ve emirler dahilinde kamuya ve uluslararası müşterilere silahlı güvenlik hizmetleri,	ÖAŞ
İnsani koruma, operasyonlar ve destek	ÖAŞ/ÖGŞ
Askeri gözetim, stratejik danışmanlık ve istihbarat	ÖAŞ
Mayın Temizleme	ÖGŞ
Askeri ve polis eğitimi	ÖAŞ/ÖGŞ
Askeri operasyonlar için lojistik destek	ÖGŞ
Rehine kurtarma operasyonları	ÖAŞ/ÖGŞ

Kaynak: Brooks, 2000:130

Savaş alanlarında yer alan askeri şirketlerle savaş alanları dışında da kullanılan güvenlik şirketlerin aynı sınıflandırmaya dâhil edilmemesi gerekmektedir. Çünkü o zaman bir alışveriş merkezinin güvenliğini sağlayan şirketle Irak'ta konvoylara koruma sağlayan şirketi aynı sınıfta değerlendirmek gerekir. Bu konuda çalışmaları ile dikkat çeken Peter W.Singer'ın özel askeri şirketleri temel yeteneklerine göre sınıflandırması sade ve anlaşılır bir metoda sahiptir. Singer, savaş alanlarındaki temel yetenekleri savaşmak, danışmanlık ve eğitim hizmeti vermek ile lojistik ve hizmet desteği sağlamak şeklinde üçe ayırmıştır. Özel askeri şirketler de bu temel yetenekleri gerçekleştirme kapasitesine göre sınıflandırılmaktadır. Temel yeteneği savaşmak olan şirketler Özel Askeri Şirketler; temel yeteneği danışmanlık ve eğitim hizmeti vermek olanlar Askeri Danışmanlık Şirketleri ve son olarak temel yeteneği lojistik ve hizmet desteği sağlamak olanlar ise Askeri Destek Şirketleri olarak adlandırılmaktadır. Özel askeri sektörü oluşturan tüm bu şirketlere şemsiye isim olarak ise özel askeri şirketler de denilmektedir (Singer, 2003, 92-93).

İŞ AHLAKI

Ahlak, iyi ve kötü olanla, ahlaki görev ve yükümlülükle ilgilenen bir disiplindir. Ahlak, aynı zamanda bir dizi ilke veya değer olarak kabul edilebilir. Ahlak, bir öğreti veya davranış sistemidir. Ahlaki davranış, davranışta doğru ve yanlış ilkeleriyle ilgili olanı ifade eder. Ahlak kavramını, iş dünyasında doğru ve yanlış davranış çalışmalarına atıfta bulunmak için birbirlerinin yerine kullanabiliriz.İş ahlakı, iş davranışıyla ilgili neyin doğru neyin yanlış, neyin haklı neyin haksız olduğu hakkında inançlara dayalı ilkeler ve kurallar toplamıdır (Carrolland Buchholtz,2000:99).

ÖZEL ASKERİ ŞİRKETLER VE İŞ AHLAKI

Bu çalışmanın konusu, temel yeteneği savaşmak olan özel askeri şirketlerin iş ahlakı kuralları içerisinde faaliyetlerini yürütüp yürütmediklerini ortaya koymaktır.Herhangi bir işletmenin ya da şirketin amacı karını maksimum yapmaktır. Bunun yolu üretim ve satışları artırmaktan geçmektedir. Özel askeri şirketleri bu tanımın dışına çıkarmamız söz konusu değildir. Dolayısıyla özel askeri şirketlerin varlığını sürdürebilmesi için, savaşların ve çatışmaların olması şarttır. Yani işletmenin sürdürülebilirliği için, pazar payını artırabilmesi için ve büyüyebilmesi için kan dökülmesi gerekmektedir.

Çoğu Batı demokrasisi artık vatandaşlarını korumak için şiddetin meşru kullanımı tekeli taşımamaktadır. Bunun yerine, risk danışmanlığı şirketleri, güvenlik firmaları ve askeri şirketler gibi artan sayıda kar odaklı şirketler hem vatandaşlara hem de devletlere alternatif güvenlik tedarikçilerinin rolünü üstlenmiştir. Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD), 2003 yılına gelindiğinde, özel güvenlik görevlilerinin sayısı, ABD polis memurlarının sayısının neredeyse iki katıydı ve ABD silahlı kuvvetlerinin üçte ikisine yakındı; özel güvenlik sağlayıcıları. Özel polislik, özel güvenlik genişlemesinin tek alanı değildir. 1980'lerden bu yana, Avrupa ve Kuzey Amerika'daki silahlı kuvvetler, lojistik destekten avcı pilot eğitimine kadar artan sayıda askeri ve askeri destek fonksiyonunu özel şirketlere tedarik etti. Bu askeri hizmetlerin özelleştirilmesinin ölçeği, Irak'taki askeri müdahalelerle en belirgin şekilde gösterilmiş olup, tahminen 100 binin üzerinde özel güvenlik ve askeri şirket, 2006'da neredeyse ABD ordusu kadar bir birlik sağlamıştır. Bir dizi analitik ve ampirik çalışma, son

yıllarda özel güvenlik sağlayıcılarının çoğalmasını ve artan rolünü araştırmıştır. Bununla birlikte, bugüne kadar, güvenliğin metalaşması ile ilgili teorik bir düşünce eksikliği vardı. Sıklıkla, güvenliğin özelleştirilmesine yönelik çalışmalar, devletlerin veya piyasaların güvenliği sağlayıp sağlamadığının kavramsallaştırma ve uygulama için çok az etkisi olduğu varsayımından yola çıkarak başlar. Güvenliğin özelleştirilmesini yalnızca ne "güvenliğin" doğasını ne de devletin şiddet üzerindeki tekelini etkileyen bir tedarikçi değişikliği olarak görüyorlar. Tabii ki, devlet ile serbest piyasa arasında, özellikle de Ebu Gureyb'deki mahpuslara işkence yapılması gibi yasadışı uygulamaların özel güvenlik şirketlerinin suçlanması durumunda, kamu hesap verebilirliği ve şeffaflığı ile ilgili sorular ortaya çıkaran önemli bir fark var. (Krahmann, 2008:380). ABD Savunma Bakanlığı (Pentagon), o dönem cezaevinde sorgulama işlemleri için CACI Premier Technology firmasıyla anlaşmıştır. Firma, bugüne kadar Pentagon'la yüz milyonlarca dolarlık anlaşmalar yapmıştır (Shuler, 2008; Richey, 2012). Shuler (2008), tezinde Titan ve CACI Premier Technology'nin, özellikle Ebu Gureyb'deki mahkûm istismarlarındaki rollerini ayrıntılı olarak anlatmaktadır. Taguba Raporunda "özel asker şirketlerin düzgün bir şekilde denetlenmediğini" açıklamıştır (Shuler, 2008:162).CACI firması Ebu Gureyb'deki işkence skandalında iddia edilen rolüne dair ilk kez 23 Nisan 2019 tarihinde yargı önüne çıktı. Bu özel askeri şirkete yöneltilen suçlar; işkence sonucu adam öldürme ve yaralama ve uluslararası hukuka aykırı olarak mahkumlara insanlık dışı muamele edilmesiydi. [66]

16 Eylül 2007 tarihinde meydana gelen ve dünyada büyük yankı uyandıran olayda, bir Amerikan diplomatik konvoyuna eşlik eden Blackwater askeri şirket çalışanları, Bağdat'ın Nisur Meydanı'nda aralarında kadın ve çocukların da bulunduğu sivillere ateş açmıştır. Olayda biri çocuk olmak üzere 17 Iraklı sivil hayatını kaybetmiş, onlarcası da yaralanmıştır. Yargısız cinayetler ve savaş suçları nedeniyle bu şirket ile ilgili de davalar açılmıştır (Hagengruber, 2009:105; Snukal, 2013:44). Irak hükümeti, Blackwater'ı Eylül 2006'dan bu yana Bağdat'taki en az altı tartışmalı silahlı saldırıya karışmakla suçladı. Yine Irak'ta Amerikalı bir diplomatı korumak için işe alınan özel bir askeri şirket olan DynCorp International ile bir gardiyan tarafından Iraklı bir taksi şoförü vuruldu ve öldürüldü (Hagengruber, 2009:111).

Özel askeri ve güvenlik şirketleri, Irak işgali başlangıcından bu yana aktifken, Nisur Meydanı'ndaki trajedi, endüstri için bir dönüm noktası olmuştur. Günün olaylarıyla ilgili haberler, nispeten bilinmeyen bir şirketi uluslararası aldatmacalara yansıtmıştır. 1997 yılında Kuzey Carolina'da kurulan Blackwater, ABD tarafından başlatılan Irak'ın işgali ve işgalindeki ilk özel oyunculardan biriydi. Ağustos 2003'te, Blackwater, ABD yetkililerine güvenlik sağlamak için Koalisyon Geçici Makamı Yöneticisi Paul Bremer tarafından bir teklifsiz sözleşme imzaladı (ABD Kongre Çoğunluk Personeli, 2007). 2004 yılına kadar, Blackwater'ın işgaldeki rolü, bu kez ABD Dışişleri Bakanlığı tarafından başka ve çok daha büyük bir teklifsiz sözleşme verildiğinde belirlendi. Sözleşme, Blackwater'a "ihtiyaç duyulduğunda ABD ve / veya bazı yabancı hükümet üst düzey yetkililerinin korunması" yetkisi vermiştir (Snukal, 2013.45).

---

[66] https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iraq-war-abu-ghraib-prison-court-torture-scandal-soldiers-a8831881.html)

Benzer olaylar Afganistan'da da yaşanmıştır. Kabil'de, tehlike altında olduklarını düşündüklerinde, durmama yetkileri olduğundan hızla pazar yerine dalıp iki küçük çocuğun ölümüne sebep olmuşlardır. Mart 2011'de, Norfolk, Virginia'da bir federal jüri, eski Blackwater çalışanları Justin Cannon ve ChristopherDrotleff'ı 2009 yılında Kabil'de iki sivilin ölümüyle sonuçlanan adam öldürme suçundan mahkûm etmiştir (Snukal, 2013:2).

Diğer taraftan Saddam sonrası Irak'ta emniyet kuvvetlerini yapılandırmak amacıyla anlaşmaya varılan ve aynı zamanda Kolombiya, Bosna Hersek, Kosova ve Afganistan gibi ülkelerde de faaliyet gösteren DynCorp isimli şirket çalışanları, henüz 12 yaşındaki kız çocukları da dâhil çatışmalardan kaçan ve zor durumda kalan kadın ve kızlara tecavüz etmek ve fuhşa zorlamakla suçlanmışlardır. Bu olayla ilgili olarak şirket çalışanlarının hiçbiri yargılanmadığı veya herhangi bir soruşturmaya tâbi tutulmadığı gibi, bu olayı kamuoyuna duyuran şirket çalışanının işten çıkarıldığı belirtilmektedir (Schreierand Caparini, 2005:11; Beutel, 2012).

Mart 1995'te Executive Outcomes, Sierra Leone'de isyancıların kuşatması altında bulunan Kono elmas madenlerine yardıma gitmiştir. Nisan'da 11 gün içinde isyancılar geri püskürtülmüş ve saldırı helikopterleri kullanılarak maden bölgesinden uzaklaştırılmaları sağlanmıştır. Sierra Leone hükümeti Executive Outcomes'ın bu hizmetini, ayda 1,5 milyon dolar ve BranchEnergy şirketine Kono elmas madenlerinde faaliyette bulunma imtiyazını vererek ödemiştir (Wilson, 2010). BranchEnergy'nin sahibi aynı zamanda Executive Outcomes'a da sahip olan Bahamalar'da kayıtlı İngiliz şirketi Strategic Resources Groupdur (Adams, 1999:108). Yani bu şirketin müşterisi olan devletlerin sahip oldukları doğal kaynaklarının büyük payları için hizmetlerini takas ettikleri görülmektedir.

TARTIŞMA

Soğuk Savaş'ın sona ermesi, yasal olarak kurulmuş özel askeri şirketlerin savaşlarda, uluslararası güvenlikte ve çatışma sonrası yeniden yapılanmada birtakım görevler üstlendiği görülmektedir. 21. yüzyılda Irak ve Afganistan gibi ülkelerde özel askeri şirketlerin operasyonları, ağır insan hakları ihlalleri, savaş esirlerine kötü muamele, işkence ve tecavüz gibi ahlak dışı faaliyetleri çeşitli resmi raporlarda kaydedilmiştir. Özel askeri şirketlerin cezai eylemlere karışabileceği gerçeği ve iş ahlakına uymayan faaliyetleri göz önüne alındığında, savaş suçları için bireysel veya kurumsal sorumluluklarının açıklığı uluslararası hukuk açısından da sıkıntılar doğurduğu görülmektedir (OsakweandUmoh, 2014:64-65). Özel askeri ve güvenlik şirketlerinin artan fenomeni, uluslararası hukuk ve ulusal hukuk sistemleri için bir zorluk haline gelmiştir. Bu fenomenin insan hakları ve uluslararası insancıl hukuk ile etkileşime girdiği birçok durum vardır. Uluslararası toplumdaki tartışmanın en önemli unsurlarından biri, özel askeri ve güvenlik şirketlerini kullanmaktan sorumlu devletler ve uluslararası örgütler için en azından çok temel kuralları oluşturabilecek uluslararası bir sözleşmeye, tercihen bir sözleşmeye bağlanmaya odaklanmalıdır. Bu şartlar altında insan haklarının daha iyi korunma şansı vardır ve insan hakları ihlallerinin cezasız kalması en azından sınırlı olabilir. Uluslararası toplum, sivil toplum kuruluşlarından çok sayıda girişime tanıklık etti, ayrıca özel güvenlik endüstrisinin yasalarını ve öz düzenlemelerini de modelledi, ancak yine de asıl sorun azalmadı. İnsan hakları ihlallerinin sayısı arttı. Özellikle de

mağdurların çarelere erişimi ile ilgili sorunlar, hala daha iyi bir çözüm beklemektedir (Karska, 2016:762).21. yüzyıl için yeni bir atasözü gerekli olabilir: "Savaş, kontrolsüz bir özel askeri ve güvenlik endüstrisinin CEO'larına bırakılamayacak kadar önemlidir." (SchreierandCaparini, 2005:141).

SONUÇ

Özel askeri sektörün uygulamada ahlaki ve hukuki açıdan çok başarılı olduğu söylenemez. Özel askeri şirketlerin ahlaki boyutu sorgulandığında bu sistemin sınıfta kaldığı aşikardır. Özelleştirmenin amaçlarından biri maliyetlerin azalmasıdır. Özelleştirme ile özel askeri şirketlerin maliyetlerinin azaldığını söylemek mümkün değildir. Sadece savaş müteahhitliği yapan devletlerin siyasi ve iktisadi maliyetlerini düşürmektedir (Yalçınkaya, 2006:275).İstikrarsız devletlerdeki güvenlik boşluğunun doldurulamaması ve askerî hizmetlerin özelleştirilmesi süreci, yakın gelecekte de özel askerî sektörün büyüyeceğinin ve etki sahasını genişleteceğinin bir işareti sayılabilir. Özel askerî şirketlerin giderek artan bir şekilde silahlı çatışma alanlarında görünür hâle gelmesi, başta şirket çalışanlarının hukukî statüsü olmak üzere sektörün bir bütün olarak düzenlenmesini gerekli kılmaktadır. Kuşkusuz özel askerî şirket çalışanlarının ahlaki ve hukukî statüsü, istihdam eden devletle söz konusu şirket çalışanları arasındaki ilişkinin mahiyetine ve bu şahısların faaliyetlerine bakılarak tayin edilecektir(Topal, 2011:1015). Davranışların ahlâkî olması için başkalarının haklarına saygı çerçevesinde gerçekleştirilmesi, evrenselleştirilebilir ve tersine çevrilebilir olması gerekir. Davranışın tersine çevrilebilirliğini tespit amacıyla "Benim yaptığımı, bana bir başkası yapsaydı ne olurdu?" sorusu sorulur. Şayet cevap "Zarar görürdüm" ise; davranış ahlâkî değildir, dolayısıyla tersine çevrilebilir de değildir (Akçay, 2011:10).

Kapitalist anlayış bugün insanlığa hayatın bir mücadele olduğunu ve bu nedenle, doğal olarak kendi çıkarlarının gerektirdiği gibi hareket etmek gerekliliğini savunmaktadır. Dolayısıyla rasyonel ekonomi teorisine göre başkaları senaryonun bir parçası olmamaktadır. Kapitalizm, ekonomik çıkarın güçlü bir dürtü olduğunu ve bunun işletme için meşru bir durum olduğunu iddia etmektedir (Freeman, 2015).

Her bireyde yaşam kalitesini yükseltme isteği, bir çıkar güdüsüdür. Fakat bireysel değerler, bireyin toplum içinde bulunmasıyla bir anlam kazanmaktadır. Bu anlamda iş ahlakı işletmedeki bireye, ekonomik işlerde hem kendi çıkarı açısından iyiyi hem de başkalarını göz önünde bulundurarak doğruyu belirlemede ve onlara ulaşmada yardımcı olan bir araç niteliği taşımaktadır (Doğan, 2008). Hiçbir kurumsal teşekkül yoktur ki bireyi ve toplumu ihata eden bir ülküden ve temel düşünce düzeninden mahrum kalsın. Aynı zamanda böyle bir yapının, kök salmayı amaçladığı ülkenin kültürel değerlerine, sosyal gerçeklerine ve tarihine uygun bir üslup geliştirmesi gerekir ki böylelikle kurumsal olarak kalıcı olmayı başarsın. Bu nedenle, iş ahlâkının sosyo-ekonomik süreçte özel askeri şirketler için aktif olarak var olması kaçınılmaz bir gereklilik arz etmektedir.

KAYNAKLAR

Adams, T. (1999). “The New Mercenaries and The Privatization of Conflict”, Parameters: Journal of the US Army War College, 29(2), 103-116.

Akçay, H. V. (2011). “Değişen İş Ahlakı ve İnsan Merkezli Düşünmek”, Sosyoloji Konferansları, 41, 1-14.

Beutel, D. M. (2012). “Buying Decline: The Privatization of Foreign Intervention”, ProQuest Dissertations Publishing, University of Miami, Miami, USA.

Brooks, D. (2000). “Messiahs or Mercenaries? The Future of International Private Military Services”, International Peacekeeping, 7(4), 129-144.

Carroll, B. A. and Buchholtz, K. A. (2000), “Business and Society: Ethics and Stakeholder Management”, South-Western College Publishing Thomson Learning, Ohio.

Doğan, N. (2008). “İş Etiği ve İşletmelerde Etik Çöküş”, Selçuk Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi, 16, 179-200.

Freeman, M. (2015). “Neoliberal Policies and Human Rights”, Dokuz Eylül Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 17(2), 141-164.

Hagengruber, D. (2009). “Striking a Balance, The Evolution of Today's Private Military and Security Industry in the United States”, ProQuest Dissertations Publishing, The George Washington University, Washington, USA.

https://www.independent.co.uk/news/world/middle-east/iraq-war-abu-ghraib-prison-court-torture-scandal-soldiers-a8831881.html Erişim Tarihi: 20.09.2019.

Karska, E. (2016). “Human Rights Violations Committed By Private Military and Security Companies: An International Law Analysis”, Espaço Jurídico Journal of Law, 17(3), 753-765.

Krahmann, E. (2008). “Security: Collective Good or Commodity?”, European Journal of International Relations, 14(3), 379-404.

Osakwe, C. and Umoh, E. U. (2014). “Private Military Contractors, War Crimes and International Humanitarian Law”, Scientia Militaria South African Journal of Military Studies, 42(1), 64-79.

Richey, G. P. (2012). “Unnecessary Evil: An Examination of Abu Ghraib Torture Photographs as Postcolonial Resistance Rhetoric”, ProQuest Dissertations Publishing, The University of Southern Mississippi, Mississippi, USA.

Schreier, F. and Caparini, M. (2005). “Privatising Security: Law, Practice and Governance of Private Military and Security Companies”, Occasional Paper no. 6, DCAF, Geneva.

Shuler, E. W. (2008). “Generals in Three-Piece Suits---Contractors in Camouflage: A Critical Assessment of Contractors in Iraq”, ProQuest Dissertations Publishing, Old Dominion University, Virginia, USA.

Singer, W. P. (2003). “Corporate Warriors”, Ithaca, NY, Cornell University Press.

Snukal, K. (2013). “Legal Absurdities and Wartime Atrocities: Lawfare, Exception, and The Nisour Square Massacre”, ProQuest Dissertations Publishing, University of Toronto, Toronto, Canada.

Tangör, B. ve Yalçınkaya, H. (2010). “Güvenlik Yönetişimi Çerçevesinde Özel Askeri Şirketler”, Uluslararası İlişkiler, 7(25), 127-154.

Topal, H. A. (2011). “Uluslararası Hukuk Açısından Özel Askerî Şirketler ve Şirket Çalışanlarının Statüsü”, Ankara Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 60(4), 963-1022.

Wilson, A. S. (2010). “Diamonds, A Resource Curse? The Case of Kono District in Sierra Leone”, ProQuest Dissertations Publishing, Michigan State University, Michigan, USA.

Yalçınkaya, H. (2006). “Özel Askeri Sektörün Oluşumu ve Savaşların Özelleşmesi”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, 61(3), 274-277.

İSLAM ÜLKELERİ ARASINDA SAVUNMA SANAYİİ İŞ BİRLİĞİ STRATEJİLERİ

Em.P.Albay Ersan ERGÜR
ASSAM(Adaleti Savunanlar Stratejik Araştırmalar Merkezi) Bşk.Yrd.
ersanergur@gmail.com

TÜRKİYE

Özet

Asya ve Afrika düzleminde özellikle Ortadoğu olarak nitelenen İslam ülkelerine savunma sanayi ihracatını yapan ülkelerin başında ABD gelmektedir. İngiltere ise bu bölgede ikinci paya sahip ülkedir. İngiltere'yi Rusya ve diğer Avrupa ülkeleri takip etmektedir. Ortadoğu ve özellikle Körfez ülkelerindeki hareketlilik savunma sanayi harcamalarında sürekli bir artış olacağını göstermiştir. Ülkelerin ekonomik ve siyasal güçlerini belirlemede etkin rolü düşünüldüğünde savunma sanayisine bölgesel anlamda yönelmenin önemi daha iyi anlaşılmıştır.

Bugüne kadar savunma sanayinde söz sahibi olan ABD, Rusya, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerle aynı arenada rekabet edecek seviyeye gelen Türkiye coğrafi konum üstünlüğünü kullanarak bu ülkeler arasından sıyrılıp savunma sanayiinde söz sahibi olmaya başlamasıyla İslam ülkeleriyle ortak savunma sanayii üretiminin mümkün olabileceği düşünülmeye başlanmıştır.

İslam coğrafyası sürekli karışıklıklara hedef olmuş ve birbirleriyle ortak Pazar oluşturmaları engellenmiştir. Petrol ve doğalgaz gelirlerinin oluşturduğu enerji gelirleri savunma harcamaları karşılığında ABD ve Avrupa ülkelerine aktarılmaktadır. Müslümanlar kendi elleri ile ellerindeki zenginliği ABD ve Avrupalılara peşkeş çekmektedir. Müslüman devletlerin izleyeceği yerinde stratejilerle bu bölgedeki savunma sanayi ibresinin bölgemize çevrilmesini mümkün kılacaktır.

İslam ülkeleri teknolojik mühendislik ve ara elaman yetiştirilmesi için ortak bir model geliştirerek savunma sanayi alanına mahsus teknik okullar kurulmalıdır. Beyin göçünü önleyici araştırma ve geliştirme faaliyetlerini hız verilmelidir. Savunma harp silah ve araçlarının öncelikle kendi aralarında tedarik ve revizyonu, birbirlerinde üretilen ürünler yerine farklı üretim sahalarının devreye alınması ve böylece birbirini tamamlayıcı üretim sahaları geliştirilerek mali kaynakların bölge dışı emperyalist ülkelere çıkmasını önlemeye gayret etmelidir. Bunun için İslam Ülkeleri arasında "***ASRİKA Ortak Savunma Sanayii Üretim Koordinasyon Merkezi'***adında bir merkez kurulmalıdır.

a. Giriş :

Son yıllarda Dünya Ekonomisinin yoğunlaştığı bölge Türkiye'nin de içinde bulunduğu Ortadoğu ve Uzakdoğu ülkeleri olmuştur. Özellikle Avrupa ve Uzakdoğu ülkeleri arasında jeopolitik olarak geçiş güzergâhın da olan Ortadoğu Coğrafyası oldukça önem arz eden bir konuma gelmiştir. Bugüne kadar dışa bağımlı olarak savunma sanayisini ikame eden Müslüman Ülkeler özellikle Türkiye'nin savunma sanayiinde son on yılda geldiği durum karşısında bölge içi savunma sanayii gelişimi noktasında oldukça umutlanmıştır.

Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde meydana gelen köklü değişiklikler ve kısmi savaş hali bu bölgedeki savunma sanayinin önemini bir kat daha artırmıştır. Öyle olmuştur ki savunma sanayisi küresel süreçte ülkelerin ekonomik ve siyasal güçlerini belirlemede en önemli etken olmuştur. Teknolojik gelişmenin süratli olduğu bu dönemde savunma sanayinin gelişimi de hız kazanmıştır. Ülkeler bu değişim karşısında ayakta durabilmek ve caydırıcılıklarını en üst düzeyde sağlayabilmek için savunma sanayisindeki gelişmelere göre mevcut silahlı kuvvetlerini modernize etmek zorunda kalmışlardır.

İslam ülkeleri nezdinde diğer ülkelerden daha avantajlı bir konumda olan Türk savunma sanayii Birleşik Arap Emirlikleri ve Avrupa'ya ihracatını devam ettirirken Kuzey Afrika ve Ortadoğu İslam ülkeleri savunma sanayi harcamalarını karşılamayı da başarırsa kara, deniz ve hava savunma sistemlerinde kısa zamanda bölge ekonomisi kendi içinde döngü gücünü yakalayabilecektir. Böylece savunma sanayiinde ana ihracatçı konumuna gelen Türkiye gelişmekte olan İslam Ülkelerine vereceği yan sanayii üretimi ile bu ülkelerin ekonomilerinin ve teknoloji seviyelerinin gelişimine katkı sağlayacaktır.

Ortadoğu da en fazla savunma sanayi harcamasını Suudi Arabistan yapmaktadır. Suudi Arabistan'la birlikte Bahreyn, Kuveyt, Oman Sultanlığı ve Birleşik Arap Emirlikleri bu bölgedeki savunma sanayi harcamalarının %60'nı oluşturmaktadır. Bu oranın 2/3 Suudi Arabistan'a aittir. Irak ve Suriye'nin gelecekteki durumu da değerlendirilirse bu bölge pazarı önemli bir noktaya gelecektir.

ABD, Rusya, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerin dünya savunma sanayinin %76'lık kısmını karşıladığı düşünülürse Türkiye'nin de dahil olduğu İslam ülkeleri geriye kalan %24'lük pay için yaklaşık 200 ülke ile rekabet etmek durumundadır. Kaldı ki sadece %24'liük payla yetinmemesi gereken İslam ülkeleri bugün teknolojik anlamda gelinen seviyeyi bir üst çıtaya çıkararak dünya pazarında söz sahibi olabilmesi ortak bir savunma oluşumunu hayata geçirmeleri ile mümkün olabilecektir.

İslam ülkelerinde sanayi genel anlamda gelişmediğinden savunma sanayi haliyle hemen hemen yok gibidir. Bu bölgelerde gelirin büyük çoğunluğu enerji ve tarımdan elde edilmektedir. Enerjinin de savunma harcamalarını doğrudan etkilediğini düşünürsek bu durumda savunma sanayisi gelişmekte olan Ortadoğu'nun teknolojik olarak ne kadar avantajlı olduğu anlaşılacaktır.

Dünya ekonomik gelişimine doğrudan etki eden ve ülkelerin güvenliğinin garantisi olan savunma sanayiinde sağlanacak teknolojik üstünlüğün İslam ülkelerine politik ve ekonomik avantaj sağlayacağı aşikârdır. İslam ülkeleri arasında kurulacak olan bir savunma sanayi işbirliği ortaklığı sayesinde dışa bağımlılık azalacak, öz kaynakların kullanımı artacak ve çağın gereklerine uygun teknolojik ürünleri üretebilen Savunma Sanayiine sahip olunacaktır. Böylelikle güçlü bir savunma sanayiine sahip İslam ülkelerinde kargaşa ve savaş hali son bulacak barış, istikrar ve güvenlik ön plana çıkacaktır.

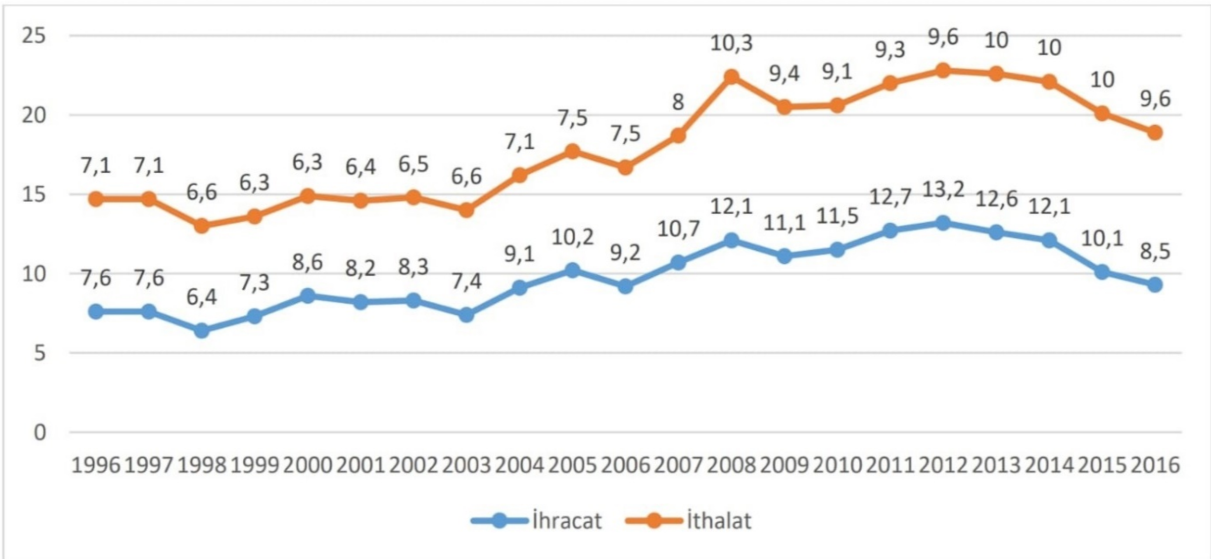
Son yüzyılda meydana gelen gelişmeler göstermiştir ki İslam devletlerinin refahı ve huzuru ancak tek bir ses ve tek bir yumruk olmaları ile sağlanabilecektir. Bugün Avrupa Birliği (AB) bunun en belirgin göstergesidir. Müslümanların haklarının korunması diğer Müslümanların üzerinde bir haktır. Bunu Müslüman olmayan devletlerden beklemek doğru değildir. Çünkü emperyalist hiçbir devlet yoktur ki barış ve huzuru getireceğim diye gittiği ülkenin ekonomik gelirlerini kendisine aktarmasın. Bugün ABD Irak işgalinden sonra gerek Irak'ın ve gerekse Kuveyt'in petrol gelirlerinin büyük çoğunluğunu savaş gideri olarak kendisine bağlamıştır. Hemen güneyimizde Suriye'nin petrol kaynakları terör örgütü marifetiyle batılı emperyalistlerce hortumlanmaktadır.

İslam Ülkelerinin savunma sanayi anlamında kendi aralarında ihracat ve ithalatlarının gelişememesinin temelinde esasında aynı ürünleri üretmek yatmaktadır. ASRİKA olarak adlandırdığımız Asya ve Afrika düzleminde olan İslam Ülkelerinin birbirleri arasındaki ihracat oranlarına baktığımız zaman neredeyse tamamının kendi aralarından çok batılı devletlerce ticari ilişkiye girdikleri görülecektir.

Avrupa Birliği mantığında kurulan İslam İş Birliği Teşkilatına üye 57 devlet "Suriye'nin iç savaş nedeni ile üyeliği askıya alındığından 56 devlet gözüküyor." Ve 5 gözlemci devlet bulunuyor. İİT üye devletlerinin dünya ülkeleri ile ihracat ve ithalat oranlarına bakacak olursak esasında bugünkü savunma sanayi ticaretinin temel eksikliğinin nedenleri anlaşılacaktır.

İSLAM İŞBİRİLĞİ TEŞKİLATI – DÜNYA TİCARETİ KAPASİTESİ

Grafik 1: İİT Ticaretinin Dünya Ticareti İçindeki Payı (1996-2016)

Kaynak: www.unctad.org verilerinden elde edilerek oluşturulmuştur*.

Kaynak: Türkiye ve Dünya Ticareti İçerisinde İslam İşbirliği Teşkilatının Yeri ve Önemi[67]

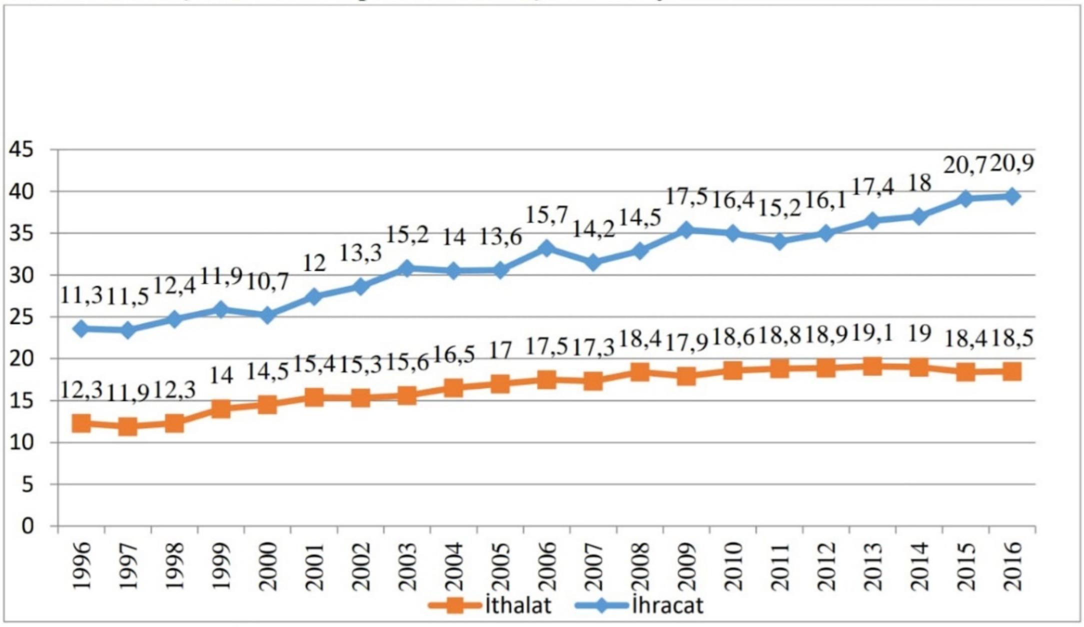
[67] Yrd. Doç. Dr. M. Büşra ENGİN ÖZTÜRK, İstanbul Üniversitesi, Türkiye ve Dünya Ticareti İçerisinde İslam İşbirliği Teşkilatının Yeri ve Önemi, Sakarya İktisat Dergisi Cilt 7, Sayı 3, 2018, SS. 40-53

7,4 milyarlık dünya nüfusunun 1,7 milyarı İslam İşbirliği Teşkilatı ülkelerinde yaşamaktadır. Ancak İİT ticaretinin dünya ticaretine oranı oldukça düşüktür. Bu ticaretin sınırlı olmasının sebepleri arasında İİT üyelerinin çoğunluğunun daha önce batının kolonileri olması ve ticari ilişkilerin buna göre şekillenmiş olması yer almaktadır. Ayrıca dünyanın en az gelişmiş ülkelerinin teşkilatta yer alması da ticaretin önünde bir engeldir. İİT üyeleri ülkelerinin dünya gelirinin az bir payına sahip olması ve dış dünyadaki ülkelerle büyük bir gelir farkının olması mal ticaretinin gelişmesini engellemiştir. (Ahmed, Ugurluel, 1998: 180)

Teşkilatın başlıca ihraç malı petroldür. Dünya petrol rezervlerinin yaklaşık %67 sine sahip olan üye ülkelerin ikili ticareti bu nedenden dolayı çok büyük bir oranda petrolü kapsamaktadır. Nitekim petrol toplam ihracatın %40'ından fazlasını oluşturmaktadır. UNCTAD' ın verilerine göre 2016 yılında İslam İşbirliği Teşkilatı' nın toplam mal ihracatı 1,4 trilyon dolar olarak kaydedilmiştir. Aynı yıl dünya toplam ihracat rakamı 15,9 trilyon olarak gerçekleşmiştir. 2016 yılı için İİT toplam ihracatının dünya toplam ihracatındaki payı %8,5 iken toplam ithalatının dünya toplam ithalatı içindeki payı ise %9,6 olarak gerçekleşmiştir. Ticarete hizmetler tarafından bakıldığında ise, İslam İşbirliği Teşkilatı'nın net hizmet ithalatçısı oluğu görülür.

İSLAM İŞBİRİLĞİ TEŞKİLATI İÇ TİCARET KAPASİTESİ

Grafik2: İİT İçi Ticaretin Toplam Ticaret İçindeki Payı

Kaynak: www.unctad.org verilerinden yararlanılarak oluşturulmuştur.

Kaynak: Türkiye ve Dünya Ticareti İçerisinde İslam İşbirliği Teşkilatının Yeri ve Önemi[68]

---

[68]Yrd. Doç. Dr. M. Büşra ENGİN ÖZTÜRK, İstanbul Üniversitesi, Türkiye ve Dünya Ticareti İçerisinde İslam İşbirliği Teşkilatının Yeri ve Önemi, Sakarya İktisat Dergisi Cilt 7, Sayı 3, 2018, SS. 40-53

İslam İşbirliği Teşkilatı iç ticaret ve bütünleşme hareketleri yıllar itibariyle artmaktadır. Bununla birlikte dünyanın geri kalanı ile mukayese edildiğinde İslam İşbirliği Teşkilatı içi ticaret oldukça sınırlıdır. Nitekim pek çok çalışma İslam ülkeleri arasındaki entegrasyonun en önemli sorunlarından biri olarak üye ülkelerin kendi aralarındaki ticaret seviyesinin düşük olmasını göstermektedir.

Teşkilat içi ticarete bakıldığında ihracatta en yüksek paya sahip olan beş ülke, sırasıyla; Birleşik Arap Emirlikleri, Suudi Arabistan, Türkiye, Endonezya ve Malezya iken, teşkilat içi ithalatta en yüksek paya sahip beş ülke sırasıyla, İran, Birleşik Arap Emirlikleri, Pakistan, Suudi Arabistan ve Türkiye'dir.

Grafikte, yukarıdaki eğri ihracatı gösterirken aşağıdaki eğri ithalatı göstermektedir. Grafiğe göre İslam İşbirliği Teşkilatı'nın kendi arasında ki ticaret hacmi artış göstermektedir. İthalat daha stabil bir seyir izlerken ihracat daha dalgalı bir seyir izlemektedir. 2016 yılında İİT'nin kendi içerisinde yaptığı ihracat yaklaşık 314 milyar dolar iken, ithalat yaklaşık 287 milyar dolar olarak gerçekleşmiştir. Söz konusu yılda İİT içi ithalat Teşkilatın toplam ithalatı içerisinde en yüksek paya sahiptir. Grafikte bir diğer dikkat çeken nokta ise 2015 yılından itibaren ilk defa İİT içi toplam ticaret içerisinden ihracatın ithalatı geçmesidir. Bunun temel gerekçesi Temmuz 2016 itibariyle, D-8 Tercihli Ticaret Anlaşmasının İran, Pakistan, Malezya, Endonezya, Nijerya ve Türkiye arasında uygulamaya konulmasıyla ve tedricen gümrük vergisi oranlarının düşmesiyle oluşan olumlu ilişkiler gösterilebilir.[69]

İİT içi savunma sanayi katkısında Türkiye en çok paya sahip durumda. Türkiye İhracatçılar Meclisi (TİM) verilerine göre Türkiye'nin dünya genelinde savunma ve havacılık sanayideki ihracatı 2019'un ilk çeyreğinde önceki yıla oranla yüzde 57 büyüdü. Bu yüzde 57'lik büyümedeki en etkin rolü, sektördeki ihracatın yüzde 35'inin gerçekleştirildiği Ortadoğu ülkeleri üstlenmekle bunu ispatlamış oldu. Sektörün Ortadoğu ülkelerine yaptığı ihracat ise yüzde 405 artış göstermiştir.

Görüldüğü üzere İİT çatısı altında toplanmış olan İslam Ülkeleri maalesef enerji ve yeraltı kaynakları ile elde ettikleri gelirleri fazlasıyla savunma sanayi ya da teknolojik ürünler üzerinden yeniden batıya devşirmektedir. Dünya üzerinde savunma sanayi harcamalarına bakacak olursak Türkiye hariç Ortadoğu ülkelerinin tamamına yakını başta ABD olmak üzere Rusya, İngiltere, Almanya ve Fransa gibi ülkelerden savunma sanayii ihtiyacını tedarik etmektedir.

Ortadoğu da en fazla savunma sanayi harcamasını Suudi Arabistan yapmaktadır. Suudi Arabistan'la birlikte Bahreyn, Kuveyt, Oman Sultanlığı ve Birleşik Arap Emirlikleri bu bölgedeki savunma sanayi harcamalarının %60'nı oluşturmaktadır. Bu oranın 2/3 Suudi Arabistan'a aittir. Irak ve Suriye'nin gelecekteki durumu da değerlendirilirse bu bölge pazarı önemli bir noktaya gelecektir.

Bunun için İslam ülkeleri arasında ekonomik işbirliği kurulmalıdır. Dünya ekonomilerinin belirginleştirilmesinde savunma sanayi çok önemli bir yer tutmaktadır. Ülkelerin tamamının savunma sanayi harcamaları diğer harcamalarından fazla olmaktadır. Birçok ülkede eğitim ve sağlık harcamaları savunma harcamalarından daha azdır. Adam Smith'in **"Savunma zenginlikten önemlidir"** sözü bunu ispatlamaktadır. Savunma sanayisi

[69]Yrd. Doç. Dr. M. Büşra ENGİN ÖZTÜRK,a.g.e.

güçlü olmayan hiçbir devlet ekonomik bağımsızlığını sürdüremez. Bir gün muhakkak bir başka ekonomik güç tarafından işgal edilecektir.

ASRİKA Ortak Savunma Sanayii Üretimi Stratejik Esasları:

ASRİKA ortak savunma sanayii esasları belirlenirken, İslam Ülkelerinin güvenliğinin sağlanması için silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarının güvenli ve istikrarlı biçimde karşılanması, çağın beklentilerine göre harp silah ve vasıtalarının İslam Ülkeleri bünyesinde üretilmesi için üretim tesislerinin kurulması ve bu tesislerin kurulmuş olduğu ülkelerinin ticari anlamda desteklenerek ARGE faaliyetlerinin kesintisiz olarak sürdürülebilmesi hedeflenmelidir.

Türkiye başta olmak üzere savunma sanayii anlamında dışa bağımlılıktan kurtulmanın çarelerini arayan İslam Ülkeleri milli tasarım ve mühendislik temeline bağlı üretim yapısına dönmektedir. Ancak birbirlerinden bağımsız ve koordinasyon eksikliği ile yapılacak savunma sanayii üretimi istikrarlı bir üretim zincirini oluşturamayabilir. Bunun için İslam Ülkeleri arasında "***ASRİKA Ortak Savunma Sanayii Üretim Koordinasyon Merkezi"***adında bir merkez kurulmalıdır. Böylece mevcut ülkelerin bünyesinde geliştirmiş olduğu savunma ürünleri çeşitliliği teknolojik imkân ve gelişmişliğe göre ülkelere paylaştırılabilir. Böylece birden fazla ülkenin aynı ürünü üretmesinin önüne geçilmiş olunur.

Savunma sanayiinde enerji kullanımı temel ihtiyaç olduğundan yapılacak bir ***gümrük birliği anlaşması ile enerji fiyatlarında indirime*** gidilmesi ASRİKA ortak savunma sanayiinin gelişmesine katkı sağlayacaktır. Savunma sanayisini geliştirme noktasında yatırım finansmanına ihtiyaç duyan ülkelere ***ortak bir savunma sanayii fonu*** oluşturularak destek sağlanmalıdır. Üretilen savunma sanayii ürünlerinin bakım ve idamesinin yine İslam Ülkelerinin belirlemiş olduğu bölge ülkelerince ya da üreticilerce yapılması oldukça önemlidir.

Bir şekilde savunma sanayi üretimine başlamış olan fakat yeterli sermayeye sahip olamadığından ürün geliştirme ve seri üretime geçme noktasında sermayesel ortaklıklar kurularak çalışılmalıdır. Bunun için "***ASRİKA ortak savunma sanayi üretimi destekleme fonu"*** adında bir fon kurulmalıdır. Çin devletinin ucuz ve bol işçilik mantalitesi kapsamında özellikle savunma sanayi yan sanayi üretimi Afrika ülkelerine kaydırılmalı böylece batı ile rekabet ortamı oluşturarak geniş yelpazeli bir üretim ağına geçilmelidir.

İslam Ülkeleri savunma sanayiinin birbirlerinde ki gelişmeleri yakından takip ederek stratejik ortaklıklara imza atabilme adına her yıl tüm devletlerin katılımı ile ortak savunma fuarları düzenlemelidir.

İslam Ülkeleri arasında savunma teknolojilerini üretinceye kadar finansman noktasında yerli para değerini koruyabilmek adına ülkelerin milli paraları ile ticaret yapmak. Ya da ***ASRİKA Dinarı*** ile ticareti başlatarak batıya karşı parasal değer kaybının önüne geçilmelidir.

İslam ülkelerinin savunma teknolojileri ve insan kaynağı envanterleri ile teknoloji hazırlık seviyeleri ile tutulması ve takip edilmesi için yine ***"ASRİKA Ortak Savunma Üretimi Araştırma ve Geliştirme Birimi"*** kurulmalıdır. Böylece Kara, Hava, Deniz araç, gereç ve silahlarında son teknoloji ürünlerini takip ve geliştirme imkânı oluşturulmalıdır. Bu birim dahilinde marka ve model tescil çalışmaları bir merkezden yürütülmelidir.

Sonuç;

Tüm bunlar göstermektedir ki İslam Devletleri savunma sanayiinde mutlaka ortak işbirliğine gitmelidir. Bu sayede parasal güç kendi içinde döngüye tabi tutulacak ve ekonomik gelişme hızlı bir şekilde sağlanacaktır. Üstelik bu birliktelik bir nevi Kuran'ın emridir. Kuran-ı Kerimde Müslümanların birbirleriyle dayanışması yardımlaşması zenginin yoksulu desteklemesi emredilmiştir. Zekât bu emrin açık bir göstergesidir. Müslümanlar gelirlerini Gayri Müslüm devletlere aktarmakla diğer Müslümanların refahını engellemiş olurlar.
Elbette İnsanlığın gereği gayri Müslimlerle de ticaret yapılabilir. Ancak bu Müslümanlar arasında ticaret imkânı kalmadığı durumlarda tercih edilmelidir. Allah Teâlâ Ali İmran Suresi 103. Ayeti kerimede mealen; **"Allah'ın ipine hepiniz sımsıkı sarılın. Dağılıp ayrılmayın..."** buyurmuştur. Bizler bu ayeti kerime gereği birlik ve beraberliğimizi sağlayarak üzerimize düşen vazifeyi yapmak zorundayız.
İslam Ülkeleri arasında ***savunma sanayi işbirliği ortaklığı*** kurulduğu takdirde sadece savunma sanayii alanında değil her alanda muzafferiyet bizim olacaktır. Çünkü Allah Teâlâ Enfal Suresi 63. Ayette bunun müjdesini vermiştir.
"Fakat Allah onların aralarını bulup kaynaştırdı. Çünkü o Aziz'dir, hüküm ve hikmet sahibidir."

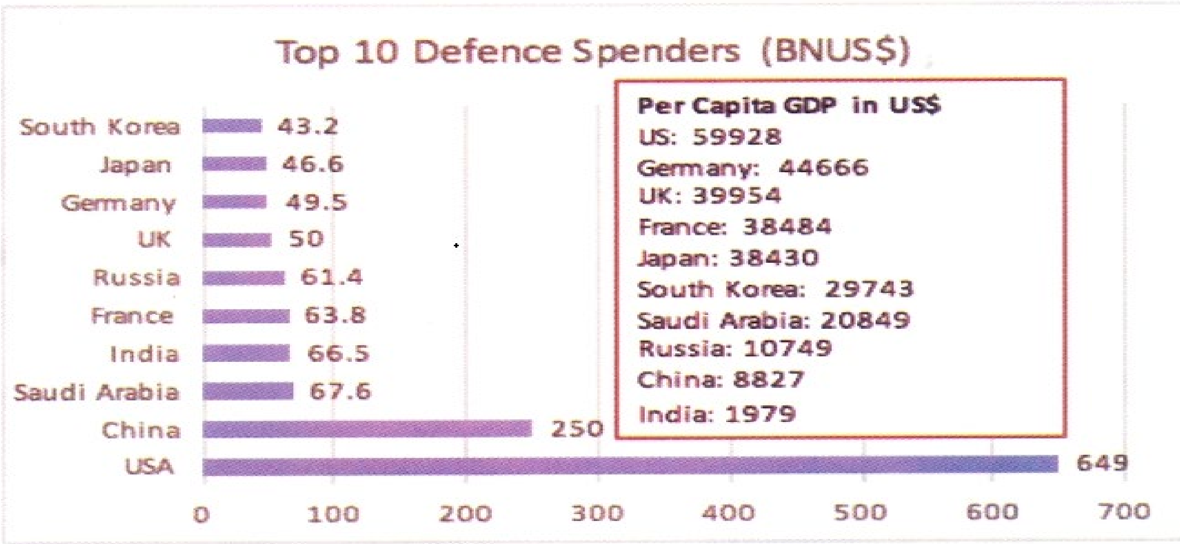
DEFENSE COOPERATION, COLLABORATION, COHERENCE & COMMERCE C +++ PLAN

Abdul MALİK
mamhms55@gmail.com

PAKİSTAN

Geostrategic environment particularly regional tensions, internal security, the state of the economy, the level of economic and technological development and the predilections and priorities of the people at the helm.

Public goods are further broken down into impure and pure. The former are either non-excludable or non – rival but not both. A public park may be excludable if people have to pay to enter it. By the same token, a bridge may become unavailable for motorists down the line if it's choked with traffic. However national defense or security, like clean air, is a pure public good. This is because once a country's defense capability is developed, it benefits everyone (non – excludability) and that a typical individual is not made worse off if this benefit is extended to others (non – rivalry). If a product or service is a pure public good, the state can become oblivious of it responsibility to supply it only at the expense of public interest.

Source: SIPRI & World Bank

Even if national defense is a public good, skeptics may still enquire why defense spending should be undertaken at all. why should a country maintain a large military establishment and finance it out of public kitty? The answer is that defense spending is the cost of deterrence. War is red in tooth and claw, as it brings in its train a heavy, and at times colossal, loss of life. It's also enormously expensive and is often followed by a prolonged

recession, hyperinflation or both. Not only that, it has tremendous opportunity cost as human and material resources consumed in a conflict could have been used elsewhere. Therefore, war must be given a wide berth at all costs.

But the mere fact that war is the kiss of death doesn't extirpate it. from time to time, countries are caught up in conflict. In a world characterized by anarchy in the absence of an international government; a world which lacks a universally binding agreement to put an end to war; and where notwithstanding all pretensions of international law and niceties of diplomatic norms, power is the ultimate arbiter in the event of a cross-border show of strength, only effective deterrence can underwrite that a country having a chip on its shoulder would think twice before setting out on a costly adventure. In a word, power underpins inter-state relations and the only effective antidote to power is power.

In 2018 – the last year for which full year data are available - the world wide defense spending amounted to $ 1.82 trillion, which made up 2.25 percent of the global economic output of $ 80.93 trillion.

Deterrence credibility comprises two components:

One, to attain the minimum level for military capability to knock some sense into a would be aggressor and hold it back from flying at another country will be considered a fair game by its adversaries. Two, to send out the message to the potential invader that war can be costly for its as well. Deterrence credibility may be pricy but, for sure, it's far less than going to war. (For examplePakistan VS India).

Source: SIPRI

On the other hand, Japan which contributes 6 percent to global GDP and has per capita income exceeding $ 38,000, accounts for only 2.56 percent of the world's defense spending. This is because since the end of the World War II, the pacific nation has been a free rider on military protection provide by the U.S. All the same, Japan is the world's 9th largest defense spender. Even South Korea, which is known to be a pacific country and whose security is also underwritten by Washington, has the 10th largest defense budget because of the threats emanating from the north. National defense is too vital a matter to be left to others – even if they happen to be the staunchest of allies.

This brings us to a fundamental question in defense economics: "How much defense is enough defense?". It's difficult to answer the question in precise terms because a nation's defense capability can't be determined unilaterally; instead it's contingent upon the capability of another nation- the would –be aggressor- from which the former's security is at risk. The gap in military capabilities of two rival countries is called threat, which can be undergirded by such factors as an advanced weapon system or a greater stock of arms. As a rule, the higher of threat, the grater is the probability of an attack and thus more pronounced is the need for effective deterrence or defense capability. It's also important to take into account the regional security situation and external and internal conflicts. A country placed in a testing geostrategic environment or facing grave internal threats to national security needs a proportionately higher defense budget. This is the demand side of defense economics. On supply side, the size of the defense expenditure is constrained by resource availability reflected by the size of the economy or paper capita GDP.

Procedures

- Ministries of defense experts have to evaluate terms and conditions of engagement plan.
- Definitely have to involve political/ commerce economic/ interior diplomats/ professional experts.
- Twenty first Century is the epoch of Global Communication, prodigiously dominated by Electronic Colonialism that is to clasp the minds, ears and eyes. Mercantile Colonialism was the ballot of 19th and mid-20th Century, the colonialism of soil and toil. China's influence is based on collaborative economic expansion. CPEC has emboldened Pakistan with balancing substitute of geo-economics from geo-politics, after witnessing mammoth turmoil of Afghan-Russia war and 9/11 war on terror. Pakistan has taken advantage of China's economic growth on the global canvas. It has brought a revolution in the economy of Pakistan. Chinese investment in the form of transfer of technology, and coherent infrastructure and human development brought fruitful results in the overall growth of Pakistan economy. Dynamic participation exuberant contribution of private sector would be ample testimony of success of special Economic Zones, whereas, mere industrial- infrastructure development would be mirage without salubrious investment. Pakistan-Turkey has recently formed an Economic frame work to prepare a model of Co-operation on CPEC lines. It will include all type of industrial collaboration including defense joint production. So this is the second model other than European union which own union can adopt.
- European union is the one model which can be studied to follow if found feasible to union. Defense shares may be distributed among countries who are desirous to participate in it.
- Institution may be established at Ankara along presidency investment office and willing union countries experts or hired experts from union countries may work permanently in it. Three ministerial experts are very important of this, commerce economic/ Defense/ interior. These three ministries have to be in sink for smooth functions of this project. Had this under discussion subject practically established before, there would have been less chances of **Arab spring** coming to Middle East off and on. Apropos, even fifth columnist/ moles would have been easily identified/ eliminated in time before shaping into masses mobs.
- Have to identify participants countries which are economically stronger like Malaysia, Burnie, Qatar, Indonesia, Turkey, Azerbaijan, KSA, Kuwait, ECO countries etc.
- Turkey and Malaysian police training in all fields is very good. Pakistan is already getting benefits out of these (Dolphin force project is an exemplary model of it). However, there is dire need of R&D (Research and development) on the subject. Today, world is facing fifth/ sixth generation warfare, Hybrid warfare and above all anthropological warfare. Major powers are testing their muscles not only with physical weapons but also molding the world with sharp power and soft power. The R&D must monitor the environmental situations in the world 24/7 and recommend types of weapons to produce in future. Each progressive country/ company in the world have kept its R&D very strong with state of art professionals to monitor current

environmental situation. For example microsoft spent millions of dollar on its R&D institution and in reward earns billions of dollars. But it also depends how policy makers of concern R&D delivers their policies.

Principles

Cooperation

Cooperation is important in network where individual exchange relevant information/ resourcesinsupport of each other goal.

Collaboration

Collaboration is working together to create something new in support of shared vision

Coherence

Shaping a logical organization

Commerce

Exchange of goods services of large scale. It include legal, economic political, social cultural andtechnological systems that operate incountry or in internationaltrade.

It based on the principals of commerce economic terminology "Win Win" deal. All those countries get the shares accordingly to their initial investment on the defense Co- Operation project. Mutual Direct investment may also be establish along Ankara presidency investment office.

- Those countries which are smaller in size with less man power and economically strong/ well establish may get their security/ defense from union countries which are strong in this field, basing on their mutual interest.

İSLAM ÜLKELERİ İÇİN SİBER GÜVENLİK BAŞLIĞINDA YENİ BİR KURGU BİÇİMİ: YAPAY ZEKÂ DESTEKLİ SİSTEM YÖNETİCİSİ

Cyber Security Researcher Burak Bozkurtlar
Cyber war, Surveillance and Security - University of Adelaide.
info@burakbozkurtlar.com

TÜRKİYE

A New Format In Cybersecurıty Tıtle For Islamıc Countrıes: System Manager Wıth Artıfıcıal Intellıgence

Abstract

Information and communication technologies are exploding to process an increasing amount of data. While processing this data, security and privacy become more and more important in cyberspace. Cyber-attack sare more dangerous than ever for the industry, government, and public. This review aim stop rovide a literature review of various deep learning practices for cyber security and top ave the way for new academic studies. Were view research articles on artificial intelligence and cyber security, published between 2010 and 2018, and represent methods, discuss challenges, and propose future search recommendations.

Keywords: Cyber security, Deep Learning, Artificial Intelligence

1 Introduction

Today, information and communication Technologies offer many applications for collecting, analyzing and managing large amounts of sensitive data in different fields. Working with large amounts of data has become necessary for many disciplines such as mining, health, logistics, and banking. The information and communication technologies used in different fields provide convenience and comfort for every discipline with various applications and prepare the ground for different cyber crime. Concepts such as internet and network security and data privacy become more and more important on the structure where all these systems work. According to a study, the economic losses of firms because of cybercrime in 2018 are almost 375-575 billion dollars, almost as much as a country's annual income. [McAfee].

Cyber attacks are an important threat to today's digital world. Using artificial intelligence methods for cyber security has become a field of study with the development of technologies. Artificial Neural Networks is a machine learning app roach that tries to make the computer learn so meting by imitating the structure in the human brain. Deep learning algorithms are the development of artificial neural networks with hardware improvements. This article presents a literature review of the use of deep learning methods for cyber security. The studies carried out since 2010, when the use of deep learning methods began, were searched and examined. In part 2, the cyber security and deep learning algorithms are seen in the studies

examined are introduced conceptually. In Chapter 3, the data sets used in the restudies are introduced and the properties and results of the applications are given. The findings of Chapter 4 are presented to guide future studies.

Cyber Security and Deep Learning Concepts

Cyber Security

Cyber security or information technology security is a technique to protect computers, networks, programs, and data from un authorized accessorintrusion. Network security includes a variety of measures to protect network availability, reliability, integrity, and security. In parallel with the rapidly developing technologies, cyber-attack and defense methods are developing rapidly. Besides web and mobile security applications, a new generation of security solutions has been developed and continues to be developed for users of enterprise-scale computers, networks, and technologies. Under the heading of cyber security, there are methods such as intrusion testing, and solutions such as firewalls, data loss prevention platforms, and detailed logging, which are a doped by international standards such as ISO27001.

Deep Learning

Deep learning methods are also used to know of the rapidly increasing cyber-attack methods and to prevent the rapidly spreading cyber threats. In particular, it is known that deep learning methods in antivirus, data loss prevention platforms, and firewalls are used to detect suspicious transactions and to prevent cyber attacks. (3). There is also a benefit to illustrate the use of in-depth learning methods in terms of cyber security, it states that typical similarities of e-mail attacks and all cyber threats found in an e-mail containing malicious software are recorded with deep learning and that e-mail accounts that users mark as spam are a driving force that feeds deep learning. Especially in the instant cyber-attack maps published by antivirus brands, we can recognize the cyber attacks and see what attacks take place from which locations. (4)

When we look at the history of deep learning, in the 1950s, PERCEPTRON was created by Frank Rosenblatt using a simple addition and subtraction process. (8) In the 1980s, Neocognitron was developed by KunihikoFukushima, a multi-layered and hierarchical artificial intelligence used for hand writing recognition and different pattern recognition problems.

In 2012, performing artificial pattern recognitional gorithms, which comprised 16000 processors and over one billion connections by Google's developers, reached the human level (Nytimes, 2012). In 2014, Facebook started using Deep Face, a deep learning technology to automatically tag users in photos. Deep learning algorithms for this labeling method have

completed face recognition by adding 120 million parameters R-CNN. (9) (Taigman, Yang, Ranzato, Wolf, 2014).

Data Sets Used

Tore act quickly to cyber security attacks, there are many common data bases used by the private sector and public institutions and many data sets are used. (5) (6) In this way, these verity of the damage caused by the new attack methods can be reduced by using the Internet of Things techniques and malware, detection techniques, and current viruses.

Canada Cyber Security Data Center: There are multiple datasets. It was created by the Canadian Cyber Security data institute and is used by universities, the private sector and independent researchers all over the world.

UGR'16 A New Data Set for testing Cyclic Asset Based Network IDSs: The data set presented here is built with real traffic and current attacks. This data comes from several netflow v9 aggregators strategically in a Spanish ISP network. The biggest advantage of this data set over previous ones is that it is useful for testing IDS that are constantly evolving and can analyze traffic periodicity. Models that take into account the differences between day/nigh tor week days/weekends can also be trained and tested.

Stanford Large Network Dataset Collection (SNAP): Although not for security, a few samples graphical data sets are available.

APTnotes: A repository of publicly available documents and blogs (ranked by year) related to malicious campaigns/events/ software associated with vendor-defined APT (Advanced Permanent Threat) group sand/or toolkits.

Open Malware: A data base that contains malware.

Darpa CGC: Known security vulnerabilities are published.

SecRepo: Includes malware, NIDS, Modbus and system logs. Provides malware traffic analysis, samples, and PCAPs. It publishes the list of active and current ones day by day.

NETRESEUI8C Data: A list of global packet capture pools that is freely available on the Internet. Includes SCADA and ICS Network Capture features.

CTU Data: The CTU-13 data set comprises 13 different malware capture groups made in a real network environment. These groups include Botnet, Normal and Background traffic. Bot

net traffic comes from the affected hosts, and Normal traffic and Background traffic from the verified normal hosts is the rest of the traffic we don't know for certain. The dataset is labeled according to the stream that contains one of the largest and more labeled botnet datasets available.

Digital Corporal: The Digital Corpora origin website is a company website created for computer forensic (forensic) education research. All disc images, memory dump and network pack images available on this website are available freehand can be used with out prior authorization or IRB approval. There is also a research library for real data research from around the world. Using this data set is possible with special arrangements.

Kyoto: Traffic Data is available from Hone ypots from Kyoto University.

Honey net Project: There are many data sets including Pcap, malware, and logs.

DARPA Intrusion Detection Data Set: There are many data sets that have been included in the literature (11) and documented in many examples.

Industrial Control System (ICS) Cyber Attack Data Set: Data from MSU (Michigan state university). The data set comprises a time stamp, network protocol (MODBUS) and system information (measurements and settings) and attack features. (7)

1.3.1 Deep learning practices

Deep learning applications are used by almost all computer users, but many users are unaware of this use. Google Chrome and many other web browsers used learning applications. Infact, a lot of shopping and news sites in the form of a small notification that shows us Cookies (Cookies) is a very clear and simple example of deep learning applications in browsers. Because of cookies, the years created and have a life span. Unfortunately, no cookie license has been issued by any academic institution in our country, but the cookie language of M.I.T. is used mostly in the world. Another example of deep learning is the maps that we often use and which are also available on smart phones.

Recommendation

As seen in many details mentioned in the introduction, all the mentioned technologies have been developed by Western countries, especially the Five Eyes countries. Information Technologies are an indispensable title for developed and developing countries to make life easier and maintain business processes with the principle of minimum time and maximum benefit. Having qualified manpower with the competence and qualification to develop the services and services of existing technologies in a period when the contemporary civilization bar is deemed to be equivalent to the use of technology becomes a distinct indicator of power in the digital world. When we look at the countries that dominate the current literature, with

independent force the technical infrastructure of the Republic of Turkey comes at the beginning of the Islamic Countries. Both NATO standard sand constructed with the informatics infrastructure necessary because of dominating the contents of the technology used by countries such as Russia and China, Turkey to develop an independent technology infrastructure that can be used for Islamic countries can easily say that it is a much closer location. National Cyber Security Strategy 2019-2023 (10) in which is mentioned "worldwide off the web, but also capable of communicating with www, but an independent internet infrastructure" steps which he has taken Russia on the issue, how much of Turkey's independent Internet infrastructure development will It is also accurate and in place. However, in rapidly developing technologies and artificial intelligence, whose academic studies have been completed to a great extent in 1977, it is revealed that our country and all Islamic countries again depend on foreign knowledge.

In particular, the success it has achieved in Islamic countries in recent years the Republic of Turkey can develop the irrational tech defense industry, the biggest indicator of independently produced unmanned aerial vehicles, satellite system sand can be disposed of elements hostile to identify due to this system. In addition, it is known that a new cyber attack method, which is claimed to be developed by the Chinese government recently, has navigation errors on many ships in the port of Shangay with GPS-linked Automatic Identification System. For Islamic Countries it also has great importance to integrate with all domestic and foreign IT infrastructures by using GPS data and existing technologies and top revent human-based error sand flaws, determining the standards of technology called ARTIFICIAL INTELLIGENT SUPPORTED SYSTEM MANAGER is in terms of both cooperation of Islamic countries and there cognition, prevention, prosecution and manipulation of cyber intelligence techniques against Islamic countries. Therefore, at the first opportunity, a workshop must hold with the participation of all member countries of the Organization for Islamic Cooperation with presence of the developer, integrator and users to realize the work named “ARTIFICIAL INTELLIGENT SUPPORTED SYSTEM MANAGER, and the roadmap and security strategies, cooperation need sand the technology inventory of the member countries must be determine.

With the ARTIFICIAL INTELLIGENT SUPPORTED SYSTEM MANAGER, it is aimedtoindependentlysupervisethosewhomanagethedataprocessingprocesses. It is common for politicians and statesmen to choose the people they trust in their competence and qualification a densure the sustainability of the information infrastructure used in countries. However, with the support of the technology provided by foreign and digital guards of foreign technology manager swho manage this process, the resulting weaknesses cannot be detected after the detection of late or because of late detection of irreversible losses and prevent the emergence of irrevocable ARM-SUPPORTED SYSTEM MANAGER needs to be improved by independent developers.

To give an example of these weaknesses;

All cyber security platforms, which are used for the identification of the programs that are used in civil servant assignments and which are said to make random assignments, that are added to the databases before hand and which are on information systems for security, are foreign origin and again, the highest admin authority (root) exists in the IT operators that make these data entries. To summarize briefly, the managers of the systems used to detect security breaches that may occur on information systems are the same people and the historical logs can be easily manipulated by these people.

Especially to avoid the similar grievance sarising from leaks of university entrance exam questions in our country before the exam, the suspicious transactions determined by "ARTIFICIAL INTELLIGENT SUPPORTED SYSTEM MANAGER should be processed with the "blind arbitrator" method in the literature and human-based mistakes and risks must be prevented. It is also known that the manufacturers of security camera systems provide instant access to all camera recordings. That the biometric data used for face recognition system sare collected by the government and again by foreign technologies (deep face, etc.), it is also possible that camera recording systems provide technical basis for hardware and software manufacturers coprocessor personal data easily with instant face recognition system sand that is a real and serious security vulnerability.

In fact, the use of the device serial number (identification of the network to which the device is connected) indicates the above weaknesses, regardless of the IP address of the pairing data used to integrate the camera systems into many mobile applications used to monitor many camera recorders from mobile platforms (googleplay, AppStore).

Conclusion

With an artificial intelligence technology that can be coded under Islamic ethics, we can easily fore see that it is not a dream to dream of a world dominated by Islamic morality in the 21st century. It is predicted that individuals who suffer from in justice in the world for the high achievement sand gains of an artificial intelligence technology that learns the concept of haram will play a major role in encouraging and preferring the use of ARTIFICIAL INTELLIGENT SUPPORTED SYSTEM MANAGER on an individual and institutional scale. Ethical rules may vary from country to country. Therefore, much digital content that is not compatible with the Islamic understanding is published by the Western powers, especially on the Internet, or is not subject to any access barriers during its publication. However, they may impede access to broadcasts from their platforms on the grounds of "national security risk". Concepts such as social engineering and digital perception management, also known as a cyber attack, can only be realized by the governing countries of the platforms such as the internet when the threat to the interests of the western countries is restricted. When we look at the data sets used in machine learning mentioned above, there are many programming languages and licensing. It is also a fact that in the absence of licensing, which can communicate with the machine and is adopted/developed by Islamic countries, the efforts of existing technologies to suppress cyber intelligence activities will be only a futile approach. Were grotto see how big data, especially about Islamic countries, support social movement

sand many uncontrolled or limited digital methods, especially the social media, that support chaos in the Islamic geography through many digital applications that are free or paid for access to entertainment or information. Instead of monitoring the chaos environment, I hope that this study will be a means of sparking for the immediate implementation of the exemplary practice sand strategies to be provided by the Science and Technological Cooperation Committee (COMSTECH).

Kaynaklar

1. Economic Times Definition of 'Cyber Security'https://economictimes.indiatimes.com/definition/cyber-security

2. Sebastian Garcia, Martin Grill, Honza Stiborek and Alejandro Zunino. Computers and Security Journal, Elsevier. 2014. https://mcfp.weebly.com/the-ctu-13-dataset-a-labeled-dataset-with-botnet-normal-and-background-traffic.html

3. AbebeAbeshuDiroFutureGenerationComputerSystems (May 2018) La Trobe University/Australia.

https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0167739X17308488?via%3Dihub

4.https://threatintelmap.valkyrie.comodo.com/#/malware-detection

5. https://vizsec.org/data/

6. OzlemYavanoglu, Murat Aydos (15/01/2018) a review on cyber security data sets for machine learning algorithms

https://ieeexplore.ieee.org/document/8258167

7. https://vizsec.org/data/

8. F. ROSENBLATT Cornell(Psychological Review 1958) THE PERCEPTRON: A PROBABILISTIC MODEL FOR INFORMATION STORAGE AND ORGANIZATION IN THE BRAIN

http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi=10.1.1.335.3398&rep=rep1&type=pdf

9. YanivTaigmanMingYangMarc'AurelioRanzato Facebook AI Research

Menlo Park, Lior Wolf Tel Aviv University Deep Face: Closing the Gapto Human-Level Performance in FaceVerificationhttps://www.cs.toronto.edu/~ranzato/publications/taigman_cvpr14.pdf

10. Burak Bozkurtlar KAFKASSAM (29/05/2018) Ulusal Siber Güvenlik Stratejileri 2019-2023 https://www.academia.edu/36378830/ulusal_siber_g%C3%BCvenlik_stratejileri_2019-2023.docx

11. JOHN McHugh Carnegie Mellon University Testing Intrusion Detection Systems: A Critique of the 1998 and 1999 DARPA Intrusion Detection System Evaluations as Performed by Lincoln Laboratory

12. https://www.icann.org/en/system/files/files/presentation-cbor-format-dns-packet-capture-13may17-en.pdf

13. Dhruv Parthasarathy https://blog.athelas.com/a-brief-history-of-cnns-in-image-segmentation-from-r-cnn-to-mask-r-cnn-34ea83205de4

ESTABLISHMENT OF A COMMON MODELING AND SIMULATION INFRASTRUCTURE

Dr. Hamid Alper Oral
Yildiz Technical University
Faculty of Applied Sciences
Department of Aviation Electronics

TÜRKIYE

Abstract

Modeling and Simulation software and tools are commonly used for engineering design and as the designs are matured and models are validated they turn into an invaluable collection of experience and knowledge that can be leveraged for ongoing model based design and development work. In companies where there is a lack of an institutional infrastructure for modeling and simulation, the acquired knowledge remains in the custody of individuals abstaining the rest of the company. Since the acquired knowledge is not institutionalized, it gets lost forever as the individuals leave their job with the company causing losses both for the economy of the company in particular and the country as a whole. On the other hand, the companies with an institutional modeling and simulation infrastructure protect the models, especially validated models making them available for the engineers who are approved users to leverage the knowledge for future model based design work. In this article the author shares his views on the challenges to overcome to establish such an institutional infrastructure based on his experience.

Introduction

The pace of engineering has drastically increased with digital revolution. However, the engineering development capabilities have been lagging behind the developments in digital computing and this gap have been continuously increasing. For example, the advances in Artificial Intelligence and Deep Learning are far more advanced than Digital Twin. Those who can keep up the best with these changes are likely to lead the rest. The adaptation to a new way of getting the work done is less costly for those with less to adapt, because one of the challenges about digital transformation is the transfer of the existing capabilities to the new one. The older the company, the more sophisticated and complex is its existing capabilities, and the more difficult it is to transform. That is why the digital revolution provides an opportunity for the less developed to catch up.

The role computers play in Engineering initially started with ENIAC (Electronic Numerical Integrator and Computer) to calculate artillery range tables in 1943 [1]. It took about forty years of development work to build a fully programmable digital computer that could be used in a mobile application such as an aircraft engine, and took another twenty years of

development to build Fly-By-Wire Computers that had full authority on the flight (see figure 1).

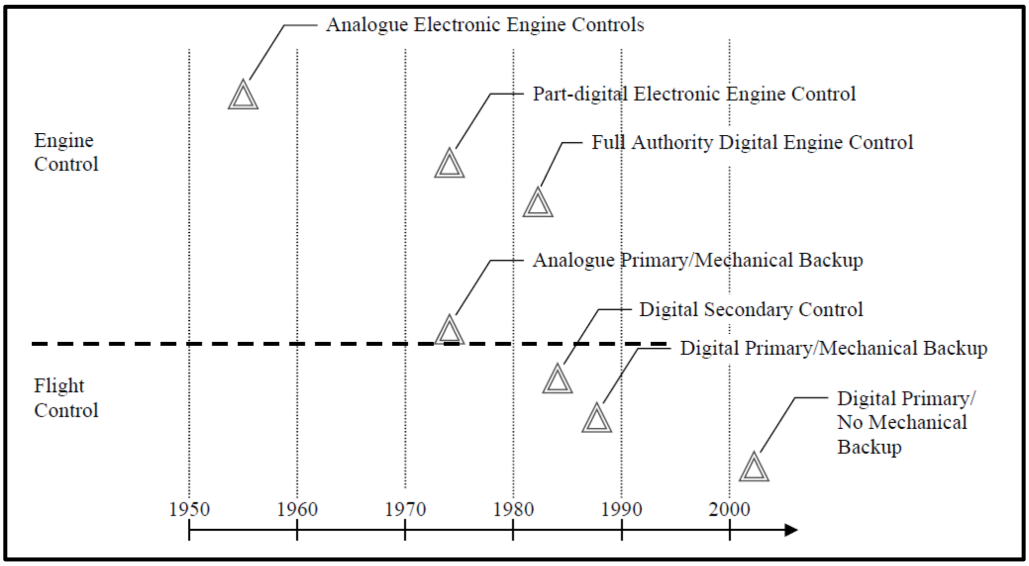

Figure 1 – The use of computers in aviation for engine and flight control [2]

Software applications initially came into engineering domain to support technical drawings as CAD (Computer Aided Design) tools early 80s. Once the designs were transferred into digital environment, then analysis and simulation capabilities were offered with CAE (Computer Aided Engineering) tools mid 80's which almost coincided with tools assisting the manufacturing of the designs with CAM (Computer Aided Manufacturing) tools.

With the beginning of the new millennium Systems Engineering received a major upgrade with the introduction of Model Based Systems Engineering (MBSE) which left the document based approach obsolete [3]. Instead of producing and maintaining thousands of documents, maintaining models that could be executed against requirements proved to be an invaluable and very efficient approach.

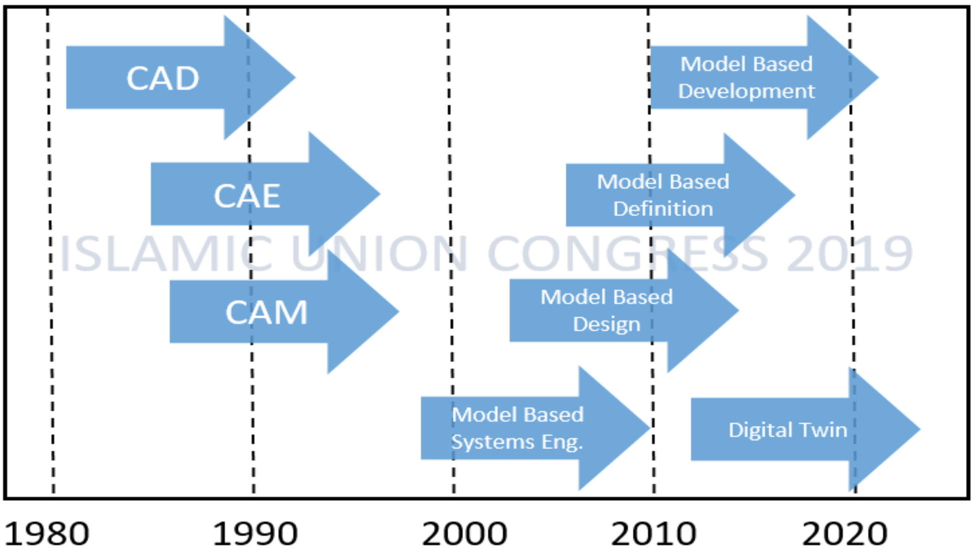

Figure 2 – The progress of the software applications in Engineering

The advances in computing also led to programmable digital controls. The number of digital controllers on vehicles multiplied many folds: it became essential to develop and manage the complexity by leveraging MBSE for controls development as Model Based Design and Model Based Development (MBD) [4]. Since the main advantage of "model based" is to use the models for verification and validation in virtual domain, accordingly MIL (Model In The Loop), SIL (Software In The Loop) and HIL (Hardware In The Loop) test methods have been developed for controls. One of the biggest enabler for the model based design of controls has been the automatic code generation function; as it added a great value to the development process accelerating the time it takes to convert the controls algorithm model into the embedded code for the controller hardware.

Probably the largest paradigm shift came with the introduction of the Digital Twin concept [5]. Instead of relying on the traditional approaches of design, digital twin is going to be a self-aware virtual equivalent of the real system that can estimate failures in advance avoiding the extensive physical prototype testing.

The digital transformation process starts by establishing appropriate infrastructures along with specialized training. Model Based approach is probably the most critical element of digital transformation for an original equipment manufacturer; it is to enable engineers create digital models of their designs and test them against the requirements in virtual world, so as to verify the requirements before procuring components thus achieving the desired performance with minimum budget while staying on schedule. Moreover, since the developed models are verified during testing, these models provide the baseline for future designs and development. By fully deploying the model based capabilities, all processes from pre-design to prototyping and verification, from manufacturing to operational efficiency, logistics and product lifecycle management can be managed and advanced in the most effective and beneficial way.

Modeling as an Engineering Tool

Modeling is as old as mathematics. A mathematical equation can express a model alone, but nowadays, the models are a large number of differential equations and inequalities. As science and techniques develop, humanity has learned to express the knowledge obtained mathematically and these gains have come to the present day as mathematical models. Today, when the word "model" is mentioned, the first thing that comes to the mind of designers is the models they create using the design tools they are accustomed to. However, it should be obvious that there area great number of computer aided engineering tools developed to solve specific problems within various branches of engineering.

As the "computer aided" prefix has transformed into "model based", the component level design work and system level design work started to merge. This merge enabled the engineering software companies to provide a suite of tools that can do almost everything from component to systems, from software to hardware, from concept to manufacturing, covering all aspects e.g. product life cycle management.

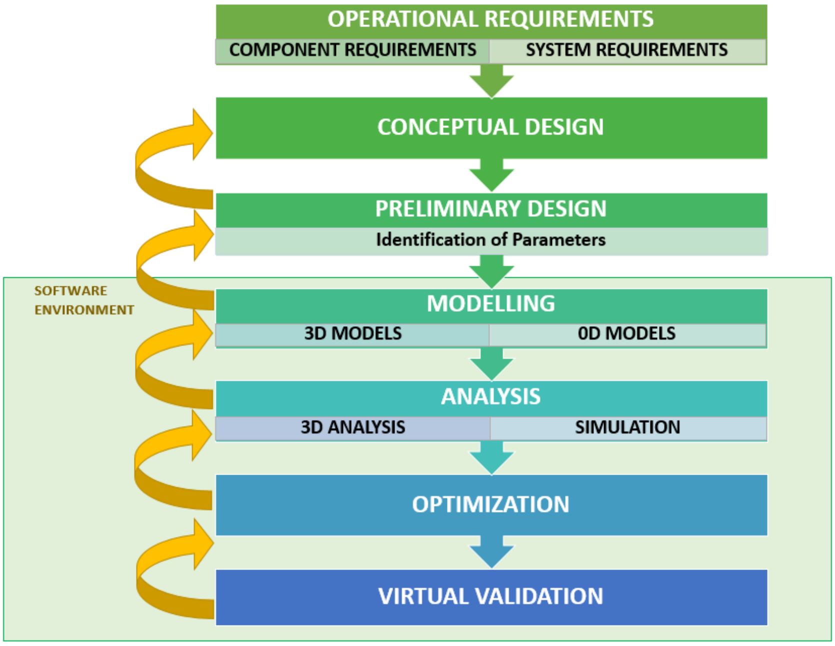

Figure 3 – The merge of the model based engineering for component and systems

Advantages of Using Model Based Engineering

Handling Complexity

One of the major use of the model based engineering is to show that the requirements specified for the product/system are provided by the proposed designs before starting the procurement process. The design changes introduced after the deadline of design freeze are very costly in terms of resources, budget and schedule. Model based engineering enables the developers to discover these issues early in design phase. The more validated are the models, the less are the issues faced after the design freeze. This is especially critical for the design of complex systems such as aircrafts.

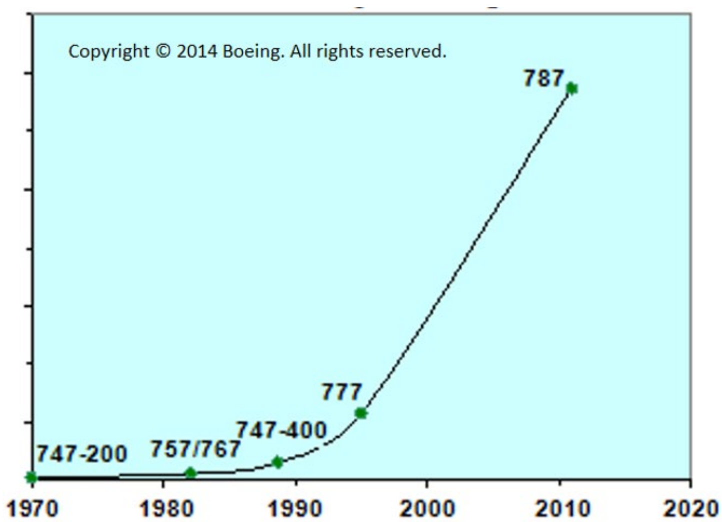

Figure 4 – The gradual increase in complexity in term of signals in airplanes

Using validated models as baseline

Another major use of model based engineering is that a verified model provides an invaluable baseline to generate a better design with advanced features. This approach accelerates the product development since from concept to development and to verification and validation most of the issues are previously resolved. Still depending on the new features there might be risks involved however this approach enables the teams to focus better on the new challenges avoiding the duplication of previous work.

Test design and development

Another common use of model based engineering is that it supports not only the "product/system design" but also "test design" to satisfy the customer/system/component requirements. When possible, it is very advantageous designing and executing the tests in virtual world similar to the way they would be executed in the real world so as to avoid surprises and smooth the associated testing during verification and validation (V&V) phase.

Controls development and testing

One other use of model based engineering is the controls development and testing. Scenarios that are very dangerous in real life conditions can be easily simulated with no risk in simulation environment developing and testing the associated controls algorithms. Running these simulations in real time enable the integration of the actual hardware to be integrated to the simulations which enhances the reliability of the solutions and accuracy of the results.

Accumulation of knowledge that is ready to use

Models are the design memory of an organization. Both virtual and real test-verified models are as valuable as an organization's engineers and represent their competence in the digital environment. As the numbers of validated models increase they can be maintained in model repositories with easy access when required. This provides a wealth of know how in a ready to use form for all the users.

Making Up for the lost time

Model based engineering software and tools provide the most advanced and modern infrastructure for the designer, incorporating the latest technologies developed over the years. These environments often bring along the necessary features for further refinement of designs. Companies can easily access these tools and trainings for a certain license fee. For those who are less developed these tools provides the opportunity to catch up with those who more advanced in the field provided they use the tools to their full extent.

A Modeling and Simulation Infrastructure (MSI)

At the verge of the digital revolution the Newly Industrialized Countries (NICs) have a chance to catch up with the more industrialized ones. This could be achieved if they combine their resources and work efficiently eliminating waste. One of the method is to build a joint

modeling and simulation infrastructure among participating member countries. A joint task force should be established among experienced users to build the infrastructure and insure the optimum utilization of the model resources and successful execution of the projects through support and training of the rest. Building a common MSI has great potential to provide solutions listed below:

Skilled workforce

Newly industrialized nations lack in resources for skilled workforce. As they have great many needs the number of people who can actually contribute do not suffice. The numbers of projects overwhelm the existing skilled workforce. That is why it is extremely critical for them to combine their resources and use them in a smart way.

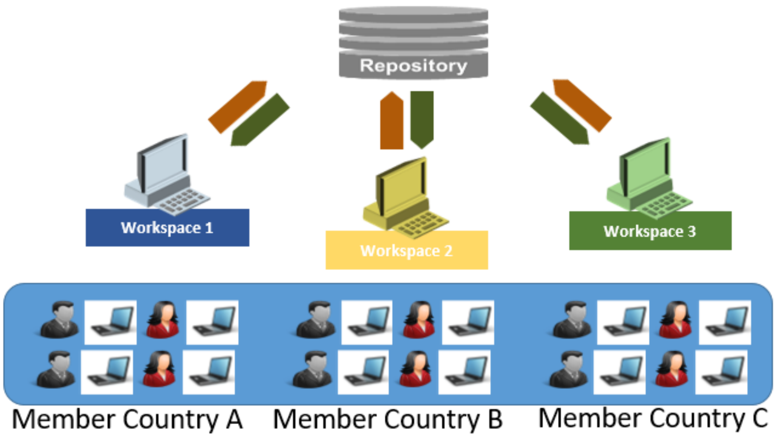

Figure 5 – Common Modeling and Simulation Infrastructure with joint task force

The Protection of The Know-How

The acquired know-how ends up in the hands of the workforce which moves around and even leave the country; where asonce developed it should become a common asset to be shared within projects when applicable.

The Testing Capabilities

Procuring the testing services from abroad are probably the worst decisions made. Building testing capabilities and lab environments are necessary since this is where know-how and intellectual properties are verified, validated and sometimes even discovered. The joint task force should be in charge of building model libraries in the repository with enhanced fidelity per validation testing results executed in test beds.

Working as a Team

Similar tasks are executed and similar problems are solved many times over causing waste of time when work is not carried out as a team but as separate groups unaware from each other. Eliminating the duplicate work means working more efficiently and hence meeting the deadlines; it also means building more capabilities within a shorter amount of time.

References

[1] Britannica, Encyclopedia. *Encyclopedia Britannica*. Chicago: University of Chicago, 1993.

[2] Moir, I., and A. Sea bridge. Aircraft Systems: Mechanical, Electrical, and Avionics Subsystems Integration. Reston, VA: AIAA Education Series, 2001.ISBN: 1563475065.

[3] Ogren, Ingmar. "On principles for model-based systems engineering." *Systems engineering* 3.1 (2000): 38-49.

[4] Bode stein, Christoph, Frank Lohse, and Armin Zimmermann. "Executable specifications for model-based development of automotive software." *2010 IEEE International Conference on Systems, Man and Cybernetics*. IEEE, 2010.

[5] Glaessgen, Edward, and David Stargel. "The digital twin paradigm for future NASA and US Air Force vehicles." *53rd AIAA/ASME/ASCE/AHS/ASC Structures, Structural Dynamics and Materials Conference 20th AIAA/ASME/AHS Adaptive Structures Conference 14th AIAA*. 2012.

CBRN THREAT AND SECURITY IN OUR GEOGRAPHY

Presenter

Prof.Dr. Levent Kenar

Chief of CBRN Department, University of Health Sciences, Ankara, Turkey

Chief of Society of CBRN Defense Strategies and Policy Research and Development

TÜRKIYE

Introduction:

CBRN weapons are chemical, biological, radiological and nuclear agents used in both military operations and terrorist activities in order to kill and injure the living population sand dysfunction the organisms. These food stocks leading ineffective use and reducing the mobility via protective equipment requirement. These are indirectly forwarding the military for cento the untargeted directions. Chemical, Biological, Radiological and Nuclear agents can possess some hazardous effects which can be categorized as in the following:

Chemical threat: These substances which include military chemical warfare agents, toxic industrial chemical sand house hold chemicals may cause poisoning or injury.

Biological: Illnesses that areca used by a deliberate release of a hazardous bacteria, viruses, a biological toxin or even a genetically modified microorganism.

Radiological: Illness caused by expo sure to harmful radioactive materials.

Nuclear: Extreme life-threatening health effects that are caused by exposure to harmful radiation, thermal, or blast arising from a nuclear deployment.

A CBRN attack differs from a normal terrorist attack significantly in many aspects. CBRN agents cause contamination and specific health hazards depending on the type of agent utilized and the amount of the agent deployed into the environment. Conclusively, CBRN attacks can present complete destruction and mass casualties with the sole intent of harming a whole population.

Terroristic hreat is a dangerous potential crisis for large populations of people. The development and use of CBRN weapons has proven a lethal threat that one must be prepared in advance. The full extent of the potential CBRN threats cannot be estimated since they can appear in unanticipated routes depending on a number of external factors. The unpredictability and uncertainty of the sethreats can create a challenge in preparing for a possible CBRN threat.

Also, before a CBRN threat occurs, there are no warnings that are initiatedpri or to the threat, so being alert of potential indicators that may appear is critical. Indicators can occur suddenly and seem out of place such as powders, liquids, orstrangesmells.

Some general indicators of a chemical attack are listed as below:

Unusual numbers of patients with very similarly mpt omsseeking care virtually simultane ously (especially with respiratory, ocular, coetaneous or neurological symptoms, e.g. nausea, headache, eye painorirritation, disorientation, difficulty with breathing, convulsion sandeven sudden death)

Clusters of patients arriving from a single locality

Definite pattern of symptoms clearly evident

Existence of sickordying animals

Devices, unusual liquid spray or vapors (Suspicious device so packages Droplets, oily film Unexplained do dour Low clouds or fogun related to weather)

Potential indicators of a bio terror /bio weapon attack:

A highly unusual event with large numbers of casualties

Higher morbidityormorta litythan is expected

Unnatural spread of a disease out break which is uncommon for a certain geographical area.

Multiple epidemic so multiple perpetrators that could release single or multiple agents at different locations.

Lower attack rates in protected individuals which have some type of respiratory protection, such as mission-oriented protective posturegearor high-efficiency particulate air-filtered masks (indicates hat a biological agent has been released via aerosol)

Dead animals (Because many biological agents that could be used for BW/BT are zoo noses, which indicate a biological agent release that mayal so infect humans)

Unusual disease manifestation (For example, more than 95% of world wide anthrax cases are cutaneousillness. There fore, a single case of inhalational anthrax should be considered highly suspicious for BW/BT until proven otherwise)

Some indicators of a radiological dispersal device /radio nuclear agent attack include:

Thefts, transaction so seizures of radioactive materials from related companies, organization so laboratories

2012

July 23, 2012: Syrian Foreign ministry spokesman JihadMak dissiconfirmed for the first time that Syria has chemical weapons, stating that these weapons would never be used against the Syrian people, but only against “external aggression.”

August 20, 2012: President Barack Obama articulated his red-linere garding the use of chemical weapons in Syria.

August 23, 2012: An official in the State Department confirmed that “Syria has a stockpile composed of nerve agent sand mustard gas” and that the U.S. government monitors Syria’s chemical weapons activities “very closely.”

December 23, 2012: The first allegation of chemical weapons use was reported. Seven people were all agedly killed in Homs by a “poisonous gas” used by the Assad regime. The cover age included the report of side effects such as nausea, relaxed muscles, blurred vision, and breathing difficulties.

2013

March 19, 2013: All eged chemical weapons attacks were reported in Syria’stwo main cities, the Khan al-Assel neighborhood of Aleppo and the Damascus suburb of al-Atebeh. About 25 people reportedly were killed and dozens more injured. The Assad regime claimed that Syrian opposition forces used chemical weapons in the fighting here.

March 20, 2013: The Syrian government requested the United Nations conduct an investigation of theMarch 19 attack on Aleppo, claiming that opposition forces used chemical weapons and killed 25 people.

March 21, 2013: UN Secretary-General Ban Ki-moon announced he United Nations will conduct an investigation on the possible use of chemical weapons in Syria, in conjunction with the World Health Organization (WHO) and the Organization for the Prohibition of Chemical Weapons (OPCW). Priorto the announcement, France and the United Kingdom sent letter soothe Secretary-General, calling for investigations in to the real legedincidents of the use of chemical weapons in Syria.

March 24, 2013: Syrian opposition activists reported that Syrian forces used chemical weapons from multiple rocket launchers at the town of Adra, northeast of Damascus, alleging two deaths and 23 injuries. Doctors described that the weapons used were phosphorus bombs that harm the nervous system and induce balance and loss of consciousness.

April 13, 2013: Syrian Observatory for Human Rights (SOHR) said that the Syrian army dropped two gas bombs on rebel-controlled Aleppo, killing two people and wounding 12. Opponents of the Syrian government acc used the army of using chemical weapons.

April 25, 2013: A letter sent to Sens. Carl Levin (D-Mich.) and John McCain (R-Ariz.) from the U.S. intelligence community said that the Assad regime may have used the nerve agent sarin “on a small scale” in Syria, but that the United States needs more evidence to provide “some degree of certainty” for any decision-making on further action. The lateral so said that the Assad regime maintains custody of the chemical weapons in Syria.

April 29, 2013: A helicopter dropped can is allegedly containing chemical weapons on the town of Saraqeb. Eight people claimed symptoms such as nausea and breathing problems, and one of them later died.

June 4, 2013: French Foreign Minister Laurent Fabius asserted that there was “no doubt” that the Syrian regime used sarin in multiple cases. Fabius said that the French government confirmed the use of sarin by testing specimen taken from Syria. A UN report also said that there are “reasonable grounds” to have confidence in Syria’s use of chemical weapons four times in March and April, all thought here port cannot specify the chemical agents or verify who used them.

August 14, 2013: Assad agreed to allow the UN inspection team in to Syria to investigate three possible uses of chemical weapons. The team’s mandate only allows it to establish whether or not chemical weapons were used, not who used them.

August 21, 2013: Syrian opposition activists claimed that a large-scale chemical weapons attack occurred at the suburbs of the Ghoutaregion, where Syrian forces had been attempting to expel rebel force. Reports said that thousands of victims of the attack have been counted in the Damascus suburbs, whose symptoms were typically body convulsion, foaming from mouths, blurry vision and suffocation. Although then umber of victims has not been clarified yet, it is estimated to exceed 1,000 people, many of whom were non-combatant.

August 23, 2013: UN Secretary-General Ban Ki-moon’sspokes person expressed the intention of the UN to conduct “a thorough, impartial and prompt investigation” on the alleged chemical weapons attack in Syria on August 21.

The OPCW Director General, Ambassador Ahmet Üzümcü, expressed grave concerns about the latest attack in Syria, and said that the OPCW experts were already in Syria with the UN investigation team.

August 25, 2013: The Syrian regime announced that it will let the UN inspection team investigating past incidents of chemical weapons use visit the Damascus sites in the following days.

August 26, 2013: The U.S. Secretary of State John Kerry said in his press briefing that all information the U.S. has, including reports of the number of victims, their symptoms, and the first hand accounts from human itarian organizations, strongly indicate that chemical weapons were used in Syria. He also said that Syria attempted to cover-up the incident in the days following the attack.

Syrian President Bashar Assad announced that his army did not use chemical weapons in the August 21 attack in Damascus. Assad recognized the allegation of his use of chemical weapons as “politically motivated," in his meeting daily.

A convoy transporting the UN investigation team of chemical weapons was attacked by snipers in Syria. No UN personnel were injured, but they were unable to visit all of the sites affected by the attack.

August 28, 2013: The United States has concluded that the Assad regime conducted chemical weapons attacks against civilians; Obama said he had not yet made a decision whether to take a military action in Syria.

August 29, 2013: The British Parliament voted against supporting military action in Syria. Before the vote, a report from the Joint Intelligence Committee released a report which stated that chemical weapons were used in the August 21 attach, and that it was "highly likely" that the Assad regime was responsible.

August 30, 2013: The White House released the U.S. Government Assessment on the use of chemical weapons in Syria on August 21. The report says that the intelligence community has "high confidence" that the Syrian government used chemical weapons against the opposite on elements in Damascus. Secretary Kerry, in an address, also said that the regime used chemical weapons "multiple times" over the past year. Kerry said discussions on military action are underway. The U.S. Government Assessment included this map of Damascus and the areas impacted by the all eged August 21 chemical weapons attack.

September 2, 2013: France release dits declassified intelligence assessment, which concluded that the Assad regime used Sarin gas in the August 21 attack and in two earlier attacks in April. There portal so said France assessed that the use of chemical weapons by the Assad regime violated the 1925 Geneva Protocol.

September 16, 2013: UN Secretary General Ban Ki Moon delivered a report on the UN investigation in to the use of chemical weapons in Syria. The report concluded that chemical weapons were used against on August 21 on a "relatively large-scale", and that the victims included civilians. The report cited evidence of the nerve agent sarin both in the environment and present in victims of the attack. It was outside of the report's mandate to assign blame for who used the chemical weapons.

September 20, 2013: In accordance with the terms of the agree men negotiated by the United States and Russia, Syria submitted a declaration of its stock piles of chemical weapons to the OPCW.

October 1, 2013: A joint team of OPCW and UN officials arrived in Syria to begin destruction of the country's chemical weapons stockpiles and facilities.

October 6, 2013: Officials from the OPCW and UN team said that destruction of Syria's stockpiles of chemical weapons began. The officials confirmed that the Syrians will actually complete the destruction work, while the UN and OPCW team will monitor and verify the activities.

October 27, 2013: Syria submitted the details of its plans for "total and verified destruction" of its chemical weapons stockpile and production facilities to the OPCW. This declaration follows an initial declaration submitted on Sept. 20.

November 15, 2013: The OPCW Executive Council approved a plan for the elimination of Syria's stockpile of chemical weapons. The plan call for transporting the weapons outside of Syria and destruction of the chemical agents in a country that has yet to be identified.

November 30, 2013: The OPCW announced that Syria's chemical weapons will be destroyed on a U.S. ship using hydrolysis. Hydrolysis is a process that breaks down chemically agent sousing hot water and other compound stone unrealized the agents.

December 12, 2013: The UN team led by Ake Sell strominvestigating incidents of chemical weapons use in Syria issued its final report to UN Secretary-General Ban Ki Moon. The report found that chemical weapons were likely used in five of the seven attacks investigated. The nerve agent sarin was likely used in four of the attacks, one of which was the large scale attack on a Damascus suburb in August.

December 31, 2013: Syria missed the deadline for sending all of its chemical weapons out of the country. This deadline was set by a UN Security Council Resolution approved in September.

2014

January 7, 2014: Syria delivered the first load of chemical weapons to its port city Latakia. The chemical weapons were then loaded on a Danish ship that's ailed out into international waters. China and Russia are providing protection for the ship, which will eventually transfer the cargo to the US ship, the MV Cape Ray, to be neutralized using hydrolysis.

January 9, 2014: The German government announced its will ingress to assist in the disposal of the chemical waste by product that will be created from the hydrolysis process.

January 16, 2014: Italian Transport Ministe rMaurizio Lupi said that Gioa Tauro, a port in southern Italy, will be used to transfer Syrian chemical weapons to the US ship, the Cape Ray, that will neutralize the chemicals using hydrolysis.

January 27, 2014: A second shipment of Syrian chemical weapons was loaded onto Danishand Norwegian ships at the Syrian port of Lattakia. The U.S. ship that will receive the chemical weapons and then neutralize the musing hydrolysis, the Cape Ray, left port. The chemicals will be transferred tot he Cape Ray at the Italian port Gioa Tauro.

February 6, 2014: Sigrid Kaag, head of the UN/OPCW mission for destruction of Syria's chemical weapons, addressed the UN Security Council a day after Syria missed a second deadline for handing over its critical chemical sand said that she did not believe that the Assad

regime was deliberately stalling there moval process. How ever, she urged Syria to speed up the shipments in order to meet the destruction deadline of June 30.

February 10, 2014: A third shipment of Syrian chemical weapons was loaded on a Norwegian cargo ship. In total, 11 percent of Syria's chemical weapons were shipped out of Syria.

February 14, 2014: The OPCW announced that two companies, one in Finland (Ekokem OY AB) andone in Texas (Veolia), were awarded contracts to dispose of the effluent created during the destruction of Syria's chemical weapons.

February 21, 2014: The OPCW executive committee met to consider the Assad regime's new proposal for shipping out its chemical weapons. After failing to meet a Feb. 5 deadline to remove all of its chemical weapons and precursor chemicals out of the country, the regime proposed a 100 day extension. The OPCW executive committee, however, said that it can be accomplished more quickly. The 100 day extensional so will not allow the Cape Ray enough time to destroy the chemical weapons by the June 30 UN Security Council deadline.

February 25, 2014: The Assad regime delivered a shipment of mustard gas to the Syrian port of Latakiato be loaded onto ships.

March 4, 2014: The Assad regime submitted a revised proposal to remove its chemical weapons from Syria by the end of April 2014. Two additional shipments of chemical weapons also reached the port of Latakia and were loaded onto ships. In total, more than 35% of the country's chemical weapons have been removed.

March 19, 2014: The OPCW said that two additional shipments of Priority 1 and Priority 2 chemicals were delivered to the port of Latakia and loaded onto cargo vessels during the past week. Syria has now shipped out more than 45 percent of its stockpile.

April 4, 2014: The 12th shipment of Syrian chemical weapons reached the port of Latakia, according to the OPCW.

April 11, 2014: Reports emerged of an attack using chlorine-gas bombs in KafrZita, a village controlled by opposition forces in north western Syria.

April 14, 2014: The Syrian government delivered its 13th consignment of chemicals to Latakia, which was removed today from the port on cargo ships. As of this delivery, the OPCW said that the Assad regime has shipped out 65 percent of its total stockpile of chemical weapons, including 57 percent of the Priority 1 chemicals.

April 18, 2014: Additional shipments of chemical weapons reached the port of Latakia between April 14-18. The OPWC said in an April 18 statement that in total, the 16 shipments constitute about 80 percent of Syria's stockpile of chemical weapons.

April 22, 2014: Another shipment reached Latakia port, bringing the total of the chemical weapons stockpile removed from Syria to 86 percent.

April 24, 2014: An additional shipment to Latakia brings the total to 92 percent.

April 29, 2014: The OPCW announced that it would send a team to investigate the April 11 attacks that the Assad regime used chlorine gas.

May 1, 2014: Syria missed there vised deadline to remove all of its chemical weapons stockpile from the country by the end of April. Approximately 8 percent of the stockpile, largely sarin precursor chemicals, remains in Damascus.

June 17, 2014: The OPCW's fact finding mission in Syria to investigate the use of chlorine gas concluded that it was used in earlier attacks. The team was unable to visit all of the locations due security issues.

July 2, 2014: Over 600 metric tons of chemical weapons were loaded on tothe Cape Ray at the port of Gioia Tauro in Italy.

July 21, 2014: The OPCW announced hat all of the chemical weapons have reached the various facilities in Finland, the United States, the United Kingdom, or the Cape Ray for destruction. At the time of the announcement nearly 32 percent of the total stockpiles had been destroyed.

July 24, 2014: The executive council of the OPCW also announced that seven hangars in Syria that were part of the country's chemical weapons will be destroyed and five bunkers will be permanently sealed.

August 13, 2014: The OPCW announced that 581 metric tons of a precursor chemical for sarin gas have been neutralized on the Cape Ray. Operations to neutralize the blister agent sulfur mustard have now begun.

August 19, 2014: The Cape Ray completed destruction of 600 metric tons of Syrian chemical weapons and precursor chemicals. The OPCW announced that the ship will now transport the effluent to Finland and Germany for disposal at land-based facilities.

September 10, 2014: The OPCW confirmed that chlorine gas is being used in Syria. While the OPCW did not assign blame for the attacks, US Secretary of State John Kerry said that the use of helicopters to drops the chlorine gas "strongly points" to the Assad regime as the perpetrator.

2015

March 6, 2015: The UN Security Council adopted a resolution March 6 condemning the use of chlorine as a weapon in Syria's civil war and threatening action under

April 16, 2015: Doctors testified at the UN Security Council about recent chlorine gas attacks in Syria. Human Rights watch estimated that over 200 were killed by recent chlorine attacks.

May 8, 2015: Reuters reported that the OPCW confirms traces of sarin and VX gas at a military facility in Syria that were not declared. The samples were taken in December and January.

November 6, 2015: A press release from the OPCW fact-finding team claimed with "the utmost confidence" that he Islamic State used sulfur mustard in an attack on August 21, 2015 in Marea, in northern Syria.

2016

January 4, 2016: The OPCW announced in a press release that the last of the Syrian chemical weapons material, 75 cylinders of hydrogen fluoride, had been destroyed by Veolia Environmental Services Technical Solutions.

August 10, 2016: Hospital officials reported a chemical weapons attack using chlorine gas in Aleppo.

August 24, 2016: The third report of the OPCW-UN Joint Investigative Mechanism was released, finding that the Syrian government was responsible for chemical weapons attacks in Talmenes in April 2014 and in Sarmin in March 2015. The report found that the Islamic State was responsible for an attack using sulfur mustard in Marea in August 2015.

September 7, 2016: Allegations were made that toxic chemicals, likely chlorine gas, were used in Aleppo.

October 21, 2016: The OPCW-UN Joint Investigative Mechanis missued a report finding that the Syrian regime was responsible for a third attack using chlorine gas in Idlib province on March 16, 2015.

December 13, 2016: Allegations were made that chemical weapons were used in the ISIS controlled areas of the Hama Governate, northwest of Palmyra.

2017

April 4, 2017: Chemical weapons were used in an attack that killed dozens of people in Syria's northern Idlib province. Initial reports suggest he attack used sarin gas, a nerve agent. The attack is believed to have been perpetrated by the Syrian government, due to the type of aircraft in the area at the time. The OPCW announced that it is investigating the reports. Syria denied it was responsible.

April 5, 2017: The UN Security Council called an emergency meeting to discuss the chemical weapons attack in Idlib.

April 6, 2017: The United States used Tomahawk cruise missiles to target an airbase in Syria. The Assad regime is believed to have conducted the April 4 chemical weapons attack from that base.

April 11, 2017: The United States released a declassified report that confirmed victims were exposed to sarin in the April 4 attack.

April 12, 2017: Russia vetoed a UN Security Council Resolution that condemned the April 4 chemical attack, called upon Syria to provide full access to investigators, and expressed determination to hold perpetrators accountable. Russia said that blame for the April 4 attack was prematurely attributed to the Assad regime.

April 19, 2017: The OPCW said there was "incontrovertible" evidence that the April 4 attack sused sarin or a sarin-like substance.

June 26, 2017: The White House issued a release saying it identified "possible preparations for another chemical weapons attack by the Assad regime." The statement said that Assad will "pay a heavyprice" if he conducts an attack using chemical weapons.

June 30, 2017: The OPCW fact-finding mechanism confirmed that sarin was used in a chemical weapons attack in KhanSheikhoun on April 4, 2017.

October 24, 2017: The UN Security Council failed to a dopt a resolution to extend the mandate of the OPCW-UN JIM for another year before it expires on November 17. Eleven members voted in favor of there solution, China and Kazakhstana bstained and Boliva and Russia voted against it. There solution did not pass because of Russia's veto.

October 26, 2017: The seven threport of the OPCW-UN joint investigative mechanism found the Assad regime guilty of using sarin nerve agent in the April 4 attack in Khan Sheikhounand the ISIS responsible for the use of sulfur mustard at Umm Hawsh in September 2016.

November 6, 2017: The OPCW Fact-Finding Mission reported that sarin was more than likely used as a chemical weapon on March 30, 2017 in the south of Ltamenah.

2018

January 23, 2018: France launched the International Partnership Against Impunity for the Use of Chemical Weapons, a new initiative that seeks to increase information sharing about reported chemical weapons attacks and publically lists individuals and entities sanctioned for the irinvolvement in chemical weapons use. Russia then called a last minute UN Security Council meeting, introducing a new proposal to extend the Joint Investigative Mechanism (JIM). The United States rebuked the proposal on the grounds that it was merely intended as a distraction from the launch of the new partnership.

February 1, 2018: The third chemical weapon attack in 2018 in Douma, Damascus is reported. The two earlier attacks were reported on January 13 and January 22. Reports assess that chlorine gas was used in all attacks.

April 7, 2018: Reports surfaced of a major chemical weapons attack in Douma, a suburb outside of Damascus, Syria, killing at least several dozen civilians. This followed smaller chlorine gas attacks that were reported in Douma on March 7 and 11. Human Rights Watch has documented 85 chemical weapons attacks since 2013 in Syria. The OPCW announced that its Fact Finding Mission is investigating the incident to determine which chemical weapons may have been used.

April 10, 2018: The UN Security Council voted on three resolutions to address chemical weapons use in Syria. Russia vetoed a U.S.-sponsored resolution which would have created a UN Independent Mechanism of Investigation with a one-year mandate to investigate the responsible actors for chemical weapons use in Syria. A Russian resolution which would have created a similar body but would have allowed the UN Security Council, not the investigative body, to ultimately determine accountability failed to receive enough votes to pass. A second Russian resolution, which urged the OPCW Fact Finding Mission to investigate the incident and offered Russian military protection for investigators, also failed to receive enough votes to pass. The OPCW had already announced earlier that day that it was planning to deploy a Fact-Finding Mission to Douma.

April 13, 2018: The UN Security Council met for the fourth time that week to discuss chemical weapons use in Syria. Russia and Bolivia continued to urge the United States against taking unilateral military action as the United States, France and the United Kingdom see med to make the case for a strike. "Should the United States and our allies decide to act in Syria, it will be in defense of a principle on which we all agree, U.S. UN AmbassadorNikkiHaley said.

France, the United Kingdom and the United States launched precision strikes on three Syrian chemical weapons facilities.

April 14, 2018: The OPCW Fact-Finding Mission was in Syria investigating the April 7 chemical weapons attack to verify that the attack occurred and to identify which chemical agent was used.

April 21, 2018: The OPCW Fact-Finding mission team visited one of the sites in Douma to collect samples for analysis in connection with the April 7 attack.

May 16, 2018: The OPCW Fact-Finding mission reported that "chlorine, released from cylinders through mechanical impact, was likely used as a chemical weapon on 4 February 2018 in the Al Talil neighborhood of Saraqeb."

June 13, 2018: The OPCW Fact-Finding mission reported that sarin was "very likely used as a chemical weapon" in Ltamenah, Syria on March 24, 2017 and that chlorine was "very likely used as a chemical weapon" at and around Ltamenah Hospital on March 25, 2017.

June 27, 2018: A special session of the OPCW conference of states-parties voted to grant the OPCW the mandate to investigate and attribute responsibility for chemical weapons attacks in Syria confirmed by the Fact-Finding Mission.

September 12, 2018: The Independent International Commission of Inquiry on the Syrian Arab Republic, established in 2011 by the UN Human Rights Council reported that the Syrian government used chlorine as a weapon four times from January to July 2018.

2019

March 1, 2019: The OPCW Fact-Finding Mission released a final report concluding that a toxic chemical, likely chlorine, was used as weapon on April 7, 2018 in Douma, Syria. The OPCW had issued an interim report on the incident in July 2018.

This type of CBRN system should be trans for med into practice with various CBRN attack scenarios and this should be updated and implemented in our country. In the existing duties and responsibilities of possible institutions and organizations involved in such an attack, the participation of the functions that should be under taken against such an attack necessitates their establishment on a legal basis. As a result, a specific National CBRN Defense System to our country should be established and relevant institutions should be informed and acted on. Thus, it is thought that the CBRN system to be formed in possible mass-casualty chemical incidents will be accelerated to be implemented and some sample units will be established such as laboratory, firs taid teams and decontamination units.

Conclusion:

The health care provider and first responders must be prepared to recognize military or civilian casualties of CBRN warfare or terrorism. They must be able to clearly recognize agent-exposure symptoms against a varying background of typical injury and CBRN exposure stress be havior sand must also be informed, to the fullest extent possible, about anticipated CBRN attacks by hostile force so terrorist activities. This intelligence requires consideration of an adversary's political factors and motivation, CBRN agent or any related substances possession or access, CBRN warfare offensive and defensive capabilities, and any strategic advantage to be realized through agent use. As a health care provider or first responder manages individuals suspected to have been exposed to chemical warfare agents, initial recognition of the type of agent used may be facilitated through an understanding of tactics, modes of agent dissemination, likely routes of casualty exposure, physical agent properties, and other factors determining the persistence of these toxicants in the environment.

PRINCIPLES AND PROCEDURES TO ESTABLISH THE JOINT MILITARY STANDARDS CENTER FOR ISLAMIC COUNTRIES.

Mansour Elh Amani
laouali09@gmail.com

NIJER

Abstract:

Most of the Muslim countries are the one suffering of the problem of security with many threats of the terrorist attacks, which results millions of dies. With the given information the Islamic geography of 60 countries, having 60 of 193 member states of the United Nations Organization (31% of the member states), 1.6 billion of the world's population of 7,145 billion (22.5% of the world's population), 19 million km2 of the world's land of 150 million km2 (12.8% of the world's land). This is a great asset for these nations to create a Common Defense Industry Production and a common security system. Also Let's mention the two parties defense agreement signed between Turkey and Niger.

A security cooperation is necessary among Muslim states, which is possible with militarily powerful nations such as Turkey, the world 9th military power and member of NATO since 1952, Egypt 12th, Iran 14th, Pakistan 15th, Indonesia, 16th, Saudi Arabia 25th, Algeria 27th etc, according to the global fire power index. This can help in term of global combating terrorism and defense industry production cooperation for the economic reasons.

This contribution will be a force to fight against terrorism in the Middle East and Africa and improve the stability in order to gain in the economy and development. Here we can cite an example of G5 Sahel, a joined force of five Muslims majority countries in sub Saharan Africa (Chad, Niger, Burkina Faso, Mali, and Mauritania) for Security and Development.

There is a possibility for Muslim countries to make a Common Defense Industry Production for their own economy, stability, peace and development. The example of Islamic Military Counter Terrorism Coalition (IMCTC) would be cited.

Niger defense cooperation

Niger defense forces have a long history of military cooperation with neighboring countries in the region, France, the United States, China as well as many other countries such as Turkey.

a. Regional defense cooperation

Through ECOWAS and the African Union, Niger defense forces have been involved in multiple missions in the Africa and the West Africa. Niger has been a supporter and volunteered to participate in the African Union future rapid intervention forces. In addition,

with the growing threat of Boko Haram, defense forces of Niger, Nigeria, Cameroon and Chad have intensified cooperation to address the trans-border threat of this organization.

b. Relations with Turkey

The Council of Ministers of 20th November 2019 of Niger Republic considered and adopted the following draft texts:

Draft Law Authorizing the Ratification of the Cooperation Agreement in the Field of the Defense Industry, signed on May 6, 2015 in Istanbul (Turkey), between the Republic of Niger and the Republic of Turkey.

The purpose of this agreement is to establish cooperation between the parties to improve the capabilities of the defense industry of the two (2) countries through more effective collaboration in areas of production development, procurement, maintenance of defense goods and services, and relevant technical and logistical support.

This cooperation consists of:

- Mutual assistance in the areas of production and supply of defense industry products and services and the modernization of tools and equipment of both parties:

- encouraging the conclusion of agreements between the competent authorities of the parties to jointly produce and further develop military weapons and military technical equipment and their parts;

- the exchange of scientific and technical information as well as relevant information and documents on the defense industry standards used by the parties for quality assurance.

G5 Sahel

The "G5 Sahel": Group of five Sahelian countries mostly Muslims and all OIC members: Burkina Faso, Mali, Mauritania, Niger and Chad.

It was created on February 16, 2014 in Nouakchott in the Islamic Republic of Mauritania, it has a Convention signed on December 19, 2014 and is headquartered in Mauritania.

The G5 Sahel aims to:

- Guarantee conditions of development and security in the space of the member countries;
- Offer a strategic intervention framework to improve the living conditions of the population;
- Combine development and security, supported by democracy and good governance in a framework of mutually beneficial regional and international cooperation;
- Promote inclusive and sustainable regional development.

The G5 Sahel contributes to the implementation of security and development actions in the Member States by:

- Strengthening peace and security in the G5 Sahel area;
- The development of transport, hydraulic, energy and telecommunications
- infrastructures; Creating conditions for better governance in member countries;
- Building resilience of people by ensuring sustainable food security, human development and pastoralism.

The organs of G5 Sahel are:

- The Conference of Heads of State; The Council of Ministers ;
- The Permanent Secretariat;
- The Defense and Security Committee

National Coordinating Committees for G5 Sahel Actions

The G5 Sahel Permanent Secretariat is the body responsible for executing the decisions of the Council of Ministers. It is placed under the authority of the Council of Ministers. It is a very light, flexible, efficient and non-budgetary structure with no more than twenty people in total.

One of the guiding principles is doing, based mainly on the G5 Sahel National Coordination Committees for Actions.

Each member country sets up a National Coordinating Committee made up of experts from the areas of intervention of the reference framework. National Coordinating Committees are the respondents of the Permanent Secretariat. They are placed under the tutelage of the Ministers in charge of Development. The chairperson of the National Coordinating Committee is the focal point of G5 Sahel.

The peculiarity of this convention is the creation of a Defense and Security Committee, which is the body that brings together the Chiefs of Defense Staff and the persons duly responsible for security issues by the Member States.

Turkey defense policy 2002 to 2023 visions

Turkey became member of NATO in 1952 and since its membership; the North Atlantic Alliance has played a central role in Turkey's security and contributed to its integration with the Euro- Atlantic community. Today Turkey is the world 9th military power.

The coming to power in Turkey in 2002 of the Justice and Development Party (Adalet ve Kalkinma Partisi, AKP), an offshoot of political Islam, is generally presented as the culmination of neo-liberal reforms in Turkey. These reforms, it is said, marked the end of the military– nationalist hegemony, as evidenced both by the large number of them that furthered the demilitarization of the political scene and by the great mass trials of Turkish officers (the Ergenekon and Balyoz or 'Sledgehammer' cases). How, then, are we to interpret the appropriation by this same party of the major project of the 'Turkification' of the defense industry, symbol of an enlightened pro-activism and a highly illiberal interventionism? The incantatory slogan 'a national tank, a national satellite and a national airline' ('Milli tank,

milli uydu, milli uçak'), delivered during the 2011 elections and repeated and reinforced by the '2023 Political Vision of the AKP' (AK Parti 2023 Siyasi vizyonu), illustrates the particular commitment of the 'moderate Islamic' party to this major military project as a legitimizing tool and a form of moral armament of the population (Sabah, 2011; AKP, 2012). This discursive focus is also reflected in an exceptional increase in military expenditure since 2006, partly due to the soaring number of major national defence projects initiated by the AKP: the 'hundred percent Turkish' Anka drone, the 'national' Altay tank, the 'local' Atak helicopter, the Göktürk satellite, and the MILGEM warship, etc. (Yentürk, 2014). Finally, it coincides with an unprecedented internationalization of the armament sector, marked by a diversification of partners and external suppliers and by an exceptional rise in exports.

A Neo-Liberal Exception? The Defense Industry 'Turk ification' Project

The strong internationalization of the Turkish defense industry under the AKP, evidenced by its export performance and by the creation in 2011 of the Union of Exporters of the Defense Industry and Aeronautics (Savunma ve Havacilik Sanayi İhracatçilari Birliği, SSI), reflects the transition from a logic of means to a logic of results, characteristic of the neo-liberal period Since 2011, when the Turkish arms industry officially achieved 50 per cent autonomy, the issue of the origin of production and its components is no longer central in gauging the success of local development. It has been replaced by two goals: the tripling of the turnover of Turkish defense companies and the doubling of Turkish arms exports. The aim is to grow these exports from USD 1–2 billion for the period 2012–16 to USD 20 billion in 2023–the centenary of the Turkish Republic (Jane's Defense Industry, 2012). İn order to achieve this objective, the AKP government has relied on economic and cultural extraversion with regard to friendly 'brother' countries, particularly including those in the Gulf and countries that have experienced the Arab Spring (Tunisia and Egypt). It is reminiscent of the aforementioned earlier attempts to develop economic, political and strategic ties with Muslim countries conducted by premiers Turgut Özal in the early 1980s and Necmettin Erbakan in the mid-1990s, respectively.

	1980	1981	1982-1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	**Total**
Afghanistan																5								**5**
Azerbaijan									3										4	7	20	5	17	**56**
Bahrain														3			2		4		25	11		**44**
Bangladesh																1	2					3		**6**
Colombia																		4						
Egypt																				4	8			**12**
Georgia										2						6	25	25						**62**
Irak							3							3	66									**69**
Jordania								20																
Kazakhstan								3													1	2	2	**11**
Kosovo										3													1	**1**
Libya	23	11																						
Malaysia											26	42	13						31				16	**128**
Maldives																								**0**
Nigeria																	8							**8**
Pakistan				3	3											19	26	7		22	22	22		**123**
The Philippines																			2					**2**
Qatar																						11	22	**34**
Rwanda																					5			**5**
Saoudi Arabia													15			3	26	26	29	33	33	33	33	**229**
Slovenia																		2						**2**
Tunisia																							3	**3**
Turkmenistan																			20	20		40	60	**140**
United Arab Emirates								20	16					9	7	7	7		3		10	20	120	**219**
TOTAL							**3**	**43**	**19**	**5**	**26**	**42**	**28**	**15**	**73**	**42**	**97**	**63**	**72**	**86**	**143**	**146**	**274**	**1218**

Source: SIPRI (2014) Stockholm International Peace Research Institute https://www.sipri.org

Gulf Nations Joint Military Command

Gulf Cooperation Council Establishes Unprecedented Joint Military Command. Six states and all OIC members. The Gulf Cooperation Council (GCC), which brings together the countries of Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia, and the United Arab Emirates, took an unprecedented step during its 35th Ministerial and Heads of State Summit in Doha, Qatar, all six Gulf Cooperation Council member-states (Bahrain, Kuwait, Oman, Qatar, Saudi Arabia, and the United Arab Emirates) agreed to the establishment of a unified armed forces command. This major breakthrough is not to be confused with the quite different Dir Al-Jazeerah (Peninsula Shield). That force, based at Hafr Al-Batin in northern Saudi Arabia and established in 1984 during the 1980-1988 Iran-Iraq war, is the one that dispatched several of the member-states' defense units to Bahrain in 2011.

Modeling NATO's Military Structures

The unified command that was agreed to at this summit will not have a standing force. Rather it could be likened in concept to an Arab NATO[1].[70]

Islamic Military Counter Terrorism Coalition (IMCTC)

In December 2015, the Kingdom of Saudi Arabia announced the formation of the Islamic Military Counter Terrorism Coalition (IMCTC) to form a unified pan-Islamic front against terrorism.

Saudi Arabia's original announcement of the alliance on 15 December 2015 listed 34 countries as participants, each also a member of the Organization of Islamic Cooperation (OIC), and forming about 60% of all OIC member states. As of November 2017, there are 41 member countries.

The Chiefs of Staff from the Islamic countries met in Riyadh in March 2016 and affirmed their determination to intensify efforts in fighting terrorism through joint work according to their capabilities, based on the desire of each member country to participate in operations or programs within the IMCTC framework as per its policies and procedures, and without compromising the sovereignty of the Coalition member countries.

They also expressed the importance of activating the launch of the IMCTC, during an upcoming meeting of the Ministers of Defense of the Coalition Member Countries.

Strategic visions

Allows member countries of this strategic Coalition, with the support of peace-loving friendly nations and international organizations, to coordinate and unite their efforts in the ideology, communications, counter terrorism financing, and military domains, in order to fight all forms of terrorism and extremism and to effectively join other international security and peacekeeping efforts.

---

[70] Dr. John Duke Anthony is the Founding President & CEO of the National Council on U.S.-Arab Relations

IMCTC Strategic Objectives:

- To strengthen the contribution of the Islamic countries towards global security and peace, and complementing international counter terrorism efforts.;
- To reinforce solidarity and collaboration among the Coalition Member Countries to present a unified front against terrorist organizations and their attempts to destabilize security and distort the image of Islam and Muslims;
- To counter radical ideology in the Coalition Member Countries through strategic communication campaigns to refute the radical and extremist narratives and propaganda;
- To reaffirm the moderate values of Islam and its principles of peace, tolerance and compassion;
- To combat terrorism financing in collaboration with the Coalition Member Countries and international Counter-Terrorism Financing (CTF) authorities, to promote compliance with international agreements and advance legal, regulatory, and operational frameworks;
- To establish strategic partnerships between the Coalition Member Countries, supporting nations and international organizations to share counter terrorism information and expertise.

Final Analysis and Suggestions

As said most of the Muslim countries are the one suffering of the problem of security with many threats of the terrorist attacks, which results millions of dies. With the given information the Islamic geography of 60 countries, having 60 of 193 member states of the United Nations Organization (31% of the member states), 1.6 billion of the world's population of 7,145 billion (22.5% of the world's population), 19 million km2 of the world’s land of 150 million km2 (12.8% of the world's land).

OIC has a resolution to establish the Department of Humanitarian[2] Affairs was adopted at the 35th Council of Foreign Ministers held in June 2008, in Kampala, Uganda. The department was founded to coordinate humanitarian assistance and implement the Ten-Year Program of Action and other relevant resolutions adopted by the Islamic Summit and the Council of Foreign Ministers. Incidentally, the OIC has been delivering humanitarian work within OIC and non-OIC countries from well before 2008.

2 War prevention is better that humanitarianism.

The department mobilizes emergency relief and humanitarian and rehabilitation assistance, as well as promotes disaster risk reduction activities in OIC countries and countries with Muslim communities.

Its objectives include: Elaborating strategies for relief work, raising awareness about humanitarian crises and response strategies, providing humanitarian assistance to countries faced with or threatened by natural disasters or other emergencies, coordinating with Member States in relation to relief efforts, putting in place rapid reaction mechanisms to deal with humanitarian crises, mobilizing resources for humanitarian assistance in coordination with Member States, contributing to post-emergency rehabilitation and recovery in countries emerging from conflicts and natural disasters, coordinating and supervising OIC funds and programs for humanitarian assistance, strengthening the institutional and technical capacities of Member States to deal with emergencies and reduce vulnerability to natural disasters, and developing strategic partnerships within the humanitarian community in line with the OIC ethos.

This humanitarianism comes mostly from internal wars in the countries, this can be prevented with OIC members militarily powerful countries, has all potentialities to establish a joint military, a Common Defense Industry Production and a common security system.

It is necessary for Muslims countries to joint their forces and make some common defense industry, which could be regional sub regional or even continental.

References

Ahmad, F. (1993) The Making of Modern Turkey *(London, New York: Routledge).*

Akça, I. (2010) 'Military Economic Structure in Turkey: Present Situation, Problems and Solutions', *TESEV Democratization Programme. Policy Report Series* (Istanbul: TESEV),

http://tesev.org.tr/wp-content/uploads/2015/11/Security_Sector_Policy_Report_2_Military_Economic_Structure_In_T urkey.pdf (accessed on 23 May 2016).

AKP (*Adalet Kalkima Partisi*) (2012) *AKP Parti 2023 Siyasi Vvizyonu: Siyaset, Toplum, Dünya*, 30 September,

https://www.akparti.org.tr/site/akparti/2023-siyasi-vizyon (accessed on 21 December 2015).

Gulf Cooperation Council Establishes Unprecedented Joint Military Command

https://ncusar.org/blog/2014/12/gcc-joint-military-command/
https://www.fpri.org/article/2014/10/the-gulf-cooperation-councils-unified-military-command/
Secrétariat permanent du G5 Sahel

https://www.g5sahel.org/index.php

Présidence de la République du Niger

https://www.presidence.ne/conseils-des-ministres/2019/11/21/rmtnvznme0r9jxsiti9xpfx44lbvag

Turkey defense cooperation table

SIPRI (2014) Stockholm International Peace Research Institute

https://www.sipri.org
Turkey and NATO

http://www.mfa.gov.tr/nato.en.mfa
OIC Humanitarian

https://www.oic-oci.org/dept/?d_id=18&d_ref=12&lan=en

Islamic Military Counter Terrorism Coalition (IMCTC)

https://www.imctc.org/English/Articles

ESTABLISHMENT OF DEFENSE INDUSTRY COOPERATION, PROCEDURES AND PRINCIPLES FOR ISLAMIC UNION PRINCIPLES AND PROCEDURES TO ESTABLISH THE JOINT MILITARY STANDARDS CENTER FOR ISLAMIC COUNTRIES

By

Major General (Retd) Dr. Shahid Ahmad Hashmat

Former High Commissioner of Pakistan to Sri Lanka

PAKİSTAN

Greetings,

Worthy organizers, Excellencies, learned scholars, distinguished participants, and ladies and gentlemen.

It is a matter of great pleasure and singular honour for me to participate in the Third ASSAM Islamic Union Congress, which is deliberating on a very crucial issue, i.e. 'Establishment of Defense Industry Cooperation Procedures and Principles for Islamic Union'.

It must be kept in mind that cooperation or collaboration at international, global or regional, level essentially falls in the domain of any country, or group of countries, foreign relations / foreign policy. All countries take such decision in their national interest at bilateral or multilateral levels. Impact and consequences of such cooperation occur in the diplomatic arena or economic domain, i.e. commerce and trade / defense and security, and are directly contingent upon the quality, seriousness, and commitment of the political leadership of the cooperating countries. This is then followed by their economic strength, technological development, common interests, common perceptions, and common vision and objectives.

Unless there is a commonality of perception and convergence of interests, the dreams of mutual cooperation will remain a fantasy and would not be translated into reality. History is full of many illusionary ambitious attempts, which could not materialize as envisaged. Therefore, I being a realist, always remain cautious while evaluating all such suggestions for cooperation, which are not founded on solid edifice of common perceptions and jointly envisioned objectives.

As regards the 'Defense Industry Cooperation' and its principles and procedures for Islamic Union, it must be kept in mind that Islamic Union, in its political manifestation and organizational structure, does not exist so far. Nonetheless, there is great potential for such political aspiration and connected cooperation in different fields including Defence and Security. The OIC has some serious conceptual and organizational deficiencies, which have

hampered its performance in many ways. The current structure and response of the member states to OIC's decision, indicate lack of interest and seriousness, of the majority members, to make an effective and assertive organization. Therefore, the need for its complete restructuring and reorganization to overcome the current challenges and fulfil the aspirations of the Muslim community in the world.

While contemplating 'Principles and Procedures to Establish the Joint Military Standards Center for Islamic Countries', one has to comprehend and understand the purposes and benefits of such cooperation for the member states. This is because the Joint Military Standards, per se, have no dividends without their political, economic and strategic objectives. In the absence of overarching political and strategic objectives, some economic advantages may accrue, but these will also be governed by respective national policies, which essentially fall in the domain of international and regional commerce and trade.

Now, I wish to focus on three words 'Joint Military Standards', which are basically adopted by those multinational military forces, which have common threat perception, and joint military plans to combat such threat through military operations by employing joint forces. So briefly, let us see what is broadly meant by 'Joint Forces'.

'Joint Forces 'is "a general term applied to a force composed of significant elements, assigned or attached, of two or more military departments operating under a single joint force commander". A joint force may belong to one country, composed of elements from land, air and naval forces, or from number of countries. The most appropriate example would be the current NATO forces or military forces of erstwhile WARSA Pact countries. Before attaining the goal of joint military standards, a group of like-minded countries need to establish either a formal alliance (like NATO / WRSA) aiming at inter-operability and joint operations over a long period of time, orto make a temporary alliance / arrangement with limited objectives for a shorter duration. One such example could be recently established Saudi led alliance, purportedly of various Muslim countries. Of course, joint military standards is not a major consideration in this type of arrangement, but a certain level of inter-operability is certainly required.

Joint defense standards generally entail recruitment and training, acquisition of weapons and equipment, adoption of joint doctrines, operational strategies / planning, tactical implementations of operational plans, communication equipment and procedures, provisioning of logistic support and variety of other standard operation procedures (commonly known as SOPs).

At present, no 'Joint Defense Forces 'exist in the Muslim World, nor any such effort is in the offing. Therefore, a clarity of motivation and need for establishing a center for joint military standards is very important. Is it aimed to establish such centers for existing members of the OIC, or it is a standalone concept? Is it essentially an operational necessity, or is it governed by a commercial consideration? Who are the potential participants in such an arrangement, and to what extent do their national interests coincide and complement each other? However, considering a hypothetical proposition, i.e. presence or prospects of such an

alliance or commercial arrangement, principles and procedure for joint standards will have to jointly agree by all participating countries. In order to coordinate, liaise, facilitate and ensure correct implementation of such standards, as well as to train representatives of participating countries, a credible institution is certainly required. Therefore, the need for an agreement and consensus on the principles and procedures to establish such a centre in the Muslim World. This centre would evaluate the need and institute the procedures for attaining desired objectives, though a continuous process of 'Need Assessment' - prospects, possibilities and challenges. This is an uphill task, in view of highly competitive environment in the defence industries global complexes, and the divergent interests of various Muslim countries and their ruling political leadership.

The defense industry constitutes a major part of the global economy, it is dominated by developed countries and hardly a few Muslim countries form part of this exclusive club, that too on its periphery. The high-tech defense industry, commonly known as Military Industrial Complex, is very jealously guarded by those countries and corporations which own it and draws unparalleled profit from it. Unfortunately, most of the Muslim countries, due to various reasons, remain politically divided, educationally and technologically underdeveloped, economically poor, and intellectually still slaves of their erstwhile colonial and imperial masters. Therefore, attaining higher standards is an uphill task for most of these countries. Yes, there are a few Muslim countries who have developed and managed reasonably good technical knowhow, and are capable of competing in the international market through high quality defense production and innovations.

The Muslims have enormous human and material resources in the world. Fifty seven Muslim majority countries are members of the United Nations. They occupy a large portion of land and coastal areas in the world. Out of total population of around 8 billion, Muslim population in the world is around 1.7 billion. Almost 25 %Muslims occupy the most important landmass of the world - a major part of Eurasia. They possess almost all important global chokepoints in the world, which control the world trade through sea, land and air. Muslim countries own more than 50 % of Oil and Gas energy resources and production. However, they are not yet fully aware of their potential capabilities. The Muslim countries' share of the global GDP is much lesser. Their role in global affairs is also hardly marginal. Most of these countries have lived under colonial occupation of Western imperial countries for many hundred years. Long period of collective slavery and subjugation under foreign rule has badly affected their human resources development, and aspirations for sovereignty, freedom and independence. Most of the current boundaries of Muslim states are unnatural and artificial, without any regard for historical divisions, geography and ethnic considerations, which is the major cause of many prevalent conflicts in the Muslim world. On top of that, since abolishing the *Khilafat* (Caliphate), after WW-I, the Muslim world is perpetually in chaos and anarchy. It is looking for miracles to happen, instead making concerted efforts to improve their ever deteriorating political and economic conditions. As you all know, the Muslim world has experienced a prolonged oppressive rule by despotic rulers and self-acclaimed monarchs,who were imposed or facilitated by their colonial/imperialist masters. Such acts of indirect colonialism led tothe lack of democracy, absence of intellectual

egalitarianism, stagnation of political process, and growth of sub-national (micro-nationalism), which resulted in internal conflicts and external disputes and wars, leading to untold human misery, catastrophic destruction and perpetual instability and insecurity.

Now is the time that Muslims, all around the world, should unite for protection and promotion of their common interests. This can only happen if the leaders from all Muslim countries rise above their petty personal and family interests. They need to cooperate for political solidarity, defense and security cooperation, and economic progress of the Muslim *Ummah*. This process will lead them to real sovereignty and freedom. It will help all Muslim countries to attain socio-economic development, reestablish socio-political and socio-economic justice, which will promote harmony within these countries, and with their neighboring countries as well. Many Muslim countries are torn apart from within; some are facing brutal foreign occupation and worst forms of devastation caused by internal proxy wars. Muslim *Ummah* immediately needs mutually accepted and mutually created 'conflict resolution mechanism / arrangement' before it is too late and the destruction and devastation goes beyond recovery.

In order to create and develop Islamic unity and solidarity, Muslim countries must cooperate with each other in the fields of international diplomacy, defense and security, and promotion of commerce and trade. One main facet of such multi-directional cooperation is defence production. Muslim countries are spending enormous resources in buying weapons and equipment from many other countries', especially from the Western world. Unfortunately, more often, these weapons are being used against each other or for fighting internal wars. I fully understand the complexities of international arms deals. It involves large some of grafts and kickbacks, which are mostly enjoyed by ruling elite or by the royal family members and corrupt mafias in these countries. Therefore, talking about such cooperation is easier than it actually being implemented. But having assumed that Muslim countries and their leadership have a genuine desire and will for Islamic Unity, and are determined to cooperate with each other in defense and security, including promotion of trade pertaining to defence,it can be hoped that they would be genuinely interested in establishing a center for joint military standards for the Islamic world.

As regards establishment of a Joint Military Standards for the Muslim Countries, my views are offered slightly in a vacuum. In my humble understanding, existence of any such center is justified by the need and the benefits drawn from it. Moreover, it is bit vague to talk about principles and guidelines without having full knowledge of the 'Need Assessment' and some essential information about the beneficiaries who wish to or for whom such Center is to be established. As briefly mentioned at the beginning of my talk, centers for joint military standards are established to serve the standardization of joint forces and to ensure interoperability while effecting economization of resources and efforts.

How do we define standardization? In simple words: Standardization is the process of implementing and developing technical standards based on the consensus of different parties that include firms, users, interest groups, standards organizations and governments.

Military standards or specification are used to help achieve standardization objectives respective department of defense in various countries because they are beneficial in achieving interoperability, ensuring quality of products to meet certain requirements, commonality, reliability, economy of cost of production. They also allow compatibility with logistics systems, and similar defense-related objectives. Defense standards are also used by other non-defense government organizations, technical organizations, and industry.

Standardization is not restricted to military weapons, equipment and other military hardware only. It also encompasses joint doctrine, joint operational strategies, military methodologies for planning and training. In fact, it is an integrated process, which is completed in phases over along period of time through concerted efforts. Therefore, separate centers are required to be established to focus on all such aspects of military cooperation. Assuming that this session basically wishes to focus on principles and guidelines to establish a center for joint military standards for defense production, first of all I wish to summarize some salient aspects.

Prerequisites / Preconditions

a. Common perception of international environment.

b. Common threat assessment.

c. Determination of common goals and objectives.

d. Convergence of national interest aim, national interest and national policies and as a common denomination in these aspects.

e. Desire for cooperation and flexibility of adjusting individual country's interest for larger common interest of the community / alliance.

f. Creation of common / joint doctrines, command structures, and raining institutions leading to adoption of common / jointly agreed standards and procedures.

e. Equitable sharing of financial and administrative responsibilities.

f. Ability to contribute more, in order to share weaker partners' financial and administrative obligations.

g. Strict application of equality and respect for divergent views while forging census-based decision making.

h. Common understanding of mutually accepted executive authority and willingness to accept such decisions.

Principles

Some generic principles are:

a. The Centre should have a clearly defined mission that supports the major strategic objectives;

b. The Centre should contribute to the teaching, research and development, and/or training missions;

c. The mission and activities of the Centre should not duplicate those accomplished by an existing facility;

d. The Centre should be financially self-sustaining, through adequate endowment or through core support or cost-sharing at the time it is established;

e. Funding for the establishment of the Centre should be designed with sufficient flexibility to accommodate shifting priorities or organizational arrangements over time;

f. The Centre should be subject to periodic review, with meaningful objective participation from all major stake holders, especially those who provide the funds.

g. Gradual and smooth transition from existing rules, policies and procedures, in order to accommodate all members to follow changes demanding financial and organizational shift.

h. Cost effective and comparative advantage based sharing of responsibility.

Procedures

a. Preparation of strategic plan, encompassing academic, research and development, financial and operational components, with clearly identifiable objectives covering immediate, short-term, mid-term and longer-term objectives with appropriate flexibility to adjust for unforeseen impediments;

b. A funding plan adequate to meet the strategic objectives of the center over the expected period of its operation;

c. A steering committee composed of individuals with relevant expertise;

d. Provision for written annual and periodic reports, measuring the success of the center in meeting its goals and objectives;

e. Prioritization of adoption of joint standards, ensuring interoperability, efficient flow of communication and swift crisis management processes / procedures;

f. Realistic sharing of cost of standardization, R&D and innovation by more affluent member countries;

g. Frequent joint military exercises, exchange visits and joint sharing of experiences to promote innovation and to meet diverse need of clients;

h. Common marketing strategies for joint productions;

i. Encouragement, incentives and legal bindings for purchase of jointly produced defence equipment by Muslim countries;

j. Joint efforts for contribution at international arena, such as UN Peacekeeping Forces. A combination of Peacekeeping forces and contingent equipment from different countries, if required should also be evaluated.

Guidelines for Annual and Periodic Review

In addition to annual reviews, each center should undergo comprehensive reviews, at intervals not to exceed five years, by a body consisting of a meaningful proportion of disinterested outside experts with a view to the following:

a. A comprehensive evaluation of the center, including the performance of its director, and an assessment of its intellectual as well as other contributions to the mission of its School or Faculty;

b. A realistic evaluationof the need for joint standards and organizational structures, requirement of weapons, equipment and logistics support;

c. An objective assessment of the financial and administrative soundness of the centre;

d. A periodic assessment of relevance of the Centre’s work to the mission for which it is established;

e. Cost beneficial decision making, allowing gradual shift in adopting joint standards and realistic timelines / objectives;

Collaboration with Muslim Countries

As mentioned in the beginning, many Muslim countries are not producing high-tech defence equipment. In fact a large amount of their wealth is used in purchasing the defence and non-defense equipment, vehicles, weapons and ammunition from non-Muslim countries. This practice, besides eroding their resources, increases their vulnerability and dependencies on other countries. Without exaggeration, it can be said that many wealthy Muslim countries

have outsourced their defense and security to powerful global players. This arrangement increases their insecurity and keeps them politically, economically and morally weak, making them fearful of not taking any decision which may annoy their real masters. Such state of anxiety leads to unavoidable chaos and internal destruction, which eventually destroys the whole society and the state. We have seen it happening in most of the Muslim states in last three decades.

Many countries, which were considered economically and financially rich and affluent, possessing enormous military forces and equipment, have been destroyed and ruined through similar methods and strategies. Therefore, it is hoped that Muslim societies and their rulers will learn some lessons from the past and would decide to opt for mutual cooperation and collaboration among themselves to produce and use defence and security weapons and equipment, which are produced within the Muslim world. In order to do so, they all need to jointly agree on starting a center for common and joint military standards.Large scale cooperation and collaboration will make this process cost effective, efficient and credible.

Perfection, Flexibility and Diversity

Whereas standardization means elimination or minimization of diversity, it breeds incompatibility and hinders interoperability. It also aims at perfection. However, from a practical stand point, some amount of flexibility will always be required to accommodate new players and late entrants.

Conclusion

As I have emphasized, joint collaboration in defense and security is always preceded by political and diplomatic initiatives. Muslim countries need to revitalize and reinvigorate the OIC. The OIC needs to be restructured: equipping it with a much stronger and robust charter which allows it to play a more effective role, through faster and binding decision making by an executive council that is supported by adequate financial resources and administrative arrangements. If such arrangement is not possible, some new initiatives must be sought for innovative and bold solutions. Muslim world must render enhanced cooperation to each other, in line with true spirit of their religion, sacrificing their petty interests in favour of greater benefit of the *Ummah*.

Establishment of Center for Joint Military Standers can be a valuable step towards attainment of a greater objective of self-sufficiency and self-reliance in the field of defence and security. It would lead to political freedom, sovereignty and independence for the Muslim world, which eventually would lead to the establishment of Islamic Unity, a very strong political and economic block in the world.

To start with, this initiative may be taken up by seven to ten Muslim countries, who have large and strong military forces as well as a robust military/defense industry. Starting from making standardized small arms for all the Muslim countries, standardized joint production can be gradually increased to manufacturing of heavy weapons, artillery guns, anti-tank missiles, tanks, armored vehicle, various types of military vehicles, communication equipment and all sorts of ammunitions. In the next phase, or simultaneously if practically feasible, joint production of aircraft, radars, air defense weapons, anti-air craft missile systems, long range missiles and ships for naval forces can also be started. The cooperation should also be extended to nuclear research, and cyber space technologies. The principle of comparative advantages, keeping in view of availability of raw material, technological expertise, and existence of production facilities can help to determine terms and conditions of joint production. Exchange of products, sharing and transfer of technologies will demand formulation of new rules for regulating procedures, which are in consistence with internal rules, treaties and agreements, and convention in the field of defense production and cooperation. In addition to joint defense production, the importance of developing joint operational doctrines, planning procedures and training standards cannot be over emphasized. For this purpose, the responsibilities need to be shared by different Muslim countries, keeping in view their areas of expertise and relative advantages. The task of assigning specific responsibility may be assigned to the steering committee suggested to provide strategic guidance to monitor the progress of the 'Center for Joint Military Standards'. The steering committee can be facilitated by existing military academies, schools of instructions, command and staff colleges and national defense colleges / universities of Muslim countries. To conclude my suggestions, I would propose a Steering Committee to be constituted by ASSAM for undertaking a feasibility studies, in a professional manner to realistically analyze the prospects of establishing the 'Center for Joint Military Standards for Muslim Countries'. The Steering Committee should comprise experts, who can evaluate the proposal from strategic, doctrinal, operational, financial and administrative aspects. Another extremely important aspect are the political and diplomatic dimensions, which must be carefully and pragmatically evaluated by experienced experts of foreign policy, national security, and international peace and security

THE GEOPOLITICS OF MISSILE DEFENCE: ARE DEFENCE CAPABILITIES OF MUSLIM NATIONS ABLE TO STAND UP TO FOREIGN PRESSURE, COUNTER ANY MILITARY AGGRESSION AND/OR DILUTE PENTAGON'S POLICIES?

By Sheila Ainon Yussof (Ph.D)

MALEZYA

Abstract

The Muslim world today is in a state of turmoil with nothing really substantial being done to tackle the situation. In response to this weakness, the International ASSAM Islamic Union Congress is taking progressive steps, since 2017, to look into strategic and sustainable areas of cooperation amongst Muslim nations. Following ASSAM's efforts, the Prime Minister of Malaysia proposed recently, in July 2019, that three Muslim nations - Turkey, Malaysia and Pakistan - should spearhead the "Muslim renaissance" under the tripartite leadership of President Erdogan and Prime Ministers Tun Mahathir Mohamad and Imran Khan: to forge solidarity and unity of Muslims; to pave the way forward for development in the Muslim world; and to bring about a revival of a great Islamic civilization. This seems viable as the three countries have common values in democracy, human rights and free press. But there are enormous economic and political challenges ahead in light of the US trade war with China and other regional problems, which are spurring global economic uncertainty and geopolitical shifts across the Middle East. To make the Muslim world compatible and competitive in economics and finance, Islamic sciences, technology and defense, new projects are needed to be started to forge Muslim unity. The newly proposed ASRICA when grouped together to include Afghanistan and Central Asian States and ASEAN nations, shows potential to form a common and formidable defense industry production. To strengthen defense capabilities and put in place another layer of defense, new strategic alliances can be forged with another superpower on grounds of national sovereignty. Turkey, for instance, is seen to be pursuing an increasingly independent defense policy and establishing closer links with Russia, after a recent souring of its ties with the US and Europe. To add to this tension, Turkey's decision to purchase the Russian S-400 missile system to fill a "critical capability gap" for anti-ballistic missile defense, was said to be a necessity (and not a preference or a choice), but it has tipped the NATO-Russia scale, and Turkey is being threatened with diplomatic retaliation and economic sanctions by the US and NATO. But Turkey is still holding the "NATO trump card" not to be swayed by these threats. Given the above scenarios, I will analyze the security, strategic and industrial concerns of US and NATO on Turkey's purchase of S-400 Air Defense System, and its implications on defense ties, international alliances and Muslim unity. During such challenging times, the question is posed on whether ASRICA can create an integrated and common defense industry, capable and robust enough, to stand up to foreign pressure, to counter any aggression and/or dilute Pentagon's policies. To assess this, a

comparative study is made on the defense capabilities of the "tripartite coalition" of Muslim nations. It is recommended in this article that the Muslim world should come closer together to restructure their relations and beef up defense capabilities in order to defend their economy and security under the ASRICA common defence. At current deplorable levels of Islam phobia globally, it is crucial that Muslims should speak with a louder voice in many areas, particularly defence, and the media, to prevent the Muslim ummah from being subjugated or oppressed by others and to uphold human rights.

Keywords: *Muslim renaissance, tripartite coalition, unity of Muslims, global uncertainty, geopolitical shifts, Islam phobia, S-400 Air Defense System, defence capabilities, NATO, diplomatic retaliation, economic sanctions, human rights.*

1. Introduction

The world is changing rapidly and missile technologies are a proof of them. We are living in an era of electronic warfare and sophisticated radar systems. It is evident that nearly every country in this world is trying to be better in missile and nuclear technology vis-à-vis the other, and this leads to the "arms race", a competition between nations for superiority in the development and accumulation of weapons but humanity is compromised.

On top of this, there is a kind of "missile renaissance" trend emerging in the global strategic environment, characterised by a high supplyand demand for precise, high-velocity unmanned standoff delivery systems. This spectrum includes guided rockets, artillery, and mortars RAM; anti-ship missiles; supersonic and long-range subsonic cruise missiles; guided and manoeuvring re-entry vehicles; depressed trajectory ballistic missiles; hypersonic boost glide weapons; and anti-satellite weapons – as well as the means to counter them, including with air and missile defences. [71]In short, this missile renaissance encompasses a complex and nearly continuous threat spectrum across the characteristics of altitude, speed, propulsion type, and range.[72]What is more worrying is that a growing number of countries with ready access to missiles is increasing regional tensions, and this makes war more likely. Countries are more ready to use their arsenals if they think their missiles could be targeted. For instance, North Korea is used as a likely threat to world peace by the superpowers to justify the proliferation of their missile defence. Thus, as "threats abroad" multiply, a missile renaissance blooms in the US in the effort to repel a possible attack from North Korean ballistic missile. With missile-based weapons growing in greater prominence, contractors are being pushed to experiment with new types of technology and servicing clients who seek a "layered approach" to missile defence.

[71]Edward Cashman, "The Defeat Posture and Strategy of the United States – the FY President's Budget Request".
[72] Ibid

There are only five (5) nations that can hit any place on earth with a missile to date: Russia; United States; China ;Britain and France. Countries like Iran, North Korea and Pakistan have robust missile development programs. Pakistan began investing more heavily in its missile program in the 1990s and is believed to have also collaborated with China. By the mid-2000s, Pakistan had the ability to strike most of India, its main regional rival.India, in turn, became capable of striking anywhere in Pakistan and most of China, another regional rival, in the last two decades. India is now collaborating with Russia to develop cruise missiles. Saudi Arabia and Israel were already able to strike Iran before 1990. But now Iran could strike back at either country, thanks in part to technology it acquired from North Korea. Additionally, both India and North Korea are working on submarine-launched missiles, which would enable the two nations to better hide their missiles to use in retaliatory strikes.Of greater concern is that many of the missiles being developed by these countries are based on obsolete technologies, which makes them less accurate, increasing the risk to civilians. And there is a risk that missiles could fall into the hands of militias and terrorist groups!

The world is also divided into the "Muslim" and "Non-Muslim" divide. The non-Muslim divide consists of superpowers with missile powerhouses, determined to dominate the world in every aspect: politically, economically, socially, culturally and militarily, where missile strength determines power whilst humanity is dumped into the bin of collateral damage. China for instance, now globally recognized as a super power, but a major threat to USA interest, has grandiose ideas and created the New Silk Road, renamed as the Belt and Road Initiative. Since 2016, President of China, Xi Jinxing believed that it was essential for China to develop friendly cooperative relations with the Central Asian countries through this new silk road to improve economic ties, encourage trade and boost connections. Billions of dollars are being invested in and loaned to the building of roads, bridges and high-speed train lines as well as energy plants, pipelines, deep-water ports and airports across, not only the spine of Asia, but in Africa and even in Europe too. Particular attention is being paid to countries that have resources, goods and markets that are of interest to China's own long-term development. Many of the countries of Central Asia, for example, are rich in oil, gas, aluminum, copper and also uranium, which is vital for nuclear energy production. To ensure security of its borders and cohesion of its empire and smooth trading on the New Silk road, any secessionist movements or terrorism are not tolerated and dissidents are quelled, previously in Tibet, and now in Xinjiang (Muslim dominated territory and inhabited by Uighurs who consider themselves culturally different from Han Chinese)[73]. Whilst China "indoctrinates" Muslims to make them more Chinese, Muslims are being discriminated and attacked due to the rise of Islam phobia and hate crimes, "legalized" by its current American President.

The Muslim divide on the other hand consists of Muslims who are still struggling to find a unifying factor, but tribal rivalries, conflicting religious dogmas, poverty and radicalized "Muslims" make the majority of true Muslims vulnerable to the enemies of Islam.

[73] Xinjiang, an autonomous territory in northwest China, is a vast region of deserts and mountains. It is home to many ethnic minority groups, including the Turkic Uyghur people. The ancient Silk Road trade route linking China and the Middle Est passed through Xinjiang, a legacy that can be seen in the traditional open-air bazaars of its oasis cities, Hotan and Kashgar.

Muslims were once trail-blazers in the pursuit of knowledge and technology. But centuries later, Muslims find themselves in a sorry state of affairs-being chased out of their own country, labeled as terrorists, their countries mired in war and conflict to the extent that some are ungovernable, and being the targets of Islam phobia. Muslims were successful before because they followed the teachings of the Qur'an. But somewhere along the line, Muslims became weak when they did not give enough attention to the pursuit of knowledge beyond religion, and became divided with the emergence of various sects.yb

During such challenging times, the question is posed on whether ASRICA can create an integrated and common defense industry, capable and robust enough, to stand up to foreign pressure, to counter any aggression and/or dilute Pentagon's policies. Do Muslim countries have a developed missile technology system to counter missile attacks? To assess this, a comparative study is made on the existing missile technology and air defense capabilities of Muslim nations within three segments:

1. The Trilogy of Nations (Turkey, Pakistan and Malaysia);
2. Asian Countries;
3. African Countries

2. Understanding the Need for Missile Defence

Missile defence is a system, weapon, or technology involved in the detection, tracking, interception and destruction of attacking missiles. It is intended to shield a country against incoming missiles, such as intercontinental ballistic missiles (ICBMs) or other ballistic missiles. Missile defence broadly means a system that provides any defence against any missile type (conventional or nuclear) by any country or any mechanism which can detect and destroy a missile before it can cause harm. Missile defence was originally conceived as a defence against nuclear-armed, long-ranged Intercontinental Ballistic Missiles. But today, its application has broadened to include shorter-ranged non-nuclear "tactical" missiles and "theatre" missiles.

A tactical ballistic missile (TBM) or battlefield range ballistic missile (BRBM) is a ballistic missile designed for short-range battlefield use, typically, range is less than 300 KM. TBMs are usually mobile to ensure survivability and quick deployment, as well as carrying a variety of warheads to target enemy facilities, assembly areas, artillery, and other targets behind the front lines. Warheads can include conventional high explosive, chemical, biological, or nuclear warheads. A conventional warhead contains high energy explosives. It is filled with a chemical explosive and relies on the detonation of the explosive and the resulting metal case fragmentation as kill mechanisms (shrapnel's).

A theatre ballistic missile is any ballistic missile with a range less than 3,500KM used against targets in-theatre. Its range is thus between that of tactical and intermediate range ballistic missiles. The term is a relatively new one, encompassing the former categories of short range ballistic missile and medium range ballistic missile. Countries like the US, Russia,

Taiwan, China, India, France and Israel (and Iran) have all developed missile defence systems.

Classification of Missiles

Missiles are generally classified on the basis of their (1) type; (2) launch mode;(3) range; (4) propulsion;(5) warhead and (6) guidance systems.

Figure 1: Classification of Missiles

1.Types of Missiles	Ballistic	Cruise	Hypersonic	x	x	x	x	x
2.Launch Mode:	Surface-to-surface	Surface-to-air	Surface-to-sea	Air-to-air	Sea-to-sea	Sea-to-surface	Anti-tank	x
3.Range	Short	Medium	Intermediate	Inter_ continental	x	x	x	x
4.Propulsion	Solid	Liquid	Hybrid	Ramjet	Scramjet	Cryogenic	x	x
5.Warhead	Conventional	Strategic	x	x	x	x	x	x
6.Guidance Systems	Wire	Command	Terrain comparison	Terrestrial	Inertial	Beam rider	laser	RF & GPS

Ballistic missiles are used to deliver "warheads" (nuclear, chemical, biological, or conventional) in a ballistic flight trajectory. Ballistic missiles are launched directly into the high layers of the Earth's atmosphere, and travel well outside the atmosphere, and then the warhead detaches and falls back to earth. Since it depends on gravity to reach its target, it is called a "Ballistic Missile". They are powered by rockets initially, but then they follow an unpowered, free-falling trajectory toward their targets. Ballistic missiles are categorised

according to their range, maximum distance they can travel, which is a function of how powerful the missile's engines rockets are, and the weight of the missile's payload.

Cruise missiles are guided missiles that fly with constant speed (travelling horizontally) and remaining within the atmosphere throughout its flight to deliver a warhead at specified target over long distance with high accuracy (about 1m). Cruise missiles are known specifically for the low-level flight, which stays relatively close to the surface of the earthto avoid detection from anti-missile systems, and are designed to carry large payloads with high precision. Cruise missiles can be categorised by size, speed (subsonic or supersonic), range, and whether launched from land, air, surface, ship, or submarine.

Figure 2: Differences between a Ballistic Missile and Cruise Missile

BALLISTIC MISSILE	CRUISE MISSILE
▪ Classified by its coverage (SRBM, MRBM, IRBM, ICBM)	▪ Classified by speed (Subsonic, Supersonic, Hypersonic). It may use airbreathing jet engine like pulse-jet engine, ramjet engine, scramjet engine.
▪ It carries one or more warhead	▪ It carries one warhead mainly
▪ It carries nuclear warhead mainly	▪ It carries conventional warhead mainly
▪ It is very difficult to intercept it; but it is possible	▪ It has gyroscopic guidance system
▪ It is not highly precise like cruise missiles, but it can be very accurate for its target	▪ It is highly precise

War head itself is a mass destruction. Both missiles can be very accurate for their specific purpose. MIRV stands for Multiple Independently targetable Re-entry Vehicle. MIRV is a ballistic missile payload containing several warheads. Each warhead is capable of being aimed to hit one of the group of targets. Only India, Russia, USA, France, UK and China are considered as to developed MIRV technology.

Ballistic Missile Defence

For decades, ballistic missiles were one of the most dangerous threats to a state due to the blinding speed with which they could deliver some of the world's dangerous weapons: nuclear-armed warheads. And so, the main missile threats that missile defence systems have aimed to defend against have been ballistic missiles. (However, more recently, greater

emphasis has been placed on defending against other types of missiles as well, such as cruise missiles and hypersonic missiles). As such, some states have made a concentrated effort to build defences against such weapons, known as “Ballistic missile defences”.

Anti-Ballistic Missile

An anti-ballistic missile (ABM) is a surface-to-air Missile (SAM). Examples are the Russian S-400 TRIUMF; India’s AGNI-V Missile; US PATRIOT PAC2-20.It is designed to intercept and destroy any type of ballistic threat or counter ballistic missiles. It is commonly used for systems specifically designed to counter Intercontinental Ballistic Missiles (ICBMs).Ballistic missiles can be intercepted in three regions of their trajectory: (1) Boost phase; Midcourse phase; or Terminal phase.

Figure 3: Primary Roles of Selected BMDS against a Missile Threat

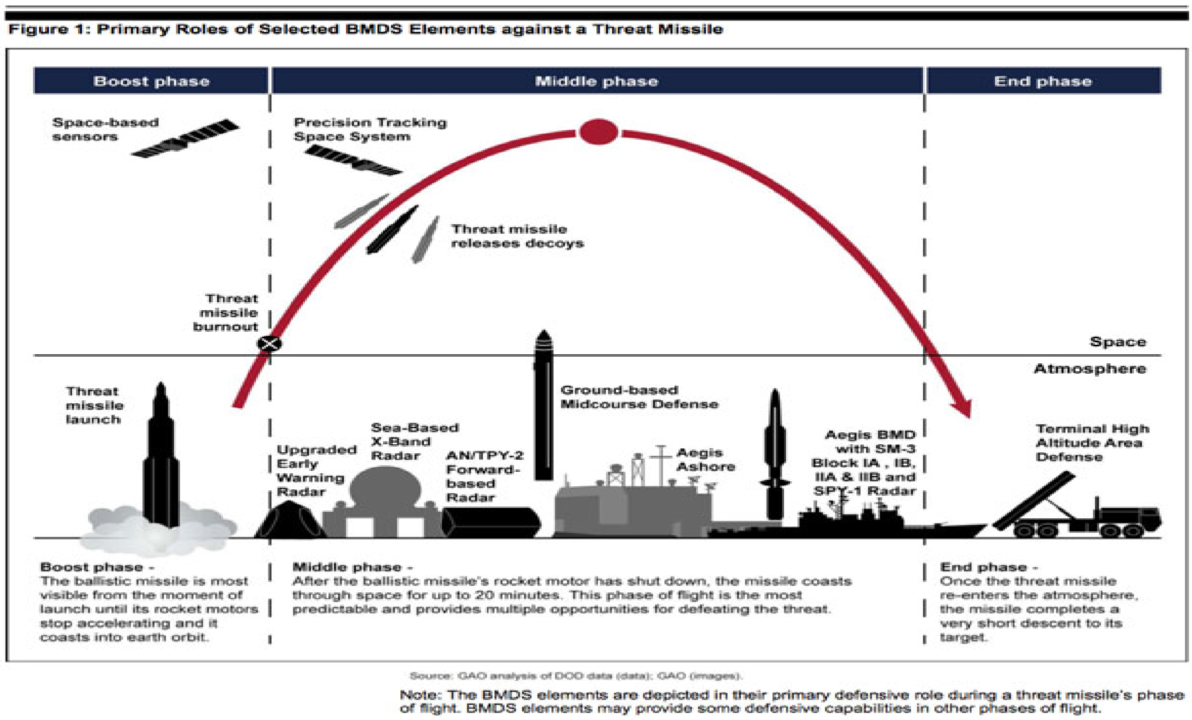
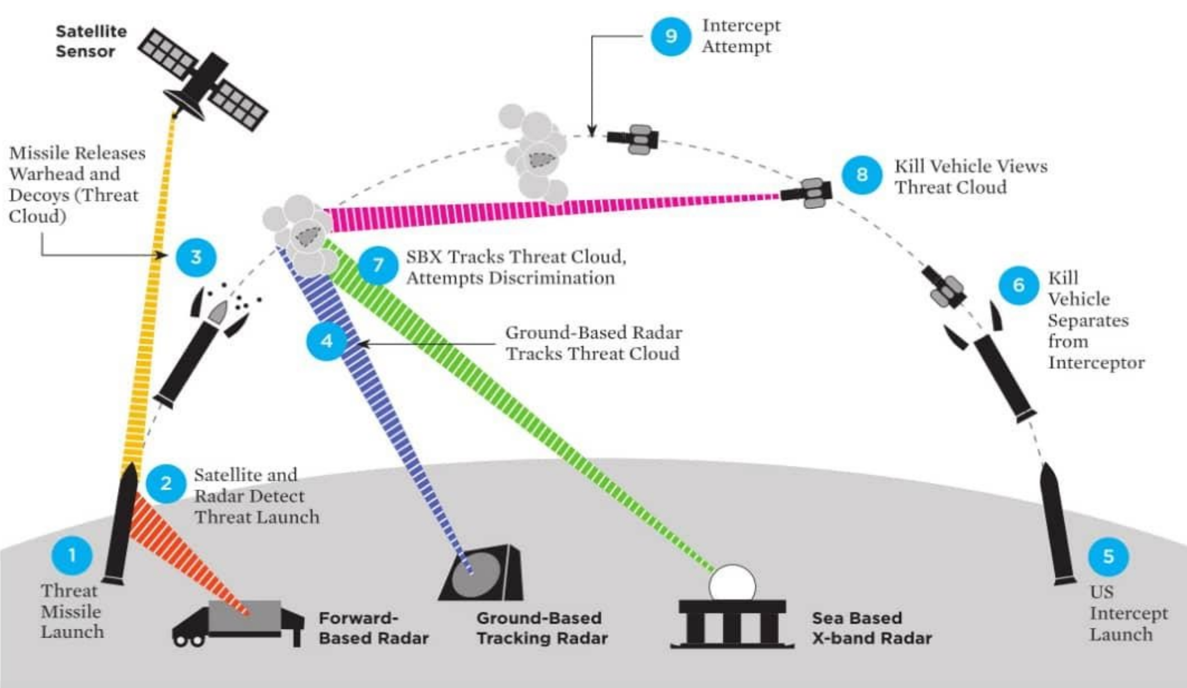

Figure 4: Ana

Figure 4: Anatomy of an Intercept

Anatomy of an Intercept

The GMD system involves a complex, global network of components. The launch of the threat missile (1) is detected by forward-based radars, if present, and satellite-based infrared sensors (2). The threat missile releases its warhead and decoys (in this example the decoys are balloons, and a balloon contains the warhead; together they are referred to as the "threat cloud") (3), and the ground-based radar begins tracking the threat cloud (4). Based on information from this radar, the GMD system launches one or more interceptors (5), each of which releases a kill vehicle (6). If a discrimination radar, such as the Sea Based X-band Radar, is in place it will observe the threat cloud to try to determine which object is the warhead (7) and pass this information to the kill vehicle. The kill vehicle also observes the threat cloud to attempt to determine which object is the warhead (8). It then steers itself into the path of the chosen object and attempts to destroy it with the force of impact (9).

The GMD system involves a global network of components. GMD or Ground-based Midcourse Defence is the US's anti-ballistic missile system for intercepting incoming warheads in space, during the Midcourse phase or Ballistic Trajectory Flight. This is illustrated as follows:

The launch of the threat missile (1) is detected by forward-based radars, if present, and satellite-based infra-red sensors (2). The threat missile releases its warhead and decoys (in this example the decoys are balloons, and a balloon contains the warhead; together they are referred to as the "threat cloud") (3), and the ground-based radar begins tracking the threat cloud (4). Based on information from this radar, the GMD system launches 1 or more interceptors (5), each of which releases a kill vehicle (6). If discrimination radar, such as the Sea Based X-band Radar, is in place, it will observe the threat cloud to try to determine which object is the warhead (7) and pass this information to the kill vehicle. The kill vehicle also observes the threat cloud to attempt to determine which object is the warhead (8). It then steers itself into the path of the chosen object and attempts to destroy with the force of impact (9).

3. **Geographical Location of Ballistic Missiles**

As at December 2017 [74], there are 31 countries which currently possess Ballistic Missiles.

Out of the 21 countries, only 9 are known to possess or suspected of possessing nuclear weapons: China, France, India, Israel, North Korea, Pakistan, Russia, The United Kingdom and the United States. These 9 states (plus Iran) have produced or flight-tested missiles with ranges exceeding 1,000 km.

China and Russia are the only two states (that are not US allies) which have a proven capability to launch ballistic missiles from their territories that can strike the continental United States.

Figure 5: Countries possessing Ballistic Missiles

Muslim Countries (14)	**Non-Muslim Countries: 19**
AFGHANISTAN, BAHRAIN, EGYPT, IRAN, IRAQ, KAZAKHSTAN, LIBYA, PAKISTAN, SAUDI ARABIA, SYRIA, TURKEY, TURKMENISTAN, UNITED ARAB EMIRATES AND YEMEN.	ARMENIA, BELARUS, CHINA, FRANCE, GEORGIA, GREECE, INDIA, ISRAEL, NORTH KOREA, ROMANIA, RUSSIA, SLOVAKIA, SOUTH KOREA, TAIWAN, UNITED KINGDOM, UNITED STATES, VIETNAM

4. **Muslim Countries in Asia with Defense Missiles Capabilities:**

Trilogy of Nations (Turkey, Pakistan and Malaysia)

The Geopolitics of Missile Defense in Turkey

Geopolitically, Turkey has a "missile-rich neighbourhood" and so due to its regional threat landscape, Turkey must develop adequate missile capabilities.

At its Middle Eastern doorstep, Turkey has long been plagued by an arms race for ballistic missiles and weapons of mass destruction (WMDs). In this respect, Syria and Iran are formidable missile proliferators. The North Korean 'strategic weapons know-how' is reported to be pouring into these countries for some time. Turkey is also surrounded by missile contingents across Crimea and Armenia.

[74]Worldwide Ballistic Missile Inventories. Last reviewed December, 2017. Kalsey Davenport, Director for Non Profileration Policy, (202) 463-8270x102

Cases in point:

In 2005, the Syrian Armed Forces test-launched Scud-type ballistic missiles (including a North Korean manufactured Scud-D with a range of some 700 km.) The missiles were tested in the airburst mode, which is used to deliver chemical and biological payloads. One of the missiles fell onto the Turkish border city of Hatay.In another incident, top Iranian military figures voiced threats to hit NATO's X-band radar in Krecik, Malatya, namely on Turkish soil.

Thus, while Ankara strives to acquire "defensive strategic weapons capabilities" through high-altitude/long-range air and missile defence systems procurement, developing an "offensive deterrent" within the Missile Technology Control Regime (MTCR) Framework[75] remains a must to ensure intra-war deterrence, that is, tacit bargaining capacity within an ongoing armed conflict by controlling escalation patterns.

Finally, Turkey is surrounded by contested airspaces. Menacing A2/AD (Anti-access/area denial) nodes pose grave threats to manned aircraft. Under these circumstances, ballistic missiles could offer some deep strike capability, especially when eliminating high-value targets, without risking pilots' lives. Ankara needs to invest in 5th generation air power as tactical ballistic missiles are no silver bullet replacements to a stealth air-wing.

Traditional alliances are already crumbling. Turkey as a NATO member is reeling from a major tectonic policy shift by the Trump administration, and is now gravitating closer to Moscow. While still a member of the alliance, analysts say the 60-year strategic pact between Washington and Ankara is effectively over. Since the July 15, 2016 coup attempt in Turkey, relations between US and Turkey have been strained to near-breaking point.

In the most recent spat, Ankara, a major contributor to the US F-35 Lightning II Joint Strike Fighter programme was struck off from Lockheed's Martin's global supply chain when Turkey went with the purchase of the advanced S-400 surface-to-air missile system from Russia, against Washington's wishes.S-400 is a mobile Surface-to-Air (SAM) Missile/Anti-Ballistic missile system and is a highly advanced air and missile defence system in the Russian arsenal, and in the world. It is capable of destroying incoming hostile aircraft or fighter jets, short-range ballistic missiles and even drones and cruise missiles within a range of up to 400kmat an altitude of up to 30 km, far above its US rival Patriot Pac-2 which has a 200 km range only. It has a tracking capability of nearly 600 km. And, it costs a fraction of its counterparts (500 million USD compared to 1 billion USD for US Patriot Pac-2).The S-400 is also not compatible with NATO systems. Turkey has chosen S-400 over the Patriot despite fears of security compromise from its NATO partners on data sharing and the greater

[75]The rising threat of missile proliferation has sparked new control efforts by the Missile Technology Control Regime, a group of 35 countries that seeks to restrict exports of missiles and their components. The group in a recent statement highlighted the "critical importance" of its work for addressing the rapid changes in how weapons are developed and transferred. But some analysts are sceptical that it is possible to stop missile transfers.

operational range of S-400. TheRussian S-400 will be operational in Turkey in April 2020 amidst US fears:

- US says S-400 not compatible with NATO defences;
- It poses a threat to its F-35 stealth fighter jets.
- US leader has not ruled out imposing sanctions on Ankara over the issue. In July 2019, US started removing Turkey from its F-35 program after Ankara started receiving the missiles.

Turkey says it would be open to buying US Patriot missile systems as well. Amid the stand-off, Erdogan said in August 2019, Turkey might buy Russia-made SU-35 and SU-57 fighter jets instead of the F-35s.Any sanctions could hamper Erdogan's efforts to boost activity in Turkey's faltering economy, which sank into recession last year.

Key advantages of the S-400 Anti-Ballistic Missile System:

- It is precise
- It has the ability to track a high number of stealth targets.
- It can be outfitted with long-range, medium range and short-range munitions.
- High Modularity-ensures system can adapt to face the most pressing threats, be set up, fired and moved within minutes.
- High Mobility
- Layered Defence - Utilises a full suite of targeting apparatus, such as multi-function radar, command and control and autonomous detection, ensuring that the system is capable of providing a layered defence.

S-400 is equipped with 4 Missile Types:

- 400 km range (40N6 Missile); primarily intended to target high-value assets such as airborne intelligence, surveillance, target acquisition and reconnaissance ISTAR platforms and electronic warfare aircraft;
- 250 km range (48N6 missile);
- 150 km range (9M96E2 missile);
- 40 km range (9M96 missile)

Figure 6: Turkey's Missile Defence Capabilities

COUNTRY	SYSTEM	STATUS	RANGE	PROPELLANT
TURKEY	ATACMS Block 1 (MGM-140)	Operational	165 KM	Solid
	J-600T YILDRIM I & II	Operational produced in	150-300 km	Solid

COUNTRY	SYSTEM	STATUS	RANGE	PROPELLANT
	YILDRIM 3 YILDRIM 4-MRBM	1998	900 km 2,500 km range in development.	
	BORA Missile **S**horter-range tactical ballistic missile, known as battlefield ballistic missiles (SRBM)	Domestically produced IN 2017 by ROKETSAN with technological assistance from China	280 km Maximum range.	Solid Launcher is mounted on a VOLAT 8x8 truck. It uses GPS and inertial guidance. It carries a 470 kg high-explosive or fragmentation warhead.
	UMTAS/Mizrak-U Long range air-to-surface anti-tank missile). **L-UMTAS-laser** guided version		500-8,000 km	Solid fuel
	Roketsan Cirit Air-to-surface, anti-armour and anti-personnel missile produced in 2011.			

COUNTRY	SYSTEM	STATUS	RANGE	PROPELLANT
	The Stand-Off Missile (SOM-B Missile) is Turkey's first cruise missile/anti-ship missile. It is an air-to-surface cruise missile with a turbojet engine. Equipped with a dual stage tandem penetrating warhead. The SOM missile family, designed for use against ground and sea targets, comes in different variants including the SOM-A; SOM-B1; SOM-B2, and SOM-j.	Operational since 2017 Domestically produced	250 km offering low visibility, high precision, resistance/endurance against mixing measures,	Launch platform- F-16 Fighting Falcon. F- Phantom 2; F-35 Lightning 2
	Floramids			

The Geopolitics of Missile Defence in Pakistan

Pakistan's rapidly evolving missile arsenal forms an important part of its defence strategy, offsetting the conventional military advantages of its rival, India.

The Pakistani missile arsenal consists mainly of short and medium-range ballistic missiles, but it is also making strides in developing cruise missiles.Pakistan's combined strategic forces allows it to target almost any point in India, and is now working on more advanced technology such as "multiple independent re-entry vehicles" (MIRV) to complicate developing Indian missile defence efforts.

The MIRV technology is capable of launching multiple warheads with in-built decoys (flying objects to exhaust interceptor missiles) at mid-course and the terminal stage.It is claimed that

the MIRV technology/system has full ability to counter the effectiveness of S-400 Air Defence System.

According to Pakistan's international Service Public Relations office (2018), the development of an MIRV-capable missile is aimed at ensuring survivability of Pakistan's ballistic missiles in the growing regional Ballistic Missile Defence environment.

Pakistan has received significant technical assistance from China on its nuclear and missile programs, and has benefitted from cooperation with both Iran and North Korea.

Figure 7: Pakistan's Missile Defence Capabilities

COUNTRY	SYSTEM	STATUS	RANGE	PROPELLANT
PAKISTAN	Hatf-I Battlefiled RBM	Operational	70-100 km	Solid Fuel
	*Hatf-II (Abdali) SRBM	Operational	180-200 km	Solid
	*Hatf-III (Ghaznavi) SRBM	Operational	290-320km	Solid
	*Shaheen-I (Hatf-IV) SRBM	Operational	750 km	Solid
	*Shaheen-I A (Hatf-IV) MRBM	Tested/Devt.	900 km	Solid
	Ghauri-I (Hatf-V) MRBM	Operational	1,250-1,500 km	Liquid fuel
	*Ghauri-II (Hatf-VA) 1993 MRBM designed and developed in response to India's Agni II.	Tested/Devt.	1,800 km	Liquid
	*Shaheen-II (Hatf-VI) MRBM Ghauri-III	Operational (In-service 2014)	1,500-2,500 km	Solid

COUNTRY	SYSTEM	STATUS	RANGE	PROPELLANT
		Development	3,000 km	Liquid
	*Nasr (Hatf-IX)(Tactical Ballistic Missile system) BRBM ***Shaheen-III MRBM** Has built-in MIRV	Development Tested/Devt.	70 km 2750 km	Solid Solid
	Ababeel(surface –to-surface nuclear-capable missile). MRBM Produced in 2017 in response to the Indian Prithvi and Ashwin BMD systems.	Operational	2,200km	solid

The Geopolitics of Missile Defense in Malaysia

Malaysia is now entering a different era after 30 years of peace and a relatively peaceful global scenario. This era would probably see the decoupling of China from the global supply chain of materials, strategic competition between nations jostling for regional dominance and the forging of new alliances, for instance, between Russia, China and Iran.

What are the threats or challenges in the coming decades for Malaysia? How do we outline our place in the "New World Order" and of the new alliances that must be forged to maintain some semblance of leverage?

Firstly, the US-China competition or the geopolitical contest between two economic giants is going to be a long-term scramble for power. It is going to be a competition that is not just

about trade. Observers say that China's Belt and Road Initiative (BRI) was the first shot across the bow in a "pre-emptive strike "against the US and the current world order. For Malaysia to choose a side, it will have consequences, not choosing one also brings with it, consequences. It is a catch-22 situation. What Malaysia's PM is trying to do is to find space where Malaysia is not totally pro-US, and Malaysia also works with China quite a lot. Finding that space is not going to be easy. But it is something that Malaysia needs to do to find a third way.

Secondly, another potential flashpoint is the Middle-East. In the last few months, the region has teetered on the brink of war, with the US accusing Iran of violating numerous conditions in the 2015 nuclear accord which both nations inked, but which the US reneged on in May last year. Additionally, the US announced more crippling sanctions against Teheran. Washington also authorized the forward deployment of the US Navy aircraft carrier, the USS Abraham Lincoln and its battles group, as a show of resolve. It also pre-positioned other 'first strike' assets – the B-52H Stratofortress and B-2 Spirit nuclear-capable bombers – to the Persian Gulf. In response, Iran, in July 2019, ditched two other commitments outlined in the nuclear deal- to keep its stockpile of enriched uranium below the stipulated 300kg, and to cap the purity of its uranium stocks to 3.67 per cent. On Sept 5, President Hassan Rouhani announced that the restrictions on Iran's nuclear research and development would be lifted, and repeated his threat that Teheran would take additional steps away from the 2015 agreement by Sept 6, including restarting the development of centrifuges to speed up the enrichment of uranium, if Europe failed to provide a solution to the nuclear impasse. Iran has been in talks with Britain, France and Germany in trying to salvage the deal that has been imploding since the US withdrawal. This is another difficult space in which Malaysia has to navigate. This, and Saudi Arabia and Iran.

Where do Islamic countries stand? Where does Malaysia stand? Can Malaysia choose by coming together say, under the non-aligned spirit, with other Muslim nations?

What PM Tun Mahathir is trying to do, is to find a middle ground, especially vis-à-vis the US and China. Malaysia needs to look for space, to not be tied down by the Iran versus Saudi tensions. Fortunately, due to the savvies of Tun Mahathir, one possible option is a closer alignment with Pakistan and Turkey (under the TRILOGY OF NATIONS). Eventually, this may also include Bangladesh and Indonesia.

Malaysia is said to be at the Center of a lot of things. How do we leverage our geography? How do we strategies?

Malaysia's geographical position puts it in a unique spot to shape the events and affect the dynamics within the region and beyond. Malaysia has two land masses. On one side, we have the Straits of Malacca, one of the most important sea lanes in the world; on the other, we have the South China Sea, arguably the most contentious piece of real estate in the world. And Malaysia is at the end of the Asia-Europe continent.

Figure 8: Malaysia's Missile Defence Capabilities

MODEL	TYPE	VERSIONS	ORIGIN	QUANTITY
		Surface-to-air Missile (SAM)	Surface-to-air Missile (SAM)	
Rapier	SHORAD	Rapier 200	UK	15
Starstreak	SHORAD	Force-SHEILD system	UK	20
9K38Igla	MANPADS	72mm explosive	RUSSIA	382 missiles, 40 launchers
Anza	MANPADS	72mm explosive	PAKISTAN	600
Starburst	MANPADS	152mm fragmentation explosive	UK	Unknown
Javelin	MANPADS	72mm explosive	UK	60
FN-6	MANPADS	72mm explosive	CHINA	64

5. **Do African countries have missiles?**

Algeria has missiles from mostly Russia and South Africa. Egypt has a dozen variety missiles from Europe, US and Russian suppliers. Ethiopia uses mostly Russian supplied missiles. South Africa makes mostly its own missiles then supplement with European. No Russian nor American Missile systems. Nigeria is unclear if they still have any operational modern missiles besides drone missiles.

6. **Top Ten Countries with the Best Missile Technology in the World (2019)**

RUSSIA	The biggest exporter of Missiles. Russia is developing missile technology which uses Artificial Intelligence. Russia has 515 ICBMs. It had 45,000 nuclear missiles but now dismantled and only 1,800 are active.

UNITED STATES	It has developed the Minuteman-111 with a range of 10,000km and can travel at a speed of 15,000 mph, making it the strongest missile so far. Another powerful missile named UGM 133-TRIDENT 2, having a range of 11,000 km and a speed of 13,000 mph. America has over 7,700 nuclear weapons and selling nuclear weapons in different countries.
CHINA	Possesses about 250 nuclear weapons. Known for its low-cost bulk production. Created the Missile DONGFENG 5-A with a range of 13,000 km (replaced DF-5A ICBM). Also has DONGFENG 31-A with a range of 11,000 km.
FRANCE	It has over 300 lethal nuclear weapons. The first nuclear technology was tested by France in 1960 and the bomb was tested in 1968. M 51 was also developed with a range of 10,000 km. RecentlyFrance has signed an agreement with UK to explore and enhance nuclear technology.
UK	It is estimated that UK has about 120 active nuclear weapons and 215 nuclear weapons in total. It possesses a number of weapons of mass destruction (WMDs).
INDIA	India has nuclear weapons in its arsenal. Besides making nuclear weapons, it has also purchased many nuclear weapons from other countries, especially Russia. It has also started a number of missile technology projects like Project Devil; Project Valiant; Akash and NAG. Prithvi-1 and Prithivi-2 were developed to save the country during the war period. Agni-1 and Agni-2 were also created with a range of 700 km and 2,500 km respectively. Agni-3 was also created with a range of nearly 4,000 km.
PAKISTAN	Pakistan became a nuclear power by the successful test of Shaheen-1 ballistic missile with a range of 750 km. It also purchased ballistic missiles from China and No-Dong ballistic missiles from North Korea. Pakistan has also developed 120

	nuclear missile weapons with 100% success rate. A missile research and development program, was also started in 1990's in response to India's equivalent program. The program spawned several strategic missile systems of conventional and non-conventional payloads.
ISRAEL	Israel has the support of US in its nuclear technology. Jericho-1 was created by the country with a range of 500 km. Jericho-2 created with exclusive help from U.S.Recently, a joint exercise was conducted between Israeli forces and U.S. to begin one of the most elaborate missile systems in the world. It is reported that when completed, the missile technology will overpower Middle East. It will also surpass the U.S. missile technology.
IRAN	Iran possesses a complete missile technology with the development of short-range, long-range missiles. Shehab-1 with a range of 300 km and Shehab-2 with a range of 550 km are two of Iran's best defence missiles. Shehab-3 with a range of 1300 km was also successfully tested in 2004. Iran has however consistently denied having nuclear weapons.
NORTH KOREA	N. Korea has been focusing on making nuclear missile technology since the 70's. The focus is on long-range missiles which have the potential to reach the U.S. N. Korea first succeeded in making the Scud-B missile technology way back in 1994. It also succeeded in making Scud-C and Scud-D with ranges of 500 km and 800 km respectively. Due to the increasing missile technologies, N. Korea has faced a number of international bans. There are also rumours that N. Korea has 10 dangerous nuclear weapons under its possession.

Rank	**Country**	**Number of Nuclear Weapons**
1	RUSSIA	6,850
2	UNITED STATES	6,550
3	FRANCE	300
4	CHINA	280

5	UNITED KINGDOM	215
6	PAKISTAN	145
7	INDIA	135
8	ISRAEL	80
9	NORTH KOREA	15

7. Conclusion and Recommendation

With this I conclude that the Defence Capabilities of Muslim nations should be able to stand up to foreign pressure, counter any military aggression and/or dilute Pentagon's policies:

- IF we return to the Qur'an, the Source of all Knowledge; and
- IF we are united militarily, economically and politically.

How can Muslims Unite?

Muslims need to practice what is given to us in the Qur'an, like our predecessors, where their keen understanding of the Qur'an, unwavering faith and khilafah spirit have created progressive and great Islamic civilizations and provided a rich source of innovations to Western civilisations.Muslims must unite under one banner to protect and preserve five fundamental values of the Shariah: (1) Our religion (*Din*); (2) Life (*Nafs*); (3) Lineage (*Nasl*); (4) Intellect ('*Aql*); and Property (*Mal*). These are indispensable values/objectives for the survival of mankind or the Muslim ummah in this world and their success in the hereafter. Their neglect will lead to disruption and disorder and could lead to undesirable ends. Defense systems of Muslim nations should take cognizance of the above fundamental objectives to protect and preserve humanity, and not to conquer, pillage, or destroy nations, as Islam is a religion of peace and humanity, and our defense stance should be "defensive" and not "offensive".

Muslim countries need a "Renaissance" (*an-nahda*). And this has been spearheaded by the Trilogy of Nations: Turkey, Malaysia and Pakistan, to pave the way forward for development in the Muslim world. "Solidarity of the three nations is necessary for the unity of the Islamic World, and for Muslims to speak with a louder voice in terms of many areas, defense for example" (Mahathir and Erdogan, 2019).The US sanctions against Iran, and the latest tension with Turkey with regard to the S-400 Air Defense System, have generated positive results for the Islamic world. When faced with a "common enemy", other regional powers, such as Turkey and Malaysia, have come closer together to restructure their relations in order to stand up to their pressure being applied against their economy and security (Sami A. Arian, 2019).

If we are united, we can speak with one voice, we can stand up to foreign pressure. But if we are divided, we will fall prey to our enemies and we will fail. At current deplorable

levels of Islam phobia globally, it is crucial that Muslims should speak with a louder voice in many areas, particularly defense, and the media, to prevent the Muslim ummah from being subjugated or oppressed by others and to uphold human rights. Muslim countries must now beef up defense capabilities and unite under ASRICA common defense to create an integrated and common missile defense system, weapon or technology, capable and robust enough to stand up to foreign pressure, to counter any military aggression and/or dilute Pentagon's policies.

Concerned over this cauldron of woes engulfing the Muslim community, Malaysia along with a number of like-minded countries are spearheading efforts to understand what has gone wrong – with a view to eventually reclaiming the Muslim world's fame and glory by organizing the Kuala Lumpur Summit in December 2019.

> "The KL Summit intends to focus on all these problems to find out why we are in such a state and perhaps, with an understanding of the reasons, we may map out a way to reduce if not eliminate all these problems faced by the Muslims" (Mahathir, 2019)

The tripartite leadership (Malaysia, Turkey and Pakistan) is proposing setting up of a television channel dedicated to confronting the challenges of Islam phobia and setting the record straight about Islam. The channel will also serve as a means to bring Muslims back to the true teachings of Islam as found in the Qur'an. The TV station broadcast will cover the whole world; it will come in English and other languages in the hope that people will understand Islam better, not only the non-Muslims, but also the Muslims. The move would be carried out through collaboration among the information departments of the respective countries.

References

1. Missile Defense Advocacy Alliance info@ missile defenseadvocacy.org
2. MissileDefense/Raytheonhttps://www.raytheon.com/capabilities/missiledefense
3. Worldwide Ballistic Missile Inventories. Arms Control Association https://www.armscontrol.org/factsheets/missiles
4. Center for Strategic and International Studies (CSIS). Missile Defense Project. Missiles of Pakistan.
5. JeyaganeshGopalsamy Defence industry targets. 30th October, 2018
6. Pathways to Peace-Global Research https//www.globalresearch.ca/pathways-peace
7. North Korea Tests New Ballistic Missile ahead of Nuclear Talks https://foreignpolicy.com/2019/10/03/north-korea-tests-new-ballistic-missile-ahead-of-nuclear-talks
8. Turkey, Malaysia, Pakistan to lead Muslim renaissance. https://www.aa.com.tr/en/economy/turkey-malaysia-pakistan-to-lead-muslim-renaissance.
9. Malaysia, Turkey, Pakistan to lead in explaining true picture of Islam https://www.malaysiakinin.com/news

10. Malaysia flexes missile capabilities in South China Sea amid fresh tensions https://www. Janes.com/article/89004/Malaysia-flexes-missile-capabilities-in-south-china-sea-amid-fresh-tensions.
11. Classification of Missile http://www.brahmos.com/content
12. Top 10 Best Missile Technology Countries in the World 2019 https://www.indiastuffs.com/best-missile-technology-countries-in-the-world/
13. Dillinger, Jessica. Which country has the most nuclear weapons. World Atlas, March 11, 2019. Worldatlas.com/articles/countries-with-the-most-nuclear-weapons.html
14. The Simple Difference Between Ballistic Missiles and cruise Missiles https://science.howstuffworks.com/difference-ballistic-cruise-missile
15. What Turkey's S-400 missile deal with Russia means for NATO https://www.bbc.com/news/world-europe-48620087
16. Russia's S-400 is the Best Missile System All-Around; U.S. Firm Says-the Moscow Times https://www.themoscowtimes.com/2019/07/16/russias-s-400-is-best-missile-system-all-around-us-intel-firm-says
17. How capable is the S-400 Missile system https://www.defenceiq.com/air-forces-military-aircraft/news/how-capable-is-the-s-400
18. All about Russian S-400 missiles, India's biggest defence against Pakistan and China https://theprint.in/theprint-essential/all-about-russian-s-400-missiles-india's-biggest-defence-against-pakistan-and-china/
19. Meet Russia's S-500 Air Defence System: The Ultimate F-35 Killer? https://nationalinterest.org/blog/buzz/meet-russias-s-500-air-defense-system-ultimate-f-35-killer
20. Worldwide Ballistic Missile Inventories. Last reviewed December, 2017. Kalsey Davenport, Director for Non P rofileration Policy, (202) 463-8270x102
21. South Africa's military strength vs the rest of the work in 2019 https://businesstech.co.za/news/government/304332/south-africas-military-strength-vs-the-rest-of-the-world-in-2019

Edward Cashman, "The Defeat Posture and Strategy of the United States – the FY President's Budget Request"

تحدياتأساليبومبادئالتعاونفيالصناعاتالدفاعيةمنأجلالوحدةالإسلامية

المقدممنالباحث

الشيخ/أبوبكـــركومـبـــاوري

المرشدالأعلىللدينالإسلاميللجيشوالقواتالمسلحةالوطنية لدولة بوركينا فاسو.

رئيسمؤسسةالتنميةالبشرية-بوركينافاسو

المقـدمـــة

الحمدللهالقائلفيمحكمتنزيله،{وَأَعِدُّوا لَهُمْمَااسْتَطَعْتُمْمِنْقُوَّةٍوَمِنْرِبَاطِالْخَيْلِتُرْهِبُونَبِهِعَدُوَّاللَّهِوَعَدُوَّكُمْوَآخَرِينَمِنْدُونِهِمْلَاتَعْلَمُونَهُمُاللَّهُيَعْلَمُهُمْ...}ثمالصلاةوالسلامعلىنبيالرحمةوالهدىمحمدالمبعوثبالسلاموالأمانللعالمين،وعلىآلهوصحبهومناقتفىآثارهواستنبسنتهإلىيومالميزان،وسلمتسليماكثيرا.

أمابعـــــــد:

إنالتَّعاونضرورةمنضرورياتالحياة،فالإنسانلماكانمدنيّابطبعهفهولايستطيعالعيشوحدهويلبيمتطلباتهالحسيوالمعنويمندونالتّعاونمعالآخرين؛فذلكالتعاونهوالذييعودعلىالفردوالمجتمعبالكثيرمنالمنافع،إقتصادياوأمنياودفاعياعلىحدسواء؛وموجهةالتحدياتوالأخطارالمحيطةبالإنسانبوجهعام،وبالمسلمبوجهخاص،الذيلايمكنهتحقيقأهدافالدينوالدنياإلّامنخلالتعاونهمعغيرهمنالأفراد.

فلماكانتالوحدةهيأكبرسلاحيمكناستخدامهفيمواجهةشتىأنواعالتحدياتفإنالتعاونهوأكبرجالبللوحدة،لكونهيؤلّفبينالأفرادويزيلالضغائنمنالقلوب،كمايساعدعلىإنجازالأعمالالكبيرةالتييصعبعلىالإنسانتنفيذهابمفرده؛ممّايشعرهبقوّتهوأنهليسعاجزاًبشكلعبئاًعلىالمجتمعالذييعيشفيه.

فالتعـــاونإذا:هوالجوهروالعنصرالأساسيفيكلنجاحقائمعلىالوحدةالصلبة،فهوالذييُشعرالفردوالمجتمعبالسعادة،ويدفعالناسإلىبذلكلّمالديهممنجهدٍوقوّة،ويُجدّدطاقتهموينشطهم،كمايخلصهممنالأنانيةوحُبّالنّفس،والتّعاونأيضاًهومصدروحدةالأممفيكلالمجالات،لمافيهمنتقاسمالعبءوالحملمعالآخر،وتقاسمفرصةاكتسابمهاراتجديدةوالاستفادةمنخبراتالآخرينممّنيعملونمعه،والفردعندمايتعاونمعغيرهيصبحمحبوباًكماأنهينالرضااللهومحبّتهوخاصةكلماتعلقالأمربالدينوالدنياوخدمةالسلاموالوحدة،فقدقالتعالى:-

{وَتَعَاوَنُواعَلَىالْبِرِّوَالتَّقْوَىوَلَاتَعَاوَنُواعَلَىالْإِثْمِوَالْعُدْوَانِوَاتَّقُوااللَّهَإِنَّاللَّهَشَدِيدُالْعِقَابِ}(سورةالمائدة،آية2).

فهذاالبحثالوجيزالذيبينأيدينايتناولالحديثحولالتعاونالإيجابيالمثمرالمتعلقبالوحدةالإسلاميةفيالصناعاتالدفاعيةوفيالدفاعالذييجلبالسلامللعالمأجمع،تحتعنوان:(تحديات*أساليبومبادئالتعاونفيالصناعاتالدفاعيةمنأجلالوحدةالإسلامية*).

ولقدقسمتموضوعهذاالبحثعلىمبحثَـيْنرئيسِيَّيْنوخـاتمة.

المبحثالأول: -آلياتمواجةالتحدياتالتيتعوقأساليبناومبادئناالتعاونيةالوحدويةالإسلامية.

المبحثالثاني: -ضرورةإيجادأرضياتملائمةللتعاونفيالصاناعاتالدفاعية.

أماالخاتمةفبهاالتوصياتوالمخلصالعامللبحث.

واللهتباركوتعالىأسألأنيلهمنيالتوفيقفيخطماينفعالأمة،والتعبيرعمايمتالصلةبهذاالموضوعالهامفيهذهالمرحلةالحساسةالتيتعيشهاالأمةالإسلاميةفيمشارقالأرضومغاربها.

راجيامنهسبحانهوتعالىأنيحفظبلادناوشعوبنامنمخاطرأهلالزمان،وأنينصرناعلىأعداءالإنسانيةأينماتواجدواعلىوجهالأرضقاطبة.

الباحث/الشيخالإمام/أبوبكركومباوري

بوركينافاسو–2009/7/2

المقـدمـــة

الحمدللهالقائلفيمحكمتنزيله، **{وَأَعِدُّوالَهُمْمَااسْتَطَعْتُمْمِنْقُوَّةٍوَمِنْرِبَاطِالْخَيْلِتُرْهِبُونَبِهِعَدُوَّاللَّهِوَعَدُوَّكُمْوَآخَرِينَمِنْدُونِهِمْلَاتَعْلَمُونَهُمُاللَّهُيَعْلَمُهُمْ...}**

ثمالصلاةوالسلامعلىنبيالرحمةوالهدىمحمدالمبعوثبالسلاموالأمانللعالمين،وعلىآلهوصحبهومناقتفىآثرهواستنبسنتهإلىيومالميزان، وسلمتسليماكثيرا.

أمابعـــــد:

إنالتَّعاونضرورةمنضرورياتالحياة،فالإنسانلماكانمدنيّابطبعهفهولايستطيعالعيشوحدهويلبيمتطلباتهالحسيوالمعنويمندونالتّعاونمعالآخرين؛فذلكالتعاونهوالذييعودعلىالفردوالمجتمعبالكثيرمنالمنافع،إقتصادياوأمنياودفاعياعلىحدسواء؛ومواجهةالتحدياتوالأخطارالمحيطةبالإنسانبوجهعام،وبالمسلمبوجهخاص،الذيلايمكنهتحقيقأهدافالدينوالدنياإلّامنخلالتعاونهمعغيرهمنالأفراد.

فلماكانتالوحدةهيأكبرسلاحيمكناستخدامهفيمواجهةشتىأنواعالتحدياتفإنالتعاونهوأكبرجالبللوحدة،لكونهيؤلّفبينالأفرادويزيلالضغائنمنالقلوب،كمايساعدعلىإنجازالأعمالالكبيرةالتييصعبعلىالإنسانتنفيذهابمفرده؛ممّايشعرهبقوّتهوأنهليسعاجزأيًّاشكلعبئاًعلىالمجتمعالذييعيشفيه.

فالتعـــاونإذا: هوالجوهروالعنصرالأساسفيكلنجاحقائمعلىالوحدةالصلبة،فهوالذييُشعرالفردوالمجتمعبالسعادة،ويدفعالناسإلىبذلكلّمالديهممنجهدٍوقوّة،ويُجدّدطاقتهموينشطهم،كمايخلصهممنالأنانيةوحُبّالنّفس،والتّعاونأيضاًهومصدروحدةالأمةفيكلالمجالات،لمافيهمنتقاسمالعبءوالحملمعالآخر،وتقاسمفرصةاكتسابمهاراتجديدةوالاستفادةمنخبراتالآخرينممّنيعملونمعه،والفردعندمايتعاونمعغيرهيصبحمحبوبأكماأنهينالرضااللهومحبّتهوخاصةكلماتعلقالأمربالدينوالدنياوخدمةالسلاموالوحدة،فقدقالتعالى:-

{وَتَعَاوَنُوا عَلَىالْبِرِّوَالتَّقْوَىوَلَاتَعَاوَنُوا عَلَىالْإِثْمِوَالْعُدْوَانِوَاتَّقُوااللَّهَإِنَّاللَّهَشَدِيدُالْعِقَابِ} (سورةالمائدة،آية2).

فهذاالبحثالوجيزالذيبينأيدينايتناولالحديثحولالتعاونالإيجابيالمثمرالمتعلقبالوحدةالإسلاميةفيالصناعاتالدفاعيةوفيالدفاعالذيجلبالسلامللعالمأجمع،تحتعنوان:(تحديات*أساليبومبادئالتعاونفيالصناعاتالدفاعيةمنأجلالوحدةالإسلامية*).

ولقدقسمتموضوعهذاالبحثعلىمبحثـَيْنرئيسِيَيْنوخـاتمة.

المبحثالأول: -آلياتمواجهةالتحدياتالتيتعوقأساليبناومبادئناالتعاونيةالوحدويةالإسلامية.

المبحثالثاني: -ضرورةإيجادأرضياتملائمةللتعاونفيالصناعاتالدفاعية.

أماالخاتمةففيهاالتوصياتوالمخلصالعامللبحث.

واللهتباركوتعالىأسألأنيلهمنيالتوفيقفيخطمابنفعالأمة،والتعبيرعمايمتالصلةبهذاالموضوعالهامفيهذهالمرحلةالحساسةالتيتعيشهاالأمةالإسلاميةفيمشارقالأرضومغاربها.

راجيامنهسبحانهوتعالىأنيحفظبلادناوشعوبنامنمخاطرأهلالزمان،وأنينصرناعلىأعداءالإنسانيةأينماتواجدواعلىوجهالأرضقاطبة.

الباحث/الشيخالإمام/أبوبكركومباوري

بوركينافاسو–2009/7/2

المبحـثالأول:

آلياتمواجهةالتحدياتالتيتعوقأساليبنا
ومبادئناالتعاونيةالوحدويةالإسلامية.

إنالغربالقويالذيسيطرعلىمعظمبلادالعالم،واستغلمقدراتهاوثرواتهاإلىأبعدحدود،لوسألسائلماأسبابقوته؟فإنالجوابهوأنأحدأسبابقوته؛التعاونالجادبينحكوماته،الجوابهوأنأحدأسبابقوتهنظامفريقالعملالموحدبينبلدانالغرب،وأنأحدأسبابقوةالغربالعملالوحدويالمؤسساتي،أحدأسبابقوتهإدارةالوقت،وتنظيمالذاتقبلالغير،واحترامالقائدوالأخذبقراراتالمرجعيات.

فلاتوجدأدنىشكأنكلهذهالقيمالحضاريةوهذهالاستراتيجياتالتياكتسبوامنهاقوتهمالاقتصاديةوالدفاعية؛لاتوجدشكأنهامنالأصولالراسخةفيديننالإسلاميالحنيف،ممايلزمعليناالأخذبهالصالحديننناودنياناعلىمستوىالفردوالمجتمعوالدفاعيوالإقتصاديعلىحدسواء،رغمالتحدياتالجسامالتيتكمنفيتلكالمسيرةالطويلة.

وإنما أردت القول، أن أساس التعاون التي تجلب الوحدة ثم القوة والرخاء هي من أصل تراثنا، ونحن أولى بها كمسلمين لامتلاكنا قرآنا يُتلى، وسنة نبوية مطهـــرة تُطبق في حياتنا اليومية.

غير أن أعداء الأمة الإسلامية لما أدركوا أن ديننا يحثنا على التعاون والوحدة لنبقى أمة قوية، جعلوا من ضمن استراتيجياتهم التعاونية محاربة التراث الإسلامي بعد استفادتهم الكلية منها استفادة جذرية، فالتزموا بسياسة مقولتها (فرق تسود). فبهذه القاعدة ومثيلاتها فرقوا جمعنا، وشتتوا شملنا، واصطنعوا الحروب فيما بيننا لإضعافنا ولنهب ثرواتنا وانهاك قواتنا الإقتصادية والبنيانية، وتعمدوا على تهجير العقول النافذة إليها، فدخلنا في انقسام مؤلم، وفي ضعف يندى له الجبين.

ومن المؤكد أن الله تعالى قد حذرنا من ذلك المصير الذي آلت الامور إليه، وأمرنا بالوحدة وبالأخوة المتماسكة، والتعاون والالتزام بالإيمان والصبر ليأتينا نصره، فقال جل في علاه، {**وَاعْتَصِمُوا بِحَبْلِ اللَّهِ جَمِيعًا وَلَا تَفَرَّقُوا وَاذْكُرُوا نِعْمَتَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ كُنْتُمْ أَعْدَاءً فَأَلَّفَ بَيْنَ قُلُوبِكُمْ فَأَصْبَحْتُمْ بِنِعْمَتِهِ إِخْوَانًا وَكُنْتُمْ عَلَى شَفَا حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ فَأَنْقَذَكُمْ مِنْهَا كَذَلِكَ يُبَيِّنُ اللَّهُ لَكُمْ آيَاتِهِ لَعَلَّكُمْ تَهْتَدُونَ} (سورة آل عمران، آية 103.**

ثم قال عز من قائل في مقام آخر

{**وَأَطِيعُوا اللَّهَ وَرَسُولَهُ وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ} (سورة الأنفال آية 46)**

ويقول جل جلالـــه في آية ثالثة ما نصه:

{**وَلَا تَكُونُوا كَالَّذِينَ تَفَرَّقُوا وَاخْتَلَفُوا مِنْ بَعْدِ مَا جَاءَهُمُ الْبَيِّنَاتُ وَأُولَئِكَ لَهُمْ عَذَابٌ عَظِيمٌ} (سورة آل عمران آية 105).**

وبالفعـــل: فإن الأمة الإسلامية لما تخلت عن هذه التعليمات الإلهية الراسخة الواضحة الصارمة صارت منقسمة في نفسها بلا وحدة، عدو نفسها بلا هوادة، فقيرة بلا ثروة، ضعيفة بلا قوة، متشردة بلا مأوى، متحيرة منكمشة في ذاتها بلا قـــرارات.

فتكالبت عليها الأمم بعد أن كانت تمثل قوة تذيب الصعاب، ووحدة صلبة تكسر المعاندين، وترعب جبابرة الأرض والكون من المشرق إلى المغرب.

فلم يكن للمسلمين مثيل في الوحدة واليقظة والتعاون والقوة والسرعة في إغاثة المنكوب، والدفاع عن المظلوم، وذلك حينما كانوا يمتثلون بمقاصد أحاديث المصطفى عليه الصلاة والسلام، كما في مثل قوله:-

(مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادِّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ مَثَلُ الْجَسَدِ، إِذَا اشْتَكَى مِنْهُ عُضْوٌ تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهَرِ وَالْحُمَّى) (متفق عليه، من حديث النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ)

وكالذي فيقوله عليه الصلاة والسلام من حديث المنذر يعن أنس رضي الله عنه قال (الْمُؤْمِنُونَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ نَصَحَةٌ مُتَوَادُّونَ، وَإِنِ افْتَرَقَتْ مَنَازِلُهُمْ وَأَبْدَانُهُمْ، وَالْفَجَرَةُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ غَشَشَةٌ مُتَخَاذِلُونَ، وَإِنِ اجْتَمَعَتْ مَنَازِلُهُمْ وَأَبْدَانُهُمْ).

فمن منطلق الآيات الغابرة وهذه الأحاديث الصحيحة الصريحة التي منها تكتسب الوحدة الإسلامية مشروعيتها وفرضيتها فإننا معشر المسلمين لننعو دقوة مدوية مرعبة للأعداء، إلى بالعودة إلى الإيمان الحق، ننطلق من خلاله نحو التعاون الصادق البعيد عن الخضوع على لقوى المتسلطة، ننطلق من خلال ذلك الإيمان نحو الوحدة الصادقة التي تتوجها الأخوة الصادقة والتناصر والتعاضد كحال ذلك المؤمن ذات الجسد الواحد كما وصف النبي عليه الصلاة والسلام، ثم بذل الغالي والنفيس في سبيل نهوض أوطان المسلمين وشعوبها المظلومة المقهورة الغالبة على أمرها.

ولكننا نؤمن أن التحديات كبيرة وجسيمة.

التحدي كبير وجسيم؛ لأن العدو الغربي الغاشم اللدود استطاع بالغزو الفكري الممنهج أن يجعل المسلمين يستمعون إلى هذه الآيات الواضحة الدلالات، وتلك الأحاديث الصحيحة الآنفة كأنها أساطير يستحيل تطبيقها، ولا أبالغ إن قلت: بأن النصوص الإسلامية الداعية إلى الوحدة الآن، صارت منقوشة في قواميس المستحيلات في الساحة الإسلامية لدى المسلمين، لأن واقع حالهم اليوم يؤكد على ذلك أو توحي إلى ذلك.

وكيف لا!!! ونلاحظ أن معظم الطاقات الاقتصادية والثروة البشرية والدفاعية في العالم الإسلامي اليوم مسُخرة وتُستخدم ضد ما تبقى من بقية الباقية من جسد الأمة المتهالك، إلا ما نــدر.

فقَــلَّما تجد منيناديإلى التعاون والوحدة إسلامية في أي مجال رغم أهمية ذلك التعاون في المجال الدفاعي في الوقت الراهن، اللهم إلا القائمين على هذا المؤتمر الفتي (**ASSAM**) على هذه الأرض التي انطلقت منها إمبراطورية الوحدة الإسلامية العثمانية المباركة، ونتمنى لأهداف هذا المؤتمر

ر أن ترى النور بفضل الله تعالى ثم بإخلاص أهل هذا البلد الذين نسأل الله تعالى أن يزيدهم الأمن والأستقرار، ذلك النور الذي سيخرجنا جميعا من تلك الظلمات القاتمة التي تعيشها الأمة بسبب عزوف معظم أفرادها وبلدانها عن تعاليم ديننا الحنيف، التي هي تعاليم السلام والرحمة والقوة والوحدة والإنقاذ للبشرية جمعاء.
إن استراتيجية الغرب في محو قوة المسلمين والحيلولة دون اتحادهم وتعاونهم البيني، ومن ثم إبادتهم من على وجه الأرض، أمر مخطط سلفا وينفذ بحذافيرها، فانظر على سبيل المثال إلى الرئيس الأمريكي الأسبق، "ريتشارد نيكسون" حين كتب في مذكِّراته، تلك المقولة الشهيرة التي تعد جزءا لا يتجزأ عن تلك الأستراتيجيات الظالمة إذ قال: "ليس أمامنا بالنسبة للمسلمين إلاَّ أحد حلَّين:
الأول: تقتيلهم والقضاء عليهم. والثاني: تذويبهم في المجتمعات الأخرى المدنيَّة العلمانيَّة"[76].

إن المقولة عجيبة وغريبة، والأغرب أنها من أناس يدعون بحماية حقوق الإنسان، ولكن الأكثر إعجازا في المقولة هو أن الله تعالى حذرنا منها ومن قائليها ومنفذيها منذ أكثر من 14 قرنا وزيادة، باعتبارها من أخلاقيات سلف القائلين بها فقال عز من قائل:
{**إِنَّهُمْ إِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ يَرْجُمُوكُمْ أَوْ يُعِيدُوكُمْ فِي مِلَّتِهِمْ وَلَن تُفْلِحُوا إِذًا أَبَدًا**} (سورة الكهف آية 20).

وقال عز من قائل: {**لَا يَرْقُبُونَ فِي مُؤْمِنٍ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً وَأُولَٰئِكَ هُمُ الْمُعْتَدُونَ**} (سورة التوبة آية 10)
فلقد طبقوا مفاهيم هذه المقولات منذ القدم ولا يزالون يعلنون منهجهم ومنطقهم الذي يتكرر على ألسنة زعماء الغرب وأعداء الإسلام الذين لن يتغيَّروا عنه في خططهم وتعاملهم تجاه المسلمين، والهدف الرئيس وراء ذلك إطفاء نور الإسلام، كما قال سبحانه: {**يُرِيدُونَ لِيُطْفِئُوا نُورَ اللَّهِ بِأَفْوَاهِهِمْ وَاللَّهُ مُتِمُّ نُورِهِ وَلَوْ كَرِهَ الْكَافِرُونَ**} (سورة الصف آية 8).

ولأهمية الموضوع الذي نحن بصدده وهو الذي يتعلق بوحدة المسلمين وتعاونهم الدفاعي كان لابد من التطرق إلى نية الاخرين الدؤوبة منذ القدم في قتالنا وتذويبنا وإبادتنا حتى تنجلي خطورة الأمر للقاصي والداني. ولكي تتضح أهمية التعاون في الصناعات الدفاعية المشتركة الذي نحن بصدده.
فالمولى يكرر تحذيره لنا منهم فيقول وهو أصدق القائلين: {**كَيْفَ وَإِن يَظْهَرُوا عَلَيْكُمْ لَا يَرْقُبُوا فِيكُمْ إِلًّا وَلَا ذِمَّةً يُرْضُونَكُم بِأَفْوَاهِهِمْ وَتَأْبَىٰ قُلُوبُهُمْ وَأَكْثَرُهُمْ فَاسِقُونَ**} (سورة التوبة آية 8)

إن وقائع العالم اليوم تفسر هذه الآيات الكريمة بقوة وفي أكثر من مجال، وفي أكثر من جهة وجبهة قتالية بقيادة الغرب، على الأراضي الإسلامية المسلمة المستقلة.

نعم! لا تزال الكثير من الدول الغربيَّة على وجه الخصوص متمسِّكة بنظريَّة "مورغينثاو" و"هنري كيسنجر" والتي تقول: إنَّ المصالح لا تتحقَّق بمعزل عن القوَّة.
كما أنَّ "توماس ب.م. بارينت" المحلِّل العسكري الأمريكي واسع الاطِّلاع بشؤون مؤسسة الدفاع الأمريكيَّة يقول: (إنَّ الدور الأمريكي الجديد ليس نشر المبادئ الديموقراطيَّة وقيمة حقوق الإنسان فقط، بل الأهم هو نشر العولمة الرأسماليَّة وفرضها بقوَّة السلاح في مختلف أرجاء العالم، إذا اقتضى الأمر ذلك)[77].

ومن الأقوال الصادمة المخيفة الصادرة من بعض متبني هذه الأفكار هي تلك الكلمة التي قالها أحد الأمريكان لمهاجر من المسلمين، حين أخبره المسلم قائلا: "بأنَّه هاجر وعمل في أمريكا وبقي متمسِّكاً بدينه؛ فقال له الأمريكي: (نحن لا يهمُّنا أن تكون أمريكيا أنت- متدينا أو غير متدين، بل استقدمناك إلى أمريكا من أجل أنَّنا نريد أولادك في المستقبل لنفعل بهم ما نشاء)"[78].

وبهذا المنطق صدر العديد من الدراسات الأمريكيَّة التي تحاول تسليط الضوء على أهميَّة غزو الأفكار والعقول لمسلمي البلاد الإسلاميَّة؛ لفرض الهيمنة والأيديولوجيَّة الغربيَّة على الساحة الإسلاميَّة في المدى القريب والبعيد.

إنَّما الأهميَّة بمكان أن نعلم بأنَّ أعداء المسلمين زعماء وقادة وخبراء فكر وتخطيط لديهم رؤية واضحة، واستراتيجيَّة ثابتة تجاه الإسلام، ونصوص القرآن خير شاهد على ما أشرنا إليه، إذ يقول المولى سبحانه وتعالى:-

---

[76] مذكرات ريتشارد نيكسون.
[77] انظره في كتابه:
(خريطة البنتاغون الجديدة الحرب والسلام في القرن الواحد والعشرين) وقد نشر الكتاب مترجماً إلى اللغة العربيَّة في جريدة البيان الإماراتيَّة، وفي شبكة الأحرار الفكريَّة على الإنترنت.
[78] كتاب ملامح المستقبل للدكتور محمد بن حامد الأحمري، ص 191. بتصرف يسير.

{**إِنَّهُمْيَكِيدُونَكَيْدًا**} (سورةالطارقآية15)ويقولأيضاً: {**وَيَمْكُرُونَوَيَمْكُرُاللَّهُوَاللَّهُخَيْرُالْمَاكِرِينَ**}(سورةالأنفالآية30)،إلىغيرذلكمنا لآياتالموضِّحةلخطرأعداءالإسلامضدَّالمجتمعاتالإسلاميَّة،بلوضدكلمايقومبهالمجتمعالمسلمللنهوضبذاتهوبقيمهالمثلى.

نعم! لانقوليأنَّالخللكلَّهفيالكفَّارفحسب،بلفينامافينامنالتقصيروالخللالكبيركماأسلفنامنالبيان،ومنذلكضعفالعقيدة،وقصورال همَّة،ودونيَّةالإرادةلتغييرمافيالنفوسوالواقعالمزريمنأوهاقومظاهرالضعف،وضعفالتدين،وانفكاكالوحدة،إلىغيرذلكمنالتقصيرالك بير.

بيدأنّيموقنتماماًبأنَّأعداءالمسلمينلديهممنالمكروالكيدالشيءالكثير،أضفإلىذلكضغوطهمالسياسيةوالاقتصاديَّةالتيمارسو هاعلىمنكانتلهنيَّةفيإصلاحالمجتمعاتالعربيَّةوالإسلاميَّة؛كيفوقدأخبرنااللهتعالىبقوله: {**مَايَوَدُّالَّذِينَكَفَرُوامِنْأَهْلِالْكِتَابِوَلَاالْمُشْرِكِينَأَنْيُ نَزَّلَعَلَيْكُمْمِنْخَيْرٍمِنْرَبِّكُمْ**}(سورةالبقرةآية105)

وقولهتعالى: {**وَلَنْتَرْضَىعَنْكَالْيَهُودُوَلَاالنَّصَارَىحَتَّىتَتَّبِعَمِلَّتَهُمْ**} (سورةالبقرةآية120) وقولهتعالى: {وَدَّكَثِيرٌ**مِنْأَهْلِالْكِتَابِلَوْيَرُدُّونَكُمْمِنْبَعْدِإِيمَانِكُمْكُفَّارًاحَسَدًامِنْعِنْدِأَنْفُسِهِمْمِنْبَعْدِمَاتَبَيَّنَلَهُمُالْحَقُّ**} (سورةالبقرةآية109).

وقولهتعالى: {**وَلَايَزَالُونَيُقَاتِلُونَكُمْحَتَّىيَرُدُّوكُمْعَنْدِينِكُمْإِنِاسْتَطَاعُوا**} (سورةالبقرةآية217.

فمنمقاصدهذهالآياتالواضحةالدلالاتتنجليأسسأهميةالدفاعالمشترك،لأننانعرفنامنخلالكلاماللهتعالىمنهمأعداؤناالمتحدو ن،ومعرفةالعدوجزءمنالإنتصار،يقول(صنتسو):"إنمنيعرفالعدوويعرفنفسهسوفتمتدحياتهليخوضمائةاشتباك،وإنمنلايعرفالعدو ولكنهيعرفنفسهقدينتصرأحياناًوينهزمأحياناًأخرى.أمَّامنلايعرفنفسهولاعدوَّهفإنَّهسيُمنىبالهزيمةدائماًفيكلاشتباك"79[79].

ولاريبأنَّمنصفاتالمسلمالواعي؛أنَّهيعيشعصره،ويعرفمكايدأعدائه،وسبلالمجرمينللإطاحةبهذاالدين،وتمزيقوحدةالصفا لإيماني،منمنطلققولهتعالى: {**وَكَذَٰلِكَنُفَصِّلُالْآيَاتِوَلِتَسْتَبِينَسَبِيلُالْمُجْرِمِينَ**} (سورةالأنعامآية55) وقوله: {**لِيَهْلِكَمَنْهَلَكَعَنْبَيِّنَةٍوَيَحْيَىٰمَنْحَيَّعَنْبَيِّنَةٍوَإِنَّاللَّهَلَسَمِيعٌعَلِيمٌ**} (سورةالأنفالآية42)

فخلاصةالقولهناهو:

أناتباععدوالمسلمينسياسةالكيلبمكيالينعلىالساحةالإسلامية،جعلعُصرَيْيالتعاونوالوحدةمفقودينبينمجتمعاتالأمةالإسلامية ،وحلمحلذلكعنصريالتنافسوالتنافر،وقدأدىذانكالتنافسوالتناحرإلىفقدانعنصرالإنتاجالدفاعيالمشتركالموحدبينأفرادالأمةالإسلاميةل مواجهةالتحدياتالصعبةالتيتحيطبها،بلإنذلكالإنقسامسببتفيعدمالقدرةعلىإيجادحلولمستدامةفيأبسطالأمور،مثل:(محاربةالجوعوا لمرض)رغمامتلاكالمسلمينأكثرمنثُلثُيْثرةالكون.

فالتعاونفيالصناعاتالدفاعيةوإيجادقواعددفاعيةمشتركة،والعملعلىتوفيرالعلاجوالإكتفاءالذاتيمنالطعام،كلذلكوتلكمنالأم ورالتيأمراللهتعالىبها،لانهاإذااجتمعتفيالأمةفإنهاتشكلقوةضاربةوسلاحافتاكالايسهانبهمافيالمدىالقريبوالبعيد،بلوإلىأنيرثاللهتعالىا لأرضومنعليها.

فقدأمراللهالمسلمينإلىالسعيلإيجادتلكالقوةالحديديةبكلالإمكانياتالمتاحةفيالقرآنالكريم،ومنالمعلومأنكلأمرإلهيوردفيالقر آنالكريمفإنذلكيقتضيالوجوبوالتطبيقالفوري.

فقدقالتعالىفيآيةقويةجازمة: {**وَأَعِدُّوالَهُمْمَااسْتَطَعْتُمْمِنْقُوَّةٍوَمِنْرِبَاطِالْخَيْلِتُرْهِبُونَبِهِعَدُوَّاللَّهِوَعَدُوَّكُمْوَآخَرِينَمِنْدُونِهِمْلَاتَ عْلَمُونَهُمُاللَّهُيَعْلَمُهُمْ...**} (سورةالأنفالآية60).

فمنمنطلقمقاصدهذهالآيةالكريمةوجبعلىالمسلمينتهيئةأرضيةمناسبةووضعآلياتجادةنحوالوحدةفيالصاناعاتالدفاعيةالت يمنخلالهايمكنتوحيدالأمةلتستقلبحريتهاوبقراراتهاوإدارةغذائهاودوائها،بعدأنتستعيدثرواتهاالمنهوبة،ومكانتهاالمفقودةبينالامم،و منثمتحددمصيرهابنفسهاوفقالتعاليمالكتابوالسنةالمطهرة.

فتلكمالآلياتوالأرضيةهيالتيسأحاولتسليطالضوءعليهافيالمبحثالقادمآنفابغذناللهتعالى،فإليهناك.

---

[79] الإمبراطوريَّةبعداحتلالالعراقدراساتوأبحاثمترجمةبالعربيَّة

__***_***_***_***

المبحث الثاني:

ضرورة إيجاد أرضية ملائمة للتعاون في الصناعات الدفاعية.

كما أسلفنا من القول في الإيضاح في مقدمة هـذه الورقة فإننا نعيد القول لها هنا؛ بأن العمل الفردي لا يثمر إلا أعمالاً محدودة لا تشمل منافعها الأمة عامة، لكن النتائج العملاقة الخالدة تحتاج إلى عمل جماعي، أرأيت إلى صدر الإسلام كيف انتشرت رايات هذا الدين إلى المشارق والأرض ومغاربها بفضل العمل الجماعي، بفضل الصحابة الكرام الذين رباهم سيد الأنام، أما التفرق، والتنافس، والتناحر، وتراشق التهم، والعزوف عن القيم وتعاليم الإسلام التي تدعونا إلى الوحدة القائمة على التعاون البناء، هذا وذاك وتلك هي المسؤولة عن ضعف المجتمع الإسلامي كما أسلفنا من القول في الإيضاح، حيث ذكرنا ضمن ما ذكرنا قوله سبحانه وتعالى حين ما أحثنا على البعد عن النزاع بيننا وبين الداخليين أهل القبلة الواحدة، فقال تعالى: {**وَلَا تَنَازَعُوا فَتَفْشَلُوا وَتَذْهَبَ رِيحُكُمْ وَاصْبِرُوا إِنَّ اللَّهَ مَعَ الصَّابِرِينَ**} (سورة الأنفال الآية 46)

ومن هذا المنطلق يلزمنا الآتي:

أولا: إيجاد أرضية ملائمة تساعدنا على التأليف بين القلوب، ووحدة الكلمة،

ثانيا: -توحيد الهدف والارادة والوسائل الموصلة إلى الغايات المرجوة.

ولا يتأتى ذلك أو يتحقق إلا من خلال مقترحات صالحة للتطبيق، وآراء قابلة للتداول، وقرارات قابلة للتنفيذ.

فمن تلك المقترحات والآراء (على سبيـــل المثال لا الحصر) ما يلي:

أولا: أولوية نشر ثقافة السلام وغرسها في نفوس الجيل الحالي والقادم من أبناء الأمة، ذلك لأن أكثر الأشياء التي يعتمد عليها العدو لوضع العراقيل أمام المسلمين للحيلولة دون التمكن من القيام بالصناعات الدفاعية المشتركة هو التخويف من نشر المسلمين وارهابهم وعشقهم للدماء، وهلم جرا.

فمن أجل إزالة تلك العقبة الرئيسية هو الإلتزام بمنهج السلم ونشرها وإلزام أبناء الأمة به (أي السلام) والبعد عن البدء في الإعتداء على الآخرين، يجب إشعار الآخر أن كمسالم لا تريد من صناعتك للسلاح إلا للدفاع عن النفس والمال الخاص والعام، وحماية العدالة، وصَــوْن العِرْض والأرض، فبنشر ثقافة السلام في النفوس وتطبيقها في الأرض الواقع فقط يمكننا تحقيق جميع أهدافنا في هذا المجال الذي نحن بصدده وذلك ما سيجبر العدو على وضعنا في الحسبان.

وفي ذلك يقول الله تبارك وتعالى: {**يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا ادْخُلُوا فِي السِّلْمِ كَافَّةً وَلَا تَتَّبِعُوا خُطُوَاتِ الشَّيْطَانِ إِنَّهُ لَكُمْ عَدُوٌّ مُبِينٌ**} (سورة البقرة آية 208).

وقال جل في علاه: -

{**وَقَاتِلُوا فِي سَبِيلِ اللَّهِ الَّذِينَ يُقَاتِلُونَكُمْ وَلَا تَعْتَدُوا إِنَّ اللَّهَ لَا يُحِبُّ الْمُعْتَدِينَ**} **(سورة البقرة آية 190)** ويقول الله تبارك وتعالى في سورة الأنفال {**وَإِنْ جَنَحُوا لِلسَّلْمِ فَاجْنَحْ لَهَا وَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ إِنَّهُ هُوَ السَّمِيعُ الْعَلِيمُ**} **(آية 61).**

فيجب إعادة تأصيل هذه المفاهيم في نفوس المسلمين، فحينئذ يمكن للمسلمين أن يجدوا أرضية ملائمة لصناعة الدفاعات شاملة موحدة مشتركة دون قيود يضعها العدو، وبدون أن يجد العدو مبررات للعرقلة.

ثانيا:-

نشر القيم المثلى للإسلام، والتأكيد على أن الأعداء رغم اتحادهم وقوتهم الكبيرة فإنهم أضعف مما يتصور، فمهما فعلوا فلن يكونوا اكثر قوة من المسلمين حين يتحدون تحت راية الاسلام، لان اجتماعهم واتحادهم دنيوي مصلحي مادي بحت، سرعان ما يتفكك عند تعارض المصالح في أية لحظة، فهي قوة ظاهرة وفي باطنها ضعف خفي، قال تعالى: {**لَا يُقَاتِلُونَكُمْ جَمِيعًا إِلَّا فِي قُرًى مُحَصَّنَةٍ أَوْ مِنْ وَرَاءِ جُدُرٍ بَأْسُهُمْ بَيْنَهُمْ شَدِيدٌ تَحْسَبُهُمْ جَمِيعًا وَقُلُوبُهُمْ شَتَّى ذَلِكَ بِأَنَّهُمْ قَوْمٌ لَا يَعْقِلُونَ**} (سورة الحشر الآية: 14).

فقوتهم قوة لا تــدوم ولا تبقى، واتحاد هــم زائل لا محالة، ولقد أكد المولى على ذلك فيقول سبحانه {**...وَمِنَ الَّذِينَ قَالُوا إِنَّا نَصَارَى أَخَذْنَا مِيثَاقَهُمْ فَنَسُوا حَظًّا مِمَّا ذُكِّرُوا بِهِ فَأَغْرَيْنَا بَيْنَهُمُ الْعَدَاوَةَ وَالْبَغْضَاءَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ**} (سورة المــائدة آية 14).

ثالثا: إنشاءمراكزصناعيةدفاعيةمستقلةوعاليةالتقنية،للتعليمالمبكرلهذاالتوجهلأبناءالدولالتيترغبفيالمشاركةفيالوحدةال صناعيةالدفاعيةالإسلاميـــة.

رابعا:-

أولويةإيجادطرقللمواردالبشريةوتنميتهاوتدريبهاوتأهيلهاباهتمامخاص،واتخاذكلالإجراءاتاللازمةلتسهيلتنقلالكفاءاتالعسكريةوا لمدنيةالمؤهلةالعاملةبالقواتالمسلحةفيدولالأعضاءالموحدةالمتعاونة،وإيجادبيئةعملمخابراتيمشتركةتضمنالسلامةوالإنجازالآم ن.

خامسا:-

إنشاءشبكةاتصالاتعسكريةمؤمَّنةومتطورةبينالقواتالمسلحةبدولالأعضاء،وذلكسعياًإلىرفعالقدراتالجماعيةلأنظمةالقيادةوالسيطر ةوتبادلالمعلوماتفيمابينها.معإيجادمصانعذاتكفائةعاليةللتصنيعبسريةعالية.

سادسا:- القيـــامبتدريباتدوريةمشتركةبينالقواتالمسلحةفيدولالأعضاءبالأسلحةالتييتمصناعتهابالمختلفالاصنافالعسكرية.

فهذهالبنودالمقترحةماهيإلاجهدمقلمنيلإضافةألىالمقترحاتالتيسيتمطرحهاخلالهذاالمؤتمر،وإذاماتمتقييمهاجيدواستغلالـ هااستغلالاحسنافتعطينتائجمريحةملموسةتنصبفيمصلحةالأهدافالعلياالتيأجلهاتمعقدهذاالمؤتمرفيالسابقوالحاضر،ولسوفيعقدكذلك فيالمستقبل،فطالماوجدحرصللوحدةفالوحدةقادمةلامحالةبفضلاللهتعالىأولاوآخرا،ثمبصدقالنواياوالإرادةوالحزممعالمزيدمناليق ظة.

واللهنسألأنيكللسائرالجهودبنجاحفيكلالأصعدة،وأنيوحدكلمةالمسلمينأينماوجدواعلىوجهكرةالأرضية،بوجودهوكرمه سبحانهوتعالى.

ربناافتحبينناوبينقومنابالحقوأنتخيرالفاتحين،والحمدللهربالعالمين،وصلاللهموباركعلىسيدنامحمدوآلهوصحبهأجمعين.

الخاتمـــة

الملخصالعاملنتائجالبحث.

لقدعلمنامنخلالهذهالدراسةالقصيرةبعضالنتائجالآتيةسردهاوهـــي:

1. أنالتحدياتالتيتواجهوحدةالأمةفيمجالالصناعاتالدفاعيةكبيرةومتنوعة،فلكينتمكنمنمواجهتهايتطلبمناسرعةالعودةإلىالقيم والتعاليمالإسلاميةالراسخةفيكتاباللهتعالى،فمامنحلينفعالمسلمينويكونثابتافيالمدىالقريبوالبعيدإلابالعودةإلىالقرآنالكريم، والإعترافبدستوريةالقرآنللمسلمين.

2. أنهمامنوسيلةلمواجهةالتحدياتالحادةغيرالتعاونالجادوالصادق،تحتمظلةقولهتعالى: {**وَتَعَاوَنُواعَلَىالْبِرِّوَالتَّقْوَىوَلَاتَعَاوَنُواعَلَىالْإِثْمِوَالْعُدْوَانِوَاتَّقُوااللَّهَإِنَّاللَّهَشَدِيدُالْعِقَابِ**} **(سورةالمائدة،آية2).**

3. ينبغيالإبتعادعنأيةأيدلوجياتتحملطابعمصالحالشخصيةلاتوحدالأمةولاتنشرثقافةالسلاموالتعاونالمشتركبيناجيالالأمةالا سلامية.

4. علمناأنالتفرقةمصدرهيضعناومعاناتنا،طبقالمخالفتناوصاياالقرءانالكريموالسنةالنبويةالمطهرةفيمجالالوحدةوالتعاون، والتيمنهاحديثالمصطفىحينماقال:-
"**الْجَمَاعَةُرَحْمَةٌوَالْفُرْقَةُعَذَابٌ**"(الحديثأخرجهالإمامأحمدوالطبرانيعنالنعمانبنبشير).

5. توصلناإلىهذاالبحثإلىأنهمنالضروريجــداوبالحاحوضعآلياتجادةوإيجادأرضيةمناسبةوملائمةلمواجهةالتحديات،ومنثما لإنطلاقنحوصناعاتدفاعيةتعاونيةتسهمفيوحدةالأمةالإسلاميةتحتمظلةالإسلام.

_****_*****

التوصيـــات.

أولا:نوصيبضرورةأخذالمقترحاتالواردةمنالمباحثينفيهذاالمؤتمرمحلالإهتماموالدراسةوالتقييم.

ثانيا:-
نوصيبضرورةالخروجمنهذاالمؤتمرببيانقوييفتحبابالأملللأفرادالأمةالإسلاميةعلىأنالسلاموحقنالدماءقادمبإذناللهتعالى.

ثالثا:-نوصيبضرورةوضعخططآنيةوعاجلةفيمواجهةخطرالإرهاببالدوليوالإقليميالذيصارقضيةعالمية. علىأنتكونتلكالخططبصيغةإسلاميةتوضحضمنيامفهومالإرهاب،وأنتكونالمواجهةبأسلوبإسلاميوليسغربي،وقديعتبرذلكنقطةانط لاقةنحوالوحدةالإسلاميةفيحمايةالعالمونشرالسلاموالأمان.

الخلاصة:أنهبالتحالفوالتعاونتحققالأمةالإسلاميةالمستحيلات،وتحقندماءأعدادمنأبناءالأمة.
فلماذالسنانحنالمثلالأعلىللناس،بينمانجددعددمنالدولكبيرقومياتمختلفة،لغاتمختلفة،آمالمختلفةمعتقداتمختلفةومتباعدة،آ لاممختلفة،حروبقديمةوأحقاددفينة،ومعذلكحكّمواعقولهمفجعلواأنفسهمدولةواحدة،أيدولةبأوربافيالشمال،ينتقلشعوبهاإلىدولةأخرد مندونحدودإطلاقاً،ولالافتة،قدتتمنىأنتجدلافتةأنهناألمانيا،وهنافرنسا،أبداً،أورباكلهادولةواحدة،عملةواحدة،مجتمعواحد،وبينهمح روبقديمةوثأر،ونزاعات،ولغات،وتاريخمختلف،والأمةالإسلاميةإلهأتباعهاواحد،ونبيناواحد،وكتابناواحد،وآلامناوآمالناواحدة، ونحننعدثلاثاًوسبعيندولةفأكثر،والانتقالمندولةإلىدولةيحتاجثلاثساعاتأوأربعساعاتمعالوثائق،معالتأشيرات،معالتحقيقات،الغربأر ادناأننكونمتفرقين،بلإنالطغاةفيالأرضتعدورقةالتفرقةهيالورقةالوحيدةالرابحةالأولىالتيبأيديهم،وهيالتيجعلتهممتفوقين،والدليل:{إِ **نَّفِرْعَوْنَعَلَافِيالْأَرْضِوَجَعَلَأَهْلَهَاشِيَعًايَسْتَضْعِفطَائِفَةًمِّنْهُمْيُذَبِّحُأَبْنَاءهُمْوَيَسْتَحْيِينِسَاءهُمْإِنَّهُكَانَمِنَالْمُفْسِدِينَ**}(سورةالقصصآية:4)
.

وتوازن القوى في العالم الإسلامي القواعد العسكرية
القواعدالعسكريةوتوازنالقوىفيالعالمالإسلامي

سحر زكي قابل

سحــــــــــــــرزكـــــــــــــــي

ديسمبر2019

المحتويــــــــــــات

مقدمــــــــــة

منذأنانتصرتالولاياتالمتحدةالأمريكيةفيالحربالعالميةالثانية،أصبحالصراعبينالقطبين:أمريكاوالاتحادالسوفيتيسباقتسليحوحرباردةبينهماولكنساخنةجدافيالعالمالإسلامي،الذيكانمحتلامندولأوروباوتوارثتهالولاياتالمتحدة،والهدفمزيدمنالتقسيملدولالعالمالإسلامي.

ونتجعنذلكالحروبالمتتاليةبينالعربوالكيانالصهيونيالمحتللفلسطين،الحرببينالعراقوإيرانوغيرهامنالحروبفيالمنطقة،تقسيمالسودانإلشمالوجنوب،الصراعالذيلمينتهحتىالآنبينالهندوباكستانعلىإقليمكشمير ،حيثقامتالهندمؤخرابضمهبالقوة،وهذامخالفلقراراتالأممالمتحدة،التيدعتإلىإجراءاستفتاءلإقامةدولةمستقلةلسكانالإقليمذوالأغلبيةالمسلمةأوالانضمامإلىباكستان.

وبعدالغزوالسوفيتيلأفغانستان،انتهتالحرببهزيمةالاتحادالسوفيتيوانهياره.وأصبحتأمريكاتقودالعالموحدها،حيثاحتلتأفغانستانوالعراقوقسمتالسودانعنطريقالقواعدالعسكريةالتيأنشأتهاحولالعالم:

- قواعدعسكريةفيدولوسطآسيالمنعروسيامنإعادةسيطرتهاعلىتلكالدولوالتيقامتمنخلالهاباحتلالأفغانستان
- قواعدعسكريةبحريةوجويةفيالبحرالأحمروالمتوسطوالخليجالعربيللتحكمفيخطوطالملاحةالأهمفيالعالم
- قواعدعسكريةأخرىفيمعظمالدولالعربيةمنهاقطروالبحرينوالإماراتوالسعوديةوعمانوجيبوتي

كيفيمكنعملتوازنقوىفيالمنطقةالعربيةفيوجودكلهذهالقواعدالعسكريةالأجنبيةفيمقابلبعضالقواعدالعسكريةالتركيةالمتواجدةفيبعضالدول،والتييعترضعليهابعضالحكامالعرببحجةأنهاتمثللهماحتلالاعثمانياجديداكمايروجونفيإعلامهمرغمعدماعتراضهمعلىالقواعدالعسكريةالأمريكيةوالروسيةوالصينيةوالفرنسيةفيدولناالعربية.

ولمنعالحربضدالمسلمينوتحقيقالتوازنالمطلوبهلتستطيعتركيابالتعاونمعبعضالدولالإسلاميةالأخرىمثلماليزياوإندونيسيا وباكستانإنشاءقواعدعسكريةفيمناطقأخرىخاصةمعمانراهمنقتلواعتقالوتهجيرللمسلمينفيبورماوتركستانالشرقيةوكشميروالعراق وسورياواليمنوليبياوالسودانوغيرها

وهلتسعىالدولالإسلاميةلتحقيقهذاالتوازنفيالقوىالآنلمنعحربتوشكأنتقعبيندولتيننوويتينهماالهندوباكستان؟

الحربالعالميةالثانية

تدورالكرةالأرضيةحولالشمسوحولمحورهاويدورالإنسانبدورهساعياإلىالرزقواكتشافالعالمالذييعيشفيه،وهكذاانتقالنا سمنشرقالأرضإلىغربهاومنشمالهاإلىجنوبهاحتىإذانظرتإلىخريطةالعالمتجدهاخريطةمتحركة،فحيثتكونالقوةتكونالسيطرةعلىالأر ض.

نتائجالحربالعالميةالأولى

انتهتالحربالعالميةالأولى (1914-1918)بهزيمةالإمبراطوريةالعثمانيةوتفكيكهاوكذلكالحالبالنسبةللإمبراطوريةالنمساويةوالمجريةكماأُجبرتألمانياعلىتفكيكجيشها والتنازلعن15%منأرضهالصالحفرنسا،وفيأسبانيا1936بدأتحربأهليةاستمرتثلاثسنواتبينالحكومةالمدعومةمنالاتحادالسوفيتيوا لجبهةالوطنيةالمدعومةمنايطالياوألمانيا،كماتمإنشاءدولةبولنداكدولةجديدة.

وفيعام1937استمرتاليابانفيسياستهاالتوسعيةواحتلتجزءمنالصينباستخدامأسلحةبيولوجيةوكيميائيةكمابدأتألمانيافيضما لنمساوتشيكوسلفاكيابمساعدةالحزبالنازي،وفيعام1939قامالإتحادالسوفيتيبتوقيعمعاهدةمعألمانيالتقسيمشمالوشرقأوروباعنطر يقغزوبولندامماأدىإلىإعلانفرنساوايطالياالحربعلىألمانياوبدأتالحربالعالميةالثانية.

الحربالعالميةالثانية

فيبدايةالحربكانتهناكهيمنةألمانيةحيثقامالإتحادالسوفيتيبالهجومعلىفنلندافيفصلالشتاءبهدفتأمينمدينةلينينجرادوحصلعلى 10%منأراضيفنلندا،مماجعلانجلتراوفرنسايقرراقطعالخطالاستراتيجيالذييغذيالصناعةالعسكريةالألمانيةفقامتألمانيابغزوالدنما ركوالنرويجلضمانمدهابالحديد،ثمقامتبغزولكسمبورجوهولنداوبلجيكاثمتقدمتفياتجاهباريسفقامتفرنسابتوقيعهدنةمعألمانيا،وهكذا تكونألمانياقدسيطرتعلىالمستعمراتالفرنسيةفيأفريقيا.

ووفقاللاتفاقياتالموقعةمعألمانياسيطرالإتحادالسوفيتيعلىدولالبلطيقوجزءمنرومانيافقامتألمانيابتكوينتحالفدولالمحوروه يألمانياوإيطالياواليابان،وفشلتألمانيافيغزوبريطانيالتياستضافتالحكوماتالمقاومةللبلادالمحتلةكمااستضافتشارلديجولالذيأسسحر كةمقاومةضدالاحتلالالنازياسمهافرنساالحرةواتخذبرازافيلعاصمةلها،كماانضمتالمجروروماتياوبلغارياالقواتالمحوروتكونتمقاو مةشعبيةفيدولأوروباضدالاحتلالالنازيوقامتبعملياتتجسسوتخريبضدالاحتلال.

تغيرالتحالفات

في22يونيه1941هجمالألمانبشكلمفاجئعلىالإتحادالسوفيتيفيأكبرعمليةعسكريةفيالتاريخماجعلالإتحادالسوفيتيينضمللا حلفاءكماقررتفنلنداالانضماملحربلمحاولةاسترجاعأراضيهاالتياحتلهاالإتحادالسوفيتي.

سيطرالحلفاءعلىإيرانلفتحطريقلتمويلومساندةالإتحادالسوفيتيالذيقامبنقلمصانعهإلىالشرقبعيداعنجبهةالقتاللإنتاجالأسلح ةالتييحتاجإليهافيالمعاركالدائرة،وقدوصلالجنودالألمانإلىلينينجرادوحاصروالمدينةلمدةعامينونصفووقفواباالقربمنموسكوحيثمر عليهمشتاءقارصونتيجةالحصارقتلحواليمليونإنساننتيجةمذابحالحزبالنازيضدالروسواليهود.

وفيالمحيطالهاديقامتاليابانبغزوالمستعمرةالفرنسيةفيالهندالصينيةفقامتأمريكابفرضحظرعلىتجارةالبترولوالصلبالياباذ يةفردتاليابانبالهجومالمفاجئعلىميناءبيرلهاربرفيهاوايالذيأدىإلىتدميرجزءكبيرمنالأسطولالبحريالأمريكيمماجعلأمريكاتدخلالحرب رسميابجانبالحلفاء،وكانتنقطةتحولفيمسارالحرب.

فيعام1941قامتاليابانبغزوالفلبينالتيكانتمقرالأسطولالبحريالأمريكيفيآسياوواصلتغزوالمستعمراتالأوروبيةفيالمحيطال هاديفقامتأمريكابالتركيزفيتلكالجبهةلمواجهةاليابانثمقامتبتمويلالإتحادالسوفيتيلمساندتهضدالهجومالألماني.

قامهتلر ببناء الجدار الأطلسيخو فامنحر بمعبر يطانياو أمر يكاو هو عبارة عنتحصينا تعسكر يةممتدةبطو لالسو احلالأور وبية علىالمحيطالأطلسي،لكنالحلفاءنز لو افيالمغر بو الجز ائر و أصبحتليبياالمستعمر ةالإيطاليةمحاصر ةمندو لالحلفاءشر قاو غر باثمقر رتأ لمانياالسيطر ةعلىكلأر ضفر نسا،و بدأالسو فيتهجو مامضادا.

سيطر الحلفاءعلىأفر يقيابالكاملبالإضافةإلىصقليةحيثانهار تإيطالياقامتالقو اتالألمانيةبغز و ها،و فيعام1944تقدمالإتحادال سو فيتيبسر عةفياتجاهالغر بو أجبر القو اتالألمانيةعلىالتر اجعكمانز لالحلفاءفينو ر مانديفيفر نساو تقدمو افياتجاهبار يسو حرر و هامنالأل مان،و قدأعلنالحلفاءإنشاءمنظمةالأممالمتحدةو أنالدو لالتيستعلنالحر بعلىألمانياو اليابانسيتمقبو لهافيمؤ تمر التأسيس

في30أبريل1945انتحر هتلر قبلو صو لالسو فيتو بعدذلكبثمانيةأيامإستسلمتألمانيا،و قامالسو فيتبتحر ير منشو ر ياالتيكانتجز ءمنالصين،كماسيطر و اعلىالجزر الكورية،و قامتأمر يكابتفجير قنبلتيننو و يتينفيهير و شيماو ناجاز اكيو انتهتبذلكالحر بالعالميةالثانيةالت يأدتإلىقتل60مليو نإنسانكماقسمتأر ضألمانياو النمساعلىالمنتصر ينفيالحر بأمر يكاو الإتحادالسو فيتي،و خر جتكلمنفر نساو بر يطانيامنا لحر بمدمر تين،و لمتنتهتبعاتتلكالحر بحتىالآن.

نتائجالحر بالعالميةالثانية

●استمر تالحر بستسنو اتانتصر تألمانيافيبدايتهاانتصار اكبير احتىو صلتإلىموسكو و احتلتفر نساثمتغير تالتحالفاتفتغير تنتائجالحر ب

●سر عةتغير الإتفاقياتففيعام1939تحالفالإتحادالسو فيتيمعألمانيالتقسيمشمالو شر قأور و بابينهما،و فيعام1941قامتألمانيابالهجو معل ىالإتحادالسو فيتي.

●تغير تالجغر افياتغير اكبير افقدتمتقسيمالقار ةالأور بيةإلىكتلتين،الكتلةالشر قيةالمو اليةللاتحادالسو فيتي،و الكتلةالغر بيةالمو اليةللو لا ياتالمتحدة،و مثلتتلكالكتلتينمناطقصر اعفيفتر ةالحر بالبار دة،و لميقتصر الصر اعفيأور و بابلامتدليشملدو لاأخر ىكثير ةمنالعالم.

●تمتجر بةالسلاحالنو و يلأو لمر ةبإلقاءأو لقنبلتيننو و يتينعلىهير و شيماو ناجاز اكيماأدىإلىتدمير المدينتين.

●عندمانجحالإتحادالسو فيتيفيتصنيعالقنبلةالنو و يةفيعام1949أحدثتو از ناعسكر يابينهو بينالو لاياتالمتحدة

الحـــــــــربالبـــــــــــــــاردة

تقاسمتالدو لتانالمنتصر تانالعالمو انتقلتمعظمالمستعمر اتالأور و بيةإلىأمر يكاور و سيامعاستخدامأمر يكالدو لأور و بابإعتبار هاأكثر خبر ةبو ضعالمستعمر اتالإجتماعيو الإقتصاديو العسكر يو الأمنيو القو ىالمجتمعيةالمؤ ثر ةفيتلكالدو ل،و قدشاهدناذلكفيكلمندو لأ ور و باو آسياو أفر يقيا.

لكيتتمكنمنالسيطر ةعلىشعبيجبأنتجعلهيعيشفيصر اعاتدائمة،و تختلفالصر اعاتبإختلافظر و فكلدو لةو التر كيبةالسكانيةلكلش عب،فقامتالدو لالأور و بيةبتقسيمالشعو بفيمستعمر اتهاعر قياو دينياو أشعلتر و حالمنافسةو العداو ةبينالأديانو الأعر اقالمختلفةمماأدىإلىح ر و بأهليةفيمابينها،و كانتالأممالمتحدةالتيتسيطر عليهاأمر يكاهيمنتدير تلكالحر و بعنطر يققو اتحفظالسلام،كذلكالمنافسةبينالمعسكر ال شيو عيو الر أسماليو الغز و الفكر يالذيغز امستعمر اتالدو لالكبر ىمثلصر اعاآخر ،و أدىذلكإلىرو اجالسلاحالأمر يكيو الر و سيو يذكر ناذلكب حر بالأو سو الخز ر جالتيأشعلهااليهو دلبيعالسلاحللطر فين

فيأفر يقيـــــــــــا

فيعام1948كانتهناكحر ببينالعر بو اليهو دالذينطر دتهمأور و باو أمر يكاو استقبلتهمدو لةالخلافةالعثمانيةفتآمر و اعليهاليشعل و احر بافيالمنطقةالعر بيةبدأتفيفلسطينحيثتمتقسيمفلسطينبينالعر بو اليهو دبدعمالأممالمتحدةثمتحالفتفر نساو إنجلتر امعاليهو دفيعام 1956للسيطر ةعلىقناةالسو يسو احتلالسيناء،فأو قفتأمر يكاالحر ببشر طالسماحلليهو دبحر يةالملاحةفيالبحر الأحمر ماجعلكلالدو لالأف ر يقيةمستباحةمنقبلاليهو دو داعميهم،و أصبحالإحتلالالأمر يكيللمنطقةبديلاعنالإحتلالالأور و بي.

ثمحدثاعتداءيهوديآخرعلىالدولالعربيةعام1967التياستولىفيهااليهودعلىالضفةالغربيةللأردن،وفلسطينبكاملهاومرتفعاتالجولانالسورية،وسيناءوالشاطيءالغربيلقناةالسويسوماتلاذلكمنتهجيرأهاليمدنالقناةوضربالعمقالمصريوماتلاذلكمنحرباستنزافثمحربرمضان1393أكتوبر1973التيانتصرفيهامصرإلىأنتمتوقيعمعاهدةالسلاممعاليهودفيعام1979.

بالإضافةإلىحروبأخربفيالقارةالسمراء:

- الحربالأهليةفيانجولا1975-2002كانتبينجيشجنوبأفريقياالمدعوممنالولاياتالمتحدةضدالجيوشالكوبيةالمدعومةمنالاتحادالسوفيتي
- الصراعبينالصومالوأثيوبياحيثتمتغييرالحلفاءبعدتغيرأنظمةالحكمفيها
- الحربالأهليةالسودانيةالأولى1972-1955
- الحربفيالكونغو1965-1960
- حربالرمالبينالجزائروالمغرب1964-1963
- الحربالأهليةفيتشاد1979-1965
- الحربالأهليةفينيجيريا1970-1967
- الحربالأهليةفيأثيوبيا1991-1974
- حربالصحراءالغربية1991-1975
- حربأوجادين1978-1977
- الحربفيموزمبيق1992-1977
- الصراعالتشادياللليبي1987-1978

فيأوروبا

خرجتأوروبامنالحربالعالميةالثانيةمدمرةفكانعلىالولاياتالمتحدةدعماقتصادالكتلةالغربيةحتىلاتنضمإلىالمعسكرالشيوعيوهومايعرفبمشروعمارشالالذيكانيهدفإلىتقويةاقتصاددولأوروباالغربيةوزيادةالتبادلالتجاريبينهما.

كذلكفعلالإتحادالسوفيتيحيثدعمدولأوروباالشرقيةالتيحررهامنالنازيةفيعام1949وجعلعليهاحكوماتموالية له،وتمتقسيمبرلينبينالمعسكرينلكنهاكانتتحتسيطرةالقواتالغربية،وكانتالمدينةالإعلاميةهوليوودتستخدمكأداةدعائيةضدالشيوعية،كماأسستالولاياتالمتحدةحلفالناتوفيعام1949وهومنظمةدفاعجماعيبيندولالكتلةالغربية.

وفياليونانقامتحربأهليةبينالكتلةالمدعومةمنيوغوسلافياوالكتلةالمدعومةمنأمريكاوبريطانيا،وعندماانسحبتيوغوسلافيامنالمعسكرالشرقيخسرالشيوعيوناليونانيونالدعمإليوغسلافيفاستسلمتاليونانوأصبحتجزءامنالكتلةالغربية

وفيعام1955أنشأالإتحادالسوفيتيحلفوارسوردًاعلىإنشاءأمريكالحلفالناتو،وفيعام1959استعدالإتحادالسوفيتيبصواريخطويلةالمدىتستطيعالوصوللأوروباالغربيةكردفعللصواريخالأمريكيةالمتواجدةفيأوروبا،كذلكقامتالصينفيعام1960بقطعتحالفهامعالإتحادالسوفيتيلكيتنافسالقوتينالعظميين،وفيعام1961قامالسوفيتببناءحائطبرلينلمنعالهجرةإلىالغربنتيجةسوءالأحوالالإقتصادية،وفيظلهذاالصراعبينالإتحادالسوفيتيوالولاياتالمتحدةقررتكثيرمنالدولعدمالانحيازلأيمنالدولتينوكونتمجتمعةمنظمةأطلقتعليهادولعدمالإنحياز

فيآسيــــــا

الحربالكورية

وفيآسياقامتحربأهليةفيالصينلمدةثلاثسنواتانتصرفيهاالشيوعيونفكسبالإتحادالسوفيتيالصينكحليفلهفيالمنطقة،كماحدثهجومنشمالكورياالمدعوممنالإتحادالسوفيتيوالصينعلىجنوبكورياالمدعوممنقوةدوليةتحتلواءالأممالمتحدةوقيادةأمريكيةالتيامتدتلذكثلاثسنواتانتهتبوقفإطلاقالناروتقسيمكورياإلىدولتينكورياالشماليةوكورياالجنوبية1953.

الحرببينالهندوباكستان

وفينفسالتوقيتقامتبريطانيابتقسيمشبهالقارةالهنديةبينالمسلمينوالهندوسوأنشأتدولةباكستانللمسلمينوالهندللهندوسوبينهمام نطقةكشميريتنازعليهاالطرفانليمتدبينهماهذاالصراعمنذعام1947وحتىالآن،وسنتحدثبالتفصيلعنتاريخهذاالصراعوتبعاته.

حربفيتنام

قامتحربالهندوصينيةالأولىمنعام1946إلىعام1954ضدالاحتلالالفرنسيالمدعوممنأمريكاانتهتبمغادرةفرنساالمنطقةوتم تقسيمدولةفيتنامعندخطعرض17درجةبوجودالشيوعيينفيالشمالوالقوميينالمدعومينمنأمريكافيالجنوبوكانذلكبدايةلحربفيتنام.

وفيعام1965قامتأمريكابإرسالنصفمليونجنديللمشاركةفيحربفيتناموالتيامتدت20عاماقتلفيهاالملايين،وفيعام1966قرر تفرنساسحبقواتهامنحلفالناتورغبةفياستقلالقرارهاعنالقرارالأمريكي،وفيعام1975انتصرالشيوعيونفيفيتنامالشماليةوتوحدتمعفيت نامالجنوبيةلعملجمهوريةاشتراكية،وكانذلكهزيمةلأمريكا.

وفيعام1979أرسلالإتحادالسوفيتيقواتلأفغانستانلمساندةالحكومةالشيوعيةالأفغانيةضدالمجاهدينالمدعومينمنأمريكا،وا ستمرتالحربالسوفيتيةالأفغانيةعشرسنواتانتهتبالإنسحابمنأفغانستانوحربأهليةبينالجيشالأفغانيوالمجاهدينالذينكونوافيمابعدحركة طالبانالتيتسعىلتحريرأفغانستانمنالإحتلالالأمريكي.

بالإضافةإلىحروبأخرىفيقارةآسيامنها:

- حربشمالاليمنالأهلية1976-1962
- الحرببينالسعوديةواليمن1969
- الحرباليمنية1972
- الحربالأهليةفيلبنان1990-1975
- احتلالتيمورالشرقية1999-1975
- حربفيتناموكمبوديا1991-1977
- الحربالعراقيةالإيرانية1998-1980

فيأمريكاالجنوبية

أزمةصواريخكوبا

فيعام1959قامتأمريكابتدريبقواتمتمردةفيكوبالغزوخليجالخنازيروقلبنظامالحكمالشيوعيبهاتحتقيادةفيدلكاسترولكنهمف شلوافيذلك،فاستغلالإتحادالسوفيتيهذاالفشلليتقرباليهاوقامببناءقواعدسريةلصواريخنوويةقريبةجدامنأمريكاوذلكردفعللوجودصد واريخنوويةقريبةمنروسيافيتركيا،فقامتأمريكابإنذارالإتحادالسوفيتيلإزالةتلكالصواريخمنكوبا،فيالبدايةتمرفضالطلبالأمريكيفقر ركنيديالرئيسالأمريكيحصاركوبابحريافيعام1962ومنعتأيسفينةروسيةمنالإقترابمنسواحلها،وكادتأنتنشأبينهماحربانووية،ثموا فقالإتحادالسوفيتيعلىإزالةصواريخهمنكوبابشرطإزالةالصواريخالنوويةالأمريكيةمنتركيا.

وحروبأخرىقامتفيأمريكاالجنوبيةبالإضافةإلىالإنقلاباتالعسكريةالتيكانتتقودهاأمريكالتغييرأنظمةالحكمفيدولالقارةلتأتيب حكوماتمواليةلهامثلالتمردفيبوليفيا1967-1966،وعمليةكوندورفيأمريكاالجنوبية1989-1968

انهيارالإتحادالسوفيتي

جاءالرئيسجورباتشوفليغيرسياسةالإتحادالسوفيتيإلىالإنفتاحعلىالغربوتقليلالقيودعلىالجمعياتالأهليةمماأدىإلىقيامثوراتشعب يةلدولالإتحادمطالبةبالاستقلال،وأدىذلكإلىسقوطسوربرلينعام1989وتوحيدشطريألمانيافيعام1990فكانهذابدايةلإنهيارالإتحادال سوفيتيوالذيتمفيعام1991باستقلال15دولة،وانتهتبذلكالحربالباردةبينالاتحادالسوفيتيوالولاياتالمتحدةلتبدأحربساخنةأخرىفيبلادال مسلمينبينأمريكاوروسياوالصينوأوروبامنجهةوعدوهماللدودالمتمثلفيالإسلامالأصوليالراديكاليكمايطلقونعليهوالمجاهدينالذينيس عونللتحرروتتهمهمأمريكابالإرهاب.

كانتالحر بالأفغانيةالسو فيتيةمؤ شر الأمر يكا علىتحديدالعدو القادمبدقةحينتدفقالمسلمو نمنكلدو لالعالمالإسلاميلنصر ةإخو انهمفيأفغانستانو تحرير هامنالإحتلالالسوفيتي،ولميدركواحينهاأنهمأيضاتحتالإحتلالبالوكالةللعملاءالذينأعدتهمالدولالأوروبيةوأمريكاليكونواحكامالمستعمراتهم،حيثظالبتمنهؤلاءالعملاءاعتقالكلالمجاهدينالعائدينمنأفغانستانوالزجبهمفيالسجونفيبدايةلمعركةمعالشعوبالإسلاميةالتيتسعىللتحررمنالإحتلال،وقدتيقنتمنمدىقوةهذاالعدوحيناستقلتدولوسطآسياالإسلاميةعنالإتحادالسوفيتي،أدىذلكإلىإعلانأمريكاوحلفاءهاالحربعلىالإرهاب(الإسلام)

عندماقامتالعراقباحتلالالكويتاستدعتالمملكةالسعوديةالولاياتالمتحدةلتحريرالكويت،وكانعلىالمملكةأنتستدعيدولمنظمةالتعاونالإسلاميموجباتفاقيةالتعاونالعسكريالمشتركبينأعضاءالمنظمةضدأياعتداءيقععلىأيعضومنالأعضاءسواءاعتداءبينالأعضاءأواعتداءخارجي،فجاءتأمريكابجيوشهاإلىقلبالجزيرةالعربيةليتمالسيطرةعلىمنطقةالخليجبالقواعدالعسكريةالتيتمإنشاءها،وقداستخدمتهاأمريكاالإحتلالأفغانستانفي2001ثماحتلالالعراقفي2003وكذلكأنشأتقواعدعسكريةلهافيدولوسطآسيالمنعأيحركاتجهاديةتدعوإلىالاستقلالمزيدمنالدولمثلالشيشانوداغستان.

وقداتفقتالصينمعروسياوأمريكافيالقضاءعلىالإرهابحيثخشيتمنمطالبةمسلميالإيغورفيتركستانالشرقيةبالإستقلالعنهاوالتياحتلتهاالصينمنذعام1949وتطلقعليهاإقليمشينجيانجومعظمهممنالمسلمينالإيغور،فقامتبقمعأيتحركفيالإقليميدعوللإستقلال،بالإضافةإلىضمالدولالإسلاميةالمستقلةعنالإتحادالسوفيتيفيمنظمةشنغهايالإقتصاديةوالتيتسيطرعليهاالصين.

القواعدالعسكريةوموازينالقوى

القواعدالأمريكية

بدأتالولاياتالمتحدةفينشرقواتهاالعسكريةحولالعالممنذانتصارهافيالحربالعالميةالثانيةلتتوارثالمستعمراتالأوربيةفيدولالقاراتالخمسلتتحولأمريكاإلىأكبردولةاحتلال،حيثيوجدفيألمانيا54000جنديأمريكي،وفياليابان50000جندي،وحوالي28500جنديفيكورياالجنوبيةوفيغيرهامنالدول.

كماتنتشرالقواعدالعسكريةالأمريكيةفي130دولةحولالعالم،ويزيدعددهاعن800وفقبعضالمصادرالعسكرية،ومهمتهاالقيامبالعملياتالعسكريةوالتدريبالمشتركمعقواتالدولالمتواجدةبهاوالمشاركةفيعملياتحفظالسلام،واستخدمتتلكالقواعدفيالحربعلىالإرهابخاصةبعدأحداث11سبتمبر2001،مماأدىإلىإحتلالأفغانستان2001والعراق2003

القواعدالأمريكيةفيالمنطقةالعربية

السعوديةيوجدالعديدمناتفاقياتالتعاونالعسكريبينأمريكاودولالخليجمنذعام1945عندماسمحتالرياضلواشنطنببناءقاعدةجويةلهافيمنطقةالظهران،كماأقيمفيالرياضأحدمراكزقيادةالقواتالجويةالأمريكيةالإقليميةالمهمة،داخلقاعدةالأميرسلطانالجويةوقوامه5000جنديتابعينللجيشوسلاحالجوالأمريكي،وأكثرمن80مقاتلةأمريكية،وقداستخدمتهذهالقاعدةفيإدارةالطلعاتالجويةلمراقبةحظرالطيرانالذيكانمفروضاعلىشمالالعراقوجنوبهأثناءفترةالعقوباتالدولية،كماكانتتعملمركزاللتنسيقبينعملياتجمعالمعلوماتوالاستطلاعوالاستخباراتالأمريكيةفيالمنطقة.

قطرفيعام1996بدأتالولاياتالمتحدةتشييدمعسكرالسيلية،وفي2001منحتقطرالولاياتالمتحدةحقاستخدامقاعدةالعديدالجويةالتيتعدمنأكبرالقواعدالعسكريةالأمريكيةفيالخارج،وتشتملعلىأطوالمدرجللطائراتفيالعالم،واستعداداتلاستقبالأكثرمن100طائرةعلىالأرض

البحرينحيثمقرالأسطولالبحريالأمريكيالخامسفيالمنامة،وبه4200جنديأمريكي،ويضمحاملةطائراتأمريكيةوعددامنالغواصاتالهجوميةوالمدمراتالبحريةوأكثرمن70مقاتلة،إضافةلقاذفاتالقنابلوالمقاتلاتالتكتيكيةوطائراتالتزودبالوقودالمتمركزةبقاعدةالشيخعيسىالجوية،كماأعلنتالسلطاتالبحرينيةعنقاعدةبحريةبريطانيةلهالتثبتاستمراريةالتعاونالدولي.

سلطنةعمانتستمدأهميتهابالنسبةللولاياتالمتحدةمنحيثموقعهاكمركزمتعددالمهاملخدماتدعمالجسرالجوي،وقامتالولاياتالمتحدةبإنشاءقاعدةجويةفيها،تتمركزبهاقاذفاتطراز(B1)وطائراتالتزودبالوقود،وقدمتسلطنةعمانللقواتالأمريكيةتسهيلاتعسكرية،بإستخدامالمرافئوالمطاراتالعمانية،حسبالاتفاقيةالتيأبرمتهامعالولاياتالمتحدةعام1980.

الإماراتوتوجدفيهاقاعدةجويةومستودعاتمتعددةلأغراضالدعماللوجيستي،إضافةإلىميناءينهامينيطلانعلىمياهالخليجالعميقة،الأم رالذييبرز أهميتهمابالنسبةللسفنالعسكريةالكبيرة،ووقعتدولةالإماراتالعربيةالمتحدةاتفاقيةللتعاونالدفاعيمعالولاياتالمتحدةعام 1994،كماوقعتاتفاقياتدفاعيةمعفرنسا.

الأردنويوجدفيهاقاعدتانعسكريتانجويتانهماقاعدتاالرويشدووادیالمربعوبهماالعديدمنالمقاتلاتالأمريكية،كماتوجدفيالأردنالوحدة 22البحريةالاستكشافيةالأمريكية.

مصرتوجدفيهاقاعدةجويةمصريةغربيالقاهرةغالباماتستخدمهاالقواتالجويةالأمريكيةلأغراضالتزودبالوقودومهامدعمالجسرالج وي،ومصربهاالعديدمنالموانئالتييمكناستخدامهالتحريكالقطعالبحريةالأمريكيةوتغيير أماكنهاأثناءسير أيعملياتعسكريةأمريكيةبالم نطقة.

العراقيوجدبالعراقحالياعددمنالقواعدالعسكريةالأمريكيةقدرهابعضالخبراءالعسكريينبحوالي75قاعدة،معظمهايعودللمواقعالع سكريةالعراقيةالتابعةللنظامالسابقالتياحتلتهاالقواتالأمريكيةأثناءعمليةالغزو،وتثيرالميزانيةالماليةالضخمةالتيتستنزفهاهذهالقوا عداستياءالكثيرمنالأمريكيينبعدالأنباءالرسميةالتيتحدثتعنإنفاقأكثرمنمليار دولارعليهامنذغزوالعراقإلىالآن.

جيبوتيمنذبدايةعام2002بدأتالقواتالأمريكيةتتمركزفيقاعدةليمونيهالتيأصبحتمقرقوةالعملالمشتركةCJTFفيالقرنالأفريقي،وتق ومهذهالقوةبمراقبةالمجالالجويوالبحريوالبريلستدولأفريقيةهي:السودانوأريترياوالصومالوجيبوتيوكينيافضلاعناليمنودولالشرق الأوسط.

وقدأشارخبراءعسكريونإلىرغبةأمريكافيدعموجودهاالعسكريبالمنطقةالعربيةمنخلالإنشاءبنيةتحتيةهائلةلقواتهاالمسل حةفيالمنطقةالتيأطلقتعليهااسمقوسالأزماتبعدأحداث11سبتمبر/أيلول2001،وارتباطذلكبأجندةسياسيةمعينةتسعىلتحقيقها،قدتستخ دمقوتهاالعسكريةتلكلتنفيذها.

الأسطولالسادسالأمريكيفيالبحرالمتوسط

يعتبرالأسطولالسادسقوةالولاياتالمتحدةالضاربةفيمنطقةشرقالبحرالأبيضالمتوسطويقعمقرقيادتهبمدينةنابوليالإيطالية

،ويتكونمنحواليأربعينقطعةبحريةيشرفعليها21ألفعسكري،ويشملهذاالأسطولحاملةطائراتأوحاملتين-

حسبالتطوراتالسياسيةأوالعسكريةفيالمنطقة-

وثلاثغواصاتنوويةإضافةإلىنحو170طائرةوعددمنالمدمراتوالفرقاطاتالحاملةللصواريخالموجهةالتيبلغعددهاحواليالعشرين،كمايت ضمالأسطولقطعابحريةتشرفعلىعملياتالتأمينوالاستطلاعومروحياتوطائراتللنقلالثقيلوالنقلالمتوسطوطائراتبدونطيار.

وتستطيعقواتالأسطولالتحركنحوأيمنطقةفيمحيطالبحرالمتوسطوالقيامبعملياتإنزالجويةأوبرمائيةوالقيامبعملياتانتشارلل وحداتالعسكريةخلالفترةزمنيةلاتتجاوز24ساعة،وللأسطولإضافةإلىقاعدةنابوليالرئيسيةعددمنالقواعدموزعةعلىمناطقعديدةبدو لالمتوسطومنأهمهاليفورنووإسبيزيابإيطاليا،وحيفابفلسطينالمحتلة،وسودابالیونان،وسالونيكبقبرص،وروتابإسبانيا.

القاعدةالأمريكيةفيفلسطينالمحتلة

حينخاضتإسرائيلحربهاالثامنة(العصفالمأكول)ضدقطاعغزةعام2014والتياستمرتأكثرمن50يومًاأظهرتالتقاريرالعس كريةنقاطضعففيالأداءالأمنيوالعسكريالإسرائيلي،أبرزهافيمجالالدفاعالجويبالرغممنوجودمنظومةالقبةالحديديةالتيكلفتإسرائيلملاي ينالدولاراتولمتفِبالغرضالمطلوب،لذااتخذتإدارةالرئيسالأمريكيالسابقباراكأوباماقرارًابإنشاءقاعدةعسكريةدائمةيكونهدفهاحماية سماءإسرائيلبأفضلأنظمةالدفاعالجوي،وقدافتُتِحتالقاعدةجنوبصحراءالنقبالقريبمنمفاعلديمونةالنووي،وتحتويعلىراداراًمريكيمن حإسرائيلتحذيراتمنإطلاقالصواريخالباليستيةنحوها(قبلثمانيدقائق)،فيمسافةتصلإلى2500كيلومتر.

القواعدالأمريكيةعلىحدودروسيا

فيبولنـــــــــداورومانيا

شهدتأوروباوالولاياتالمتحدةمنجهة،وروسيامنجهةأخرىتوترًافيالعلاقاتنتيجةفرضالاتحادالأوروبيعقوباتاقتصاديةعلىر وسيابعدضمهاشبهجزيرةالقرمالأوكرانيةعام2014،إضافةإلىاتهامموسكوبالتدخلفيالانتخاباتالأمريكية،فطلبتبولنداوالجمهورياتا لسوفيتيةالسابقةبمنطقةالبلطيقنشرقواتأمريكيةوقواتمنحلفشمالالأطلسي،واستغلتواشنطنهذاالتوتركيتقتربمنالحدودالروسية،فأعلنت

دفعكتيبةعسكريةوآلياتحربثقيلةمازالتمرابطةإلىالآنفيبولندا،ثمقامتبالخروجمنفردةمناتفاقيةالحدّمنمنظوماتالدفاعالصاروخيونشرت القواعدالعسكريةفيكلٍمنرومانياوبولندا.

القواعدالعسكريةفيمنطقةوسطآسيا

طاجيكستان

●قاعدةدوشنبهالروسية:حصلتعليهابعداتفاقيةأمنيةمعطاجيكستانعام2004ويتمركزفيهانحو5000جنديروسيويستخدمهاالروسلمكافحةمايسمىالإرهابومواجهةهجماتمنيصفونهمبالمتطرفين.

●**قاعدةكيوليابالروسية**:تتمركزفيهاوحدةعسكريةروسيةوتبعدنحو300كيلومترإلىالجنوبمنالعاصمةدوشنبه،و100كيلومترمنالحدودالأفغانية،وهذهالقاعدةمجهزةلتسع50طائرةعسكريةبمافيذلكالمروحيات.

●قاعدةفارغورالهندية:وتبعدنحو97كيلومترا عنالعاصمةدوشنبه،وهيأولقاعدةعسكريةهنديةخارجالهند،تأسستأواخرعام2002، ويتمركزفيهاسربانمنالمقاتلاتالروسيةالصنعطرازميغ29.

●قاعدةلسلاحالجوالفرنسيفيدوشنبهأنشئتعام2001للقضاءعلىحكومةطالبانفيأفغانستان،وتوجدفيهذهالقاعدةطائراتمنطرازسي160وسي130،ومخصصةفيالوقتالحاليبتقديمعملياتالإسنادللقواتالدوليةالموجودةفيأفغانستان.

أوزبكستان

●القاعدةالعسكريةالألمانيةبترمذ:وتقعجنوبأوزبكستان،وتستخدمهاألمانيامنذمطلع2002لإسنادقواتهاضمنحلفالناتوفيأفغانستان، ويتواجدبها300جنديألماني،وسبعطائراتنقلطرازسي160وخمسمروحياتطرازسيأتش53،كمايتمركزفيهاأفرادمنقواتالتحالفمنهولنداوبلجيكاوإسبانياوفرنساوبريطانيا.

●قاعدةكارشيالأميركية:وهيقاعدةروسيةسابقة،وتبعدنحو200كيلومترعنالحدودمعأفغانستان،استخدمهاالأمريكانمنذأواخر2001لتقديمالإسنادالجويلعملياتهمفيأفغانستان،وكانيتمركزفيهانحو1000عسكريأمريكيقبلأنتلغيأوزبكستاناتفاقيةاستخدامهامعواشنطنأواخر2005.

قرغيزستان

●قاعدةكانتالروسية:التيافتتحتفيأكتوبر/تشرينالأول2003،ويوجدفيها500جنديروسي،و200مدنيونحو200مقاتلةوطائرةنقلومروحية،وتعدهذهالقاعدةالأولىلروسيامنذ1991،وتبعدهذهالقاعدةمسافة48كيلومتراعنقاعدةماناسالأميركيةفيقرغيزستان.

●**قاعدةماناسالأميركية:وتستخدمهاواشنطنمنذعام2001**وتبعدنحو30كيلومتراعنبيشكيكعاصمةقرغيزستان،و480كيلومتراعنالحدودالصينية،و640كيلومتراعنالحدودالأفغانية،ويبلغطولمدرجها4270متراويعدالمدرجالأطولفيالبلاد،وتبلغمساحتها129ألفاو500مترمربع،وتحتاجالطائراتإلى90دقيقةللوصولإلىمسرحالعملياتالعسكريةفيأفغانستان،ويمكنللقاعدةاستقبالطائراتالشحنالأميركيةوكذلكطائرات747والرحلاتالدولية،ويستخدم1000جنديأمريكيمنسلاحالجوالقاعدةفيعملياتالإحلالوالاستبدالوإعادةالتزودبالوقودفضلاعنشحنالمؤنإلىالقواتالأمريكيةالموجودةفيأفغانستان،واعتبرمقالمنشورفيمجلةفورينبوليسيالأميركيةفيمايو/أيار2006قاعدةماناسمنبينأهممستقواعدأميركية.

القواعدالعسكريةالتركية

قبرصالتركيةيعدالجزءالتركيمنجزيرةقبرص،أولبقعةجغرافيةأنشأتعليهاقواعدهاونشرتفيهاقواتهاالعسكرية،ففي20منيوليو1974،دخلتتركياجزيرةقبرص،بصفتهادولةضامنةلوضعهاالسياسي،بهدفحمايةالمواطنينالقبارصةالأتراكمنالتجاوزاتالقبرصيةاليونانيةالمدعومةمناليونان،بعدإجراءانقلابعسكريعام1973ضدالدستوروالاتفاقياتالتيتمالتوصلإليهابينتركياوبريطانياواليونانعام1960،ويبلغعددالجنودالأتراكفيقبرص30ألفجندي.

أفغانستانفيعام2015انتهتالمهامالاستشاريةللقواتالدوليةالأمرالذيأدىإلىانخفاضعددالمستشارينالعسكريينالدوليينإلى15ألفمستشار،لكنبعضالدولوعلىرأسهاتركياوالولاياتالمتحدةوبريطانيا،أكّدتأنهاستبقىعلىدعمهاالأفغانستان،ولنتسحبقواتها،وقدرفعتتركياالتياشتركتفيعمليات"الناتو"ضدالقاعدةعام2001،عددجنودهاالذيبلغنحو900جنديحتىعام2009،إلى1500بعدعام2015

تعملتركيافيإطارقواتالناتو،لذالاتملكقواعدوقواتعسكريةكبيرةهناك،لكنهاتعززوجودهاالدبلوماسيوالأمنيفيأفغانستانعبرتدريب17ألفو500جنديأفغانيحتىاليوم،3500منهمجاءواإلىتركياوتلقواتعليمهمفيها،كمامنحتالجيشالوطنيالأفغانيمعداتعسكريةبقيمة

ة 50 مليون دولار، ومساعدات صحية بقيمة 184 ألف، فضلًا عن المساعدات المالية المُقدمة إلى المدنيين التي بلغت 300 مليون دولار وتنوعت ما بين مستشفيات وعيادات ومدارس وطرق وغيرها، وقد تعزز تركيا وجودها في أفغانستان بإنشاء قاعدة أو نقطة عسكرية لها هناك خاصة أن أفغانستان تتوسط إيران ودول وسط آسيا، كتركمنستان وأوزبكستان، مما يجعلها تحقق بعض توازن القوى المطلوب في المنطقة.

الصومال تعد القاعدة العسكرية التركية في الصومال الأكبر قاعدة لها وتم افتتاحها في 30 سبتمبر 2017، وتقوم بتدريب 10 آلاف جندي صومالي، وتطل القاعدة على المحيط الهندي ولا تبعد كثيرا عن خليج عدن ومضيق باب المندب مما يجعل لها دورا مهما في تحقيق التوازن وتأمين طرق الملاحة في البحر الأحمر.

قطر في عام 2014 تم توقيع اتفاقية دفاع مشترك بين تركيا وقطر لتعزيز التعاون بين البلدين في مجالات التدريب العسكري والصناعات الدفاعية والمناورات العسكرية المشتركة، وبدأ إنشاء القاعدة في نوفمبر 2015، وفي 7 يونيو 2017 أرسلت تركيا قوات عسكرية إلى قطر لمنع أي تطورات سلبية ضد قطر من دول الحصار حيث تؤكد الإتفاقية على مهمة الدفاع عن قطر وحماية أمنها في حال تم الاعتداء عليها من الخارج، لاسيما أن الاتفاقية تنص على أن البلد المضيف يسمح للبلد الآخر باستخدام موانيه البحرية وطائراته ومجاله الجوي، والمنشآت والوحدات العسكرية.

قاعدة انجيرليك بتركيا تقع إنجرليك بالقرب من مدينة أضنة جنوب شرق تركيا وبمسافة 160 كيلومترا عن الحدود السورية و200 كيلومتر عن مدينة اللاذقية السورية حيث وقعت هيئة الأركان العامة التركية والقوات الجوية الأمريكية اتفاقية الاستخدام المشترك لهذه القاعدة عام 1954، وكانت الخطة الأولية للأمريكان استخدامها قاعدة طوارئ وموقع الإصلاح القاذفات المتوسطة والثقيلة، المستخدمون الرئيسيون لهذه القاعدة إلى جانب القوات الجوية التركية، كل من القوات الأمريكية إضافة للقوات الجوية الملكية البريطانية.

وترابط في هذه القاعدة قوات تركية قوامها سبعة آلاف عسكري إضافة للموظفين المدنيين والمتعاقدين. وهي أيضا مقر للوحدة 39 من الطائرات المقاتلة التابعة للقوات التركية والأمريكية، والتي تنفذ عمليات القتال والمساندة الجوية والبرامج التدريبية على الخطوط الأمامية لحلف شمال الأطلسي (الناتو)، كما تشرف على أكبر مخزون للأسلحة الحربية التابعة للقوات الجوية الأمريكية في الخارج. وتضم القاعدة 57 مأوى للطائرات.

كانت إنجرليك أحد محاور العمليات الجوية ضد العراق خلال حرب تحرير الكويت، كما استضافت القوات الدولية المشاركة في مراقبة حظر الطيران شمال العراق واستخدمت خلال الأزمة اللبنانية عام 1958، إضافة لإستضافتها طائرات التزود بالوقود خلال العمليات العسكرية في أفغانستان عقب هجمات 11 سبتمبر 2001.

استندت الحكومة التركية في اتفاقها مع الولايات المتحدة الأمريكية على استخدام قواعدها العسكرية في الأراضي التركية لمحاربة داعش وحزب العمال الكردستاني، على المذكرة التي صادق البرلمان التركي عليها في أكتوبر 2014، ويبلغ عدد جنود الجيش التركي نحو 670 ألفا، وتشكل القوات البرية عموده الفقري، وتضم حوالي 315 ألف فرد، ويعد بذلك ثاني أكبر جيش في حلف الناتو بعد الجيش الأمريكي، أما القوات الجوية فتضم حوالي ستين ألف جندي. ويصل عدد طائراتها إلى أكثر من 900 طائرة بينها طائرات قتال واعتراض، وطائرات هجومية، وطائرات نقل عسكري، وطائرات تدريب، إلى جانب مروحيات هجومية، وطائرات بدون طيار.

القواعد الروسية في سوريا

لروسيا في سوريا قاعدتان معلن عنهما، حميميم الجوية، جنوب شرق مدينة اللاذقية، وطرطوس البحرية، إلى الجنوب من حميميم، وكلتاهما على ساحل البحر الأبيض المتوسط، غرب سوريا، وترابض في حميميم، وفق التصريحات الروسية الرسمية، أقل من 35 طائرة حربية، و80 طائرة بدون طيار، بالإضافة إلى منظومة صواريخ (S-
400) الدفاعية، التي يبلغ متوسط مداها 240 كم، ومركز للإستخبارات، فيما يقبع ميناء طرطوس تحت خدمة قوة مهام البحر الأبيض المتوسط، التابعة للبحرية الروسية، بالإضافة إلى منظومة صواريخ (S-300) الدفاعية، التي يبلغ متوسط مداها 130 كم.

القواعد العسكرية المصرية

بدأت مصر في تشييد 5 قواعد بحرية جديدة بكامل بنيتها التحتية على امتداد البحر الأبيض المتوسط والبحر الأحمر وأهمها على الإطلاق قاعدة حلايب وشلاتين العسكرية البحرية التي ستكون مواجهة لقواعد إيران وإسرائيل العسكرية في السودان وأثيوبيا وإريتريا، وسوف تضم هذه القاعدة مهبط وممر للطائرات الرافال والسوخوي، بالإضافة إلى وحدة دفاع جوي بها منظومة صواريخ إس 300 الروسية المدمرة، كما ستضم مركز لإدارة العمليات العسكرية المصرية في البحر الأحمر وسط وشرق أفريقيا، إضافة إلى حاملة الطائرات الميسترال المصرية، وأحدث أنواع الغواصات البحرية القادرة على حمل رؤوس نووية وبيولوجية وكيماوية.

وأوضح أن القاعدة ستكون بها مراكز لانطلاق قوات الصاعقة البحرية المصرية وقوات 999 و777 للتدخل الخارجي وتنفيذ عمليات حماية الأمن القومي المصري في أي وقت وستكون بالقاعدة مراكز إدارة للعمليات تحت الأرض مجهزة لحمل القنابل النووية، كما ستضم **قواعد صواريخ**

طويلةالمدىوقادرةعليحملرؤوسبيولوجيةوكيماويةولهاقوةتدميريةهائلةكماستضمإدارةمخابراتعامةوحربيةمصريةخاصة بالبحرالأحمروسطوشرقأفريقيا.

تمافتتاحقاعدةمحمدنجيبفيمدينةالحمامغربالإسكندريةفيوجودوليعهدأبوظبيوأميرمكةووليعهدالبحرينوخليفةحفترالذيقادالإنقلابفيليبياعلىالحكومةووزيرالدفاعالكويتي،وهينفسالدولالتيقامتبحصارقطربحجةدعمهاللإرهابلتعاونهاالعسكريوالإقتصاديمعتركياوهينفسالدولالتيتعاديتركيالرفضهاالإنقلابالعسكريفيمصروليبياودعمهالحقالشعوبفياختيارمنيحكمها،بإستثناءالكويت.

تقعالقاعدةبالقربمنمدينةالإسكندريةوتتبعالمنطقةالشماليةالعسكرية،وتفصلهاعنليبياحواالي500كيلومتر،بمساحةقدرها 18000فدان،هدفهاالأساسيتأمينالمناطقالحيويةغربالإسكندريةوالساحلالشمالي،ومنبينهامحطةالضبعةالنوويةالتيتعتزمالحكومةالمصريةإنشاءهابمساعدةروسية،وتحتويالقاعدةعلىفوجنقلدباباتيسع451ناقلةمعداتعسكريةثقيلةمنالمحتملأنتقومبنقلالمعداتالعسكريةمنمنطقةالعامريةبالإسكندريةوصولًاإلىقاعدةبرانيالقريبةمنليبيا،لتتدخلمصرعسكريًافيليبيابقواتبريةلمساندةالإنقلابيحفتر،وسبقأنطالبالإنقلابالأممالمتحدةبتدخلعسكريدوليفيليبياوالذيجاءبعدقيامالطيرانالمصريبقصفمدينةدرنةالليبيةولمتكنالغارةالوحيدةالتيتنفذهاالطائراتالمصريةوالإماراتية

كماتمتطويرقاعدةبرانيالتيتبعدعنليبيا100كيلومترفقط،ويعتبرمطارهاالعسكريهومقرإقلاعالطائراتالمصريةوالإماراتيةلشنغاراتعلىليبيا،وقدحدثذلكفيدرنةوقديتكررعلىمدينةمصراتةالتيلازالتخارجسيطرةحفترالذيرفضتسليمالمدنالتيحصلعليهاالحكومةالسراجالتيتحظىبإعترافدولي،وخلالزيارةحفترالأخيرةإلىروسياأعلنأنالرئيسالروسيوعدهبتقديممساعداتعسكرية،وقدرصدتالولاياتالمتحدةقواتعملياتخاصةروسيةوطائراتمندونطيارفيمدينةبرانيمنأجلدعمحفتر،وقدكشفتصحيفةروسيةأنمفاوضاتتجريبينروسياومصرلإستئجارروسيالقاعدةبرانيالعسكريةوالتيكانتتستخدمهامنقبلفيعام1972لرصدومراقبةالسفنالأمريكيةفيالبحرالمتوسط.

قاعدةحلايبوشلاتينالتيستكونمجهزةبحاملةالطائراتالميسترال،وغواصاتبحريةحاملةرؤوسنوويةوبيولوجيةوكيماوية، ووحدةدفاعجويبهامنظومةصواريخإس300الروسية،كماستضمالقاعدةإدارةمخابراتعامةوحربيةمصريةخاصةبالبحرالأحمروسطوشرقإفريقيا،ويبرزدورالقواعدالجديدةفيالأزماتالجنوبيةالتيتشهدهامصر؛أهمهاالنزاعالحدوديعلىمثلثحلايبوشلاتينمعالسودان،وفشلمفاوضاتسدالنهضةمعإثيوبيا،إضافةلتنافسالقواعدالأجنبيةللسيطرةعلىالبحرالأحمر.

الصراعبينالهندوباكستان

وقعتشبهالقارةالهنديةتحتالإحتلالالإنجليزيالذيتوارثتهالولاياتالمتحدةبعدانتصارهافيالحربالعالميةالثانيةماجعلبريطانياتتركمستعمراتهاممزقةحيثصنعتصراعادينيابينالمسلمينوالهندوسأدىإلىتقسيمشبهالقارةإلىالهندويقطنهاالهندوسوباكستانويسكنهاالمسلمون،وبينهمامنطقةكشميريتنازععليهاكلاالطرفين،وعلىأساسهذاالتقسيمالدينيبدأالصراعبينالدولتينولمينتهحتىالآن

بدأتالمعاركبينهمافيعام1947،وقادالجيشانالهنديوالباكستانيجنرالاتمندولةالإحتلالالبريطاني،وانتهتالحربفيعام1948بتدخلالأممالمتحدةلوقفإطلاقالناروعملاستفتاءفيكشميرواحترامحقالشعبالكشميريذوالأغلبيةالمسلمةفياستقلالهأوانضمامهلأيمنالدولتين،ولميتمهذاالإستفتاءحتىالآن.

بدأتالحربالثانيةبينالبلدينفيعام1965انتهتفيعام1966بموجباتفاقيةطشقند،حتىجاءتالحربالثالثةفيعام1971التيقسمتباكستاننفسهاإلىدولتينهمابنجلاديشوباكستانوبقيإقليمكشميركماهومتنازععليهبينثلاثدولنووية،الهندالتيتسيطرعلى45%منأراضيالإقليموهيالمنطقةالتيتطلقعليهاجامووكشمير،باكستانوتسيطرعلى35%منالإقليم،بينماتحتلالصين20%منمساحةكشميرالتيتصلإلى223000كيلومترمربعوتشتركفيالحدودمعأربعدول،هيالهندوباكستانوأفغانستانوالصين.

وفي5أغسطس2019ألغتالحكومةالهنديةمادتينبالدستورتمنحإحداهماالحكمالذاتيلولايةجامووكشميرالشطرالخاضعلسيطرتهابينماتعطيالمادةالأخرىالكشميريينوحدهمفيالولايةحقالإقامةالدائمةفضلاًعنحقالتوظيففيالدوائرالحكوميةوالتملكوالحصولعلىمنحتعليمية،فخرجالشعبالكشميريمحتجاعلىتلكالقرارات.

منالأسبابالمهمةالتيدفعتالولاياتالمتحدةإلىالتدخلهوالخشيةمنتكرارالسيناريوالأفغانيفيكشمير،وظهوررموزقياديةمؤثرةتحرضعلىمعاداةالغربوعلىرأسهمالولاياتالمتحدة،فقاموابتغييرالإستراتيجياتوالخططلمواجهةماأسموهالأصوليةالإسلامية،ولعلالخشيةمنخروجبنلادنمنأفغانستانوتوجههإلىكشميرلتكونقاعدةجديدةلهمنالأسبابالرئيسيةالتيدفعتالإدارةالأميركيةإلىالإسراعبالتدخلقبلفواتالأوان

قامتأمريكابمساعدةإسلامآبادعلىمواجهةالأزمةالاقتصاديةالتيتعانيمنهاباكستان،وذلكمقابلتعاونالحكومةالباكستانيةمعالإدارةالأمريكيةلمنعتحويلإقليمكشمير إلىأفغانستانأخرى،وعدمالتصعيدمعالهندو التهديدبإستخدامالسلاحالنوويخاصةمعتفوقالهندعسكريا،فالهندصاحبةالجيشالأكبرو عددسكانهاتعدىمليار نسمة،وأيحرببريةتقعبينالبلدينفإنالنتيجةستكونفيهامحسومةلصالحالهند،ولذلكتخشىالولاياتالمتحدةمنتعميقالصراعبينالدولتين،وتسعىإلىاحتوائهبأيصورةتضمنعدمتفعيلالأسلحةالنوويةفيحسمالصراع.

ويمثلالتوترالقائمبينالهندوباكستانخسارةكبيرةللهندمنهاسقوطالكثيرمنالقتلىفيالمواجهاتمعالمقاتلينالكشميريينأوفيالمواجهاتمعباكستانبالإضافةإلىالخسائرالماديةوإنخفاضمعنوياتالجنود،وتخسرالهندكذلكملياراتالدولاراتبسببوجودهافيكشميروالتيبلغتحواليخمسةملياراتدولار،ورغمذلكتخشىمنرغبةأعراقأخرىفيالإنفصالمثلولايةآسامو البنجابو التاميل.

إناحتمالقيامحرب رابعةبينالهندوباكستانلايزالقائماماقديؤديإلىوقوعحربنوويةفيجنوبآسيا،خاصةمعإصرارالهندعلىتقسيمكشميربينهاوبينباكستانوإعتبارخطالهدنةالحاليحدودادولية،بالإضافةإلىعدمإلتزامهابقرارالأممالمتحدةالصادرفيعام1948بسحبقواتهاالعسكريةمنإقليمجاموكشميروالبالغعددها800ألفجنديهندوسي،والموافقةعلىإجراءالإستفتاءوإحترامرغبةالشعبالكشميريسواءاختيارالإنضمامإلىباكستانأوالهندأوالإستقلالعنكلمنهما،وتطالبباكستانأنيتمسحبالقواتالعسكريةالهنديةوالباكستانيةمنالإقليمفينفسالتوقيتوتفعيلقراراتالأممالمتحدةالخاصةبالاستفتاء.

الخـــــاتمـــــــــة

لماذانتحدثاليومعنالحربالعالميةالأولىوالثانيةوالحربالباردةوالقواعدالعسكريةوالربيعالعربيواليونان،لماذانتحدثعنكشميروأفغانستانوالشيشانوالهندوباكستان،إنالإعلامالغربيوالعربييتحدثعنالتفوقالعسكريالأمريكيوقيادةأمريكاللعالم،لقدكانتالخلافةالإسلاميةالعثمانيةتقودالعالم600عامحتىسقطتمنذأقلمن100عام،ثمانتقلتالقيادةلدولأوروباالتينازعتالخلافةالعثمانيةالحكم100عام، وأثناءذلكالصراعانتقلتالسيطرةالأوروبيةعلىالعالمإلىالأرضالجديدةفيقارةأمريكاالشماليةوالجنوبيةليكونهناكصراعاآخربينالدولالأوروبيةنفسهاإلىأنقررالمهاجرونإلىأمريكاالإستقلالبدولتهموإنشاءدولةجديدةاسمهاالولاياتالمتحدةالأمريكية

بدأتحربالإستقلالالأمريكيةفيعام1774والتيانتهتعام1783باستقلال13ولايةثمضمتإليهاولاياتأخرىحيثباعتفرنساولايةلاويزيانالولاياتالمتحدةبقيمة15مليوندولارفيعام1801وكانتفرنساتحتحكمنابليونالذيقامبحملتهعلىمصرفيعام1798

خسرتبريطانيامستعمراتهافيأمريكاماجعلهاتقومبحرقمدينةواشنطنوتمبعدهاتقسيمأوريجونمعبريطانيافيعام1822،ثمانضمتتكساسلأمريكاعام1845،وبعدهابدأتالحربالمكسيكيةالأمريكيةالتيانتصرتفيهاأمريكاوضمتإليهاكاليفورنياوجزءمنالمكسيك

وبعدهابدأتالحربالأهليةالأمريكيةعام1860حيثفرضتالولاياتالشماليةحصارابحرياعلىالولاياتالجنوبيةفانتصرالشمالوضمإليهولاياتالجنوب،ثمباعتروسياآلاسكاللولاياتالمتحدةعام1879،وقامتأمريكابضمجزرهاوايوسطالمحيطالهاديفيعام1898لتصبحأمريكاأكبرقوةاستعماريةفيالعالموبدأتتسيطرعلىالمستعمراتالأسبانيةفيشرقآسيا.

منذ100عامكانهناكأربعةقوىمتصارعةحولالعالم:

●الخلافةالإسلاميةالعثمانيةالتيفقدتالولاياتالتابعةلهاوحوصرتمنروسياودولأوروبا

●أوروباالتيكانتتسيطردولهاعلىدولأفريقياوآسياومنهابعضالولاياتالعثمانية

●الإتحادالسوفيتيالذيأخذيتوسعشرقاوجنوباليضمإليهدولالبلقانووسطآسياعلىحسابالدولةالعثمانية

●الولاياتالمتحدةالتيانشغلتبالسيطرةعلىالمستعمراتالأوربيةفيقارةأمريكاالشماليةثماتجهتللسيطرةعلىالمستعمراتالأوربيةفيشرقآسيا

وخلال100عامأخرىتاليةبدأالصراعيتجددبينتلكالقوىمنخلالالحربالعالميةالأولىوالثانيةثمالحربالباردةوسباقالتسلحوغزوالفضاءثمانهارالإتحادالسوفيتيليتحولالصراعإلىصراعغيرمعلنضدالإسلاموجعلواعنوانهالحربعلىالإرهابلتتواريخلفهذاالصراعباقيالصراعاتحتىظهرتالثوراتالعربيةلتعلنبدايةمرحلةجديدةعنوانهاالواضحالذيلالبسفيهالحربعلىالإسلام.

لقدوجدناأنالولاياتالمتحدةالأمريكيةأصبحتأكبرقوةاستعماريةعندماقامتبضمكلالولاياتفيأمريكافيدولةواحدة،وكذلكنافستروسياأمريكاحينقامتبضمدولوسطآسياودولالبلقانإليهالتكونالإتحادالسوفيتيالذيكانالقطبالآخرفيفترةمابعدالحربالعالميةالثانية

كماضعفتالخلافةالإسلاميةالعثمانيةعندماضعفتجبهتهاالداخليةوسمحللأحزابالعلمانيةالمواليةلأوروبابالتغلغلفيشئونالدولة،ماأدىإلىإثارةالعربوغيرهمضددولةالخلافةوسعيهمإلىالإنفصالعنهاوتمذلكبدعمغربيللولاياتالعثمانيةالتيتماحتلالهامندولأوروب

ا، ثم ضعفت أوروبا عندما تم تقسيم دولها بين القطبين، أوروبا الشرقية وتبعيتها للإتحاد السوفيتي وأوروبا الغربية وتبعيتها للولايات المتحدة، ولم يحدثنا الإعلام عن خيانة روسيا لأوروبا الشرقية أو احتلال أمريكا لأوروبا الغربية

وخلال تلك الأحداث نجد أن من كتبوا التاريخ صوروا الناس الأحداث أنها صراع بين الغرب والولايات والمستعمرات في الشرق والغرب، ولم يكن للمسلمين دور في هذا الصراع سوى خيانة العرب للدولة العثمانية واحتلال الأتراك لبلاد العرب، ولم يحدثونا عن أنفسهم ما الذي جاء بهم إلى بلادنا وما هو جاءوا إليها سياحة أم لنقل التكنولوجيا والمدنية كما يدعون.

رأينا بعد الثورات العربية كيف قامت أوروبا وأمريكا والصين والهند وغيرهم من دول العالم بدعم الثورات المضادة لمنع أي حركات تحرر في أي دولة أخرى، فلم يعد العرب وحدهم من يسعون للحرية فكل شعوب الأرض تستعل الآن من كثرة ما عانت من ظلم واضطهاد وعنصرية في ظل حكوم اتعميلة وموالية للدول العظمى كما حدث في أوروبا الشرقية ودول آسيا وأفريقيا وأمريكا الجنوبية.

وبعد انتصار الثورات المضادة مرحليا أعادت الدول ترتيب أوضاعها لتعيد صياغة التحالفات والإتفاقيات بما يناسب تطلعاتها، وجدنا دولا تسرع في إقامة مزيد من القواعد العسكرية لها في أفريقيا مثل فرنسا وأمريكا والصين، ووجدنا دولا أخرى تتجه إلى إقامة قواعد عسكرية في دول وسط آسيا لمنع التمدد الأمريكي والروسي في المنطقة من جديد، ودولا أخرى تعيد تقسيم الحدود بينها وبين جيرانها حفاظا على بقاء عروشها مثل السعودية ومصر، حيث قامت مصر ببيع جزيرتي تيران وصنافير للسعودية لتقيم عليها مشاريع سياحية يشرف عليها الكيان الصهيوني، كما قامت مصر بإنشاء قاعدة محمد نجيب العسكرية في مدينة الحمام لتقوم بدعم الإنقلابي حفتر في ليبيا في حربه ضد حكومة السراج المعترف بها دوليا.

وقد اعترضت مصر والسعودية والإمارات والبحرين، التي قامت بحصار قطر اقتصاديا، على إقامة تركيا لقاعدة عسكرية لها في قطر واعتبرت ذلك احتلالا تركيا لها ومحاولة تركية للسيطرة على الدول العربية وإقامة خلافة عثمانية جديدة، ولم نر اعتراضا على القاعدة العسكرية الأمريكية في دولة قطر نفسها من تلك الدول، فإن كان وجود قاعدة عسكرية أجنبية في دولة ما يمثل احتلالا عسكريا فلماذا تسمحون بإقامة قواعد عسكرية أجنبية في بلادكم قطر والسعودية والإمارات وعمان وجيبوتي والأردن ومصر وغيرها، وإن كان تمثل تعاونا عسكريا بين تلك الدول فلماذا تعترضون على القواعد العسكرية التركية دون غيرها من القواعد الروسية والأمريكية والصينية والفرنسية، فهل تلك الدول أعضاء في منظمة التعاون الإسلامي وتركيا ليست عضوا فيها؟

واليوم في منطقة بحر العرب توشك حرب نووية أن تقع بين الهند وباكستان المتنازعتان على إقليم كشمير منذ عام 1947، وربما تدخل الصين على خط المواجهة لسيطرتها على 20% من أرض كشمير، فماذا ستقدم منظمة التعاون الإسلامي وعلى رأسها السعودية وتركيا ومصر واندونيسيا وماليزيا وغيرها لحل هذا الصراع باعتبارها أنشئت لحل النزاعات التي تقع بين الدول الإسلامية والدول الأخرى.

هل ستقوم بدعم الأمم المتحدة لتنفيذ قرارها الصادر عام 1948 بعمل إستفتاء شعبي في كشمير لكي يختار الشعب هناك الإنضمام إلى باكستان أو الهند أو يختار الإستقلال عن كليهما، وكيف سيتم الضغط على الهند لقبول نتائج هذا الإستفتاء الذي ترفض الهند إجراءه خوفا من نزعات انفصالية أخرى قد تصل إلى باقي الأراضي الهندية مثل آسام والبنجاب والتاميل، وكيف ستحمي منظمة التعاون الإسلامي اختيار الشعب الكشميري المسلم إذا اختار الإنضمام لباكستان أو الانفصال باعتبار أن 90% من الشعب الكشميري مسلمين.

وكيف تعيد منظمة التعاون الإسلامي الثقة في أدائها أمام الشعوب المسلمة بعد أن فشلت في حل مشكلة فلسطين، وغيرها من المشكلات بل قامت السعودية بإستدعاء أمريكا لتحرير الكويت بدلا من استدعاء الدول الإسلامية في المنظمة التي قامت بتوقيع اتفاقية الدفاع المشترك لحماية دول المنظمة من أي اعتداء خارجي، ألا يعد ذلك احتلالا أمريكيا لأرض المملكة؟

لذلك على دول منظمة التعاون الإسلامي أن تعيد حساباتها وتعلم أن التحالفات بين الدول تتغير طبقا لتغير موازين القوى على الأرض، فإن أرادت أن يكون لها وزن وسط القوى الصاعدة فليكن لها تحركا إيجابيا يعكس رغبتها في المشاركة في حل الصراعات خاصة الصراعات المتعلقة بأعضاء المنظمة مثل قضية كشمير والصحراء الغربية وفلسطين وغيرها.

كلنا أمل في أن تعيد الدول الإسلامية تقييم نفسها وتحالفاتها ومنظماتها وتبعيتها لمنظمات دولية أخرى التي تتحرك تحت شعارات زائفة مثل الحريات وحقوق الإنسان وحفظ السلام والأمن الدوليين وهي من تقوم بانتهاك الحريات وكرامة الإنسان وخلق الصراعات العرقية والدينية في الدول التي تصل إليها، فلم تعد شعوب العالم المتثقف أصحاب هذه الشعارات بعد أن تبين زيفها وخداعها.

المراجــــــــــــــــع

https://www.aljazeera.net/specialfiles/pages/262f0b5d-28f14-ea6-ba50-fc73c5d48188

https://www.aljazeera.net/specialfiles/pages/f6b18a67-bdbe-48ed-a798-ff717ef92309

http://arabic.rt.com

https://www.noonpost.com/content/16246

https://www.sasapost.com/military-bases-in-2017/

الكاتبفيسطور

الإسم :سحرزكيعبدالعالمحمد
البلد :مصر
المؤهل :بكالوريوسهندسةاتصالاتواليكترونيات-كليةالهندسة-جامعةالقاهرة
دبلومتكنولوجياالمعلومات-جامعةالقاهرة
ماجستيرفيالاتصالاتاللاسلكيةباستخدامالليزر-جامعةالقاهرة.
دكتوراهفيتأثيرالظروفالجويةعلىالإتصالاتاللإسلكية–جامعةالقاهرة(حاليا)

المؤلفات:

- حقوقالإنسانبينالإسلاموالغرب–أبريل2010
- لوكنترئيسالمصر2011–
- سيناءبوابةمصرالشرقية2013–
- الأممالمتحدةالإسلامية2013–
- الحكمالراشدكيفومتىيتحققفيعالمناالمعاصر2016–
- ديمقراطيةالفيتوالديمقراطيةعلىالطريقةالأمريكية-2018

بعضالمقالاتفيالشأنالعامعلىالمواقعالتالية

http://kenanaonline.com/users/IslamyyaMisr/posts/
http://kenanaonline.com/users/zayedtech/downloads/
إسهاماتالصناعاتالدفاعيةفيتأمينالاقتصادالسودانيبعدثورةديسمبر

إسهامات الصناعات الدفاعية في تأمين الاقتصاد السوداني بعد ثورة ديسمبرإسهاماتالصناعاتالدفاعيةفيتأمينالاقتصادالسودانيبعدثورةديسمبر

اعدادالأستاذالدكتورمحمدأحمدمضوينأحمد
الأستاذبالجامعاتالسودانية
والأستاذبالمعهدالعاليالتخصصيالدينيخاصكيااسطنبول

ظلتالقواتالمسلحةتحميالأوطانوأمينةعلىمقدراتالوطنيةوتسهمفيحمايةالأمنالقوميالاقتصاديوهيمسؤوليةتكامليةبينالمدنيينوالعسكريينلضمانحياةأفضللشعوبها.

ومعلومأنأولمداخلالأمنالاقتصاديهوحمايةالحدودالوطنيةوالمحافظةعلىالأوطانمنالتدخلالخارجيأوالتغولعلىأراضيالدولةفالحدودالآمنةتساعدعلىنجاحالتجارةالحدوديةوتسهيلعمليةالتصديروالاستيرادوذلكوفقاًللتعاونالاقتصاديبينالدولكماالحفاظعلىالوطنآمناًيشجععلىالاستثماروحركةرؤوسالأموالواستقرارالشركاتالانتاجيةوالصناعيةويمكِّنالدولةمناستقلالموادهافيباطنالأرضوظاهرها.

فضلاًعنقيامالجيشالسودانيبصناعةالأسلحةوالمعداتالحربيةومستلزماتالجيوشبأنواعهاعبرمنظومةالصناعاتالدفاعية،الأمرالذيأدىإلىتقليلالأنفاقعلىعمليةشراءالأسلحةوالمعداتوالمركباتمنالدولالصناعيةبالعملاتالأجنبيةوهذالهتأثيركبيرعلىارهاقالخزينةالعامةمنخلالالصرفالكبيرعلىالجيشورأينافيذلكفيالسنواتالعشرينالماضيةحيثأنفقتالدولةالسودانيةملياراتالدولاراتلإعدادالجيشالسودانيلمواجهةحروباتمتفرقةفيجنوبالسودانودارفوروالنيلالأزرقوجنوبكردفانكلهذهالمناطقشهدتقتالاًعنيفاًأرهقميزانيةالدولةوتسببفيانهيارالاقتصادالسودانيوزيادةعلىذلكالأموالالتيتمصرفهالإعادةإعمارالمناطقالتيدمرتهاالحرب.

منجانبآخرنجداهتمامالجيشالسودانيبالتنميةالبشريةمنخلالعمليةالتدريبوالتأهيلداخلياًبعدصناعةالاستثمارالتدريبيبمؤسساتالتدريبوالتعليمالعسكريوالتقنيفيالمعاهدوالجامعاتوالأكاديمياتوهذالهأثركبيرفيتقليلالصرفعلىالتدريبالخارجي.

أماأهمالمرتكزاتالأساسيةفيهذهالورقةالبحثيةهياسهاماتالعسكرفيبناءالاقتصادالسودانيوهوالاستثمارفيمجالالصناعاتالدفاعيةالمختلفةلتوفيراحتياجاتالشعبمنغذاءوكساءواستيرادوتوفيرمستلزماتالجيش،وهذايسهمفيتوفيرالعملاتالأجنبيةمنخلالعمليةالتصديرلصناعاتوالمنتجاتالمحليةودعمالاقتصادمنخلالالانتاجالزراعيوالصناعيإلىجانبالتعدينوالتنقيبوصناعةالمنسوجاتوالجلودوالمنتجاتالزراعيةوغيرها.

الآنالدولةالسودانيةعبرتمرحلةصعبةومعقدةبعدثورةسودانيةبدأتفيديسمبر2018موانتهتفيابريل2019مأفضتإلىتغييرالنظامالحاكمبنظامانتقاليتديرهشراكةبينالجيشالسودانيوبعضالأحزاب،وجاءهذاالتغييربعدمخاضمرهقومشوارطويلمنالصراعاتوالنزاعاتالسياسيةوكانلهذاالحراكتأثيركبيرعلىحياةالناسفتفاقمتالأزمةالاقتصاديةوتعطلتمسيرةالاقتصادومعاشالناسوهناتدخلتالقواتالمسلحةعبرمنزومةالدفاعاتالصناعيةبتوفيرالاحتياجاتالضروريةمنموادغذائيةووسائلنقلوأسواقمخفضةساهمتفيتحفيفمعاناةالشعب.

وللقيامبهذاالدورالمهمقامالجيشالسودانيبتأسيسمنظومةالصناعاتالدفاعيةوعينلهامجلسادارةبرئاسةرئيسالدولةالقائدالعامللجيشالسودانيولضمخبراءفيمجالالصناعةوالدفاعوهنانعرضبعضأعمالوانجازاتهذهالمنظومةمنخلالماهومسموحبنشرهفيوسائلالإعلاموالتعرضعلىأسرارالقواتالمسلحةالتسليحيةوالتصنيعية.

هيئةالتصنيعالحربي:

حفظالتأريخللسودانعراقةَحضارتهِوسبقَهالكثيرمنالحضاراتالأخرى.ولقدمرالسودانبحقبٍمختلفةكانفيهاقوةًلهااعتبارهافيالعالمالقديمعلىعهدممالككوشونبتةومرويالقديمة.وقبلآلافالسنينعرفتمملكةُمرويالقديمةصهرالحديدواستخداماته،وجاءتبعدذلكمملكةسنارالتيااستخدمتالحديدفيجوانبالحمايةوالتدريع.ومنذذلكالوقتعرفالسودانالصناعةالحربيةحيثكانالاعتمادعلىالإنتاجالمحليمنالأسلحةالبيضاءمنورشهاالخاصةوشهدتتطوراًفيعهدالممالكالمسيحيةوالإسلاميةثمتطورتفيعهدالدولةالمهدية«1885-1898»التيأدخلتصناعةالباروداستخدمتبعضالبنادقوالمدافعالناريةالقديمةفيمعاركها.

ومنذبدأتالمحاولاتلصناعةوإنتاجالأسلحةوغيرهاحيثشهدعهدالرئيسالفريقإبراهيمعبود(1958م1964م)بواكيرالصناعةالحربيةا لحديثةفيالسودانإذتمفيعام(1960م)افتتاحمصنعالذخيرةبالشجرةبالخرطوملإنتاجذخائرالأسلحةالصغيرة.كماكانتهناكمحاولاتجاد ةلتأسيسأفضلوتطويرلهذهالصناعةتحتمظلةالمؤسسةالعسكريةالاقتصاديةعلىعهدالرئيسجعفرنميري(1969م-1985م.

بعدمجيءثورةالإنقاذالوطنيوتلبيةللاحتياجاتالدفاعيةالملحةوحفظاًللسيادةالوطنيةتمتأسيسهيئةالتصنيعالحربيفيعام(1993م)ويمثل قيامهاالبدايةالفعليةللصناعاتالدفاعيةفيالسودان.
ولقداضطلعتالهيئةبمهامأساسيةتتمثلفيتوفيرالاحتياجاتالدفاعيةوإسنادالقواتالمسلحةوالقواتالنظاميةالأخرىوتقديمالحلولللمجابهةالت حدياتعلاوةعلىتطويرقدراتهاالذاتيةبمايمكنهامنأداءمهامهابكفاءةوفاعلية.

تعتبرهيئةالتصنيعالحربيأساسقيامالصناعاتالحربيةالمتطورةمنأجلمقابلةاحتياجاتالدفاعبالبلادوالمساهمةفينقلوتوطينتكنولوجياال صناعاتالحربيةالحديثةوتتكونمنظومةالهيئةمنالمجمعاتالرئيسةالآتية:

-1
مجمعالشجرةالصناعي:وهوأولمجمعللأسلحةبالسودانحيثوضعلهحجرالأساسفيالسابععشرمننوفمبرمنالعام(1959م)،وظلينتجا حتياجاتالقواتالمسلحةمنذخائرالأعيرةالخفيفةوكانتالبدايةبإنتاج»المدفعبراون«و»البندقيةماظ«إضافةلإنتاجذخيرةالخرطوشوبع دإضافتهالهيئةالتصنيعالحربي(1994م)أُضيفتلهقوىعاملةمؤهلةمنمهندسينوفنيينوتضاعفتالكمياتالمنتجةوتمإدخالمنتجاتأخرىمثل خرطوشةالهاونللأعيرة(60)ملم،(82)ملم،(120)ملموذخيرةالعيار76254xوذخيرةالعيار919xملموالعيار127108xمموقذ ابلالطائراتشريف100وشريف250كمايقومالمجمعبإنتاجقطعالغيارالللازمةلهذةالصناعاتتحتإشرافإدارةضبطالجودة.

-2
مجمعاليرموكالصناعي:تمإنشاؤهفيجنوبالخرطوممنطقةالكلاكلات«أبوآدم»كأولمجمعمننوعهفيالسودانلصناعةالأسلحةالتقليدية .بدأتأعمالالإنشاءفيهعام«1994م»وتمافتتاحهفيعام«1996م»وهوعبارةعنمنشأةصناعيةمتكاملةلإنتاجالأسلحةوالذخائرالتقليدي ة،ويحتويعلىخمسةمصانعهي:

مصانعالقذائفالصاروخيةمصانعالمدفعيةالثقيلة.مصانعذخائرالمدفعيةالثقيلةوالمتوسطة،مصانعالمدفعيةالخفيفةومصانعالأسلحةا لخفيفةوالرشاشات.تستندهذهالمصانعإلىبنيتحتيةمتينةتشملمصانعلتشكيلالمعادنبتقنياتمتنوعةومصانعالعُددوقطعالغيار.ويعتمدالم جمععلىحزمإداريةمتطورةفيمجالالحوسبةوالمخازنوالقوىالبشريةوضبطالجودة.ينتجالمجمعحالياًمايزيدعن(30)منتجاًعسكرياً.إ ضافةلإنتاجمدنيواسعفيمجالاتالسكةالحديد،الكهرباء،الأسمنتوبعضمدخلاتصناعةالسياراتوالآلياتالزراعيةوالمطاطوالبلاستيكو طلمباتالمياهبالمشاركةمعالقطاعالخاص،كمايحتويالمجمععلىعشراتالمخازنلتخزينالمنتج.

-3
مجمعالزرقاءالهندسي:تمإنشاؤهفيعام(1999م)ببحريمنطقةالحلفاياليتخصصفيمجالالاتصالاتوالإلكترونياتوالإلكتروبصرياتوك مركزبحوثوتطويرفيمجالتجميعوإنتاجأجهزةالاتصالاتاللاسلكيةوالإلكتروبصرياتخاصةتلكالمستخدمةفيمجالالدفاع.

-4
مجمعالشهيدإبراهيمشمس:تمافتتاحهفيسبتمبر(2002م)بمدينةجيادكأولمجمعمننوعهفيالسودانلصناعةالآلياتالثقيلةحيثينتجالمجمع الدباباتوناقلاتالجنودالمدرعةوالمدافعذاتيةالحركةإضافةلبعضالصناعاتمثلمعداتتحريكالتربةكماتقومبإعادةتأهيلعرباتالسكةالحديد ومواعينالنقلالنهريبأنواعهاالمختلفة،كمابالمجمعمصنعبناءالأجساموماكيناتالقطعبالبلازما،والليزر،ماكينةتكسيحالصاجوفرنالم عالجةالحراريةلأبراجالدباباتوماكيناتاللحامالمختلفةوغرفالمعالجةالسطحيةوالطلاءللمنتجاتوقطاعالعمرةوالتأهيلوقطاعالتجميع ،إضافةلقطاعالتشغيلالميكانيكي(المخارط،الفرائز)

-5
مجمعصافاتللطيران:تمافتتاحهفيالعام(2005م)بمنطقةواديسيدناأمدرمانبالقربمنالكليةالحربيةوقدأنشئلدعمالقواتالجويةبالتقنياتالم واكبةإضافةلصيانةوتجميعالطائراتبالسودانويضمعدةمراكز:مركزالمقاتلاتالطائراتالمروحيةطائراتالنقللطائراتالخفيفةالتدريبو أبحاثالطيرانكماأنهاتصنعأنواعًامنالمسدساتوالبنادقشبهالآليةوالرشاشاتوالمدافعوالهاوناتالدباباتالقاذفاتالصاروخيةوالراجماتناقلا تالجنودالمدرعةوالمدرعةالقتاليةالمدولبةالذخائرالصغيرةذخائرالمدفعياتوذخائرالصاروخيةذخائرالقاذفاتوالراجماتوأجهزةتحدي دالمدىوالأهدافبالليزرأجهزةالرؤيةالليليةوالنهاريةإضافةإلىأجهزةاتصالاتقصيرةوطويلةالمدىعاليةالتردد.

والمعلومأنمجالاتعملهيئةالتصنيعالحربيتشمل«8»مجالاتوهي:
إنتاجالذخائر«أنواعوأعيرةمختلفة«
إنتاجالأسلحةالخفيفةوالمتوسطةوالثقيلة
إنتاجالدروعودباباتالقتالالرئيسية
المهماتوالتجهيزات
الصناعاتالإلكترونية
صناعةالطيران
صناعةالبحرية
صناعةالمركبات

مصنعسورللملبوساتالعسكريةوالمدنية:

بدأتشركة"سور"العالميةبشقطريقهاخارجتركياعام2003،منخلالالعملمعوزارةالدفاعالسودانية؛لتأسيسمصنعللملابسالعسكريةلـ تلبيةاحتياجاتالقواتالمسلحةالسودانية،وانضمتقطرللشراكةعام2013،والتيتوسعتفيأعمالهابتأسيسجديدلمصنع"سور"للملبوساتالـ عسكريةوالمدنيةفيالعاصمةالسودانيةالخرطومفيبناير2017.

وتمافتتاحالمصنعبدعمحكوميمنالدولالثلاثحضرهوزيرالدولةلشؤونالدفاعالقطريخالدالعطية،ووزيرالدفاعالسودانيعوضبنعو ف،ونائبوزيرالدفاعالتركيشوايألباي.وتتشاركالدفاعالسودانيةممثلةفيالتصنيعالحربيوالقواتالمسلحةفيالاستثماربنسبة33بالمائة،فـ يحينتستثمرالقواتالمسلحةالقطريةبنفسالنسبة،والمتبقييعودللمستثمرالتركي،أوكتايأرجان(صاحبسورالعالمية)،وعبرالشراكةالثلا ثية،فإنهمنالمقررافتتاحخطوطإنتاججديدةفيكينياوالصومالودولأخرى.ويستهلكالمصنع60بالمائةمنإنتاجالقطنبالسودانالذييبلغسنو يا410آلافطن،ويستفيدمنالأموالالقطريةوالخبراتوالتقنياتالأوروبيةالمتمثلةفيالشريكالتركي،ويهدفلتقديمخدمةبجودةعاليةعبرمنت جاتعسكريةومدنيةولوجستيةلبلدانالشرقالأوسطوإفريقيا،منخلالالإنتاجوفقالمعاييرالعالمية،وتسهدف"سور"العالميةزيادةإنتاجها ورفعالعمالةمنألفينو500عاملإلى10آلافعاملبحلولالعام2020.وفيأواخر2015،أعادتالشراكةالسودانيةالقطريةالتركيةالحياةلأحـ دأكبرمصانعالنسيجبوسطالسودانعندماشغلتشركة"سور"مصنع"الصداقة"للغزلوالنسيجفيالحصاحيصا(وسط)،بعدتوقفدام7سنوا ت،وهذهمساهمةكبريفياعادةتشغيلالمصانعالمتوقفةواستخدامالعاطلينعنالعملوتقديمخدماتأفضللانسانالمنطقةصحيةوتعليميةومج تمعيةوغيرهابالاضافةإلىتمكينالدولةمنالاستقلالالأمثللمواردالطبيعيةوذلكمنخلالصناعةالمنتجاتالزراعيةوالحيوانيةالمحليةبدلتـ صديرهاكموادخاملايؤثرفيدعمالاقتصادالقومي،وكذلكعملالمصنععلىتدعيمالعلاقاتالاستراتيجيةبينالدولالثلاث(السودان– تركيا–قطر).

مجمعالكدرولتصنيعاللحوم:

مجمعالكدرولتصنيعاللحومهوأحدأكبرالمسالخفيأفريقياوالشرقالأوسطوتبلغمساحته٥٤فدانا،أنشئعام١٩٧٥وتمتأهيلهبواسطةمنظ ومةالصناعاتالدفاعيةليتمالافتتاحبثوبهالجديدفيابريل2019ويضممسلخينمسلخطوارئبالإضافةإلىمساحاتمخصصةللأنشطةالري اضيةوالاجتماعيةوالمساحاتالخضراءويقدممنتجاتلحوممحمراءمتنوعةذاتمواصفاتوجودةعالميةتحققالاكتفاءالذاتيوالصادر.ويعمـ لبطاقةإنتاجية٥٠٠رأسبقرو٣٠٠٠رأسضأنوماعزفيالمناوبةالواحدةتصلمدتهاإلى١٠ساعات،والمجمعمجهزبأحدثالتقنياتفيمجالا لمسالخويضم٢١ثلاجةلحفظاللحوموالأحشاءالطازجةو٦ثلاجاتللتجميدوالتعاملمعالأحشاءالبيضاءبمايتناسبمعطبيعتهاوعملياتهاا للوجستيةفيدرجةالتخزينومزودبتغليفبالأساليبالحديثة.

كمايضمالمجمعمعاملمتخصصةلمعالجةالمياهبطاقة١٢٠٠مترمكعبومحطةتقنيةللمياةبطاقةإنتاجيةتصلإلى١٠٨٠مترمكعب،با لإضافةإلىمعالجةمخلفاتالأحشاء،حيثيهتمالمجمعبالجودةالعاليةلتكونعاملاأساسيافيالعملياتبمايتناسبمعالجودةالعالميةلإنتاجالمنتجا لذييتطلعإليهالعميل.

المسلخملتزمبتنفيذالسياساتالداعمةللاقتصادالوطنيحسبموجهاتالدولةوسياساتهالتحقيقمطالبالمرحلةالمقبلةفيتصديراللحومالمذبو حةبدلأعنالحيةبحلول2020،للاستفادةمنسلسلةالقيمةالمضافةلمنتجاتالثروةالحيوانيةوالعملفيالمسلخيتماشمعنظامالهصبوالنظاما لعالميللاشتراطاتالصحية،ومسلخالكدروبهذهالطاقةومواكبتهللعالميةسيحدثنهضةفيمجالالصادراتاللحومويدعمالاقتصادالقوميوسـ

يوفرفرصعمللشباب،وسيتمتأهيلوتدريبمجموعاتكبيرةمنخريجيالكلياتالبيطريةفيمجالتشفيةاللحوموتصنيعها،بجانبإنتاجهأكثرمن 30منتجاًمناللحوملاستهلاكالمحليوالصادر.

يعتبرهذاالمصنعمنأشهرالمصانعفيافريقياالمنتجةللحومالجاهزةذاتالمواصفاتالعاليةوالجودةالمتميزةوالأنيقومالمصنعبتصديرمنتجاتهإلىدولافريقياوالعربواروباوذلملمايشتهربهالسودانمنكثرةالثورةالحيوانيةالجيدة

شركةالجنيدللتعدين:

هشركةتتبعلقواتالدعمالسريعتهتمبالتعدينفيالذهبوالوكالةعنبنكالسودانوهشركةمرخصةوفقاًلقانونالشركاتبالدولةالسودانيةوهذاالعمليدخلضمنالصناعاتالدفاعيةباعتبارانالدعمالسريعقواتضمنمكوناتالجيشالسودانيوتحتادارةالقائدالعامللجيشوأخذتاعترافاًرسمياًباجازةالبرلمانالسودانيلمرسومجمهوريصادرمنرئيسالجمهوريةلتقنينإنشاءهذهالقواتوتعتبرمنأهمأزرعالقواتالمسلحةوهتعملفيحمايةالحدودوتأمينالأقاليمالملتهبةكأقليمدارفوروالنيلالأزرقوجنوبكردفانإلىجانبعملهافيمكافحةالتهريبوالهجرةغيرالشرعيةوتتميزهذهالقواتبسرعةالحركةوالانتشاروالتدخلالسريعوأسهمتفيانهاءكقيرمنالأزماتباحترافيةعاليةوآخرأعمالهاانحيازهاالكامللثورةالسودانيةوتأمينهاوضمانمكتسباتهامماكانلهاالأثرالكبيرفيصناعةالاستقرارالأمنيوالتوافقالسياسي.

ونظراًلهذاالجهودالجبارةوالعظيمةالتيتقومبهاقواتالدعمالسريعاستدعىاهتمامهابالاستثمارحتىتتمكنمنالصرفعلىاحتياجاتالقواتوتوفيرالدعماللوجستيلأعمالهابعيداًعنميزانيةالدولةحتىلاتؤثرعلىالإستقرارالاقتصادي

ومنهناجاءتفكرةانشاءشركةالجنيدللاستثمارفيمجالالتعدينفيمنطقةجبلعامروغيرهامنالمناطقباستخدامأجهزةمتطورةوتقنيةعاليةخبراتبشريةمحترفةممّاساعدعلىنجاحالتجربةفياستخراجالذهببطرقشرعيةورسميةوتحققأرباحجيدةتعالجبهااحتياجاتالقواتوتسهمفيدعمالاقتصادالقوميفضلاًعنتقديمخدماتتعليميةوصحيةللأهاليبهذهالمناطقومنذلكبناءالمدارسوالمستشفياتودعمالأسرالفقيرةوالطلابوكفالةالأيتاموتشييدالقرىالنموذجيةودعممشروعاتالعودةالطوعيةوتوفيرخدماتللنازحين،ومساعدةمنتضرروامنالكوارثالطبيعيةوغيرذلكمنالانشطةالانسانيةوالاجتماعية،وبعدالثورةقامتقواتالدعمالسريعباسنادخزينةالدولةمالياًوكانلهاالأثرالكبيرفيتخفيفمعاناةالشعبالسودانيبعدسقوطحكومةالإنقاذإلىجانبالدعمالمستمرللشعبالسودانيفيتوفيروسائلالمواصلاتوالقوافلالصحيةوغيرها

ويسهمالذهببنسبة40%منالدخلالقوميوبدأانتاجالذهبحواليعام2010،وخففلحدٍمعقولمنعواقبصدمةانفصالجنوبالسودانعام2011وخسارةالسودانلـ70%منانتاجهالنفطي.وكانلهتأثيرهعلىمجملالاقتصادوتعويضالنقصالحادفيالعملاتالأجنبية،دخلبنكالسودانالمركزيإلىالسوقالمحليةكمشترٍللذهبمنالمعدنينوالشركاتومنهاشركةالجنيدللتعدين.

التوصياتوالنتائج:

منخلالالجهدالمبزولفيجمعالمعلوماتوالبياناتتوصلالباحثللنتائجوتوصياتمهمةوهى:

تعتبرالصناعاتالدفاعيةمهمةوأساسيةفيتطويرالاقتصادالسودانيوزيادةالدخلالقوميمنخلالادارةالتصنيعالمتنوعوتحويلالمنتجاتالمحليةإلىموادصناعيةحديثةجاهزةللصادر.

الصناعاتالدفاعيةلهاقدركبيرفيتوفيرالمعداتالعسكريةواحتياجاتالجيشالسودانيكبديللتكاليفاستيرادهذهالمعداتبالعملةالاجنبية

تقومالصناعاتالدفاعيةبتحويرالموادالخاممنالمنتجاتالمحليةكالصمغالعربيوالفولالسودانيوالثروةالحيوانيةوالمعدنيةوالسمكيةوغيرهاإلىصناعاتحديثةلغرضالتصدير

تسهمالصناعاتالدفاعيةفياسنادالشعبعندالأزماتالاقتصاديةمنخلالالدعمالمباشرلخزينةالدولةأوالاسنادالمجتمعيالعينيوالمادي

يستفادمنالصناعاتالدفاعيةفيحلمشكلةالبطالةفيمجتمعناوذلكباستخدامالعاطلينعنالعملفيهذهالمصانعوهذابدورهيؤديإلىتخفيفمعاناةالأسروالعائلاتالعفيفة

تقومالصناعاتالدفاعيةبتأهيلوتدريبالكوادرالبشريةوالقوةالعاملةفيمجالاتمختلفةلصناعةطاقةانتاجيةعظيمةمستفيدينمنتبادلالخبرات العالميةوالتجاربالاقليمية

تسهمهذهالصناعاتالدفاعيةفيتشغيلالمصانعالمعطلةالمنتشرةفيالسودانبسببالكسادأوشحالأمكاناتوتحويلهاإلىمصانعمنتجةتساعدعلىتحريكعجلةالانتاجبالدولة

تتولىالصناعاتالدفاعيةتقديمخدماتمتكاملةللمناطقالمحيطةبهاوالسكانالذينيقطنونفيمواقعالعملوتشملخدماتالتعليموالصحةوالرعاية والإعاغنةالماديةوالمعنوية

يجبتشجيعالصناعاتالدفاعيةلأنهامصدرأمانللشعوب

يجبتطويرهذهالصناعاتلتشملمجالاتأخرىواسعةكصناعةالغذاءوالدواءوالطرقوالانشاءاتوغيرها

يتجاوزنطاقالخيرالذيتقدمهالصناعاتالدفاعيةالسودانيةيتجاوزالحدودالجغرافيةليشملالدوللاسلاميةكلهامنناحيةالتعاونالاقتصادي والدفاعيوالأمنالغذائي

تهيئالصناعاتالدفاعيةبيئةسودانيةخالصةلتمكينالدوللاسلاميةمنتحقيقالاكتفاءالذاتيوالتوقفعناستيرادالمنتجاتالمسرطنةمنالدوللاغربيةوالاستفادةمنامكاناتالسودانالمائيةوالزراعيةوربطهابخبراتالعالمالاسلاميوالامكاناتالماديةفيالدوللاسلاميةكمدخلللوحدةالاسلامية

المراجعوالمصادر:اعتمدالباحثعلىهذهالمعلوماتمنالمصادرالتالية:

الجريدةالرسميةللقواتالمسلحةالسودانية

المواقعالرسميةللقواتالمسلحةفيالانترنتومنصاتالتواصلالاجتماعي

الصحيفةالالكترونيةلقواتالدعمالسريع

الصحفالسودانيةالصادرةبالخرطوم

مجلةالصناعاتالدفاعيةالصادرةفيالخرطوم

منصةمنظومةالصناعاتالدفاعيةالسودانية

اسطنبول10نوفمبر2019م

(إطار دور الوقف والمنظمات الخيرية في تطوير الصناعات الدفاعية في العالم الإسلامي نظري لنموذج وقفي مقترح)

وسام الكبيسي

ملخص البحث

يعد نظام الوقف في الإسلام من النظم الحيوية التي لعبت أدوارا مهمة في مجالات عديدة في حياة الإنسان والأمة، وإذا كان توفير ضروريات واحتياجات الأفراد من مأكل و ملبس و دواء يعد من الأمور التي اهتم بها نظام الوقف، فإن توفير احتياجات الأمة تساويها أو تزيد عليها في الأهمية.

الهدف الأساسي من هذه الورقة هو تقديم إطار نظري لدور الوقف الخيري في دعم الجهود الهادفة لتطوير الصناعات الدفاعية في العالم الإسلامي. وقد تناول المبحث الأول من هذا البحث مفهوم الوقف في الشريعة الإسلامية، ودور نظام الوقف في خدمة المسلمين في ديارهم والمحافظة عليهم، ودور الوقف في المجالات التعليمية والتدريبية والبحثية.

أما المبحث الثاني فقد قدم ملخصا عن واقع الصناعات الدفاعية في العالم الإسلامي، والحديث عن أهم التخصصات التي نحتاجها لتطوير هذا القطاع الحيوي، وكيف يمكن أن يساهم الوقف في ذلك؟

في حين ركز المبحث الثالث على التأصيل الشرعي لهذا الوقف (وقف الصناعات الدفاعية) وفقا لمبادئ ومقاصد الشريعة الإسلامية، ثم جاء الحديث - باختصار - في ختام المبحث عن الإطار النظري المقترح للوقف، ما هي الفلسفة التي يقوم عليها، وما هي مصادر تمويل وتشغيل الوقف، وأهم الوظائف التي سيضطلع بها الوقف، وختاما ما هو العائد المرجو من الوقف.

ومن الله التوفيق.

الكلمات المفتاحية: الوقف، الشريعة، الصناعات الدفاعية، العالم الإسلامي، التأسيس، التمويل، الزكاة، الاستثمار.

The Role of the Waqf and Charitable Organizations in the Development of Defense Industries in the Islamic World

ABSTRACT:

The endowment (waqf) system in Islam is one of the important systems that played a great role in people's lives on an individual and communal level. Guaranteeing one's individual necessities, such as food, clothing and medicine is of great significance to the waqf system, and it is just as important on a communal level.

The primary goal of this paper is to present the role of charitable waqf in developing the cooperation between the various defense industries in the Islamic world. In the first part, the meaning and roles of waqf in the Islamic Sharia, its role in sustaining and securing the life of Muslims in the Islamic world, and the role of waqf in the social economic and educational life, are presented. The second section will give a summary of the practices of defense industries in the Islamic world, what lines we need to focus on in order for them to develop, and how the waqf system can contribute to the development of the defense industry. The third and final section will address roots of the waqf for defense industries in accordance with

Islamic sharia, and later the Theoretical framework of the waqf, such as: the waqf philosophy, the foundation, financing, ways of investment.

KEYWORDS: waqf, sharia, defense industries, Islamic world, founding, financing, zakat, investment.

المقدمة

لعبت الأوقاف الإسلامية بمختلف صورها ومجالاتها دوراً محورياً في الإتجاهين الإنساني والعمراني من حضارة الأمة الإسلامية على مر الأزمنة الماضية، وهي وإن بدت تطبيقاتها بسيطة في صورتها الأولى إبان عصر التشريع والتأسيس النبوي والراشدي، فإنها لم تبق كذلك، فقد استطاع الفقهاء والمنظرون أن يجددوا لها صوراً كثيرة تتناسب مع قواعد التشريع وتراعي مقاصد الشرع ومتغيرات الواقع، مما جعلها عنصراً فعالاً في تطوير شتى مناحي الحياة الاجتماعية، والاقتصادية، والعلمية، والتربوية، وفق ما دعت له حاجة الأمة وأفرادها ومقتضيات بقائها وتطورها، وبما تكفل به سد متطلبات ضرورية وحاجية لا تستطيع الدولة المسلمة تحمل أعبائها لوحدها.

لكن تطور الوقف لم يمض على سوية واحدة بل كان يمر بين فترات ازدهار وانحسار على مستوى التطوير والتجديد والاجتهاد والتطبيق، وقد دخلت الأمة في القرون المتأخرة في حالة من الجمود الاجتهادي والركود الحضاري أثرت على قطاع الوقف ووظائفه، وأضعفت من فاعليته وتفاعله مع حاجات الأمة وأفرادها. وجاء وصول الاستعمار إلى ديار المسلمين، وعمل بعض المحتلين على فرض أنماطهم الأيديولوجية والثقافية والإدارية في المجتمعات المسلمة، ليزيد من ضعف منظومة الوقف، وتوهين قدرتها على مواكبة التحولات والتطورات التي بلغت في السابق الكثير من المجالات، واستمرت في ابتكار صور وقفية جديدة توائم بين الشرع والعصر، وبما يحقق المقاصد الشرعية، ويلبي احتياجات الواقع. كانت بداية حركة تأميم الأوقاف في البلاد المسلمة على يد محمد علي باشا في مصر، بإشارة من سانسيمون الفرنسي وذلك بتاريخ 9 رجب 1262 هج، كما جاء في عجائب الآثار [80] للجبرتي، ثم توالت عمليات التأميم في الكثير من البلاد الإسلامية، ليدخل الوقف في حلقة ثقيلة تفرضها بيروقراطية الدولة.

قد يكون من اللافت لنظر الباحث في تاريخ الوقف، أن يرى بأن الأمة ركزت على بعض جوانب ووظائف الوقف، فنراها ركزت على ما يستجلب مصلحة الأفراد، كوقف الأراضي والدور والبساتين والمشافي وغيرها وهذا كله أمر محمود، ولكنها قلَّ تركيزها على المجالات التي تجلب مصلحة عامة للأمة. مع أن أدلة الوحي التي حضت على الوقف الأولى، هي نفسها التي تظافرت في الترغيب بالثانية والحض عليها.

إن التطور الهائل الذي ظهر في قطاع الصناعات الدفاعية في العقود الأخيرة، وما يتطلبه من منظومات صناعية وبرمجية معقدة وسريعة التطور، وما نلاحظه من تسابق بين أمم الأرض للإتيان بكل جديد في سباق الردع المتقابل، كل ذلك يضع على عاتق الأمة بقطاعاتها الثلاث (العام والخاص والخيري) مسؤولية تضامنية لتوفير المؤسسات التكاملية اللازمة لتطوير هذه الصناعات وتحقيق الكفاية للأمة، وذلك في زمن باتت فيه أعباء التخلف عن الركب العلمي والصناعي الدولي ثقيلة، تدفع الأمة ثمنها من سيادتها وكرامتها قبل أن تدفعه من أموالها ومقدرات شعوبها.

من هنا جاء اهتمام الباحث في هذا الجانب البالغ الأهمية، سعياً لوضع الإطار الأولي لصورة جديدة من الوقف، يأخذ على عاتقه تطوير الصناعات الدفاعية، وتدريب وتأهيل الكوادر اللازمة لنهضة هذا القطاع، ورعاية أصحاب المواهب وبراءات الاختراعات التي ترفع من وتيرة القدرة والجودة فيه، والمشاركة بحصص في استثماراتها الاقتصادية، بما ينمي موارد الوقف، ويساعد في تحمل نفقاته وتعظيم موارده وتحقيق أهدافه وغاياته، وسيكون هذا البحث مختصراً بقدر الإمكان، فليس من غرضه حشد الأدلة والاستدلالات الكثيرة التي تثقله على حساب الفكرة العامة، والثمرة المرجوة منه، فلن يكون هذا البحث إلا مفتاحاً لتطوير النموذج عبر تراكم الخبرات والاستشارات التي يحتاجها، وبعد البحث عن الفرص الممكنة بالتشاور مع أصحاب الاختصاص، وذوي الشأن، سعياً للوصول إلى أفضل صورة ممكنة لهذا الوقف وفق الإمكانيات المتاحة والمتوقعة. ومن الله التوفيق.

[80]) الجبرتي، عبد الرحمن بن حسن برهان الدين، عجائب الآثار، 478/3).

أسئلة البحث

يجيب هذا البحث على سؤال رئيسي مفاده: **هل هناك أدلة في الشريعة الإسلامية تسمح بتأسيس وقف جماعي يعمل على تطوير الصناعات الدفاعية للأمة؟**

وتتفرع عنه أسئلة منها:

ما هي الخلفية التي يتأسس عليها هذا الوقف؟

ومن هي الجهات المدعوة للمساهمة فيه؟

وما هو واقع الصناعات الدفاعية في الأمة المسلمة قياسا بالأمم الأخرى؟

وما الحاجة لمثل هذا الوقف؟

وأخيرا، ما منزلة هذا الوقف في ميزان الشرع ومقاصده، والواقع ودواعيه؟

فرضيات البحث

سيقوم هذا البحث على فرضية أن الشريعة الإسلامية قادرة بما فيها من سعة في الأحكام ومرونة في التشريع، على وضع إطار نظري قابل للتطبيق، لوقف يأخذ على عاتقه تطوير الصناعات الدفاعية في العالم الإسلامي.

أهمية البحث

تأتي أهمية البحث من جانبين في غاية الأهمية في حياة الأمة المسلمة:

أولهما: هو المساهمة في إحياء الوقف وتجديد أدواره وتفعيل مساهمته في تحمل أعباء الأمة بالمشاركة مع المؤسسات والقطاعات الأخرى في المجتمع.

والثاني: هو العمل على تقليص الفجوة الكبيرة في فرض من فروض الكفاية على الأمة، والمساهمة في سد فراغ استراتيجي كبير لا زالت الأمة تعاني منه منذ عقود في كل جوانبه، ومن الحاجة إلى الاتكاء على منتوجات الأمم الأخرى فيه، مع ما يفرضه ذلك من ضغوطات ومحاولات هيمنة واختراق للسيادة كما لا يخفى على أي متابع لهذا المجال.

خطة البحث: وشملت ثلاثة مباحث:

المبحث الأول: تناول مفهوم الوقف وحكمه في الشريعة الإسلامية، ودور نظام الوقف في خدمة المسلمين في ديارهم والمحافظة عليهم، ودور الوقف في المجالات الاجتماعية والتعليمية.

المبحث الثاني: وفيه تم عرض ملخص عن واقع الصناعات الدفاعية في العالم الإسلامي، والمجالات التي تحتاج إلى التركيز عليها لتطوير هذا القطاع الحيوي، والكيفية التي يمكن للوقف أن يساهم فيها.

المبحث الثالث: تناول التأطير الشرعي لهذا الوقف (وقف الصناعات الدفاعية) وفق المبادئ ومقاصد الشريعة الإسلامية، ثم جاء الحديث في هذا المبحث عن مصادر تأسيس وتشغيل الوقف، وبعض طرق الإنفاق، والتمويل والاستثمار فيه.

منهجيةالبحث

سيتبعالبحثالمنهجيناالاستقرائيوالاستنباطي،لمحاكمةالإطارالنظريللوقفوفقاالأحكامالشرعية،معالاسترشادبالمقاصدالشرعيةوالقواعدالفقهية،للوصولإلىنتيجةتوائمبينصورةالوقفالمبتكرةهذه،والشريعةالإسلامية،ومقتضياتالواقع.

المبحثالأول:مفهومالوقفودورهفيحياةالمسلمين

1،1مفهومالوقفوحكمهفيالشريعة

1،1،1تعريفالوقف

الوقففياللغة:الوقفمصدروقفيقف،والوقفاسمللشيءالموقوفتسميةبالمصدر،ومادةوقف:تدورعلىمعنىالحبسوالمكث.

الوقففيالاصطلاح:تعددتتعريفاتالفقهاءللوقفتبعاًلاختلافهمفيبعضأحكامهوشروطه،ويمكنإجمالالآراءالىفريقين:

الأول:الإمامأبوحنيفةوالمالكية،وقدعرفوهبأنه:(حبسالعينعلىملكالواقف،والتصدقبمنفعتهاعلىجهةمنجهاتالبرفيالحالأوالمآل)،فهميقولونببقاءالعينفيملكالواقف.

الثاني:تعريفاتالجمهور؛وهوماعليهصاحباأبيحنيفة،والشافعيةفيأحدالقولين،والحنابلة،وقدعرفوهبأنه:(حبسالعينعلىملكاللهوالصدقةعلىجهةمنجهاتالبرابتداءوانتهاء)،وأنه:(حبسالأصلوتسبيلالثمرة).

والتعريفالأخيرالذيأوردهابنقدامةالحنبلي،هوالأكثردقةفيرأيالباحث،وهوموافقلنصالحديثالذيسيمرمعنا،(إنشئتحبستأصلهاوتصدقتبها).

1،1،2حكمالوقففيالشريعة

ذهبجمهورالفقهاءإلىأنالوقفمستحب(المغني184/8)،واستدلواعلىذلكمنالكتابوالسنةوالإجماع؛

فمننصوصالقرآنالكريم،قولهتعالى﴿لَنتَنَالُواْٱلۡبِرَّحَتَّىٰتُنفِقُواْمِمَّاتُحِبُّونَۚوَمَاتُنفِقُواْمِنشَيۡءٖفَإِنَّٱللَّهَبِهِۦعَلِيمٞ﴾[آلعمران:92]،وقولهتعالى﴿وَٱفۡعَلُواْٱلۡخَيۡرَلَعَلَّكُمۡتُفۡلِحُونَ﴾[الحج:77].

ومنالسنةالنبويةالشريفة،مارواهعبداللهبنعمررضياللهعنهما،أنعمربنالخطابرضياللهعنهأصابأرضابخيبر،فأتىالنبيﷺيستأمرهفيها،فقال:يارسولالله**!**أصبتُأرضابخيبرلمأُصِبمالاًقطأنفسعنديمنه،فماتأمربه؟قال:**"إنشئتحبستأصلها،وتصدقتبها"**[صحيحالبخاري:كتابالشروط–بابالشرطفيالوقف،حديثرقم2737]،وكذلك[مسلم:4224]،و[أحمد:4806]،وفيرواية**"حبِّسأصلهاوسبِّلثمرتها"**[سننالنسائي:كتابالإحباس–بابحبسالمشاع،حديثرقم3603].وكذلكمارواهأبوهريرةرضياللهعنهعنالنبيﷺ**"إذامātابنآدمانقطععملهإلامنثلاث:صدقةجاريةأوعلمينتفعبهأوولدصالحيدعوله"**[صحيحمسلم-

كتابالوصايا،حرقم:1621].وقالصاحبكفايةالأخياربعدذكرهذاالحديث:وحملالعلماءالصدقةالجاريةعلىالوقف[81].ومعلومأنالكثي رمنالهباتوالصدقاتلاتكونجاريةمنبعدصاحبها،فماكانجاريامنهافهوداخلفيمسمىالوقف.

ومنالإجماع؛أنالذيقدرمنالصحابةرضياللهعنهمعلىالوقفوقَف،واشتهرذلكبينالمسلمين،فلمينكرهأحد،فكانإجماعا[المغني،ابنقدامةال مقدسي،185/8و186]،واتفقتالأمةعلىذلكوتلقتهبالقبولوتوالتالأجيالتعملبهفيكلالأزمنةوالأمصار.

2،1دورنظامالوقففيخدمةالمسلمين

مرتبنابعضالنصوصالتيوردتفيالكتابوالسنة،وهيوغيرهامنالنصوصتحثالمؤمنينعلىالإنفاقفيسبيلالخيروابتغاءالجزاءالعظيممنعليهعند اللهتعالى،وقدتنافسالقادرونمنالمؤمنينفيكلأبوابالخير،منذالعهدالأولللرسالةالإسلاميةوحتىهذااليوم،وكانللوقفنصيبكبيربلاشك،لاذ قولأنهسدكلحاجاتالأمةوالمجتمع،ولكنهساهمبشكلكبيرفيسدتلكالحاجات،وتحقيقالكثيرمنالكفايات،وكانبحقأحدالنظمالعظيمةالتيحم لتأعباءليستقليلةمعالدولة،حيثيذكرالتاريخأنالوقفأسهمفيتقليلنسبةالفقروسدحاجاتالفقراءوالمساكين.

والوقففيكلذلكوغيره،إنماهوقناةتعملجاهدةمعمجموعةمنالنظمالإسلاميةعلىتحققمقاصدالشريعةالتيحثتعلىمبدأتحقيقالكفايةللناس،وا لمحافظةعلىبقائهموصحتهموكرامتهم،وقضاءحوائجهمومتطلباتهم.

وقدأدىالوقفدورهفيحفظالضرورياتالتينادتبهاالشريعة،ومنذلك[82]:

1،2،1حفظالدين:فقدعملبعضالواقفينعلىمقصدحفظالدينعبربناءالمساجدوالإنفاقعلىالأئمةوالخطباءوالقراءوالمؤذنين،والإنفاقعلى طلبةالعلم،وتيسيرأداءفريضةالحج،والإنفاقعلىالحرمينالشريفين،وكذلكالدفاععنالبلادوالذبعنالحوزةالذييعدمنحفظالدين.

2،2،1حفظالنفس:فقدساهمالوقففيتوفيرمالايقدرالفقراءوالعاجزونوكبارالسنعلىتوفيرهمنضرورياتحفظالنفسوصونها،وتقديمذلك إليهمفيصورةطعاموشراب،وحفرالآباروإيصالالماءالصالحللشرب،وكساءودورإيواءوملاجئ،ومستشفياتعامةومتخصصةومر اكزصحيةوعلاج،وتوفيرالرعايةللفقراءوالمساكينوالأيتاموالعجزةالذينلامعيللهم،وللنساءالخالياتمنالأزواج.ومنأغربالأوقاففيهذا الباب،وقفعملعلى"إزالةالعناصيص:وهيالحجارةالناتئةفيالطرق"لئلايتعثربهاالمسنونوالمكفوفون.

3،2،1حفظالنسل:وهنانلحظمساهماتعديدةللوقفالخيري،شملتالمساعدةعلىتزويجالشبابوالفتيات،والمساعدةفينفقاتمهورهنوتجهي زهن،وتوفيرالحليبللأمهاتاللاتييتعذرعليهنإرضاعأولادهنلأيسبب،وأماالوقفالذريفقدحافظعلىذرياتالواقفينوعملعلىصونكرامتهمو ممتلكاتهم،خصوصامنيدبعضالحكامالذينكانوالايتورعونعنأخذأموالالناسبالباطل.ومنأغربالأوقاففيهذاالمجال،وقفحملاسم"دارال شيوخ"فيالمغرب،وكانمعدالإقامةأفراحالمكفوفينوإشهارمراسيمزواجهم.

ويمكنأننفترحهناإنشاءوقفتحتمسمى**"وقفالإنجاب"**يقومبتأسيسالمراكزالطبيةالمتخصصةبالتلقيحالاصطناعي،والرعايةالخاصةل لأزواجالذينيعانونمنمشاكلفيالإنجاب،لماللذلكمنآثارنفسيةومعنويةوأعباءماليةلايتحملهاالكثيرمنالأزواج،وقدتتسببالتفككالأسري، ولماللإنجابمنمزاياعلىالأسرةوالأمة.

4،2،1حفظالعقل:فقدبقيقطاعالتعليمونشرالثقافةوالمعرفةمسؤوليةالأوقافعموما،حتىمشارفالعصرالحديث(وسيأتيتفصيلذلكفيمطل بمنفصللأهميتهفيسياقهذاالبحث)،وقدوجدنافيبعضشروطالواقفينأنهممنعواريعالوقفعنالسفهاءوالمبذرينومنيتعاطونالخمر،أوباشت راطعدمإنفاقالمالفيشربالخمروماشابهه،وفيذلكردعلهمعنأفعالهمالسيئةبلاشك.ومنوجوهحفظالعقل،مايقدمهالوقفمنوظائفمناسبةأو دخلثابتللكثيرمنالمحتاجين،ممايحفظعليهمتوازنهمالنفسي،كمايدخلفيهذاالبابتأسيسمصحاتللأمراضالعقلية.

5،2،1حفظالمال:معأنإنفاقالمالهوالهدفالرئيسيللوقفعموما،إلاأنالوقفساهمفيحفظالمالللذريةووضعأحياناشروطاتحددعلىالمستفيدين طرقإنفاقهابعيداعنالمحرمات،كمااشترطبعضالواقفيناستثمارمايتبقبعداستيفاءنصيبالمصارفالمشروطة،واشترطبعضهمأنتكونأ

[81]) الحصني، تقي الدين أبي بكر بن محمد الحسيني: كفاية الأخيار في حل غاية الاختصار، 603/1.
[82]) باختصارشديد،للتفاصيل،ينظر:غانم،ابراهيمالبيومي،تجديدالوعيبنظامالوقفالإسلامي،ص 45-56.

عمال الصيانة مقدمة عل غيرها من المصارف "حتى لو استغرقت الريع كله"، ومع التطور الحاصل في طرق الإنفاق والاستثمار ظهرت دراسات جديدة حول طرق استثمار الوقف وتنميته، وأظهرت الطرق الجديدة أنها أكثر قدرة علي تحقيق مقصود الشارع وغايات الواقف من الطرق التقليدية لإدارة الوقف.

ولم يكتف الوقف بالاهتمام بالبشر، والسعي لسد حاجاتهم الروحية والمادية، بل تجاوز ذلك إلى الرفق بالحيوانات وإطعامها وإرواء عطشها، وتهيئة بعض الأماكن لإيواء الحيوانات السائبة ريثما يعثر عليها أصحابها.

ولعل من أغرب الأوقاف في التاريخ الإسلامي، وقف سمي وقف الأواني، وهو وقف يقدم الأواني الجديدة تعويضا عن التي تكسر في أيدي العمال في المطاعم وغيرها!، تجنبا للطرد من قبل أصحاب العمل الغاضبين، وهو ما يبين البعد الإنساني والاجتماعي العظيم الذي كانت تقدمه منظومة الوقف للأمة وأفرادها، ومن يبحث في هذا المجال أكثر فسير عجبا.

3، 1 دور الوقف في المجالات التعليمية والتدريبية والبحثية

كانت الدولة مرتبطة في مفهوم مهام الأمة ارتباطا كاملا، فهي تؤدي أدوارا وظيفية محددة تقوم على حراسة الدين والدفاع عن بيضة الأمة، وتحصيل صالح العباد ودرء المفاسد عنهم بأقصى ما تستطيع، وكانت الأمة تتقاسم الأعباء مع السلطة الحاكمة في تحقيق تلك الوظائف، وفي كافة المجالات، "ولا يكاد يخلو مجال من مجالات الحياة إلا وقف تعليه أوقافٌ دارَّةٌ وجرايات دائمة"[83].

ومن بين أهم المجالات التي تحملت الأمة أعباءها بشكل شبه كامل هو مجال التعليم والثقافة وما يتعلق بهما، وذلك لما لهما من أهمية في بناء الأمة وأبنائها في كافة المجالات، الروحية، والفكرية، والعمرانية، وقد شمل ذلك "إنشاء وقفيات تعليمية شاملة تشمل الحاجات اللازمة لاستقرار أمتنا ولنهضتها وانتظام أحوالها كافة، كالوقف على المدارس والجامعات ومعاهد التكوين والتدريب المهني والحِرَفي، التي تقدم لا تساعد البيروقراطيات الرسمية على المبادرة بإنشائها، أو يحجز عنها ذلك بطءُ القرارات والإجراءات وتباين التقديرات، بينما تستطيع مؤسسات القطاع الوقفي تأسيس مثل هذه المشروعات التعليمية والتدريبية وتجهيزها وتسييرها وفق الحاجات المجتمع ومتطلبات سوق العمل"[84].

كان التعليم يقدَّم لطالبيه في المساجد منذ بداية الدولة النبوية والخلافة الراشدية، وبقي الأمر على ذلك حتى نهايات القرن الرابع الهجري، حيث بات التوسع في طلب العلم والسعي لتحصيله كبيرا، يضاف إلى ذلك التوسع في العلوم والمعارف المتنوعة، والابتكار العلمي، وما يتطلبه ذلك من حوارات ومناقشات وتجارب علمية، مما جعل المساجد لا تتسع لكل تلك النشاطات، وتؤثر على الدور الرئيسي للمسجد متمثلا بإقامة الشعائر والعبادات وتقديم الوعظ والتربية الروحية، وهنا جاءت فكرة بناء الكتاتيب الصغيرة وإلحاقها بالمساجد، واقتصار المساجد على تعليم الفقه والعلوم المتعلقة بالشريعة الإسلامية، حيث كان يلتحق بهذه الكتاتيب المئات وربما الآلاف من الطلبة، وتعددت الكتاتيب في بعض المدن، حتى بلغت المئات، ومع الربع الأخير من القرن الرابع الهجري بدأ التفكير بفتح مدارس منفصلة عن المساجد، ولكن المدارس لم تظهر بصورتها الحقيقية إلا مع الوزير السلجوقي نظام الملك، الذي كان أول من بنى مدرسة في الإسلام، في القرن الخامس الهجري، وكانت الأوقاف تقدم المأوى والطعام وبعض المصاريف اللازمة للطلبة الذين يفِدون للدراسة من خارج المدن (بما يشبه المنح التي تقدمها الجامعات للطلبة في العصر الحديث)، بالإضافة لرواتب المعلمين والموظفين القائمين على خدمة المدارس، وكان من مفاخر الوقف في الإسلام اهتمامه المبكر بوقف المكتبات والكتب وتوفير الأجواء المناسبة للبحث والتأليف، وكانت توقف الدور المعدة للتأجير والبساتين وغيرها مما يوفر ريعا دائما للإنفاق على تلك المدارس والمكتبات[85].

لقد استطاعت منظومة التبرعات، والوقف على رأسها، أن تحقق توازن السلطة، وتوزيع صلاحياتها وأعبائها بين الحكومة والأمة، فلم تتحمل الحكومة كل الأعباء الثقيلة التي يحتاجها المجتمع وأفراده، ولم تستأثر في نفس الوقت بكل حاجات الناس، مما يجعلها تتحكم بحاجات أفراد المجتمع، وتجعلهم طوع رغبات الحاكم، بما يحقق مصالحه ومصالح حاشيته، وليس بالضرورة مصالح الأمة وطموحاتها، وذلك عن طريق التحكم بحاجاتهم، وخصوصا الحاجات الرئيسية؛ من صحة وتعليم وخدمات عامة.

---

[83]) السنوسي، عبدالرحمان بن معمر، دور الوقف في التنمية والحد من البطالة، مجلة الأمة الوسط- العدد 9 /2018، ص254.

[84]) المصدر نفسه، ص259.

[85]) للتوسع ينظر: الجمل، أحمد محمد عبدالعظيم، دور نظام الوقف الإسلامي في التنمية الاقتصادية المعاصرة، نشر دار السلام – القاهرة، 2007، ص143 وما بعدها. وكذلك ينظر: الصديقي، سحر بنت عبدالرحمن مفتي، أثر الوقف الإسلامي في الحياة العلمية بالمدينة المنورة،مركز بحوث ودراسات المدينة المنورة / ع 7، ص15 وما بعدها .

"وحينانحسر مفهومالدولةبسبباختزالهفيمفهومالحكومةوأجهزتهامنقِبَلالأنظمةالسياسيةبعدالاستقلال,وقعتكلالمسؤولياتالاقتصاديةوالاجتماعيةوالثقافيةعلىعاتقالحكوماتوحدهابعدأنكانتتتقاسمهاالقطاعاتالثلاثة:العاموالخاصوالخيري"[86]،وحدثتنتيجةلذلكصور عديدةمنالخللفيالبنيةالاجتماعيةوالسياسيةوالاقتصاديةوالثقافية،لاتزالآثارهاقائمةومفتقرةإلىالحلولالجذريةحتىهذااليوم.

وقديكونللمفاهيمو النظمالتيجاءتمعالدولةالحديثةأثرفيذلك،لأنالدولةويدافعاحتكارهاللسلطةبكلصورهاوأشكالها،باتتتتوجسخشيةمنأيممارسةللأمةأولبعضأفرادها،أنيؤديذلكإلىمنازعتهافيسلطتها.ونحننرىاليومكيفتعاظمنفوذالدولةالحديثة"بشكلغيرمتوازنوابتلعهاالجانبالسياسيالتنفيذي،وطغىعلىجوانبهاالإنسانيةوالرساليةالمتنوعةالتيهيمقصدمنمقاصدالسلطةفيالإسلام"والفرصةقائمةلأن"تندفع-عنطريقمؤسستيالزكاةوالأوقاف–
النظامالعامنحومنحسلطةأكبرللفردوالمجتمعتنفيذيا،بلوتشريعيافيحدودالأطرالعامةللتشريعاتالأوقافبطبيعةالحال"[87]

المبحثالثاني:واقعوأهماحتياجاتالصناعاتالدفاعيةفيالعالمالإسلامي

2،1ملخصلواقعالصناعاتالدفاعيةفيالعالمالإسلامي

معأهميةالصناعاتالدفاعيةللأمة،ومعكونهامنالواجباتالكفائيةالتيلاتتحققردعالخصومو المعتدينإلابوجودهاوتطورهافإنهذاالمجاللميحظبالاهتمامالمناسبلأهميتهفيدولالعالمالإسلاميفيالعصرالحديث،وفيماعدااستثناءاتقليلةتأتيعلىرأسهاباكستانوتركيا،فنرىدولالعالمالإسلاميتستوردجلاحتياجاتهاالدفاعيةمنالأممالأخرى،معمايمثلهذلكمنتهديداتمستمرة،وضعففيالقدرات،واستنزافللاقتصاد،وقابليةلانتهاكالسيادةوالتدخلاتالخارجية.

تتصفالكثيرمنالصناعاتالدفاعيةفيالعالمالإسلاميبأنهاصناعاتتقليديةقديمة،وبعضهاربماأحيلعلىالتقاعدفيالبلدانالمتطورةولمتعدتستخدمهافياحتياجاتهاالعسكرية،إلاإذاكانذلكلأغراضتصديريةللدولالأخرى.ولكونهذهالأسلحةتقليديةوقديمةفإنكفاءتهاالتصنيعيةوالاستثماريةستبقىضعيفة،وربماأصبحتغيرذاتجدوىفيبعضالحالات،وهوالأمرالذيأدىببعضالدولالإسلاميةإلىغلقعددمنمصانعهاومنشآتهاعلىاعتبارأنتكلفةالإنتاجأصبحتأكبرمنتكلفةالاستيرادوأكثرضغطاعلىميزانيةتلكالدول.

ومعتطورونيرةالتصنيعوالتصديرللصناعاتالدفاعيةعندكلمنباكستانوتركيا،فإنالفجوةمازالتقائمةعندهماقياسابالدولالمتقدمةعالميافيهذاالمجالالحيوي،ويكمنالفارقالأبرزهنا،فيالتطورالهائلفيالبرمجياتالتيباتتتعتمدعليهاهذهالصناعاتبشكلواسعفيإحداثنقلاتنوعية،وتحقيقالتميزفيسباقالتسلحوالردعوتسويقالمنتجات.ففيماعداالتقنياتالليزريةالتيبدأتتركياتحققفيهاقفزاتجيدةفيالأعوامالأخيرة،جعلتبعضشركاتهاتنافسالشركاتالعالميةالكبرى،مماجعلهاتحتلالمركزالرابععشربينالدولالمصدرةللسلاحفيالعالم[88]،فإنالتقنياتالأخرىلاتزالتعتمدعلىتدريبالآلاتوبرمجتهاوتوسيعوتنويعاستخداماتهاالازالتقييداياتهافيالبلدانالذينيقودانقطاعالصناعاتالدفاعيةفيالعالمالإسلامي،الأمرالذييفرضتحدياتعليهماوعلىبقيةدولالعالمالإسلامي،خصوصامعبدءالحديثعنتحالفجديدبينبعضالدولالمسلمة،والذيأعلنعنهرئيسوزراءماليزياالتيستستضيفاللقاءالتأسيسيللاتحادالذيسيضمكلامن؛إندونيسياوباكستانوتركياوماليزياوتنضمإليهمقطرمنبينالدولالعربية،وهومايشكلفرصةللتبادلالخبراتوتطويرالكوادروالاستفادةمنالمواهبوالقدراتوالفرصالاستثماريةالتييمكنأنيقدمهاالتحالفالجديد.ويمكنلهذاالوقفالمقترحأنيساهمفيتحقيقذلك.

2،2أبرزالمجالاتالتيتحتاجهاتطويرقطاعالصناعاتالدفاعية

سبقالحديثعنالفوارقبينماوصلتإليهالصناعاتالدفاعيةفيالدولالمتقدمة،وماعليهواقعحالالصناعاتالدفاعيةفيالدولالإسلامية،ولكيلايتكررالحديثعنالاحتياجاتالتقليديةالتيتحتاجهاالصناعاتالدفاعيةمنصناعةالقوالبوالمحركاتوالمعادنالتيتحتاجهاتلكالصناعات،وهومو

---

[86]) السنوسي، عبدالرحمان بن معمر، مصدر سابق، ص252.

[87]) عودة، جاسر: دفع الزكاة لوقف خيري يقوم على مصرف من مصارفها الشرعية، بحث مقدم إلى المجلس الأوربي للإفتاء والبحوث، الدورة 28، اسطنبول – تركيا، 13-11-2018م، ص16. (حضر الباحث أعمال الندوة بصفة ضيف).

[88]) (https://www.sipri.org/sites/default/files/2019-03/fs_1903_at_2018.pdf)

جو دفيمصادر عديدة،فإنالحديثفيهذاالبحثسيقتصر علىأهمالتقنياتالحديثةالتييحتاجهاهذاالقطاع،معالحرصعلىنقلعباراتهامنمصادرها دونتدخللماتحتويهالمادةمنمصطلحاتعلميةخارجةعناختصاصالباحث،ولأهميةالحديثعنهذهالتقنيات،منحيثأنهلميعدممكنابعداليومتحقيققفزات،وتحقيقتنافسيةعاليةإلابوجودهاوالتمكنمنالتعاملمعها،ومنأهمهذهالتقنيات؛

ITأولا-البرمجةالحاسوبيةالمتطورةوتعرفعادةبالرمز:

منذأنتماختراعها،أصبحتالبرمجةالمتطورةتدخلفيكلمجالاتحياةالإنسانوالكثيرمنمنتجاته،ومنبينذلكدخولهافيالصناعاتالعسكرية،حيثباتتالعملياتالحاسوبيةالمعقدةجزءامهمالايتجزأمنعملوتشغيلتلكالصناعاتوفاعليتهافيتحقيقأهدافها.ومعأنالفجوةفيهذاالمجالليستبنفسالحجمالذينراهفيالتقنياتوالبرامجالأكثرتخصصا،فإنالحاجةلاتزالماسةلتطويربرامجذاتيةمنافسةلماينتجهويستخدمهالآخرون،وماينفقونهعلىالأبحاثالتطويريةلضماناستمراريةالتفوقوالتميز.

IOTثانيا–برمجةالتشبيكبينالأشياء(إنترنتالأشياء)وتعرفعادةبالرمز:

وهوجيلجديدمنالإنترنت(الشبكة)الذييتيحالتفاهمبينالأجهزةالمرتبطةمعبعضهاعبربروتوكولخاصتوفرهالنسخةالمتطورةمنالشبكات،وتتواصلمنخلالهكلّالأجهزةالتيتستطيعالعملعلىشبكةالإنترنت،والتيبإمكانهاجمعُوإرسالُومعالجةُالبياناتالتيتلتقطهامنبيئتهاالمحيطةمستخدمةًلذلكحساساتٍمضمنةومعالجاتٍبالإضافةإلىوسائطالاتصالٍ.وتُدعىغالبًابالأجهزةالمتصلةأوالذكيةلأنهاتستطيعالتواصلمعالأجهزةالأخرىالمرتبطةبهابعمليةٍتُعرفباتصالالآلةٍبآلةٍ.[89]

ولاشكأنأموراًمثلالتواصلوالاستشعاروالتوجيهعنبعد،تعدمنمزاياالصناعاتالدفاعيةالمستقبلية،كونهاتستفيدمنالتطورالهائلفيتقنياتالعصروتستخدمهاداخلمنظومتهاالصناعيةبمايكفلالتطويرالمستمروالمنافسةالجديةمعالمنافسين.

AIثالثا-الذكاءالاصطناعي،ويعرفعادةبالرمز

وهذاالمجاليعدمنأهمالمجالاتالتيتمالعملعلىتطويرهاوإدخالهامؤخرافيعدةصناعات،وهيتعملعلىفكرةذكاءالآلةمنخلالتدريبهاعلىعدةحالات،لتصبحبعدهاقادرةعلىالقيامبعدةعملياتفيوقتواحد،وفقخوارزمياتتعتمدالسلاسلالرقميةالقائمةعلىمعادلاترياضيةمعقدة،ويظهرالتنافسبينالدولالمتقدمةكبيرااليومفيهذاالمجالتحديدا،واستخداماتهفيالمجالالأمنيعلىوجهالخصوص.وتشيرالتقاريرإلىأنهذهالبرامجقدأدخلتفعلافيالصناعاتالعسكريةوباتتجزءالايتجزأمنوسائلتطويراداءالأجهزةوالمعداتالصناعيةالعسكرية.

و"توقعتقريرعنسوقالذكاءالاصطناعيالعسكريالعالمي،أنينموالسوقبمعدلسنويمركبنسبته18.66٪علىأساسالقيمةخلالالفترةالمتوقعةمن2019إلى2024.وبحسبالتقرير،تسيطرأمريكاالشماليةعلىالحصةالأكبرمنسوقالذكاءالاصطناعيالعسكريالعالمييحصةتبلغ48.23٪فيعام2019وتتسيدالولاياتالمتحدةالأمريكيةالقطاعبسببزيادةنشرالتدابيرالمضادةفيقطاعالدفاعفيالبلادبشكلرئيسي.

اكتسبسوقالذكاءالاصطناعيالعسكريالعالميأهميةواسعةبسببتزايدالاعتمادعلىالذكاءالاصطناعيفيالعملياتالعسكرية.ومعذلك،فإنالافتقارإلىالمعاييرالاحترافيةلاستخدامالمعداتالمدمجةفيالذكاءالاصطناعيوالتهديدالسيبرانيالمتزايدللبياناتالعسكريةهيبعضالعواملالتيلاتزالتتحدىنموالسوق".[90]

CyberSecurityرابعا–الأمنالسيبراني

"تشيرالتحدياتالمعقدةفيالعمليةالأمنيةفيالوقتالحاليإلىالحاجةإلىاستراتيجيةأمنيةأكثرذكاءًوتلقائيةوتنبؤيةوقابليةعلىالتكيف،منأجلالتعاملمعالتهديداتالمتطورةباستمرار،وبشكلأكثرفعالية.تمتطويرالذكاءالاصطناعيوتدريبالآلاتبصورةمتزايدةمنقبلشركاتالأمنلتعزيزقدرتهاالتنافسية.معظمهذهالشركاتمنهمكةالآنفيتطويرخوارزميةالذكاءالاصطناعيوتدريبالآلاتالخاصةبها،لرفعمستوىالأمانفيمنتجاتهمالخاصة،إمافيبعضهذهالمنتجات،أوفيجميعخطوطالإنتاج.

---

[89] (https://nasainarabic.net/main/articles/view/how-the-internet-of-things-works)

[90] (https://www.reportlinker.com/p05827609/Global-Military-Artificial-Intelligence-AI-and-Cybernetics-Market-Focus-on-Platform-Technology-Application-and-Services-Analysis-and-Forecast.html).

لقدمكناستخدامالذكاءالاصطناعوتدريبالآلاتفيجميعمراحلالأمنالسيبرانيمنوضعنهجأكثرذكاءًواستباقيةًوأتمتةفيالدفاعالسيبراني، يهدفإلىالحمايةمنالتهديد،أوالكشفعنالتهديد،أوالاستجابةللتهديدات،وبناءاستراتيجيةللأمنالتنبؤي.تعدشركاتبدءتشغيلالأمانهيالأكثر نشاطًافيتقديمتقنياتأمانالذكاءالاصطناعيإلىالسوق.ومعذلك،عززتشركاتالأمنالتقليديةالكبيرةأيضًااستراتيجياتهاللبقاءعلىاطلاععلىا تجاهدمجالذكاءالاصطناعي،وتدريبالآلاتفيالحلولالأمنيةالحالية.هناكالمئاتمنالشركاتالموجودةالآنفيالسوق،معإمكاناتمختلفة..."[91]

غيرأنهلاتوجدحالياًبينالمائةالأولىمنالشركاتالتيتقودالقطاعالعالميفيهذاالمجالأيشركةتنتميإلىالعالمالإسلامي،وذلكلاشكيشكلأحدالعوائقالتيتواجهتطويرالصناعاتالدفاعيةفيالعالمالإسلامي،وهومايتطلببذلجهودكبيرةفيالبحثوالتطويروتدريبالكوادرالموهوبةوالمؤهلة،ويمكنللقطاعالوقفيأنيقومبهذهالمهمةعبربناءمنظومةمتكاملةبالاشتراكمعالقطاعالخكوميوالخاص.ومنينظرفيتاريخالوقفوتطورهمعمرورالزمنيكتشفمرونتهوقابليتهعلىالولوجفيمجالاتمتعددة،حيثبنيتفكرةالوقفعلىالتبرعلتحقيقمنفعةللأفرادوالأمة.

"وإذاكانتالزكاةقدشُرعتبالأصللتلبيةالحاجاتالفوريةواللهفةالحاضرةوالمستعجلة،فإنالوقفشُرعلتلبيةالحاجاتالنوعيةوالمصالحالعامةوحاجاتالتنميةواستراتيجياتالأمةالاقتصاديةوالأمنيةوالحضارية"[92].

ومعقلةالأوقافالتيغطتهذاالجانبفيالعالمالإسلاميالحديث،فإنهناكبعضالتجاربالوقفيةالتييمكنالاسترشادبهاأوالاستفادةمنخبراتها،ولعلالتجاربالتركيةمنأنضجتلكالتجارب،فعلىسبيلالمثالفإنوقف"إيسام"التابعللديانةالتركيةوالمتخصصفيالبحثوتحقيقونشرالمخطوطات،ووقف"وقفا"؛وهيمؤسسةوقفيةخيريةأنشأتهاجمعيةنشرالعلمالتركيةوكانالرئيسالتركيالراحلتورغوتأوزالمنبينمؤسسيها،معسبعةوتسعينشخصيةعلميةوسياسية،يمثلاننتجربتينيمكنالاستفادةمنخبراتهمافيهذاالمجال[93].

إذاكانالأمركذلك،فإنالعملعلىبناءنموذجللوقفمتخصصفيتطويرمجالالصناعاتالدفاعيةينبغيأنيكونأولويةتسبقالكثيرمنالأولويات،لمالهذهالصناعاتوإنتاجهامنأهميةفيحياةالأمموجودهاومستقبلها،حيثينبغيوضعمايضمناستمراريةتطويرها،لماتلعبهمندورفيحفظالأمةوأفرادها،وصونسيادتهاوكرامتها.ولكنعليناأنتتأكدأولاًمنأنهذاالنموذجيأتيمتوافقامعأحكامالشريعة،ومقاصدهاالقائمةعلىجلبمصالحالناسوتعظيمها،ودرءالمفاسدعنهموتقليلها،وهوماسيتمتناولهفيالمبحثالثالث.

المبحثالثالث:مشروعيةوقفالصناعاتالدفاعية،والإطارالنظريالمقترح

3،1مشروعيةوقفالصناعاتالدفاعيةومكانتهفيمقاصدالشريعةالإسلامية

3،1،1مشروعيةالوقف

مرمعناالكلامعنمشروعيةالوقفبصفةعامة،وأدلةذلكمنالكتابوالسنةوالإجماع،ولكنهلتكفيالأدلةالعامةالتيتمإيرادهاهناكللتدليلعلىمشروعيةوقفالصناعاتالدفاعية؟وهلتوجدأدلةخاصةصالحةللاستدلالبهافيتأصيلهذاالنوعمنالوقف؟

بدايةفقداتفقالفقهاءوالمفسرونعلىأنالجهاد،ومايلزمهمنإعداد،شُرعفيالإسلامللدفعأياعتداءعلىأمةالمسلمين،وتحقيقالردعفيقلوبالأعداءوالمتربصين.قالاللهتعالى﴿**وَأَعِدُّوا۟لَهُممَّاٱسۡتَطَعۡتُممِّنقُوَّةٖوَمِنرِّبَاطِٱلۡخَيۡلِتُرۡهِبُونَبِهِۦعَدُوَّٱللَّهِوَعَدُوَّكُمۡوَءَاخَرِينَمِندُونِهِمۡلَاتَعۡلَمُونَهُمُٱللَّهُيَعۡلَمُهُمۡۚوَمَاتُنفِقُوا۟مِنشَيۡءٖفِيسَبِيلِٱللَّهِيُوَفَّإِلَيۡكُمۡوَأَنتُمۡلَاتُظۡلَمُونَ**﴾[**الأنفال:60**]،فإذاكانجهادالدفعواجباشرعيا،فإنإعدادمستلزماتهبحسبالاستطاعةواجببالتبع،فالقاعدةتقولإن"مالايتمالواجبإلابهفهوواجب".

---

[91]) (https://www.reportlinker.com/p05821888/Artificial-Intelligence-AI-based-Security-Industry-Guide.html).

[92]) **السنوسي، عبدالرحمان بن معمر، دور الوقف في التنمية والحد من البطالة، مجلة الأمة الوسط، العدد 9 /2018 ص254**

[93]) **للمزيد من التفاصيل (حميدان، سلمى و بوفجي، رمزي: المؤسسات الوقفية ودورها في التنمية المستدامة – التجربة التركية نموذجا، مجلة الاقتصاد الإسلامي العالمية، العدد 84، مايو/أيار 2019، ص ص 61-75.**

ومن أدلة الوقف في مجال الجهاد، ما صح عن رسول الله ﷺ في حياته؛ **من أنه كان يجعل ما فضل من قوتِ في السلاح والكِراع [المحلى لابن حزم، 176/9]**. ومما رواه البخاري "عن عمرو بن الحارث رضي الله عنه خَتَن رسول الله ﷺ، أخي جويرية بنت الحارث رضي الله عنها، قال: **ما ترك رسول الله ﷺ عند موته درهما ولا دينارا ولا عبدا ولا أَمَة ولا شيئا، إلا بغلته البيضاء وسلاحه وأرضا جعلها صدقة**" [صحيح البخاري: كتاب الوصايا، حرقم 2739].

وقد وقف بعض الصحابة في حياة النبي ﷺ وبعدها أوقافا في هذا المجال، منهم: خالد بن الوليد رضي الله عنه، فقد شهد له النبي ﷺ أنه: **"قد احتبس أدراعه وأعتِده في سبيل الله"** [صحيح البخاري: حرقم 1468]. وفعل ذلك غيرهم من الصحابة ومن تبعهم من المسلمين الموسرين. ورغم اختلاف الفقهاء حول وقف المنقول، فإنهم اتفقوا على صحة الوقف تحت عنوان "في سبيل الله"، لأنه ورد عند هم بالنص في باب فقه الوقف، فقد قال الشافعية **(كما في: تكملة المجموع، ج15، ص320 وما بعدها)** بصحة وقف... السلاح... على وجه الاستقلال كالسيف والفرس. وكذلك الأمر في وقف المنقول عند الأحناف فإن الوقف يصح فيما ورد في السنة ووقفه كالسلاح والخيل للجهاد[94]. ولأن هذا الوجه من الإنفاق هو ضرورة أو حاجة تنزل منزلة الضرورة عندهم، وإذا كان الشرع أوجب على الأمة أن تُعد عدتها لرد عدو أو مواجهة من يتربص بها، وأباح الوقف عليها، بل وندَب إليه، فإن كل ما يدخل في تصنيع هذه العدة يجوز تبعا، وإن لم يجز أصالة.

يقول الشيخ القرضاوي في كتابه "القواعد الحاكمة لفقه المعاملات" "إن أحكام الضرورات تشمل الأفراد، وتشمل كذلك الأمة. فبعض الناس يركِّز على ضرورات الأفراد من المآكل والمشارب والأدوية والملابس والمساكن ونحوها، ولكنه لا يعير اهتماما لضرورات الأمة... ومثل ذلك: حاجتها من السلاح البري والبحري والجوي، ومن المراكب العسكرية في هذه الجوانب كلِّها: ما يكفي لحماية حدودها، وردِّ عدوان المعتدين عليها، بحيث تستطيع أن ترُدَّ على أسلحته بمثلها أو بأقوى منها...". ثم يقول "والذي يقوم مقام الخيل في عصرنا هو: المصفحات والدبابات والمجنزرات في البر، والغواصات والزوارق والسفن الحربية في البحر، والطائرات في الجو، كما بينا ذلك في كتابنا (فقه الجهاد)"[95].

فإذا كان العمل في هذا المجال الحيوي لا يتم إلا بتظافر عدة برامج وجهود يحتاجها قطاع الصناعات الدفاعية، من بحث وتطوير وتدريب وتأهيل واحتضان للخبراء والموهوبين، فإن الوقف المنشود ينبغي أن يغطي كل هذه البرامج، بما يجعل جميع حلقات العمل مؤهلة للوصول إلى أعلى درجات الجودة والتميز والتجديد، وهذا يتطلب تجديد النظرة إلى الوقف واستنباط الاجتهادات المناسبة له، بلا تعسف في فهم النصوص، ولا جمود على اجتهادات سابقة تناسب الأزمنة الذي ظهرت فيها. وفي الحقيقة فإن الوقف المقترح هنا هو عبارة عن عدة أوقاف في وقف واحد، فبالإضافة لأنه وقف للصناعات الدفاعية، ففيه وقف التعليم، ووقف الحقوق المعنوية، ووقف النقود، كما أنه وقف استثماري يفيد ذات الوقت.

بداية فإن "الوقف التعليمي يسهم في إيجاد الإنسان الذي يصلح للتنمية ويدفعها إلى الأمام. والدول اليوم تتقدم في التنمية الاقتصادية بقدر ما تتقدم في تعليم أبنائها"[96].

ومع التطور الهائل في التقنيات الحديثة الداخلة في الصناعة وغيرها بات العمل على تأهيل الكوادر وتزويدها بالخبرات والمهارات المناسبة يمثل تحديا كبيرا، خصوصا مع التناقص المستمر في الحاجة إلى الكثير من الوظائف التقليدية، لأن البديل سيكون تلكؤا في المشاريع المتخصصة، أو استيراد اللعمالة والكوادر الماهرة، بدلا من امتصاص البطالة وتشغيل قوة العمل الداخلية في هذه المشاريع الكبيرة والمتوسطة بعد تقديم التعليم والتدريب المناسب لها.

ويبقى البحث والتطوير المستمر كذلك، ضمانة أساسية لتطور هذه الصناعات ومنافسة التقدم الحاصل في الأمم الأخرى، وكذلك ينبغي أن يعمل الوقف على المساهمة في توفير الغطاء المناسب له، بما يحقق أهدافه وغاياته، ليستعيد دوره في يحمل لعبء الذي كان يحمله قبل أن يصيبه الجمود، وتؤثر عليه متغيرات الدولة في العصر الحديث. وقد رأينا "من الأحباس التي خدمت العلم والعلماء وطلاب العلم، أحباس جعلت خاصة للطلبة والعلماء، فهي بمثابة أحباس مخصصة لتشجيع البحث العلمي... لقد تنوعت الإسهامات الحبسية وامتدت إلى جميع الاحتياجات العلمية والتعليمية، وتحمل منذ ذلك المحبسون على مدى عصور وقرون ما أصبحت اليوم تتحمله عدة وزارات كوزارة التربية والتعليم، ووزارة التعليم العالي والبحث العلمي، ووزارة الثقافة..."[97].

---

[94]) قحف. د. منذر: الوقف الإسلامي، تطوره – إدارته – تنميته، مؤسسة الأميرة العنود بنت عبد العزيز، ص157.
[95]) القرضاوي، يوسف: القواعد الحاكمة لفقه المعاملات، نشر الدار الشامية – تركيا، 2017م، ص136 -137.
[96]) الريسوني، أحمد، الوقف الإسلامي، مجالاته وأبعادهن 37- 38 نشر دار الكلمة للنشر والتوزيع، القاهرة، 2014م،ص68.
[97]) المصدر نفسه، ص37- 38.

2،1،3الوقفوالتجديد

وبعدالحديثعنمشروعيةهذاالوقفعليناأننتطرقإلىموضوعفيغايةالأهمية،وهويخصالجمودالفقهيالذيمربهنظامالوقفخلالالقرونالأخيرة،مماأفقدهالكثيرمنالمرونةاللازمةلاستيعابمتغيراتالعصرواحتياجاتالواقع،وقدأشرعددمنالفقهاءوذويالاختصاصهذاالمؤشر،وعزوه-وإنضِمناًفيبعضالأحيان-
إلىضعفملكةالاجتهاد،وغلقبابه،واتكاءالمتأخرينعلىالآراءوالاختياراتالفقهيةفيأزمانبعيدةدونتفريقبينالدليلواحتمالاتهمنجهة،والرأيالاجتهاديالمستنبطمنالدليلمنجهةأخرى،فالأوليُستدلُّبهوالثانييستدلّله،ولايلزمالأخذبهدليلامستقلا.

لقدكانالوقفمنأكثرالمنظوماتحيويةفيحياةالأمةفيالقرونالمتقدمةو"إذاتأملناالمجالاتالتيكانقطاعالوقفيغطِّيهافيتاريخالمسلميننجدأنهاتشكلأغلبالميادينالتيتتقوَّمُمنهااختصاصاتالدولةالحديثة،بمافيذلكمجالالصناعاتالعسكريةوالأمنالعام،ولايكاديخلومجالمنمجالاتالحياةإلاوأوقفتعليهأوقافٌقدارَّةٌوجراياتدائمة"[98].ولعلأهممسألةشغلتالمجتهدينفيبابالوقفوبانأثرهافيتطويرالفضاءالفقهيالنظري،هياشتراطتأبيدالوقف،التيتوقفعندهاكثيرمنالمجتهدين،معأنهالمتردفينصصالحلاستدلالبهمننصوصالوحي،وإنماكانتاستقراءواستنباطاقالبهعددمنالفقهاء-وخالفهمغيرهم-
بمايتناسبمعمعطياتعصرهم،ومارأوهمنحاجةلضبطالوقفوالحفاظعلىأصولهومصارفهمنالأيديالعابثة.

لقدتنبهالكثيرمنالفقهاءالمتأخرينإلىهذهالمسألة،واعتبرواأنالقوللباشتراطالتأبيديَحرمالوقفمنمواردكثيرة،ورأواأن"أهميةالتوقيتفيالوقفلاتقلأهميةعنأهميةمبدأالتأبيد.فالتوقيتيفتحأبواباللخيروللصدقةالجاريةلايستوعبهامبدأالتأبيد.لذلكسيحتاجأيمجتمعمعاصرإلىالأوقافالمؤقتةالتيتقدمأشكالاعديدةمنالمرونةوالتيسيربحيثتستجيبلكلرغبةفيعملخيريبربالأمةومستقبلها"[99]."وقدأجمعالفقهاءعلىقبولنوعمنالتوقيتفيالوقف،دونأنيسموهتوقيتا...واعتبرواأنالتأبيدلاينخرقولاينخرمبكونالأصلنفسهمنتهيا"[100]."والتجاربالمعاصرةللأوقافالإسلاميةوغيرهاتدلعلىأنالتوقيتفيالوقفيحققمصالحمتعددة.فهناكحاجاتكثيرةهيبطبيعتهامؤقتة،لاتستدعيالديمومة...منتعليموبحثعلميوخدماتصحيةوغيرها"[101].

وهذهالدعواتلمتأتفقطمنفقهاءهذاالعصرفقدسبقهمإلىذلككثيرون،وخصوصافقهاءالمذهبالمالكيالذينأبدوامرونةواضحةفيفتاويفقهالوقف،فنربالإمامالقرافييقول"وينبغيانيخففيشروطه"[102]أيشروطالوقف.

بالرجوعإلىالنصوصالوحيالواردةفيبابالوقفومقارنتهامعالاجتهاداتوالآراءالتيصدرتعنالفقهاء،نجدهمركزواكثيراعلىأحدالشقيناللذينوردبهماالنصوهوتحبيسالأصل،فإذاكانعملالوقفقائماعلى(**تحبيسالأصل،وتسبيلالمنفعة**)فإنتحبيسالأصلهوناوسيلة،وتسبيلالمنفعةهوالغايةالتيتقومعليهافلسفةالوقف،فلايعقلتحبيساصلٍلاتتحققمنهمنفعة،ولذلكفكلمايمكنتصوربقاءأصلهبأيصورةمنالصور،فلامانعمنوقفهمادامتلهثمرةتحققالغايةمنه،وتنتجعنهالمنفعةللجهاتأوالأطرافالمستفيدة.

وبناءًعلىكلذلك،ينبغيأنتتحولالنظرةإلىالوقفوأهدافهوغاياته،منكونهوظيفةللتنميةالوقتيةوسداللحاجةالإغاثيةفحسب،ليصبحكماكانفيالعصورالمزدهرة،أحدعناصرالنهضةفيالأمةالإسلامية.ولكي"يخرجالوقفمندورالتنميةإلىدورالإسهامالاستراتيجي...هذايستدعي:

-القدرةالابتكاريةعلىملاحظةاحتياجالحاضر،وتلبيتهبمايمكنهمنالتحولإلىعنصرثباتمستدام،وليساستهلاكاإغاثيامرحليا.

-القدرةعلىالموازنةبينتكوينالقدرةالناعمة،جنباإلىجنبمعتكوينالقدراتالصلبةالممكنة*[103].

إنالتقدمالتكنولوجيالمعاصرفيالمعلوماتوالاتصالاتوأساليبالانتاجوالتمويلوظهورالمنتجاتالمعلوماليةوأخذهاحيزاكبيرامنمساحةالاقتصادالجديد،تفرضعلىالقائمينعلىأمورالوقف-فقهاوتنظيراوإدارة-
أنيواكبواهذهالتحولاتوالمتغيرات،لكيلايُحرَمالوقفمنالحجمالهائلالذيتمثله،أومنالمتوقعأنتمثلههذهالمنتجاتفيواقعالناسوالاقتصاد،و

---

[98]) السنوسي، عبدالرحمان بن معمر، دور الوقف في التنمية والحد من البطالة، مجلة الأمة الوسط- العدد 9 /2018 ص256.
[99]) قحف. د. منذر: الوقف الإسلامي، تطوره – إدارته – تنميته، مؤسسة الأميرة العنود بنت عبد العزيز، ص 116.
[100]) المصدر نفسه.
[101]) المصدر نفسه، ص118.
[102]) القرافي، شهاب الدينن الذخيرة، نشر دار المغرب الإسلامي، بيروتن 1994م، 322/6.
[103]) زيدان، د. عبدالحليمن تجاوز الدور التنموي للوقف إلى الدور الاستراتيجي والتمكينيوالنهوضي، بحث مقدم للملتقى الدولي الرابع لأوقاف القدس– إسطنبول، منشورات المديرية العامة للأوقاف – مايو 2017، ص31.
* هناك نقاط أخرى تطرق إليها البحث تخدم مجاله وعنوانه.

لاينبغيالتعللبأنآراءالفقهاءالأقدمينلاتسمحلنابتوسيعمساحةالوقفليستوعبهذهالتغيراتوالصورالجديدة،لأنوظيفةالمجتهدهيتنزيلالنصعلىالواقع،والنصلميأتبالتقييداتالتيوردتعندالفقهاءصراحة،وبالتاليتبقىآراؤهماجتهاديةظنيةتقديرية،إنصلحتفهيتصلحلزمانها،ولايسببالضرورةلكلالأزمنة.

يقولالدكتورمنذرقحف"شهدالربعالأخيرمنالقرنالعشرينتطوراكبيراوسريعافيادواتالاستثماروطرقه..فمنذأوائلالسبعيناتبدأتتظهراشكالوأوعيةاستثماريةجديدة..هذهالابتكاراتالجديدة..تستدعيبدورهاظهورصورجديدةمنالأوقاف[104].

وعلىذلكيرىقحف"إنمعظمالأحكامالفقهيةفيالوقفأحكاماجتهادية،لدرجةأنالشيخمصطفىالزرقا،يؤكدأن"اللرايفيهامجال"لأنالأمةلمتجمعفيالوقفإلاعلىشيءواحد،وهواشتراطانيكونغرضه"قربةللهتعالى"،وبالتاليفإنالمجالواسعللواقفنفسه،ولقانونالوقفمنورائه،لوضعالشروطالتييراهامناسبةبمايحققهدفه".

ويوضحقحفهذاالأمرفيقول:لإن"أهممايقيدحريةالواقفهومايتضمنهمعنى"القربةإلىاللهتعالى"فلايكونغرضالوقفمعصيةشرعية،أومايؤديإلىمعصيةشرعية،لذلكينبغيلقانونالأوقافأنيتيحالفرصةللواقفليضعمايشاءمنأغراضوشروطحتىيستطيعأنيحققجميعالأهدافالتييصبوإليهامنوقفه.ويرىقحفأنذلكيجبأنيقدمعلىكلمايعارضذلكمنشروطجزئيةفرعيةيمكنأنيكونقدأشارإليهابعضالفقهاء،ممايقيدحريةالوقف"[105].

وإذانظرناإلىالفلسفةالاقتصاديةالإسلاميةفيالملكية،نجدالشرعيربطهامنحيثالعمومبحقوقثلاثة،حقالتملكوحقالانتفاعوحقالتصرف،وهذاينطبقعلىالكثيرمنمنتجاتالاقتصادالجديدالقائمةعلىالحقوقالفكريةوالمعنوية،فنحننرىالملكيةكاملةفيهذهالمنتجاتوليستناقصة،لمافيهامنحقالتملكوالانتفاعوالتصرف،وعليهفلاينبغيالترددفيإدخالهاضمنمايجريفيهالوقف.حيث"يُلاحظأنالقليلمنأحكامالوقفثابتةبالسنة،ومعظمأحكامهثابتةباجتهادالفقهاءبالاعتمادعلىالاستحسانوالاستصلاحوالعرف"[106].وهياجتهاداتتتغيرفيالغالببتغيرالأزمنةوالأمكنةوالأحوال.

لقدباتمطلبفتحبابالاجتهادوالتجديدفيالفقهالإسلاميعمومافيفقهالوقفعلىالخصوص،"أحدالأولوياتالمتفقعليهامنذلحظةالصدمةالحضاريةبينالعالمالإسلاميوالغربقبلقرنين.ومعمزيدمنالانخراطفيالنظامالعالميتشتدالحاجةإلىالاجتهادليسللتماهيمعالثقافةالغربيةالمهيمنةبتطويعالشرعلمقتضياتهاوإنماللتمكنمنمنافستهاومقاومةغزوتهاعلىأرضيةصلبة"[107]،ومالمتحققنسبةمنالمرونةالفقهيةتسمحبتفاعلالنظممعالواقع،كماكانالحالفيالعصورالمتقدمة،فإنالفائدةالمرجوةمنهذهالنظمستبقىضعيفة،والمشكلاتالمتولدةمنالواقعستبقىقائمة،وبناءعليهذا،وفيمايخصموضوعالبحثالذيبينأيدينا،فإنإدخالأعمالمثلالتصنيعوالتعليموالتدريبوالتأهيل،وأدواتجديدةمثلالاستثماروالتمويلوالحقوقالفكريةوالمعنويةفينموذجواحدمتكامل،أمرمشروعمادامايحققأهدافوغاياتالوقف،ومصالحومقاصدالشرع.

2،3مكانةوقفالصناعاتالدفاعيةفيمقاصدالشريعة

مربناأنالوقفعومايحققوجودهمقاصدالشريعة،ولكنمامدىانطباقذلكعلىهذاالوقف؟وبعبارةأخرى:ماهيالرؤيةالمقاصديةلهذاالوقف؟

لايحتاجالباحثإلىكبيرعناءليستنتجأنهذاالوقفتتحققفيه-وإنبدرجاتمتفاوتة-
كلالمقاصدالضروريةالتيدعتالشريعةإلىدوامتحصيلهاوحفظها،وعدمالإخلالبهاوعلىالنحوالآتي:

حفظالدين:وهيأولىالضرورياتالتينادتبهاالشريعةالإسلامية،ولايتأتيحفظالدينعلىالصورةالتيأرادهااللهتعالىإلافيأمةتُعِدُّماتستطيعمنأسبابالقوةالتيترهببهاعدوها،وتدافعبهاعنكيانهاووجودها،وتردعالآخرينعنمحاولاتالاعتداءعليها،وتواجهجميعالتحدياتالتيتعترضهافيطريقاستقلالهاالتام،وتمكينهامناستعادةدورهاالحضاري.والوقفهنايخدمهذاالمقصدبوضوح.

حفظالنفس:فمنالبديهيأنالدفاععنكيانالأمة،ليسدفاعاعنوجودهاالعامفقط،بلهودفاععنوجودحقوقكلفردمنأفرادالأمة،وكلمازادتالقدراتالدفاعيةتوسعاوتطورا،كلمازادتقدراتالدولةفيالحفاظعلىنفوسأفرادهامنالهلاكأوالضررالشديد،وارتفعتوتيرةالشعوربالأمنللمجتمعولأفراده.

---

[104]) قحف. د. منذر: مصدر سابق، ص141.
[105]) المصدر نفسه، ص127. (وينظر أيضا، الزرقا، الشيخ مصطفى – أحكام الأوقاف – الجزء الأول، مطبعة الجامعة السورية، دمشق 1947، ص 15).
[106]) أبو غدة، عبدالستار، و شحاتة، حسن: الأحكام الفقهية والأسس المحاسبية للوقف، نشر الأمانة العامة للأوقاف – دولة الكويت، ص48.
[107]) صالح،أماني،وآخرون [بإشرافد. منىأبوالفضل]: الأوقافالخيريةوعمارةالإنسانوالمكان،نشردارالسلام – مصر، 2010م،ص53.

حفظ النسل: وبحفظ النفس يتحقق حفظ النسل واستمرار النوع البشري، كما إن التطور البحثي والعلمي ستظهر له بعض الآثار في قطاعات أخرى، ومنها القطاع الصحي، حيث تتفاعل القطاعات مع بعضها، وذلك أمر مشاهد في كل التجارب في البلدان المتقدمة تقنيا.

حفظ العقل: فمن المعلوم أن نقص الأمن بكافة صوره، الداخلي والخارجي والاجتماعي والغذائي والصحي وغيرها, كلها تؤثر على القدرات العقلية سلبا أو إيجابا، وما يسعه هذا المشروع على تقديمه من برامج تعليمية وتدريبية كلها داخلة في مقصد حفظ العقل أو تنميته بصورة أو بأخرى، وتاريخ الوقف يُعد دليلا مهما في هذا المجال. "ولعل أهم ما يسلفت النظر هنا في إسهام الوقف في حفظ العقل، بنشر التعليم وتوفير أدوات المعرفة والثقافة، هو أنه ضمن استقلالية التدريس والبحث في أغلب الفترات، ومن ثم خدم مقصدا مهمّا من مقاصد الشريعة وهو الحرية. وهذه الحرية في ميدان التعليم وبناء العقل هي حرية الفكر، واستقلال الرأي وتعدد وجهات النظر... وهي أمور تسهم في حفظ العقل بالمعنى الواسع الذي اخترناه"(108).

حفظ المال: عن طريق تحقيق الكفاية الداخلية للصناعات الدفاعية وما يرتبط بها من برمجيات وبرامج عالية الكلفة في مالو تم استيرادها من الخارج، وكذلك عن طريق تطوير الاستثمار والتمويل والشراكات الفاعلة، وتشغيل الأيدي العاملة، وتبني المواهب والكفاءات ذات المهارات العالية، للحدِّ مما باتت تعرف بظاهرة "**نزيف العقول" أو هجرة العقول** من العالم الإسلامي، والتي يسعى العالم الغربي لاستقطابها والاستفادة من قدراتها وخبراتها العلمية والإنتاجية.

حفظ الهوية الجامعة: وهو مقصد يرى بعض المتأخرين إضافته للمقاصد الخمسة للشريعة، فقد أصبحت التهديدات التي فرضتها العولمة والانفتاح الاجتماعي بين الشعوب، تهديدات حقيقية للهوية الجامعة للأمة ولإرثها الحضاري، وبالتالي صارت المحافظة على الهوية ضرورة يقتضيها الواقع، وتؤصل لها نصوص الوحي التي أرادت لهذه الأمة أن تكون أمة واحدة مجتمعة على مبدأ التوحيد يقول الله تعالى ﴿**إِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱعۡبُدُونِ**﴾ [**الأنبياء:92**]، **ويقول تعالى** ﴿**وَإِنَّ هَٰذِهِۦٓ أُمَّتُكُمۡ أُمَّةٗ وَٰحِدَةٗ وَأَنَا۠ رَبُّكُمۡ فَٱتَّقُونِ**﴾ [**المؤمنون:52**].

يقول الإمام الغزالي "ومقصود الشرع من الخلق خمسة وهو أن يحفظ عليهم دينهم ونفسهم وعقلهم ونسلهم ومالهم" وواضح أن لهذا الوقف صور متعددة تحقق مقاصد الشرع الحنيف.

قد تواجهنا هنا مشكلة يطرحها الذين يقولون -ولهم بعض الحق فيما يقولون- بضرورة المحافظة على الوقف واستمراريته، وذلك لا يتحقق في مثل هذا الوقف، خصوصا أن جزءا منه سيكون عبارة عن مبان وأراضي، وأن جانبا كبيرا منه سيكون نصناعيا يحتاج لمكائن ومعدات وأدوات إنتاج، سيُستَهلَكُ الكثير منها بمرور الوقت، ولتطمين أصحاب هذا الرأي، فإن النظريات الحديثة في المحاسبة تقدم لنا حلولا تتوافق مع مطلب دوام الوقف، وتحقيق أهدافه ومقاصده في نفس الوقت، وهنا نرى الدكتور منذر قحف يبين حل هذه المشكلة على فكرة "مخصصات أو احتياطيات الاهتلاك، وهي فكرة حديثة؛ وهي التي يقصد منها تجديد الأصل الآيل للانتهاء، بحيث يصبح من الناحية المحاسبية والمالية مؤبدا, لأن هذه المخصصات تجعل من الممكن استبدال الأصل المنتهي بأصل بديل جديد، ويتكرر ذلك بصورة دائمة". ويرى قحف أن ذلك "يقترب في الشبه مما نص عليه الفقهاء من (مبدأ سلامة رأس المال) بين المضارب ورب المال، فبلا اعتبار أي ربح قابل للتوزيع، فسلامة رأس المال في الأصل تتمثل للوقف، تتحقق بمخصصات الاستهلاك"(109) وهو قياس له الكثير وجوه معتبرة.

3،3 الإطار النظري للوقف

3،3، 1 الفلسفة والمبررات التي يقوم عليها الوقف

إن الوقف كما مر بنا هو ناتج تظافر جهود القطاعات الثلاثة التي يقوم عليها الاقتصاد وفق المنظور الإسلامي، وهي القطاع العام متمثلا بالدول، والقطاع الخاص متمثلا بأصحاب رؤوس الأموال ووسائل الإنتاج أفرادا ومؤسسات، والقطاع الخيري متمثلا في المؤسسات الوقفية والتعاونية وغيرهما.

بالإضافة لمساهمتها المالية في الاستثمار في هذه المجالات، يقع على عاتق الدولة تيسير القوانين والتشريعات والقرارات والإجراءات الإدارية، وتقديم بعض الحوافز والضمانات التي تساعد الوقف وشركاءه، في أداء مهامهم وتحقيق أغراضهم التي تعود على الدولة والمجتمع بالخير، وتساهم في الحفاظ على أمنها واقتصادها وسيادتها، وتحقيق ازدهاره.

108) غانم، ابراهيم البيومي، مصدر سابق، ص 54.

109) قحف. د. منذر: مصدر سابق، ص117.

منبينمايمكنأنتقومبهالدولةمثلا،تقديمبعضالاعفاءاتأوالتخفيضاتالضريبية،تشجعمنخلالهاالقطاعالخاصعلىاتخاذقراربالمشاركةفيا لمشاريعوالصناديقالاستثماريةالتيتبناهاأويساهمفيهاالوقفو"إذاكانتالضريبةبقانون،فالإعفاءمنهاوالتخفيضفيهاهماأيضابقانون.و كذلكيعبرعنالاختياراتوالأولوياتالاجتماعيةوالاقتصاديةللمجتمع،وليسفيقصدنوالهاالإتحقيقلتلكالأولويات"[110].

إنالإطارالذيسيوفرهالوقفللمشاركةفيتقاسُمالأعباءمعالدولة،فيمقابلماتقدمهالأخيرةمنمساهماتوتسهيلاتوضمانات،وتحَمُّلنسبةمنم خاطرالانتاجمعالقطاعالخاص،وتقديمالفرصةلهللمساهمةفيالعملالخيريوالاستثمارفيالمشاريع،كذلكسيخلقفضاءًاستثمارياتكامليا قابلاللاستمراروالتطويروالإبداع،ويساهمفيتحقيقالكفايةفيأحدأهمالمجالاتالتيتحتاجهاالأمةبمايحققسيادتهاوأمنهاواستقرارهاونه ضتها.ولاشكأنتصنيعالأمةلاحتياجاتهاالأساسيةللدفاععنالنفس،وكلمايدخلفيتحقيقهذاالهدف،يكفيكمبررلإقامةهذاالنوعمنالوقف،وي مكنإضافةمبرراتأخرى،مثلالمحافظةعلىالأمةمنمخاطرالاختراقالاستخباريوالسيبراني،وتعزيزالصناعاتالداخلية،والمساهمةفيال قضاءعلىالبطالة،والتخلصأوالتقليلمنالعجزفيالميزانالتجاري،بالإضافةلتحقيقعائداستثماريجيدتتميزبهمشاريعتصنيعالأسلحةالمت طورةعادة.

2،3،3أهمالوظائفالتيسيقومبهاالوقف

سيعملالوقفعلىتوفيرالكثيرمنالاحتياجاتالماليةوالتقنيةوالكوادرالبشريةالتيتحتاجهاقطاعالصناعاتالدفاعية،ومنذلك:

أ-
توفيرالدوراتالتدريبيةاللازمةلأداءالمهام،وتطويرالنشاطاتالتيتحتاجهاالصناعاتالدفاعية،دوراتإداريةوتقنيةوهندسيةومهاراتيدوي ةمثلا،بعضهاقدتكونذوراتعنبُعد:

منصاتالتدريبالاحترافي (Professionaljobe-Training)

وذلكمنهنتستخدمالفضاءالافتراضي،وتنتجمنخلالهبدائلالعملوالحركةوالتمويلوالتفعيل،وإنتاجالصيغالوقفيةالمناسبةلها[111].

ب-تجهيزوتوفيرأماكنومصادرومختبراتعلمية،تساعدالباحثينعلىالبحثوالتطوير.

ت-
تبنيالموهوبينوأصحابالأفكارالابتكاريةوبراءاتالاختراع،ومساعدتهمفيتحقيقطموحاتهم،عبرمساعدتهمفيعملدراساتالجدوىالاحتر افية،وتحويلأفكارهمإلىمشاريعاستثماريةيتمتسويقهالشركاءالوقف،وتسهيلتسجيلبراءاتاختراعاتهمبطرققانونيةسليمة(كذلكمقابل لأجورمخفضةتُستقطعمنريعالمشروعلاحقا،بعدأخذضماناتمناسبة).

ث-إطلاقصناديقومحافظ(وقفية–
استثمارية)بطرقتمويلتتوافقمعالشريعةالإسلامية(كالمقارضةوالإجارةوالاستصناع....)،بعيداعنالحاجةإلىالاقتراضبفوائدتثقلكاه لالدولةوتحدمننشاطالدورةالاقتصادية[112].

ج-تأسيس،أوالمشاركةفيتأسيسالشركاتالمساهمةالتيتديربعضالأعمالالخاصةبالصناعاتالدفاعية.

ح-إطلاقاكتتاباتخاصةبالأسهموسنداتالمقارضةالوقفية.

خ-
اقتراحالقوانينوالتشريعاتالتيتيسرعملالوقفوكوادرهالمتخصصةوشركائه،وتسهلالإجراءاتالتييحتاجونهاللاستقراروالتفرغ،يقوم علىإعدادهامستشارونقانونيونمتعاونونمعالوقف.

د-
"العملعلىتوأماتمدرسيةوجامعيةوتدريبيةاحترافية"[113]لتأهيلالكوادرالمناسبةللمشاريع.واستغلالجزءمنريعالوقفمستقبلالتأسيسا

---

[110]) قحف. د. منذر: مصدر سابق، ص146.
[111]) زيدان, د. عبدالحليم, مصدر سابق، ص41.
[112]) لمعرفة المزيد ينظر، العاني، أسامة عبدالمجيد: صناديق الوقف الاستثماري، نشر دار البشائر الإسلامية، - لبنان، 2010م. وكذلك، بن عزوز، عبدالقادر: فقه استثمار الوقف وتمويله في الإسلام، رسالة دكتوراه مقدمة إلى كلية العلوم الإسلامية، جامعة الجزائر 2004م. وكذلك خطاب، حسن السيد حامد: ضوابط استثمار الوقف في الفقه الإسلامي، بحث مقدم للمؤتمر الرابع للأوقاف في المدينة المنورة، 2013م.
[113]) زيدان, د. عبدالحليم, مصدر سابق، ص43.

لمعاهد المهنية والتقنية الصغيرة والمتوسطة، التي تستقطب نسبة من طلبة المدارس، وتأهيلهم للانخراط في أعمال ووظائف قطاع الصناعات الدفاعية، عبر برامج يستمر التدريس فيها عاما أو أكثر، بالتنسيق مع وزارة التعليم التي تزودهم بالشهادات اللازمة.

ذ- وأخيرا، وضع المخطط الكلي للتنسيق بين القطاعات الثلاثة بما يحقق أهداف الوقف وغايات الأمة.

3،3،3 مصادر تمويل الوقف

تأتي مصادر تمويل الوقف من:

أ- تبرعات وهبات من شخصيات طبيعية، تمثل المجتمع بمختلف فئاته وأفراده، وتشمل هذه التبرعات تبرعات مالية (كالأسهم والسندات والنقود)، ومعنوية (مثل وقف الوقت للقيام ببعض الخدمات التي تحقق أغراض الوقف، ووقف الخبرة لتقديم الدورات والاستشارات المجانية (أو شبه المجانية) في المجالات التي تحقق أغراض الوقف).

ب- تبرعات ومساهمات من شخصيات اعتبارية، (مؤسسات حكومية وأهلية وتعاونية...)، يقول الدكتور جاسر عودة "ولا حجة لمن اعترض من الفقهاء على (وقف الإمام) أصلا، نظر الشكلية أن الإمام لا يملك ما يوقف، ذلك أن الإمام على أي حال مفوض فيما لالأمة بالحق والمعروف، ولا يوجد ما يعارض ذلك التصرف الوقفي من حق أو عرف"[114].

ت- ريع أتي من قنوات استثمارية خاصة في قطاعات الصناعات والبحوث الدفاعية (ريع الأسهم الموقوفة، أو المشاركة بجزء من ريع الوقف في استثمارات الصناعات الدفاعية مباشرة).

ث- وقف النقود، بهدف إقراضها لأصحاب مشاريع تدخل في إنتاج الصناعات الدفاعية، مقابل ضمانات كافية لعودة مبالغ القروض في مواعيدها المحددة.

ج- الأوقاف التي حققت فوائض وقفية، أو انتفت الحاجة إليها لانتهاء أو مجهولية الغرض منها، ويمكن تحويلها لتخدم المجالات الوقفية الجديدة.

ح- رسوم تضعها مؤسسات الوقف مقابل بعض الدورات التدريبية، والاستشارات الفنية، ورسوم براءات الاختراع، ودراسات الجدوى التي تقدمها.

خ- يمكن تقديم بعض أموال زكاة الأفراد والمؤسسات كمساهمة في هذا الوقف، حيث يعد سهم "في سبيل الله" أحد مصارف الزكاة الثمانية الواردة بالنص القرآني. و"هناك الكثير من الأوقاف التي يمكن أن نتوضع فيها الزكاة تحت عنوان سهم (في سبيل الله) استحسانا، فأيد عمل هذه الأوقاف التي تدخل في مجالات الدفاع عن الأمة ومقدراتها يصلح للصرف من سهم في سبيل الله حتى على أضيق تأويل لهذا السهم من الزكاة"[115].

4،3،3 العائد من الوقف

يحقق هذا الوقف عوائد متعددة لعل أهمها:

أولا- **العائد السيادي:** إذ يزداد منسوب السيادة وقوته بصورة طردية مع زيادة وتيرة الاكتفاء الذاتي من الصناعات الدفاعية وتحقق شروط تطورها ومتانتها، والعكس صحيح، فكلما ازدادت الحاجة لاستيراد الاحتياجات الدفاعية من الخارج كلما أثر ذلك على السيادة في الواقع.

ثانيا- **العائد الروحي والانتمائي:** وهذا العائد مهم في مجال التربية الفردية والمجتمعية، لتهذيب النفوس، وحملها على الإنفاق لأجل قضية كبيرة، ذات مردود يرفع رصيد احترام الذات دنيويا، وتعظيم الأجر أخرويا، بالإضافة لرفع وتيرة الانتماء وتعزيز الهوية الكلية الجامعة.

114) عودة، جاسر: دفع الزكاة لوقف خيري يقوم على مصرف من مصارفها الشرعية، بحث مقدم إلى المجلس الأوربي للإفتاء والبحوث، الدورة 28، اسطنبول – تركيا، 13-11-2018م. ص8.

115) زيدان, د. عبدالحليم, المصدر نفسه، ص31.

ثالثا-

العائدالأمني:فكلماازدادتوتيرةالتصنيعوارتفعمؤشرالجودة،كلماارتفعالعائدالأمنيمتمثلابالردعوالزجروالجاهزيةللدفاع،والأمنمن
الاختراقاتالتيقدتاتيمعنظيرتهامنالصناعاتالمستوردة.

رابعا-

العائدالاجتماعي:ويتمثلهذاالعائدبتقليلحجمالبطالةوتوسيعمساحةالطبقةالوسطىفيالمجتمع،لماتحتاجهالصناعاتالدفاعيةمنكوادرفنية
وأيديعاملة،ومايعكسهذلكعلىتحقيقالاستقراروتقليلالجريمةوتنشيطللدورةالاقتصادية.

خامسا-

العائدالتقني:ويأتيذلكعنطريقرفعمستوىالمهاراتوالتقنياتوالخبراتالعمليةالتيتتطلبهاتوسيعهذاالقطاع،وذلكعنطريقتبنيإقامةالورشوال
دوراتالمجانيةأوشبهالمجانيةمنقبلالوقف،لتزويدالعاملينفيهذاالمجالبالمهاراتاللازمة،وتبنيأصحابالمواهبوالاختراعات،وتقديمالم
ساعدةالممكنةلهمللانخراطفيهذاالقطاعالحيوي.

سادسا-

العائدالاقتصادي:ويتحققذلكعبرتحريكبعضالمدخراتللاستثمارفيهذاالقطاعالحيوي،وتقليلالاعتمادعلىالاستيرادومايوفرهذلكمنحف
اظعلىرصيدالعملاتالأجنبية،وتقويةللميزانالتجاري،وتحريكللاقتصادالمحلي،بالإضافةللعوائدالاستثمارية-الكبيرةنسبيا-عادة
التيتعودعلىرؤوسالأموالالمستثمرةفيهذاالقطاع،وبمايحققزيادةفيتراكمرأسالمالوارتفاعفيالدخلالقومي.

الخاتمة

فيختامهذاالبحث،فإنماتمربهالأمةمنأزماتمركبة،تحتمعلىالخبراءوالعلماءوالمفكرينالبحثعنالسبلوالوسائلالتيتساعدهافيالخروجمن
سباتهاوتحقيقنهضتها،واستعادةدورهاونَسَقِهاالحضاريوالعمراني،وذلكلايتحققإلابتجديدبعضالنظموالأفكاروالوسائلوالأدوات،ومن
بينذلكنظامالوقفالذيكانلهدورريادفينهضةالأمةوازدهارهاقبلأنيصيبهاالجمودوالانحدار.

لقدجاءهذاالبحثليمثلإحدىالمحاولاتفيهذاالطريقالطويلالذييسلكهاليومباحثونوخبراءكثر،وحاولأنيتلمسمفاصلالضعففيأحدأهمالقطا
عاتفيحياةالأمة،وهوقطاعالصناعاتالدفاعية،كماحاولأنيحددأهمالاحتياجاتالتيستدفعبهذاالقطاعإلىتحقيقالمنافسةمعالآخرينوالردعل
لمتربصينبالأمة،ورسمالإطارالأوليللصورةالتييمكنللوقفأنيلعبهافيتطويرهذاالقطاع،بعدأنبينمشروعيةهذاالوقف،وحيويتهوقابليته
علىالتجددمنداخله،والاستيعابلكلجديدمنحوله،عبراستقراءتاريخيأجابعلىأسئلةالبحث،وبرهنعلىصحةالفرضيةالتيقامعليها.

وسيتبعهذاالإطارالأوليدراسةأشملوأعم،تتناولالمهامالتفصيليةلأدوارالوقف،وهياكله،ووظائفه،وقوانينه،ونُظُمِهالداخلية،وعلاقات
هبشركائهوبالمجتمعمنحوله،بمايحولالنموذجمنالأطارالنظريإلىالخططالتشغيليةوالبرامجالتطبيقيةوالعملياتالمحاسبيةاللازمةلقيا
مهذاالوقفعلىأكملوجه~راجيامناللهالعليالقديرأنيتقبلالنيةوأنيعينعلىالعمل.واللهوليالتوفيق.

وتمالانتهاءمنكتابةهذاالبحثيوم2/12/2019فياسطنبول

وآخردعواناأنالحمدللهربالعالمين.

وسامالكبيسي.